

Klasszikus Regénytár

A TOLLAS KÍGYÓ

Irta D. H. Lawrence

**Fordította:
GAÁL ANDOR**

**Bevezette:
JUHÁSZ ANDOR**

TARTALOM

Egy romantikus élet a XX. században.
D. H. Lawrence.

I. FEJEZET.
Egy bikaviadal előjátékai.

II. FEJEZET.
Tea-délután Tlacolulában.

III. FEJEZET.
A negyvenedik születésnap.

IV. FEJEZET.
Menni vagy nem menni.

V. FEJEZET.
A tó.

VI. FEJEZET.
Út a tavon.

VII. FEJEZET.
A plaza.

VIII. FEJEZET.
Éjszaka a házban.

IX. FEJEZET.
Casa de la Cuentas.

X. FEJEZET.
Don Ramon és Dona Carlota.

XI. FEJEZET.
A nappal és az éjszaka urai.

XII. FEJEZET.
Az első csöppek.

XIII. FEJEZET.
Az eső megered.

XIV. FEJEZET.
Vissza Sayulába.

XV. FEJEZET.
Quetzalcoatl írott himnuszai.

XVI. FEJEZET.
Cipriano és Kate.

XVII. FEJEZET.
A negyedik himnusz és a püspök.

XVIII. FEJEZET.
Auto da fe.

XIX. FEJEZET.
Jamiltepec ostroma.

XX. FEJEZET.
Házasság Quetzalcoatl nevében.

XXI. FEJEZET.
A templom megnyitása.

XXII. FEJEZET.
Az élő Huitzilopochtli.

XXIII. FEJEZET.
Huitzilopochtli éjszakája.

XXIV. FEJEZET.
Malintzi.

XXV. FEJEZET.
Teresa.

XXVI. FEJEZET.
Kate férjhezmegy.

XXVII. FEJEZET.
Itt vagyok!

Egy romantikus élet a XX. században. D. H. Lawrence.

David Herbert Lawrence 1885 szeptember 11-én született Eastwoodban, Nottingham grófságának egy kis, eldugott bányavároskájában. Atyja közönséges szénbányász volt, kérgestenyerű, egyenesszívű munkásember, aki írni-olvasni is alig tudott. Anyja azonban polgárcsaládból származott, ő képviselte a házban az intelligenciát és a műveltséget. Szüleiről és a szülői házról Lawrence maga festi meg a legszebb képet *Sons and Lovers* c. regényében (a regény első része tisztára önéletrajz). Az író öt gyermek közül a negyedik volt: két fiú és egy leány születtek előtte, utána még egy leány következett. Tizenkét éves koráig, amíg az elemi iskolába járt, semmiben sem különbözött a többi eastwoodi bányászgyerektől. Többször betegeskedett, - egészsége általában már ekkor is meglehetősen gyöngy lábon állott, - de apjától örökölt erős szervezete mindannyiszor sikeresen szegült szembe a kórral.

Az elemi elvégzése után elég szerencsés volt és ösztöndíjas helyet nyert a nottinghami High Schoolban, amely Anglia legjobb középiskolájának hírében áll. Négy évet töltött Nottinghamban, Angolországban e történelmi nevezetességű, érdekes városában, amelynek ódon uccái fölött ma is III. Richárd és I. Károly szelleme lebegnek. Iskolatársai nem az ő társadalmi osztályához tartoztak, mindannyian polgári családok gyermekei voltak és Lawrence öntudatlan és önkétlen bizalmatlansággal zárkózott el előlük. Ezek a fiúk nem az ő világából valók voltak és testvértelen magányában a Trent partján az otthoni hegyekről és a falusi életről álmodozott. Hiába, az apja fia volt, nem érezte jól magát a városban, a „civilizációban”, és bár elég jól tanult, a produktív, akár a testi munka is sokkal jobban kielégítette volna.

Tizenhat éves korában - nagy és súlyos betegség után - kezdődött végre az új élet: a szunnyadó romantika ébredése, az álmok beteljesülése. Négy hosszú esztendőre maga mögött hagyta Nottinghamet minden unalmas tudományával s minden ostoba civilizációjával együtt. Végre valahára elérte szíve egyetlen vágyát, ismét falura került - tanítónak. Egyszerű és primitív bányászfiúkat tanított, amilyen ő maga is volt, az első évben öt, a második évben tíz, a harmadik évben tizenöt font fizetést kapott. Semmit sem gyűlölt ugyan jobban, mint a tanítást, de hegyek, mezők és erdők vették körül és - az első szerelem. Mirjámnak hívták a leányt (maga a név is elég már ahhoz, hogy felköltse egy 17 éves, álmodozó fiú regényes vágyait), aki egy farmon lakott a szüleivel. Mirjámnak sorsdöntő szerep jutott a Lawrence életében (ismét a *Sons and Lovers*-re utalok). A gyermekszerelem boldog harmóniájában és a rétek és dombok idillikus békéjében keltette föl alvó szellemét és lobbantotta lángra a teremtmény gényes ki-pattanó szikráját. Megszülettek az első versek. És egy új világ nyílt meg a fiatal költő előtt, aki végre megtalálta önmagát, akinek végre céljai voltak: most már tanulni, dolgozni vágyott, hogy kifejtse kibontakozni akaró egyéniségét. Úgy érezte magát, mint aki mély álomból ébred. Kinyújtózkodott.

***

Ilyen érzésekkel került vissza 21 éves korában Nottinghambe, az egyetemre. Boldogsága nem ismert határt. Belevetette magát a tanulásba, érezte műveltsége hiányait és tudta, hogy a nagy küzdelemben csak úgy állhatja meg a helyét, ha felvértezi magát. Egy pillanatra úgy látszott, mintha anyjának minden titkos reménysége valóra válna. Az egyszerű bányászfiú talán egyszer mégis csak túl fogja verni magát társadalmi korlátokon, előítéleteken és győzedelmeskedni fog a „világ” fölött. Afölött a világ fölött, amely a szegény polgárásszony szemében egy szóba foglalva mindazt jelentette, amit az élet tőle megtagadott. Afölött a világ fölött, amelytől Lawrencet egyelőre még a nottinghami hegyek magas csúcsai és az eastwoodi szénbányák mély tárnái választották el. A hegyeken túl várt rá az élet, ezer örömeivel, ezer

csillogásával és ezer lehetőségével, a hegyeken innen az elhagyott magány, a tanya, a csöndes nyári esték, tücsökciripelés és kutyaugatás, tiszta derűs égbolt - és egy leány, aki otthon verseket olvas és vadvirágokból fon koszorút a réten. De a „nagy” élet, az „élrekerülés”, az előretörés utáni vágyakozás nem tartott sokáig. Az egyetemi előadások lassankint halálosan untatni kezdték. Ismét álmaiba merült, szötte az ábrándképeket és többször azon vette észre magát, hogy a tanterem komor falai elsüllyednek körülötte és ő ismét otthon van szerettei körében, a szegény bányászlakás kis konyhájában, vagy ami még ennél is többször kísértette, a Mirjámék még szegényesebb konyhácskájában hallgatja a cipőtálpalás egyhangú kalapácsütéseit. És ugyanakkor a bányászlakás konyhájában egy szegény asszony üldögélt és fejét tenyerébe hajtva szintén álmodozott. Azt álmodta, hogy „okos” fiából híres ember lesz egyszer, talán tudós, aki előtt tisztelettel hajol meg az emberiség, talán pap, akit megsüvegelnek az uccán, talán tanár, akit mindenki megbecsül. De az is lehet, hogy talán államférfi, aki országok sorsát tartja a kezében. (Ebben az időben minden anya legalábbis Gladstonet szeretett volna csinálni a fiából). És a nyájas farmon Mirjám is álmodott. De ő nem álmodott ragyogó sikerekről, karierről, fényes állásokról - ő arról a Lawrenceről álmodozott, aki majd egyszer saját magából fogja kifejteni a maga Énjét.

És Lawrence ott ült a sivár tanteremben és nem hallotta többé, amit a professzorok mondtak, visszaképzelte magát az elhagyott tanyára, a szerelmes tavaszokba és csak úgy, a maga multságára és hogy legyen mit írnia Mirjámnak, papírra vetette ezeket a visszajáró hangulatokat. Öt év múlva egész regény kerekedett ki ezekből az odavetett hangulatképekből: a *White Peacock*. A regény legtöbb részletét hat-hétszer is megírta. Talán Theokritos óta nem írták még meg ilyen bensőséggel és közvetlen őszinteséggel a falusi élet poétikus egyszerűségét. Lawrence ekkor 23 éves volt. Anyját azonban, akit a világon a legjobban szeretett, egész életére szerencsétlenné tette. És szerencsétlenné tette kispolgári nagynénjeit, akik valóságos erkölcsi eltévelyedést láttak abban, hogy Lawrence ostoba történeteket firkál, ahelyett, hogy az előadásokat látogatná. Anyjának egy ízben véletlenül a kezébe került a *White Peacock* egyik fejezete. Elolvasta, de csak a fejét csóválta. Azt tartotta, hogy aki ilyen hiábavalóságokra pazarolja az idejét, az sohasem fog *tudni*. „Tudni”, ez volt az ő szemében a legtöbb és az ő világában a legelérhetetlenebb. Ez volt számára a „világ” kulcsa. És Lawrence nem beszélt többet anyja előtt az írásairól és napról-napra jobban meggyűlölte a tudást, a világot, a történetet, a tanárokat, a papokat és az államférfiakat. Arra, hogy író legyen, sohasem gondolt komolyan. Sohasem hitte volna, hogy tehetsége van. Azt gondolta, hogy egész életében nem fogja többre vinni, mint hogy tanító legyen valahol, és nem tudta elképzelni, hogy egyszer majd ne legyen elégedetlen többé, - elégedetlen, kielégületlen és meghasonlott. Csak egy ember volt, aki bízott benne, bízott a tehetségében, a művészetében, a megtalált egyéniségében. Mirjám az elhagyott tanyán. Ő hittel és lelkesedéssel olvasta el minden megküldött sorát, a verseket, regényének odavetett vázlatait és a szeszélyesen kidolgozott részleteket. És Lawrence meggyűlölte Mirjámot is, - mert hitt benne, mert úgy érezte, hogy ő is mást akar csinálni belőle, mint ami. És titokban talán azért is, mert már megunt, hogy Mirjám képezze kizárólagos olvasóközönségét és hogy csak az ő elismerése legyen munkája és álmai egyedüli gyümölcse.

24 éves volt, amikor megszerezte a baccalaureátust (Bachelor of Art) és elhagyta a nottinghami kollégiumot. Londonba került, ahol egy croydoni fiúiskolához nevezték ki tanítónak, évi 90 font fizetéssel. Elképzelhető, milyen szerencsétlenné érezhette magát Lawrence a ködös, mogorva Londonban, akinek még Nottingham is túl nagystílú volt. De Mirjám nem adta föl a küzdelmet. Összegyűjtötte a verseket, amelyeket gondosan megőrzött szekrényében és elküldte Ford Madox Hueffernek, aki éppen akkor lett az English Review szerkesztője. Hueffer közölte a verseket, levelet írt Lawrencenek, magához hívatta és szívélyesen fogadta. Elolvasta a *White Peacockot* is és Lawrence tudta nélkül megbeszélte Heinemannal a kiadás

feltételeit. Egy napon löncsre hívta meg, Edward Garnett is ott volt és Garnett őszinte és benső barátságot kötött a croydoni tanítóval. Hueffer és Garnett vezették be azután Lawrencet az irodalmi életbe, megismertették az írókkal és kiadókkal és nem is hagyták el többé. Garnett közbenjárására Duckworth elfogadta kiadásra első verseskötetét, amely *Love Poems and Others* c. alatt látott napvilágot. Mikor Lawrence 25 éves volt, megjelent a *White Peacock*. A megjelenés előtt egy nappal meghalt az anyja... kezében a *White Peacock* egy kész példányával. A halálban végre talán megbékélt íróvá lett fiával.

***

Anyja halála igen nagy megrázkódtatás volt számára. Megtörve jött vissza a temetésről és rá se tudott nézni többé a könyveire. Gondolni sem akart rá, hogy újra tollat fogjon a kezébe és verseket, regényeket vagy cikkeket írjon. Lawrence ifjúsága befejeződött - egy nagy és mély-séges szakadék támadt anyja után a szívében. Megint visszatért Croydonba, a gyűlölt iskolába. Az ötven font honorárium, amit a *White Peacock*-ért kapott, utolsó pennyig ráment az orvosra és a temetésre.

Egy kemény, nélkülözésekkel terhes, keserves év következett. A tépelődő, meghasonlott költőben most a lelkiismeret ébredt föl. Miért írni, amikor talán ezzel a rögeszméjével vitte sírba rajongásig szeretett édesanyját? És mindennek Mirjám volt az oka, Mirjám, aki nem hagyta csöndes, idillikus békéjében, aki felkorbácsolta vágyait és ambícióját és aki anyjától is elidegenítette végül. Talán... talán, ha Mirjám akkor nem küldi el a verseit, még most is élne az anyja, akit talán az ő pályája keserített halálra. Levelet írt Mirjámnak, amelyben kereken kijelentette, hogy mindennek vége. Aztán egy nyirkos, hideg londoni tél... anyagi gondok... Garnetről és Huefferről tudni sem akart többé. Még jó volt, hogy a mindennapi kenyeret meg tudta szerezni magának, fűtőanyagra már nem tellett. Meghült, ágynak dőlt. Influenzája súlyos tüdőgyulladássá fajult, az orvosok lemondtak életéről. De az erős konstitúció most is diadalmaskodott. Lassan-lassan jobban lett, ám az élet, amelyre fantasztikus lázálmaiból ébredt, borzalmas volt sivárságában és vigasztalhatatlanságában. Állását mással töltötték be és Lawrence a szó szoros értelmében az éhhalál küszöbén állott. Kénytelen volt megint a tollhoz nyúlni, hogy egy kis pénzt szerezzen. Újra cikkezni kezdett az *English Review*-ben, amelynek szerkesztését közben Austin Harrison vette át. Garnett és Hueffer, akik derék, hű barátok voltak, készséggel vették ismét pártfogásukba. 1912-ben újabb regénye jelent meg: a *Trespasser*. Lawrence írói hírneve emelkedőben volt. Egyre többen és többen olvasták írásait és a fiatal angol irodalom legnagyobb reménységeként kezdték emlegetni. Anyagi helyzete is egyre javult. Az újabb fordulóponthoz azonban házassága jelentette életében. Német nőt vett feleségül, Friedrich von Richthofen báró leányát. Mint egykor Mirjámnak az elindulást, úgy köszönhetette később feleségének a beérkezést.

***

1912-ben hátat fordítottak Angliának. Lawrence ekkor 26 éves volt, első fiatalsága, első szerelme, vágyai, ambíciói, ifjúkori fellángolásai immár mögötte voltak.

Előbb Metzbe utaztak, majd Bajorországba. Itt vették kezdetüket az utazások, ekkortól kezdve jelentek meg a Lawrence romantikájában az uti exotikumok, amelyek olyan hallatlan módon elmélyítették regényességét. Előbb München csöndes bája ejtette meg, az Odeonsplatz halk egyszerűsége, az Englischer Garten vízesése, vagy a Prinzregenten-Brücke alatt, füzések között hullámozó Isar. Azután a tavak mély lírája és a havasok tragikus fensége! Innen Olaszországba mentek, Velence... Róma... Nápoly... csupa elérhetetlen és megfoghatatlan álom. Mint az álom, úgy is szállott el ez a két boldog esztendő. Vajjon mit érezhetett Lawrence Prienben vagy Capriban, akinek eddig Eastwood jelentette a boldogságot és a Mirjámék farmja az idillt? Közben megszületett a nagy életrajzi regény, a *Sons and Lovers*. Ez már nem a *White Peacock* átlátszó tisztasága. Új és új regiszterek szólalnak meg a Lawrence orgonján.

De lassankint viharfelhők tornyosultak Európa fölé. 1914. Lawrence-nek vissza kellett térnie Angliába, ahol aztán a háború végéig maradt. 1914-ben írta első színdarabját: *The Widowing of Mrs. Holroyd*, - de nem volt sikere. 1915-ben *The Rainbow* c. regényét az ügyészség „erkölcstelen tendenciája” miatt betiltotta. Lawrence végleg elfordult a farizeusok e világától, amely ellensége a szabad szónak és a gondolat fenséges röptére is bilincseket akar rakni, hogy lehúzza magához a sárba. A Nottingham High-School-beli önkéntelen idegenkedés polgári családból származó társai iránt most tudatos formát nyert, amely már egyértelmű volt a teljes közönnyel. Már nem is bánta, hogy nincsenek sikerei, - a *Rainbow* betiltása teljesen diszkreditálta Angliában - félreállt, lemondott a „siker” minden gondolatáról és szíve mélyében többre becsülte a szürke névtelenséget, mint *ennek* a közönségnek az elismerését és tapsait. Megint csak az álmainak élt. A Themse-parton az Arnóról álmodott és a Piccadilly-Circuson a Szent Márk térről. Verseket írt: *Amores* (1915), *Look! We have come Through!* (1917) és régi úti élményeit dolgozta föl: *Twilight in Italy* (1916). És a sziget partjain túl dühöngött a háború, az irtózatosszerű embermészárlás, amelyhez Lawrence-nek semmi köze sem volt és amelytől undorodott és amelynek mámorába az angol polgárság olyan fejvesztett örülettel vetette bele magát.

De végre ez is elmúlt. 1919-ben Lawrence feleségével együtt ismét elhagyhatta Angliát. Egyenesen Olaszországba mentek, Szicíliába és Taorminában béreltek két évre házat. Ez volt végre a teljes gyógyulás testének-lelkének. Tüdeje már alig bírta a ködös és párás angol klímát, és azok a sebek is, amelyeket hazája ütött a szívére, hegedni kezdtek a csöndes kék tenger partján, az örökké mosolygó olasz ég alatt, a hatalmas pálmák, gót paloták és római fürdők között. 1920-ban megjelent Amerikában *Women in Love* c. regénye, amelyet négy éven keresztül minden kiadó visszautasított a *Rainbow*-botrány miatt. Taorminában írta a *Lost Girl* c. regényt és az *Aaron's Rod* legnagyobb részét. Ekkor készült második drámája, a *Touch and Go* is. Az 1921. év termékei: a *Sea and Sardinia* és egy történeti munka: *Movements in European History*, amelyet Lawrence Herbert Davison álnév alatt adott ki (igazi nevén csak 1925-ben jelent meg).

***

1922-ben indultak nagy világkörüli utjukra. Nápolyban szálltak hajóra és egyenesen Cejlonba vitorláztak. Candyben vettek ki egy kis házat és itt éltek egy jó darabig. A világ egyik legfestőibb helyének tartják Candyt. Köröskörül hegyek övezik és a közepén egy csöndes, titokzatos kis tó buvik meg. Buddhista templomok, csodálatos, misztikus keleti istenszobrok, a „dalada”, Buddhának dúsan ékített kis szekrénykéiben, szent ereklyeként őrzött foga alkották Lawrence társaságát. A Mirjam farmja, a bajor Alpok és a taorminai sziklaterrasz után ez már a harmadik horizont volt: a harmadik új regiszter a Lawrence orgonáján.

Cejlonból Ausztráliába hajózott, ahol ugyancsak hosszabb időt töltött. Sidneyből San Franciscóba vitorláztak, majd Taosba költöztek, Új-Mexikóba. Az ausztráliai primitív kultúra után itt az indiánok régi és megdöbbentően nagyszerű kultúrájával ismerkedett meg. És az indiánokkal, a kijátszott, kigunyolt, elnyomott, de büszke és fölényes bennszülöttekkel, - akikben lelki testvéreire talált. „Milyen szépek ezek a bennszülöttek! - mondja a *Tollas Kígyóban*. - Talán attól ilyen símák és szépek, mert halál-imádók, Moloch-imádók? A halál pusztító tudomásulvétele és a saját semmiségük közönyös elismerése teszi őket ilyen büszkékké és gondtalanokká?” Egy évig éltek Pueblóban, Coloradóban, Arkansas mellett. Ekkor egy kis magányos kunyhót vásároltak a Sziklás Hegységben, valahol fönt, a magasban, amely nyugat felé, Arizonára nézett. 1926-ig élt föl váltva itt és Mexikóban. A *St. Mawr*-t még Új-Mexikóban írta, a *Plumed Serpent* (a Tollas Kígyó) végleges kéziratát Oaxacában, Mexikóban készítette el.

„Mexikó! Hatalmas, felszaggatott, kiszáradt, kegyetlen ország, minden vidékén egy-egy gyönyörű templommal, amely mintha a semmiből nőtt volna ki. Forradalom-szántotta vidékek, terpeszkedő szép nagy templomokkal, amelyek kupolái kitörni készülő tűzhányókhoz hason-

litanak, emeletei és tornyai pedig olyanok, mint valami képzeletbeli nép remegő pagodái. Pompázó templomok a bennszülöttek vityillói és szalmakunyhói mellett, - mintha elvarázsolt szellemek módjára szabadulásukat várnák. És előkelő, rombadőlt haciendák, amelynek elmúlt csillogása felé tönkrement utak vezetnek. És a mexikói városok, - kis és nagy városok - amelyeket a spanyolok varázsoltak elő a semmiből. A kövek együtt élnek és együtt hálnak építőik szellemével. És ahogy a spanyolok szelleme kihál Mexikóban, velük együtt pusztul az épületek köve is.”

„Cortez vassarkantyúval és vasakarattal jött ide mint hódító. De a meghódított faj, hacsak be nem oltják valami új eszmével, lassankint kiszívja a hódítók vérét, a különös éjszakák csendjében és a törhetetlen akarat súlyosságával. Úgy hogy most a hódítók faja elpuhult és gerinctelen Mexikóban. Olyanok, mint a gyermekek, akik felsírnak menthetetlen reménytelenségükben.”

És milyenek az elnyomók? Amerika! Milyen hát ennek a nagyhatalomnak, a világ e koronázatlan urának igazi arca? „Csakugyan nem egyéb-e, mint egy nagy Halálkontinens, a nagy *Nem*, az európai, ázsiai, sőt afrikai *Igen*-nel szemben? Vajjon tényleg nem az a nagy olvasztókemence-e, amelyben újra megolvasztják a teremtőerejű kontinensek embereit, de nem új teremtés céljára, hanem csak a halál egyformasága kedvéért? Vajjon nem ez-e a megsemmisítés nagy kontinense és valamennyi lakója valami misztikus rombolás ügynöke? Ásnak, ásnak az ember megteremtett lelkében, míg végre kiássák belőle a növekvő magot és ekkor ott marad maga a gépszerű és automatikus teremtmény, akinek egyetlen tudatos érzése az a vágy, hogy szintúgy kiszívja az életerőt minden élő és gondolkodó lényből... Az a kontinens, amelynek veleszületett szelleme csak azért küzd, hogy kikaparja a szemet isten arcából.”

Álszent és képmutató burzsoá-demokrácia, akár az angol. És az eastwoodi bányászfiú mennyivel jobban érzi magát a cejloni ültetvényesek, a cölöpépítményekben lakó ausztráliaiak és a pusztuló indiánusok között, mint a „művelt” társadalomban! Abban a társadalomban, amelyben már Nottinghamban sem találta helyét.

***

Ő tudja, hogy a fehér emberének is van lelke, de elveszítette. „A tűz elharapózása megakadt bennük és életük egy vargabetűvel ellenkező irányba fordult. Az a befelé néző pillantás, amely oly sok fehér ember szemében van, a semmiség pillantása, azé az életé, amely ellenkező irányba fordult.”

A fehér ember lelke, ez az a probléma, amely lassankint egyeduralkodó lesz Lawrence műveiben. A fehér ember lelke... ezt hajszolja Európán, Cejlonon, Ausztrálián, a vad Nyugaton és Mexikón keresztül. Romantikus szellemét a pszichoanalitikus doktrína ragadta meg. Ennek nyomai látszanak regényein: *Women in Love* (1920), *Aaron's Rod* (1922), *Kangaroo* (1923), *The Ladybird* (1923), *St. Mawr* (1925), *The Plumed Serpent* (1926) és elméleti értekezésein: *Psychoanalysis and the Unconscious* (1921) és *Phantasia of the Unconscious* (1922). A pszichoanalízis... az a Lawrence írásainak harmadik gyökérszála az idillikus béke utáni olthatatlan vágyódás és az exotikumok mellett. Ez az a három szál, amelyből a Lawrence élete összeszövődik. Erre a három szállra bontható szét csaknem minden regénye. És ez a három szálból összeszőtt fonál a vezető Lawrence gazdag életének és írásai gyakran szétfolyó romanticizmusának labirintusában.

***

1926-ban visszatért Angliába, de már nem érezte jól magát otthon. Rövid ottartózkodás után Olaszországba ment, villát vásárolt Firenze közelében és most is ott él. Itt írta legújabb regényét, a *Lady Chatterley's Lover*-t.

Dr. Juhász Andor.

I. FEJEZET. Egy bikaviadal előjátékai.

Husvét utáni vasárnap volt, és egyben az évad utolsó bikaviadalának napja Mexico Cityben. Erre az alkalomra külön négy bikát hoztak át Spanyolországból, minthogy a spanyol bikák tüzesebbek, mint a mexikóiak. Talán a magasság az oka, de talán a nyugati kontinens szelleme okolható „a tűz” hiányáért a belföldi állatban, ahogy azt Owen megfogalmazta.

- Még sohasem láttunk ilyet. El kell mennünk, - jelentette ki Owen, noha nagy szocialista létere helytelenítette a bikaviadalokat.

- Óh, igen, azt hiszem, meg kell néznünk, - hagyta rá Kate.

- És ez az utolsó alkalom, - jegyezte meg Owen.

Elsietett arra a helyre, ahol a jegyeket árusították, hogy előjegyezze a helyeket és Kate is vele ment. Amikor beért a szóbanforgó uccába, a bátorsága alábbhagyott. Olyan érzése volt, mintha mélyen benne valami kis manó gúnyolódott és tiltakozott volna. Sem ő, sem Owen nem tudtak sokat spanyolul, zavar támadt a jegypénztárnál és egy kellemetlen egyén lépett oda, hogy „amerikailul” beszéljen velük.

Nyilvánvaló volt, hogy „az árnyék”-ba szóló jegyeket kell venniök. De minthogy takarékoskodni akartak és Owen kijelentette, hogy jobban szeret a köznép soraiban ülni, a jegyárusító ember és a többi jelenlevő tiltakozása ellenére „a nap”-ra váltottak fenntartott helyeket.

A látványosság vasárnap délutánra volt kitűzve. Valamennyi villamos és a *camion*-nak nevezett félelmetes kis Ford-omnibuszok „*Torrero*” felírással dübörögtek Chapultepec felé. Katenek hirtelen az a homályos érzése támadt, hogy nem akar menni.

- Nem nagyon akaródzik elmennem, - mondta Owennek.

- Ugyan, miért nem? Elvileg én sem helyeslem, de minthogy még sohasem láttunk ilyet, hát el *kell* mennünk.

Owen amerikai volt, Kate ír. „Sohasem láttunk ilyet” annyit jelentett, hogy „el *kell* menni”. Ez ugyan inkább amerikai, semmint ír logika volt, de Kate kénytelen-kelletlen hagyta meggyőzni magát.

Villiers természetesen kíváncsi volt a dologra. Ő is amerikai volt, ő sem látott még ilyesmit, fiatalabb is volt náluk, neki tehát még inkább el *kell*ett mennie, mint bárki másnak.

Beültek egy Ford-taxiba és elindultak. A zötyögő kocsi lekanyarodott egy széles, piszkos uccába, amely részben aszfalttal, részben kövekkel volt borítva és vasárnapi unalom terjengett benne. Kőépületeknél, Mexicóban, tapasztalható ilyen különös, száraz unalom.

A taxi befordult egy mellékúccán keresztül az aréna nagy vasépítményéhez. A járdakövezet mentén meglehetősen mocskos külsejű emberek árultak *pulque*-t és édességeket, süteményt, gyümölcsöt és más lisztes eledeleket. Vadul száguldó automobilonak érkeztek és döcögtek tovább. Tisztára mosott gyapjúuniformisú apró katonák és kifestett nőszemélyek ögyelegtek egy bejárat körül. És mindezek fölött emelkedett a hatalmas, csúf aréna szövevényes vasváza.

Kate úgy érezte, mintha börtönbe lépne, Owen azonban izgatottan furakodott a jegyének megfelelő bejárat felé. A mélységekbe ő sem akart behatolni. De született amerikai volt és ha valahol valami látnivaló kínálkozott, azt neki látnia *kell*ett. Ez volt számára az „Élet”.

Az az ember, aki a jegyeket szedte a bejáratnál, hirtelen, amikor beléptek, megállott Owen előtt, mind a két kezét rátette Owen mellére és végigtapogatta az egész testét. Owen meghökkenve és egy pillanatig megbénulva állott. A férfi aztán félrelépett. Kate szinte kövémeredt.

Owen azonban mosolyogva összeszedte magát, amikor a férfi intett, hogy mehetnek. - Fegyvert keresett! - magyarázta, jókedvű izgatottsággal meresztgetve szemeit Katere.

Kate azonban még nem gyűrte le az ijedtséget és attól tartott, hogy ez a fickó talán még őt is végigtapogatja.

Egy alaguton keresztül kijutottak a cementből és vasból épült amfiteátrum nézőterére. Egy valóságos csatornapatkány-külsejű ember jött vizsgálni a szelvényüket, hogy megnézzé, milyen helyre szól a jegyük. A fejével lefelé biccentett, aztán eldöcögött. Katenek most az volt az érzése, hogy csapdába került - egy nagy, cement-rácsos csapdába.

Lefelé mentek a kölépcsőkön, míg végre már csak három sornyira voltak a földtől. Ez volt az ő soruk. Magán a cementen kellett ülniük. Minden egyes számozott ülés körül egy vastag vasrács volt. Ez volt a fenntartott hely „a napon”.

Kate meghunyászkodva ült két vaskarfa között és bizonytalanul tekintgetett körül.

- Érdekesnek találom, - mondta.

Mint a legtöbb modern emberben, benne is megvolt a boldogság akarása.

- Ugye érdekes? - kiáltotta Owen, akiben a boldogság akarása valóságos mániává fejlődött. - Te nem találod annak, Bud?

- De igen, azt hiszem, érdekes lesz, - felelte Villiers bizonytalanul.

Villiers persze még fiatal volt, még csak húszéves mult, míg Owen már a negyven fölött járt. A fiatalabb generáció sokkal üzletiesebb alapon számol a „boldogsággal”. Villiers is kereste az izgalmakat, de nem volt hajlandó azt mondani, hogy megkapta, amíg tényleg meg nem kapta őket. Kate és Owen viszont - Kate is már negyven felé járt - sokszor csak színlelték az érdeklődést, mintegy udvariasságból a Gondviseléssel, a nagy Rendezővel szemben.

- Nézzük csak! - mondta Owen. - Mi lenne, ha kissé puhábbá tennénk az ülést ezen a cementen? - És gondosan összehajtogatta esőköpönyegét, aztán végigfektette a cementülésen úgy, hogy ő is, meg Kate is arra ülhetek.

Leültek és körülnéztek. Korán jöttek. Izgó-mozgó emberfoltok tarkázták a szemközti cement-lejtőt. Alattuk a porond még üres volt és szépen fel volt homokozva; a porond mentén, a körbefutó betonkerítésen nagy kalaphirdetések, - egy városi ember szalmakalapjának képe - és szemüveghirdetések, - hanyagul összehajtott szemüvegek - világítottak és harsogtak.

- Hát hol van tulajdonképpen az „árnyék”? - kérdezte Owen, nyakát csavarva.

Az amphiteátrum tetején, közel az éghez, betonpáholyok voltak. Ez volt az „árnyék” és itt ültek azok, akik számítottak.

- Nos, én ugyan nem szeretnék ott fenn trónolni, olyan magasan, - jegyezte meg Kate.

- De még mennyire nem! - felelte Owen. - Sokkal jobb helyen vagyunk itt „a nap”-on, amely mindenek ellenére úgy látszik, nem fog erősen sütni.

Az ég felhős volt, mintegy az esős időszak előhírnökeül.

Már csaknem délutáni három volt és a tömeg özönlött, de még mindig csak foltokban töltötte meg a tátongó cementüléseket. Az alsóbb sorok fenntartott helyek voltak, úgy, hogy a nép

zöme a középső szintet foglalta el és az uriemberek, mint a mi triónk is, többé-kevésbé el voltak különítve tőlük.

A közönség azonban meglehetősen vegyes volt. Legnagyobbrészt testes városi emberek, szűk fekete ruhákban és kis szalmakalapokban és közöttük elkeveredve sötét arcbőrű, nagy-kalapos munkások. A feketeruhás emberek valószínűleg tisztviselők, hivatalnokok, vagy gyári munkások lehettek. Néhányan magukkal hozták égkék selyemruhás, barna kalapos és kipuderezett arcú feleségeiket is, akik olyanok voltak, mint a fehér mályvarózsák. Sőt akadtak egész családok is, két meg három gyerekkel.

A „szórakozás” megkezdődött. Ez a szórakozás abban állott, hogy lekapták a kemény szalmakalapot valamelyik áldozat fejéről és röpítve legurigázták az emberek lejtőjén, ahol valamelyik ügyes lejjebbálló elkapta és ismét elhajította egy másik irányba. A tömeg ordított az élvezettől és ez az ordítás valóságos üvöltéssé fajult, amikor egyetlen pillanatban hét szalmakalap zúgott le meteorszerűen az emberek között a nézőtérén.

- Nézzétek! - kiáltotta Owen. - Nem jó vicc?

- Nem, - felelte Kate, akiben kis alteregója hirtelen megszólalt, ellentmondva minden boldogság-akarásnak. - Nem, én nem szeretem az ilyesmit. Ki nem állhatom a közönséges embereket!

Owen, mint szocialista, ellenkező nézetten volt és mint boldog ember elkedvetlenedett. Mert legbelsőbb énjében, amennyire rendelkezett ilyesmivel, ő is éppen annyira utálta a közönséges durvaságot, mint Kate.

- Mégis csak hallatlanul vicces! - mondta és a tömeg iránti szimpátiából igyekezett nevetni. - Nézzétek most, ott!

- Igen, nagyon vicces. De azért örülök, hogy nem az én kalapommal csinálják, - jegyezte meg Villiers.

- Óh, az már hozzátartozik a játékhoz, - felelte Owen nagylelkűen.

De kényelmetlenül érezte magát. Mexikói készítményű széles szalmakalapot viselt, amely szembeötlő volt az alsóbb sorok aránylagos elkülönítettsége következtében. Némi habozás után levette ezt a kalapot és a térdére helyezte. Szerencsétlenségre azonban, napbarnított fejének tarkóján egy tisztán kivehető kopasz hely világított.

Mögöttük, feljebb, sűrű tömegben ültek az emberek a fenn nem tartott részen. Ezek már megkezdtek a dobálózást. Bumm! Egy narancs, amellyel Owen kopasz tarkójára céloztak, a vállához ütődött. Elég hatástalanul tekintett körül nagy, csontkeretes pápaszemén keresztül.

- A te helyedben én feltenném a kalapomat, - szólalt meg Villiers hideg hangja.

- Igen, én is azt hiszem, hogy okosabb lesz, - felelte Owen tettetett közönnyel és ismét fejébe nyomta a kalapját.

Amire azután egy banánhéj vágódott Villiers tiszta és nőiesen apró panamakalapjához. Hidegen nézett körül, mint egy madár, amely alkalomadtán hajlandó odavágni a csőrével, de amely elröpül az első komoly fenyegetésre.

- Óh, hogy utálom őket! - mondta Kate.

A figyelem elterelődött róluk, mert szemközt megjelentek a katonai zenekarok, ezüst- és rézhangszereikkel a hónuk alatt. Három csoportban jöttek. A főzenekar felkapaszkodott a magasba és elhelyezkedett jobbkéz felé, az előkelőségeknek fenntartott nagy üres részen. Ezeken a zenészeken pirossal szegélyezett sötétszürke uniformis volt és ez csaknem megvigasztalta Katet, mert úgy érezte, mintha Olaszországban, nem pedig Mexikó Cityben volna. Egy halványbarna egyenruhába bújtatott rezesbanda a mi kis társaságunkkal szemben foglalt

helyet, magasan, a térség másik oldalán és még egy harmadik „*musica*” is felvonult, balfelé, az amphiteátrum távolabbi és üres lejtőjére. Az ujságok azt írták, hogy az elnök is meg fog jelenni. Az elnökök azonban mostanában már ritkábbak a bikaviadalokon Mexicanban.

A zenekarok tehát itt voltak, olyan pompával, amelyet csak ki tudtak fejteni, de nem kezdtek hozzá a játékhoz. Most már nagy tömegek lepték el a lejtőket, de még mindig voltak egész üres traktusok, különösen az előkelőségeknek fenntartott részen. Kis távolságra a Kate sorától odafenn nagy tömeg ember szorongott, mintegy a fejük felett: ugyancsak kényelmetlen érzés volt.

Három óra volt és a tömegnek új szórakozása akadt. A zenekarok ugyanis, amelyeknek háromkor kellett kezdeniük, még mindig nagyurian ültek a helyükön és egyetlen hangot sem hallattak.

- *La musica! La musica!* - kiáltott a tömeg, a tömeg tekintélyének hangján. Ők voltak a Nép, a forradalmak az ő forradalmaik voltak és ők diadalmaskodtak valamennyiben. A zenekarok az ő zenekaraik voltak, amelyek az ő szórakoztatásukra voltak jelen.

A zenekarok azonban egyben katonai zenekarok is voltak és a hadsereg volt az, amely győzedelmeskedett valamennyi forradalomban. Így hát a forradalmak az ő forradalmaik voltak és ők kizárólag a *saját* dicsőségük kedvéért jelentek meg.

Musica pagada toca mal tono!

A csöcselék szemtelen ordítása időnként felharsant, majd ismét lecsillapult. *La musica! La musica!* A kiabálás brutálissá és erőszakossá kezdett válni. Kate sokszor visszaemlékezett rá. *La musica!* A zenekar közömbösen páváskodott. A kiabálás egyetlen hatalmas üvöltéssé olvadt: ez volt Mexico City legaljasabb csöcseléke!

Végre, mintegy saját szórakoztatására, a sötétvörössel szegélyezett szürke egyenruhát viselő zenekar frissen, katonásan, kényesen rázendített.

- Kitűnő! - mondta Owen. - De tényleg jó! Ez az első eset, hogy jó zenekart hallok Mexicanban. Zenekart, amelynek van valami gerince.

A szám csinos volt, de rövid. Úgy tűnt, mintha a zenekar még csak az imént kezdett volna játszani, amikor a darabnak már vége is volt. A zenészek búcsúzó mozdulattal vették le szájukról a hangszereket. Csak azért játszottak, hogy mondhassák, hogy játszottak, de olyan rövidre fogták, amilyenre csak lehetett.

Musica pagada toca mal tono!

Bosszantó szünet következett, aztán a rezesbanda is rákezdte. Már legalább fél négy volt, ha nem több.

Ekkor, szinte egy adott jelre, a középén, a fenntartatlan helyeken ülő tömeg hirtelen felkerekedett és lerohant az alacsonyabban fekvő fenntartott helyekre. Olyan robaj volt ez, mint egy tartály pukkanása és a fekete vasárnapi ruhákba öltözött közönség köröskörül lezúdult a meglepett és megijedt trió köré. Két percig tartott az egész. Nem volt semmiféle lökdösődés vagy taszigálás. Amennyire csak lehetett, mindenki vigyázott rá, hogy senkihez hozzá ne érjen. Az ember nem löki oldalba a könyökével a szomszédját, ha annak revolver lóg a csipőjén és kés van az övébe dugva. Az alsóbb sorok ülései így egyetlen lendülettel megteltek, mintha a víz öntötte volna el őket.

Kate most a tömeg közepébe került. Ülése azonban szerencsére ott volt az egyik sorköz fölött, amely körbefutott az arénán, úgy hogy legalább nem ülhetett senki a térdei közé.

Emberek járkáltak bizonytalanul fel és alá ezen a sorközön a lábak előtt, igyekezve helyet találni barátaik között, de lehetőleg kérdezősködés nélkül. Három üléssel odébb, ugyanabban a sorban egy lengyel bolsevista fickó ült, aki ismerőse volt Owennek. Ez előrehajolt és megkérdezte az Owen mellett ülő mexikóit, hogy nem cserélne-e helyet vele.

- Nem, - felelte a mexikói. - Én itt akarok ülni a magam helyén.

- *Muy bien, Señor, muy bien!* - nyugodott bele a lengyel.

A viadal még nem kezdődött meg és egyes emberek kóbor kutyák módjára még mindig fel-alá lézengtek azon az ösvényen, amely közvetlenül Kate lába alatt húzódott. Már kezdték elfoglalni a párkányzatot, amelyen társaságunk lába nyugodott, hogy ott elhelyezkedjenek.

Egy súlyos fickó egyenesen Owen térdei közé telepedett.

- Remélem, legalább az *én* lábamra nem fognak ülni, - mondta Kate aggódva.

- Nem fogjuk engedni, - felelte Villiers, madárszerű határozottsággal. - Miért nem lököd odébb, Owen? Miért nem lököd odébb?

És Villiers merően rábámult a mexikói fickóra, aki odatelepedett Owen térdei közé. Owen elpirult és kényelmetlenül nevetett. Nem értett emberek eltávolításához. A mexikói kezdett hátrapislantani a három dühös fehér emberre.

A következő pillanatban egy másik terebélyes, feketeruhájú és kis feketekalapos mexikói ereszkedett le Villiers lábának helye felé. Villiers azonban megelőzte. Gyorsan odadugta mindakét lábát a férfi leereszkedő ülepe alá, úgy hogy az illető úr elég kényelmetlenül egy pár cipőre telepedett le és ugyanakkor érezte, hogy egy kéz nyugodtan, de határozottan meglöki a vállát.

- Nem! - mondta Villiers jó amerikai kiejtéssel. - Ez az én lábamnak a helye! Menjen arrébb! Hallja, menjen arrébb!

És nyugodtan, de igen határozottan tovább lökdöste a mexikói vállát, hogy eltávolítsa.

A mexikói félig felemelkedett és gyilkos pillantást vetett hátra Villiers felé. Tettleges sértés történt és az egyetlen megtorlás a halál lehetett. A fiatal amerikai arca azonban hideg és közömbös volt és csak a szemében égett valami ősi madárszerű tűz úgy, hogy a mexikói egészen elképedt tőle. Kate szeme valódi ír megvetést sugárzott.

A fickó küzdött jellegzetesen mexikói, nagyvárosban szerzett alacsonyabbrendűségi komplexumával. Valami magyarázatfélét dünnyögött spanyolul, hogy ő csak egy percre ült le, amíg megtalálja barátait, - és integetett is a kezével egy lejjebbeső sor felé. Villiers azonban egyetlen szavát sem értette és egyre csak ezt ismételte:

- Semmi közöm hozzá, hogy miért. Ez az *én lábamnak* a helye és ne üljön ide!

Óh, szabadság országa! Óh, szabad emberek földje! Vajjon a két ember közül melyik kerekedik felül a szabadságjogok ez összezapálásában? Vajjon joga volt-e ennek a kövér fráternek odaülni Villiers lábai közé, vagy pedig Villiersnek volt joga ragaszkodni a lába számára fenntartott helyhez?

Az alacsonyabbrendűségi komplexumnak sok válfaja ismeretes és a városi mexikóiban valamennyi ugyancsak erősen van kifejlődve. És ha ez egyszer felébred benne, csak annál agresszivebbé teszi. Ennélfogva a betolakodó hirtelen súlyos lendülettel ismét leereszkedett Villiers lábára és Villiers már csak pusztán undorodásból is kénytelen volt elhúzni lábát a nyomás alól. A fiatalember arca elfehéredett az orrcimpái körül és szemében a tiszta demokrata dühének éles fénye villant fel. Most még határozottabban lökött bele a kövér vállba és újra megismételte:

- Menjen innen! Menjen innen! *Nincs* joga itt ülni!

A mexikói - most már saját helyén és saját alapjára nehezkedve - csak hagyta lökdösni magát és nem törődött vele.

- Szemtelenség! - mondta Kate hangosan. - Szemtelenség!

Rábámult erre a kövér hátra, amelyet egy lötyögős szabású fekete kabát fedett. Ez a kabát olyan volt, mintha valami utálkozó női szabó készítette volna. Hogy lehet egy férfi kabátgallérja ennyire otthonszabott, ennyire *en famille*!

Villiersnek továbbra is merev, elvont kifejezés ült az arcán, amely nagyon hasonlított egy halálfejhez. Egész amerikai akaratereje feltornyosult benne; az északi kopasz sas berzengette minden tollát. Ennek a fickónak nem szabad itt ülnie! De hogy lehetne eltávolítani?

A fiatalember megfeszítette minden akaraterejét, hogy elsöpörje ezt a szinte lecövekelt betolakodót és Kate ír maliciájával sietett segítségére.

- Nem kíváncsi rá, ki lehetett *ennek* a szabója? - kérdezte megvetéssel a hangjában.

Villiers lenézett a mexikói nőiszabású fekete kabátjára és torz grimaszt vágott Kate felé.

- Azt hiszem, nem is volt szabója. Valószínűleg ő maga csinálta.

- Nagyon valószínű! - nevetett Kate dühösen.

Ez túlságos sok volt. A férfi felkelt és megsemmisülve új hely után nézett.

- Győzelem! - ujjongott Kate. - Te nem tudnád ugyanezt megtenni, Owen?

Owen kényszeredetten nevetett és úgy nézett le a térdai között háttal ülő emberre, mintha veszett kutyára nézett volna.

- Sajnos, úgy látszik, nem, - mondta lemondással, ismét elfordulva a mexikóitól, aki őt holmi széktámlának használta.

Most kiabálás hallatszott. Két tarka egyenruhájú és hosszú lándzsás lovas ügetett be hirtelen a porondra. Megkerülték az arénát, majd őrsemek módjára elhelyezkedtek az alagútszerű bejárat két oldalán, amerre bejöttek volt.

Azután négy torreador vonult be kis menetet alkotva, ezüst himzéssel díszített szűk formaruhákban. Elkanyarodtak egymástól és tetszetősen felvonultak, kettesével ellenkező irányban, környöskörül a porondon, míg végre az előkelőségekkel szemben helyezkedtek el, akiket üdvözöltek.

Hát szóval ez az a bikaviadal! Kate némi undort kezdett érezni.

Az előkelőségek helyén igen kevés ember volt és hiányoztak a magas teknőcfésűs és csipke-mantillás, előkelő hölgyek. Néhány közönséges külsejű ember, a burzsoázia egy-két nem túl sok ízléssel öltözött tagja és néhány egyenruhás tiszt. Az elnök nem jött el.

Nem volt semmi pompa, semmi előkelőség. Néhány közönséges ember, itt, a beton-ülések elkülönítettségében, jelentette az előkelőséget és odalent négy groteszk, elnőiesedett külsejű, szűk és díszes ruhájú legény - ezek voltak a hősök. Meglehetősen kövér hátuljokkal, kacsa-farkszerű hajukkal és simára borotvált arcukkal inkább eunuchokhoz vagy erősen befűzött asszonyokhoz hasonlítottak ezek a híres-neves torreadorok.

Kate utolsó illúziói is egy csapásra szétfoszlottak a bikaviadalokat illetőleg. Ezek volnának a tömeg kedvencei? Ezek volnának a lovagias torreadorok? Lovagiasak? Körülbelül annyira lovagiasak, mint egy segéd a mészárszékből. Ezek azok a szívdöglesztők? Huh!

A csőcselék részéről meglegedett „ah!” hallatszott. A porondra hirtelen berobogott egy kis termetű, sötétszínű, hosszú, csillogó szarvú bika. Vakon rohant ki, mintha sötétből jönne és valószínűleg azt képzelte, hogy most megszabadult. Aztán megállott, mert észrevette, hogy nem szabad, hanem - valami számára érthetetlen módon - körül van véve. Mélységes zavarba esett.

Az egyik torreador előlépett és egy legyezőszerű vörös kendőt libbentett meg, nem messze a bika orrától. A bika csinosan és kedvesen felágaskodott egy kicsit és szeliden nekitámadt a kendőnek. A torreador átdobta a kendőt az állat feje fölé és a helyes kis bika erre körbeszaladt a porondon, keresve valami utat, amerre kijuthatna.

Ahogy meglátta az arénát körülvevő fakorlátot, rájött, hogy át tud nézni fölette és úgy vélte, hogy valószínűleg keresztül is tudna ugrani rajta. Így jutott át a korridorba, abba a közbe, amely a porondot körülvette és amelyben az arénában foglalatostkodó szolgák tartózkodtak.

A szolgák erre hasonló fürgén beugrottak a korlát fölé az arénába, amely most bika-mentes volt.

A bika keresgélve ügetett körül a korridorban, míg végre felfedezett egy nyílást, amely az arénába vezetett. Így aztán ismét visszaügetett a porondra.

A szolgák pedig újra visszaugrottak a korridorba és ott maradtak, mint nézők.

A bika dülöngve és némileg felfingerelve futkosott. A torreadorok feléje lengették kendőiket, ő pedig nekitámadt. Végre bizonytalan futkosása közben odaért az egyik lándzsás lovashoz, aki mozdulatlanul ült nyergében.

Kate hirtelen ijedtséggel vette észre, hogy a ló szemét szorosan bekötötték fekete kendővel. Igen és épp így azét a loét is, amelyen a másik picador ült.

A bika gyanakvóan ügetett oda a mozdulatlanul álló lóhoz, amelynek nyergében a hosszú-póznás lovas ült. Kiszáradt vén gebe volt ez, amely meg nem mozdul akár ítéletnapig, ha csak el nem tolják.

Óh, Don Quixote szelleme! Óh, az Apokalipszis négy spanyol lovasa! Ez bizonyára közülvő volt!

A picador lassan megfordította rozszant lovát, hogy szembeálljon a bikával, aztán lassan előrehajolt és lándzsája hegyét a bika lapockájába dőfte. A bika - mintha a ló valami nagy darázs lett volna, amely mélyen beleszúrta a fullánkját - meglepetésében hirtelen lehajtotta a fejét, aztán szarvait felvágta, egyenesen a ló hasába. A gebe és lovasa minden további nélkül felborult, mint ahogy egy ingadozó emlékoszlop elzuhan.

A lovas előkászálódott a ló alól és szaladva igyekezett odébb lándzsájával. Az öreg „paripa” tökéletes és benuult elcsodálkozással igyekezett lábraállni, mintha valami vak, érthetetlen végzet sújtotta volna le. A bika pedig, amelynek lapockáján egy vörös foltból gyöngyözött a sötét vér, hasonló reménytelen elképedéssel bámult körül.

De a seb fájt. Különös látványként rémlett fel előtte a ló, amely félig felemelkedett a földről, ahogy megpróbált lábraállni. Azonfelül meg most már vért és beleket is szagolt!

Igy aztán a bika kissé bizonytalanul, mintha nem tudná pontosan, mit kell tennie, ismét lehajtotta a fejét, éles csillogó szarvát újra beledőfte a ló hasába és ott jártatta fel-alá, valami homályos elégtétel érzésével.

Kate soha életében nem volt még ennyire megdöbbenve. Benne még mindig élt valami lovaglás játék elképzelése. És mielőtt még tudta volna, mi van vele, egyszerre meglátta a vérző-lapockájú bikát, ahogy szarvával fel és alá szántott az eldőlt és gyöngén kapálózó vén ló hasának belsejében.

Ez a megrázkódtatás csaknem leverte a lábáról. Ő egy lovagias játék kedvéért jött. Azért fizetett, hogy azt lássa. Ehelyett emberi gyávaság és vadság, vérszag, kiomlott belek émelyítő bűze! Elfordította az arcát.

Amikor ismét felpillantott, látta, amint a ló erőtlenül és támolyogva lépeget kifelé a porondról és közben beleinek hatalmas golyója lóg ki a hasából és véresen csapódik a lábaihoz, ahogy szinte gépiesen vánszorog.

Az elképedés borzalmától csaknem újra elveszítette öntudatát. Elmosódva hallotta a csöcselék lelkesedésének összefolyó tapsait. És a lengyel, akit Owen mutatott be neki, feléje hajolt és borzalmas angolsággal ezt mondta:

- Nos, miss Leslie, most látja az Életet! Most aztán lesz miről írnia Angliába szóló leveleiben!

Az asszony visszariadva pillantott egészségtelen színű arcába és azt kívánta magában, hogy bárcsak Owen ne mutatna be neki ilyen mocskos embereket.

Ránézett Owenre. A férfi orra szinte kihegyesedett, mint valami kisfiúé, akit a rosszullet környékez ugyan, de azért továbbra is kidülledt szemekkel nézi a tilos látványt.

Villiers, a fiatalabb generáció, érdeklődéssel és elvonatkozva figyelt; élvezte a szenzációt. Ő még csak rosszul sem lesz tőle. Ő pusztán az érdekességet nézi benne, felindulás nélkül, hűvösen és tudományosan, de igen figyelmesen.

És Kate hirtelen valóságos gyűlöletet érzett ez ellen az amerikai szellem ellen, amely ilyen hidegen és skrupulus nélkül hajszolja a szenzációt.

- Miért nem mozdult az a ló? Miért nem szaladt el a bika elől? - kérdezte megdöbben csodálkozással Owentől.

Owen megköszöörülte a torkát.

- Hát nem láttad? Be volt kötve a szeme, - felelte.

- De hát a *szagáról* nem érezte meg a bikát? - kérdezte az asszony.

- Nyilván nem. Ezeket a vén gebéket azért hozzák ide, hogy itt végezzék ki őket. Tudom, hogy borzalmas dolog, de hát ez már hozzátartozik a játékhoz.

Mennyire gyűlölte Kate az ilyen frázisokat, hogy „hozzátartozik a játékhoz!” Meg aztán mit is jelent ez? Mélységesen megalázottnak érezte magát, szinte legázolta az emberi aljasság, a kétlábú teremtmények gyávasága. Ebben a „nemes” játékban nem talált egyebet piszkos gyávaságnál. Egész nevelése és természetes önérzete felháborodott ellene.

A játékszolgák eltakarították a szemetet és új homokot szórtak fel. A torreadorok tovább játszottak a bikával, kartávolságnyira lengetve ostoba kendőiket. És a vérző lapockájú állat ostobán kapkodott és szaladgált ide-oda, egyik kendőtől a másikig.

Az asszony most először találta ostobának a bikát. Ezelőtt mindig félt a bikáktól; valami félelemmel vegyes tiszteletet érzett Mithra e hatalmas vadállataival szemben. És most látta, hogy milyen ostoba tud lenni, hosszú szarvai és komor hímsége ellenére. Vakon és ostobán rohant neki a kendőknek mindannyiszor és a torreadorok úgy ugráltak körülötte, mint kövér-csipőjű, hivalkodó lányok. Lehet, hogy ügyesség és bátorság kellett hozzá, de azért mégis buta dolognak tűnt az egész.

A bika vakon és ostobán rontott szarvaival minden egyes alkalommal a kendőnek, pusztán csak azért, mert a kendő lobogott.

- Az embernek rohanj, te örült! - mondta Kate hangosan, leküzdhetetlen bosszankodással. - Az *embernek* rohanj és ne a kendőnek.

- Nem különös, hogy ezt sohasem teszik? - jegyezte meg Villiers hideg, tudományos érdeklődéssel. - Azt mondják, hogy egyetlen torreador sem mer szembeszállni egy tehénnel, mert a tehén mindig *őt* támadja meg a kendő helyett. Ha a bikák is ezt tennék, nem volna bikaviadal. Képzeld csak!

Kate azonban unatkozott. Untatta a torreadorok fürgesége és ugráló trükkje. Sőt, amikor a banderillerók egyike lábujjhegyre állva és esetlen ülepét messze kitarva, ebből a feszült helyzetből két borotvaéles, fodros dárdát dobott ügyesen és játékosan a bika lapockájába, Kate még akkor sem érzett csodálatot. Az egyik dárda valahogyan kiesett; a bika a másikat rázva szaladt tovább és újabb sebből vérzett.

A bika most már igazán szeretett volna szabadulni. Gyorsan ismét átvette magát a palánkon, a szolgák folyosójára. A szolgák beugrottak az arénába. A bika ügetett egy darabig a korridorban, aztán ügyesen visszaugrott. A szolgák szintén visszaugrottak a korridorba. A bika körbejárt az arénába, ügyet sem vetve a torreadorokra, majd megint átlendült a folyosóra. A szolgák visszaugrottak.

Katet kezdte mulattatni, ahogy ezek a mocskos emberek ugráltak, hogy a bőrüket mentsék.

A bika ismét benn volt a porondon és ostobán vágatott kendőtől kendőhöz. Egy banderillero már felkészülve várta újabb két dárdával. Előbb azonban egy másik picador léptetett elő előkelően, megvakított öreg lován. A bika még ezzel a kis csoporttal sem törődött és tovább szaladt, mintha egész idő alatt izgatottan keresne valamit. Megállt és idegesen kapálta a földet, mintha ezzel valami terve lett volna. Egy torreador közeledett feléje és meglengette a kendőjét. A bika égne meresztett farokkal felpattant és ugrás közben támadott - természetesen a kendő felé. A torreador asszonyos lendülettel megfordult és az állat másik oldalára került. Nagyon csinos!

A bika szaladgálása, ugrálása és kapálózása közben újra a vitéz picador közelébe került. A vitéz picador előre noszogatta vén csatalovát, előrehajolt a nyeregben és lándzsájának hegyét belesúrta a bika lapockájába. A bika ingerülten és elképedve tekintett fel. Mi az ördög!?

Meglátta a lovat és a lovast. Az állat azzal a rozzant nagyszerűséggel állott, mintha egy tejeskocsi lova lett volna, amely szeliden várakozik a hámban, amíg gazdája kihordja a tejet. Milyen különös lehetett neki, amikor a bika kissé morogva, mint egy kutya, leszegezte a fejét és szarvát alulról felfelé hasába vágta, felfordítva őt lovasával együtt úgy, ahogy az ember egy ruhafogast felfordít!

A bika izgatott csodálkozással nézte a ló és a lovas rugdalózó és érthetetlen kavarodását a földön, néhány méternyire magától. Közelebb jött, hogy megvizsgálja a dolgot. A lovas felkecmergett és elinalt. Torreadorok szaladtak oda kendőkkel és elcsalogatták a bikát. Az megkanyarogva prüszkölt utánuk, tovább támadva a színes selyemrongyokat.

Az egyik szolga ezalatt újra lábbaállította a lovat és a roskadozó állatot vezetni kezdte a folyosóban és körül a kijárási felé, az előkelőségek helye alatt. A ló lassan vánszorgott. A bika, miután egyideig ide-oda szaladt, az egyik rózsaszín kendőtől a másik vörös kendőig, az egyik rongytól a másik rongyig és sohasem tudta elfogni egyiket sem, izgatott lett és megelégte ezt a kendőjátékot. Ismét átugrott a folyosóra és továbbrohant - jaj! - tovább arrafelé, amerre a sebesült ló vánszorgott a kijárat irányában.

Kate tudta, hogy mi következik. De mielőtt még elfordíthatta volna a fejét, a bika hátulról nekitámadt a sántikáló lónak, a szolgák szétfutottak és a ló furcsán felfordult, ahogy a bika szarva hátsó lábai között mélyen a belsejébe fúródott. A ló első lábaira roskadt, fara azonban az égne állt, ahogy a bika szarva serényen fel-alá vágkált benne és ő egészen összezsava-

rodva a nyakán feküdt. És egy nagy csomó bél fordult ki! És orrfacsaró bűz! És a tömeg elragadtatott örömének kitörései!

Ez a csinos eset a Kate oldalán játszódott le a porondon, nem messze attól a helytől, ahol ült, szinte éppen alattuk. A legtöbben felugrottak és előrehajoltak a korláton keresztül, hogy ennek a gyönyörű látványosságnak a kifejlését végigélvezhessék.

Kate érezte, hogy ha tovább nézi, hisztérikus rohamot fog kapni. Egész magán kívül volt.

Gyorsan Owenre pillantott, aki olyan volt, mint egy elbűvölt, de magát bűnösnek érző kisgyerek.

- Én megyek! - jelentette ki az asszony, felemelkedve a helyéről.

- Elmégy! - kiáltotta Owen, csodálkozva és bosszankodva tekintve rá. Valósággal festői látvány volt, kipirult arcával és síma, vörös homlokával.

Az asszony azonban már sarkon is fordult és a kijáró alagút szája felé sietett.

Owen megzavarodva és minden irányban gesztikulálva utána szaladt.

- Igazán elmégy? - kérdezte elképedve, ahogy a nő odaért a magas és boltozatos alagút-kijáráshoz.

- Muszáj! Muszáj elmennem innen! - kiáltotta Kate. - De te ne jöjj!

- Nahát! - visszhangozta a férfi, egészen megzavarodva.

A jelenet igen ellenséges érzelmeket keltett a hallgatóságban. Otthagyni egy bikaviadalt, sértés a nemzettel szemben!

- Ne jöjj! Igazán ne! Majd felszállok egy villamosra, - mondta gyorsan az asszony.

- No de ilyet! És komolyan hiszed, hogy nem lesz semmi bajod?

- Egész biztos! Csak maradj. Isten veled! Nem tudom tovább szagolni ezt a bűdösséget!

A férfi úgy fordult meg, mint Orpheus, amikor visszatekintett a pokolba. Dülöngve igyekezett vissza a helye felé.

Nem volt könnyű dolog, mert akkor már sok ember volt talpon és zsúfolódott a kijáró-boltozat felé. Az eső, amelyből eddig csak néhány csepp esett, most hirtelen zuhogva zúdult lefelé. Az emberek összezsúfolódtak a védett helyre, Owen azonban nem törődve a záporral, visszafurakodott a helyére és esőkabátjába burkolózva leült, mialatt az eső verte kopasz fejét. Épp oly közel volt a hisztériához, mint Kate, de neki az volt a szent hite, hogy ez az Élet. Ő most az *Életet* látta és mit kívánhat még egy amerikai!

- Épp ilyen joggal itt ülhetnének és végigélvezhetnék valakinek a diaréját, - gondolta Kate zavart, de mégis ír észjárásával.

Most ott volt, abban a nagy beton-folyosóban, amely a stádium alatt vezetett és a nézők koszos csoportja zsúfolódott a sarkában. Ahogy kifelé nézett, látta az eső egyenletes zuhogását és kissé távolabb a nagy fakapukat, amelyek a szabad uccára nyíltak. Oh, csak kijutni, csak kijutni innen, csak megszabadulni!

De ez zuhogó tropikus zápor volt. A lompos kis katonák hátraszorultak a téglafalhoz, hogy védelmet találjanak. És a kapuk csaknem zárva voltak. Talán nem is engedik ki. Rémes!

Várákozva állott a szakadó zápor előtt. Kiszaladt volna, ha nem tartotta volna vissza az a gondolat, hogy milyen látvány lesz, ha vékony selyemruhája a testéhez tapad a zuhogó esőben. Ott várákozott tehát a falhoz húzódva.

Mögötte az emberek áradatszerűen nyomultak be a stádiumba vezető alagút belső végénél. Az asszony borzongva és egyedül állott és egyre csak kifelé tekintgetett a szabadulás irányában. A tömeg izgatott volt, mert megzavarták sportjában és feszülten ágaskodott, nehogy elszalasszon valamit. Hála istennek, a tribün közel volt a boltozatos út belső végéhez. Az asszony a boltív külső végénél állott, készen arra, hogy bármelyik pillanatban futásnak eredjen.

Az eső kitartóan zuhogott.

Kate legkívül állott, amennyire csak lehetett, távol az emberektől. Arcán megjelent az az elkínzott, üres kifejezés, amely a nőknél a közelgő sírási rohamot jelzi. Nem tudta kitörölni a szeméből azt az utolsó képet, amikor a ló elcsavarodva feküdt a nyakán, hátsó lábaival az égnek meredve, miközben a bika szarva lassan és ritmikusan vájkált a beleiben. A ló oly végtelenül tehetetlen és groteszk volt. És összes belei kifordultak a földre!

De újabb rémség volt ez a zsúfoltság az alagút bejárásánál! A nagy boltíves hely egészen megtelt, a tömeg azonban még nem ért közvetlen közel hozzá. Inkább a kijárat belső vége felé húzódtak.

Leginkább alacsonyrendű, városi öltözetű emberek voltak; ágrólszakadt emberei egy ágrólszakadt városnak. Egy apa igen kedvesen még kisfiait is elhozta a viadalra és most kövéren, vállveregető apai jóindulattal állott mellettük. Legszebb vasárnapi ruhájukba kiöltözött, sápadt kukacok voltak, az idősebb talán tízéves lehetett. És ugyancsak szükségük volt erre az atyai jóindulatra és támogatásra, mert félig agyon voltak nyomva, rosszullét kerülgette őket és sápadtak voltak a borzalmaktól. Ezeknél a gyermekeknél a bikaviadal semmiesetre sem lesz természetes szükséglet, hanem majd megszokásból eredő élvezet. De voltak itt más gyermekek is és kövér mamák fekete szaténruhákban, amelyeknek széle zsíros és szürke volt és a rizspor nyomait mutatta. Ezeknek a kövér mamáknak élvezet, izgatott tekintet ült a szemükben, ami csaknem szekszuálisnak tűnt és lágy, passzív testükhöz viszonyítva elég undorítóan hatott.

Kate kissé megborzongott vékony ruhájában, mert a zuhogó eső szinte jéghideg volt. Belemeredt az eső függönyébe, az amphiteátrumot körülvevő kerítés hatalmas és recsegő kapui felé, a rongyos katonákra, akik kopott fehér-rózsaszín gypjúuniformisukban kuporogtak és egy pillantást vetett kifelé a szennyes uccára, amelyen most mocskos, barna esővíz-áradat rohant. Az árusok valamennyien piszkosfehér ponyvák alatt kerestek menedéket, meg a *pulque*-üzletekben, amelyek egyikén a baljós *A Ver que Sale* felírás díszlett.

Jobban félt undorító voltuktól, mint bármi mástól. Sok városban járt már a világon, de Mexikónak volt valami alantas csúfsága, valami piszkos gonoszsága, amellyel összehasonlítva még Nápoly is nemesnek hatott. Félt és reszketett attól a gondolattól, hogy valami *tényleg* hozzáérjen ebben a városban és megfertőzze őt ezzel a terjengő gonoszsággal. De tudta, hogy a legfontosabb az, hogy megőrizze a hidegvérét.

Egy kistermetű, egyenruhás, nagy világoskék köpenyes tiszt tört utat a tömegen keresztül. Alacsony, sötét arcbőrű ember volt, kis fekete szakállal, amely olyan volt, mint valami kecskeszakáll. Átfurakodott a belső bejáratnál álló embereken és nyugodt, hallgatag biztonsággal, de jellegzetes, nehéz indián mozdulatokkal vágott utat magának. Annak ellenére, hogy kesztyűs kezével felületesen hozzáért az emberekhez és szinte alig hallhatóan dűnnyögte a *Con permiso!* formulát, úgy tűnt, mintha mértőföldnyire távoltartotta volna magát minden érintkezéstől. Bátor is volt: mert fennforgott az a lehetőség, hogy valamelyik toprongyos lelövi az egyenruhája miatt. De az emberek ismerték. Kate ezt rögtön látta azon a felvillanó, örvendező és öntudatos mosolyon, amely sok arcon megjelent és a felkiáltásokról: *General Viedma! Don Cipriano!*

A férfi odajött Katehez, szalutált és szerény biztonsággal meghajolt.

- Viedma tábornok vagyok. Távozni akar? Engedje meg, hogy automobilt szerezzek Önnek, - mondta igazi nyugodt angolsággal, amely mégis különös ellentétben állt sötét arcával és kissé merev, de érdes hangjával.

Fekete, gyors tekintetű szeme volt, azzal a bizonyos üveges sötétséggel, amelyet az asszony unalmasnak talált. De ezek a szemek valami furcsa vágással hajlottak felfelé az ívelt fekete szemöldökök alatt. Ez valami különös, elvonatkoztatott kifejezést adott az arcának, mintha állandóan felvont szemöldökkel nézné az életet. Magatartása túlságosan biztos, legmélyén talán, félvad is, de egyben szelid és bocsánatkérő volt.

- Nagyon köszönöm, - mondta az asszony.

A tábornok odakiáltott egy katonának a kapuba.

- A barátom automobilján fogom hazaküldeni, - mondta. - Jobb lesz, mint egy taxi... Nem tetszik önnek a bikaviadal?

- Nem! Borzalmas! - felelte Kate. - De kérem, szerezzen csak egy sárga taxit. Az is egész biztonságos.

- Nos, az ember már elment az automobilért. Ön angol, úgy-e?

- Irországi, - felelte Kate.

- Ah, ír! - jegyezte meg a férfi egy felvillanó mosollyal.

- Ön pedig meglepően jól beszél angolul, - mondta az asszony.

- Igen. Ott nevelkedtem. Hét évig voltam Angliában.

- Igen? Az én nevem mrs. Leslie.

- Ah, Leslie! Ismertem Oxfordban bizonyos James Lesliet. Elesett a háborúban.

- Igen. Az a férjem testvére volt.

- Úgy!

- Milyen kicsi a világ! - jegyezte meg Kate.

- Tényleg! - mondta a tábornok.

Erre szünet következett.

- És azok az urak, akik önnel vannak, azok...?

- Amerikaiak, - mondta Kate.

- Úgy, amerikaiak! Igen.

- Az idősebbik az unokatestvérem - Owen Rhys.

- Owen Rhys! Ah, igen. Azt hiszem, olvastam az ujságban, hogy itt vannak a városban... hogy meglátogatják Mexikót.

Különös, nyugodt hangon, kissé fojtottan beszélt és gyors tekintetű szemével hol rápillantott a nőre, hol meg körülnézett, mint az olyan ember, aki állandóan valami összeesküvést szimatol. Arcán azonban a kedvesség alatt volt valami hallgatag, ellenséges kifejezés. Nem hagyta kibebíteni nemzete tekintélyét.

- Nem nagyon hizelgően fogalmazták meg azt a hírt, - jegyezte meg Kate. - Azt hiszem nem tetszett nekik, hogy a Hotel San Remóban szálltunk meg. Ez túl szegényes és amellet idegen szálloda. De egyikünk sem gazdag, meg jobbnak is találjuk, mint a többi hoteleket.

- A Hotel San Remo? Hol van az?

- Az Avenida del Peru-n. Jöjjön el egyszer hozzánk és akkor bemutatom unokafivéremnek és mr. Thompsonnak.

- Köszönöm! Köszönöm! Én ritkán járok el hazulról. De ha megengedi, meg fogom látogatni és akkor talán majd valamennyien eljönnek hozzám barátom, señor Ramon Carrasco házába.

- Nagyon szívesen, - felelte Kate.

- Helyes. És mikor látogassam meg?

Az asszony mondott neki egy időpontot, aztán hozzátette:

- Ne csodálkozzék el a szállodánkon. Egész kicsi és csaknem kizárólag olaszok laknak benne. Megpróbálkoztunk nagyobb hotelekkel is, de azokban van valami alantas, valami rémes! Nem bírom ki a prostitúció érzését. És a személyzet olcsó szemtelenségét! Nem, az én kis San Remom lehet, hogy nem előkelő, de kedves s emberi és romlatlan. Olyan, mint Olaszország, amilyenek én ismertem: illedelmes és bizonyos emberi méltóságú. Mexikó City véleményem szerint alapjában rossz.

- Nos, - jegyezte meg a férfi, - a szállodák csakugyan rosszak. Szerencsétlen dolog, de úgy látszik, hogy az idegenek rontják el a mexikóiakat, jobban, mint amennyire természetüknél fogva azok. És Mexikó vagy valami Mexikóban kétségtelenül rosszabbá teszi az idegeneket, mint amilyenek odahaza.

Némi keserűséggel beszélt.

- Talán inkább odahaza kellene maradnunk? - kérdezte az asszony.

- Lehet, - felelte a tábornok, könnyedén vállat vonva. - De nem hiszem.

Ismét visszaesett fölényes, üres hallgatásába. Különös volt, hogy érzelmei hogyan váltakoztak: a harag, a kételkedés, az eltöprengés, a biztonságérzet és megint a harag, mindegyik apró pirulásokban és némileg naívvul jelentkezett.

- Már nem esik annyira, - szólalt meg Kate. - Mikor jön a kocsí?

- Már itt van. Már vár is kis ideje, - felelte a férfi.

- Hát akkor én megyek, - mondta az asszony.

- Igen, - jegyezte meg a férfi, felnézve az égre, - de még mindig esik és az ön ruhája igen vékony. Vegye magára a köpenyemet.

- Óh, - mondta az asszony vonakodva. - Hiszen alig, két méter az egész út.

- Még mindig erősen zuhog. Vagy várnia kell, vagy el kell fogadnia a köpenyemet!

Gyors kis mozdulattal lekapta a válláról köpenyét és az asszony felé nyújtotta. A nő szinte gépiesen feléjefordította a vállát és a férfi ráborította a köpenyt. Kate összefogta a kabátot maga körül és kiszaladt a kapun, mintha menekülne. A férfi könnyű, de katonás léptekkel követte. Az emberei meglehetősen hanyagul szalutáltak, amit ő éppoly felületesen viszonzott.

Egy nem egészen új Fiat állott a kapunál, egy rövid, vörösfekete kockás kabátba bujtatott soffőrrel. A soffőr kinyitotta az ajtót. Kate, miközben beszállt, lecsusztatta válláról a köpenyt és visszanyújtotta a gazdájának. A férfi ott állt, a köpennyel a karján.

- Isten vele! - mondta az asszony. - Nagyon szépen köszönöm önnek. Szóval látjuk önt kedden? Vegye fel a köpenyét!

- Kedden, igen. Hotel San Remo. Calle de Peru, - tette hozzá a soffőr felé. Aztán megint Katehoz fordult: - A szállodába, úgy-e?

- Igen, - mondta az asszony, de abban a pillanatban már megváltoztatta a szándékát. - Nem, inkább vitessen el Sanborn-höz, ahol beülhetek egy sarokba és megteázhatom, hogy kissé magamhoz térjek.

- Hogy magához térjen a bikaviadaltól? - kérdezte a férfi újabb gyors mosollyal. - Sanborn-höz, Gonzalez!

Szalutált, meghajolt és becsukta az ajtót. Az autó elindult.

Kate megkönnyebbült sóhajtással dőlt hátra az ülésen. Megkönnyebbült, hogy elszabadulhatott erről a borzalmas helyről. Sőt megkönnyebbült, hogy végre elszabadulhatott ettől a csinos férfitől. Mert nagyon csinos volt. De mégis az az érzése támadt, hogy szabadulni akar tőle. Volt körülötte valami abból a nehéz, sötét mexikói végzetszerűségből, amely amúgy is súlyosan nehezedett az asszonyra. A nyugalma, a különös, szinte agresszív biztonsága és ugyanakkor idegessége és bizonytalansága! Súlyos indulata és gyors naív, gyermekes mosolygása! Azok a fekete figyelő szemek, amelyek olyanok, mint fekete drágakövek, hogy nem lehet beléjük nézni, de amelyek mégis mintha valami megértést vagy melegséget várnának! Talán...

Most is azt érezte, amit már ezelőtt is érzett, hogy Mexikó mint egy fenyegető végzet várakozik rá, nyomasztóan és súlyosan, mint valami óriási gyűrűző kígyó, amely mintha maga is csak nehezen tudna megmozdulni.

Örült, amikor végre beült a cukrászda sarkába, hogy ismét a kozmopolita világban érezheti magát, hogy megihatja a teáját, számocás kalácsot ehet hozzá és megpróbálhat felejteni.

II. FEJEZET. Tea-délután Tlacolulában.

Owen körülbelül félhétkor tért vissza a szállodába, fáradtan, felizgulva, kissé büntudatosan és meglehetősen pironkodva amiatt, hogy egyedül engedte elmenni Katet. És most, hogy az egész dolog elmúlt, kissé fanyar volt a hangulata.

- Nos, hogy ment a dolog? - kiáltotta abban a pillanatban ahogy meglátta az asszonyt, szinte félénken, mint egy kisfiú, aki tudatában van bűnének.

- Egész jól értem haza. Elmentem Sanborn-höz teázni, ott ettem szamócás kalácsot - nagyon finom volt.

- Finom volt! - nevetett a férfi megkönnyebbülten. - Akkor mégsem voltál olyan nagyon rossz! Örülök. Rémes lelkifurdalásaim voltak azután, hogy elengedtelek menni. Elképzeltem mindenféle eshetőséget, ami itt Mexikóban történhetik, - hogy a soffőr elhajt veled valami rémes, elhagyatott vidékre és kirabol és más ilyenféle - de aztán mégis biztos voltam benne, hogy nem lesz semmi bajod. Óh, hát még én min mentem keresztül - az eső! - és az emberek, akik mindenfélét vagdostak a kopasz fejemhez - és azok a lovak - borzalmas volt. Csodálom, hogy még élek. - És fáradt izgatottsággal felnevetett, kezét a gyomrára tette és forgatta a szemeit.

- Nem áztál bőrig? - kérdezte az asszony.

- Hogy nem áztam-e! De még mennyire. Most azonban már eléggé megszáradtam. Az esőköpenyem egyáltalán nem jó. Nem is tudom, miért nem veszek másikat. De micsoda eső volt! A víz patakokban folyt a fejemre és a tömeg hátulról még narancsokat is vágott hozzám. És aztán valósággal szurkált a büntudat, amiért egyedül engedtelek elmenni. Dehát ez volt az utolsó bikaviadal, amit életemben láttam. Eljöttem, mielőtt még vége lett volna. Bud nem akart jönni. Azt hiszem, ő még mindig ott van.

- Később is olyan borzalmas volt, mint eleinte? - kérdezte az asszony.

- Nem! Nem! Később már nem. Az eleje volt a legrosszabb - az a lómészárlás. Óh, aztán még két lovat koncoltak fel. De öt bikát! Igen, szabályszerű mészárszék volt. De akadt néhány csinos munka. Ezek a torreadorok egy-két nagyon ügyes mutatóványt végeztek. Az egyik nyugodtan állt például a kendőjén, miközben a bika rátámadt.

- Azt hiszem, - szakította félbe Kate - ha *biztosan* tudnám, hogy a bika felöklel egy-két torreadort, hajlandó volnék elmenni végignézni még egy bikaviadalt. Pfuj, hogy utálom őket! Minél tovább élek, annál undorítóbbnak találom az emberi fajt. Mennyivel rendesebbek a bikák.

- Óh, igen, - mondta Owen bizonytalanul. - Tényleg. De azért mégis volt néhány nagyon ügyes, nagyon csinos munka. Igazán, egy-két nagyon elszánt mutatóvány.

- Igen! - sziszegte Kate. - Elszánt! Ezek az emberek a késeikkel és lándzsáikkal és kendőikkel és dárdaikkal - meg aztán ők tudják, hogy a bika hogyan fog viselkedni. Ez semmi más, mint annak a bemutatása, hogy emberek hogyan tudnak kínozni állatokat. Ezek a közönséges fráterek szinte hencegnek vele, hogy milyen ügyesen tudnak fájdalmat okozni egy bikának. Éppen olyanok, mint a kisgyerekek, akik megcsónkítják a legyeket. Csakhogy ezek már felnőttek és fattyak, nem pedig gyerekek. Óh, bárcsak bika lehetnék, csak öt percre! Igenis, fattyak!

- No, igen! - nevetett Owen zavartan. - Nagyjában igazad van.

- Ezt nevezik férfiasságnak! - kiáltotta Kate. - Akkor százszorosán hálát adok az istennek, hogy nő vagyok és fel tudom ismerni a poltron viselkedést és a piszkos gondolkodást, amint látom.

Owen ismét kényelmetlenül nevetett.

- Menj a szobádba és válts ruhát, - mondta az asszony. - Halálosan meg fogsz hűlni.

- Azt hiszem, az könnyen lehet. Tényleg úgy érzem, hogy minden pillanatban meghalhatok. Nos, viszontlátásra vacsoráig. Félóra múlva majd kopogtatok az ajtón.

Kate tovább üldögélt és varrni próbált, de a keze remegett. Nem tudta elfeledni a bikaviadal porondját és mintha valami összeroppant volna benne.

Felegyenesedett és sóhajtott. Igazán nagyon dühös volt, még Owenre is. Owen természettől fogva érzékeny és kedves volt. De benne is megvolt a türelmesség alattomos, modern betegsége. Türelmes mindennel, még azzal szemben is, ami felháborító. Ezt aztán *ÉLET*-nek nevezi! Most azt érzi, hogy „élt” ma délután! Még a legpiszkosabb szenzációkra is éhes!

Jómaga viszont úgy érezte, mintha evett volna valamit, amitől gyomormérgezést kapott. Ha az élet *ilyen!*...

Ah, férfiak, férfiak! Valamennyiben megvan a léleknek az az elpuhult romlottsága, az a furcsa perverzitása, hogy még a mocskos, visszataszító dolgokat is az élet egy részének tekintik! Élet! Hát mi ez az élet? Hogy egy tetű fekszik a hátán és rugdalózik? Pfuj!

Hét óra tájban Villiers is bekopogtatott. Ha sápadtan és zölden is, de olyan volt, mint egy madár, amelynek sikerül valami bélmaradvánnyal megtölteni a gyomrát.

- Óh, *REMEK* volt! - mondta féllábára sántikálva. - *REMEK*! Hét *BIKÁT* öltek meg!

- Sajnos, nem tehenekkel volt dolguk! - jegyezte meg Kate hirtelen újra nekidühösödve.

A férfi eltöprengett a megjegyzésen, aztán felnevetett. Az asszony haragja újabb kis élvezetet szerzett neki.

- Nem, nem tehenek voltak, - mondta. - A tehenek hazamentek, hogy hízalják magukat. De még néhány ló került terítékre, miután ön elment.

- Nem akarom hallani, - jelentette ki az asszony hüvösen.

A fiú nevetett és meglehetősen nagy legénynek érezte magát. Végre is az embernek csak hidegvérrel, sőt némi izgalommal kell tudni néznie a vért és a kiomló beleket. Az ifjú hős! De a szeme körül sötét karikák voltak, mint valami kicsapongás után.

- Dehogya! - mondta meglehetősen ravasz arcot vágva. - Akarja hallani, hogy mit csináltam azután? Elmentem a főtorreador szállására és megnéztem, ahogy ott hevert az ágyán, teljesen felöltözve, vastag szivarral a szájában. Olyan volt, mint valami férfi-Vénus, aki sohasem vetkőzik le. Nagyon vicces volt.

- Ki vitte el oda? - érdeklődött az asszony.

- Az a lengyel... Emlékszik rá?... Meg egy spanyol, aki tud angolul. A torreador remek volt, ahogy ott feküdt az ágyon, teljes pompájában, de cipő nélkül és egy egész tömeg ember handabandázott körülötte - *vavavavavavava!* Életemben nem hallottam ekkora zenebonát!

- Megázott? - kérdezte Kate.

- Nem, egyáltalán nem. Tökéletesen száraz vagyok. Tudja, velem volt a kabátom. Csak a fejem ázott meg, természetesen. Szegény hajfűrtjeim úgy tapadtak az arcomra, mint a

festéksávok. - Ritkás haját eléggé öntudatos jókedvvel hátrasimította. - Owen még nem jött haza? - kérdezte.

- De igen. Most öltözik át.

- Nos, én is felmegyek. Azt hiszem, már körülbelül vacsoraidőre jár. Óh, igen, sőt már el is mult! - És erre a felfedezésre felderült az arca, mintha valami ajándékot kapott volna.

- Óh, igaz, hogy került haza? Elég csunya volt tőlünk, hogy így elengedtük egyedül, - mondta, ahogy habozva állt a nyitott ajtóban.

- Egyáltalán nem, - felelte az asszony. - Maguknak még kedvük volt maradni. Én pedig tudok vigyázni magamra, amíg élek.

- I-igen! - mondta a férfi, amerikaiasan elhúzva a szót. - Valószínűleg tud. - Aztán halkan felnevetett. - De látnia kellett volna azokat az embereket, akik ott nyüzsögtek abban a szobában, hadonásztak a karjukkal, a torreador pedig hevert az ágyon, mint egy Vénus, vastag szivarral a szájában és hallgatta imádóit.

- Örülök, hogy nem láttam, - jegyezte meg Kate.

Villiers rövid, gonosz nevetéssel kiment a szobából.

Katenak, ahogy ott ült, remegett a keze a felháborodástól és a szenvedélytől. Amoralitás? Hát lehet valaki amorális, vagy nem-morális, amikor a lelke lázong? Hogy lehet valaki olyan, mint ezek az amerikaiak, akik felcsipegetik a szenzációk hulladékait és mohón falják fel, mint a dögmadarak? Ebben a pillanatban Owen és Villiers mind a ketten visszataszító dögmadarakként tűntek fel előtte.

Meg aztán azt is érezte, hogy mind a ketten gyűlölik őt, elsősorban azért, mert nő. Minden rendben van addig, amíg minden tekintetben egyetért velük. De abban a pillanatban, amikor a legcsekélyebb mértékben szembehelyezkedik velük, ösztönszerűen gyűlölik, pusztán azért a tényért, mert nő. A nőiességet gyűlölik benne.

És itt Mexikóban, ezzel a hatalmas, szennyes és terjengő gonoszossággal szemben nehéz megtartania az egyensúlyát.

Igazán kedvelte Owent. De hogyan tudná becsülni? Alapjában üres és a körülményektől várja, hogy tartalommal töltsék meg. Állandóan kínozza az a jellegzetes amerikai kétség, hogy hiába él, vagy egyáltalán nem is él. Mintha hiányozna neki valami. És ez a félelmetes félreértés készteti arra, hogy mint az acélreszelék a mágneshez, úgy vonzódjék ösztönösen minden uccai csoportosuláshoz. És akkor minden poézis és filozófia odavan azzal a cigarettavéggel, amelyet eldob és csak áll és nyujtogatja a nyakát, kétségbeesett erőfeszítéssel, hogy lásson - csak hogy lásson valamit! Akármi is az, neki látnia kell. Mert különben még elmulaszt valamit. Ha azután megnézett egy öreg, rongyos asszonyt, akit elgázolt valami automobil és aki véresen fekszik a földön, akkor sápadt képpel jön vissza Katehoz, betegen, émelyegve, de azért, igen, azért boldogan, hogy *láthatta*. Mert ez az *Élet*!

- Nos, - mondta magában Kate, - mindig hálát adok az Istennek, hogy nem vagyok Argus. Sokszor a két szemem is túlsok ehhez a rengeteg borzalomhoz. *Én* nem habzsolom az uccai baleseteket!

Vacsoránál igyekeztek kellemesebb dolgokról beszélgetni, mint bikaviadalokról. Villiers csinos, tiszta és jómódú volt, de az asszony tudta, hogy azért magában kissé gúnyosan kuncog, amiért Kate nem tudta gyomorral elviselni a délutáni mészárlást. Neki is sötét karikák voltak a szeme körül, de *ez* azért volt, mert ő „élt.”

A drámai helyzet a desszertnél állott be. A lengyel lépett be azzal a spanyollal, aki tudott angolul. A lengyel egészségtelen és tisztátlan külsejű alak volt. Kate hallotta, ahogy odaszólt Owennek, aki természetesen automatikus kedvességgel felemelkedett a helyéről:

- Úgy gondoltuk, hogy idejövünk vacsorázni. Hogy van?

Kate egyszerre libabőrös lett. De a következő pillanatban hallotta, hogy ez a hang, amely annyi nyelven beszélt zavarosan, barátságos árnyalattal irányult feléje:

- Ah, miss Leslie, ön elmulasztotta a legjobbat! Ön elmulasztotta az egész élvezetet! Óh, mondhatom...

Harag lepte el az asszony szívét és tűz villant fel a szemében. Hirtelen felkelt a székéről és szembefordult a mögötte álló emberrel.

- Nagyon köszönöm! - mondta. - Nem akarom hallani! És nem akarom, hogy beszéljen hozzám! És nem akarom önt ismerni!

Végignézte, aztán megfordult és ismét leült a helyére és kivett egy pitahaya-t a gyümölcsöstáliból.

A férfi elzöldült és egy pillanatig elképedve bámult.

- Óh, all right! - felelte gépiesen, aztán az angolul beszélő spanyol felé fordult.

- Nos... hát majd később találkozunk, - mondta Owen gyorsan és visszatért a helyére, Kate asztalához.

A két idegen férfi egy másik asztalhoz telepedett. Kate csöndben ette a kaktuszgyümölcsöt és várta a kávéját. Most már nem volt olyan haragos, sőt már csaknem teljesen megnyugodott. Sőt még Villiers is elrejtette az új szenzáció okozta örömét a teljesen nyugodt egykedvűség álarca mögé.

Mikor a feketét behozták, Kate ránézett a másik asztalnál ülő két férfire, aztán arra a két férfire, aki az ő asztalánál ült.

- Már elegendő van mindenféle *canaille*-ből, - mondta.

- Óh, tökéletesen értem, - hagyta rá Owen.

Vacsora után felment a szobájába. És egész éjszaka nem tudott aludni, csak feküdt és hallgatta Mexikó City lármáját, aztán a csendet, meg azt a különös, borzongató félelmetességet, amely oly sokszor kúszik elő a mexikói éjszaka sötétjéből. Mélyen a lelkében gyűlölte Mexikó Cityt. Sőt félt tőle. Napközben még volt bizonyos varázsa, de éjszaka minden lappangó borzalom és gonoszság feldugta a fejét.

Reggel Owen is kijelentette, hogy le sem húnyta a szemét.

- Óh, én pedig még nem aludtam ilyen jól, mióta Mexikóban vagyok, - mondta Villiers diadalmas tekintettel, mint valami madár, amely egy jó falatot csípett el a hulladékokból.

- Nézd a törékeny, esztétikus ifjút! - mondta Owen öblös hangon.

- Törékenysége és esztétikus volta egyaránt rossz jel az én szememben, - jegyezte meg Kate baljóslatúan.

- És a fiatalága is. Az is kétségtelenül újabb rossz jel! - vélte Owen kényszeredett nevetéssel.

Villiers azonban hűvös és kellemes jóérzéssel csak halk mordulást hallatott.

Valaki telefonon keresi miss Lesliet, jelentette a mexikói szobalány. Az egyetlen ember, akit Kate a fővárosban - vagy a *Distrito Federal*-ban - ismert, mrs. Norris volt, a harminc évvel

azelőtti angol követ özvegye. Mrs. Norrisnak nagy, előkelő, régi háza volt odakünn Tlacolula faluban.

- Igen! Igen! Itt mrs. Norris. Hogy van? Helyes, helyes! Nos, mrs. Leslie, nem jönne ki ma délután teázni és megnézni a kertet? Szeretném, ha eljönne. Két barátom is jön látogatóba, két mexikói: Don Ramon Carraseo és Viedma tábornok. Mind a ketten bájos emberek és Don Ramon nagy tudós. Biztosíthatom, hogy ez a kettő egész kivételes jelenség a mexikóiak között. Oh, egész kivételes jelenség! Nos, drága mrs. Leslie, nem jönne ki az unokatestvérével? Úgy szeretném, ha jönnének!

Katenek eszébe jutott a kis tábornok. Jóval kisebb volt, mint ő. Visszaemlékezett feszes, élénk kis alakjára, amelyben volt valami madárszerű; az arcára, amelyen ferdére vágott szemek ültek a boltozatos szemöldök alatt és kis fekete, pamacszerű kecskeszakállára az állán: erre az arcra, amelynek különös kínai jellege volt, anélkül, hogy a valóságban a legkevésbé is kínai lett volna. Különös, zárkózott, de harcias kis ember, egy valódi kis indián, aki az oxfordi angolt gyors, halk, muzikális hangon, rendkívül kellemes árnyalattal beszéli. Csak olyan fekete, embertelen szemei ne volnának!

Egészen eddig a pillanatig nem tudta pontosan, tiszta impresszióval felidézni magában a képét. Most sikerült! Indián volt, tisztán és egyszerűen indián. De azt is tudta, hogy Mexikóban több a tábornok, mint a közkatoná. Három generális is volt a Pullmannban, amelyben lejöttek El Pasoból; kettő közülök többé-kevésbé művelt, akik a szalónkocsiban utaztak, a harmadik azonban vérbeli paraszti indián volt. Ez egy göndör, félvér nővel utazott, aki úgy festett, mintha valami lisztes zsákba esett volna: arcán oly vastagon ült a puder, göndör haját és barna selyemruháját annyira belepte a fehér por. Sem ez a „tábornok”, sem ez a nő, soha ezelőtt nyilván még nem utaztak Pullmannban. A tábornok azonban tanulékonyabbnak bizonyult, mint a nő. Magas, tagbaszakadt, vöröslő, himlőhelyes arcú és éles, apró, fekete szemű fickó volt. Bement Owen után a dohányzóba és élénk szemmel figyelte, hogy mit hogyan kell csinálni. Aztán hamarosan meg is tanulta. És épp oly szárazra törölte mosdótálát, mint bárki más. Volt benne valami az igazi férfiből. De a szegény félvér nő, amikor ki akart menni a női toilettébe, eltévedt a folyosón és hangosan jajgatni kezdett. - Nem tudom, merre kell menni! *No sé adonde! No sé adonde!* - míg végre a tábornok kiküldte a boyt, hogy igazítsa útba.

Katet azonban bosszantotta, amikor látta, hogy a tábornok és ez a nő csirkét, spárgát és krémet esznek a Pullmannban és tizenöt pezót fizetnek ezért a meglehetősen sovány ebédért, amikor pedig fejenként másfél pezóért sokkal jobb, valódi mexikói ebédet ehetnének az állomási vendéglőben. És a szegény mezitlábas népség ott kucorgott a perronon, mialatt a „tábornok”, aki pedig szintén közülök való ember volt, elegánsan nyelte a spárgát az ablak másik oldalán.

Dehát így törődnek a néppel Mexikóban éppúgy, mint másutt. Néhány ügyes ember kikecmerg a piszkokból s azután már csak magával törődik. Hogy ki fizeti a spárgát és a krémet és az arcpudert, azt senki sem kérdezi, mert úgymint mindenki tudja.

Ennyit a mexikói tábornokokról: és az elv általában az volt, hogy ezt az osztályt szigorúan kerülni kell.

Kate mindezzel tisztában volt. Nem igen érdekelte semmiféle mexikói tisztviselő. Annyi sok minden van a világon, amit az ember igyekszik elkerülni, éppúgy, mint ahogy igyekszik elkerülni a mosdatlan tömegben mászó tetveket.

Minthogy már elég későre járt, Owen és Kate egy Ford-taxin utazott ki Tlacolulába. Hosszú út volt ez; hosszú út a furcsa, piszkos külvárosokon keresztül, aztán végig egy egyenes országúton, fák között, be a völgybe. Az áprilisi nap ragyogott, de felhők tornyosultak az égen, amerre a vulkánok emelkedtek. A völgy lapos és kiszáradt ágya elhúzódott az árnyékos,

levegős dombok irányában, amely teljesen napégette volt, kivéve arrafelé, ahol valami öntözött gabona állott. A talaj furcsa, száraz, feketés, mesterségesen öntözött és kivénhedt volt. A fák magasra szökkentek és hol száraz ágak nyúltak ki róluk, hol meg lombjuk árnyékot kínált. Az épületek vagy újak és idegenek voltak, mint azt Országos Club, vagy roskatagok és rozogák, úgy, hogy a vakolat hullott róluk. Az ember szinte hallotta a vastag vakolat potyogását a recsegő épületekről.

Sárga villamosok száguldoztak express-sebességgel végig az elkerített sineken és robogtak Xochimilco vagy Tlalpam irányában. Az aszfaltozott út a sineken kívül húzódott és az aszfalton haladtak a hihetetlenül rozoga Ford-omnibuszok, amelyekbe piszkos gyapotruhában és nagy szalmakalapokban, üresarcú, sötétbőrű bennszülöttek zsúfolódtak. Az út távolabbi szélén, a fák alatt a gyalogúton kis öszvérek támolyogtak hatalmas terhük alatt a város felé. Napbarnította arcú és mezítlábas, fekete lábszárú emberek hajtották őket. Háromrétűen bonyolódott le a forgalom: a villamosok dübörgésével, az autók puffogásával és az öszvérek és kimerült gyalogosok vánszorgásával.

Itt-ott színes virágok szökkentek elő valamelyik hulló vakolatú romból. Itt-ott erős, sötétbarna karú nők mostak rongyokat valami csatornában. Itt-ott egy lovasember ügetett a mozdulatlanul álldogáló fekete-fehér foltos marhacsordák felé a mezőn keresztül. Itt-ott a kukoricaföldek már zöldeltek. És az oszlopok, amelyek a vízcatornákat jelezték, egymásután maradoztak el.

Áthaladtak Tlacolula fákkal borított plazáján, ahol gyümölcsöket és édességeket áruló bennszülöttek kuporogtak a földön, majd tovább egy magas falak között vezető úton. Végre odakanyarodtak egy hatalmas kapuhoz, amely mögött tömör, sárgászöld ház, a házon túl pedig magas, sötét ciprusfák emelkedtek.

Az úton már két autó állt. Ez más látogatókra is engedett következtetni. Owen bezörgött a díszes vaskapun: kutyák ugattak vesztül. Végre egy kis feketebajuszú, alacsonytermetű inas hallgatagon ajtót nyitott.

A négyszögletes, belső *patio*-ban, - amely homályos volt, mert a napfény csak az egyik oldalon lévő súlyos boltíveket érte, - vörös és fehér virágok ágyai álltak, de az épület mégis rászűsződött az emberre, mintha már évszázadok óta halott volna. Volt benne valami halott, mozdulatlan erő és szépség, amely mintha nem tudott volna sem elmúlni, sem felszabadulni, sem átalakulni. Volt itt egy kömedence, tiszta, de mozdulatlan vízzel és a nehéz sárgászöld ívek katonás rendben vették körül az udvart, mély árnyékba burkolt alapzatukkal. A conquistadorok halott és nyomasztó háza volt ez, a háttérben a búján benőtt kerttel és távolabb az azték ciprusokkal, amelyek különös, sötét magasságokba emelkedtek. És halálos csend, olyan, mint a likacsos spongyaszerű lávakő csendje. Kivéve, amikor egy-egy villamos dübörgött el odakünn, a tömör fal mentén.

Kate felment a tükörsíma kőlépcsőn és áthaladt a bőrből készült ajtókon. Mrs. Norris előrejött a felső *patio* terraszára, hogy fogadja a vendégeit.

- Úgy örülök, drágám, hogy eljöttek. Már előbb fel kellett volna hívnom önt, de olyan bajom volt a szívemmel. A doktor már le akart küldeni valami alacsonyabban fekvő vidékre! Megmondtam neki, hogy nekem ilyesmihez nincs türelmem! Ha meg akar gyógyítani, gyógyítson meg itt, hétezer láb magasságban, vagy pedig vallja be a tudatlanságát. Nevetséges ez az ideoda szaladgálás egyik magasságról a másikra. Nem tudom, hány éve élek már itt ezen a magasságon. Egyszerűen visszautasítom, hogy leküldjenek Cuernavaca-ba, vagy másvalahová, ahová nincs kedvem menni! Nos, drágám és ön hogy van?

Mrs. Norris idősebb nő volt; fekete selyem ruhájában, kis fekete finom kasmirból való vállkendőjével, amelyet rövid selyemcsipke díszített és fekete zománc ékszereivel, jómaga is

olyan volt, mint egy conquistador. Arca megszürkült az időtől, orra éles és barnás volt és hangja kongott, mint az érc, de azért volt valami sajátos, lassú, hangsúlyozott, furcsa és kemény muzsikája. Régész volt és olyan sokáig tanulmányozta az azték emlékeket, hogy arca is lassanként felvette a lávakő feketés szürkeségét és volt rajta valami a hegyes orrú, kissé kidülledt szemű és sírkőszerűen vigyorgó azték bálványok arckifejezéséből. Mint a kultúra magányos leánya, éles elmével és szilárd akaratral töltötte egész életét az archeológiai leletek kemény kövei között, de ugyanakkor megőrzött bizonyos erős, humánus érzést és ember-társainak kissé fantasztikus, de humoros szemszögből való nézését.

Kate az első pillanattól kezdve tisztelte, elkülönültsége és rendíthetetlensége miatt. A világ rengeteg emberből és néhány egyéniségből van összerakva. Mrs. Norris e csekélyszámú egyéniség egyike volt. Egész idő alatt nem hagyott fel a társadalmi érintkezéssel, de azért különös egyéniség volt és egymagában is ugyancsak megtáncoltatta az átlagembereket.

- De jöjjenek be. Kérem, jöjjenek be! - mondta, miután mostanáig feltartóztatta vendégeit a terrazon, amely úgy tele volt zsúfolva megfeketedett bálványokkal, poros bennszülött-kosarakkal, pajzsokkal, ijakkal és tapákkal, mint valami múzeum.

A sötét fogadószobában, amely a terrasról nyílt, vendégek voltak: egy fekete látogatóruhás, fehérhajú és szakállú öregebb férfi és egy hölgy, fekete crepe de chine-ben, azzal az elkerülhetetlen kemény satin, háromoldalt felhajtott, alul fekete csonttörő sastollakkal díszített kalappal öszes haján. Olyan arca volt, mint egy csecsemőnek, továbbá halványkék szeme és eltörölhetetlen középnyugati akcentusa.

- Burlap bíró és felesége!

A harmadik látogató egy igen korrekt, de nem egészen biztos magatartású, fiatalos férfi volt. Law őrnagy, ezidőszerezt Amerika katonai attaséja.

A három ember óvatos gyanakvással vette szemügyre az újonnan érkezőket. Könnyen lehet, hogy gyanús emberek. Hiszen annyi gyanús ember van Mexikóban, hogy mindenkiről, aki bejelentés nélkül és váratlanul bukkan fel a fővárosban, fel lehet tételezni, hogy esetleg hamis neve van és valami piszkos dolog is akad a multjában.

- Régen van Mexikóban? - kérdezte a bíró pattogva. A rendőrségi kihallgatás megkezdődött.

- Nem, - felelte Owen öblösen, emelkedő gégevel. - Körülbelül két hete.

- Önök amerikaiak?

- Jómagam amerikai vagyok, - válaszolta Owen. - Mrs. Leslie azonban angol, helyesebben írországi.

- Volt már a klubban?

- Nem, - mondta Owen, - még nem voltam. Nem nagyon szeretem az amerikai klubokat. Jóllehet, Garfield Spence adott egy ajánlólevelet.

- Kicsoda? Garfield Spence? - A bíró meghökkent, mintha megütötték volna. - De hiszen az a fickó nem egyéb, mint bolsevista. Még Oroszországba is elment!

- Magam is szeretnék elmenni Oroszországba, - jegyezte meg Owen. - Mostanában talán az a legérdekesebb ország a világon.

- Dehát nem azt mondta nekem, - szólt közbe mrs. Norris, tiszta érces csengésű hangján, - hogy nagyon szereti Kínát, mr. Rhys?

- Én tényleg nagyon szerettem Kínát, - felelte Owen.

- És bizonyára nagyszerű dolgokat is gyűjtött ott. Mondja, kérem, miben találta legfőként örömét?

- Talán leginkább a jáspisban, - mondta Owen.

- Ah, jáspis! Igen! Jáspis! Az gyönyörű! Azok a gyönyörű tündéri dolgok, amiket jáspisból szoktak faragni!...

- Hát még maga a kő! - szólt közbe Owen. - Maga a gyönyörű kő volt az, ami elbűvölt. A csodálatos szépsége!

- Gyönyörű, gyönyörű! Mondja, drága mrs. Leslie, mit csinált azóta, amióta nem láttam?

- Voltunk egy bikaviadalon és utálatosnak találtuk, - felelte Kate. - Legalább is én. „A napon” ültünk, közel az arénához és az egész dolog borzalmas volt.

- Bizonyára borzalmas. Én még sohasem voltam bikaviadalon Mexikóban. Csak Spanyolországban, ahol azonban ez gyönyörű, színes mulatság. Ön látott már valaha bikaviadalt, őrnagy?

- Igen, voltam már néhányszor...

- Szóval volt már! Akkor hát ismeri a dolgot. És hogy tetszik önnek Mexikó, mrs. Leslie?

- Nem nagyon, - jelentette ki Kate. - Gonosznak tűnik nekem.

- Úgy is van, úgy is van! - kiáltotta mrs. Norris. - Ah, ha ismerte volna ezelőtt! Mexikót, a forradalom előtt! Akkor egész más volt. Mik a legfrissebb hírek, őrnagy?

- Körülbelül a régiiek, - felelte az őrnagy. - Az a hír járja, hogy az új elnököt a hadsereg le fogja tenni néhány nappal hivatalbalépése előtt. Dehát semmit sem lehet tudni.

- Nagy szégyennek tartanám, ha nem adnának neki alkalmat a próbálkozásra, - szólt közbe hevesen Owen. - Őszinte embernek látszik és csak azért, mert becsületes munkáspárti, most szeretnének megszabadulni tőle!

- Ah, drága mr. Rhys, ezek valamennyien olyan nemesen beszélnek, előzőleg. Ha a tetteik is követnék a szavaikat, Mexikó lenne a földi paradicsom.

- A mostani földi pokol helyett, - pattogta a bíró.

Egy fiatal ember és a felesége, szintén amerikaiak, mutatkozott be, mint mr. és mrs. Henry. A fiatal férfi friss és élénk volt.

- Az új elnökről beszélgetünk, - segítette őket mrs. Norris.

- Nos, miért is ne! - mondta mr. Henry hevesen. - Éppen most jöttem vissza Orizabából. És tudják, miféle plakátokat ragasztottak ott a falakra? - *Hosanna, hosanna! Hosanna! Viva el Jesús Cristo de Mexico, Socrates Tomas Montes!*

- Nahát, hallottak még ilyet! - kiáltotta mrs. Norris.

- Hozsanna! Hozsanna! Hozsanna az új munkáspárti elnöknek! Hát én ezt remeknek találom, - mondta Henry.

A bíró botjával a földre ütött szótlan dühében.

- A poggyászmra - vágott közbe az őrnagy - ezt ragasztották, amikor átjöttem Vera Cruzon: „*La degenerada media clase, Sera regenerada por mi, Montes.* A degenerált középosztályt én fogom regenerálni, Montes.”

- Szegény Montes! - szólalt meg Kate. - Úgy látszik, már előre kiszabták a munkáját.

- Tényleg, - mondta mrs. Norris. - Szegény ember, bárcsak békésen elfoglalhatná hivatalát és erős kézzel igazgathatná az országot! De attól tartok, erre nincs sok remény.

Csönd támadt és közben Kate megérezte azt a keserű reménytelenséget, amely ránehezedik azokra az emberekre, akik jól ismerik Mexikót. Keserű, sívár reménytelenség volt ez.

- Dehát az olyan ember, aki munkáspárti szavazatokkal jött be, még ha doktorált is, hogy igazgathatná erős kézzel az országot! - heveskedett a bíró. - Hiszen éppen azzal a jelszóval jött be, hogy „Le az erős kézzel!” - És az öreg ember növekvő dühében ismét a földet csapkodta botjával.

Ez is egyik jellemző vonása volt a város régi bennlakóinak: ez a mélységes, gyakran lefojtott, csaknem a dühöngésig fajuló ingerlékenység.

- Óh, de hát nem lehetséges, hogy kissé megváltoztassa a nézeteit, ha hatalomra jut? - kérdezte mrs. Norris. - Hiszen annyi elnök tette már meg ugyanezt.

- Lehetségesnek tartom, hogy megteszi, ha valaha is hatalomra jut, - mondta a fiatal Henry. - De minden erejét le fogja kötni az, hogy gondoskodjék Socrates Tomasról és így nem lesz ideje arra, hogy gondoskodjék Mexikóról.

- Veszélyes fickó és ki fog derülni róla, hogy csirkefogó, - jelentette ki a bíró.

- Amennyire figyelemmel kísértem, - szólt közbe Owen, - én őszintének tartom és nagyra is becsülöm őt.

- Fölöttébb kedvesnek találtam, - jegyezte meg Kate, - hogy New-Yorkban hangos muzikaszóval fogadta őt az „Uccaseprők Zenekara.” Az Uccaseprők Zenekarát küldték ki a hajóhoz a fogadtatására!

- Tudja, - vélte az őrnagy, - kétségtelenül maguk a munkások akarták úgy, hogy ez a zenekar játsszék.

- Dehát mégis csak furcsa, hogy valaki megválasztott elnök legyen és az Uccaseprők Zenekara fogadja, - mondta Kate. - Nem, ez szinte hihetetlen!

- Óh, pedig tényleg úgy volt, - felelte az őrnagy. - Dehát ez kétségtelenül annyit jelent, hogy a Munka üdvözölte a Munkát.

- A legfrissebb hír az, - mondta Henry, - hogy a hadsereg *en bloc* át fog pártolni Angulo tábornokhoz, huszonharmadika körül, egy héttel a beiktatás előtt.

- Dehát hogy lehet ez, - kérdezte Kate, - amikor Montes ilyen népszerű?

- Montes népszerű! - kiáltották valamennyien egyszerre. - Ugyan! - pattogta a bíró, - ő a legnépszerűtlenebb ember Mexikóban!

- De nem a munkáspárt szemében! - vitatkozott Owen, szinte támadóan.

- A munkáspárt! - prüszkölt a bíró, mint egy macska. - Ilyen dolog nincs a világon. Micsoda a munkáspárt Mexikóban? Egy csomó izolált gyári munkás, itt-ott, legnagyobb részét Vera Cruz államban. A munkáspárt! Már eddig is megtették, ami telt tőlük. Ismerjük őket!

- Ez igaz, - mondta Henry. - A munkáspártiak minden lehetséges kis trükkel megpróbálkoztak. Amikor Orizabában voltam, felvonultak a *Hotel Francia* elé, hogy lelőjjenek minden „gringot” és „gachupinet.” A szálloda igazgatójának volt elég esze, hogy még buzdítsa őket és erre átvonultak a legközelebbi hotelhez. Amikor ott a gazda kijött, hogy beszéljen velük, le-puffantották, mielőtt még egy szót szólhatott volna. Vicces dolog igazán! Ha az embernek dolga van a városházán és rendes ruhába van öltözve, akkor órákig hagyják ülni egy kemény padon. De ha egy uccaseprő jön be, vagy valami piszkos gyapjúínges fickó, akkor rögtön

„Buenos Dias! Senor! Pase Usted! Quiere Usted algo?” és közben az ember ott ül és várja, hogy szóbaálljanak vele. Nagyon mulatságos!

A bíró szinte görcsösen remegett a felháborodástól. A társaság elborult csöndben üldögélt; a végzettség és a kétségbeesés érzése fogta el őket, mint ahogy úgy látszott, hogy mindenkit elfog, aki komolyan beszél Mexikóról. Még Owen is hallgatott. Ő is Vera Cruzon keresztül jött és neki is akadt kellemetlensége. A hordárok húsz pezót kértek azért, hogy átvitték a bőröndjét a hajótól a vasúthoz. Húsz pezó: tíz dollár - tíz percnyi munkáért. És amikor Owen látta, hogy egy embert előtte letartóztattak és elvitték a börtönbe (még hozzá egy mexikói börtönbe), mert nem volt hajlandó megfizetni a díjat, „a törvényes járandóságot”, ő is fizetett, szó nélkül.

- Én meg a multkor a Nemzeti Múzeumban voltam, - szólalt meg nyugodtan az őrnagy. - Éppen abban a szobában, a pationál, ahol a kövek vannak. Meglehetősen hideg reggel volt, északi szél fújt. Alig voltam ott tíz percig, amikor valaki hirtelen megveregette a vállamat. Hátrafordultam: egy ilyen rongyos volt, szűk csizmában. *Ju szpik inglis?* Azt feleltem, igen. Erre kifejtette, hogy vegyem le a kalapomat. Le *kell* vennem a kalapot! Szeretném tudni, miért? kérdeztem és elfordultam tőle, tovább néztem a bálványokat, meg a többi dolgot: azt hiszem egyébként, ez a legundorítóbb gyűjteménye a világnak. Egyszer csak visszajött a fickó a felügyelővel. A felügyelőnek természetesen a fején volt a sapkája. Elkezdtek óbégatni, hogy ez a Nemzeti Múzeum és hogy nekem le kell vennem a kalapomat az ő nemzeti emlékeik előtt. Gondolják csak el: azok előtt a piszkos kövek előtt! Szemükbe nevettem, még jobban a fejembe nyomtam a kalapomat és kísértálm. Mihelyt nacionalizmusról van szó, akkor olyanok, mint a majmok.

- Úgy van! - kiáltotta Henry. - Mihelyst megfélemedeznek a Patriáról és Mexikóról és más ilyesmiről, akkor épp oly kedves emberek, mint bárki más. De amint nacionalistákká válnak, akkor nem egyebek majmoknál. Egy Mixcoatl-ból való ember a napokban szép történetet mesélt nekem. Mixcoatl a fő útvonal dél felé és ott van nekik valami munkáspárti irodájuk. Nos, az indiánok bejönnek a hegyekből. Tudatlanok, mint a nyulak. Beviszik őket abba az irodába és a munkáspárti agitátorok azt mondják nekik: - Nos, senorok, mit tudnak mondani otthonról, a falujukról? Nincs valami panaszkodni kezdenek, mire a titkár azt mondja: - Várjanak egy pillanatig, uraim! Engedjék meg, hogy felhívjam a kormányzót és elmondjam neki a dolgot. - Erre odamegy a telefonhoz és csönget, csönget: - Ah! Ott a Palota? Otthon van a kormányzó? Mondják meg neki, hogy senor Fulano akar vele beszélni! - Az indiánok tátott szájjal bámulnak. Ez nekik olyan, mint valami csoda. - Ah! Ön az, kormányzó úr? Jó reggelt! Hogy van? Szabad a figyelmét egy percre igénybe vennem? Nagyon köszönöm! Nos, néhány gentleman van itt a hegyekből, Apaxtle-ből: José Garcia, Jesús Querido, stb. és ezek tudomására akarják hozni ezt meg ezt. Igen! Igen! Úgy van! Igen! Tessék? Hogy ön majd utánanéző, hogy igazságot szolgáltatson nekik és hogy a dolog rendben legyen? Nagyon szépen köszönöm, senor! Nagyon szépen köszönöm az Apaxtle falusi hegyi gentlemannek nevében. - Az indiánok meg csak ülnek és álmélkodnak, mintha az ég nyílt volna meg és a guadalupe-i szent szűz állna lábújjhegyen a szemük előtt. Dehát mit képzelnek? A telefon természetesen süket. Nincs is kapcsolása sehová. Hát nem fényes? De ez Mexikó!

Pillanatnyi nyomott csönd követte ezt a tréfás történetet.

- De hát ez gonoszság! Ez gonoszság! - kiáltotta Kate. - Egész biztos, hogy az indiánokkal nem volna semmi baj, ha békén hagynák őket.

- Nos, - mondta mrs. Norris - Mexikót nem lehet hasonlítani semmi más helyéhez a világnak.

De ő is félelemmel és kétségbeeséssel a hangjában beszélt.

- Úgy látszik, hogy ezek mindenkit meg akarnak csalni, - jegyezte meg Kate. - Úgy látszik, ilyükre van a bűnözés és minden félelmes dolog. Mintha egyenesen kívánnák a csúfságot. Úgy tűnik, mintha kedvükre volna, hogy minden csúfság felszínre kerüljön. Minden rothadást, amely a fenéken fekszik, fel akarnak hozni a felszínre. Úgy tűnik, hogy szinte élvezetüket találják ebben. Élvezik, hogy mindent rosszabbá tehetnek. Nem furcsa?

- Bizony furcsa, - hagyta rá mrs. Norris.

- Dehát éppen ez az! - vágott közbe a bíró. - Az egész országot egyetlen nagy bűnné akarják változtatni. Semmi egyebet nem szeretnek. Nem szeretik a becsületességet, a tisztességet és a tisztaságot. Csak hazugságot és bűnt akarnak tenyészteni. Amit ők szabadságnak neveznek, az csak a bűn elkövetésének szabadsága. Ez az, ahogy a munkáspártiak gondolkoznak, ez az, ahogyan valamennyien gondolkodnak. Szabad bűnözés, semmi más!

- Csodálom, hogy az idegenek valamennyien nem vándorolnak ki innen.

- Mert ideköti őket az elfoglaltságuk, - dörmögte a bíró.

- És a rendes emberek tényleg el is mentek innen. Majdnem valamennyien elmentek, mind-azok, akik elmehettek, - mondta mrs. Norris. - Mi néhányan, akiknek itt van a vagyonunk, vagy akik innen élünk és ismerjük az országot, mi valami ragaszkodásból maradunk. De tudjuk, hogy reménytelen a dolog. Mennél inkább változik, annál rosszabb lesz... Ah, itt van Don Ramon és Don Cipriano! Úgy örülök, hogy látom! Engedjék meg, hogy bemutassam önöket!

Don Ramon Carrasco magas, vállas, csinos férfi volt, aki szinte monumentális benyomást tett az emberre. Középkorú, nagy feketebajuszú férfi volt és nagy, kissé gögös tekintetű szemek ültek egyenes szemöldökei alatt. A tábornok civilruhában volt és egész kicsinek látszott a másik férfi mellett, igen törekenynek, szinte gigerlinek.

- Jőjjenek, - mondta mrs. Norris. - Menjünk át és teázzunk.

Az őrnagy kimentette magát és elbúcsúzott.

Mrs. Norris összefogta kis sálját a vállai körül és egy hűvös előszobán keresztül átvezette őket a kis terraszra, ahol futókák és virágok lepték be vastagon az alacsony falakat. Volt ott valami piros és bársonyos harangvirág, amelynek olyan színe volt, mint a száradó vérnek és fehér rózsatövek és valami papírvékonyágú vörösszínű virág bokrai.

- Milyen szép ez itt, - jegyezte meg Kate - ezekkel a nagy, sötét fákkal a háttérben!

De azért szinte megfélemlítve állott ott.

- Igen, tényleg szép, - felelte mrs. Norris, a tulajdonos elismerésével. - Sok bajomba került, hogy ezt így elszigetelten tudtam tartani. - És kis fekete sáljába burkolózva odament, szétválasztotta a skarlátvörös harangvirágokat, megsímogatta és közibük hajtotta a kis fehér rózsákat.

- Érdekesnek találom ezt a két vöröset így egymás mellett, - jegyezte meg Owen.

- Igen? - mondta mrs. Norris gépiesen, nem is figyelve a megjegyzésre.

Az ég kék volt a fejük felett, az alsó horizonton azonban sűrű gyöngyházzsínű csillogással fénylett. A felhők elvonultak.

- Sohasem látni a Popocatepetl-t sem az Ixtaccihuatl-t! - jegyezte meg Kate rosszkedvűen.

- Nem, nem látni ebben az évszakban. De nézze, ott a fák között, ott látni az Ajusco-t!

Kate odapillantott a homályos körvonalú hegy felé, a magas, sötét fákon keresztül.

Az alacsony kőmellvéden azték holmik heverték: obszidián kések, fekete lávakőből faragott, torzmosolyú bálványok és egy furcsa, vastag kőbot vagy pálca. Owen kezébe fogta az utóbbit: még így érintésre is gyilkos szerszámnak hatott.

Kate odafordult a tábornokhoz, aki kifejezéstelen, de azért élénk arccal állott mellette.

- Az azték tárgyak nyomasztóan hatnak rám, - mondta.

- Nyomasztók is, - felelte a férfi, szép, kultúrált, angol kiejtésével, amely azonban egy egész picikét szinte valami papagály beszédéhez hasonlított.

- Valahogy reménytelennek tűnnek, - mondta Kate.

- Talán az aztékok nem is keresték a reményt, - felelte a tábornok kissé gépiesen.

- Pedig hát bizonyára a remény az, ami az életet tartja az emberben, nem? - kérdezte a nő.

- *Őnben* talán igen. De nem az aztékban és nem a mai indiánban!

Úgy beszélt, mint az olyan ember, aki valami hátsó gondolattal van elfoglalva és csak félfüllel figyel arra, amit hall, sőt arra is, amit ő maga felel.

- Dehát mijük van akkor, ha reményük nincsen? - kérdezte az asszony.

- Talán másvalami erősségük, - felelte a férfi kitérően.

- Jó volna reményt adni nekik, - mondta Kate. - Ha lenne bennük remény, nem lennének olyan szomorúak. Talán tisztábbak is lennének és nem nyüzsögnének a férgektől.

- Ez mindenesetre jó volna, - felelte a tábornok, halvány mosollyal. - De azt hiszem, nem is olyan nagyon szomorúak. Elég sokat nevetnének és elég vidámak is...

- Nem, - mondta Kate. - Olyan nyomasztóan hatnak rám, mint valami súly a szívemen. Ingerlékenné tesznek és szeretnék elmenekülni tőlük.

- El Mexikóból?

- Igen. Úgy érzem, szeretnék elmenni innen, hogy soha, soha többé ne lássam. Olyan nyomasztó és olyan félelmetes!

- Próbálja meg még egy ideig, - mondta a férfi. - Talán megváltozik az érzése. De az is lehet, hogy nem, - fejezte be bizonytalanul és kitérően.

Az asszony megérezte benne valami vágyódást, amely feléje irányult. Mintha valami könyörgés áradt volna feléje, egyenesen a férfi testi szívéből, amely a mellében dobogott. Mintha magából a szívéből jöttek volna ezek a kereső és vágyakozó homályos sugarak. Ezt már az első pillanattól kezdve érezte, teljesen függetlenül a beszélgetéstől és ez elfogódottá is tette.

- És minden ilyen nyomasztóan hat önre Mexikóban? - tette hozzá a férfi, szinte félénken, de valami halvány gúnyolódással és feléje fordította zavarodott, naív arcát, amelyen azonban a felszín alatt súlyosan és lappangóan meglátszott kora.

- Csaknem minden, - felelte az asszony. - Mindig elszorul a szívem tőle. Mint azoknak a széleskalapú embereknek a szeme..., akiket peonoknak hívnak. Nincs középpontja a szemüknek! Ezek a nagy, csinos nagykalapos emberek, ezek tulajdonképpen nincsenek is. Nincs középpontjuk, nincs valóságos énjük. A középpontjuk egy tátongó sötét lyuk, mint valami örvény közepe.

Aggódó, szürke szemével belenézett a vele szemben álló alacsony férfi ferde, figyelő, kutató fekete szemébe. A férfinak valami kínlódó, megdöbbszent kifejezés volt az arcán, mint egy gyereknek. De ugyanakkor valami konok, érett, szinte démonian érett kifejezés is, amely csaknem érzékien szegeződött vele szembe.

- Ön szóval úgy véli, hogy mi nem vagyunk valóságos nép, nekünk nincs semmi sajátosságunk, csak a gyilkolás és a halál, - állapította meg egész szárazon.

- Nem tudom, - felelte az asszony, meghökkenve ettől a felfogástól. - Én csak azt mondom hogy milyen érzést keltenek bennem.

- Ön igen okos, mrs Leslie, - hallatszott Don Ramon nyugodt, de súlyos és gúnyos hangja mögötte. - Ez tökéletesen igaz. Amikor egy mexikói azt kiáltja *Viva!* azzal végzi, hogy *Muera!* Amikor azt mondja, *Viva!* valójában azt gondolja *Halál erre vagy arra!* Most valamennyi mexikói forradalomra gondolok és egy csontvázat látok haladni az embertömegek előtt, amely egy fekete zászlót lenget és a zászlóra nagy, fehér betűkkel *Viva la Muerte!* van írva. Éljen a halál! Nem: *Viva Cristo Rey!* hanem: *Viva Muerte Rey! Vamos! Viva!*

Kate hátrapillantott. Don Ramon rávillantotta értelmes, barna spanyol szemét és futó gúnyos mosoly játszadozott a bajusza alatt. Kate meg ő - alapjában európaiak mind a ketten - azonnal megértették egymást. Don Ramon az utolsó *Vivá*-nál meglengette a karját.

- Én azonban - tiltakozott Kate - nem akarom azt mondani: *Viva la Muerte!*

- De ha igazi mexikói... - mondta a férfi ugratva.

- Sohasem tudnék az lenni, - felelte az asszony hevesen és Don Ramon nevetett.

- Attól tartok, hogy a *Viva la Muerte!* a fején találja a szöveget, - jegyezte meg mrs. Norris elég hüvösen. - De jöjjenek teázni! Jöjjenek, kérem!

Előre ment. Kis fekete sáljával és kedves, szürke hajával úgy haladt előttük, mint egy igazi conquistador és hátrafordulva, valóságos azték szemekkel nézett keresztül szemüvegén, hogy lássa, vajjon a többiek követik-e.

- Igen, jövünk, - mondta Don Ramon gúnyosan, spanyolul. Fekete ruhába bujtatott hatalmas természetével követte az alacsony terraszt felé és Kate utánament az ugyancsak feketébe öltözött, alacsony, peckes Don Ciprianoval, aki különösképpen folyton a közelében volt.

- Hogy szólítsam önt, tábornoknak, vagy Don Ciprianonak? - kérdezte az asszony, feléje fordulva.

A férfi arcán jóleső kis mosoly villant fel, anélkül azonban, hogy egyszersmind szemei is mosolyogtak volna. Ezek a szemek fekete, éles pillantással szegeződtek rá.

- Ahogy óhajtja, - felelte. - Tudja, a „tábornok” cím némileg lealacsonyító Mexikóban. Maradjunk a Don Ciprianonál?

- Igen, én is ezt szeretem a legjobban, - felelte Kate.

Úgy látszott, hogy a férfi meg van vele elégedve.

A kerek teázó-asztalt csillogó, ezüst tea-szerviz, ezüst teáskanna, amely alatt kis láng lobogott és rózsaszín és fehér leanderek díszítették. Egy kis csinos, fiatal inas fehér cérnakesztyűkben hordta szét a teáscsészéket. Mrs. Norris öntötte be a teát és vágta a kalácsokat súlyos kezével.

Don Ramon a jobbján, a bíró pedig a balján ült. Kate a bíró és mrs. Henry közé került. Don Ramon és a bíró kivételével valamennyien kissé idegesek voltak. Mrs. Norrisnál a látogatóknak mindig az a kellemetlen érzésük volt, mintha foglyok volnának, mrs. Norris pedig a rablóvezérnő, aki fogságban tartja őket. Az asszony nagyon szeretett súlyosan trónolni az asztal fejénél, mint valami régi királynő. De nyilvánvaló volt, hogy Don Ramon, aki kétségkívül a legsúlyosabb egyéniség volt itt a jelenlevők között, kedvelte a háziasszonyt. Másrészt Cipriano csendesnek és jólneveltnek mutatkozott. Teljesen kiismerte magát a teázás

szertartásaiban, szinte fölöslegesen könnyed, de a könnyedség alatt zárkózott és kapcsolat nélküli volt. Időről-időre rápillantgatott Katere.

Kate szép nő volt a maga nem hétköznapi modorával és bizonyos külső csillogással. A legközelebbi héten kellett betöltenie negyvenedik évét. Minthogy hozzá volt szokva mindenfajta társasághoz, úgy figyelte az embereket, mint ahogy valaki egy regény oldalait olvassa: bizonyos közömbös szórakozottsággal. De sohasem élt *benne* semmiféle társaságban: ehhez túlon túl ír és túlságosan okos volt.

- De bizonyos, hogy senki sem élhet reménység nélkül, - mondta mrs. Norris, ugratva Don Ramont. - Még ha csak valami reális reménységről van is szó, akárcsak arról, hogy egy liter *pulque*-t vehessen az ember.

- Ah, mrs. Norris, - felelte Don Ramon nyugodt, de különösen mély hangján, amely olyan volt, mint egy violincsellőé, - ha a *pulque* volna a legnagyobb boldogság!

- Akkor boldogok volnánk, mert egy *toston*-ért megvásárolhatnánk a Paradicsomot, - felelte a háziasszony.

- Ez kifogástalan bonmot, *senora mia*, - mondta Don Ramon nevetve és tovább itta a teáját.

- Nos, kóstolják meg ezeket a szézámfü-maggal készült kis hazai kalácsokat, - mondta mrs. Norris a társaság felé fordulva. - A szakácsom csinálja őket és hizeleg nemzeti hiúságának, ha valakinek ízlik. Mrs. Leslie, kóstoljon meg egyet.

- Megpróbálom, - mondta Kate. - Azt is hozzá kell mondani, hogy „Szézám tárulj?”

- Ha akarja az ember, - felelte mrs. Norris.

- Ön nem parancsol? - kérdezte Kate, Burlap bíró felé nyujtva a tálat.

- Nem kérek, - morogta a bíró, elfordítva a fejét, mintha egy tálca mexikóit kínáltak volna fel neki és Kate úgy maradt, kezében a tállal.

Mrs. Norris gyorsan, de határozottan átvette a tálat és így szólt:

- Burlap bíró fél a szézámfü-magtól. Jobb szereti, ha zárva van a barlang. - Azzal nyugodtan átnyujtotta a tálat Ciprianonak, aki sötét, kígyószerű villogású szemmel figyelte az öreg úr rossz modorát.

- Láttam az *Excelsior*-ban Willis Rice Hope cikkét? - mordult hirtelen a bíró a háziasszonyra.

- Láttam. Nagyon értelmesnek találtam.

- Az egyetlen értelmes dolog, amelyet eddig az agrártörvényekről írtak. Értelmes! Azt meg-hiszem. Rice Hope felkeresett engem és én elmagyaráztam neki egy-két dolgot. De a cikkében minden benne van, egyetlen fontos részletet sem hagyott ki!

- Úgy van, - felelte mrs. Norris, meglehetősen hűvös figyelemmel. - De bárcsak a megírás változtatna a dolgon, kedves Burlap bíró!

- A helytelen dolgok hangoztatása okozott eddig is minden bajt! - pattogta a bíró. - Az, hogy az ilyen fickók, mint Garfield Spence, idejöttek és mindenféle bűnös beszédet hangoztattak. Az egész város tele van newyorki szocialistákkal!

Mrs. Norris megigazította a szemüvegét.

- Szerencsére, - mondta - ezek nem jönnek ki ide Tlacolulába, így hát nem kell aggódnunk miattuk. Mrs. Henry, szabad még egy kis teát adnom?

- Olvas ön spanyolul? - förmedt a bíró Owenre. Owen, nagy csontkeretes szemüvegével, nyilvánvalóan vörös posztó volt izgulékony honfitársa szemében.

- Nem! - felelte Owen, kereken, mint egy ágyúgolyó.

Mrs. Norris ismét megigazította a szemüvegét.

- Olyan megkönnyebbülés hallani valakit, aki tökéletesen járatlan a spanyolban és ezt egyáltalán nem szégyenli, - mondta. - Apám valamennyiünket négy nyelvre taníttatott, amikor tizenkét évesek voltunk és még azóta sem tértünk magunkhoz egészen. Már csaknem kéharisnya lettem, mielőtt még a hajamat feltűztem volna. De mondja csak! Hogy megy a járás, bíró? Hallotta, hogy milyen bajom volt a bokámmal?

Természetesen hallottuk! - kiáltott mrs. Burlap, végre talajt érezve a lába alatt. - Annyira szerettünk volna kijönni önhöz és érdeklődni! Borzasztóan bánkódtunk miatta!

- Mi történt? - kérdezte Kate.

- Nos, annyi, hogy ostoba módon elcsúsztam egy darab narancshéjon, benn a városban, éppen a San Juan de Latran és a Madero sarkán. És bizony elvágódtam. Természetesen, amint fel-tápázkodtam, az első dolgom az volt, hogy a narancshéjat a kanálisba löktem. És elhinnék-e, hogy egy csomó mexi... - hirtelen észbekapott, - hogy egy csomó ember ott állt a sarkon és szívből nevetett rajtam, amikor látta, hogy így jártam. Kitűnő tréfának találták.

- Természetes, hogy annak találták, - mondta a bíró. - Bizonyára várták a legközelebbi embert, hogy az is jöjjön és vágódjék el.

- És senki sem segített önnek? - kérdezte Kate.

- Nem! Ebben az országban, ha valakit baleset ér, soha, soha nem szabad segíteni rajta. Ha az ember csak hozzáér az illetőhöz, már becsukhatják azon címen, hogy ő okozta a balesetet.

- Ez a törvény! - erősítette meg a bíró. - Ha az ember hozzányúl, mielőtt a rendőrség megérkezik, elfogják tettesség címén. Csak feküdjenek ott és vérezzenek, ez a mottó.

- És ez igaz? - kérdezte Kate Don Ramontól.

- Teljesen igaz, - válaszolta a férfi. - Igaz, nem szabad hozzáérni ahhoz, aki megsebesült.

- Milyen utálatos! - mondta Kate.

- Utálatos! - kiáltotta a bíró. - Sok utálatos van ebben az országban; majd megtanulja, ha hosszabb ideig itt marad. Nekem csaknem az életembe került egy banánhéj, napokig feküdtem élet és halál közt egy elsötétített szobában és egész életemre béna maradtam.

- Borzalmas! - mondta Kate. - Mi történt önnel, amikor elesett?

- Mi történt velem? Éppen csak eltörtem a bordámat!

Kétségtől szörnyű baleset lehetett és a bíró rettenetesen szenvedhetett.

- Azért mégsem lehet Mexikót hibáztatni egy banánhéj miatt, - szólalt meg Owen vitatkozóan.

- Én is elcsúsztam egyen a Lexington Avenuen, de szerencsére csak puha helyen ütöttem meg magam.

- Csak nem a fején? - kérdezte mrs. Henry.

- Nem, - nevetett Owen. - Éppen az ellenkező oldalon!

- A banánhéjakat is hozzá kell soroznunk a közbotrányok listájához, - jegyezte meg a fiatal Henry. - Én amerikai vagyok és bármely napon bolsevista lehet belőlem, hogy megmentsem a pezóimat, így hát elmondhatom, amit tegnap egy embertől hallottam. Azt mondta, hogy manapság két nagy betegség van a világon - a bolsevizmus és az amerikanizmus. És az amerikanizmus a rosszabb a kettő közül, mert a bolsevizmus csak az ember házat vagy foglalkozását, vagy koponyáját zúzza szét, míg az amerikanizmus a lelkét roncsolja össze.

- Ki volt az, aki mondta? - mordult fel a bíró.

- Elfelejtettem, - felelte Henry gonoszul.

- Kiváncsi vagyok, - mondta mrs. Norris lassan, - hogy mit értett amerikanizmuson?

- Nem definiálta, - felelte Henry. - De azt hiszem, a dollár kultuszát.

- Nos, - jegyezte meg mrs. Norris, - a dollár kultusza tapasztalásom szerint sokkal nagyobb mértékű azokban az országokban, amelyeknek nincs is dollárjuk, mint az Egyesült Államokban.

Kate úgy érezte, hogy az asztal olyan, mint valami acéllap, amely felé, mint áldozatok, valamennyien magnetikusan vonzódnak.

- Merre van a kertje, mrs. Norris? - kérdezte.

Megkönnyebbült fellélekzéssel valamennyien kivonultak a terrasra. A bíró hátramaradva sántikált és Katenek együttérzésből vele kellett tartania, hogy társaságot szolgáltasson neki.

Kiértek a kis terrasra.

- Milyen különös anyag! - mondta Kate, felvéve az egyik azték kőkést a mellvédről. - Ez valami jáspisfajta.

- Jáspis! - horkant fel a bíró. - Hiszen a jáspis zöld és nem fekete! Ez obszidián.

- A jáspis lehet fekete is, - jegyezte meg Kate. - Én kaptam egyszer Kinából egy csinos kis fekete teknősbékát, jáspisból faragva.

- Az lehetetlen. A jáspis világos-zöld.

- De hiszen van fehér jáspis is! Biztosan tudom, hogy van.

A bíró dühében néhány percig hallgatott, aztán pattogva mondta:

- A jáspis világos-zöld.

Owen, akinek olyan füle volt, mint egy hiúznak, meghallotta.

- Miről van szó? - kérdezte.

- Bizonyára van másmilyen jáspis is, mint zöld. - mondta Kate.

- Micsoda? - kiáltotta Owen. - Másmilyen is? Hát hogyan, van mindenféle elképzelhető színű, fehér, piros, levendulaszínű...

- Hát fekete? - kérdezte Kate.

- Fekete? Persze, az is egész közönséges. Látná csak az én gyűjteményemet. A leggyönyörűbb színárnyalatok! Hogy csak zöld jáspis volna! Hahaha! - és meglehetősen színpadias nevetéssel felkacagott.

Odaértek az öreg kőből faragott lépcsőkhöz, amelyek annyira viaszkosak és fényesek voltak, hogy szinte már csillogó feketének hatottak.

- Engedje meg, hogy belekapaszkodjam itt a karjába, - mondta a bíró a fiatal Henrynek. - Ez a lépcsőház valóságos halálcsapda.

Mrs. Norris minden megjegyzés nélkül hallgatott. Éppen csak hogy újra megigazította éles orrán ülő szemüvegét.

A lépcsőházban lefelémenet Don Ramon és a tábornok búcsút vett tőlük. A többiek tovább mentek a kertbe.

Leszállt az alkonyat.

A kertet egyik oldalról élesen körülhatárolta a magas, sötét fák sora, másik oldalról pedig a hatalmas, vöröses sárga ház. Olybá tűnt, mintha valami illatos, virágzó kert mélyén lettek volna, odalenn a Hadesben. A bokrokról vérvörösen csüngött a hibiscus, sárgálló, kacskaringós nyelvét nyujtogatva. Némelyik rózsza illattalan szirmokat hullatott a homályban és elhagyatottnak tűnő szegfűk támaszkodtak törékeny vesszőikre. Az egyik sűrű nagy bokron a datura misztikus fehér csengetyűi függtek szélesen és némán, mint magának a hangnak a kísértetei. És a datura illata sűrűn, nesztelenül kúszott a fák között, a kis sétányokon.

Mrs. Burlap Katehoz csatlakozott és ostoba, társasági kis gyerekarcával kutató kérdéseket intézett hozzá.

- Melyik hotelben szálltak meg?

Kate megmondta neki.

- Nem ismerem. Hol van az?

- Az Avenido del Perun. Valószínűleg nem ismeri, mert ez egy egész kis olasz szálló.

- Sokáig szándékoznak maradni?

- Még nem tudjuk biztosan.

- Mr. Rhys valamelyik ujságnál dolgozik?

- Nem. Ő költő.

- És a költészetből él?

- Nem, nem is akar.

Ez bizony valami titkos nyomozásféle volt, amelyet alkalmazni szoktak itt a fővárosban, ismeretlen emberekkel, legfőképp pedig ismeretlen külföldiekkel szemben.

Mrs. Norris egy kis fehér virágokkal futtatott boltív alatt állott.

Egy szentjánosbogár fénye villant fel. Már egészen besötétedett.

- Nos, Isten vele, mrs. Norris! Jőjjön el egyszer és löncsöljön velünk. Nem hívom meg hozzánk a házba, csak tudassa velem és akkor együtt löncsölünk valahol a városban, akárhol, ahol akarja.

- Köszönöm, drágám! Nagyon köszönöm! Nos, majd meglátom!

Mrs. Norris szinte fenségesen szerény volt, mint egy azték uralkodó.

Végre valamennyien elbúcsúztak és a nagy kapuszárnyak bezárultak mögöttük.

- Hogy jöttek ki ide? - érdeklődött mrs. Burlap nevetlenül.

- Egy vén Ford-taxin. De vajjon hová tűnt? - mondta Kate, belemélyedve a sötétbe. Ott kellett volna állnia a szemközti fresno-fák alatt, de nem állt ott.

- Milyen különös, - dünnyögte Owen és eltűnt a sötétségben.

- Merrefelé mennek? - kérdezte mrs. Burlap.

- Zocalo felé, - felelte Kate.

- Mi villamoson megyünk éppen az ellenkező irányban, - mondta ez a gyerekarcú, hervadt középnyugati asszony.

A bíró úgy bicegett végig a járdán a sarok felé, mint egy macska a forró téglán. Az út másik oldalán egy csoport nagykalapos és fehér kalikóruhás bennszülött állott, felhevülve a *pulque*-től, amit ittak. Közelebb, az út innenső oldalán, egy városi ruházatú másik kis munkáscsoport álldogált.

- Tessék, itt vannak! - mondta a bíró, nagy nyomatékkal rázva feléjük a botját. - Itt van ez a két banda!

- Miféle két banda? - kérdezte Kate meglepve.

- Ezek a peon fickók és ezek az obrerók. Valamennyien részegek, az egész banda! Az egész banda! - És őszinte, tehetetlen dührohamában hátat fordított az asszonynak.

Ugyanakkor megpillantották a villamos lámpásait, amely sárkányszerűen robogott feléjük a sötét úton, a magas fal és az égbenyúló fák között.

- Itt a kocsink! - mondta a bíró és izgatottan dobbantott a botjával.

- Maguk a másik irányba mennek, - vetette oda a gyerekarcú, háromszögletes szatinkalapú, hervadt asszony és ő is szedelőzködött, mintha fejest akarna ugrani a járdáról.

A pár sietősen kapaszkodott fel az erősen kivilágított kocsiba, az első osztályba. A bennszülöttek a másik osztályba zsúfolódtak.

A *tren* elrobogott. A Burlap-pár még csak jóéjszakát sem kívánt! Meg voltak rémülve, hogy esetleg barátkozniuk kell valakivel, akit nem óhajtottak ismerni, akivel talán nem érdemes barátkozni.

- Óh, te közönséges kis nő! - mondta Kate hangosan, a távolodó villamos után nézve. - Óh, utálatos, nevetlen kis emberpár!

Kissé félt a nem egészen józan bennszülöttektől, akik az ellenkező irányból jövő villamosra vártak. De félelménél erősebb volt valami szimpátia, amelyet ezekkel a sötétarcú, hallgatag, nagy szalmakalapos és gyerekesen kis gyapjublúzos emberekkel szemben érzett. Ezeknek legalább volt vér az ereikben: olyanok voltak, mint az oszloppá merevedett sötét vér.

Míg az a másik vértelen, savanyú, középnyugati pár, undok fehér voltával...!

Eszébe jutott egy kis mese, amelyet a bennszülöttek mesélnek. Amikor az Úr megteremtette az első embereket, agyagból formálta ki őket, aztán kemencébe rakta, megsütni. Feketére égve jöttek ki onnan. Ezek túlságosan átsültek! - mondta az Úr. Így aztán újabb keveréket csinált és újra betette őket. Ezek meg fehérek lettek. Ezek túl keveset sülték! - mondta. Erre aztán harmadszor is megkísérelte. Most szép, meleg-barna színűen jöttek ki. Ezek az igaziak! - mondta az Úr.

Ez a középnyugati pár, ez a hervadt, gyerekarcú nő és ez a sántikáló bíró, ezek nem sülték át eléggé. Alig sülték át egyáltalán.

Kate ránézett az ívlámpa alatt álló sötét arcokra. Félelemmel töltötték el. Mintha fenyegették volna. De érezte, hogy ezek legalább forróra és megfelelő színűre sülték.

A taxi jött döcögve feléje. Owen kidugta a fejét és kinyitotta neki az ajtót.

- Megtaláltam a fickót egy pulqueriában, - mondta. - De azért merem remélni, hogy nem tökrészeg. Megkockáztatnád vele a hazautazást? A pulqueriának egyébként *La Flor de un Dia*, „Egy nap virága” a neve, - folytatta Owen bosszús nevetéssel.

Kate habozva nézett a sofőrré.

- Megpróbálhatjuk, - mondta.

A Ford elrobogott, teljes sebességgel, a pokolba.

- Mondd neki, hogy ne hajtsen olyan gyorsan, - szólalt meg Kate.

- Nem tudom, hogyan mondjam, - felelte Owen.

Aztán jó angolsággal kiordított:

- Hé soffőr! Ne olyan gyorsan! Ne hajtsen olyan gyorsan!

- *No presto! Troppo presto! Va troppo presto!* - kiáltotta Kate.

A soffőr zavaros fekete szemével előbb mélységes értelmetlenséggel bámult vissza rájuk. Aztán rátette a lábát a gyorsító pedálra.

- Most még gyorsabban megy! - nevetett Owen idegesen.

- Eh! Hagyd békén! - mondta Kate, tökéletesen kimerülve.

A fickó úgy hajtott, mint maga az ördög. Mintha egyenesen a sátán bújt volna a bőrébe! De egyszersmind magának az ördögnek fölényes vakmerőségével is vezetett. Nem maradt más hátra, mint rábízni, hogy kitörje a nyakát.

- Szörnyű volt ez a teadélután! - jegyezte meg Owen.

- Szörnyű! - hagyta rá Kate.

III. FEJEZET.

A negyvenedik születésnap.

Kate egy reggel mint negyvenéves nő ébredt fel. Ezt a tényt nem titkolhatta el önmaga előtt, de legalább a többiek előtt elhallgatta.

Valóban olyan volt ez, mint valami csapás. Negyvenévesnek lenni! Most kell átlépnie az elválasztó vonalat. Ezen az oldalon volt az ifjúság, a természetesség és „boldogság”. A másik oldalon valami egészen más: tartózkodás, felelősségérzet és bizonyos visszavonulás a „mulatságtól”.

Özvegy volt és ezidőszerint magányos asszony. Minthogy fiatalon ment férjhez, két gyermeke már felnőtt volt. A fiú huszonegyéves, a lány tizenkilenc. Legnagyobbbrészt atyjuknál tartózkodtak, akitől ő tíz évvel ezelőtt elvált azért, hogy férjhez mehessen James Joachim Lesliehez. Leslie most már halott volt és ennek a fél-életének is vége szakadt.

Felment a szálló lapos tetőjére. Napsütéses reggel volt és a távoli kék ég alatt egyszerre felmagaslott a Popocatepetl, mint egy súlyos, óriás jelenség az égbolt alatt, hóköpnögyébe burkolózva. És egy hosszú, sötét füstgomolyag csavarodott felette, mint valami kígyó.

Ixtaccihuatl, a Fehér Asszony, csillogott és egész közelinek látszott, de a másik hegy, a Popocatepetl, a háttérben húzódott meg, az árnyékban, mintha magának az árnyéknak tornyosuló kúpja volna, a hó ragyogó csillogásával. Itt volt ez a két monstrum, amely gigantikusan és félelmetesen örködött az emberek véres bölcsője, a mexikói völgy fölött. A két hóborította, idegen, súlyos hegytömeg, mintha valami mély doromboló hangot hallatott volna, amely túl-mély volt ahhoz, hogy a fül meghallhassa, de valahogy mégis, a véren keresztül vált hallhatóvá, mint valami rémületes hang. Nem volt rajtuk semmi pompázó, nagyszerű, vagy hivalkodó, mint Európa hóborította hegyein. Inkább valami rettenetes, fehérrel borított tömegnek hatottak, amely rémületes súllyal nehezedett a földre és morgott, mint két örködő oroszlán.

Mexikó a felületen rendben lehetett: villanegyedeivel, szép központi uccáival, automobiljai ezreivel, tenniszével és bridge-játszmaival. A nap ragyogóan süttött mindig és a fákon nagy vidám virágok nyíltak. Olyan volt az egész, mint valami ünnep. Amíg az ember magára nem maradt vele. Mert akkor ez az alulról jövő hang úgy tört fel, mint valami éjszakai színekkel tarkázott jaguár mély, haragos, rekedt morgása. Valami súlyos, lenyűgöző teher nehezedett a szellemre: az aztékok és a toltékok sárkányának hatalmas gyűrűi fonták körül az embert és súlyosultak a lelkére. És a vidám napfényben benne volt a haragos, tehetetlen vér sötét gőzölgése és a virágok gyökere mintha kiömlött vérben ázott volna. Az egész hely hangulata kegyetlen, fenyegető és bomlasztó volt.

Kate olyan jól meg tudta érteni a mexikóit, aki azt mondta neki: *El Grito mexicano es siempre el Grito del Odio*. A mexikói kiáltás mindig a gyűlölet kiáltása! Mint ahogy Don Ramon mondta, a híres forradalmak mindig *Viva*-val kezdődtek és mindig *Muera*-val végződtek. Halál erre, halál arra, csupa halál! Halál! Halál! Oly könyörtelenül, mint az azték emberáldozatok. Valami örök kegyetlenség és halálkeresés!

Miért jött ide, a halálnak erre a fennsíkjára? Mint nő, még többet szenvedett, mint amennyit férfiak szoktak szenvedni: és végeredményben végül a férfiak is valamennyien elpusztulnak. Mexikóban valaha megvolt a halál kidolgozott szertartása. Most csak a rongyos, piszkos, közönséges halál található meg benne; még a saját misztériumának érzése is hiányzik belőle.

Ott üldögélt a vén tető egyik könyöklőjén. Alatta az ucca olyan volt, mint valami sötét szakadék. De körülötte az egyenlőtlen lapos tetők durva csillogása, a laza telefondrótok kuszáltsága és a patiók felbukkanó mély, sötét kutai, amelyek árnyékában virágok nyíltak...

Közvetlenül a háta mögött egy nagy régi templom állott, felhúzza puposodó tetőjét, mint valami gubbasztó állat. Kupolái mint felfújtt buborékok csillogtak sárga és kék és fehér zsindelekkel a mély-kék ég felé. Egykedvű hosszúsoknyás asszonyok mozogtak a tetőkön, kiaggatva a mosott ruhát, avagy végigteregetve őket a köveken. Itt-ott csirkék kaparásztak. Egy madár zúgott el szélesen a feje fölött, nagy árnyékot vetve. És nem messze tőle emelkedtek a katedrális barnás csonka tornyai és a mélyhangú vén harang fenségesen és mélyen kongott a levegőben, oly lágyan, hogy szinte alig lehetett hallani.

Mindennek ilyen vidámnak kellene lennie, *allegro*, *allegretto*, ebben a csillogó vidám levegőben, az öreg tetők között. De nem! Itt volt egész idő alatt ez a mélyről jövő, elmosódott hang, ez a sötét, kigyóhoz hasonló végzetszerűség.

Kate hasztalan törte volna a fejét rajta, hogy miért jött ide. Odaát Angliában, Írországbán, Európában hallotta a saját lelke „consummatum est”-jét. Ez befejeződött, valami halálos kínlódással. De azért a sötétlelkű halálnak ez a nyomasztó földje több volt, mint amit el tudott viselni.

Negyven éves: életének első fele bevégeződött. Véget ért ez a csillogó oldal, virágjaival és szerelmével; kálváriájának állomásai a sírba torkoltak. Most lapoznia kell és a következő oldal fekete volt, fekete és üres.

Életének első fele a reménység vidám és puha pergamentjére volt írva, pompázó iniciálékkal, arany alapon. De ez a csillogás a kálvária-úton állomásról-állomásra csökkent és az utolsó fénylő pont már a sír világossága volt.

Most átlapozta ezt a vidám oldalt és a sötét oldal feküdt előtte. Mit tudjon az ember ilyen mélységesen fekete oldalra írni?...

Lement, mert megígérte, hogy elmegy megnézni az egyetem és az iskolák freskóit. Owen, Villiers és egy fiatal mexikói már vártak rá. Áthaladtak a város forgalmas uccáin, ahol vadul rohantak az autók és a kis kamionoknak nevezett omnibuszok és ahol a fehér gyapjúruhás, szandálos és nagykalapos bennszülöttek ögyelegtek az uccán, mint nyomasztó kísértetek a burzsoázia - a halvány-rózsaszín *crêpe de chine* ruhás és magassarkú fiatal hölgyek és a kiscipőjű és amerikai szalmakalapos férfiak - között. Állandó nyüzsgés volt itt a napfény ragyogásában.

Ahogy áthaladtak a katedrális előtti nagy, árnyéktalan plazán, - ahol a villamosok gyülekeztek, mint valami karámban és innen futottak tova különféle uccák felé - Kate ismét megállt egy percre, hogy egy pillantást vessen a kövezetre szórt és eladásra szánt tárgyakra: a kis játékokra, lakkos csillogású festett tökhéjakra, Németországból származó *novedades*-re, gyümölcsökre és virágokra. És a bennszülöttek ott kuporogtak az árúik mellett; hosszú lábú, hallgatag, csinos emberek, akik fekete, középpont nélküli szemmel néztek fel rá, lágyan beszéltek és keskeny, érzékeny barna kezükkel emelgették a gondosan készített és kifestett kis játékokat. Furcsa, szelíd, vágyakozó és töprengő, különös férfias hangok, amelyek mélyek, de mégis nyugodtak és szelídek voltak. Vagy a nők, a kis gyorsmozgású nők, kék *rebozo*-ikban, akik gyorsan pillantottak fel sötét szemekkel és gyors, sürgető hangon beszéltek. Egy ember éppen kirakta a narancsait. Egy kendővel gondosan, szinte gyöngéden megtörölgette és ügyesen és finoman csinos kis piramisokba halmozta őket. A nehéz vér érzékeny gyöngédsége, a madárszerű nők csiripelő kedvessége oly halk és lágy volt a maga virágszerű nőiességében. És ugyanakkor a piszkos ruhák, a mosdatlan bőr, tetvek és a sötét szemek furcsa, üres csillogása félelmetes, de egyben vonzó is volt.

Kate ismerte az olasz gyümölcsárosokat, akik serényen fényesítik narancsaikat a kabát-ujjukkal. De milyen más volt ez a nagy, csinos indián, ahogy így szeliden, szinte elhagyatva ült a kövezeten és puha, kényelmes mozdulatokkal fényesítette sárga narancsait tiszta csillogásuakká és kényelmesen, finoman rendezgette a kis halmokat, két és három centért egy-egy piramist.

Furcsa munka ez ilyen nagy, csinos, férfias külsejű embernek. De úgy látszik, szeretik ezeket a gyerekes elfoglaltságokat.

Az egyetem egy spanyol stílusú vadonatúj épület volt, amelynek díszítését fiatal művészekre bízta. A forradalmak óta a tekintélyt és a tradíciót sehol sem forgatták fel olyan gyökeresen, mint a tudomány és művészet mexikói területein. A tudomány és a művészet az ifjúság sportja. Nos hát, rajta fiúk!

És a fiúk mentek előre! De még így is, az egyetlen tekintélyes művész nem volt már többé fiatal gyerek és hosszú tanulóéveket töltött Európában.

Kate látott néhány reprodukciót Riberas freskóiról. Most körüljárt az egyetem patiojában és nézegette az eredetieket. Érdekesesek voltak: ez az ember értette a mesterségét.

De az ösztönző erő bennük a művész gyűlöletének ösztönző ereje volt. Az indiánokat ábrázoló sok freskójában megnyilvánult szimpátiája az indiánokkal szemben, de mindig csak valami ideális, szociális nézőpontból. Sohasem mint a vér spontán együttérzése. Ezek az indiánok a modern, szocializmus nagy írásában csak szimbólumok voltak, patétikus ábrázolásai a modern ipar és kapitalizmus áldozatainak. Csak erre használta őket: szimbólumokként, a szocializmus és anarchia unalmas elméletében.

Kate arra az emberre gondolt, aki a narancsait fényesítette félórával ezelőtt: különös szépségére, fizikai lénye bizonyos gazdagságára, a vére súlyos erejére és a gyámoltalanságára, arra a mélységes tehetetlenségére, amely már szinte démoni és végzetes volt benne. A világ minden szabadsága, minden haladása és minden szocializmusa együttvéve sem segíthet rajta. Nem, nem segíthetett egyébként, minthogy még jobban tönkreteszi.

Az egyetem folyosóin bubifrizurás és pulloveres fiatal hölgyek járkáltak, állukat azzal a jellegzetes, elszánt, fiatalos, modern mohósággal előretolva. Fölöttébb tudatában voltak fiatalságuknak és mohóságuknak. Nagyon amerikaiak voltak. Fiatal professzorok is felbukkantak, szeliden, kedvesen, fiatalosan és nyilvánvaló ártalmatlansággal.

A művészek munkában voltak a freskóknál, Katet és Owent bemutatták nekik. Ezek azonban olyan emberek - helyesebben fiúk - voltak, akik mintha csak azért lettek volna a világon, hogy megbotránkoztassák a burzsoáziát. Kate viszont épp annyira unta a megbotránkoztatást, mint magát a burzsoáziát. Nem érdekelte a burzsoázia megbotránkoztatása. A botránkoztatók épp oly unalmasak voltak, mint a burzsoázia - egy unalom két különböző oldala.

A kis társaság átment a régi jezsuita kolostorba, amelyet most ismétlődő iskolává alakítottak át. Itt is voltak freskók.

De ezek más művésztől származtak. És olyan durva és csúf karikaturák voltak, hogy Kate visszariadt tőlük. Megrázók akartak lenni, de talán a túlságos szándékoltság akadályozta meg, hogy olyan megrázóak lehessenek, mint amilyeneknek kellett volna lenniök. Csak csúnyák és közönségesek voltak. Megkapó karikaturák a Kapitalistáról, az Egyházzal, a Gazdag Nőről és Mammonról, életnagyságban és oly harsogón, ahogy csak lehetséges, köröskörül az ifjúság nevelésére szolgáló szürke öreg épület patiojában. Mindenkire, akiben csak egy szikrányi emberi egyensúly volt, ezeknek a dolgoknak visszataszítóan kellett hatniok.

- Óh, de milyen csodálatosak! - kiáltotta Owen.

Érzésében megrendült, ennél fogva - épp úgy, mint a bikaviadalon - nagyon jól szórakozott. Újszerű és ösztönző dolognak találta, hogy ilyen módon díszítsék a középületeket.

A fiatal mexikói, aki a társaságot kísérte, szintén az egyetem tanára volt: egy elég alacsony, puha fiatalember, körülbelül huszonhét-huszonnyolc éves, aki irogatta az elkerülhetetlen érzelmes verseket, tagja volt a kormánypártnak, sőt a képviselőháznak is és szeretett volna kikerülni New-Yorkba. Volt valami friss, szelíd, de nyughatatlan benne. Tetszett Katenek. Igazi meleg, fiatalos jóérzéssel tudott nevetni és nem volt ostoba.

Nem volt ostoba, egészen addig, amíg a szocializmus, politika és a *La Patria* maniákus eszméire nem került a szó. Akkor aztán olyan gépiessé vált, mint egy egérfogó. Szörnyű unalmas volt.

- Óh, nem, - jelentette ki Kate a karrikaturák előtt. - Ezek túlságosan csúnyák. Meghiúsítják saját céljukat.

- De csúnyák is akarnak lenni, - magyarázta a fiatal Garcia. - Csúnyáknak is kell lenniök, nem? Mert a kapitalizmus is csúnya és Mammon is csúnya és a pap, aki kinyújtja a kezét, hogy elvegye a pénzt a szegény indiántól, az is csúnya, nem? - nevetett kissé kényelmetlenül.

- De ezek a karrikaturák, - jegyezte meg Kate, - túl célzatosak. Olyanok, mint valami közönséges szitkozódás, nem pedig művészet.

- Miért, ez nem igaz? - kérdezte Garcia, rámutatva egy félelmes festményre, amely egy kövér nőt ábrázolt, szűk és rövid ruhában, daganatszerű csipőkkel és mellekkel, amint a szegények arcán tapos. - Ilyenek ezek, nem?

- Ugyan, hol van ilyen a világon? - kérdezte Kate. - Untat ez a dolog. Mégis csak kell tartani *valami* mértéket!

- De nem Mexikóban! - mondta a fiatal mexikói szélesen, miközben duzzadt arca elpirult. - Mexikóban nem tarthat az ember mértéket, mert az állapotok olyan rosszak. Más országokban igen, ott talán mértékletes maradhat az ember, mert az állapotok nem olyan romlottak, mint itt. Itt azonban oly mélységesen gonoszak, hogy az ember nem lehet emberséges. Mexikóinak kell lennie. Inkább mexikóinak, mint emberségesnek, nem? Nem lehet egyebet tenni. Gyűlölni kell a kapitalistát Mexikóban, muszáj, mert különben nem lehet élni. Nem tudnánk élni. Senki sem tudna élni. Ha valaki mexikói, nem lehet emberséges. Ez teljesen lehetetlen. Vagy szocialista mexikóinak, vagy kapitalista mexikóinak kell lennie és *muszáj* gyűlölnie. Mit lehet itt egyebet tenni? Gyűlöljük a kapitalistát, mert tönkreteszi az országot és a népet. Muszáj gyűlölni!

- Dehát mindezekén kívül, - jegyezte meg Kate, - mi van azzal a körülbelül tizenkétfélmilliónyi szegénnyel - főképp indiánussal - akikről Montes beszélt? Ha akármit csinálnak is, valamennyiüket nem tehetik gazdaggá. És ezek még a „kapitalizmus” és „szocializmus” szavakat sem értik. Pedig ők alkotják Mexikót a valóságban, de soha senki sem törődik velük, kivéve hogy *casus belli*-nek használják fel őket. De emberi értelemben soha sem léteznek az önök számára.

- Emberi szempontból nem létezhetnek, mert túlságosan tudatlanok - kiáltotta Garcia. - De ha kiirtjuk az összes kapitalistákat, akkor...

- Valaki majd önöket fogja kiirtani! - vágott közbe Kate. - Nem, ezt nem szeretem. Önök nem Mexikó. Önök még csak nem is mexikóiak a valóságban. Önök csak fél-spanyolok, tele európai ideákkal, akik csak a saját eszméik erőszakolásával törődnek és semmi mással. Nincs igazi érzékük a szeretet iránt. Önök nem jók.

A fiatalember tágranyílt szemmel hallgatta és kissé elsárgult az arca. Végül felvonta a vállát és némi földközi-tengeri gesztussal tárta szét a kezeit.

- Nos, lehetséges, - mondta némi csípős gúnnyal. - Lehet, hogy ön mindent tud. Lehetséges! Idegenek rendszerint a legjobban értenek Mexikóhoz, - fejezte be kis károgó nevetéssel.

- Én tudom, hogy mit érzek, - felelte Kate. - És most szeretnék egy taxit és szeretnék hazamenni. Nem akarok több ostoba és csúf festményt látni!

Visszahajtatott a szállóba és ismét feltornyosult benne a harag. Csodálkozott önmagán. Rendszerint jókedélyű és könnyed szokott lenni. De volt valami ebben az országban, ami ingerelte és olyan heves haragot okozott, hogy úgy érezte, meg kell halnia belé. Égő, dühöngő harag volt ez.

És talán, gondolta magában, a fehér és a félféher mexikóiak vérében lehet valami furcsa reakció, amely azt okozza, hogy ők is állandóan valami elnyomott ingerlékenységet és haragot éreznek, amelynek muszáj valami levezetést találnia. Kénytelenek a rontás komplikált műveleteivel tölteni életüket, elfojtani az életet dagadó és apadó áramlataiban.

Talán a földből jön ki valami, talán a föld sárkánya, valami kigőzölgés, vagy kirezgés, amely felkavarja magát a vér összetételét és az idegeket az emberi lényekben. Talán a vulkánokból árad ez. Vagy talán éppen ezeknek a nehézkes bennszülött tömegeknek hallgatag és kigyó-szerűen sötét tartózkodásából, akiknek vére lényegében mégis a régi, nehéz, mozdulatlan indián vér!

Ki tudja mi lehet? De *valami* kétségtelenül, még pedig valami nagyon hatalmas erő. Kate az ágyán hevert és eltöprengett a belsejében dúló haragon. Semmit sem lehet ez ellen tenni?

De a fiatal Garcia igazán kedves volt. Délután eljött és felküldte a névjegyét. Kate kellemetlen érzéssel, kedve ellenére fogadta.

- Eljöttem, - mondta a fiú némi feszes méltósággal, mint egy küldetésben járó diplomata, - hogy megmondjam önnek, hogy nekem sem tetszenek azok a karrikaturák. Én sem szeretem őket. Nekem sem tetszik, hogy a fiatalság, a fiúk és a lányok folytonosan nézegessék őket, igaz? Nekem sem tetszik. De azt hiszem, hogy itt Mexikóban mégsem segíthetünk a dolgon. Az emberek nagyon rosszak, nagyon mohók, igaz? Csak pénzt akarnak itt szerezni és semmi mással nem törődnek. Így hát kénytelenek vagyunk gyűlölni őket. Igen, kénytelenek vagyunk. De azért ez nekem sem tetszik.

Két kezével fogta a kalapját és zavarodott érzéssel csavargatta a vállait.

Kate hirtelen felnevetett és a fiú is vele nevetett. De a nevetésében volt valami kényelmetlenség és zavar.

- Rettentő kedves volt öntől, hogy eljött és elmondta ezeket, - mondta neki az asszony barátságosan.

- Nem, nem volt kedves, - felelte Garcia kényelmetlenül. - De nem tudom, mit tegyek. Ön talán azt hiszi, hogy én valami más vagyok... hogy nem az vagyok, aki vagyok. Én ezt nem akarnám.

Elpirult és kényelmetlenül érezte magát. Volt valami furcsa, naiv egyenesség benne, ahogy így őszintén beszélt. Ha alakoskodni akart volna, talán jobban tudta volna megjátszani. De Kateval szemben őszinte akart lenni.

- Tudom, - nevetett Kate, - hogy ön is ugyanazt érzi, amit én. Tudom, hogy csak mutatja a hevességet és keménységet.

- Nem! - felelte a fiú hirtelen, ünnepélyes és felvillanó szemmel nézve rá. - Én érzem is ezt az indulatot. Én tényleg gyűlölöm ezeket az embereket, akik csak vesznek, mindent csak elvesznek Mexikótól, pénzt és mindent - mindent! - És védekezően tárta szét a kezait. - Gyűlölöm őket, mert kénytelen vagyok vele, nem? De azért sajnálom is, sajnálom, hogy ennyit kell gyűlölöm. Igen, azt hiszem, sajnálom. Azt hiszem.

Erősen összehúzta a szemöldökét. És duzzadt, fiatal, friss arcán őszintén lángolt fel a bosszankodás és gyűlölet.

Kate láthatta rajta, hogy valójában nem sajnálkozik. Csak a két hangulat, a természetes, szelid és érzékeny lelkület és a nyomasztó bosszúság és gyűlölködés cserélődik benne gyors s feltarthatatlan váltakozással, mint az árnyék és a napsütés egy felhős napon. De azért kedves volt rajta ez az egyszerűség, érzéseinek bonyolultságával ellentétben és az a tény, hogy ellenséges érzése nem személyes volt, hanem személyeken, sőt önmagán túli is.

Elment vele a városba teázni és amíg kinnjártak, Don Ramon kereste. Behajtott sarkú névjegyet hagyott ott és egy meghívást ebédre, neki és Owennek. Ez a névjegy szinte valami régi divatú korrektséget lehel.

Ahogy átnézte az ujságokat, egy furcsa kis hírre bukkant. Minden különösebb nehézség nélkül olvasott spanyolul. A nehézség csak a beszédnél jelentkezett, amikor mindig az olasz jutott eszébe és ez állandóan megzavarta. Végignézte az *Excelsior* és az *Universal* angol oldalait, hogy van-e bennük valami ujság. Azután a spanyol oldalakon keresett valami érdekeset.

A kis hír a spanyol értesülések között volt és ez volt a címe: *Az antik istenek visszatérnek Mexikóba.*

„Nagy izgalom támadt Sayula faluban, Jalisco tartományban, a Sayula tó mellett, egy többé-kevésbé komikus incidens miatt, amely tegnap délfelé történt. A tó partján lakó asszonyok mindennap napkelte után le szoktak menni nagy csomagokkal a víz szélére. Letérdelnek a sziklákra és kövekre és a vízi madarakéhoz hasonló kis csoportokban, kimossák piszkos fehérneműiket a tó lágy vizében, időnként megpihenve, amikor egy-egy régi canoa siklik el arrafelé, egyetlen nagy vitorlájával. Ez a jelenet alig változott Montezuma ideje óta, amikor a tó melletti bennszülöttek még a vizek szellemét imádták és égetett agyagból való kis képeket és bálványokat dobtak a vízbe, amelyeket a tó néha visszaad e halott bálványimádók leszarmazottjainak, hogy emlékeztesse őket ezekre a még nem teljesen elfelejtett szokásokra.”

„Amikor a forró nap felfelé halad az égen, az asszonyok kitergetik a mosást a part homokján és kavicsain és visszavonulnak a fűzfák árnyékába, amelyek kecses növései és zöldes színüket az év legszárazabb szakában is megtartják. Miután legutóbb is így kipihenték magukat munkájuk után, ezek az alacsonyértelmű és babonás asszonyok csodálkozásukra hirtelen megláttak egy hatalmas termetű férfit, amint mezítelenül bukkant fel a tóból és a part felé lábolt. Arca, mint mondják, sötét és szakállas volt, de teste úgy fénylett, mint az arany.”

„Mintha észre sem vette volna a figyelő szemeket, szeliden és méltóságteljesen közeledett a part felé. Ott állt egy pillanatig, aztán szemével kiválasztott egyet azok közül a bő gyapjúgatyák közül, amelyeket a parasztok hordanak a mezőkön és amely ki volt terítve száradni a napra, azzal lehajolt és meztelenségét elkezdte betakarni a fentemlített ruhadarabbal.”

„Az asszony, aki látta, hogy férje ruháját így a szeme láttára akarják elrabolni, felugrott, rákiáltott az emberre és fellármázta a többi nőket is. Erre az idegen feléjük fordítva sötét arcát, nyugodt hangon így szólt: - Miért kiabálsz? Légy nyugodt! Vissza fogod kapni! Az isteneid készek arra, hogy visszatérjenek, Quetzalcoatl és Tlaloe, a régi istenek vissza szándékoznak térni hozzátok. Nyugodjatok meg, nehogy sírva és panaszkodva találjanak itt benneteket. Én a

tóból jöttem, hogy hírül adjam nektek, hogy az istenek visszatérnek Mexikóba, mert ismét fel akarják keresni régi otthonukat.”

„Kissé megvigasztalódva ettől a beszédől, az asszony, aki így elveszítette a kimosott holmit, megnyugodott és nem szólt semmit. Az idegen erre még eltulajdonított egy gyapjú-blúzt, amelyet szintén magára vett, azután eltűnt.”

„Kis idő múlva az együgyű asszonyok végre bátorságot gyűjtöttek és visszatértek egyszerű házaikba. Később az eset a rendőrség tudomására jutott és a rendőrség azonnal kutatást indított a tolvaj után.”

„A történetnek azonban még nincs vége. A partmenti szegény asszony férje, amikor visszatért a mezőről a munkájából és alkonyattájban közeledett a falu határához, kétségtelenül semmi másra nem gondolt, mint a lefekvésre és a vacsorára. Ekkor egy rombadőlt fal árnyékából egy fekete serape-s férfi lépett eléje és megkérdezte: - Nem félnél velem jönni? - A munkás, aki bátor ember volt, készségesen felelte: - Nem, senor. - Azzal követte az ismeretlen férfit a rombadőlt falon át és valami elhagyatott kert bokrain keresztül. Egy sötét szobában vagy pincében gyöngye világosság égett, amelynek fényénél egy nagy arany kád csillant fel, amelybe négy kis ember, akik kisebbek voltak a gyermekeknél, öntötte az édesillatú vizet. Az elképedt parasztnak megparancsolták, hogy fürdjék meg és vegyen fel tiszta ruhát, hogy illően fogadhassa a visszatérő isteneket. Beültették az arany kádba és jóillatú szappannal mosták meg, miközben a törpék zúdították rá a vizet. - Ez, - mondták neki, - Quetzalcoatl fürdője. A tűz fürdője majd ezután következik. - Adtak neki tiszta ruhát, hófehér gyapjúból, csillagos himzésű új kalapot és szandálokat, fehér bőrszíjakkal. Ezenfelül egy új kendőt, kék és fekete csíkokkal és virágokkal a közepén, amelyek olyanok voltak, mint a csillagok, végül két ezüstpénzt. - Most menj, - mondták neki. - És ha kérdeznek téged, hogy hol kaptad ezt a kendőt, feleld azt: *Quetzalcoatl ismét megfiatalodott*. - A szegény fickó erre nagy aggodással hazament, mert attól tartott, hogy a rendőrség lopott holmik birtoklása címén le fogja tartóztatni.”

„A faluban nagy az izgalom és Don Ramon Carrasco, kitűnő történettudósunk és régészünk, akinek haciendája a szomszédságban fekszik, kijelentette abbeli szándékát, hogy amint lehet, kiszáll a helyszínre, hogy megvizsgálja ennek a legújabb legendának a keletkezését. Időközben a rendőrség figyelemmel kíséri az eset fejleményeit, de egyelőre nem tesz lépéseket. Valóban, ez a kis fantasztikum kellemes változatot jelent a szokásos utonállások, gyilkosságok és erőszakoskodások sorozatában, amelyekről rendszerint kötelességszerűen beszámolunk.”

Kate eltöprengett rajta, mi lehet e történet mögött: ha ugyan nem más, mint kitalált történet. Mégis különösképpen, mintha a szokott világosságtól eltérő fény csillant volna ki az újságcikk szavai közül.

Kedve támadt elmenni Sayulába. Meg akarta nézni a nagy tavat, ahol valamikor az istenek éltek és ahonnan ismét elő kell bukkanniuk. Mert a keserűségen kívül, amelyet Mexikó idézett fel lelkében, mégis volt benne valami furcsa csoda- és misztikum-várás, szinte valami remény. A csodáknak és a mágiának valami különös, sötétfényű csillogása.

A „Quetzalcoatl” név is lenyűgözte. Olvasott egyet-mást erről az istenről. *Quetzal* egy madár neve, amely magasan a tropikus hegységek ködében lakozik és igen szép farktollai vannak, amelyeket az aztékok különös becsben tartották. *Coatl* annyi, mint kígyó. „Quetzalcoatl”: a Tollas Kígyó, amelynek félelmetes, karmos, tollas, vonagló kőmása a Nemzeti Múzeumban áll.

De Quetzalcoatl - mint ahogy homályosan emlékezett - valami szép arcú, szakállas istenség volt: a szél, az élet lehellelte, a szemek, amelyek látnak, de láthatatlanok, éppúgy, mint nappal a csillagok. A szemek, amelyek öröködnék a szél mögött, mint a csillagok a nap kéksége

mögött. És Quetzalcoatl-nak el kellett mennie Mexikóból, hogy ismét belemerüljön az élet mély fürdőjébe. Már öreg volt. Elment Kelet felé, talán a tengerbe vagy talán felrepült az égbe, mint egy visszahulló meteor az Orizaba-vulkán tetejéről, visszament az éjszakába, mint egy fénylő páva vagy paradicsommadár, amelynek farka csillog, mint az üstökös csóvája. Quetzalcoatl! Ki tudja, mit jelentett ő, a halott aztékoknak és a még régibb indiánoknak, akik már akkor ismerték őt, mielőtt az aztékok a borzalom és a bosszúállás istenségévé emelték?

Csupa zavar és ellentmondó jelentés, Quetzalcoatl. De miért is ne? Ir gondolkodásmódja már halálosan unta a pontos jelentéseket és holmi meghatározott célú istent. Az isteneknek fénylőknek kell lenniök, mint a szivárványnak a zivatarban. Az ember saját képmására teremti az istent és az istenek együtt öregszenek meg azokkal az emberekkel, akik alkották őket. Az égben viharok dúlnak és az isten-lényeg magasan és haragosan szárnyal a fejünk felett. Az istenek meghalnak az emberekkel együtt, akik kigondolták őket. De az isten-lényeg örökké zúg, mint a tenger, túlhatalmas hangon ahhoz, hogysem meg lehetne hallani. Mint a tenger a viharban, amely az élet szikláit csapkodja, fokozatosan megkeményíti az embereket, hogy elpusztítsa őket. Vagy mint a világ csillogó éteri plazmájának tengere, amely az emberek lábát és térdét mossa, mint ahogy a termő talaj fürdeti a fák gyökereit. Újra kell születni! Még az isteneknek is újra kell születniök. Valamennyiünknek újra kell születnünk!

A maga rendszertelen nőies gondolkodásával Kate mindezt átértette. Ő átélte az életét. Voltak szerelmesei: a két férje. Voltak gyermekei...

Joachim Leslie, halott férje, akit úgy szeretett, ahogy nő csak szerethet férfit: az emberi szeretet végső határáig. Azután megértette, hogy az emberi szeretetnek *vannak* határai és hogy van azontúl is valami. És amikor Joachim meghalt, lelke akarva-nemakarva áthatolt ezeken a határokon. Már nem volt szerelmes többé a szerelembe. Már nem vágyakozott többé egy férfi szerelme után, sőt még gyermekei szeretete után sem. Joachim elment a halál örökkévalóságába, ő pedig vele együtt áthatolt az élet bizonyos örökkévalóságába. Itt elhagyta őt a barátság, az együttérzés és az emberi szeretet utáni vágyakozása. Valami végtelenül megfoghatatlan, de végtelenül boldog érzés foglalta el a helyét: valami békesség, amely felül állott minden megértésen.

Ugyanakkor vad és haragos harc dúlt közte s aközött, amit Owen „Élet”-nek nevezett: mint a bikaviadal, a teadélután, a szórakozások, mint a gyűlöletet öntő művészetek. Hatalmas, kártékony valami, amit életnek neveznek és ami egyik vagy másik csápját minduntalan köréje fonja...

Ha el tudna menekülni az igazi magányosságba, abba a békés és szelid, virágszerű nyugalomba, amely túl van a megérthetőségeken. Oly érzékeny és oly finom valami ez, hogy szétfoszlik, ha csak rágondol az ember. És mégis, ez az egyetlen realitás!

Újra kell születni. Az élet polipjával vívott küzdelmen túl, a romló és tökéletlen lét sárkányával szemben kell elérni a létezésnek ezt a szelid virágzását, amelyet pedig egyetlen érintéssel tönkre lehet tenni.

Nem, már nem kívánt többé szerelmet, izgalmat, valamit, ami betöltse az életét. Negyven éves volt és az érettségnek ezen a ritka, derengő hajnalán a lelke virága kinyílt. Mindenek fölött távol kell tartania magát a szóbeli érintkezésektől. Egyedül a többi kitárt lélek csöndjét kívánta maga körül, mint valami illatot. Annak a jelenlétét, ami örökre kimondhatatlan.

És a borzalom és halálhörgés közepette, amit Mexikó jelent, úgy gondolta, hogy *ezt* látja az indiánok fekete szemében. Úgy érezte, hogy Don Ramon és Don Cipriano, mind a ketten meghallották azt a hangtalan kiáltást a borzalmas fojtogatáson keresztül.

Talárt ez hozta őt Mexikóba: távol Angliától és az anyjától, távol a gyerekeitől, távol mindenkitől. Hogy egyedül maradjon lelke kitáruló virágjával, abban a törékeny, símuló csendben, amely a dolgok mélyén lakozik.

Az a dolog, amit „Élet”-nek neveznek, nem más, mint az elménk egy tévedése. Miért ragaszkodjunk hát továbbra is ehhez a tévedéshez?

Owen maga volt ez a tévedés, éppúgy Villiers és éppúgy ez a Mexico City is!

Menekülni akart; ismét szabad lenni!

Megígérték, hogy kimennek vacsorázni Don Ramon házába. A felesége távol volt az Egyesült Államokban a két fiánál, akik közül az egyik betegen feküdt, bár nem súlyosan, egy kaliforniai intézetben. Don Ramon nagynénje lesz majd helyette a háziasszony.

A ház odakünn feküdt Tlalpamban. Május volt, az idő meleg, az esőzések még nem kezdődtek meg. A bikaviadal napján esett zápor csak véletlen volt.

- Nem tudom, - töprengett Owen, - vajjon vegyek-e szmokingot? Komolyan, mindig földig alázva érzem magam, valahányszor estélyi ruhába kell bujnom.

- Hát akkor ne bujj! - mondta Kate, akit bosszantott, hogy Owen mindig ezekkel az egész kis társadalmi tüskékkel bajlódott és közben nyugodtan lenyelte az egész sündisznót.

Ő maga egy egyszerű, fekete bársonyderekú és bő, ezüst, sárga és fekete színekben csillogó ruhában jött le. Azonkívül egy jáspisból és kristályból összefűzött hosszú láncot viselt.

Megvolt benne az a tehetség, hogy úgy nézzen ki, mint valami ossziáni istennő és mégis bizonyos nőies erő és lágyság sugárzott még ruhája anyagából is. Pedig sohasem kívánt „divatos” lenni.

- Ejha, ugyancsak nyakig felöltöztél! - kiáltotta Owen, kényelmetlenül tapogatva puha gallérját. - De azért a karod csupasz!

Villamoson mentek ki a távoli külvárosba, gyorsan robogva az éjszakában, amelyben nagy tiszta csillagok függtek a fejük felett, szinte fenyegető villogással, Tlalpamban érezhető volt az éjszakai virágok nehéz illata, a sötétség rájuknehezedő súlya a fénybogarak időnkénti, ritkás felvillanásával. És egyre az éjszakai virágok illatának hivatása. Kate minden tropikus illatú növényben mintha a vér halvány nyomát érezte volna: a vérét vagy az izzadságát.

Forró éjszaka volt. Bezörgettek a bejárat vaskapuján, kutyák üvöltöttek, végre egy *mozo* lustán kaput nyitott, de azonnal be is csukta mögöttük, amint beléptek a kert sötét fáinak közé.

Don Ramon fehérben volt; fehér szmokingban: Don Cipriano ugyanabban. De voltak még más vendégek is, a fiatal Garcia, meg egy sápadt fiatalember, akinek Mirabal volt a neve és egy idősebb, fekete-nyakkendőes Toussaint nevű férfi. Az egyetlen nő Dona Isabel, Don Ramon nagynénje volt. Fekete ruha volt rajta, magas fekete csipkenyakkal és néhány gyöngyfűzérrel. Félénknek, ijedtnak és távolinak tűnt a férfiak között, mint valami apáca. Katehez azonban igen kedves, gondos volt és angolul beszélt vele, nyílt, de kissé kopott hangján. Ez a vacsora valami áldozattal-vegyes szertartásnak tűnt e zárkózott, öregedő hölgy szemében.

De csakhamar kiderült, hogy szinte remeg az aggódó örömtől. Ramont kritikátlan, apácaszerű imádattal imádta. Nyilvánvaló volt, hogy alig hallja, amit mondanak neki. A szavak csak súrolták tudatának felületét, anélkül, hogy beljebb tudtak volna hatolni. A felszín alatt apácaszerű szemérmességében remegett ennyi férfivel szemben és szinte szent izgalma miatt, hogy Don Ramon mellett háziasszonyként kell működni.

A ház meglehetősen nagy, nyugodt, egyszerű, természetes ízléssel berendezett villa volt.

- Ön mindig itt lakik? - kérdezte Kate Don Ramontól. - Sohasem a haciendáján?
- Honnan tudja, hogy nekem van haciendám? - kérdezte a férfi.
- Az ujságban olvastam... hogy közel van Sayulához.
- Ah! - mondta a férfi, ránevetve szemével, - Szóval olvasta az antik istenek visszatérését.
- Igen, - felelte Kate. - Nem találja érdekesnek a dolgot?
- Annak találom, - mondta a férfi.
- Szeretem a „Quetzalcoatl” szót.
- A szót? - ismételte a férfi.

Szeme egész idő alatt gúnyosan mosolygott Katere.

- Önnek mi a véleménye a dologról, Mrs. Leslie? - kérdezte a halványarcú fiatal Mirabal, különösen visszhangzó, francia akcentusú angolsággal. - Nem gondolja, hogy csodálatos volna, ha az istenek visszatérnének Mexikóba? A mi régi isteneink? - Mélységes várakozással függesztette kék szemét Kate arcára és leveses kanala állva maradt a kezében.

Kate arcán az értetlenség elképedése ült.

- Csak nem azok az azték borzalmak? - mondta.
- Az azték borzalmak! Az azték borzalmak! Nos, talán végül is nem is voltak azok olyan borzalmasak. De ha azok voltak is, ez azért volt, mert az aztékok meg voltak bénulva. Zsákuccába kerültek úgy, hogy nem volt más kivezető út, mint a halál. Nem gondolja?
- Nem értek hozzá eléggé, - felelte Kate.
- Senki sem ért eléggé hozzá. De ha önnek tetszik a „Quetzalcoatl” szó, nem gondolja, hogy milyen nagyszerű volna, ha ismét visszatérne? Ah, az istenek nevei! Nem gondolja, hogy ezek a nevek olyanok, mint a vetés, tele mágiával, felderítetlen varázslatos erővel? Huitzilopochtli! Milyen csodálatos! És Tlaloc! Ah! Szeretem őket! Újra és újra mondogatom magamban, mint ahogy Tibetben ismételtetik a *Mani padma Om*-ot! Hiszek a hang termékenységében. Itzpapalotl - az „Obsidian Pillangó.” Itzpapalotl. Mondja csak ön is és meglátja, hogy jót tesz a lelkének. Itzpapalotl! Tezcatlipoca! Ezek már öregek voltak, amikor a spanyolok idejöttek, úgy hogy szükségük volt ismét az élet fürdőjére. De most ismét ifjúvá fürödve, milyen csodálatosak lehetnek! Gondoljon Jehovára. Jehova! Gondoljon Jézus Krisztusra. Milyen üresen és szegényesen hangzanak ezek a nevek! Akár így, hogy Jézus Cristo! Ezek halott nevek, az élet kiszáradt belőlük. Ah, itt az ideje, hogy Jézus visszamenjen az istenek halotti helyére és hosszú fürdőt vegyen, hogy ismét megfiatalodjék. Ő már igen-igen megöregedett ifjú isten, nem gondolja? - Hosszasan ránézett Katere, aztán belemerítette a kanalát a levesbe.

Kate szeme tágranyilt a megdöbbenéstől a fiatal Mirabal szóáradatára. Aztán felnevetett.

- Azt hiszem, ez egy kissé lenyűgöző, - mondta vitatkozva.
- Ah! Igen! Pontosan így van! Pontosan! De milyen jó ez a lenyűgözöttség! Milyen remek volna, ha valami így lenyűgözne engem! Ah, mennyire örülnék!

Az utolsó szó recsegő francia hangsúllyal hangzott és a fiatalember ismét kanalizni kezdte a levesét. Szikár és sápadt volt, de valami mélységes, szinte örült energia szikrázott benne.

- Látja, - mondta a fiatal Garcia, félig támadóan, félig szégyenkezve emelve rá nagy sötét szemét Katere, - tennünk kell valamit Mexikóért. Mert ha nem, akkor elpusztul, nem igaz? - Ön azt mondja, hogy nem szereti a szocializmust. Azt hiszem, én sem szeretem. De ha nincs

más, mint szocializmus, akkor belemegyünk a szocializmusba is. Ha nem akad semmi jobb. De talán akad!

- De miért kellene Mexikónak elpusztulnia? - kérdezte Kate. - Hiszen mindenütt sok gyerek van.

- Igen. De Porfirio Diaz legutolsó népszámlálása tizenhétmillió embert mutatott ki Mexikóban, míg a múlt évi census csak tizenhárommilliót. Lehet, hogy ez a számlálás nem volt egészen helyes. De ha húsz év alatt négymillióval kevesebb embert számlálnak össze, akkor hatvan éven belül nem lesz többé mexikói: - csak idegenek, akik nem halnak ki.

- Óh, a számok mindig hazudnak! - tiltakozott Kate. - A statisztikák mindig tévútra vezetik az embert.

- Lehet, hogy kettő meg kettő nem négy, - felelte Garcia. - Nem tudom, annyi-e. De azt tudom, hogy ha kettőből elvesznek kettőt, akkor semmi sem marad.

- Ön is azt hiszi, hogy Mexikó kihalhat? - fordult az asszony Don Ramonhoz.

- Nos, - felelte a férfi, - lehetséges. Kihal és elamerikanizálódik.

- Tökéletesen megértem az elamerikaiásodás veszélyét, - jegyezte meg Owen. - Ez rettenetes volna. Akkor még jobb a kihalás.

Owen, bármilyen amerikai volt is, változatlanul ezeket a dolgokat hangoztatta.

- De a mexikóiak oly erőseknek látszanak! - mondta Kate.

- Erősek ahhoz, hogy súlyos terheket tudjanak cipelni, - felelte Don Ramon. - De könnyen halnak meg. Csupa rossz dolgot esznek, csupa rossz dolgot isznak és nem törődnek a halállal. Sok gyerekük van és nagyon szeretik is a gyermekeiket. De ha a gyermek meghal, a szülői azt mondják: ah, hát *angelito* lesz belőle! Ezzel megvigasztalódnak és úgy érzik, mintha valami ajándékot kaptak volna. Néha úgy tűnik nekem, szinte örülnek, ha a gyerekük meghal. Néha az az érzésem, hogy szeretnék, ha Mexikót *en bloc* át lehetne helyezni a Paradicsomba vagy valahová, ami már a halál falain túl fekszik. Ott jobban éreznék magukat!

Csönd támadt.

- Valamennyien milyen szomorúak! - jegyezte meg Kate borzongva.

Dona Isabel gyors utasításokat adott a szolgáknak.

- Aki ismeri a felszín alatti Mexikót, az szomorú! - szólalt meg Julio Toussaint, kissé célzatosan, fekete nyakkendője felett.

- Nekem pedig, - mondta Owen, - éppen ellenkezőleg vidám országnak tűnik. Vidám, felelőtlen gyermekek országának. Vagy helyesebben: vidámak volnának, ha rendesen bánnának velük. Ha volna kényelmes otthonuk és érezhetnék az igazi szabadságot. Ha azt érezhetnék, hogy maguk kormányozhatják életüket és országukat. De minthogy az idegenek markában vannak, - pedig abban vannak évszázadok óta, - az életet természetesen nem nagyon tartják végigélésre érdemesnek. Természetes, hogy nem törődnek vele, élnek-e vagy meghalnak. Nem érzik szabadnak magukat.

- Milyen szempontból szabadnak? - kérdezte Toussaint.

- Hogy Mexikót a sajátjukká tegyék. Hogy ne legyenek olyan szegények és ennyire kiszolgáltatva az idegeneknek.

- Sokkal rosszabb valaminek vannak kiszolgáltatva, mint az idegeneknek, - mondta Toussaint.

- Engedje, hogy megmagyarázzam. A saját természetüknek vannak kiszolgáltatva. És pedig a

következő módon: a mexikói nép ötven százaléka többé-kevésbbé tiszta indián. A többi, egy kis töredék, idegen vagy spanyol. Azután itt van a tömeg, amely az élen jár és amely kevert vérű; leginkább indián és spanyol keverék. Ezek a kevert vérűek, *ezek* a mexikóiak. Nos, vegyen például bennünket, akik ennél az asztalnál ülünk. Don Cipriano tiszta indián. Don Ramon csaknem tiszta spanyol, de minden valószínűség szerint a Tlaxcalan-indiánok vére is folyik az ereiben. Senor Mirabal francia és spanyol keverék. Senor Garcia véreben valószínűleg az indián vér keveredik a spanyollal. Nekem magamnak francia, spanyol, osztrák és indián vérem van. Nagyon helyes! No már most, ha összekeverjük ugyanannak a fajnak a vérét, akkor minden rendben van. Az európaiak valamennyien az árja-törzsből valók, a faj tehát azonos. De ha összekeverünk európaiat amerikai indiánnal, akkor különféle vérfajokat kevertünk és így keletkezik a félvér. Nos, ez a félvér a baj. Hogy miért? Mert sem az egyik, sem a másik, önmagában megosztott valaki. Az egyik fajhoz tartozó vére ezt, a másik fajhoz tartozó vére azt diktálja neki. Szerencsétlen, teher önmagának. És ez az, ami reménytelen!

- És ez Mexikó. A kevert vérű mexikóiak reménytelenek. Nos jó! Csak két dolgot lehet tenni. Valamennyi idegen és mexikói távozzon el és hagyja az országot az indiánokra, a tisztavérű indiánokra. De itt már nehézség mutatkozik. Hogy lehessen megkülönböztetni ennyi sok nemzedék után a tisztavérű indiánt? Vagy pedig a félvérű és kevertvérű mexikóiak, akik egész idő alatt felül vannak, tovább folytatják az ország tönkretételét, amíg az amerikaiak be nem özönlenek az Egyesült Államokból. Olyanok vagyunk, mint Kalifornia és New-Mexikó; elborít bennünket a halálos fehér tenger.

- De hadd mondjak még valamit. Remélem, nem vagyunk puritánok. Remélem, szabad azt mondanom, hogy minden a szerelmi egyesülés pillanatától függ. Az egyesülés pillanatában az apa szelleme vagy összekeveredik az anya szellemével, hogy egy új lélekkel bíró teremtményt hozzon létre, vagy pedig semmi más nem keveredik, csak a továbbplántálás csirája.

- Gondoljuk csak meg! Ezek a kevertvérű mexikóiak hogy fogamzottak meg évszázadokon keresztül? Milyen szellemben? Milyen volt az egyesülés pillanata? Feleljenek erre és akkor megmondták nekem annak az okát is, hogy miért *ilyen* ez a Mexikó, amely kétségbeejt bennünket és továbbra is kétségbe fog ejteni mindenkit, amíg csak el nem pusztítja önmagát. Milyen szellemben nemzettek a spanyol és más idegen apák gyermekeket az indián asszonyokkal? Miféle szellem volt az? Miféle egyesülés? És akkor milyen fajta lehet abból várni?

- Dehát milyen fajta szellem van a fehér férfi és a fehér nő között? - kérdezte Kate.

- Legalább is a vér homogén, - válaszolta a didaktikus Toussaint, - úgy, hogy a tudat automatikusan találja meg a folytatását.

- De én utálok, hogy a tudat így automatikusan folytatódjék, - mondta Kate.

- Lehet. De csak ez teszi lehetségessé az életet. A tudat állandó folyamatossága nélkül káosz támadna. És ez a káosz következik a kevert vérből!

- Meg aztán, - jegyezte meg Kate, - az indián férfiak bizonyára szeretik a feleségüket! A férfiak férfiasságnak, az asszonyok pedig kedveseknek és nőieseknek látszanak.

- Lehetséges, hogy az indián gyermekek tisztavérűek és itt meg is van a vér folyamatossága. De az indián tudatot előnti a fehér emberek tudatának Holt-tengere. Vegyen például egy tiszta indiánt, egy embert, mint mondjuk Benito Juarez. Az ő régi tudatát megöntözte az új fehér eszmékkel és ebből a szószátyárkodás egész rengetege támadt, új törvények, új alkotmány és így tovább. De ilyen ez a hirtelen termés. Úgy nő, mint a gaz a földön, kiszívja az indián talaj minden erejét és elősegíti a romlás folyamatát. Nem, asszonyom! Mexikó már csak valami csodában bízhatik!

- Ah! - kiáltotta Mirabal, magasra emelve borospoharát. - Nem nagyszerű-e ez, hogy csak valami csoda menthet meg bennünket! Hogy nekünk magunknak kell ezt a csodát előidéz-nünk! Nekünk! Nekünk! Nekünk kell megcsinálnunk ezt a csodát! - lelkesen mellére ütött. - Ah, én ezt csodálatosnak érzem! - És azzal visszatért a fekete-mártásos pulykához.

- Nézze meg a mexikóiakat! - robbant ki Toussaint. - Ezek nem törődnek semmivel. Úgy megpaprikázzák az ételüket, hogy szinte lyukakat éget a belükbe. És az ételüknek nincs semmi tápláló ereje. Olyan házakban laknak, hogy egy kutya szégyelné magát ott meghúzódni és ezek ott alszanak és ott fagyoskodnak. És nem tesznek semmit ellene. Egész könnyen, igazán könnyen csinálhatnának maguknak kukoricalevelekből vagy más levelekből valami fekvőhelyet. De nem csinálják! Nem csinálnak semmit. Beburkolóznak egy vékony serapeba és ott fekszenek egy vékony lepedőn a csupasz földön, akár nedves, akár száraz a talaj. Pedig a mexikói éjszakák hidegek. És ezek mégis úgy hevernek ott, mint a kutyák; mintha csak meghalni feküdnének le. Azt mondom, kutyák! De látja, még a kutyák is keresnek valami száraz, födött helyet. A mexikóiak, azok nem! Semmi, sehol semmi! És ez borzalmas! Borzalmas! Mintha meg akarnák büntetni önmagukat azért, hogy élnek!

- Dehát akkor miért van annyi gyerekük? - kérdezte Kate.

- Hogy miért? Ugyanazért, mert nem törődnek vele. Nem törődnek semmivel. Nem törődnek a pénzzel, nem törődnek azzal, hogy valamit csináljanak, nem törődnek semmivel, semmivel, semmivel! Csak az izgalmat keresik a nőben éppúgy, mint a paprikában. Szeretik érezni, hogy ez a vöröspaprika lyukat éget a belsejükben, mint ahogy szeretik érezni, ahogy ez a másik dolog, a nemiség, égő lyukakat éget bennük. De a pillanat elmúltával nem törődnek vele. Egy fikarcnyit sem.

- És ez a rossz. Bocsásson meg, de mégis azt kell mondanom, hogy minden, minden az egyesülés pillanatától függ. Abban a pillanatban igen sok dolog érheti el a krízisét: az ember minden reménye, becsülete, hite, bizalma, hite az életben és a teremtésben és az istenben, mindezek a dolgok megérhetnek a krízisig az egyesülés pillanatában. És ezek a dolgok származnak át folytonosan a gyermekekre. Talán azt fogja hinni, hogy én betegesen ragaszkodom ehhez az ideához, de ez tényleg így van. Ez bizonyára abszolút igaz.

- Elhiszem, hogy igaz, - mondta Kate elég hűvösen.

- Ah! Elhiszi! Nos, hát akkor nézze meg Mexikót! Az egyedüli tudatos emberek a félvérűek, a kevert vérű emberek, akiket a vágy és az önző brutalitás nemzett.

- Vannak emberek, akik hisznek a kevertvérűségben, - jegyezte meg Kate.

- Ah! Hisznek benne, valóban? Kicsodák?

- Sokan az önök komolyan gondolkodó embereik közül. Azt mondják, hogy a félvér jobb, mint az indián.

- Jobb! Az indiánban megvan a reménytelenség. Egyesülésének pillanatában a legnagyobb reménytelenség uralkodik rajta, amikor szinte beleveti magát a kétségbeesés örvényébe.

Az európai, osztrák vér, amely belelovalta magát a tudatos megértésbe, ismét lehiggadt és Julio Toussaint mexikói lényé lassan visszaesett gyógyíthatatlan töprengésébe.

- Valóban igaz, - szólalt meg Mirabal e töprengés közben. - A mexikóiak, akikben van valami érzés, egy vagy más módon mindig prostituálják magukat és ezért nem tudnak semmit csinálni. Az indián pedig azért nem tud semmit csinálni, mert nem tud reménykedni semmiben. De mindig hajnalpirkadás előtt van a legsötétebb. Elő kell idéznünk a csodát. A csoda fontosabb még az egyesülés pillanatánál is!

Szinte úgy látszott, mintha ezt valami erőfeszítéssel mondaná.

A vacsora csöndben végződött. A beszéd és a szenvedélyes kijelentések forgatagában a szolgák ételeket és bort hordtak körül. Dona Isabel, tökéletesen megfélelkezve a dolgokról, amiket mondtak, csak figyelt, ideges izgalommal és aggódással irányította a szolgákat és régi ékszerekkel díszített keze remegett az elfogultságtól. Don Ramon szemmel tartotta vendégei testi jólétét, ugyanakkor azonban feszülten figyelt, szinte a tudata háttéréből. Nagy barna szeme kifürkészhetetlen volt, arca érzéketlen. De ha valami mondanivalója akadt, akkor azt mindig valami könnyed nevetés és némi gúnyos akcentus kíséretében mondta. Szemei azonban ilyenkor is hozzáférhetetlen és elérhetetlen fénnel lobogtak fel.

Kate érezte, hogy férfiak társaságában van. Ezek a férfiak szemtől-szembe néztek - nem a halállal és az önfeláldozással, hanem az élet eredményével. Életében először érzett valami félelemhez hasonló elfogódást ezekkel a férfiakkal szemben, akik túllépték azt a mélységet, amelyről csak ő tudott.

Cipriano rövid, de mélyfekete, ívelt szempilláit lehúnyta sötét szemére, tányérjára meredt és csak néha tekintett fel sötét, ragyogó pillantásával arra, aki éppen beszélt, vagy Don Ramonra, vagy Katere. Arca változatlan és mélységesen komoly volt, olyan komoly, hogy ebben már volt valami gyermekes vonás. De különös, sötét szempillái oly furcsán, oly mély és öntudatlan férfiassággal emelkedtek fel szeméről, kézmozdulata oly különös, gyors és könnyed volt evés közben, oly hirtelen mozdulat, mintha belelőne vagy egy kést szúrna valamelyik ellensége testébe, sötét árnyalatú ajka oly menthetetlenül kegyetlen volt, miközben evett vagy szaggatottan megszólalt, hogy az asszony szíve megdermedt. Volt valami fejletlen és mélyreható benne; a félvad ember elszántsága és kegyetlensége. Az asszony most meg tudta érteni a kígyó behatását az azték és maya képzeletre. Valami síma, hozzáférhetetlen, de mégis élénk volt ebben az emberben, ami a hullók nehézmozgású vérére emlékeztetett. Igen, ez volt az, a hatalmas hullók, a mexikói sárkány nehezen mozgó vére!

Igy öntudatlanul visszariadt, amikor e férfi fekete, csillogó nagy szeme egy pillanatra feléje fordult. Nem sötét szemek voltak ezek, mint a Don Ramonéi, hanem feketék, olyan feketék, mint bizonyos drágakövek, amelyekbe az ember nem tekinthet bele a félelem bizonytalan érzése nélkül. És elbűvöltségébe most tényleg belevegyült a félelem is. Valahogy olyasféleképpen érezte magát, mint ahogy a madár érezheti, amikor a kígyó szeme rátapad.

Szinte csodálta, hogy Don Ramon nem fél. Mert megfigyelte, hogy rendesen, amikor egy indián ránéz egy fehér emberre, mindakét férfi visszahúzódik és óvakodik egymás szemének igazi találkozásától. Egy széles, semleges területet hagynak maguk közt. Cipriano azonban valami furcsa bizalmassággal, csillogva, állhatatosan, harciasan nézett Ramonra, de ugyanakkor szinte megdöbbenő bizalmat is árult el vele szemben.

Kate megfigyelte, hogy Ramonnak sok mindent kell kiállnia. De azért állandóan egy kis bujkáló mosoly volt az arcán és lehajtottá összesbe vegyülő fekete, szép fejét, mintha nyugalma elé egy függőnyt bocsátana.

- Mit gondol, elő lehet idézni azt a csodát? - kérdezte tőle az asszony.

- A csoda mindig itt van, - felelte Ramon, - az olyan ember számára, aki ki tudja nyújtani a kezét érte, hogy elvegye.

Befejezték a vacsorát és kiültek a verandára, lenézve a kertre, ahol a ház világossága bizonytalanul mosódott el a virágzó fák, a *yucca* sötét bokrain és az indiai babérfák különös, nagy, virágzó törzsén.

Cipriano leült a közelében és cigarettázgatott.

- Furcsa sötétség ez a mexikói sötétség, - jegyezte meg az asszony.

- Szereti? - kérdezte Cipriano.

- Még nem tudom, - felelte Kate. - És ön?

- Én igen. Nagyon. Úgy találom, hogy a legjobban szeretem azt az időt, amikor a nap lemegy és az est leszáll; jobban, mint bármi mást. Ilyenkor az ember szabadabbnak érzi magát, nem találja? Mint a virágok, amelyek éjszaka lehellik szét illatukat, de napközben csak belebámulnak a napba és nincsen illatuk.

- Lehet, hogy az itteni éjszaka félemlít meg, - nevetett az asszony.

- Igen. Miért is ne? A virágok illata éjszaka megfélemlíti az embert, de az jó félelem. Azt szeretni lehet, nem gondolja?

- Én félek a félelemtől, - felelte az asszony.

Cipriano röviden felnevetett.

- Ön tőzsgyökeres angolsággal beszél, - jegyezte meg az asszony. - Csaknem valamennyi mexikói, aki angolul beszél, az amerikai angolt beszéli. Még Don Ramon is, meglehetősen.

- Igen. Don Ramon a Columbia egyetemen végzett. Engem azonban Angliába küldtek iskoláztatni, Londonba, aztán Oxfordba.

- Ki küldte?

- A keresztapám. Ő is angol volt: Severn püspök, Oaxaca püspöke. Hallott róla?

- Nem, - mondta Kate.

- Jólismert ember volt. Körülbelül tíz éve lehet, hogy meghalt. Nagyon gazdag is volt a forradalom előtt. Nagy haciendája volt Oaxacaban, egy nagyon gazdag könyvtárral. De a forradalomban mindent elvettek tőle, eladták, vagy megsemmisítették a könyveit. Természetesen nem voltak tisztában az értékükkel.

- És ő örökbefogadta önt?

- Igen. Bizonyos tekintetben. Apám egyike volt a felügyelőinek a haciendán. Amikor még kisfiú voltam, egyszer odaszaladtam az apámhoz, amikor a püspök éppen ott volt és valamit hoztam a kezemben - így! - és azzal öblösre görbítette a tenyerét. - Én magam nem emlékszem rá, csak így mesélik nekem. Kis gyerek voltam, körülbelül három vagy négy éves. A kezemben egy sárga skorpió feküdt, olyan kicsi fajta, amelyik igen mérges, tudja?

És keskeny, karcsú, fekete kezének öblét Kate felé emelte, mintha meg akarná neki mutatni az állatot.

- Nos, a püspök éppen az apámmal beszélgetett és észrevette a dolgot, mielőtt még apám meglátta volna. Azonnal rámszólt, hogy tegyem a skorpiót a kalapjába - a püspök kalapjába, érti? Természetesen szótfogadtam neki és beledobtam a skorpiót a kalapjába, úgy hogy nem mart meg. Ha megszúr, természetesen belehaltam volna. De nem tudtam róla és azt hiszem, így aztán a féreg sem izgult fel. A püspök igen jó ember volt, igen kedves. Szerette az apámat és így lett a keresztapám. Aztán mindig figyelemmel kísért, ő küldött iskolába, majd később Angliába is. Azt remélte, hogy pap lesz belőlem. Mindig azt mondta, hogy Mexikón csak az segíthetne, ha igazán kitűnő bennszülött papjai volnának, - fejezte be erősen eltöprengve.

- És szeretett volna pap lenni? - érdeklődött Kate.

- Nem, - felelte a férfi szomorúan, - nem!

- Egyáltalán nem? - kérdezte az asszony.

- Egyáltalán nem! Amikor Angliában voltam, minden másnak tűnt, mint Mexikóban. Még maga az Isten, még maga Szűz Mária is más volt. Annyira megváltoztak, hogy az volt az érzésem, mintha már nem is ismerném őket. Aztán lassanként jobban megértettem a dolgokat, de ahogy megértettem, már nem hittem többé. Mindig azt gondoltam, hogy Jézus és a Szent Szűz és a szentek csinálnak mindent a világon. És a világ oly különösnek tűnt előttem, nem igaz? Nem láttam rossznak, mert minden annyira különös és misztikus volt, amikor még gyerek voltam Mexikóban. Csak Angliában tanultam meg az élet törvényeit és ott szereztem némi tudást. És amikor már tudtam, hogy a nap miért kel fel és miért nyugszik le és hogy a világ milyen a valóságban, akkor már egész másképpen gondolkoztam.

- Keresztapja szomorkodott miatta?

- Egy kicsit talán. Aztán azt kérdezte tőlem, hogy akarnék-e inkább katona lenni és erre azt mondtam, hogy akarnék. Erre aztán, amikor a forradalom kitört és én huszonkétéves voltam, vissza kellett térnem Mexikóba.

- Szerette a keresztapját?

- Igen, nagyon. De a forradalom tönkretett mindent. Úgy éreztem, hogy meg kell tennem, amit keresztapám kívánt tőlem. De azt láttam, hogy Mexikó nem az a Mexikó, amiben ő hitt. Egészen más volt. Keresztapám túlontúl angol és túlontúl jó ember volt, semhogy megérthette volna. A forradalmak alatt igyekeztem segíteni ezen az emberen, aki hitem szerint a legjobb ember volt a világon. Úgy, hogy mindig is félig pap és félig katona voltam.

- És sohasem házasodott meg?

- Nem. Nem házasodhattam meg, mert úgy éreztem, hogy keresztapám ott áll mellettem és éreztem, hogy megígértem neki, hogy pap leszek és a többi, tudja. Amikor ő meghalt, azt mondta, hogy kövessem saját lelkiismeretemet, de tartsam eszemben, hogy Mexikó és valamennyi indián Isten kezében van és megígértette velem, hogy sohasem fogok pártot ütni Isten ellen. Öreg ember volt, amikor meghalt, hetvenötéves.

Kate szinte látta az öreg püspök erős, grandiózus egyéniségének varázsát e behatásokra fogékony indiánon. Szinte látta azt a különös visszaesést a tisztaságba, amely talán jellemző a vadakra. De ugyanakkor megérezte a férfiben a mélységes férfias vágyakozást, amely bizonyos hím vadsággal párosult.

- Az ön férje volt James Joachim Leslie, a híres ír politikus? - kérdezte Cipriano az asszonytól, majd hozzátette:

- Nem volt gyerekük?

- Nem. Végtelenül szerettem volna gyereket Joachimtól, de mégsem lett. Van azonban egy fiam meg egy lányom az első házasságomból. Első férjem ügyvéd volt és Joachim miatt váltam el tőle.

- És szerette őt... az elsőt?

- Igen. Szerettem. De sohasem éreztem semmi mély érzést iránta. Férjhezmentem hozzá, amikor még fiatal voltam és ő jóval idősebb volt nálamnál. Szerettem őt, bizonyos tekintetben. De sohasem értettem meg, hogy lehet valami több is annál, hogy az ember kedvel valakit, amíg Joachimot meg nem ismertem. Azt hittem, hogy minden, amit az ember éreztem tekintetében várhat, annyi, hogy az ember kedvel egy férfit és hogy az is szereti őt. Évekbe telt, amíg megértettem, hogy egy asszony - legalább is az olyan asszony, mint én - nem szerethet egy férfit, ha az egyszerűen csak jó, derék polgár. Joachim mellett értettem meg, hogy az olyan asszony, mint én, csak olyan embert szerethet, aki azért küzd, hogy változtasson a világon, hogy szabadabbá, életre érdekesebbé tegye. Az olyan férfiak, mint amilyen az első

férjem volt, akik derék és megbízható emberek és akik a munkájukkal csak forgatják tovább a világot abban az állapotban, ahogy találták, azok valahogyan rettenetesen lehúzzák magukkal az embert. Az ember szörnyen eladottnak érzi magát. Minden csak vásár: és minden olyan kicsivé zsugorodik össze! Az olyan asszony, aki maga sem hétköznapi, csak olyan férfit szerethet, aki olyasvalamiért küzd, ami túl esik a közönséges életen.

- És az ön férje Irorszáért küzdött.

- Igen, Irorszáért és valamiért, amit sohasem értek meg teljesen. Tönkretette az egészségét. És mielőtt meghalt, azt mondta nekem: Kate, én talán tönkretettelek téged. Talán nem is segitettem Irországon. De magamon sem tudtam segíteni. Úgy érzem, mintha odavittelek volna téged az élet kapujához és aztán ott hagytalak volna. Kate, soha életedben ne neheztelj rám. Én nem jutottam semmire. Igazán nem jutottam semmire. Úgy érzem, mintha hibát követtem volna el. De talán, ha már halott leszek, többet tehetek érted, mint amennyit tettem, amíg éltem. Mondd, hogy sohasem fogsz neheztelést érezni irántam!

Szünet következett. A halott ember emléke és minden szomorúsága egyszerre ismét rázúdult az asszonyra.

- És én nem is érzek neheztelést, - folytatta az asszony és hangja remegni kezdett. - De szerettem. És keserű dolog volt, hogy meg kellett halnia, holott azt érezte, hogy nem szabadna... nem szabadna!

Kezével eltakarta az arcát és keserű könnyek peregtek az ujjai között.

Cipriano mozdulatlanul ült, mint egy szobor. De a szívéből valami homályos, felviharzó gyöngédség áradt, amilyenre csak az indiánok képesek. Lehet, hogy ez elmúlik és ő ismét közönyössé és fatalistává válik. De ebben a pillanatban mindenesetre a szenvedélyes férfi-gyöngédség sűrű és izzó felhője vette körül. Némi csodálkozással az asszony lágy, nedves kezére nézett, amellyel eltakarta arcát és arra a magányos, nagy smaragdra az ujján. Ismét ugyanaz a csodálat, ugyanaz a misztérium, ugyanaz a varázslat öntötte el, amely gyermek- és ifjúkorában vett erőt rajta, amikor ott térdelt a *Santa Maria de la Soledad* gyermekes szobra előtt. Most is, mintha egy fehérkezű, titokzatos istennő színe előtt állna, aki úgy csillog, mint a hold és fájdalomának mélységes ereje van...

Ekkor Kate hirtelen elvette kezét az arcáról és lehajtott fővel keresgélni kezdte a zsebkendőjét. Természetesen nem volt nála. Cipriano odaadta neki a saját, csinosan összehajtogatott zsebkendőjét. Az asszony szó nélkül elvette, aztán megtörölte az arcát és kifujta az orrát.

- Szeretnék elmenni megnézni a virágokat, - mondta elváltozott hangon.

Azzal besietett a kertbe, a férfi zsebkendőjével a kezében. Cipriano felkelt a helyéről és félretolta a székét, hogy utat engedjen neki, egy percre utána nézett a kertbe, aztán ismét leült és rágyújtott egy cigarettára.

IV. FEJEZET.

Menni vagy nem menni.

Owennek vissza kellett térnie az Egyesült Államokba és most megkérdezte Katet, továbbra is Mexikóban akar-e maradni?

Fogas kérdés! Nem éppen arra való ország volt Mexikó, hogy egy nő magányosan éljen benne. És az asszony már megütötte egyszer a szárnyait annál a kísérletnél, hogy elmenjen innen. Úgy érezte magát, mint valami madár, amelynek teste köré egy kígyó csavarodott. Mexikó volt ez a kígyó.

Furcsa hatása volt ennek az országnak: lehúzta az embert magához, egyre jobban lehúzta. Hallotta egyszer, amikor egy öreg amerikai, aki negyven éve élt itt a köztársaságban, azt mondotta Owennek: - Az olyan ember, akinek nincs erős morális hátgerince, ne próbáljon megtelepedni Mexikóban. Mert ha megpróbálja, Mexikó darabokra töri, morálisan és fizikailag egyaránt, ahogy azt már száz meg száz fiatal amerikainál láttam.

Lehúzta az embert magához. Ezt csinálta ez az ország állandóan, valami lassú, hullószerű következetességgel: húzta le az embert. Megbénította a szellem szárnyalását. Elvette a szabadság korlátlan, csapongó érzését.

Szabadság nincs a világon! - csendült a fülébe Don Ramon nyugodt, mély, veszedelmes hangja. - Nincs szabadság! A legnagyobb szabadsághősök is rendszerint valami eszme rab-szolgái voltak. A legszabadabb népek is rabjai a konvencióknak és a közvéleménynek, és még inkább rabjai az ipari gépnek. Szabadság nincsen. Az ember csak az egyik uralmat cseréli fel a másikkal. Legfeljebb annyit tehetünk, hogy magunk választjuk meg az urainkat.

- De kétségtelenül még ez is szabadságot jelent a néptömegek szempontjából?

- Azok nem választanak. Azokat csak beleszédítik a szolgaság valami újabb formájába, ennyi az egész. A rosszat még rosszabbal cserélik fel.

- Hát ön? Ön sem szabad? - kérdezte Kate.

- Én? - nevette a férfi. - Hosszú időt töltöttem azzal, hogy megpróbáltam elhitetni magammal, hogy szabad vagyok. Azt hittem, járhatok a magam útján. Amíg csak meg nem értettem, hogy a magam-útján-járás csak annyit jelent, hogy az ember végigszaglássa a város uccáit, mint a kutya, amely keres valamit. Nekem nincs magam útja. Senkinek sincs egymagában. Minden embert, aki valamilyen úton halad, e három dolog közül valamelyik vezet: vagy valami vágy - és az ambíciót is a vágyak közé sorozom, - vagy valami eszme, vagy valami inspiráció.

- Mindig úgy gondoltam, hogy férjemet Irország lelkesítette, - jegyezte meg Kate kételkedően.

- És most?

- Most? Azt hiszem, csak régi, rossz tömlőbe öntötte a borát, amely nem tudta megtartani magában. Nem! A szabadság nem más, mint régi, rossz bortömlő. Nem tudja megtartani magában többé az ember lelkesedésének vagy szenvedélyének borát, - mondta az asszony.

- És Mexikó? - vitakozott Don Ramon. - Mexikó is olyan, mint Irország. Nem, egy ember sem lehet a maga ura. Ha már pedig szolgálnom kell, nem akarok szolgálni olyan eszmét, amely romlott és lyukas, mint egy régi bortömlő. Akkor istent akarom szolgálni, akitől a férfiasságomat kapom. A férfi számára nincs egyéb szabadság férfiasságának istenén kívül. A szabad Mexikó éppúgy botránykő volna, mint ahogy a régi, koloniális, egyházi Mexikó is

csak botránykő volt. Ha egy férfi semmi mást nem tud adni, csak az akaratát - még ha a jóakarát is, - ez mindig megbotránkoztató. A bolsevizmus a botránkoztatásnak egyik fajtája, a kapitalizmus a másik fajtája: és a szabadság nem más, mint a láncok kicserélése.

- Akkor hát mit lehet tenni? - kérdezte Kate. - Egyáltalán semmit?

Mellesleg: a saját akaratából semmit sem kívánt tenni. Felőle akár dőljön össze az ég!...

- Az embernek végül is Istent kell keresnie a messzeségben, - mondta Ramon bizonytalanul.

- Meglehetősen ki nem állhatom ezt az Isten-keresést és ezt az egész vallásosságot, - jegyezte meg Kate.

- Tudom, - felelte a férfi nevetve. - Jómagam is eleget szenvedtem a mindenáron való vallásosságtól.

- Meg aztán nem is lehet valójában „megtalálni az Istent” - mondta az asszony. - Ez tisztára csak érzelmosság és visszatérés a régi, üres formákhoz.

- Nem, - mondta a férfi lassan. - Nem is akarom megtalálni Istent, a régi értelemben. Tudom, hogy csak érzelmosság volna, ha az ellenkezőjét színlelném. De már torkig vagyok a humanitással és az emberi jóakarattal: még a saját magam akaratával is. Tudatára jutottam annak, hogy az akaratom, bármilyen intelligens vagyok is, mihelyt használni kezdem, semmi egyéb, mint haszontalanság a föld színén. És más emberek akarata még rosszabb.

- Óh, milyen borzalmas az emberi élet! - kiáltotta Kate. - Valamennyi emberi lény folytonosan rátukmálja a maga akaratát más emberekre vagy saját magára és csaknem mindig egész önkényesen!

Ramon undorodó grimaszt vágott.

- Az én szememben, - mondta, - ez éppen az élet nehézsége. Egy ideig még szórakoztató lehet, hogy az ember rátukmálja az akaratát másra és ellenáll mindenki más akaratának, amelyet őrá akarnak tukmálni. De bizonyos ponton túl már rosszullét környékezik: a lelkem émelyeg tőle. A lelkem émelyeg és nincs más, mint a halál, ha nem tudok valami egyebet találni!

Kate csöndesen hallgatta. Ismerte azt az utat, amelyet a férfi megjárt, de amelynek ő maga még nem jutott a végére. Ő meg ugyancsak büszke volt a saját, a legsajátabb akaratára.

- Óh, az emberek visszataszítóak! - kiáltotta.

- A saját akaratom végül még visszataszítóbbá válik, - mondta a férfi. - A saját akaratom, ha semmi egyéb, csak a saját akaratom, még undorítóbb a szememben, mint a más emberek akarata. Miután pedig magam is isten vagyok a saját életem gépezetében, vagy le kell köszönnöm, vagy bele kell pusztulnom az undorba - az önutálatba.

- Érdekes! - kiáltotta az asszony.

- És elég mulatságos is, - jegyezte meg Ramon gúnyosan.

- Nos, és? - kérdezte Kate, némi rosszindulatú kihívással pillantva rá.

A férfi lassan visszanézett rá, gúnyos villanással a szemében.

- És? - ismételte. - És... azt kérdezem, mi más van a világon, az emberi akaraton és az emberi vágyakon kívül? Mert az eszmék és az ideálok csak az emberi akarat és vágy eszközei.

- Nem egészen, - mondta Kate. - Mert lehetnek közömbös eszmék is...

- Lehetnek? Ha a vágy közömbös is, az akarat soha sem az.

- Miért nem? - gúnyolódott az asszony. - Nem lehetünk pusztán elszigetelt kősziklák.
- De ez émelyít... valami mást keresek.
- És mit talált?
- A saját férfiasságomat!
- Mit jelent ez? - kiáltotta az asszony gúnyolódva.
- Ha ön is keresné és megtalálná a saját nőiességét, akkor tudná.
- De nekem megvan a saját nőiességem! - tiltakozott az asszony.
- És akkor, ha az ember megtalálja a férfiasságát... a nőiességét, - folytatta Ramon gyöngéden rámosolyogva Katera, - akkor érzi, hogy az nem a sajátja, amivel azt tehet, amit akar. Nem bánhatik vele kénye-kedve szerint. Ez a dolgok középpontjából... Istentől ered. Rajtam túl, a dolgok középpontjában van az Isten. És az Isten ideadja a férfiasságomat és gondjaimra bízta. Nincs egyebem, csak a férfiasságom. Isten adja nekem, de aztán rábízza a továbbiakat.

Katenek nem volt türelme tovább hallgatni. Banalításokra terelte a szót.

A legközelebbfekvő kérdés számára az volt, maradjon-e Mexikóban, vagy sem? Nem érdekelte komolyan Don Ramon lelke - még a saját lelke sem. Csak a legközelebbi jövője érdekelte. Maradjon Mexikóban? Mexikó a sötétarcú, gyapjúruhás, nagykalapos embereket jelentette: a parasztokat, peonokat, peladokat, indiánokat vagy nevezhetik őket, ahogy tetszik: egyetlen szóval, a bennszülötteket.

A főváros sápadtarcú bennlakói, a politikusok, művészek, hivatalnokok, üzletemberek - ezek nem érdekelték. És nem érdekelték a hacendadók, a szűknadrágos, gyöngé, elpuhult föld-birtokosok, az érzelmi fegyelmetlenség sápadt áldozatai. Az ő szemében Mexikó még mindig a hallgató peonok tömegét jelentette. És ismét rájuk gondolt, ezekre a csendes, keménygerincű férfiakra, ahogy ösvércsordáikat terelik, végig az utakon, Mexikó végtelen, száraz porában, elhaladva düledező falak, düledező házak, düledező haciendák mellett, véges-végig a végtelen pusztaságon, amely a forradalmak után maradt, a *maguey*, az óriás-kaktusz vagy az aloe hatalmas sűrűségei mellett, amelyek óriási csokorként emelkednek az égnek hegyes leveleikkel és szabályos sorokban hosszú mértföldeken át borítják a mexikói völgy talaját és amelyeket azért termesztene, hogy azt a bizonyos rosszillatú italt, a *pulque*-t, készítsék belőle. A Földközi-tenger mellékén sötét szőlőt termelnek, a vén Európában a malátás sört készítenek, Kína pedig ópiumot csinál fehér mákból. Mexikó talajából azonban tarajos kardcsomók bukkannak elő és mindenfelé ennek az egyszer virító szörnyvirágnak hatalmas csokra terpeszkedik az ég felé. Aztán levágják róla a nagy, phallos-szerű virágot és kisajtolják belőle a tejhez hasonló levelet a *pulque* számára. *Agua miel! Pulque!*

De a *pulque* még mindig jobb, mint a *maguey*-ből desztillált tüzes, fehér pálinka: a *mescal* és a *tequila* vagy a délebbre eső országrészekben a gyűlöletes cukornádpálinka, az *aguardiente*.

És a mexikói kiégeti a gyomrát ezekkel a bestiális tüzesvizekkel és a sebet azután égő vörös paprikával gyógyítja. Egyik pokoltűzzel oltja a másikat!

Hatalmas búza- és kukoricamezők. Még hatalmasabb, még ragyogóbb, élénkzöld cukornád-földek. És rajtuk fehér gyapjúruhában, sötét, félig árnyékbamerült arccal dolgozik az örök mexikói peon. Széles, fehér kalikónadrágja lobog a bokája körül, ahogy jár vagy felgyüri sötét, csinos lábszárán.

Észak vad, hűvös, magas emberei! Vagy a mexikói völgy gyakran degenerált férfiai, akiknek feje sötéten emelkedik ki *poncho*-juk közepéből! Vagy Tascala hatalmas termetű emberei, akik fagylaltot és nagy mézeskalácsokat és mézeskenyeret árulnak! Vagy a fürge kis indiánok

odalenn Oaxacában, akik gyorsak, mint a pókok! Vagy a sötétarcú és nagy feketeszemű sinaloi partlakók! Vagy Jalisco csinos emberei, összehajtogatott, skarlátvörös takarójukkal a félvállukon!

Különböző törzsekhez és különböző nyelvjárásokhoz tartoznak és sokkal idegenebbek egymásnak, mint a franciák és az angolok és a németek. Mexikó! Még csak nem is egészen kezdete egy nemzetnek: innen származik egyeseknél a nacionalizmusnak az a veszett vitatása. És még csak nem is külön faj...

De azért mégis nép. Van valami indián sajátosság, ami az egészet átítatja. Akár Mexico City kék munkászubonyos embereit, akár a csinoslábszárú, testhöz tapadó nadrágú férfiakat, akár a lobogó fehér, gyapjúgatyás munkásokat nézzük a mezőkön: - mindegyikben van valami titokzatos közösség. A délceg, büszke járásuk, ahogy a hátgerinc végéből emelik térdeiket és aprókat lépnek. Ahogy nagy kalapjaikat hetykén egyensúlyozzák, ahogy hátravetik a vállukat, amelyen az összehajtogatott *serape* függ, mint valami királyi köpeny! A legtöbbje csinos, sötét, meleg-bronzszínű, síma és egészséges bőrű ember. Fejüket büszkén emelik és sötét hajuk úgy csillog, mint valami vad, buja tollazat. Nagy, szélesvágású, fekete szemük, amelynek nincs középpontja, csodálkozva néz az emberre. Hirtelen felvillan bájos mosolyuk, ha az ember előbb rájukmosolyog, de a tekintetük azért ilyenkor is változatlan marad.

Ez mind igaz, de azért kénytelen rágondolni azokra az alacsonyabbtermetű, néha jelentéktelennek látszó emberekre is, akiknek némelyike retkes a pizsoktól és akik hideg, gyűlölködő ellenségeskedéssel pillantanak az emberre, amikor macskaszerű járásukkal elsurranak mellette. Mérges, vékony, merev kis emberek, hűvösek és lelketlenek, mint a skorpiók és épp olyan veszedelmesek is.

Meg aztán némelyik városi embernek is igazán félelmetes az arca, amely kissé már megduzzadt a *tequila* mérgétől és sötét, fátyolos, bandzsál szemük tiszta gonoszságot lövel. Seholsem látott még olyan őszintén és brutálisan gonosz, hideg és rovarszerű arcokat, mint Mexico Cityben.

Ez az ország a reménytelenségnek és a rettenthetetlenségnek valami furcsa érzéskeverékével lepte meg. Megtörhetetlen, örökké ellenállásra kész nép, amely azonban remény és életgond nélkül él. Még vidám is néha, sőt nevetni is tud olykor, közömbös nemtörődomséggel.

Volt bennük valami az ő ír honfitársaiból, de valami sokkal kifejlődtebb. És amit az öntudatos és követelődző írek ritkán tudtak kiváltani belőle: ezek valami furcsa, élénk részvétellel töltötték el a lelkét.

De ugyanakkor félt is tőlük: le fogják húzni magukhoz, le a Semmi sötét mélységeibe...

És ugyanez állt a nőkre is. Hosszú, széles szoknyaikban, meztelen lábszárúkkal, a *rebozo*-nak nevezett nagy, sötétkék kendőjükkel és sáljukkal, amelyet nőiesen kis fejükre vagy szorosan válluk köré csavartak, élő képei voltak a vad alázatosságnak és annak a primitív asszonyiságnak, amely oly megkapó és szokatlan jelenség. A sok asszony, ahogy térdelt egy homályos templomban, beburkolózva sötétkék rebozóikba, szoknyájuk fehérlésével a kövezeten, és ahogy fejüket és vállukat sötéten és szorosan beburkolva hajlongtak a félelem és extázis alázatában! Ez a templom, tele ezekkel a sötétbe burkolt nőkkel, akik vad és alázatos térdreessel könyörögtek valamiért, ami borzalmas és üdvöztető is egyben, Katet meghatottsággal, de ugyanakkor visszatetszéssel is töltötte el. Úgy kuporogtak, mintha még nem egészen megteremtett emberek lennének.

Puha, piszkos, fekete hajak, amelyet állandóan kapartak a tetvek miatt! A kerekarcú pólyás-gyerek, amint rázkódik mint a tök az asszony vállán keresztülvetett kendőben! A sohasem mosott lábak és bokák, amelyek, mint valami hullők, kúsznak elő a hosszú, fodros, kemé-

nyitott gyapjúszoknya alól! És aztán megint csak ezek a félig megteremtett, lágy, könyörgő és mégis furcsa, üres, kihívó női szemek! Valami kígyószerűen bujkáló tekintet, a nőies kifejezés helyén! Félelem! Félelem attól, hogy talán nem sikerül teljesen megteremtődniök! És ösztönös gyanakvás és bujkáló arcátlanság, szembehelyezkedés a magasabbrendű tökéletesüléssel: ugyanaz, ami a kígyónál olyan megdöbbentő!

Kate, nő léte, jobban félt ezektől a nőktől, mint a férfiaktól. A nők kicsinyek és alattomosak voltak, a férfiak nagyobbak és elszántabbak. De mindegyiknek a szemében, a szeme meg- nem-teremtett középpontjában ott bujkált a gonoszság és szembehelyezkedés.

És néha eltöprengett azon, vajjon Amerika csakugyan nem egyéb-e, mint egy nagy Halál-kontinens, a nagy *Nem*, az európai, ázsiai, sőt afrikai *Igen*-nel szemben? Vajjon tényleg nem az a nagy olvasztókemence-e, amelyben újra megolvasztják a teremtetőrejük kontinensek embereit, de nem új teremtés céljára, hanem csak a halál egyformasága kedvéért? Vajjon nem ez-e a megsemmisülés nagy kontinense és valamennyi lakója valami misztikus rombolás ügynöke? Ásnak, ásnak az ember megteremtett lelkében, míg végre kiássák belőle a növekvő magot és akkor ott marad maga a gépszerű és automatikus teremtmény, akinek egyetlen tudatos érzése az a vágy, hogy szintúgy kiszívja az életerőt minden élő és gondolkodó lényből.

Néha eltöprengett, vajjon nem ez-e Amerika tulajdonképpen értelme? Lehet, hogy tényleg ez valami nagy halálkontinens, az a kontinens, amely lerombolja azt, amit más kontinensek felépítettek. Az a kontinens, amelynek veleszületett szelleme csak azért küzd, hogy kikaparja a szemet isten arcából. Valóban ez volna Amerika?...

És mindazok az emberek, akik ide átjönnek, európaiak, négerek, japánok, kínaiak, mindenféle színű és mindenféle fajú emberek, ez volna az a fáradt nép, akikben az ösztön istensége összeomlott és akik ezért jöttek át a Tagadás e nagy kontinensére, ahol az emberi akarat „szabadnak” tartja magát, hogy lehúzzák magukhoz az egész világ lelkét? Így volna? *Ez* magyarázná meg az új világ felé irányuló nagy vonzást, a fáradt lelkek vonzódását az isten- mentes demokrácia és az energikus tagadás felé? A tagadás felé, amely a materializmus éltető lehelle? És vajjon az amerikaiaknak ez a nagy negatív vonzása végül is nem fogja-e megtörni az egész világ szellemét?

Újra meg újra felbukkant benne ez a gondolat.

Hát ő maga? Ő miért jött Amerikába?

Mert az életének áramlata elakadt és tudta, hogy odahaza Európában nem indíthatja meg újra.

Milyen szépek ezek a bennszülöttek! Talán attól ilyen símák és szépek, mert halálímádók, Moloch-imádók? A halál pusztító tudomásulvétele és a saját semmiségük közönyös elismerése teszi őket ilyen büszkékké és gondtalanokká?

A fehér embereknek is volt lelkük, de elveszítették. A tűz elharapózása megakadt bennük és életük egy vargabetűvel ellenkező irányba fordult. Az a befelé néző pillantás, amely oly sok fehér ember szemében van, a semmiség pillantása, azé az életé, amely ellenkező irányba fordult. Vargabetű...

És ezek a sötétarcú bennszülöttek, az élet különös, lobogó lángjával a sötét ür fölött: ők is középpontjukat veszítették és vargabetűben tévelygők-e, mint az a sok fehér ember mostaná- ban?

A bátorságnak valami különös, tiszta lángja lobog a sötét mexikói szemekben. De nem fut össze egy középpontban, abban a középpontban, ami a lélek az emberben.

És a fehér ember minden erőfeszítése, hogy lelket öntsön Mexikó sötét emberébe, sohasem eredményezett semmi egyebet, csak a fehér ember összeomlását. Az indiánok állhatatos, sötét áramlásával szemben a fehér ember végül is összeomlik; összeomlik Istenével és energiájával együtt. Amikor megkísérli a sötét embert a fehér ember életmódjára téríteni, menthetetlenül belezuhan abba a szakadékba, amelyet áthidalni igyekezett. Miközben a másik lelkét akarja megmenteni, a fehér ember elveszti a sajátját is és önmagában összeomlik.

Mexikó! Hatalmas, felszaggatott, kiszáradt, kegyetlen ország, minden vidékén egy-egy gyönyörű templommal, amely mintha a semmiből nőtt volna ki. Forradalom-szántotta vidékek, terpeszkedő szép nagy templomokkal, amelyek kupolái kitörni készülő tűzhányókhoz hasonlítanak, emeletei és tornyai pedig olyanok, mint valami képzeletbeli nép remegő pagodái. Pompázó templomok a bennszülöttek vityillói és szalmakunyhói mellett, - mintha elvarázsolt szellemek módjára szabadulásukat várnák.

És előkelő, rombadőlt haciendák, amelyeknek elmúlt csillogása felé tönkrement utak vezetnek.

És a mexikói városok - kis és nagy városok, - amelyeket a spanyolok varázsoltak elő a semmiből. A kövek együtt élnek és együtt halnak építőik szellemével. És ahogy a spanyolok szelleme kihal Mexikóban, velük együtt pusztul az épületek köve is. Bennszülöttek szívárognak be ismét a plazák közepére és a spanyol épületek tökéletesen kimerült, kimondhatatlanul üres unalma veszi őket körül.

A meghódított faj! Cortez vassarkantyúval és vasakarattal jött ide, mint hódító. De a meghódított faj, hacsak be nem oltják valami új eszmével, lassankint kiszívja a hódítók véré, a különös éjszakák csendjében és a törhetetlen akarat súlyosságával. Úgy, hogy most a hódítók faja elpuhult és gerinctelen Mexikóban. Olyanok, mint a gyermekek, akik felsírnak menthetetlen reménytelenségükben.

Ez volna a kontinens sötét, tagadó szelleme?

Kate nem tudott ránézni a mexikói Nemzeti Múzeum ásatag köveire lehangoltság és borzongás nélkül: csavarodva vonagló és karmos és tollas kígyók, túl minden borzalmas elképzelésen. És ez minden!

San Juan Teotihuacan súlyos piramisai, Quetzalcoat! Háza koszorúként díszítve a Kígyók Kígyójával, amelynek hatalmas karmai fehérek és ragyogók még ma is, mint voltak az elmúlt századokban, amikor alkotójuk még élt. Ez a kígyó még nem halt meg! Mexikó borzalmainak ez a mindent körülgyűrűző sárkánya még távolról sem olyan halott, mint egy spanyol templom!

Cholula, a templommal, amelyben az áldozó oltár állott! És itt is a hatalmas piramisnak ugyanaz a súlyossága, a holt tömeg lefelé irányuló nyomásának ugyanaz a kimondhatatlan érzése! Lenyűgöző nyomás és lehangoltság. És a nagy piactér, terpeszkedő borzalmával és bűvöletével!...

Mitla a dombok alatt, a kiszáradt völgyben, ahol a szél félelmetes kavargással kergeti maga előtt a port és az eltűnt népfaj halott lelkeit! Mitla kőbevált udvarai, kemény soksarkos, fojtogató formájukkal, a félelem és a borzadás varázsos erejével! A kemény, négyszögletes, éles, cikk-cakkos Mitla: mint valami állandóan suhintásra emelt kőbalta! Nincsen benne semmi szelidség, semmi báj, semmi kecsesség! Óh, Amerika, a te kimondhatatlan, kemény esetlenségeddel, mi hát a végső jelentésed? Örökké olyan marad a világ felé kinyújtott nyelved, mint az emberáldozatok késének nyelve!

Amerika! Durva, lenyűgöző szépségeddel mindörökre csak halált akarsz elvetni? És a világ örökké az áldozatod lesz?

Igen: addig, amíg hagyja leigázni magát!

És mennyi minden még! A bennszülöttek szelid hangja! A gyerekek hangja, amely olyan, mint a madarak csicsergése Tehuacan plazájának lombkoronáin! Ez a lány hang, ez a szelidség! Talán a halál sötétujjú nyugalma, a halál jelenlétének muzsikája zenél a hangjukban?

Ismét arra gondolt, amit Don Ramon mondott volt neki:

„Le fogják húzni magukhoz! Mexikó lehúzza magához, az emberek lehúzzák magukhoz, mint valami magával tehetetlen tömeget! De lehet, hogy úgy húzzák le magukhoz, mint a föld nehézségi ereje, hogy azért egyensúlyban maradhat a talpán. Talán úgy húzzák le magukhoz, mint ahogy a föld húzza le a fák gyökereit, hogy azok belekapaszkodhatnak mélyen a talajba. Az emberek az Élet Fájának részei és a gyökereik lenyúlnak a föld középpontjáig. Lehulló leveleik és aeroplánjaik röpködnek a szél szárnyán és ez az amit ők szabadságnak neveznek. De az Élet Fájának szívós, mélyrenyúló, erősen kapaszkodó gyökerei vannak!

Talán kell is hogy lehúzzák, le, amíg csak meg nem veti a gyökereit valahol a mélységben. Akkor aztán később újra feltörhet az életnedv és megint kitárhatja leveleit az ég felé.

Az én szememben az emberek Mexikóban olyanok, mint a fák; mint erdők, amelyeket a fehér emberek kivágtak, amikor idejöttek. De a fák gyökerei mélyre húzódnak és még élnek és egyre, örökké új hajtásokat eresztenek.

És minden új hajtás, amely feltör a felszínre, ledönt egy spanyol templomot vagy egy amerikai gyárat. És ez a sötét erdő nemsokára ismét kiemelkedik a földből és eltörli a spanyol épületeket Amerika színéről!

Az én szememben csak a gyökerek számítanak, amelyek megronthatatlanul kapaszkodtak meg a mélységben. A gyökerek és maga az élet megvan. Ami még hiányzik, az a szó, hogy az erdő ismét növekedni kezdjen. És valakinek a férfiak közül csak ki kell mondania ezt a szót!...”

Milyen különös, baljóslatú csengésük volt ezeknek a szavaknak! És noha érezte szívében a végzet harangjának megkondulását, elhatározta, hogy mégsem fog még elmenni innen. Itt marad Mexikóban!

V. FEJEZET. A tó.

Owen elutazott, Villiers azonban még ottmaradt néhány napig, hogy elkísérje Katet a tóhoz. Ha majd megtetszik neki a hely és talál lakást, akkor egyedül is ott maradhat. Elég embert ismert Mexikóban és Guadalajarában, úgy, hogy nem kell majd magányosan lennie. Mégis fázott attól, hogy egyedül utazzék ebben az országban.

Nem akart tovább a városban maradni. Az új elnök elég nyugalmasan foglalta el a helyét, de az alsóbb osztályoknál a felülkerekedés csúnya tudata volt érezhető: a külvárosi kutya felkapaszkodott a felszínre. Kate nem volt snob. Akár férfiről, akár nőről volt szó, nem törődött a társadalmi osztályokkal. De az aljasságot és a piszkosságot ki nem állhatta. Utálta a külvárosi kutyákat. Mocskosak, telve vannak irigységgel és rosszindulattal és gyakran vesztettek is. Nem: inkább csak védekezzünk a kóbor kutyák ellen, amelyek rosszindulatúan vicsorognak sárga fogaikkal!

Elutazása előtt Ciprianoval teázott.

- Milyen lábon áll a kormányzattal? - kérdezte tőle.

- Én a törvény és alkotmány alapján állok, - felelte a férfi. - Tudják rólam, hogy nem avatkozom bele a *cuartelazo*-kba vagy forradalmakba. Az én vezérem Don Ramon.

- Milyen értelemben?

- Később majd megtudja.

Nyilvánvalóan volt valami titka, ami fontos volt számára, de amit gondosan őrzött. Mégis csillogó szemekkel nézett az asszonyra, mintha csak azt akarná mondani, hogy nemsokára meg fogja osztani vele a titkot és akkor az asszony is sokkal boldogabbnak fogja majd érezni magát.

Kíváncsian nézte az asszonyt nehéz, sötét szempillái alól. Kate kissé kövérkés, puha barnahajú, dióbarna szemű ír nő volt és szép, kiegyensúlyozott nyugalom volt benne. Legfőbb vonzóereje ez a szelid harmónia és ez a szinte öntudatlan megközelíthetetlenség. Magasabb és erősebb alkatú volt, mint Cipriano: a férfi szinte gyermekesen kicsinek hatott mellette. Cipriano azonban sugárzott az energiától és szemöldöke sötéten és szinte barbár önhittséggel húzódott végig nagy, majdnem kihívó tekintetű fekete szeme fölött.

Állandóan úgy nézte az asszonyt, mintha el volna bűvölve: ugyanaz a varázs volt ez, amelyet a gyermek-Madonna lehetetlenül apró szobrocska-másai váltottak ki belőle gyermekkorában. Kate szinte valami misztérium a szemében, ő pedig imádta, elbűvölve a misztérium félig extatikus varázsától. De amint felemelkedett a térdeplésből, ugyanazzal a fölényes öntudattal kelt fel, mint ahogy azelőtt térdelt: mintha minden imádatát egyszerűen zsebrevágta volna. Meglehetősen sok magnetikus erő volt benne és ezt a magáraszedett kultúra sem csökkentette. A műveltsége csillogó olajréteggént úszott barbár öntudatának fekete taván. Ez okozta, hogy az, amit mondott, rendszerint nem volt érdekes. Csak ami ő maga volt, az volt érdekes. Körülötte az atmoszféra sötétebbnek tűnt, de egyben gazdagabbnak és teljesebbnek is. A jelenléte néha rendkívül kellemes volt, szinte olyan, mint valami gyógyulás a léleknek. Olykor viszont elviselhetetlen súllyal nehezedett a kedélyre. Az asszony néha alig várta, hogy megszabaduljon tőle.

- Nagyon nagyra becsüli Don Ramont? - kérdezte tőle.

- Igen, - felelte a férfi, állhatatosan bámulva fekete szemével. - Egész kitűnő ember.

Milyen triviálisan hangzottak a szavai! Ez is kellemetlen dolog volt nála: angol beszéde rettentő triviálisan hangzott! Kifejezéseinek nem volt sava-borsa. Csak fodrozta azt a fehér olajat, amely a felszínen úszott.

- Jobban szereti, mint a püspököt, a keresztapját szerette?

A férfi zavart mozdulattal húzta fel a lábát.

- Éppen úgy, - felelte. - Éppen úgy szeretem.

Aztán a távolba nézett, bizonyos fölénnel és kihívóan.

- Ez egész más, nem igaz? - magyarázta. - De bizonyos tekintetben mégis ugyanúgy. Don Ramon jobban érti, micsoda Mexikó. Jobban érti, hogy én ki vagyok. Severn püspök nem ismerte az igazi Mexikót. Hogyan is ismerhette volna, amikor buzgó katolikus volt! De Don Ramon tisztában van az igazi Mexikóval, nem igaz?

- És milyen az igazi Mexikó? - kérdezte az asszony.

- Nos... kérdezze meg majd Don Ramontól. Én nem tudom megmagyarázni.

Az asszony azután megkérdezte Ciprianot, elmenjen-e a tóhoz?

- Hogyne, - felelte a férfi - elmehet. Fog tetszeni önnek. Menjen először Orillába, úgy-e, vegyen jegyet a vonaton Ixtlahuacanig. És Orillában van egy szálloda, amelynek német vezetője van. Orillából azután motorcsónakon néhány óra alatt eljuthat Sayulába. És ott majd fog találni valami házat, ahol ellakhatik.

Az asszonynak az volt az érzése, hogy szinte rábeszéli a kirándulásra.

- Milyen messze van Don Ramon haciendája Sayulától? - kérdezte.

- Közel! Körülbelül egy óra csónakon. Most ő is otthon tartózkodik. És a jövő hónap elején hadosztályommal én is elmegyek Guadalajarába: Ott ugyanis most új kormányzó van. Úgy, hogy én is egészen a közelében leszek.

- Nagyon kellemes lesz, - mondotta az asszony.

- Úgy érzi? - kérdezte Cipriano gyorsan.

- Igen, - felelte Kate óvatosan és lassan ránézett. - Sajnáltnám, ha elveszíteném az érintkezést Don Ramonnal és önnel.

A férfi kissé fölényesen, öntudatlan tudatossággal, de egyszersmind vágyakozó és vonzó kifejezéssel húzta fel a szemöldökét.

- Ön nagyon kedveli Don Ramont, úgy-e? - kérdezte. - Szeretné jobban megismerni?

Volt valami különös szorongás a hangjában.

- Igen, - felelt az asszony. - Olyan kevés embert ismerek a világon, akit becsülni és akitől egy kicsit félni is lehet. Már pedig kissé félek Don Ramontól, de egyben a legnagyobb megbecsüléssel is viseltetem irányában, - fejezte be meleg, őszinte hangsúllyal.

- Ez helyes, - hagyta rá a férfi. - Nagyon helyes. Őt jobban is tisztelheti, mint bármelyik más embert a világon!

- Lehet, hogy úgy van, - mondta Kate, lassan feléje fordítva a tekintetét.

- Igen, igen! - kiáltotta Cipriano élénken. - Így van. Később majd meggyőződik róla. És Ramon is szereti önt. Meg is hagyta nekem, hogy kérjem meg önt, jöjjön el a tóhoz. Ha Sayulába megy, amint odaérkezik, írjon neki és ő majd egész biztosan fog tudni tanácsot adni a ház ügyében és minden egyébben is.

- Írjak? - kérdezte az asszony habozva.

- Igen. Igen! Természetesen, mi mindig azt mondjuk, amit gondolunk.

Furcsa kis ember volt, ezzel a különös, fellángoló fölényével és magabízásával mintha valami lobogott volna benne, ami nem hagyta nyugton. Szinte gyermekes bizalommal viseltetett Don Ramonnal szemben. És az asszony mégsem volt biztos benne, hogy lelkének valamelyik zugában nem neheztel-e valamiért Ramonra.

Kate Villiers társaságában az éjszakai vonattal elindult nyugat felé. Az egyetlen Pullmann-kocsi zsúfolásig megtelt emberekkel, akik Guadalajarába, Colimába és a partvidékre igyekeztek. Három katonatiszt utazott velük, kissé félénken mozogtak új uniformisukban, de ugyanakkor meglehetősen pöffeszkedtek is és nagy szemeket meresztettek az üres levegőbe, mintha gyanusaknak éreznék magukat és oly gyorsan foglalták el helyeiket az ülésen, mintha el akarnák terelni magukról a figyelmet. Volt aztán két vidéki farmer, *ranchero*, szűk nadrágban és ezüsttel kiveret kocsikerék nagyságú kalapokkal. Az egyikük nagybajuszú, magas férfi, a másik alacsonyabb termetű, öszülő ember volt. Mindkettőnek csinos, formás mexikói lába és elég kisimult arca volt. Aztán egy gyászfátyolba burkolt özvegy, a *criada*-ja, szolgálója kíséretében. A többiek városi emberek voltak, mexikói üzletemberek, félénkek és hebehurgyák, tartózkodók és önteltek egyszerre.

A Pullmann tiszta és csinos volt, meleg árnyalatú, zöld plüs üléseivel. De noha tele volt emberekkel, szinte üresnek hatott az Egyesült Államok-beli Pullmannokhoz hasonlítva. Mindenki nagyon nyugodt és nagyon szelíd és figyelmes igyekezett lenni. A farmerek összehajtogatták szép mintájú serapeiket, gondosan lefektették az ülésekre és úgy helyezkedtek el, mintha a szakasz az ő elkülönített kis területük volna. A tiszték is összehajtogatták köpenyeiket és kis skatulyákat, apró karton kalapdobozokat és különféle csomagokat rendezgettek el az ülések alatt és az üléseken. A kereskedő-embereknek voltak a legkülönösebb poggyászaik, gyapjú takaróba burkolt vászon hátizsákok, hosszú és megható feliratokkal.

És az egész tömegben érezhető volt a vigyázat, a jóindulat és a közlékenység: valami különös, lágy *sensibilité*, amelybe azonban némi félelem is vegyült. Bizonyos mértékig kockázatos dolognak érezték a Pullmannban való utazást; az embernek vigyáznia kell magára.

Az este hirtelen szürkévé változott: az esős évszak tényleg közeledett. Váratlanul szél kerekedett és néhány esőcseppet sodort feléjük. A vonat kirobogott a várost körülvevő homályos, száraz, porlepte mezők között, néhány percig szelíden kanyargott, csak azért, hogy ismét megálljon Tacubaya-nak, a külvárosi villanegyednek főuccájánál. Az éjszaka szürke közeledésében a vonat súlyosan sötétlett az úton és Kate kinézett az emberekre, akik csoportokban álldogáltak, kalapjukat fejükbe nyomták a szél miatt, vállukra vetett takarójuk egész a szemükig volt felhúzva a por ellen és mozdulatlanul álltak, mint halvány kísértetek, csak a szemük csillogott ki a sötét serape és a széles kalapkarima közül. Öszvérhajcsárok a porfelhőben veszettül rohantak, felemelt karokkal, - mint megannyi démon - rövid, éles kiáltásokat hallatva, hogy visszatartsák öszvéreiket, nehogy a vagonok közé tévedjenek. Hallgatag kutyák kullogtak bujkálva keresztül-kasul a vonat kerekei alatt. Kék rebozoba burkolt arcú asszonyok jöttek tortillát kínálva, amelyeket kendőjükbe csavartak, hogy melegen tartsák őket, vagy pulquet agyagkorsókban, vagy vörös, sűrű olajos lében kisült csirkedarabokat, vagy naranccsot, banánt, *pitahayá*-t, - mindenfélét. És miután egy-két ember vásárolt tőlük, az asszonyok védekezésül a por ellen a hónuk alá dugták áruikat, vagy jó mélyen a kék reboso alá, aztán újra eltakarták az arcukat és mozdulatlanul bámulták a vonatot.

Hat óra körül járt az idő. A föld egészen száraz és kemény volt. Valaki faszenet élesztgetett egy ház előtt. Emberek siettek a szél irányában, furcsán egyensúlyozva nagy kalapjukat.

Gyors, csinos kis lovakon, hátukon lelógó puskával lovasok ügettek a vonat felé, megálltak, aztán ismét gyorsan elvágattak valahová.

A vonat még mindig a nyílt uccán vesztegelt. Kate és Villiers leszállott. Elnézték a faszénből felszálló szikrákat, amelyeket egy kislány élesztgetett az út mentén, hogy megsüsse tortilláit.

A vonaton egy másodosztályú, meg egy elsőosztályú vagon volt. A második osztály zsúfolásig meg volt tömve parasztokkal, indiánokkal, akik be voltak préselve, mint a heringek, csomagjaikkal, kosaraikkal, üvegjeikkel és mindenféle cókókjukkal egyetemben. Az egyik parasztasszony egy szép pávát szorongatott a hóna alatt. Később letette a padlóra, de hiába próbálta lenyomni terjedelmes szoknyája alá. A páva nem hagyta magát. Erre megint felvette, himbálgatta a térdén és tovább nézegetett körül a korsók, kosarak, tőkök, dinnyék, puskák, csomagok és emberi lények összevisszaságában.

A vonat elejét egy páncélkocsi alkotta, amelyben kis, törpe, piszkos gyapjúegyenruhás katonák őrsége volt elhelyezve. Néhány katona puskástól a vonat tetejére kapaszkodott fel: az őrszemek.

Az egész vonatban lüktetett az élet és mégis különösképpen csendes és nyomott volt a hangulat. Talán a veszély állandó érzése az, ami az embereket ilyen csöndesekké teszi, lefékezi a zajongást és a surlódásokat. És valami különös, fojtotthangú udvariasság uralkodott közöttük. Mint valami kísérteties világban.

A vonat végre elindult. De ha örökre ott rostokolt volna, akkor sem csodálkozott volna senki különösebben. Ki tudja, mi vár az emberre? Lázadók, banditák, felrobbantott hidak - akármi!

De a vonat végül is lassan, súlyosan megindult és tovább haladt a hatalmas, kiszáradt völgyben. A könyörtelen hegyek köröskörül a legközelebb esőket kivéve, láthatatlanok voltak. Néhány rozzant, vályogból tákolt kunyhóban apró tűzpontok szikráztak vörösen. Maga a föld szürkésfekete, lehangoló volt a lávaportól. A távolban a mezők kiszáradtan terültek el, itt-ott zöld, öntözött foltokkal. Aztán felbukkant egy rombadőlt hacienda, oszlopokkal, amelyek nem tartottak semmit. Közeledett a sötétség és még mindig porfelhő kavargott. Az egész völgy szinte belebukott ebbe az egyhangú, vigasztalan, szomorú alkonyatba.

Hirtelen kopogó zápor kerekedett. A vonat éppen egy pulquetermesztő hacienda mellett haladt el. A hatalmas *aguey*-ek hosszú sora szúrósan meredt bele acélfekete tüskéivel a homályba.

Egyszerre kigyultak a lámpák. A Pullmann felügyelője gyorsan bejött és leeresztette az ablakellenzőket, hogy az ablakok fényessége ne csalogasson be golyókat odakintről, a sötétből.

Aztán szegényes kis vacsorát szolgáltak fel hallatlan áron és amikor azt is eltakarították, nagy csoszogással visszajött a felügyelő, hogy megvesse az ágyakat és leengedje a felső fekhelyeket. Még csak nyolc óra volt és az utasok bosszúsán néztek fel rá. De ez nem használt. A szolgálattelvő majomképű mexikói, meg a himlőhelyes asszisztense szemtelenül jártak-keltek az ülések között, bedugták a kulcsot az utasok feje fölé és nagy roppanással engedték le az ágyakat. És a mexikói utasok alázatosan ódalogtak ki a dohányzóba, vagy a toilette-be, mint megvert kutyák.

Félkilenckor mindenki csendben és tökéletes diszkrécióval elfoglalta fekvőhelyét. Nem volt itt semmi az amerikai vonaton szokásos sürgés-forgásból és „otthonos” familiáritásból. Mint alázatos állatok bújtak be valamennyien a zöld szerzfüggönyök mögé.

Kate utálta a Pullmannok diszkrét indiszkrécióját és főleg a többi ember rémes közelségét, akik mint megannyi lárva a cellájában, húzódtak meg a zöld szerzfüggönyök mögött. Minde-

neki föltűrhetetlen volt a lefekvés neszeinek rémes intimitása. Most is undorodva vetkőzött a fülkéje kis ketrecében és közben könyökével gyomron ütötte a felügyelőt, aki odakünnről éppen összegombolta a zöld függönyöket.

De mégis, amikor már ágyba került, elolthatta a lámpáját és felhúzhatta az ablak függönyét, kénytelen volt beismerni, hogy kényelmesebben van itt, mint akármelyik európai Waggon-Litsben, talán a legkényelmesebben, ami egyáltalán elérhető az olyan embernek, akinek az éjszakát vonaton utazva kell töltenie.

Meglehetősen hideg szél fűjt az eső után a magas fennsíkon. A hold feljött, az ég tiszta volt. Sziklák, orgonakaktuszok és ismét mértföldszámra *maguey*-földek. Aztán a vonat egyszerre megállott egy sötét kis állomáson, a lejtő szélén, ahol emberek sötét serapekba burkolózva füstös, vöröslő lámpásokat emelgettek, amelyek azonban nem világítottak meg arcokat, csak sötétben tátongó szájukat. Miért áll a vonat ilyen sokáig? Talán valami baj van?

Végre megint elindultak. Kate hosszan lejtősödő sziklákat és kaktuszokat látott a hold alatt és távolabb valami város fényét. Feküdt a fülkéjében, figyelte, ahogy a vonat lassan kanyarodott lefelé a vad, szaggyalag lejtőn. Aztán elszundikált. Csak azért, hogy felriadjon egy állomáson, amely olyan volt, mint valami néma pokol. Sötét arcok közeledtek az ablakokhoz, szemek csillantak meg a félhomályban, rebozoba burkolt nők szaladtak a vonat mentén, kezükben húsos, tamale-s, tortillás edényeket egyensúlyozva, és gyümölcsöt meg édességet áruló sötét-arcú férfiak. Valamennyien elfojtott, de erélyesen suttogó összevisszaságban kiabáltak. A Pullmann ablakának sötét rácsánál furcsa, villogó szemek jelentek meg és hirtelen felbukkanó kezek, amelyek valamit eladásra kínáltak. Kate félelmében leengedte az ablakot. A drótrácsot nem érezte elegendőnek.

A Pullmann mentén a pályatest koromsötét volt. De a vonat mögött megpillantotta az el-sötétült állomáson, az első-osztályú váróterem ablakainak fényét. És egy ember kínált édességeket: - *Cajetas! Cajetas! La de Celaya!*

Most biztonságban érezte magát a Pullmannban és nem volt egyéb dolga, mint hogy figyeljen egy-egy felhangzó köhögésre a zöld függönyök mögött, vagy eltöprengjen a sötét fülkéjük mélyén meghúzódó mexikóiak halványan feléje szűrődő szorongásán. A sötét Pullmann szinte átítatta az elfojtott szorongás és a félelem attól, hogy valami támadás érheti a vonatot.

Aztán újra elaludt és egy kivilágított állomáson ébredt fel. Lehet, hogy Queretaro. A zöld fák színpadiasan hatottak a villanyvilágításban. *Opales!* - hallotta egy férfi lágy kiáltását. Ha Owen itt volna, akár pizsamában is nyomban leszállna opálokat vásárolni. Nem tudna ellent-állni a kísértésnek.

Mélyen elaludt a rázkódó kocsiban és csak homályosan vett tudomást az állomásokról és a vidékre leereszkedő mélységes éjszakáról. Aztán felébredt a pihentető alvásból. A vonat mozdulatlanul állott, egy hang sem hallatszott. Majd egy rettenetes lökés rázkódtatta meg, ahogy a Pullmann tolatni kezdtek. Ez valószínűleg Iraputo, ahol a vonal elágazik nyugat felé.

Ixtlahuacanba valamivel reggeli hat óta után érkeznek. A szolga már virradatkor felköltötte, mielőtt még a nap felkelt volna. Kiszáradt vidék, *mesquite*-bokrokkal a hajnalban: aztán zöld vetés, váltakozva érett vetéssel. És már emberek tünedeztek fel a pirkadásban, ahogy sarlóikkal vagdalták az érett gabonát, és rövidszárú, kis kévékbe gyűjtötték. Világos ég, amely kékes árnyékot vet a földre. Kiszáradt domboldalak, végesvéig letört kukoricaszárakkal. Aztán egy elhagyatott hacienda és egy ember lóháton, takaróba burkolva, amint hajtja a tehenek, birkák, bikák, kecskék, bárányok hallgatólag nyáját, kissé kísértetiesen tűnve fel a derengésben egy rozoga boltív alól. Hosszú vízfónál a vasutvonal mentén; egy hosszú csatorna, világoszöld levelekkel a fenekén, ahonnan a *lirio*, a vízi jácint mályvaszínű virágai

dugják ki fejüket. A nap vörösen kúszott felfelé az égen. Egyetlen pillanat alatt felvirradt a napfényes, aranyban szikrázó mexikói reggel.

Kate már felöltözött és teljesen elkészülve ült Villiersszel szemben, amikor Ixtlahuacanba érkeztek. A szolga kivitte a poggyászeit. A vonat befutott egy elhagyatott állomásra. Leszálltak. Új nap kezdődött.

A vakító reggeli világosságban, a türkizkék ég alatt, Kate elnézte ezt a reménytelen külsejű állomást, a vasuti síneket, a gyéren álldogáló magányos jelzőoszlopokat és ezt az egész elhagyatott élettelenséget. Egy kisfiú felkapta a bőröndjeiket és a síneken keresztül átszaladt velük az állomás udvarára, amely ki volt rakva kockakövekkel, de a közőket egészen benőtte a giz-gaz. Oldalt egy rozszant társaskocsi állott két öszvérrel, mint valami őskori maradvány. Egy-két fülig skarlátvörös takaróba burkolózott, mezítlábas férfi szintén arrafelé igyekezett.

- *Adonde?* - kérdezte a fiú.

De Kate előbb elment megnézni, hogy a nagy poggyászat leszedték-e a vonatról. Mindene megvolt.

- Orilla Hotel, - mondta Kate.

A fiú erre kijelentette, hogy be kell szállniok a társaskocsiba, tehát beszálltak a társaskocsiba. A kocsis megostorozta az öszvéreit, aztán elindultak a csöndes, tiszta reggeli fényben lefelé, végig egy egyenetlen és gödrös, kövezett úton, hulló vakolatú és alacsony falak, fekete földkunyhók között egy reménytelen, mexikói kisváros különös, üres lehangoltságában a *plaza* felé. Furcsa üresség mindenütt; sehol semmi nyoma az életnek.

Aztán időnként egy-egy ember tűnt fel lóháton, néha meg skarlátvörös serapes, hatalmas termetű férfiak mentek mellettük meztelenül az útjukra, nagy kalapok alatt. Egy fiú egy magas öszvéren tejet hordott ki vörös, golyóalakú kancsóiban, amelyek nyerge két oldalán lógtak. Az ucca kövezett, egyenetlen, üres és tiszta volt. A házak halottaknak látszottak: mintha az egész város holt kövekből épült volna. Az emberi élet az alacsonyan függő nap ereje ellenére lassú, vonakodó kedvetlenséggel folydogált.

Végre beértek a plazára, ahol gyönyörű fák virágoztak tiszta, vörös meg levendula-színű csillogással, a tejesnek, látszó víz forrásai körül. A víz zavarosan, tejszínűen bugyogott a forrásokból, a nők pedig csipásan az alvástól, fésületlenül fordultak ki a kapubejáratok rozszant ívei alól és jöttek át a töredezett kövezeten, hogy megtöltsék vizeskorsóikat.

A társaskocsi megállott és végre leszálltak. A fiú leszedte a csomagokat és azt mondta nekik, hogy most le kell menniök vele a folyóhoz, csónakot fogadni.

Engedelmesen követték végig az elnyűtt kövezeten, ahol az ember minden pillanatban kifícamíthatta a bokáját, vagy eltörhette a lábát. Mindenütt ugyanaz a lusta közönyösség és pusztulás, piszok és reménytelenség, a tökéletes nemtörődés mocska a gyönyörű reggeli ég alatt, a szikrázó napsütésben és a tiszta mexikói levegőben. Mintha az élet dagálya elvonult volna innen és csak kiszáradt romokat hagyott volna maga után.

Leértek a város végére, egy poros, rozoga hídhoz, aztán egy düledező fal mentén, le a halványbarna színű, erős-sodrú folyóhoz. A híd alatt egy csoport férfi lebzsel.

Mindegyik szerette volna bérbeadni a csónakját. Kate motorcsónakot keresett: a hotel motorcsónakját. Azt mondták, ilyen nincs. Nem hitte. Aztán egy sötétarcú fickó, akinek fekete haja belelógott a homlokába és valami égő pillantás lángolt a szemében, felvilágosította: Igen, igen, a hotelnek tényleg szokott lenni csónakja, de az most el van törve. Evezős csónakot kell vennie. Másfél óra alatt oda lehet evezni.

- Mennyi idő alatt? - kérdezte Kate.

- Másfél óra alatt!

- Jaj, pedig már olyan éhes vagyok! - kiáltotta Kate. - És mennyit kér?

- Két pezot. - És nagyobb érthetőség okából felemelte két ujját.

Kate igent mondott, a férfi pedig leszaladt a csónakjához. Akkor vette észre, hogy a csónakos begömbült lábú nyomorék. De milyen gyors és erős!

Villiers-szel együtt lebukdácsolt a folyó meredek partján és egy perc múlva már a csónakban ültek. Halványzöld fűzfák hajoltak be feléjük az erős-sodró, halványbarna színű víz homokos partjairól. A folyó nem volt nagyon széles, csak mély partok között folyt. Elsuhantak a híd alatt és elhagytak egy furcsa, magas bárkát, amelyen végig ülések sorakoztak. A csónakos azt mondta, hogy ez felfelé megy a folyón, Jocotlan irányába: és intett a kezével, hogy mutassa az irányt. Ők maguk lefelé haladtak a folyón, a fűzfákkal szegélyezett, elhagyott partok között.

A nyomorék csónakos keményen, nagy erővel és energiával evezett. Amikor Kate rossz spanyol kiejtésével szólt valamit hozzá és a férfi csak nehezen értette, ilyenkor kissé aggodalmasan összeráncolta a szemöldökét. De amikor Kate nevetett, szép szeliden, megértően, okosan és gyorsan ő is rámosolygott. Az asszony megérezte rajta, hogy természetadta becsületesség, megbízhatóság és lovagiasság rejtőzik benne. Volt valami báj ezekben a mexikói férfiakban: valami öntudatos szépség és nagy fizikai erő. Hogyan is lehetett olyan keserű érzése ezzel az országgal kapcsolatban?

A reggel még frissen terjengett a halványbarna vizű folyón, a néma, homokos partok között. Még kékes homály derengett a levegő alsóbb rétegében és fekete vizimadarak suhantak gyorsan, észrevehetetlenül ide-oda a folyó széléről a száraz, kiszikkadt homokpadok felé, amelyek fák nélkül, csupaszon emelkedtek ki a vízből. Most szélesebb folyóba értek a keskenyebből. A felszálló éjszaka kékesége és nedvessége mintha még ott lebegett volna felettük és távol a parton az elszórt borsfák alatt.

A csónakos rövid és kemény csapásokkal evezett a csillogó, lágy, tejszerű vizen és csak néha, pillanatokra tartott szünetet, hogy lopva letörölje arcáról az izzadságot egy öreg ronggyal, amelyet maga mellé fektetett az ülésre. Az izzadság úgy gyöngyözött bronzbarna bőrén mint a víz és feketehajú, magas boltozatú indián feje párolgott a nedvességtől.

- Nem sietős, - nyugtatta meg Kate mosolyogva.

- Mit mond a senorita?

- Hogy nem sietős, - ismételte.

A férfi mosolyogva és mélyen fellélegezve megpihent, aztán megmagyarázta, hogy most a folyó sodra ellenében evez. Ez a szélesebb folyó a tóból hömpölyög, súlyos és erős sodró áramlással. Látja? Most, hogy csak egy pillanatra megpihent, a csónak máris megfordul és visszafelé úszik! Gyorsan megragadta az evezőket.

A csónak lassan haladt előre a búcsúzó éjszaka végső lehelletétől hűvös ég alatt, a lágy, erőssodró barnás vizen, amely az úszó vizijácintok kis csomóit vitte a hátán. A part közelében néhány fűz, meg egy-két gyönyörű zöldlevelű borsfa állott. A fákon túl a vízszintes part mögött nagy dombok emelkedtek magas, hegyes csúcsokkal, hihetetlenül kiszáradva, mint a kétszersült. A kék ég rájuk támaszkodott. Csupasz, kopár és élettelen dombok voltak. Aztán sokáig nem látszott semmi más, csak az orgonakaktusz kékes-zöld hajtásai, amelyek sötéten, de levegősen csillogtak az okkersárga szárazságban. Ez ismét Mexikó volt, kiszáradva és ragyogva az éles világításban, kegyetlen és valóságosan csillogással.

A folyó közelében, a síkságon, egy szamaragoló peon lassan terelt öt kövér tehenet itatni a víz felé. A nagy fekete-fehér foltos állatok álmos lassúsággal ballagtak a borsfák alatt a part felé,

mint mozgó fények és árnyékok: azután elképzelhetetlen csöndben vonultak el ismét a reggeli csillogásban.

A levegő, a víz, a föld, minden csendes volt ebben az új világításban. Az éj utolsó kéksége is szétfoszlott, mint a lehellet. Semmi hang, semmi élet. A nagy világosság erősebb volt, mint maga az élet. De magasan, fenn a kék égen, néhány tűzok repült piszkosszélű szárnyakon, mint mindenfelé Mexikóban.

- Nem kell sietni! - mondta ismét Kate a csónakosnak, aki újra megtörölte az arcát és fekete haja csöpögött az izzadságtól. - Mehetünk valamivel lassabban is.

Az ember bocsánatkérően mosolygott rá.

- Ha a seniorita volna szíves hátraülni, - mondta hirtelen.

Kate először nem értette a kérést. A csónakos éppen a jobboldal egy kanyarulata felé evezett, hogy a víz sodrából kikerüljön. A balparton Kate észrevett néhány fürdőző embert: férfiakat, akiknek nedves bőre gyönyörű és csillogó barnásvörös színben szikrázott, mint a bennszülötteké. De volt köztük egy magas férfi, akinek furcsa, krémes kétszersült színű bőre volt, olyan mint a városi mexikóiaknak. Figyelmesen nézte a vizen keresztül a fénylő testű, meztelen férfiakat, ahogy félig belemerültek a folyóba.

Felkelt a helyéről, hogy hátrahúzódjék a csónak farába, ahol Villiers üldögélt. Miközben odament, megpillantotta egy férfi sötét fejét és szikrázó barnás vállait, ahogy a csónak felé úszott. Megingott és leült, az ember pedig felállt a vízben és feléjük lábolt. A víz lágyan csapkodta laza kis kendőjét, amely ágyéka köré volt kötve. Sima, nedvesbőrű és kellemes színárnyalatú férfi volt, az indiánok erős, keményizmú fizikumával. Miközben a csónak felé közeledett, haját hátrasimította a homlokából.

A csónakos mereven, de meglepődés nélkül nézett rá és egy kis bujkáló, szinte gúnyos félmosoly játszadozott a szája körül. Mintha csak számított volna erre a találkozásra.

- Hová mentek? - érdeklődött a vízben álló ember, miközben a barna folyóvíz lágyan simogatta erős ágyékát.

A csónakos várt egy pillanatig, hogy patrónusai feleljenek, de aztán látva, hogy azok hallgatnak, halk, vonakodó hangon válaszolta:

- Orillába.

A vízbenálló ember megfogta a csónak farát, miközben a csónakos ember lágyan csapkodta a vizet az evezőivel, hogy járművét egyenes irányban tartsa. Aztán hosszú, fekete haját kissé kihívóan simította hátra.

- Tudjátok, hogy kié a tó? - folytatta a fiatalember ugyanazzal a kihívással a hangjában.

- Mit mond? - kérdezte Kate gőgösen.

- Hogy tudjátok-e, kié a tó? - ismételte a fiatalember a vízben.

- Kié? - kérdezte Kate suttogva.

- Mexikó ősrégi isteneié, - jelentette ki az idegen. - Adományt kell adnotok Quetzalcoatlnak, ha a tóhoz akartok menni.

Különös, szelid szemtelenség volt ez! De annyira tipikusan mexikói!

- Hogyan? - kérdezte Kate.

- Úgy, hogy adhatsz nekem valamit, - felelte a férfi.

- De miért adjak én *neked* valamit, ha az adomány Quetzalcoatl részére szól? - dadogta az asszony.

- Én Quetzalcoatl embere vagyok, - válaszolta a férfi nyugodt arcátlansággal.

- És ha semmit sem adok neked? - kérdezte Kate.

A férfi vállat vont és kitárta szabad kezét, közben azonban megbillent egy kicsit, mert elvesztette az egyensúlyt a vízben.

- Megteheted, ha ellenségeddé akarod tenni a tó isteneit! - mondta hidegen, miután visszanyerte egyensúlyát.

Ekkor nézett rá először egyenesen a nőre. És ahogy ránézett, démoni arcátlansága és különös, amerikai feszessége alábbhagyott, majd teljesen eloszlott.

Szabad kezével könnyed, elbocsátó mozdulatot tett és szeliden előretolta a csónakot.

- Nem baj, - mondta kissé szemtelenül félrebillentve a fejét és némiképp baljós mosolygással.

- Majd várunk addig, amíg a Hajnalcsillag felkél!

A csónakos lágyan, de erőteljesen megrántotta az evezőket. A vízben álló férfi erős mellkasán megcsillant a nap és ő csak félig tudatos elmerültséggel nézett a csónak után. Szemében megjelent az a különös távolbavesző csillogás, amely mintha csak fennakadna az élet jelenségei között és amely - mint azt Kate hirtelen megértette - a központot alkotó pillantás volt a bennszülöttek szemében. A csónakos, ahogy tovább evezett, visszanézett a vízben álló férfira és az ő arcán is megjelent az az elvont, elváltozott kifejezés, amely az olyan embernek sajátossága, aki helyrehozhatatlanul fennakadt a világ két hatalmas energiájának szárnyai között. Rendkívüli, megkapóan szép pillantás volt ez, mintha az egész élet néma és sebezhető középpontja remegett volna benne, mint ahogy a sejtmag lebeg nyugalmas egyensúlyában a sejtmag belsejében.

- Mit akart ez mondani azzal, hogy „majd várunk, amíg a Hajnalcsillag felkél”? - kérdezte Kate.

A csónakos lassan elmosolyodott.

- Ez csak egy név, - mondta.

És úgy látszott, hogy nem tud többet. De a szimbólum nyilvánvalóan őt is erősen megfogta és meghökkentette.

- Minek jött ez hozzánk és miért szólított meg bennünket? - érdeklődött tovább Kate.

- Ez a Quetzalcoatl isten emberei közül való, seniorita.

- És maga? Maga is közéjük tartozik?

- Ki tudja, - felelt az ember, féloldalra hajtva a fejét. Aztán hozzátette: - Azt hiszem, sokan vagyunk...

Kate arcát azzal a csillogó, mély és elvont tekintettel vizsgálta, amely remegés nélkül lövelt fekete szemeiből és amely Katét hirtelen a hajnalcsillagra vagy az esti csillagra emlékeztette, amely pontosan félúton függ az éjszaka és a nappal között.

- Magának a szeméből is a hajnalcsillag világít, - mondta az embernek.

A férfi csodálatos szép mosolyt villantott feléje.

- A seniorita érti, - felelte hálásan.

Arca ismét sötétbarna maszkká változott, amely olyan volt, mint valami félig átlátszó kő. Aztán teljes erejével tovább evezett. Előttük a folyó kiszélesült, a partok alacsonyabbakká váltak és úgy lejtősdtek a víz tükre felé, mint fűzfákkal és sással telenőtt homokzátonyok. A fűzfák fölött egy négyszögletes fehér vitorla emelkedett, mintegy a szárazföld fölött kifeszítve.

- Ilyen közel van a tó? - kérdezte Kate.

- Igen senorita! A vitorlás csónakok várnak a szélre, hogy bejöhessenek a folyóba. Mi el fogunk haladni a csatorna mellett.

Fejének egy hátravetett mozdulatával odamutatott a keskeny kanyargó vizi átjáróra a sűrű sás között. Ez az átjáró Katet a kis Anapo folyóra emlékeztette: ez is ugyanolyan furcsán titokzatosnak látszott. A csónakos - félig szomorú, félig ujjongó rándulásokkal bronzszínű, nyugodt arcán - teljes erejével evezett. Vizi madarak usztak be a sás közé, vagy szárnyrakaptak és nekirepültek a kék levegőnek. Néhány fűzfa élénkzöld színt vegyített a kiaszott és kiszáradt tájba. A folyó most keskennyé és kanyargóssá vált. Villiers közömbös gesztusokkal hol a jobb, hol meg a bal kezével irányította az evezőst, nehogy zátonyra fussanak a kanyargós, szűk vizi úton.

Villiersnek is jólesett, hogy végre valami praktikus és elég gépies dolgot csinálhat és mutathat. Ismét kiütközött belőle a praktikus ösztönű amerikai.

Minden más dologgal szemben értetlenül viselkedett és ezért valahányszor megkérdezte valamiről Katet, az asszony mindig úgy tett, mintha nem hallaná. A folyóból, a vízben felbukkant meztelen emberből, az egész csónakútból valami finom, halk misztériumot érzett ki és nem bírta elviselni, hogy ezt józan, amerikai felszínességgel megtárgyalják. Halálosan unta ezt az amerikai automatizmust és ezt az amerikai felszínes józanságot. Mind a kettő émelgyő érzést okozott neki.

- Egész jóformájú fickó volt ez, aki feltartóztatta a csónakot. Mit akart tulajdonképpen? - erősködött Villiers.

- Semmit! - felelte Kate.

Átsiklottak az agyagszínű, lazaköves földnyelv mellett, a hullámverésen keresztül a tó széles, fehér tükreire. Kelet felől kis szellő kerekedett a felkelő nap nyomán és az átlátszó könnyű, barnaszínű víz felszíne hullámozni kezdett. Mellettük homokos áramlat kavargott. Kifelé, a nyílt vizen, nagy négyszögletes fehér vitorlák igyekeztek óvatosan előre és a barnásszínű, halvány víz pusztaságán túl, igen messzire, kék, éles dombok emelkedtek a túlsó oldalon, sok mértföldnyi távolságban, elmosódott halványkék színben, de mégis élesszélűen és világos formákkal a messzeségben.

- Most már könnyebben megy, - mondta a csónakos, Katere mosolyogva. - Kikerültünk a víz sodrából.

Ritmikusan, valami nagy nyugalommal evezett tovább a csurranva pergő, tejfehér vízen. És Kate most első ízben érezte magát szemtől-szemben a bennszülöttek misztériumával, azzal a különös és titokzatos szelidséggel, amellyel az erőszak Scyllája és Charybdise között hánycódnak. Olyan ez, mint a madár kicsiny, törékeny, tökéletes teste, amely röptében villámlás, tűz és éjszaka között szárnyal. De a nap ragyogása és az éjszaka sötétje között, a villám fénye és a mennydörgés ágyúzása között, a madár nyugodt, törékeny teste örökre biztosan szárnyal és lebeg. Ugyanaz a misztérium ez, mint az esthajnalcsillagé, amely csöndben és magasan ragyog a nap lefelé hajló pályája és a leszálló éjszaka üres, kopár pusztasága között. Ugyanaz a nagyszerűség ez, mint a fénylő esthajnalcsillagé, amely őrszemként áll az éjszaka és a nappal között, csillogó kapocsként fogja össze a két ellentétet.

Ugyanezt a mély, tiszta szimpátiát érezte e pillanatban önmaga és a csónakos, önmaga és a között az ember között, aki a vízből szólt hozzá. És ezt az érzést nem volt hajlandó megzavartatni Villiers amerikai szellemeskedéseivel.

A víz csapkodó nesze volt az egyetlen élő hang. A csónakos megfordult és arrafelé mutatott, amerre egy *canoa*, egy bennszülött vitorlás csónak feküdt éles szögben. A csónakot zátonyra vitte a szél és most várnia kellett, amíg valami újabb szél ismét lesodorja a puposodó homokpadról. Egy másik csónak is jött a szél mentén, óvatosan kormányozva a zátonyok között, a folyó torkolata irányában. Kivájt, fekete oldalai felett magasan tornyosultak a petate-k, a bennszülöttek levelekből font szőnyegek. Mezítlábás, bő fehérnadrágos férfiak bukkantak fel és barna mellüket mutogatva, mint a fecskék, hajladoztak, nyomkodtak a póznákkal a vízben és közben széles kalapjukat fejüknek apró, madárszerű rázásával egyensúlyozták.

A csónakokon túl sziklák meredeztek fel, amelyeken pelikánokhoz hasonló, különös körvonalú madarak gubbasztottak mozdulatlanul.

Áteveztek a tópart egyik öblén és közeledtek a szálló felé. Ez a hosszúkás, alacsony épület az élénkzöld banánok és borsfák között, egy kiszikkadt, száraz földnyelven állott a halványbarna víz fölött. A part mindenfelé halványan és kegyetlen-szárazon emelkedett és a kis dombokon az orgonakaktusz sötét oszlopai fúródtak a semmibe.

Volt itt egy rombadőlt kikötő és távolabb egy csónakház. A letöredezett köparton egy fehér-flanellnadrágos ember állott. Az olajos vízen kacsák és fekete vízimadarak uszkáltak, mint a dugók. A fenék köves volt. A csónakos hirtelen feltartotta és megfordította a csónakot. Fegyűrté az ingujját és az evezők fölé hajolva, belenyúlt a vízbe. Gyors mozdulattal megfogott valamit, aztán ismét visszazökkent a csónakba. Halványbőrű tenyerének öblében egy kis agyagtálat tartott, amely megkérgesedett a tavi üledéktől.

- Mi az? - kérdezte az asszony.

- Az istenek edénykéje, - felelte a csónakos. - Az öreg halott isteneké. Fogadd el, seniorita!

- Ha megengeded, hogy fizessek érte, - mondta Kate.

- Nem, seniorita. Ez a tied, - erősködött az ember, azzal az érzékeny férfias őszinteséggel, amely néha oly váratlanul bukkan föl a bennszülöttekből.

A holmi egy kis kerek, durva tányérka volt, apró dudorodásokkal.

- Nézd! - mondta a férfi, ismét megfogva a kis tányérkát. Felfelé fordította és Kate belevéselt szemeket és valami állatfej kinyúló fülét látta rajta.

- Macska! - kiáltotta. - Ez valami macska!

- Vagy coyota!

- Coyota?

- Hadd nézzem! - vágott közbe Villiers. - Nahát, milyen érdekes! Mit gondolsz, régi lehet?

- Régi ez? - fordult Kate a férfihez.

- Olyan idős, mint a régi istenek, - felelte a csónakos. Aztán hirtelen mosollyal hozzátette: - A halott istenek már nem esznek rizst, megelégszenek kis ajándékokkal, amíg csontok a víz alatt. - És erősen belenézett Kate arcába.

- Amíg csontok? - ismételte az asszony. Aztán megértette, hogy a férfi a halált nem ismerő istenek csontvázaira gondol.

Most a kikötőhöz értek, vagy helyesebben az összeomlott cementhalomhoz, amely valamikor kikötő volt. A csónakos kiugrott a partra és fogta a csónakot, amíg Kate és Villiers kiszállott belőle. Aztán felcipelte a poggyászokat.

A fehénadrágos férfi egy *mozo* kíséretében közelebb jött. Ő volt a hotel igazgatója. Kate kifizette a csónakost.

- *Adios, senorita!* - mondta a férfi mosolyogva. - Quetzalcoatl vezéreljen!

- Köszönöm, - kiáltotta vissza neki az asszony. - Isten veled!

Felmentek a meredeken az imbolygó banánfák között, amelyek rongyosszélű levelei susogva, halkán remegtek a szélben. A zöld gyümölcs lágy csomókba pohosodott, a bíborvörös virág pedig mereven csüngött lefelé.

A német igazgató odajött beszélni velük: fiatal ember volt, úgy negyven év körüli, kék szemekkel, amelyek üvegszerűnek és megkövesedettnek látszottak szemüvegei mögött. De középpontjuk élénk volt. Meglátszott rajta, hogy német ember, aki már hosszú évek óta van idekinn, Mexikóban, ezen az elhagyatott helyen. Ezt mutatta a meglehetősen merev tekintet, a lélek félelmének - nem a fizikai félelemnek - és a vereségnek tekintete, amely oly jellemző az európaira, aki hosszabb idő óta ki van téve az idegen szellem befolyásának. De ez a vereség pusztán csak a lélek és nem az akarat veresége.

Megmutatta Katenak a szobáját, amely a befejezetlen szárnyon volt, aztán megrendelte a reggelijét. A hotel egy öreg, verandás, alacsony farmház volt, és ez szolgált egyszersmind ebédlő, szalón, konyha és irodaként is. Volt aztán egy kétemeletes új szárny, csinos fürdőszobával két-két hálósoba között. Csaknem modern berendezése nem nagyon illett össze a másik épülettel.

Ez az új szárny azonban befejezetlen volt, - félbenhagyták már vagy tizenkét éve, vagy még régebben. A munka akkor maradt abba, amikor Porfirio Diaz elmenekült Mexikóból. Most már valószínűleg sohasem fogják befejezni többé.

És ez Mexikó! Bármilyen igényei, bármilyen modern berendezései voltak is a fővároson kívül, azokat vagy tönkretették, vagy nyerseksé és befejezetlenséggé maradtak, a vas-traverzek égbenyúló, megrozsdásodott csontjaival.

Kate kezét mosott, aztán lement reggelizni. Az öreg farmház hosszú verandája előtt a zöld borsfák megelevenedett fényként álldogáltak és apró skarlátvörös testű és mákvirághoz hasonló, szemtelen fejű bíbornok-madarak villogtak a rózsaszínű borsvirágok között, barna szárnyaikat messze kiterjesztve merészen csillogó vöröslésük fölé. Libák menete haladt tova gépszerűen a tűző napfényben, a kövek között csapkodó halvány, zöldesszínű víz felé.

Különös atmoszférájú hely volt ez: sziklás, kemény, szakadozott, kegyetlenül kerek dombokkal és villás orgonakaktusz-bokrokkal a régi ház mögött. És egy ősrégi út húzódott el mellette, mély, ősrégi porral. És lépten-nyomon titokzatosság és kegyetlenség, megkövesedett félelem; a lappangó kegyetlenség misztériumának érzése.

Kate farkaséhesen várakozott és örült, amikor egy ingujjas és foltosnadrágú mexikói, - Don Porfirio idejének egy másik megmaradt emléke - végre behozta neki a tojást és a kávé.

Ez a férfi is néma volt, mint ahogy itt köröskörül minden némának látszott, még maguk a kövek és a víz is. Csak azok a szárnyas pipacsok: a bíbornok-madarak, mutatták az élet valamelyes jelét, de ezek is titokzatosak voltak.

Milyen gyorsan változik az ember hangulata! A csónakban a hajnali csillag büszke, ragyogó csöndességét érezte, nyugalmas biztonságát, amellyel középúton ragyog a világegyetem

energiái között. Ezt látta a bennszülöttek fekete szemében, a napkeltében, az emberek ragyogó, lomha, indiánvérű testében.

És most megint az üresség, a körülzárttság és a kegyetlenség, csönd: a mexikói reggel furcsa, üres, elviselhetetlen csöndje. Már rosszul érezte magát és ránehezedett az a nehéz tudat, amely úgy meg szokta kínozni az embert a kaktuszoknak ebben az országában!

Felment a szobájába. Útközben megállt a folyosó ablakánál, hogy kinézzen a szabálytalan kis dombokra, amelyek kiszáradt halmokként sorakoztak a hotel háta mögött, a sötétzöld orgona-kaktusz-bokrok szabályos rendben ismétlődő és baljós csoportjával, mintegy árnyékként ebben a ragyogásban. Szürke földi mókusok szaladgáltak szüntelenül, mint a patkányok. Baljós, furcsán fenyegető és baljós volt a napnak ez a szörnyű izzása!

Felment a szobájába, hogy egyedül maradjon. Az ablaka alatt, a téglák és a befejezetlen építkezés hulladékai között egy hatalmas, piszkos-fehér pulykakakas lépkedett barna tyúkjai között. Néha kinyújtotta rózsaszín csőrét és éles, erőteljes rikoltást hallatott, ami olyan volt, mintha valami izmos kutya csaholna. Vagy széterjesztette a szárnyait, mint valami nagy, lebegő, fehér peonia és jobbra-balra sziszegve páváskodott, tollazatának fényével hivalkodva.

Távolabb a halvány-földszínű, valószínűtlennek tűnő víz örök remegésén túl, messzire a hegyek bontakoztatták ki papos kékségüket. Nagy messzeségekben tűntek fel a száraz levegőben, halványan, de mégis éles körvonalakokkal és fenyegetően felmagasodva...

Kate megfürdött az olajos tükrű vízben, amely alig hasonlított vízre egyáltalán. Aztán odasétált a rombadőlt építkezéshez és leült az alacsonyabban fekvő csónakház árnyékában. Kis fehér kacsák bukdácsoltak ki a sekélyes vízből a lába alatt, aztán ismét lebuktak és a víz alatt valóságos porfelhőket kavartak fel. Egy canoe közeledett evezve, benne egy szikár férfi, csupasz barna lábszárral. Kate bólintását az indiánok szolgálatkész gyorsaságával viszonzotta, bekötötte canoeját a csónakházba, aztán némán és mezítláb lépdelve az élénkzöld vízi kövek fölött továbbment és hosszú, hűvös árnyékot rajzolt maga után a levegőben.

A reggel néma volt, csak a víz halk csapkodását és a pulykakakas időnkénti éles felrikkanását lehetett hallani. Valami természetellenes, üres csend terpeszkedett mindenfelé, mintha az élet visszahúzódott volna innen. A mexikói reggel üressége... Csak a pulykakakas hangja visszahangzott néha.

A víz hatalmas, végeláthatatlan tükre mint a tenger remeg el a messzeségben a semmiségbe ködlő hegyekig...

Közvetlen közelben banánfák rongyos levélkoronái, csupasz dombok, mozdulatlan kaktuszokkal; balfelé pedig egy hacienda, a peonok szögletes, sárból tapasztott, apró házaival. Néha egy-egy testhez tapadó nadrágú, nagykalapos ranchero ügetett a poron keresztül apró lován, vagy peonok suhantak el, szamaraik nyergében, lobogó fehér gyapjú gatyájukban, mint a kísértetek.

Mindenben van itt valami kísérteties. A reggel sivár, üres, pusztá. Minden hang visszahúzódik, az egész élet visszahúzódik, minden visszahúzódik. A föld olyan szikkadt, hogy szinte láthatatlan, a víz csaknem olajosan csúszós, mintha egyáltalán nem is víz volna. Olyan, mint a halak ragadós teje, mondta valaki.

VI. FEJEZET. Út a tавon.

Porfirio Diaz idejében a tópart Mexikó Riviérájának indult és a terv szerint Orilla lett volna az ország Nizzája, vagy legalább is Mentone-ja. De a forradalmak ismét felütötték a fejüket és 1911-ben Don Porfirio elmenekült Párizsba, mint mondják, harmincmillió aranypezoval a zsebében: egy pezo pedig kitesz egy féldollárt, közel egy fél angol koronát. De nem kell elhinni mindent, amit mondanak, különösen az ember ellenségeinek.

Orilla, amely az amerikaiak téli paradicsomának indult, a következő forradalmak alatt visszaesett a barbárságba és az építkezések félbemaradtak. 1921-ben azután gyenge újjáépítési kísérletek indultak meg.

A birtok, meg a szomszédos hacienda is egy német-mexikói családé volt. Ezek szerezték meg eredetileg a birtokot az amerikai Hotel Társaságtól, amely a partvidék fejlesztésére vállalkozott, de csődbement a különböző forradalmak alatt.

A német-mexikói tulajdonosok nem voltak népszerűek a bennszülöttek körében. Ezekben az években még maga egy égből leszállt angyal sem lett volna népszerű, ha tudják róla, hogy földbirtokos. Mégis a szállót 1921-ben szerény keretek között megnyitották egy amerikai menedzser vezetése alatt.

Az év vége felé José, a német-mexikói tulajdonos fia, feleségével s gyermekeivel megszállott a hotel új szárnyában. José kicsit ostoba volt, mint ahogy a legtöbb külföldi az Mexikóban, az első generáción túl. Valami üzleti ügyet elintézendő, bement Guadalajarába, a bankba és ezer arany pezo-t hozott haza magával egy csomagban. Ezt a dolgot persze - mint ő hitte - halálos titokban tartotta.

Már mindenki lefeküdt ezen a ragyogó, holdfényes, téli éjszakán, amikor két ember jelent meg az udvarban és José nevét kiabálták: beszélni akartak vele. José, mit sem gyanítva, otthagya feleségét és két gyerekét s lement. Egy perccel később hangos kiáltással hívta az amerikai menedzsert. A menedzser abban a hiszemben, hogy valami üzleti dolgot kell elintézní, szintén lesietett. Alighogy kilépett az ajtón, két ember ragadta meg a karját és ráförmedt: - Egy mukkot se!

- Mi baj van? - kérdezte Bell, aki felépítette volt Orillát és már húsz éve élt a tó mellett.

Ekkor észrevette, hogy másik két ember Josét fogja.

- Gyerünk, - mondták.

Öt mexikói volt - indiánok, vagy félvér indiánok - és a két fogoly. Így vonultak - a foglyok papucsban és ingujjban - a kis iroda felé, a hotel másik része, a farmház irányában.

- Mit akartok? - kérdezte Bell.

- Adj nekünk pénzt! - mondták a banditák.

- All right, - felelte az amerikai. Mindössze néhány pezo volt a safeben. Kinyitotta a pénzszekrényt, megmutatta nekik, azok pedig elvették a pénzt.

- Most add ide a többit! - mondták.

- Nincs több, - válaszolta a menedzser teljes jóhiszeműséggel, mert José még neki sem szólt az ezer pezoról.

Az öt peon ekkor kutatni kezdett a szegényes kis irodában. Találtak egy halom vörös takarót, amelyet azonnal birtokba vettek és néhány üveg vörös bort, amelyet megittak.

- Most pedig, - mondták - add elő a pénzt!

- Nem adhatom elő, ha egyszer nincs mit, - felelte a menedzser.

- Jól van! - mondták erre és előhúzták félelmetes machetteiket, a mexikóiak súlyos kését.

Josénak inába szállt a bátorsága és előszedte a bőröndöt az ezer pezoval. A pénz egy kendő sarkába volt belecsavarva.

- Most gyertek velünk, - mondták a banditák.

- Hová? - kérdezte a menedzser, aki most már szintén rosszat kezdett sejteni.

- Csak ide ki a dombra és ott fogunk hagyni benneteket, hogy ne telefonálhassatok Ixtlahuacanba, mielőtt még időnk volna kereket oldani, - nyugtatták meg az indiánok.

Odakünn, a fényes holdsütésben hideg volt a levegő. Az amerikai vacogott, úgy, ahogy volt, nadrágban, ingben és hálópapucsban.

- Engedjete legalább felvenni egy kabátot, - kérte.

- Vegyél fel egy kendőt, - felelte az egyik szálas indián.

Magára kapott egy kendőt és miközben két ember fogta a karját, követte a hasonlóképen fogoly Josét, ki a kis kapun át a poros útra és fel a meredek, kerek kis dombra, amelyen az orgonakaktusz baljós tövei mint kegyetlen ujjcsomók meredtek fel a holdfényben. A domb köves és meredek volt, a járás lassú. José, ez a kövér, huszonnyolc éves fiatalember, a jómódú mexikóiak félénk modorában tiltakozni próbált.

Végre felértek a domb tetejére. Három ember félrevitte Josét és magárahagyta Bellt egy kaktusztörzs közelében. A hold levilágított a tökéletesen tiszta mexikói égről. Láruk alatt a nagy tó csillogott homályosan, messze elhúzódva nyugat felé. A levegő oly tiszta volt, hogy a szemközti hegyek harminc mérföld távolságról is élesen és tisztán emelkedtek ki a holdfényben. És sehol egy hang, sehol egy moccanás. A domb lábánál feküdt a hacienda; a peonok édesen horkoltak kunyhóikban. De különben is mit segíthettek volna?!

José és a három férfi eltűnt egy kaktuszbokor mögött, amely egyenesen emelkedett a magasba, mint egy hatalmas, közös lábra állított fekete póznacsomó és éles, fekete árnyékot vetett. Az amerikai hallotta a halk és gyorsan beszélő hangokat, de nem tudta megkülönböztetni a szavaikat. Két óre kissé elhúzódott tőle, hogy hallja, amit a többiek beszélnek a kaktusz mögött.

És az amerikai, aki ismerte a földet, amelyen állt és az eget, amely föléje borult, hirtelen megérezte a levegőben a halál sötét vibrálását, a vérszomj nyugtalan remegését. Félreismerhetetlenül megérezte a levegőben, mint ahogy mindenki megérzi Mexikóban. És az a különös, természetellenes gyilkolási vágy, amely az öt banditában feltámadt, már vészjelet adott a lelkében.

Kendőjét meglazítva, feszülten figyelt a holdfényben. Aztán ütések zaja hallatszott, ahogy a *machette*-k kéjjel fűrődtek bele az emberi testbe, majd José elváltozott hangja: *Perdoneme!* Bocsássatok meg! - Ennyit kiálthatott mindössze a lemészárolt ember, miközben összeroskadt.

Az amerikai nem várt tovább. Kendőjét eldobva, a kaktuszfedezék mögé ugrott és bukducsolva rohant le a lejtőn, mint a nyúl. Pisztolylövések dördültek utána, de a mexikóiak rend-

szerint nem tudnak jól célozni. Hálópapucsá leesett a lábáról és a vékony ember mezítláb szaladt lefelé a köveken és kaktuszokon keresztül, a szálló felé.

Amikor leért, már mindenkit ébren és kiabálva talált a hotelben.

- Gyilkolják Josét! - ordította és rohant a telefonhoz, mert minden pillanatban várta, hogy az öt bandita ismét rátör.

A telefon a régi farmház ebédlőjében volt. És nem felelt - nem felelt - nem felelt! A szakácsnő a konyha feletti kis hálószobában jajgatott. Kissé távolabb, az új szárnyban, José mexikói felesége sikoltzott. Végre megjelent egy szolgálgyerek.

- Próbáld felhívni a rendőrséget Ixtlahuacanban, - kiáltott oda neki az amerikai, azzal átrohant az új szárnyba, a puskájáért és hogy elbarrikádozza a bejáratot. Leánya, - anyátlan gyerek - együtt zokogott José feleségével.

A telefon nem felelt! Hajnalfelé a szakácsnő azzal a kijelentéssel, hogy a banditák bizonyára nem fognak egy nőt bántani, átment a haciendára, hogy összeszedje a peonokat. Napkeltekor azután elküldtek egy embert a rendőrségért.

Megtalálták José holttestét, amelyet tizennégy késszúrás járt át. Az amerikai bevitték Ixtlahuacanba és kórházba fektették, ahol azután két bennszülött asszony húzogatta ki a lábából a kaktusztüskéket.

A banditák elmenekültek a mocsarakon keresztül. Hónapokkal később rájuk ismertek Michoacanban, az ellopott takarókról és egyikük - sarokba szorítva - elárulta a társait.

Ezután a hotelt ismét lezárták és csak három hónappal azelőtt nyílt meg, hogy Kate odaérkezett.

De Villiers még egy másik történetet is felszedett. Az elmúlt évben a peonok meggyilkolták a tó körüli egyik birtok felügyelőjét. Lehúzták róla a ruhát és otthagyták hanyattfekve, mezítelenül, orrát kettévágták és az orr két felét hosszú kaktusztüskékkel az arcához szögezték.

- Ne mondjon többet! - szakította félbe Kate.

Úgy érezte, mintha az égre volna felírva a végzet, - a végzet és a borzalom!

Levelet küldött Don Ramonnak Sayulába és megírta neki, hogy vissza akar térni Európába. Az igaz, hogy ő maga nem látott még semmi borzalmat a bikaviadalon kívül. És volt néhány gyönyörű pillanata, mialatt csónakon jött ide a hotelbe. A bennszülöttekben is megfogta a lelkét valami titokzatosság és szépség. De nem tudta elviselni bizonytalan érzéseit és legújabbán szerzett borzalmas tudomásait.

Igaz, a peonok szegények! Húsz amerikai cent napszámért szoktak dolgozni, most pedig az átlagbér ötven cent, vagy egy pezo. A régi időkben azonban egész éven át megkapták a bérüket, most pedig csak vetés vagy aratás idején. Ha nincs munka, nincs fizetés! És a hosszú száraz évszakban bizony legnagyobbreszt nem volt munka!

- Dehát, - magyarázta a hotel német menedzsere, ez az ember, aki Tabascoban vezetett már egy gummiültetvényt, Vera Cruz államban egy cukorföldet, Jaliscoban pedig egy búzát, kukoricát és narancsot termelő haciendát, - dehát nem csak pénzkérdés ez a peonoknál. És nem is a peonoktól indul ki. Mexikó Cityből indul ki, ahol egy csomó gonosztevő állandóan bele akar köpni a tálba és mindenféle kegyes jelszót találnak ki, amivel léprecsalják a szegény embert. Ennyi az egész. Az agitátorok azután körüljárnak az országban és megfertőzik a peonokat. Mindezek a forradalmak és ez az egész szocializmus nem más, mint egy fertőző betegség, olyasmi, mint a vérbaj!

- Dehát miért nem akadályozza meg senki? - csodálkozott Kate. - Miért nem veszik fel a hacendadok a harcot ahelyett, hogy gyáván elbujnak és elszaladnak?

- Óh, a mexikói hacendadok! - A német szeme felvillant. - A mexikói gentleman olyan bátor úr, hogy mialatt a katonák megbecstelenítik a feleségét az ágyon, ő elbújik az ágy alá és még a lélekzetét is visszafojtja, nehogy rátaláljanak! Ilyen vitéz emberek ezek!

Kate kényelmetlen érzéssel nézett félre.

- Valamennyien szeretnék, ha az Egyesült Államok közbelépne. Gyűlölik az amerikaiakat, de azért nem bánnák az Egyesült Államok beavatkozását, hogy az védje meg helyettük pénzüket és birtokaikat. Ilyen vitézek! Személy szerint gyűlölik az amerikaiakat, de másrészt meg szeretik őket, mert azok meg tudják védeni a pénzt és a tulajdont. Ezért azt kívánják, hogy bárcsak az Egyesült Államok annektálnák Mexikót, a szeretett Patriát és szívesen cserbenhagynák a csodálatos zöld-fehér-vörös zászlót és a sast, a kígyóval a karmai között, a külszín és a becsület kedvéért! Színültig tele vannak becsülettel, már tudniillik ilyen becsülettel!

Mindig ugyanaz a keserű harag, gondolta Kate magában. És már unta. Mennyire, mennyire unta már a politikát, a „munka” és „szocializmus” szavakat és minden más effélét! Szinte már fojtogatta őt!

- Hallott ön már valamit Quetzalcoatl embereiről? - érdeklődött mégis.

- Quetzalcoat! - kiáltotta a menedzser furcsa, bennszülött kiejtéssel, kissé megnyomva a végső „l” betűt. - Ez megint egy újabb bolsevista kísérlet! Úgy vélik, hogy a szocializmusnak szüksége van valami istenre, így hát megpróbálják kihalászni ebből a tóból. Ez megint jó lesz újabb lépésszó-jelszónak a következő forradalomban.

Azzal elment, mert valami dolga akadt, ami elszólította.

- Óh, istenem! - gondolta Kate. - Ezt igazán nehéz itt kibírni.

De szeretett volna valamivel többet hallani Quetzalcoatlról.

- Tud arról, - kérdezte később a férfit, megmutatva neki a kis tányért, - hogy ilyen tárgyakat találnak itt a tóban?

- Ez elég gyakori, - felelte a férfi. - Még a bálványimádó időkben dobálták be őket. Vagy lehet, hogy még mindig dobálják, mit tudom én! Aztán biztosan megint kihalásszák és eladják őket a turistáknak.

- „Quetzalcoatl edénykéinek” nevezik őket.

- Ez csak megint valami új kitalálás!

- Miért? Úgy gondolja?

- Megint valami új dologgal próbálkoznak, ennyi az egész. Megcsinálták ezt a társaságot itt a tónál, „Quetzalcoatl Embereinek Társaságát” és most körbejárnak és dalokat énekelnek. Újabb mézesmadzaga a nemzeti szocializmusnak, ez az egész!

- És mit csinálnak ezek, ezek a „Quetzalcoatl Emberei”?

- Nem látom, hogy valamit is csinálnának, azonkívül, hogy beszélnek és izgulnak a saját fontosságuktól.

- De mégis mi az alapeszme?

- Nem tudnám megmondani. Azt hiszem, egyáltalán nincs alapeszméjük. De ha van is nekik ilyesmijük, úgysem kötik az orrára. Ön csak *gringo*, vagy legjobb esetben *gringita*. Ez a társaság pedig csak tiszta mexikóiak számára van. A *los senores*, a munkások és a *los*

caballeros, a peonok számára. Minden peon egy *caballero* manapság és minden munkás *senor*. Azt hiszem, szeretnének találni maguknak valami külön istent, hogy mint utolsó tollat, kitűzzék a sipkájuk mellé.

- És hol kezdődött az egész Quetzalcoatl-ügy?

- Odalenn Sayulában. Azt mondják, Don Ramon Carrasco van a háttérben. Lehet, hogy ő akar lenni a legközelebbi elnök, vagy talán még magasabb céljai vannak és ő akar lenni az első mexikói Fáraó!

Óh, mennyire elkínosza Katet ez a reménytelenség, csúfság, cinizmus, üresség! Szinte úgy érezte, szeretne hangosan kiáltani az Ismeretlen Istenekhez, hogy adják vissza életébe a varázst és mentsék meg a világ józanságának ettől a rothadó szárazságától!

Ismét arra gondolt, hogy visszamegy Európába. De mi haszna volna? Azt is ismerte! Az meg csupa politika, jazz, sekélyes miszticizmus, vagy piszkos spiritualizmus! Minden varázs eltűnt belőle. A fiatalabb generáció ügyes és érdekes, de minden misztérium, minden háttér nélkül. A fiatalabb generáció, amely laposabb és jazzesebb, egyre jobban híján van a csodának.

Nem, nem tudna újra visszamenni Európába!

Nem! És nem hajlandó elfogadni a hotelmenedzser véleményét Quetzalcoatlról. Hogyan is ítélné ilyesmiben egy hotelmenedzser - még akkor is, ha valójában nem hotelmenedzser, hanem birtokfelügyelő? Kate ismerte Ramon Carrascot és Ciprianot. Ezek férfiak! Ezek bizonyára olyasvalamit akarnak, ami a hétköznapin túl esik. Hinni akar bennük. Bármit, akármit inkább, mint a Semminek ezt a józanságát ami a világ és amibe hovatovább az ő élete is bele-sodródik!

Villierset is el fogja expedálni. Kedves fiú, szereti. De ő is a vargabetűt jelenti, az élet-ellenességet és a pusztulást. Igen, őt is el kell küldenie. Kell, muszáj, hogy szabaddá válják ezektől a gépies kötelékektől!

Mindegyikük, épp úgy, mint Villiers, olyan, mint a fogaskerék, amellyel kapcsolatban az ember minden ténykedése megfordul. Minden, amit mond, minden, amit csinál, megfordítja az élet igazi folyamát. És ő nem akar elsodródni a helyes iránytól! Végre is Mexikóban, minden lappangó borzalom ellenére, ha az ember távoltartja magától ezeket a nem kívánatos sötétképű embereket, amilyenek az agitátorok és ezt az egész szociális komédiát, akkor mégis csak az lesz lassanként az érzése, hogy ez az élet, ha félelmetes is, de hatalmas és hogy a halál nem végzettszerű!

Lehet, hogy borzalom árad belőlük. De legalább *valami* áradjon néha, hacsak az emberek nem akarnak pusztá gépekké válni!

Nem! Nem! Nem! Nem! Nem! - kiáltotta, mintegy válaszul saját lelkének. - Hadd szabadjon hinnem legalább *valami* emberi kapcsolatban! Ne szakadjak el végleg tőle!

De elhatározta, hogy magára marad és szakít minden mechanikus érintkezéssel. Villiersnek vissza kell mennie az ő Egyesült Államaiba. Ő majd magára marad a saját környezetében. Nem kerül érintkezésbe egyetlen egy ilyen gépies fogaskerék-emberrel sem. Hagyják békén, ne érjenek hozzá! Hogy elrejtőzzék, hogy elzárkózzék, hogy soha még csak meg se szólíthassák!

De ugyanakkor elengedi magát, hogy vére szabadon loboghasson, hogy ennek az ismeretlen népnek a szimpátiája feléje áradhasson. Vaskapukkal zárja el magát a gépies világtól. De ezt az izzó világot magához engedi, átveszi mozgását, az élettempóját, hatalmas napjával és csillagaival egyetemben. Úgy engedi magához, mint ahogy a fa tárja ki leveleit a napnak.

Egy régi spanyol házat fog keresni magának belső *patio*-val, amelyben virág és víz van. Befelé fordul, az árnyékba huzódó virágok felé. Hátat fordít a fogaskerékvilágnak. Nem is néz többé az életnek erre a szörnyű gépezetére. A maga kis békés forrását és a maga kis narancsfáit fogja nézegetni és csak az ég lesz majd a feje fölött...

Így aztán megenyhült szívvel ismét írt Don Ramonnak, hogy elmegy Sayulába, lakást keresni. Villierset elküldte. És a következő napon egy szolga kíséretében a hotel öreg motorcsónakján felkerekedett Sayula falu felé.

Harmincöt mérföldes út volt ez, végig a hosszú tavon. De abban a pillanatban, amikor elindult, békés nyugalmat érzett. Egy magastermetű, sötétarcú férfi ült a csónak farában; ez kormányozott és kezelte a motort. Kate a középen ült, párnákon, a fiatal szolga pedig a hajó orrában kuporgott.

Napkelte előtt indultak útnak, amikor a tó még mozdulatlan fényben fürdött. A vízi jácint furcsa csomókban uszált a lágy, spermaszerű vizen, kifeszítve a levegőben zöld levelét, mint valami bárka vitorláját és himbálván finom, mályvalila virágait.

- Add meg nekem a misztériumot és engedd, hogy a világ ismét éljen számomra! - fohászkodott Kate önnön lelkéhez. - És szabadíts meg engem az emberek automatizmusától.

A nap felkelt és fehéres világosság játszadozott a hegyek ormán. A csónak megkerülte az északi partot és a hegyfok felé fordult. Húsz évvel ezelőtt szaporán épültek errefelé a villák, de a vidék most ismét vadonná vált. Minden csendes és mozdulatlan volt a napfényben. Néha egy-két kis színes folt tűnt fel magasan a kiszáradt dombokon. Madarak? Nem, emberek, fehér gyapjúgatyákban. Arató peonok. Olyan aprók és olyan távoliak voltak, hogy szinte odaszállott fehér madaraknak tunktek.

A kanyarodó körül meleg források bugyogtak, aztán egy templom következett, majd megközelíthetetlen falvai a tiszta indiánoknak, akik még spanyolul sem beszélnek. Néhány zöldelő fa lézengett itt, a meredékes, kiszáradt hegyoldalon.

És így haladtak tovább és tovább. A motorcsónak szüntelenül dohogott és a hajó orrában ülő férfi figyelve csavarodott össze, mint valami kígyó. A haltej-szerű víz csillogott és halvány világosságot tükrözött, amelyben összeolvadtak a szemközti hegyek. És Kate kissé elszundikált.

Elhaladtak a sziget mellett, amelyen egy erődítmény és börtön romjai állottak. Csupa szikla és pusztaság volt itt minden, hatalmas rombadőlt falakkal és egy templom csontvázával a hegyes kövek és a száraz, szürke növényzet között. A szigetet az indiánok hosszú ideig védelmezték a spanyolokkal szemben. Később meg a spanyolok használták a szigetet mint erősséget az indiánokkal szemben. Aztán büntető gyarmatot csináltak belőle. Most pedig egyetlen visszaszító romhalmaz volt minden, tele skorpiókkal, egyébként azonban az életnek minden nyoma nélkül. Csak egy-két halászszer tengett-lengett a part felé eső kis barlangokban és időnként egy kecskenyáj kapaszkodott a sziklák között, jelezve az életet. Meg egy szerencsétlen fickó poshadt itt, akit a kormány küldött ide, hogy az időjárást regisztrálja.

Nem, Kate nem érzett különösebb vágyat, hogy partraszálljon. A sziget túl komornak látszott. Inkább ételt szedett elő a kosarából, evett egy kis löncsöt, aztán megint elszundikált.

Félt ebben az országban. De eddig inkább a lelki, semmint a testi félelmet ismerte. Most érezte meg először, véglegesen és végzetesen, hogy mi volt az az illúzió, amely eddig hatalmában tartotta. Mostanáig mindig úgy gondolta, hogy minden lénynek megvan a maga teljes egyénisége, a teljes lelke: a befejezett Énje. És most, oly világosan, mintha csak új életre ébredt volna, megértette, hogy ez nincs így. Férfiaknak és nőknek csak tökéletlen énjeik vannak, kis darabokból, lazán és némileg össze-vissza egyberakva. Az ember nem készen

teremtődik. A mai férfi csak félig-kész férfi és a nő is csak félig-kész nő. Teremtmények, amelyek élnek és funkcionálnak bizonyos szabályszerűséggel, amelyek azonban gyakran a következetlenség reménytelen összevisszaságába tévednek.

Az ember csak félig-kész, mint a rovar, amely tud gyorsan szaladni és tud serény lenni és hirtelen szárnyra is kap, de amely végeredményben mégsem egyéb, csak szárnyas hernyó. A világon félig-kész kétlábú teremtmények nyüzsögnek, akik ételekkel táplálkoznak és felfedik az egyetlen misztériumot is, ami még megmaradt nekik, a nemiséget. Mindenféle szavakat fonnak össze, eltemetik magukat a szavak és eszmék selyemgubójába, amelyet maguk köré fonnak és a gubón belül legtöbbször erőtlenséggel és legázolva pusztulnak el.

Félig-kész teremtmények, ritkán, egyebek félig felelős és félig beszámítható lényeknél, akik borzasztó tömegekben nyüzsögnek, mint a sáskák.

Rettentő gondolat! De lám: megvan bennük az a kollektív, rovarszerű akarat, hogy kerüljék a tökéletesebb lét elérésének vagy felismerésének felelősségét. Van bennük valami különös, veszett gyűlölet azzal szemben, ha valami tisztultabb énbe akarják kényszeríteni őket. Megvan bennük a pusztulásnak valami beteges fanatizmusa...

A tó hatalmas, csillogó világosságában, Mexikó félelmetes, kékgerincű hegyeitől körülvéve, mintha valami iszonyú csontváz szorongatta volna karjaiban. Valami titokzatos félelmet érzett. Félt attól az embertől, aki itt kuporgott a csónak orrában, - síma izmaival és erős ágyékával, mint egy kígyó - és merőn nézett rá fekete szemével. Ez is amolyan fél-teremtmény, a halál és a pusztulás akaratával! És az a magas férfi mögötte, a kormánynál, annak meg olyan különös, füstszerű, foszforeszkáló szem parázslott a fekete szempillái mögött, amelyet elvéve látni az indiánok között. Szép volt és nyugodt és láthatólag megelégedett. De az a furcsa, ördögös félmosoly bujkált az arcán, a félig-kész embernek az a félgúnyos pillantása, amely tudatában van a tisztultabb teremtmény fölötti hatalmával.

És mégis, mondta magában Kate, ez a két ember mégis férfias lény. Ezek nem bántanak, hacsak saját maga nem hozná őket erre a gondolatra és túlhajtott gyávaságból ő maga nem venné rá őket. A lelkük még születőben van, még nincs bennük meggyökeresedett gonoszság, még mind a két irányba fordulhatnak...

Ő maga lelkében hangosan kiáltott ama nagyobb Misztérium, ama magasabb Erő felé, amely mindent elöntően és hatalmasan lebegett felette a forró levegőben. Olybá tűnt, mintha fel-emelhetné a kezét és megérinthetné azt a néma, nyugodt Erőt, mely mindenütt körülvette.

- Jöjj hát! - mondta magában, mély, lassú lélekzéssel, szavait a néma életerő felé irányítva, amely mozdulatlanul és örökön lebegett fölötte.

És ahogy a csónak tovább siklott és ő ujjával beleszántott a tó meleg vizébe, ismét érezte, hogy leszáll rá a béke és valami hatalmas életérzés. A tökéletességgel telt meg a lelke, ami olyan volt, mint az érett szőlők teltsége. És ezt gondolta magában: Ah, mennyire tévedtem, hogy már előbb nem fordultam efelé a másik élet felé, hogy nem szívtam be magamba már előbb az életnek *ezt* a lehetését! Mennyire nem volt igazam, amikor féltem ettől a két embertől!

És most megtette, amit az előbb még nem mert megtenni: megkínálta őket a kosarából narancsokkal és szendvicsekkel. És most mindakét férfi ránézett. A füstszürke szemek bele-néztek a szemébe és a fekete szemek is belenéztek a szemébe. És a füstszürke szemű ember, aki bátrabb, de egyszersmind önérzetesebb is volt, mint a másik, ezt mondta neki a szemével: - Mind a ketten élünk! Én ismerem a nemedet és te is ismered az enyémet. Mind a ketten ismerjük a misztériumot, de örülünk, hogy nem kell részt vennünk benne. Te meghagyod nekem a természetes önérzetemet, én pedig köszönöm neked a kegyet...

Gyors, büszke tekintetéből és nyugodt *Muchas grazias*-ából kiérezte a férfiúi elismerés árnyalatát, a férfiét, aki örül, hogy megtarthatja önbecsülését és mégis érezheti az áldozás üdvét. Talán csak a spanyol *grazias* szó tette. De szívében mégis az *áldozás* üdvére gondolt.

A feketeszemű emberrel ugyanígy állt a dolog. Ő alázatosabb lehetett, de ahogy hámozta a narancsot és a sárga héjat beleejtette a vízbe, Kate benne is meglátta az üdvözülés nyugalmát, alázatát és pátoszát, valami szép és igaz férfiasságot, amit csak ritkán találni civilizált fehér emberben. Nem a szellemen mulik ez talán, hanem a sötét, erős, romlatlan véren, a lélek ki-virágzásán.

Aztán ezt gondolta magában: Mégis jó itt lenni! Jó itt lenni, ezen a csónakon, ezen a tavon, ezzel a két hallgatag, félvad emberrel. Ezek be tudják fogadni az üdvözülés áldását és megoszthatjuk egymással, mint az áldozásnál. Ők meg én. Örülök, hogy itt vagyok. Mennyivel jobb ez, mint a szerelem: a szerelem, amelyet Joachim mellett megismertem. Ez olyan, mint a bor érettsége...

- Sayula! - mondta a csónak orrában ülő ember, előre mutatva.

Kate messze maga előtt látta a helyet, ahol zöld fák állottak, a part ellaposodott és egy terjedelmes épület emelkedett a magasba.

- Mi az az épület? - kérdezte.

- A vasútállomás.

Kellőképp meg volt illetődve, mert az állomás frissen készült, tekintélyes épületnek látszott.

Kis gőzös füstölgött magányosan pihenve egy fa-kikötőhíd oldalán és fekete, megrakott csónakok eveztek ki hozzá és igyekeztek vissza a partra. A gőzös füttyentett egyet, aztán lassan, de serényen nekivágott a víz közepének, ferde irányban haladva a tavon keresztül arrafelé, ahol a másik oldalon Tuliapan magasbatörő, fehér, kettős tornya tűnt fel a vízvonál fölött, aprón és igen távolian.

Elhaladtak a kikötőhíd mellett és megkerülték a homokzátonyt, amelyen szomorúfüzek hajladoztak. Most meglátta Sayulát és a fehérre meszelt, kettős tornyú templomot, amely obeliszk-szerűen emelkedett a borsfák fölé. A templomon túl egy dombhát húzódott magányosan, sűrűn benőve száraz bokrokkal, élesen és japános külsővel; azon túl pedig már csak a szaggatott, kék körvonalú, meredek mexikói hegyek.

Az egész békésnek, finomnak, szinte japáni kecsességűnek hatott. Ahogy közelebb ért, meglátta a partot, a homokon tájékozó habokat, a gyapjas zöld füzeket és borsfákat, a levelek és virágok közt megbujt villákat, a bougainvillea lógó, kékes függőnyét, a hibiscus vörös csomóit, a magas leanderfák teli rózsaszínjét és egy-két nyujtózkodó pálmafát.

A csónak most megkerült egy kő-kikötőhidat, amelyre fekete betűkkel valami autóolaj hirdete volt festve. Volt itt egy-két pad is, meg néhány dúskoronájú fa emelkedett ki a homokból, aztán volt egy bódé, ahol italokat mértek, meg egy kis sétány is. Fehér csónakok heverték a homokos parti fővényen. Néhány asszony üldögélt ernyők alatt, néhány fürdőző volt a vízben és az elszórt villák előtt mélyzöld, meg sugárzó skarlátvörös virágú fák pompáztak.

- Ez nagyon jó, - gondolta Kate. - Ez itt nem tulságosan vad, és nem is túl civilizált. Nem nagyon leromlott, de azért elég elhanyagolt. Érintkezésben van a világgal, de a világ csak nagyon gyöngén fogja...

Elment a szállóba, ahogy Don Ramon ajánlotta volt neki.

- Orillából jön? Ön Mrs. Leslie? Don Ramon már írt nekünk ön felől.

Megvolt a ház is. Kate kifizette a csónakosait és kezét szorította velük. Sajnálta, hogy el kell válnia tőlük. És azok is némi sajnálkozással néztek rá, amikor elbúcsúztak tőle. Ő meg ezt mondta magában:

- Van valami élettől duzzadó és eleven ezekben az emberekben. Szeretnének képesek lenni rá, hogy magukba szívják a Nagy Lélekzetet. Olyanok, mint a gyerekek, gyámoltalanok. Máskor meg olyanok, mint a démonok. De azt hiszem, hogy mégis mindennél jobban kívánják az élet leheletét és a bátrak áldozását!

Csodálkozott önmagán, hogy hirtelen ezt az ideológiát használja. De undorodása és a leromlás érzése olyannyira megdagadt benne, hogy az a „Nagy Lehelet” a levegőben és az a homályos sötét „Erő” a földön hirtelen sokkal valóságosabbnak tűnt a szemében, mint az úgynevezett valóság. A konkrét, mardosó és kínzó valóság elfoszlott és a lehetőségnek szelídebb világa lépett a helyére: valami bársonyos, sötét áramlás a földből, valami finom és emelkedett élet-lehelet a bensőjében. A tüzes Nap mögött egy erősebb Nap sötét szemei figyeltek és a hegyek kékes bordái között egy erőteljes, szív dobogott titkon: a föld szíve.

A ház olyan volt, amilyennek kívánta. Alacsony, L-alakú, meszelt épület, durva vörös padlóval és tágas verandával. A *patio* másik két oldalát sűrű, fekete kis mangóerdőség árnyékolta az alacsony falon keresztül. A *patio* négyszöge, a ház kőkerítésén és a mangófákon belül, vidám látvány volt leandereivel és hibiscusaival. Még egy vízmedence is volt a csenevész fűben. A veranda mentén a virágcserepek tele voltak nyíló gerániummal és egzotikus virágokkal. A *patio* tulsó végén csirkék kapirgáltak a néma mozdulatlanságba dermedt csipkés banánfák alatt.

Itt most megvolt minden: kőből épült, hűvös, sötét háza, amelynek minden szobája a verandára nyílt és ez a tágas, árnyékos veranda, vagy *piazza*, vagy *korridor*, mely kinézett a ragyogó napra, a szikrázó virágokra és csenevész fűre, a csendes vízre és a sárguló banánok és sűrű árnyéka mangófák sötét pompájára.

A házhoz hozzátartozott egy mexikói Juana, két sűrűhajú lányával és fiával együtt. Ez a család egy kunyhóban lakott az ebédlő kiugró öblének háta mögött. Errefelé állott félig eltakarva a kút és a toalette, meg a kis konyha és a lakószoba, ahol a család a földre terített pokrócokon aludt. Itt sovány csirkék szaladgáltak és a banánfák zizegtek, ha szél kerekedett.

Kate négy hálószoza közül választhatott. Azt választotta, amelyiknek alacsony, keretes ablakai a hepehupás, füves és kövezett uccára nyíltak. Becsukott ajtót, ablakot és rögtön lefeküdt aludni. Lefekvés közben ezt mondta magában: Most egyedül vagyok. És most egyetlen egy dolgom van: hogy ne kerüljek ismét érintkezésbe a világ fogaskerekeivel és tovább is megkapaszkodjam ebbe a rejtelmes nagyobb misztériumba...

Furcsa kimerültség vett rajta erőt. Úgy érezte, hogy semmi erő kifejtésre nem volna most képes. Délutáni teaidőben ébredt, de tea nem volt. Juana elsietett a hotelbe, hogy vegyen egy keveset.

Juana körülbelül negyven éves, meglehetősen alacsony, telt, feketearcú, kifejezéstelen, sötét-szemű, kócoshajú és sántikáló járású asszony volt. Gyorsan beszélt, kissé teleszájú spanyolsággal és minden szóhoz hozzátett egy *n*-et. Rendetlen volt, még a beszédében is.

- *No, Nina, no hay masn* - *Masn*-t mondott *mas* helyett. És Katet régi mexikói szokásból Ninának szólította, ami gyereket jelent. Ez volt náluk az úrnőket megillető cím.

Juana megpróbáltatásnak ígérkezett. Kétesmultú özvegy volt, szenvedélyes teremtmény, zabolátlan, közömbös és hanyag. A hotel tulajdonosa megnyugtatta Katet Juana becsületessége felől, de ha Kate egy másik *criada*-t akarna keresni, hát úgy is jó!

A két nő között előbb-utóbb ki kellett törnie a harcnak. Juana csökönyös és elszánt volt. A világ ezideig nem nagyon jól bánt vele. Volt benne valami a vicsorgó kuvasz szemtelenségéből.

De éppígy volt benne váratlan, szenvedélyes melegség és néha előntötte a bennszülöttek furcsa, önzetlen nagylelkűsége. Becsületes volt, puszta megvetésből és közönyből, amíg valakivel ellentétbe nem került.

Egyelőre azonban, mint várható volt, óvatosan, sötétszemű maliciával és harciassággal vizsgálta a terepet és Kate úgy érezte, hogy a *Nina*, gyermek, megszólításban, amellyel illette, valami kis rosszindulatú gúny lappang.

Dehát nem tehetett egyebet: egyelőre kénytelen volt megbízni ebben a sötétarcú, kifejezés-telen szemű nőben.

A második napon Kate összeszedte az energiáját, hogy kihordasson egy hajlítottfa- és nád-garnitúrát a szalónjából, átrakosgasson képeket és kis asztalkákat...

Ha van szociális rend, amely félelmetesebb, mint a világ minden más társadalmi ösztöne együttvéve, akkor a mexikói az. Kate vörösfestésű szalónjának fénypontját két tényező alkotta: egy fekete hajlított fájú nádkanapé, amelyet oldalt két-két fekete hajlított fájú nádszék szegélyezett és vele pontosan szemben egy barna hajlított fájú nádkanapé, két oldalt két-két barna hajlított fájú nádszékkal. Olybá tűnt, mintha ezen a két kanapén és ezen a nyolc széken Mexikó valamennyi banalitásának megtestesült szelleme foglalna helyet, térdeikkel egymás felé fordulva és lábukat a szalón unalmas középpontján, egy szörnyű zöld-fehér-vörös-rózsás szőnyegen nyugtatva. Már maga a puszta látvány is ijesztő volt!

Kate megbolygatta ezt a szembenéző szimmetriát és Juana gunyoros segédlete mellett a két lánnyal, Máriával és Conchával levitette a barna hajlított faszékeket és bambuszasztalkákat az egyik fölösleges hálósobába. Juana cinikusan szemlélte a dolgot, de kötelességszerűen segédkezett. Amikor azonban Kate felhozatta nagy útibőröndjét és kihalászott belőle néhány könnyű szőnyeget, egy-két finom kendőt és még néhány apróságot, hogy a szobát emberibbé változtassa, a *criada* ellágyultan kezdett óbégatni:

- *Que bonita! Que bonita, Nina! Mire que bonita!*

VII. FEJEZET. A plaza.

Sayula kis tóparti üdülőhely volt, amelyet nem annyira a semmittevő gazdagok, mert azokból kevés maradt Mexikóban, hanem inkább a guadalajarai kereskedők, meg weekendezők látogattak. De még ezek is elég gyér számban akadtak.

Mégis eltengődött valahogy a két hotel, amely épp úgy, mint a legtöbb villa, még Don Porfirio biztonságos és nyugalmas idejéből maradt meg. A távolabb eső villák le voltak zárva; némelyikük egészen elhagyatva szomorkodott. A falubeliek állandó remegésben éltek. A sokféle borzalom között a két legfontosabb a banditák és a bolsevisták voltak.

A banditák egyszerűen olyan emberek, akik istenhátamögötti falvakban laknak, legtöbbször nincs pénzük, nincs munkájuk, nincs semmi kilátásuk az életben, tehát rablásra és gyilkosságra fanyalodnak. Néha csak egy időre csapnak föl rablónak, noha azonban egész életükre megmaradnak azután ennél a mesterségnél. Félelmetes faluikban lappanganak, amíg csapatoikat nem küldenek a nyakukra, akkor azután visszahúzódnak a vad hegyek, meg a mocsarak rejtekébe.

A bolsevikiek viszont valahogy mintha a vasúton születnének. Amerre vasúti sín pár húzódik és utasok robognak ide-oda vasúti kocsikban, ott megvan a gyökértelenségnek, az átmenetiségnek, az első és másodosztályú elkülönített szakaszoknak, az irigységnek és rosszindulatnak, a vasnak és a démonikusan ziháló gépeknek az a szelleme, amely úgy látszik a materializmus logikus gyermekeit, a bolsevikieket szüli.

Sayulának volt egy kis szárnyvasútja, amelyen naponként egy vonat közlekedett. A vonal nem fizetődött ki és küzködött a megsemmisüléssel. De ez is elég volt.

Sayulában is elharapózott a vérbeli amerikai örökség: az automobil. Ahogy a férfiak hajdanában lovat vagy kardot szerettek volna, úgy szerettek volna most automobilt. Ahogy a nők valamikor szép lakás, vagy színházi páholy után vágyakoztak, úgy vágytak most egy „gép” után. És a szegények utánozták a középosztályt. Azon az elhagyatott úton, amely Guadalajarából Sayulába vezet, egymás után robogtak a „gépek”, automobilon és a *camion*-oknak nevezett autobuszok. Egy hite, egy sorsa, egy reménye volt mindenkinek: hogy autobuszon ülhessen, hogy autója legyen.

Mikor Kate megérkezett a faluba, mindenki megint félt a banditáktól, ő azonban nem vett tudomást a dologról. Egyik este kiment a plazára, hogy a nép közé keveredhessék. A plaza egy négyszögletes tér volt; a közepén néhány nagy fa és egy használaton kívül álló zenészemelvény állott, köröskörül pedig egy kis sétány húzódott és onnan nyíltak a kövezett uccák, amerre a szamarak és a *camion*-ok elhaladtak. Volt aztán még egy eldugott kis része, a tulajdonképpeni vásártér, az északi oldalon.

A zenekar már régen nem játszott Sayulában és az *elegancia* is már rég nem sétált a belső kövezeten a plaza körül, a fák alatt. De a járda még jó karban volt, a padok még többé-kevésbé épek. Óh, Don Porfirio ideje! Most peonok és kendős meg fehérgegyes indiánok üldögéltek a padokon és foglalták el a teret. Igaz, hogy a törvény eleinte szigorúan megkövetelte, hogy a peonok nadrágot viseljenek a plazán és ne a mezők széles, nagy, lobogó gatyáit. Később azonban már a peonok maguktól is szívesebben hordták a nadrágot a gatyá helyett, amely alantas munkájuk jelképe volt.

A plaza most egyedül a peonoké volt. Ők ültek egymás mellett a padokon és ők sétálgattak lassan körbe, szandáljaikban és kendőikben. A kövezett úton túl, az északi oldalon, a levest és

meleg ételt áruló kis lacikonyhák hat óra után zsúfolva voltak emberekkel: olcsóbb volt házon kívül étkezni a napi munka után. Az asszony odahaza ehetik tortillát, az úgysem sokat törődik meleg étellel, levessel, meg hússal. A tequilát árusító bódékban férfiak, nők és gyerekek üldögéltek a padokon, az asztalnak könyökölve. Az egyik bódében szelid játék is folyt. A közepén egy férfi forgatta a kártyákat és a plaza visszhangzott a hangjától: *Cinco de Spadas! Rey de Copas!* Egy terebélyes, magas, nyugodt asszony, cigarettával a szájában és veszélyes tekintettel összehúzott fekete szemében, egész éjszaka csak ült és mérte a tequilát. Egy édességárus ember állt az asztalkája mellett és cukorkát kínálgatott, darabját egy centavoért. És a járda mentén kis bádogba foglalt fáklyák fénye csillant meg a mangó és az émelyítő, tropikus vörös szilva apró, két-három centavoba kerülő halmai fölött, mialatt az eladó, egy-egy lobogó szoknyájú asszony vagy furcsa, türelmes és alázatos férfi kuporogva várta a vevőt, azzal a különös fatalista közönnyel és azzal a szelid türelemmel, ami oly meglepően hat az idegen szemében. Harminc cent értékű kis vörös szilvákat árulni, felhalmozni őket a kövezeten ötösével apró piramisokba, aztán várni naphosszat, sőt néha egész éjszaka, kuporogni a földön és fürkészni a járó-kelők és esetleges vevők távoli arcát - ez úgy látszik, szintén foglalkozás és megélhetés! És különösen éjjel furcsa ez, a bádogfáklyák fényénél, amelynek lángja kísértetiesen táncol a szélben.

Rendszerint előkerült egy-két soványkás fiatalember, különböző nagyságú gitárokkal. Megálltak egymással szemben és mintha két harci kakas énekelné elnyújtott, végtelen csatadalát, gajdolni kezdték csinos, halk hangjukon a végtelen balladákat, nem nagyon dallamosan, elég gyászosan és végtelen áhítattal, de úgy, hogy csak a közvetlen közelükben lehetett hallani. És újra meg újra elkezdték, amíg csak a torkuk egészen ki nem száradt. Egy-két magas termetű, sötét, vöröskendős férfi megállt mellettük, néha végig is hallgatták őket, de csak ritkán, igen ritkán vetettek oda nekik egy centavot.

A lacikonyhák környékén most éppen egy trió alakult, ezúttal két gitárosból és egy hegedűsből. Kettő vak volt a muzsikuskok közül. És ezek a vakok magasan, élesen, gyorsan, de nem nagyon hallhatóan énekeltek. Mintha az ének maga valami titok lett volna, az énekesek szemtől-szembe állva, közel húzódtak egymáshoz és szinte csak saját mellkasukban visszhangoztatták a vad melódiájú, mélabús balladát, hátat fordítva a világnak.

És az egész falu kinn volt a plazán, amely a hangok halk, gyors kavargásával olyan benyomást tett, mint valami tábor. Csak ritkán, igen ritkán, vált ki egy-egy élesebb hang a férfiak mély zümmögése, a nők dallamos kuncogása és a gyermekek csacsogása közül. Csak ritkán esett valami gyorsabb mozdulat. Az emberek tempós lassúsággal sétálgattak a *huarache*-nek nevezett szandálokban, amivel olyan csoszsanó hangot okoztak a kövezeten, mint a svábbogarak könnyű iramlása. Néha, kirohanva a fák közül, mezítlábas kölykök tréfálkoztak, cikkázva az árnyékban és fel-alá suhanva a nyugodt népség között. A lerázhatatlan cipőtisztogatók voltak, akik, mint szemtelen legyek, nyüzsögnek ebben a mezítlábas országban.

A plaza déli végén, éppen szemben a fákkal, a hotel mellett, a járdán felállított kis asztalkáival és székeivel egy nyílt uccai kávéház küzködött a létért. Hétköznapiokon egy-két embert, aki nem restelt hivalkodni a jómódjával, kiült ide és megivott egy pohár sört, vagy egy kupica tequilát. De ezek leginkább idegenek voltak. És a peonok, akik mozdulatlanul ültek a háttérben a padokon, basiliscus-szemeket vetettek rájuk széles karimájú kalapjaik alól.

De szombatoként, meg vasárnap akadt egyéb látnivaló is. Ilyenkor dübörögve és pöffögve érkeztek a *camion*-ok meg az autók. És mint különös csillogó madarak, organtin-ruhás, puderos arcú, rövidhajú, karcsú és csinos lányok libegtek be a plazára. Itt sétálgattak aztán, kart karba öltve, csillogva a piros organtinban vagy kék siffonban vagy fehér muszlinben, vagy rózsaszín és lila és tengerkék libegő anyagokban. Fekete hajuk rövidre volt vágva,

lebarnult, karcsú karjukat szalagok díszítették. Sötét arcukban volt valami különös halott-szerűség a vastag, lisztfehér festék alatt, melytől olyan sápadtak lettek, mint egy clown, vagy mint egy hulla.

A tagbaszakadt, csinos peon férfiak világában ezek a *flapper*-ek pillangószerű vidámsággal és ide nem illő hangossággal, férfi nélkül csapongtak. A *fifi*-k száma - a fiatal, elegáns hímeké, akik a megfelelői a *flapper*-eknek - csekély volt. De azért mégis mindig akadt egy-egy fehér flannelnadrágos, fehér cipős, sötét kabátos, korrekt szalmakalapos és sétapálcás ficsúr. Ezek a *fifi*-k sokkal nőiesebbek voltak az elszánt *flapper*-eknél, de egyben sokkal idegesebbek és nyafkábbak is. De azért mégis csak ficsurok voltak, lovagok, akik elegáns tartással szívták a cigarettájukat, igyekeztek elegáns castiliai kiejtéssel beszélni és olyan jó húsban voltak, mintha egy éven belül valamennyit fel akarnák áldozni valami mexikói istenségnek, ha már eléggé meghízalták és kiillatosították őket. Megszólalásig olyanok voltak, mint a hízó áldozati barmok.

Szombatonként ezek a *fifi*-k és *flapper*-ek, meg a városból érkezett autós népség - akik azért mégis csak kevesen voltak - pillangószerű vidámsággal próbálkozott ebben a komor Mexikóban. Gitárost és hegedűst fogadtak és a jazz csakhamar vonítani kezdett, igaz, hogy csak nagyon szeliden, valódi tűz nélkül.

És a fák alatt, az *alameda* kövezetén, a plaza fái közt, a kávéház kis asztalainak és székeinek közelében, a fiatal párok *à la mode* forogni kezdtek. A piros és rózsaszín és sárga és kék organtinruhák viharosan táncra perdültek minden épkézláb fehér flannelnadrággal. Néhány fehér flannelnadrágosnak elegáns cipője is volt, fekete csikozással vagy kilógó vörös-barna nyelvvel. Az organtinruhások némelyike zöld harisnyát és zöld cipőt viselt, némelyiknek meg *à la nature* harisnyája és fehér cipője volt. És a karcsú, barna karok átkarolták a sötétkék, vagy sötétkék-fehércsíkos ficsurkabátokat. És a hímek végtelenül lágy arca bizonyos apás öntudattal mosolygott a nőstények kifehéritett, csinos, elszánt kis arccskáira: lágy, bátorító, de érzéki mosollyal, amely egy balek költekezését ígerte.

Ott táncoltak a plaza kövezetén és ugyanezen a kövezeten a peonok sétálgattak lassan, vagy álldogáltak csoportokban és sötét, kifürkészhetetlen tekintettel nézegették a táncosok ügyetlen pillangócsapongását. Ki tudja, mit gondoltak? Éreztek-e egyáltalán valami csodálkozást, vagy irigységet, vagy pedig csak hallgatag, hideg, kemény ellenkezés tornyosult bennük? Mert *volt* bennük ellenkezés!

A fiatal, alacsonytermetű, fehérblúzos és félválra vetett skarlátvörös serapes fiatal peonok, nagy, súlyos, hegyes kalapjaikban lassan sétálgattak, szántsándékkal tudomást sem véve a táncolókról. Lassan, nehézkes, nyugodt egyensúllyal, feltarthatatlanul sétáltak a táncon keresztül, mintha ez a tánc nem is volna a világon. És a fehérnadrágos ficsurok, az organtinnal a karjukon iparkodtak kikerülni őket, ahogy csak tudták. Mindenképen igyekeztek kitérni a súlyos és kíméletlen lépésű fiatal peonok elől, akik ott járkáltak egymással beszélgetve, mosolyogva, csillogtatva fehér fogukat, valami sötét, fenyegető nyugalommal, amely mint egy fátyol ereszkedett le magára a muzsikára is. A táncolók és a sétáló peonok sohasem értek egymáshoz, sohasem ütköztek össze. Mexikóban az ember nem szokott „véletlenül” összeütközni valakivel. De a tánc csakhamar megszakadt a láthatatlan ellenállás miatt.

A padokon ülő indiánok szintén nézték egy darabig a táncolókat. Aztán a közöny súlyosan béklyózó ellenkezésével fordultak feléjük, amely mint valami kő, nehezedett a vidámságra. Csodálatos képesség volt ez az indiánokban, hogy csak ültek ott, nyugodtan és szótlánul és ezzel mégis meg tudtak ölni minden felbugyborékoló életet, ki tudtak oltani minden fényt és színes csillogást.

Volt a közelben egy kis indián-táncterem is. Ott azonban a tánc benn folyt, négy fal között. És annak a táncnak az egész ritmusa és jelentősége más volt; súlyos, szinte erőszakos. De még ott is a táncosok legnagyobb részét iparosokból, gépészekből, vagy vasúti portásokból, szóval félig városi népességből került ki. Sohasem peonokból.

Így aztán nem sok időbe telt, hogy az organtin-pillangók és a flannelnadrágos gavallérok megadták magukat; legyőzte, legázolta őket a démoni peonok ellenállásának ereje, amely súlyos volt, mint a kő.

És legyőzte őket az indiánok furcsa, radikális ellenállása azzal a dologgal szemben, amit mi *korszellem*-nek nevezünk. A korszellem az, amitől a *flapper* csapong organtin-szárnyaival, mint egy pillangó. A korszellem az, ami a ficsurak fehér flannelnadrágját vasalttá, őket magukat pedig merésszé teszi. Igyekeznek tőlük telhetőleg mindenben a modern szellem eleganciáját és felszínességét szajkózni.

De minderre, mint valami obszidian szikla, nehezedik az indiánok passzív tagadása. Az indián megérti a lelket, mert az a vérben gyökerezik. De a szellemet, ami magasabbrendű valami és már civilizációnk terméke, ezt általában sötéten és vadul visszautasítja. Amíg nem lesz belőle iparos, vagy nem szívja fel valami gyár, addig nem férközik hozzá a modern szellem.

És talán a modern szellemnek ez a komor visszautasítása teszi Mexicot azzá, ami.

De lehetséges, hogy az automobil majd utat vág még az indiánok megközelíthetetlen lelkén keresztül is.

Kate elszomorodott, amikor látta, hogy a tánc abbamarad. Ő is ott ült egy kis asztalnál, Juana, mint *duenna* kíséretében és egy pohár abszintet szűrészölgetett.

Az autók korán indultak vissza a városba, kis csoportokban. Arra az esetre, ha utonállókkal találkoznak, jobb, ha együtt vannak. Még a *fifi*-k is revolvert viseltek a derekukon.

De szombat volt, és az *elegancia* fiatalságának egyrésze még ott maradt másnapig, hogy fürödjön és sütkérezzen a napon.

Szombat volt és így a plaza zsúfolva volt emberekkel. A térről nyíló kövezett uccákon végig fáklya fáklya mellett lobogott és szikrázott a földön, megvilágítva a sötét uccai árusokat, a szalmakalapok összevisszaságát, a *petate*-nek nevezett hánccsszőnyegek halmazát, vagy a tó túlsó oldaláról származó narancsok piramisait.

Szombat volt, és vasárnap reggel szokott lenni a vásár. Ezért azután a plazán nyüzsgött és forrt az élet. Az indiánok ilyenkor bejöttek valamennyi faluból, sokszor jó messziről, a tó másik oldaláról. És magukkal hozták azt a különös, súlyos életerőt, amely mintha egyre mélyebbről és mélyebbről morajlott volna, ahogy így összegyűltek.

Délután, a déli szél szárnyán nagy *canoak*-k - fekete törzsű és egyetlen nagy vitorlájú bárkák - jöttek a vizen és hozták magukkal a vásári holmit, meg az embereket a gyülekezés helyére. A távoli part fehér falucskái és a messzi hegyek községei is mind elküldték kvótájukat a gyülekezethez.

Szombat volt, és az az indián-ösztön, hogy ébren töltsék az éjszakát, ha már egyszer összegyűltek, most feléledt bennük. Az emberek nem mentek haza. És noha a vásár már kora hajnalban megkezdődik, az emberek nem is gondoltak az alvásra.

Úgy kilenc óra tájban, miután a ficsurok táncát szétzavarták, Kate új hangot hallott: valami dob, vagy tom-tom hangját. És látta, hogy a peonok a plaza sötét oldala felé igyekeznek, ahol a másnapi vásárnak kellett lefolynia. Az emberek már kezdték elfoglalni helyeiket, kis állványokat emeltek és nagy tojásformájú kosarakat támasztottak a falhoz, amelyek két embert is elbírtak.

A dob pergése és ütőérszerű dobogása különös hangot adott az éjszakában. Azután egy fuvola elnyújtott hangja csendült fel valami vad, egyhangú melódiával, és a dobbal együtt szinkópált ritmusban hangzott. Kate, aki már hallotta az arizonai és new-mexikói vörösbőrű indiánok dobolását és vad énekét, azonnal megérezte e hangokban a történelemelőtti fajok időtlen és őskori szenvedélyét, mélységes és bonyolult vallási jelentőségükkel egyetemben, amely most a zene szárnyán úszott a levegőben.

Kérdően pillantott Juanára, Juana sötét tekintete pedig lopva nézett vissza rá.

- Mi ez? - kérdezte Kate.

- Muzsikások... énekesek, - felelte Juana kitérően.

- De ez egész másképp hangzik, - mondta Kate.

- Igen, ez új.

- Új?

- Igen, nem régen jött ide.

- És honnan jött?

- Ki tudja, - felelte Juana, kitérő vállrándítással.

- Szeretném meghallgatni, - jelentette ki Kate.

- Csak férfiak vannak ott, - érvelt Juana.

- De azért egy kicsit távolabb oda lehetne állni.

Kate közelebb ment a nagykalapos emberek sűrű, néma csoportjához. Valamennyien háttal álltak feléje.

Felágaskodott az egyik ház lépcsőjére és az emberek sűrű tömegében egy kis tisztást látott a közepén, egy kőfal alatt, amelyről a bougainvillea és az ólomfa virágai függtek. A tisztást apró, fényesen csillogó, édeskés illatú fából készült fáklyák világították meg, amelyeket egy fiú tartott kétkézre fogva.

A dob a tisztás közepén állott, a dobos pedig szembefordult a tömeggel. Deréktól felfelé mezítelen volt, derékon alul pedig hófehér gyapjúgatyát viselt, amely igen széles volt és csipőnél vörös selyemöv fogta össze, a bokánál pedig vörös szalagokkal volt lekötve. Födetlen fejét is vörös szalag fogta körül, amelyből hátul három egyenes, skarlátvörös toll emelkedett. Homlokán valami türkiz fejdísz ragyogott: kék kör, közepén kerek kék kővel. A fuvolás is derékig meztelen volt, vállára azonban egy összehajtogatott, finom, fehér, kék-fekete szélű és bojtú, összehajtogatott serape volt vetve. A tömegben meztelenvállú emberek kis cédulákat osztogattak a nézők között. És az egész idő alatt a furcsa agyagfuvola magasan és tisztán ismételtetett valami vad és elég bonyolult melódiát, a dob pedig vérlökésszerű ritmussal pergett.

Egyre több és több ember özönlött a plaza felől. Kate lejött a lépcsőről és félénken előbbre igyekezett. Ő is akart kapni egy cédulát. A férfi, aki osztogatta, anélkül, hogy ránézett volna, odanyújtott neki egyet, ő pedig odalépett a világosságához, hogy elolvassa. Valami ballada-szerű vers volt, de rím nélkül, spanyol nyelven. A cédula tetején durvanyomású kép díszlett: egy sas, az önnön farkába harapó kígyó gyűrűjében. Különös eltérés volt ez a mexikói címertől; az ugyanis egy *nopal*-on, egy nagy, laposlevelű kaktuszon álló sast ábrázol, amely vonagló kígyót tart csőrében és karmai között.

Ez a sas azonban kimagasodva állott a kígyón, a kígyóalkotta körön belül, amelynek sötét jelek voltak a hátán, mint rövid, fekete, befelé mutató sugarak. Kis távolságból a kép egy emberi szem benyomását keltette.

„A távoli nyugaton,
A békességben, a Nap fénylő csóvája alatt,
A csöndben, ahol a vizek születnek,
Ott aludtam én, Quetzalcoatl.

A barlangban, melyet Fekete Szemnek neveznek,
A Nap mögött van ez a hely,
És úgy nézek át rajta, mint egy ablakon.
Itt erednek a vizek,
A szelek itt születnek.

A túlvilág vizéből újra keltem,
Ahogy megláttam egy hulló csillagot,
S egy lehellet érte arcomat.
A lehellet ezt mondta: menj!
És ime! Eljöttem.

A lehulló csillag elhomályosult és hűyni kezdett.
Hallottam, hogy a csillag énekelt, mint haldokló madár:
Az én nevem Jézus, Mária fia.
Hazatérőben vagyok utamról,
De anyám, a Hold, sötét.
Óh, testvérem, Quetzalcoatl,
Tartsd vissza a Nap sárkányát,
Kösd meg árnyékkal, míg hazatérek.
Engedd, hogy megtérhessek otthonomba!

Megfogtam a Nap szikrázó körmeit
És tartottam addig, míg Jézus elhaladt
A földnélküli árnyékba,
Az Atya szemébe,
Méhébe a megújulásnak.

De a lehellet ismét rámlehel,
Igy hát felvettem a Megváltó saruját
És lefelé indultam a hosszú lejtőn.
Lehaladtam a Nap hegyén,
Mignem megláttam lábaim alatt
Menyasszonyomnak,
Mexiconak fehér csecsbimbóit.

Jézus, a Keresztrefeszített
Alusza a gyógyító vizekben
A hosszú álmot.
Aludj, aludj testvérem, aludj!
Menyasszonyom a tengerek között
Fésüli fekete haját,
És azt mondja magában: *Quetzalcoatl!”*

Most már sűrű embertömeg gyűlt össze. A középén meleg is erős fénnel sugárzott az *ocote*-fáklyák vörhenyes fénye és a cédrusszerű gyanta édeskés illata úszott a levegőben. Kate semmit sem látott a nagykalapos emberek tömegétől.

A fuvola abbahagyta a rikoltozást és csak a dob dünyögött lassú, szabályos lüktetéssel, amely egyenesen a vérbe hatolt. A dob érthetetlen öblös ugatása mint valami varázslat ült az agyon; minden ütése feldobbantotta a szívet és elsötétítette az akaratot.

Az embertömeg kezdett elhelyezkedni; leültek vagy leguggoltak a földre, kalapjukat a térdük között szorongatva. És most a sötét, büszke fejek valóságos tengere hajlott kissé előre a lágy, erős férfivállak fölött.

A fal közelében tátongett az üres kör, amelynek közepén a dob állott. A meztelen torzójú dobos magához szorította dobját és válla simán és vörösen csillogott a fáklyák lobogásában. Mögötte másik férfi magaslott, egy vékony nyélen lógó zászlót emelve. A zászlócska kék mezején egy fekete középpontú sárga Nap ragyogott és a négy nagyobb sárga sugár közül négy fekete sugár villant elő, úgy hogy a Nap valami szédületes forgású keréknek látszott.

Miután a tömeg letelepedett, az a hat meztelentörzsű férfi, aki a cédulákat osztogatta és a tömeget rendezte, most visszajött és leült a körben, amelynek középpontjában a dobos kuporgott a földön, térdei között szorongatva a dobot. Jobbkeze felől a zászlótartó, balján pedig a fuvolás ült. Kilenc férfi volt az embergyűrűn belül, tizediknek pedig a fiú, aki kissé félrehúzódott a többitől, szemmel tartva a két *ocote*-fáklyát, amelyeket egy magas, háromlábú nádemelvényen elhelyezett köre fektetett.

Az éjszaka most hirtelen elcsendesült. Elnémult a hangok különös zümmögése is, amely eddig megtöltötte a plazát. A fák alatt, a járdákon még sétálgattak közömbös emberek, de ezek furcsán, magányosan hatottak, mint gépiesen mozgó, külön életet élő figurák, amelyek valami különös tevékenység után járnak a villanylámpák fényében. Mintha kívülestek volna a valóságos élet körén.

Távolabb, az északi oldalon a bódék még világítottak; emberek adtak-vettek. De ez a rész is elhagyatottnak és valahogy a reális valóságon kívülállónak tűnt, mint valami emlék.

Amikor a férfiak letelepedtek a földre, az asszonyok félénken elhúzódtak és a tér külső kerületén helyezkedtek el. Széles gyapjuszoknyáikat szétterítették maguk köré, sötét rebozoikat pedig szorosan összehúzták kis kerek, félénk arcuk körül, ahogy ott a földön guggoltak. Néhányan még ennyire sem merészkedtek és a plaza legközelebb eső padjain helyezkedtek el. Némelyik pedig elment. Tényleg, elég sok férfi és nő tűnt el, amikor a dob megszólalt.

A plaza így furcsa és üres lett. Nagy tömeg ember szorongott a dob körül és az ezen kívül eső világ néptelennek és ellenségesnek hatott. Csak abban a kis, sötét uccában, amely a homályos tóra nyílt, álltak emberek, mint kísértetek, félig megvilágítva. Serapeiket arcuk köré burkolva, feszülten, csöndben és elrejtőzve figyeltek az árnyékban.

Katet azonban, aki hátrább húzódtott a kapubejáratba, míg Juana a lépcsőn, a lábainál kuporgott, lenyűgözte ez a fáklyafénytől megvilágított, hallgató, félmeztelen embergyűrű. Fekete fejek, lágy és vöröslő testek sorakoztak egymás mellé, azzal a furcsa indián szépséggel, amelyben ugyanakkor van valami félelmetes is. A néma férfiak lágy, telt, szépen fejlett teste, kissé előrehajtott feje, síma, könnyed válla, amely mégis oly szélesen és oly erőteljesen helyezkedett el a gerincen, ezek a szunnyadó elernyedéssel, de mégis valami nyugodt erővel előrehajló vállak, ez a szép, sötét pompában csillogó vöröses bőr, ezek a férfias, mély, erős mellek, amelyekből mégis hiányzik a fehér ember izmainak durva keménysége, ezek a sötét, zárkózott arcok, amelyek bezárják maguk közé a titokzatos tudatot és végül a fekete bajuszok és finom szakállak, amelyek a száj lezárt csöndjét keretezik: mindez furcsán ható, különös és

borzongató érzéseket váltott ki a lelkéből. Ezek a férfiak, akik sötét fizikai elernyedtségükben némán és szelíden üldögéltek itt egymás mellett, ugyanakkor borzongatóan is hatottak. Volt valami homályos, fenyegető és hullószerű a csöndjükben és lágyságukban. Még a meztelen törzsük is valami könnyű árnyékba, valami titkos bizonytalanságba burkolózott. Ha fehér emberek ültek volna a helyükön, azok keményszékeknek és nyíltaknak hatottak volna, valami nyíltsággal és valami kihangsúlyozott erővel magában a fizikumban. De nem így ezek a férfiak! A meztelenségük csak még inkább aláhúzta természetes titokzatosságuk és örök felfoghatatlanságuk homályos és kifürkészhetetlen mélységeit.

Mindenki elcsendesedett; a várakozó suttogás valami halálos éjszakai némasággá mélyült. A meztelenvállú férfiak mozdulatlanul, magukba merülve ültek és szinte csak a vérükön keresztül engedték magukba szüremelni a világot. A vörös selyemöv szorosan fogta körül a derekukat, a széles, merevre kikeményített fehér nadrágok, a bokánál vörös szalaggal voltak összekötve és sötét lábuk a fáklyák lobogásánál majdnem feketének látszott a vörösnyelvű *huarache*-kben. Mit akartak hát ezek a férfiak, akik ily szelíden és minden rezdülés nélkül ültek itt, akiknek tömege azonban mégis oly lenyűgözően és megkapóan hatott?

Kate vonzódást, de egyben valami taszítást is érzett. Vonzotta, majdnem lenyűgözte a körbenülő férfiak különös, centripetális ereje. Olyan volt ez a kör, mint valami új élet sötéten lobogó, élő magja. De ugyanakkor visszataszította az a furcsa, átható erő, amely a szellemet lesüllyesztette a földbe, mint valami sötét örvénybe. Visszataszította ez a halványarcú szellemi irányítással szemben megnyilvánuló hallgató, tömör ellenállás.

De *itt* és egyedül *itt* érezte, hogy az élet valami izzó, új tűzzel lobog fel körülötte. Minden egyéb életforma, amit eddig ismert, sápadtnak, betegnek, józannak tűnt. Milyen fakó, vértelen és unalmas az *ő* világa! Itt pedig ezek a sötétvörös alakok a fáklya fényében, mintha az örök tűz középpontjai, az emberiség valami ismeretlen fajtája lennének.

Tudta, hogy így is van. Mégis inkább csak kívül akart maradni, mintegy túl az érintkezés lehetőségén. Soha sem bírt elviselni semmiféle tényleges érintkezést...

A napos zászlót tartó férfi felemelte a tekintetét, mintha mondani akarna valamit. De mégsem beszélt. Öreg volt: ritkás szakállá csak ősz szőrszálakból állott; ősz szőrszálakból, amelyek ráborultak duzzadt, sötét szájára. És arcán is megvolt az öregeknek az a mélyszántású ráncokkal tarkázott furcsa duzzadtsága. Haja azonban sűrűn és férfiasan emelkedett homloka körül és teste is simának és erősnek látszott. Talán csak egy egész kicsit simábbnak, erősebbnek, de lágyabbnak, mint a többi fiatalabb férfi teste.

Fekete szeme egyideig elmeredt, anélkül, hogy valójában látott volna. Lehet, hogy tényleg vak volt, de az is lehet, hogy csak a mély elvonatkozás, - mintha valami nyomasztó emlék élne benne, - tette az arcát ilyen világtalan kifejezésűvé.

Aztán megszólalt, lassú, tiszta, távoli hangon, amely valahogy furcsán visszhangozta a dob elcsendesült ugatását:

- Hallgassatok rám, férfiak! Hallgassatok rám, asszonyai a férfiaknak! Hosszú idővel ezelőtt a tó kiáltani kezdett emberek után az éjszaka csöndjében. És nem voltak emberek. A kis *charale*-k mind ott úszkáltak a part körül, hogy meglássanak valakit és a *bagari*-k, meg a többi nagy halak felugráltak a víz színe fölé, hogy körülnézzenek. De sehol sem voltak emberek.

- Ekkor a titokzatos arcú istenek egyike kilépett a vízből és felkapaszkodott a dombra, - (kezével belemutatott az éjszakába, a falu mögötti, most láthatatlan, kerek domb felé) - és körülnézett. Feltekintett a Napra és a Napon túl meglátta a sötét Napot, azt, amelyik a mi

Napunkat, meg a világot teremtette és amely ismét el is fogja nyelni egyszer, mint valami vízörvény.

- És ezt kérdezte: Elérkezett már az idő? És a fénylő Nap mögül kinyúlt a nagyobbik Nap négy sötét karja és annak árnyékában emberek támadtak. Látták a Nap négy sötét karját az égen. És akkor megindultak.

- A domb tetején álló férfi, aki az istenek egyike volt, lenézett a hegyekre és síkságokra és látta a szomjas, kilógónyelvű embereket. És akkor azt mondta nekik: Jöjjetek hozzám! Itt az én édes vizem!

- Azok pedig jöttek rohanva, kilógó nyelvvel, mint a kutyák és letérdeltek a tó partjára. És a domb tetején álló férfi hallotta, hogy lihegnek a sok vízivástól. És azt mondta nekik: Eleget ittatok már? Nem elég szárazak a csontjaitok?

- Az emberek házakat építettek a parton és a domb tetején álló férfi, aki az istenek közül való volt, megtanította őket kukoricát és babot termesztetni és csónakokat építeni. De azután azt mondta nekik: Semmiféle csónak nem menthet meg benneteket, ha a sötét Nap nem nyújtja ki többé sötét karjait odafönn az égen.

- A dombon álló férfi így szólt: Én vagyok Quetzalcoatl, aki nedvességet leheltem kicserepesedett szájakra. Én töltöttem meg lehelettel melleteket a Nap mögül. Én vagyok a szél, amely a föld szívéből fúj és az én szolgálaim is kis szelek, amelyek, mint a kígyók csavarodnak lábatok és combotok és csipőtök körül, felemelve testetek kígyójának a fejét, amelyben erőtök van. Ha testetek kígyója felemeli a fejét, vigyázzatok! Mert én vagyok az, Quetzalcoatl, aki emelkedem bennetek, emelkedem és túlérek a fénylő Napon, egészen a mögötte levő sötét Napig, ahol végül az otthonotok lesz. Mert a fénylő Nap mögötti sötét Nap nélkül, az égen sugárzó négy sötét kar nélkül csak csontok lennétek és a csillagok is csak csontok lennének és a Hold egy üres tengeri kagyló a kiszáradt parton és a sárga Nap csak valami üres edény, mint a döglött coyota fejének kiszáradt, vékony koponyacsontja. Így hát vigyázzatok!

- Nélkülem semmik sem vagytok. Épp úgy, mint ahogy én is semmi vagyok a Nap mögötti Nap nélkül.

- Amikor a sárga Nap magasan jár az égen, azt mondjátok: Quetzalcoatl fel fogja emelni a kezét és elföd előle, mert különben kiégek és a Föld is kiszárad.

- Mert, mondom nektek, a kezem tenyerén van az élet vize, a kezem visszáján pedig a halál árnyéka. És ha az emberek elfelejtenek engem, visszájára fordítom a kezemet. Isten veletek! Isten veletek és a halál árnyéka!

- Az emberek azonban mégis elfelejtettek engem. Csontjuk nedves volt, szívük gyenge. Amikor testük kígyója felemelte a fejét, azt mondták: Szelíd kígyó ez, amely azt teszi, amit akarunk! És amikor már nem bírták elviselni a Nap tüzeit, azt mondták: A Nap haragos! Fel akar hörpinteni bennünket! Adjuk oda inni neki az áldozatok vérének!

- És így történt. Az árnyék sötét karjai eltűntek az égről és Quetzalcoatl búslakodott és megöregedett és kezét szeme elé tartotta, hogy eltakarja az arcát az emberek elől.

- Búslakodott és azt mondta: Hadd menjek haza! Öreg vagyok már, csaknem csont vagyok már. A csont győzedelmeskedik bennem, a szívem olyan, mint a száraz tökhéj. Belefáradtam Mexikóba!

- Így azután felkiáltott a Nagy Naphoz, a sötéthez, a kimondhatatlan nevűhöz: Fehérré asztam, mint egy kiszáradt tökinda! Csont lettem! A mexikóiak megtagadtak engem! Roncs vagyok és fáradt és öreg! Vegyél el engem!

- Akkor a sötét Nap kinyújtotta az egyik karját és felemelte Quetzalcoatlt az égbe. És a sötét Nap intett az ujjával és fehér embereket intett oda Keletről. És azok jöttek egy halott Istennel a Kereszten és azt mondták! Ime! Ez az Isten Fia! Már halott, már csont. Ime, a ti Istenetek vérzik és meghalt; már csont! Térdeljetek le és gyászoljátok és sírjátok! Mert a ti könnyeitekért vigaszt fog adni halottaiból és egy helyet a túlvilág illattalan rózsafái között, ha már ti is meghaltatok.

- Ime! Az Anyja sír és a föld vizei az ő kezében vannak. Ő fog adni nektek inni és meggyógyít benneteket és bevezet benneteket az Isten országába. Az Isten országában nem fogtok többé sírni. A halál kapuin túl, ha kiléptetek a csont házából, be fogtok jutni a fehér rózsák kertjébe!

- Így aztán a síró Anya elhozta a Fiát, aki meghalt a Kereszten, ide Mexikóba, hogy itt éljen a templomokban. És az emberek nem néztek fel többé és azt mondták: Az Anya sír. Méhének Fia már csont. Reménykedjünk abban a napnyugati helyben, ahol a holtak békességben pihennek az illattalan rózsafák között, Isten Paradicsomában!

- Mert a papok azt mondták: Szép a síron túl!

- De aztán a papok egyszer csak megöregedtek és az Anya könnyei kimerültek és a keresztfeszített Fiú felkiáltott a sötét Naphoz, amely messze túl van a mi Napunkon: Mi történt velem? Hát örökre elmultam és már csak halott vagyok? Mindig és örökké csak halott és semmi más, mint csont a Csontkereszten?

- És ezt a kiáltást meghallották a Világegyetemben és az éjszaka csillagjain túl és a világ Napján túl.

- És Jézus ismét ezt mondta: Eljött már az idő? Anyám öreg, mint a fogyó Hold, öreg csontja már nem tud sírni többé. Elpusztulunk megváltás nélkül?

- Ekkor a nagy Napok legnagyobbika hangosan megszólalt a mi Napunk mögül: Én keblemre veszem Fiamat és ölembe veszem az ő Anyját. Mint egy asszony, teszem őket a Méhembe, mint egy anya, lefektetem őket aludni: kegyelemben megmerítem őket a felejtés és béke és megújulás fürdőjében.

- Ez az egész. Most pedig halljátok, ti férfiak és ti, asszonyai e férfiaknak!

- Jézus hazatér az Atyához és Mária is visszatér, hogy aludjon az Atya méhében. És mind a ketten megerősödnek a halálban, a hosszú, hosszú alvás alatt.

- De az Atya nem hagy bennünket magunkra! Nem maradunk árvák!

- Az Atya körülnézett és megpillantotta a Hajnalcsillagot, amely félelem nélkül állott a közeledő sárga Nap rohanása és az éjszaka távolodó gördülése között. Ekkor a Nagy, akinek nevét sohasem mondják ki, így szólott: Ki vagy te, fénylő őrszem? És a kis csillag felelt: Én vagyok az, a hajnalcsillag, aki Mexikóban Quetzalcoatl voltam, én vagyok az, aki visszajáról tekintek a sárga Napba és szememet a Hold láthatatlan oldalán pihentetem. Én vagyok az a csillag, amely középúton lebeg a sötétség és a nap forgása között. Én, akinek Quetzalcoatl a nevem, várakozom itt napjaim erősségében.

- Az Atya így felelt: Jól van. Jól van. Majd ismét: Elérkezett az idő!

- A nagy szó így elhangzott a világ mögött. A Névtelen kimondta: Elérkezett az idő!

- Még egyszer elhangzott a szó: Elérkezett az idő!

- Hallgassatok férfiak és asszonyai e férfiaknak: Elérkezett az idő! Most már tudjátok, hogy az idő elérkezett. Azok, akik elhagytak bennünket, visszatérnek. Azok, akik jöttek, ismét eltávoznak. Mondjátok istenhozottat és azután istenhozzádot!

- Isten hozott! Isten veletek!

Az öreg férfi erős, elfojtott kiáltással fejezte be, mintha valóban az istenek felé kiáltaná:

- *Bienvenido! Bienvenido! Adios! Adios!*

Még Juana is, aki Kate lábainál ült, vele kiáltotta anélkül, hogy tudta volna, mit csinál:

- *Bienvenido! Bienvenido! Adios! Adios-n!*

Az utolsó *Adios*-t megtoldotta egy természetes és emberi *n*-nel.

A dob megint verni kezdett állhatatos, mély ritmussal és a fuvola vagy síp ismét felemelte különös, távoli kiáltáshoz hasonló hangját. Ujra és újra ismételték azt a különös melódiát, amely Kate fülét elsőízben megütötte.

Ekkor a körben ülő férfiak egyike felemelte a hangját és valami himnuszt kezdett énekelni. A régi, vörösbőrű indiánok módján énekelt, mélységgel, de lefojtottan, mintegy befelé, a saját lelkének énekelve, nem pedig kifelé a világba. És nem is fel az Istenhez szállt ez, mint ahogy a keresztények éneke száll. Inkább valami elfojtott, transz-szerű mélységgel hangzott, mintha belső titokzatos valójából rezonálna és nem a térbe énekelne, hanem az emberi lét valamilyen másik dimenziója felé, ahol az ember ott találja magát abban a végtelen térben, amely a keringő Világűr tengelyében fekszik. A tér, éppúgy mint a világ, nem tehet egyebet, csak kering és éppúgy, mint a világnak, neki is van tengelye. És ha behatolunk a Világűrünk tengelyébe, az nem más, mint egy pusztaság, ahol maguk a fák is keringenek és a lélek felszabadultan pihen zárkózott és zavartalan álmában.

A dob különös, mélyről jövő puffogása és ez a befelé fordult ének visszasodorta a lelket az Idő kellős közepébe, amely régibb, mint minden korok. A férfi magas, távoli hanggal kezdte az éneket és kitartotta a hangot, finom, gyöngyöző ritmussal, amelynek nyilvánvalóan nem volt szabályos mértéke, csak a dob kísérő puffogásához igazodott és lüktető pergéssel folytatódott. Hosszú ideig egyáltalán semmiféle dallam nem volt felismerhető: csak valami kavargó-pergő távoli kiáltás, olyasféle, mint a coyota távoli, elmosódott üvöltése. Ez valóban az ősi amerikai indiánok zenéje volt.

Nem volt felismerhető ritmusa, nem volt felismerhető jelentése: alig volt egyáltalán zenének nevezhető. Inkább valami távoli, tökéletes kiáltásnak tűnt az éjszakában. De egyenesen átjárta a lelket, valamennyi ember legősből és örök lelkét, ahol az emberi család egységyedül tud megférni egymás közvetlen közelségében.

Kate egyszeriben megérezte, mint valami végzetet. Hasztalan lett volna minden ellenállás. Nem volt semmiféle ösztökélés, unszolás, vagy különösebb kényszerítő erő benne. De a hang mégis visszhangzott az emberi legbelsőbb mélységben, az örök jelenvalóban, ahol nincs sem remény, sem szenvedély, csak a szenvedés ül összecsucott szárnyakkal a fészében és a Hit lombosodik terebélyesen, mint egy árnyékos fa.

A Hit maga az Élet Fája és az almát mi viseljük magunkon: a szem almáját, az áll almáját, a szív almáját, a mellek almáit, a has almáját a mélyenfekvő belekkel, az ágyékok almáit, a térd almáit és az ujjhegyek egymásmellé bújó kis almáit. Mit számít a változás és a fejlődés? Mi vagyunk a Fa, örökké rajtunk csüggő gyümölcsainkkal. És mi vagyunk a Hit mindörökké. *Verbum Sat.*

A magányos énekes elhallgatott és csak a dob pergett tovább, finoman és vibrálóan rezdítve meg az éjszaka érzékeny membránját. Aztán a hang a körből ismét rázendített majd - mint ahogy a madarak repülnek el a fáról, egyik a másik után - egyenként emelkedtek az erős, mély, furcsa tömörségű férfihangok; lebegtek, röptek, mint a madarak sötét raja, amely egy

csapatban emelkedik és ereszkedik le. És ezek a sötét madarak mintha mind a szívből, a férfimellek mélységes sűrűjéből szárnyaltak volna ki!

És a hangok egyenként szabadultak fel a tömegből, mint csapongó madarak, amelyek valami varázslattól megbűvölve jönnek a távolból. A szavak nem számítottak. Akármilyen volt a vers, akármilyen volt a szó, vagy ha egyáltalán nem is volt szó, az ének ugyanaz maradt: erős, hatalmas szél, amely a mell kavernáiból, az örök lélekből támadt fel! Kate maga, túlszemérmes és félénk volt ahhoz, hogy velük énekeljen; tulságosan félt a kiábrándulástól. De hallotta megzendülni a feleletet a lelke mélyén, mint valami távoli, csúfolódó rigót az éjszakában. Juana azonban szinte akarata ellenére, velük énekelt vékony női hangján, félig öntudatlanul rakva egymás mellé a szavakat...

A félmeztelen férfiak serapeik után nyultak: valamennyinek fehér alapú, kék, meg földbarna sávokkal és sötét bojtokkal díszített serapeje volt. Az egyik ember felkelt a tömegből és eltűnt a tó irányában. Ocote-vel és rözsényalábokkal tért vissza, amelyeket egy csónak hozott. Aztán kis tüzet gyújtott. Kis idő múlva más férfiak is rözse után néztek és csakhamar újabb tüzek gyúltak a kör középpontjában, a dob előtt. Aztán az egyik nő is gallyakat hozott lágy meztelen lábasként, lobogó gyapjúszoknyájában. És egy perccel később kis örömtűz lobbant fel a nők között is.

A levegőt bronzszínűre festette a láng lobogása és édeskés füst terjengett, amely olyan volt, mint a tömjén. Az ének feldagadt, aztán lehalkult, végül elhalt. Ujra felzengett és újra elhalt. A dob elcsöndesedett, már csak egész halkán érintve az éjszaka sötét membránját. Aztán egészen elnémult. A tökéletes csöndben szinte hallani lehetett a sötét tó dermedt csöndességét.

A dob azonban ismét megszólalt, most már új, erős lüktetéssel. Az egyik sötét, fekete- és kékcsíkos fehér *poncho*-jába burkolózott férfi felkelt, levette a szandálját és miután elhelyezte a földön, valami lassú tánclépésbe kezdett. Öntudatlan, súlyos mozgással és lábának valami furcsa, madárszerű tipegésével kezdte kapálni meztelen talpaival a földet, mintha mélyen bele akarna taposni. Egész egyedül táncolt, furcsa, ingaszerű ritmussal. Erős hátát kissé előrehajlítva, lépdelt a dobverés ütemére. Váltakozva emelte fehér térdeit, amelyek furcsa, titokzatos suhogással súrlódtak kendőjének fekete rojtjaihoz. És a kör közepén csakhamar egy másik férfi is letette a *huarache*-jét a tűz közelében és felállt táncolni. A dob mellett kuporgó férfi vad, tompa éneklésbe csapott. Az emberek levetették ponchoikat. A tűz fénye visszaverődött mellükről és sötét, elmélyült arcukról. Csakhamar valamennyien talpon voltak és meztelen felsőtesttel, meztelen lábbal dobogták ezt a vad madártáncot.

- Aki alszik ébredjen! Aki alszik ébredjen! Aki letapossa a kígyó nyomát a porban, el fog érkezni arra a helyre, a por ösvényén fog érkezni arra a helyre és a kígyó bőrébe öltözik: bőrébe öltözik a Föld Kígyójának, aki a köveknek atyja; aki a köveknek atyja és a föld építő fája, az ezüst és arany és a vasé; a föld építő fája, a föld atyjának csontjából, a világ kígyójának csontjából, a világ szívéből, amely úgy dobog, mint ahogy a kígyó csapkodja gyűrűzve, a földet, a világ szívében...

- Aki al-szik, éb-red-jen! Aki al-szik, éb-red-jen! Aki alszik, éb-red-jen, a kígyó útján, a föld porában, a föld kövében, a föld csontjában...

A dal valahányszor lehalkult és már végleg kialudni látszott, mindig újra, még vadabban felszáryalt. Olyan volt, mint a hullám, amely a láthatatlan éjből kerekedik, feltornyosodik és röpül, mint megfoghatatlan szikrázó fehérség, aztán dübörögve elmosódik. És a táncolók, ahogy lassan, mély elmerültséggel körbe-körbe jártak, minden ember változatlanul a maga helyén, mindig ugyanazt a port taposva meztelen lába lágy köpülő mozdulatával, - lassan-lassan egyszerre csak forogni kezdtek, míg végre az egész kör ritmikus forgásba kezdett a tűz körül, mindig ugyanazzal a lágy, taposó, köpülő lábmozdulattal. És a dob tovább lüktetett

élénk puffogással, amely olyan volt, mint valami szív dobogása és az ének emelkedett és lebegett, majd lehalkult és apadt, apadt szinte a kialvásig, aztán egyszerre csak megint felszáryalt...

A fiatal peonok hirtelen nem bírták tovább. Ők is ledobálták szandáljaikat, kalapjukat és kendőjüket. És félénken, gyakorlatlan lábbal - amely azonban mégis ismerte a lépés ősrégi ritmusát, - odaálltak a forgó táncosok mögé és ők is egyhelyben topogni kezdtek úgy, hogy nemsokára a forgó körön kívül egy második, álló és dobogó férfigyűrű képződött.

Aztán hirtelen a belső kör egyik meztelenvállú táncosa hátrafelé belépett a külső körbe és kis lendületet véve lassan elindította a külső kört, a belsővel ellenkező irányú forgásba. Úgy, hogy most két gyűrűje volt a táncnak, egyik a másikon belül ellenkező irányban forogva.

És így lüktetett tovább és tovább a dobszó és az ének és az árnyalakok kerékszerű forgása a tűz körül, egészen addig, amíg a rőzseláng már csak egész alacsonyan égett. Ekkor a dob hirtelen elhallgatott és az emberek egyszerre szétrebbentek; ki-ki ismét visszatért a helyére.

Csönd lett; aztán hangok halk zümmögése és nevetés hallatszott. Katenek mint már sokszor, most is úgy tűnt, hogy a peonok nevetése olyan, mintha valami fájdalomkiáltás törne ki belőlük. Ezek a nevetések azonban most olyanok voltak, mint apró, láthatatlan lángocskák, amelyek váratlanul csapnak ki a beszéd parazsából.

Mindenki várt, csak várt. És senki sem mozdult, amikor a dob újra feldübörgött, mint valami figyelmeztetés. Csak ültek és beszélgettek, szinte valami második tudattal figyelve. Azután egy férfi felkelt a helyéről, ledobta a kendőjét és fát vetett a középen égő tűzre. Majd tovább haladt az ülő férfiak között, arrafelé, ahol a lobogó szoknyás nők üldögéltek. Ott megállt és titokzatos tekintettel mosolyogva várakozott. Nyugodtan állott egészen addig, míg egy lány felkelt a helyéről és roppant félénken feléje közeledett, jobb kezével szorosan összefogva rebozóját lehajtott fején, baljával pedig odaért a férfi kezéhez. Ő nyult a férfi mozdulatlan keze után, félénken, hirtelen, szemérmes érintéssel. Az ember felnevetett és a most már feltápáskodó csoport között átvezette a lányt a középen égő tűzhöz. A lány lehajtott fővel követte és zavarában eltakarta az arcát. Egymás mellett álltak és csak lazán fogták egymás kezét. Egyszerre aztán elkezdték azt a síma, de súlyos, tapodó tánclépést, első kis szegletét alkotva a belső, állandó körnek.

Ekkor már valamennyi férfi kifelé fordulva állott és várta, hogy kiválasszák. A nők pedig kendős fejüket lehajtva, egymás után suhantak és megfogták a kiválasztott férfi ernyedt jobbját. A körön belül álló meztelenvállú férfiaknak hamarosan akadt párjuk. És a párosával elhelyezkedett férfiak és nők belső köre, kéz a kézben, bezárult.

- Gyere, Nina, gyere te is - unszolta Juana, csillogó, fekete szemét Katere szegezve.

- Félek - suttopta Kate. És igazat mondott.

A meztelenmellű férfiak egyike kiválva a tömegből, átjött az úton és várakozva megállt a kapu előtt, amelynél Kate hallgatagon és elfordított arccal meghúzódott.

- Nézd, Nina, ez az úr itt reád vár! Hát gyere, ó Nina, gyere!

A *criada* hangja mély, könyörgő, szinte delejesen behízelgő volt és fekete szeme furcsán ragyogott, ahogy Kate arcát figyelte. Kate szinte megbabonázva lassú, vonakodó léptekkel előrelépett a férfi felé, aki most elfordított arccal állt előtte.

- Megengedi? - kérdezte nagy zavarában angolul és ujjával megérintette a férfi kezét.

Ez a kéz, amely meleg, sötét, kegyetlenül merész lehetett, most lazán csüngött le és szinte közömbös, de mégis valami lágy, emberi közelséggel fogta meg a nő kezét és bevezette a körbe. Kate lehajtotta a fejét és szerette volna eltakarni arcát. Fehér ruhájában és zöld szalma-

kalapjában úgy érezte, mintha ismét szűz, fiatal szűz lenne. Olybá tűnt, mintha ezek a férfiak képesek lennének visszaadni neki a szűziességét!

Félénken, ügyetlenül próbálkozott meg a taposó tánclépéssel. De cipős lábával ügyetlennek, elszigeteltnek érezte magát és a tánc ritmusa nem ment át a vérébe. Zavartan mozgott.

A mellette táncoló férfi azonban könnyű, lágy szorítással fogta a kezét és testének lassú, lüktető ingája zavartalanul lengett fel-alá. Nem is figyelt az asszonyra, csak valami lágy, könnyű fogással tartotta a kezét.

Juana levetette bocskorát és harisnyáját. Sötét, ráncos arca olyan volt, mint valami obszidian-kőből való maszk és valami ősi, lángoló női ragyogás izzott a szemében, amely sötét és kifürkészhetetlen volt. Ő is belekezdett a tipegő tánclépésbe.

- Mint ahogy a Nap madara tapossa a földet hajnalpirkadáskor, mint valami barna tyúkot a lába alatt, mint a tyúk, amely hullatja méhe tojásait, az arany tojásokat, amelyek magukba zárják a Nap golyóját az ég vizein, a Földkagylót, amely fehér a vér izzásától, - taposd a földet és a föld megtermékenyül, mint a tyúk a Nap madarának lábai alatt. Taposd a földet, taposd a földet, amely úgy kuporog, mint egy csukotszárnyú csirke...

A kör átváltott és Kate lassan körbefogott két hallgató és elmélyült férfi között, akiknek karja az ő karját érintette. És az egyik férfi lágyan fogta az ujjait, lazán, de mégis valami transzcendentális közelséggel. És a vad ének ismét felszárnnyalt, mint egy madár, amely egy pillanatra a magasba röppen. És a dob szinte észrevehetetlenül megváltoztatta a ritmusát.

A külső kör csupa férfiakból állott. Kate szinte érezte különös, sötét-izzású tekintetüket a háta mögött. Sötét, kollektív, nem egyéni énné férfiak. Jómagá pedig egy magányos nő, aki körben forog az asszonyiság nagy körgyűrűjében...

A férfiak és a nők egyaránt lehajtott fővel táncoltak, kifejezéstelenül, elvonatkozva, mintha a férfiak mélyen átítatódtak volna valódi férfiasságukkal, a nők pedig valódi nőiességükkel. Maga a tiszta nemiség jelentkezett itt, de a nemes, nem pedig az alantas nemiség. A földfeletti vizek szárnyaltak itt a földalatti vizek felett, mint ahogy a sas kering némán saját árnyéka fölött.

Kate úgy érezte, mintha nemét és asszonyiságát felfogná és magába olvasztaná a születő élet lassan gyűrűző óceánja, a férfiak mindent elborító felhője, amely most fölötté lebeg és kering. Most ő nem önmaga volt; ő már elmerült és vágyai is elmerültek a nagy Vágy óceánjában. Mint ahogy az a férfi is, akinek ujja az övét érintette, belesüllyedt a hímség óceánjába.

Ez az óceán lassú, óriási, lágyan verő hullámmzással hömpölygött az alsóbb óceán felett, hab és tajték nélkül, csak valami tiszta, csókszerű érintkezéssel. Kate úgy érezte, hogy énje felolvadt valami tisztultabb énben, asszonyisága felszívódott valami tökéletesebb asszonyiságban. És ahogy ujjai megérintették a férfi ujjait, valami fényes szikra - mint a hajnalcsillag - lobbant fel közöttük és a férfi magasabbrendű férfiassága között.

Milyen különös volt így belesüllyedni ebbe a vágyon túli vágyba, átváltozni valami testen túli testté! És mint az Esthajnalcsillag, egy szikra lobog közte és a férfi között, a maga magasabbrendű nőiessége és a férfi magasabbrendű férfiassága között! De ugyanezt érezte a mellette forgó másik két férfivel szemben is. Milyen szép a táncnak ez a lassú körforgása, ez két hatalmas folyam, amely egymással összeköttetésben, de mégis ellenkező irányban folyik!

Nem tudta felismerni a férfi arcát, aki a kezét tartotta. Testi szeme megvakult, a férfi arca pedig olyan volt, mint a sötét égboltozat, amelyen csak összefonódott ujjai szikra-csillaga világított.

Lába kezdett beetalálni a tánclépésekbe. Kezdte megtanulni, hogy teste elveszítse a súlyát, hogy egész élete felszabaduljon és lassan, titokzatosan, valami ritmikusan apadó áramlatban ömöljék lábán keresztül a föld sötét testébe. Kiegyenesedett és erősen állt, mint az élet fája, amely mégis minden erejét leengedi gyökerein keresztül a földbe. Minden érzékét elvesztette az idő iránt. Olybá tűnt, mintha maga a tánc valami zárt egységben forogna, bár a ritmus mindvégig ugyanaz maradt.

A férfihang már rég abbahagyta az éneket és csak a dob puffogása hallatszott. Hirtelen szaggatott, rövid dobpergés zúgott fel, azután csend lett és a kezek azonnal elengedték egymást. A tánc felbomlott. A férfi egyszerűen, közönyösen rámosolygott és elment. Talán ha látja is valaha, sohasem fogja megismerni. De bizonyosan megérzi majd a közelségét.

A nők rebozoikat szorosan összefogva válluk körül, félrehúzódtak. A férfiak ismét beburkolóztak takaróikba, Kate pedig a sötétlő tó felé fordult.

- Már mégy, Nina? - hallatszott Juana szelid, de rosszkedvű hangja.

- Most már mennem kell, - felelte Kate gyorsan.

És sietni kezdett a tó sötétsége felé, Juana pedig szaladt utána, bocskorával és harisnyáival a kezében.

Kate sebtében igyekezett haza új titkával, a magasabbrendű asszonyiság különös titkával, amely egyelőre még szokatlannak és érthetetlennek tűnt előtte. Igen, még alaposabban bele kell merülnie ebbe a misztériumba!

Végigsietett a tópart mellett huzódó egyenetlen ösvényen, amely koromsötétségbe merült. A csillagok csak annyi világosságot adtak, hogy látni lehetett a vitorlás canoak sötét törzsét és árbocait, amelyek kiemelkedtek a víz mély feketeségéből. Éjszaka, időtlen, óráatlan éjszaka! Nem fog ránézni az órájára! Fordítva fekteti le majd az óráját, hogy a foszforeszkáló számlapot eltakarja! Nem akar tudni az időről!

És ahogy álomba merült, még hallotta felzendülni a dobot, mint valami lüktető pulzust egy mozdulatlan test belsejében...

VIII. FEJEZET. Éjszaka a házban.

Kate házának bejárása mellett volt egy nagy fa, amelyet *cuenta*-fának neveztek, mert kerek, kemény, gömbalakú kis gyümölcsöket hullatott, amelyek olyanok voltak, mint a tökéletes formájú apró fekete márványgolyók. Ezeket a gömböcskéket a bennszülöttek felszedték és füzérekbe, *cuenta*-ba, vagy még helyesebben rózsafüzér-olvasókba kötötték. Éjszaka a kis út odakünn koromsötét volt és csak a cuenták hullása zavarta a csendet.

Az éjszakák, amelyek eleinte zavartalanul békésnek tunk, kezdtek átítatódni rémülettel. Ismét feldugta fejét a rémület. Valami rablóbanda gyülekezett a tó melletti egyik távolfekvő faluban, ahol gonosz erkölcsű emberek éltek, akik minden percben hajlandók voltak felcsapni banditáknak és ez a banda, amely napközben láthatatlan maradt, mert tavi halászokból és mezei munkásokból állott, éjszaka lóháton útnak eredt, készen arra, hogy kiraboljon bármilyen magányos, vagy nem eléggé védett házat.

Az a tény aztán, hogy a környéken szervezett rablóbanda garázdálkodik, mozgásba hozta a különálló tolvajokat és gonosztevőket is. Hiszen ha akármilyen történik, azt úgyis a banda rovására írják. Így aztán sok gyanun felül álló, külszínre becsületes ember, akiknek szívében azonban az ősi gonoszság fészkelte, az éjszakának idején *machette*-jével és revolverével felszerelve kilopózott, hogy megpróbálkozzék valamivel a sötétben.

És Kate ismét érezte, hogy a rémület gyülemlik és sűrűsödik a mexikói éj fekete csendjében, mígnem már a *cuenta*-k potyogását is borzalmasnak kezdte találni. Mozdulatlanul feküdt és hallgatózott a sűrűsödő sötétben. Kissé távolabbról felharsant a rendőrség hosszú, éles füttyentése. És akkor egy ideig a lovas rendőrpátrouille halk robogása viharzott el az ablaka alatt. De - mint a legtöbb országban - a rendőrség csak akkor van kéznél, ha semmi baj nincs.

Az esős évszak közeledett és éjszakánként szél kerekedett a tó felől, furcsán susogtatva a fákat és megrázva a ház nyitva felejtett ajtóit. A személyzet messze volt, távoleső házikójában. És Mexikóban, éjszaka, minden kis távolság tökéletesen elszigetelődik önmagában, mint valami férfi, aki fekete köpenyébe burkolózva hátat fordít az embernek.

Reggelenként Juana különféle történetekkel jött haza a plazáról. Kis gömbölyű és tintafekete szemeit meregetve, azzal a régi, majomszerű félelemmel bronzszínű arcán - ez a faj régtől rabja a félelemnek és nem képes lerázni magáról - reszkető és félig intelligens szóáradattal haladéktalanul elkezdett mesélni Katenek valami történetet egy házról, melybe betörtek és egy asszonyról, akit leszúrtak és azt is elmondta, hogy a hotel tulajdonosa azt üzeni, hogy Katenek nem biztonságos egyedül aludni a házban. Menjen aludni a hotelbe.

Az egész falut hatalmába kerítette ez a különös, csúszva-mászva terjengő félelem, amely gyakran szokta eltölteni ezeket a sötét értelmű embereket. Valami pánikszerű félelem ez, mintha a gonoszság és a borzalom felhőszerűen úszna az éjszakában. Mihelyt a kék reggel felderengett, rögtön magukhoz tértek, de éjszaka a levegő ismét sűrűsödni kezdett, mint az alvadó vér.

A félelem természetesen egyik emberről átragadt a másikra. Kate biztosra vette, hogyha Juana és családja szörnyű rettegésükben nem bujnak el a ház legtávolabbi sarkába, akkor ő sem félt volna semmitől. Juana azonban úgy vacogott a félelemtől, mint egy gyerek.

Férfi nem volt a házban. Juanának két fia volt, a körülbelül húszéves Jesús és a tizenhét körül járó Ezequiel. Jesús - Juana kiejtése szerint *Hézusn* - azonban a villanyvilágítás kis gáz-motorját kezelte és ő meg Ezequiel künn aludtak a gépház puszta padlóján, úgy, hogy Juana

két lányával, Conchával és Máriával behúzódtott a Kate háza végén álló kis bódéba és szinte izzadták magukból a félelem illatát.

A falu teljesen elhagyatott volt. A plaza rendszerint élénk szokott lenni úgy tíz óráig, mindenfelé faszénttüzek égtek, a fagyaltárus ember körbejárt vödrével a fején és szüntelenül kiáltozva: *Nieve! Nieve!* A többiek meg traccsoltak az uccákon, vagy hallgatták a gitározó fiatalembereket.

Mostanában azonban a tér már kilenc órákor elhagyatott, különösképpen barátságtalan és üres volt és a *Jefe* kiadta a rendeletet, hogy mindenkit el kell fogni, aki tíz óra után az uccán jár.

Kate hazasietett és bezárkózott a szobájába. Nem könnyű dolog kivonni magát ezeknek a sötétszemű, félbarbár embereknek a páni félelme alól. Úgy terjedt ez a rémület, mint valami járvány a levegőben, megfagyasztotta a szívet és megdermesztette a lelket az alattomosan kúszó sötét gonoszság érzésével.

Koromsötétben feküdt az ágyában: a villanyvilágítás mindenütt megszűnt tíz órákor és primitív sötétség uralkodott. Az volt az érzése, hogy a gonoszság démoni lehelete hullámszerűen közeledik a levegő szárnyán. Eszébe jutottak azok a borzalmas történetek, amelyeket mesélni hallott és ismét felidézte magában azokat az embereket, kik külsőleg olyan nyugodtak, kedvesek, barátságos mosolyúak. De már Humboldt is megállapította a mexikóiakról, hogy némelyiküknek igen barátságos a mosolygása, de ugyanakkor félelmetes tűz ég a szemében. De nem is éppen a szemük tüze volt félelmetes, inkább az, hogy feketeségük valami kezdetleges volt, amelyet a fehér fény sugara alig járt át. És ebben a tökéletlen feketeségben mindig feltámadhatott a vérszomj a fejletlen mult talajából.

Ez a tökéletlen, félig-megtermett nép teljesen ki van szolgáltatva azoknak az ősi, sötét befolyásoknak, amelyek mélyen bennük gyökereznek. Közben nyugodtak, szelidek és kedvesek és van valami átlátszó naívság bennük. De mihelyt valami mélyen megrázza őket, azonnal felgerjednek a fekete felhők és ismét erőt vesz rajtuk a gyilkolás vágya, a vérszomj, a velük-született gyűlölködés ősrégi, borzalmas szenvedélye. Egy tökéletlen nép, amely időtlen idők óta a háborgó szenvedélyek játékszere.

Érezte, hogy valahol a lelkük mélyén ott lobog valami feneketlen gyűlölség, mint valami égő seb. Kínlódom és véresszemű indulattal tudnak gyűlölni ezek az emberek, akikben sohasem tudott a lélek kifermálódni, akik sohasem tudtak elérni valami belső magot, valami egyéni integritást a szenvedélyek, külső behatások és a halál káoszában. Nem egyebek, mint játékszerei az ősi vágyaknak és régi behatásoknak, mintha valami sötét kígyó szívük köré csavaródó gyűrűi között vonaglanának. A ki nem élt mult súlyos rosszlelkű terhe nehezedik rájuk.

És ez alatt a teher alatt élnek és halnak meg - és nem is nagyon bánják, ha meghalnak. Minden elem rájuk súlyosul és körülhálózza őket és nem tudnak kibonyolódni belőlük. Feketére sülnek a túlerős nap alatt, halálra kínozza őket a forró levegő súlyos vibrálású elektromossága és szenvednek a lábuk alatt forrongó vulkánoktól. Az amerikai kontinens félelmetes és hatalmas természeti energiái megacélozzák az emberek testét, de ránehezdednek a lélekre és megakadályozzák, hogy megszülethessék. Ha viszont valamely lélekkel bíró ember vetődik ide, a rosszindulatú elemek fokozatosan megtörik, lassan-lassan felőrlik, amíg felbomlik eszmékké és mechanikus cselekedetökké, pusztá test lesz belőle, amely tele van mechanikus energiával, de amelyben a lélek halott és rothadó.

Természetes tehát, ha ezeken az embereken, akik nem bírnak úrrá lenni a természeti erők felett, akiket a nap, az elektromosság és a vulkanikus kitörések kígyószorítása hurkol körül, örökre elhatalmasodik a harag feneketlen vágya, magának az életnek démoni gyűlölete. És ilyenkor a legjobb érzés valami súlyos kés zuhanása, ahogy beleszalad egy élő testbe!

Semmiféle asszony felé irányuló vágy nem ér fel ezzel a kéjjel! A megkönnyebbülés dobban meg az emberben, ha a kés beleszalad a testbe és a vér kibuggyan!

Elkerülhetetlenül ez a legfőbb megnyugvása az olyan népnek, amely hinárszerűen beleváradt a multjába és képtelen kibonyolódni belőle. Egy nép, amelyet még sohasem váltottak meg, amely még csak nem is ismeri a Megváltót!

Mert Jézus nem Megváltó a mexikóiak szemében. Ő csak egy halott isten - egy közös sírban velük. Mint ahogy a bányászt maga alá temeti a föld beomlása a bányautakban, úgy temette maga alá ezt az egész népet multja lassú összeomlása. És ott maradnak betemetve, míg csak nem jön valami Megváltó, hogy új utat egyengessen a Nap felé.

A fehér emberek nem hoztak igazi megváltást Mexikónak, sőt ellenkezőleg: most már reménytelenül össze vannak zárva sírjukba halott istenükkel és meghódított fajukkal.

És ez a *status quo*.

Kate csak feküdt és keményen töprengett a sötét éjszakában. Ugyanakkor pedig feszülten vergődött a remegés karmai között. Nem tudta lecsillapítani a szíve dobogását. Úgy érezte, mintha kiszakadna a helyéből és valóságosan, fájna. Amit még sohasem érzett ezelőtt, most fizikailag félt; a vére félt. Annyira, hogy szinte megalvadt a remegés gyötrelmében.

Angliában és Írországban, a háború és a forradalmak alatt, megismerkedett a szellemi félelemmel. Azzal a kísérteties félelemmel, amelyet a csöcselék keltett benne: már pedig a háború alatt csaknem valamennyi nép csöcselék volt. Reszketett ettől a csöcseléktől, amely irigykedő kutya módjára meg akarta törni a szabad szellemet az individuális férfiban és nőben. Hideg, kollektív ösztön dolgozott e népek millióiban, hogy megtörjék az elkülönülten álló egyén szellemét. Mindenáron meg akarták törni ezt a szellemet, hogy megindíthassák a nagy visszazuhanást a lejtőn, a régi földalatti ösztönök, az ősi aranyimádat és gyilkolási vágy felé. Ó, a csöcselék!

Ezekben a napokban ismerkedett meg Kate a hideg, szociális félelem kínjaival, mintha a demokrácia valami nagy-nagy, hidegtestű, százlábú féreg volna, amely, - ha az ember ellenállással próbálkozik - valamennyi karmát beleüti a testébe és a hús megrezget a karmok körül. Ez volt eddig legnagyobb szenvedése a félelemtől. De túljutott rajta.

Most azonban megismerte az *igazi* félelem szorongatását. Mintha a szíve kiszakadt volna a helyéből borzalmas kínjában.

Elszunnyadt, de hirtelen felriadt valami halk neszre. Felült az ágyában. A verandára nyíló ajtókat fatáblák fedték. Az ajtók maguk meg voltak erősítve, a fatáblák azonban nyitva álltak a szellőztetés miatt. Az ablak nyitott felső részén keresztül az ég sötétszürke háttéréből kiemelkedve megpillantott valamit, ami olyan volt, mintha egy fekete macska kúsznék az ablakszárny közelébe.

- Mi az? - suttogta ösztönszerűen.

A titokzatos dolog hirtelen megmozdult, elsuhant és ő rögtön tudta, hogy az csak valami emberi kar lehetett, amely benyúlt a résen, hogy kinyissa az ajtó reteszét. Egy pillanatig megmerevedve feküdt, készen arra, hogy hangosan felsikoltson. De semmi újabb nesz nem hallatszott. Így hát felült és meggyújtott egy gyertyát.

Ez az érthetetlen, pánikszerű félelem már valóságos testi kín volt; megbénította és szinte kiszakította a szívét a helyéről. Elnyúlva feküdt az éjszakai remegés lázában. A gyertya homályosan lobogott. Hirtelen a távolból egy mennydörgés robajlott és az éjszaka borzalmas, irtózáttal teli volt. Egész Mexikó kifejezhetetlenül félelmesnek tűnt.

Nem tudott megnyugodni, nem tudta összeszedni a bátorságát. - Most - gondolta magában - ki vagyok szolgáltatva ennek a titokzatos valakinek. Végem van. - És ez borzasztó érzés volt, így magára hagyva, tehetetlenül kiszolgáltatva lenni valami ismeretlen hatalomnak, a félelem remegésében.

- Mit tegyek? - gondolta önmagát bátorítva. - Hogy segítek magamon? - De tudta, hogy teljesen egyedül van.

Hosszú ideig képtelen volt mindenre, aztán hirtelen megkönnyebbült, amikor ezt gondolta: Az a baj, hogy hiszek a rosszban. Nem szabadna hinnem benne. A pánik és a gyilkosság sohasem ütheti fel a fejét, ha a vezető emberek kezéből ki nem csúszik az ellenőrzés. Nem hiszek valójában a rosszban. Nem hiszem, hogy az ősi Pán vissza tud rántani bennünket a tudat régi, gonosz formái közé, ha mi magunk nem akarjuk. Hiszem, hogy van valami hatalmasabb Erő, amely nagyobb ellenállást tud adni nekünk is, ha hiszünk benne és ez az erő az összetartozásnak a szikrája. Nem hiszem, hogy annak az embernek, aki be akart törni ide, valósággal is meg lett volna hozzá az ereje. Csak megpróbált gonosz és bűnös lenni, de valami meg kellett, hogy hajoljon benne egy nagyobb Akarat és egy nagyobb Erő előtt...

Igy bátorította magát, míg végre fel mert kelni és meg merte erősíteni a felső ajtóablakát. Ezután szobáról-szobára ment, hogy meggyőződjék róla, valamennyi tábla be van-e támasztva és eközben megkönnyebbülten állapította meg magában, hogy legalább annyira fél a padlón szaladgáló skorpióktól, mint magától a pánikszerű borzalomtól.

Most sorban meggyőződött róla, hogy egymásbanyúló szobáinak szárnyán mind az öt ajtó és mind a hat ablak meg van erősítve. Most be volt zárkózva a sötétségbe, gyertyájával.

Ahhoz, hogy kijuthasson a ház másik felébe, az ebédlőbe vagy a konyhába, ki kellett volna mennie a verandára.

Valamennyire nyugodtabb lett; megnyugtatta gyertyájának homályos lobogása. De szívében, amelyet még mindig kínozott a félelem, ezt gondolta: - Joachim azt mondta, hogy a gonoszság nem más, mint visszaesés a régi életformákba, amelyeken fejlődésünk alatt túljutottunk. Ebből származik a gyilkosság és a kéjvágy. A szombat esti dobok azonban ezt az ősi ritmust verték és a tánc a dob körül szintén a régi vadság kifejezési formája volt. Tudatos visszatérés volt az a vadsághoz úgy, hogy talán ez is gonoszságnak számít...

Azután megint csak felülkerekedett benne az ösztönös hit:

- Nem! Az nem volt tehetetlen, pánikszerű visszaesés. Tudatos és gondosan megválasztott forma volt. Vissza kell mennünk, hogy felvehessük a régi fonalakat. Fel kell vennünk a régi, megszakadt ösztönök fonalát, amely ismét össze fog kötni bennünket a Világegyetem misztériumával, most, amikor a saját lehetőségeink végére értünk. Meg kell tennünk. Don Ramon-nak igaza van. Ő valóban nagy ember kell, hogy legyen. Azt hittem, hogy már nincsenek igazán nagy emberek többé: csak nagy pénzemberek és nagy művészek és más hasonló, de nem nagy *emberek*. Ő kétségtelenül nagy ember!

Megint végtelenül megnyugtatta ez a gondolat.

De amint elfújta a gyertyáját, az ablaktábla repedésén keresztül fény villanása cikkázott és mennydörgés szakadt le rettentő, tömör dübörgéssel. A mennydörgés robaja mintha egyenesen a szívére zuhant volna. Tökéletesen legázolva, valami tehetetlen hisztériás állapotban feküdt. És ez a hisztéria ébrentartotta és kínozva marcangolta őt, egészen hajnalig. És hajnalra már valóságos ronc volt.

Reggel bejött hozzá Juana, aki maga is olyan színben volt, mint egy döglött rovar és a megszokott frázissal kérdezte: - Hogy töltötted az éjszakát, Nina?

- Rosszul - felelte Kate. Aztán elmondta a fekete macskáról vagy helyesebben a férfi karjáról szóló történetet.

- *Mire!* - mondta Juana suttogva. - Szegény ártatlan lelkem, még meg fogják gyilkolni egyszer az ágyában! Nem, Nina, tényleg el kell menned és a hotelben kell aludnod! Nem, nem, Nina, nem hagyhatod nyitva éjszakára az ablaktáblákat! Ez lehetetlen. Látod? Ugy-e, hogy elmegy aludni a hotelbe? A másik senora is elmegy.

- De én nem akarok, - ellenkezett Kate.

- Nem akarsz, Nina? Óh! *Entonces! Entonces!* Nina, majd megmondom Ezequielnek, hogy aludjon az ajtód előtt a revolverével. Neki van egy revolvere és ott fog aludni az ajtód előtt és akkor nyitva hagyhatod a táblákat, hogy levegőt kapj a forró éjszakában. Ah, Nina, mi, szegény nők, nem lehetünk el férfi és revolver nélkül. Nem maradhatunk egyedül egész éjszaka! Mi is félünk, a gyerekek is félnek. És képzeld csak el, hogy egy rabló megpróbálta kinyitni a reteszt az ajtódon! Képzeld csak el! Nem, Nina, majd szólunk Ezequielnek délből...

Ezequiel büszkén vonult be délből a házba. Vadóc, szégyenlős fiatalember volt, igen magas és büszke testtartású. Hangja valami furcsa rezonanciával tört meg.

Félénken állt, míg a határozatot közölték vele. Aztán felvillanó fekete szemmel nézett Katere, mint egy hősi mentőangyal.

- Igen! Igen! - jelentette ki. - Itt fogok aludni a korridoron! Ne féljen semmit. Nálam lesz a pisztolyom!

Elvonult és visszatért a pisztolyával; valami ócska, hosszúcsövű mordállyal.

- Öt golyó van benne, - büszkélkedett, a fegyvert mutatva. - Ha kinyitja az ajtaját éjszaka, akkor előbb szóljon nekem, mert mihelyst meglátok valamit mozdulni, azonnal kilövöm mind az öt golyót. Puff! Puff!

Kate látta a szeme villanását, hogy milyen elégtétel volna neki, ha mind az öt golyót kilőhetné valamire, ami éppen megmozdul az éjszakában. Az a gondolat, hogy *rá* is lőhetnek, láthatólag egyáltalán nem izgatta.

- És Nina - fűzte hozzá Juana, - ha későn jössz haza, miután a világítás már kialudt, akkor kiabálj, hogy *Ezequiel!* Mert ha nem: *Brumm! Brumm!* És ki tudja, kit öl meg a golyó!

Ezequiel egy szalmaszőnyegen aludt a téglával kirakott verandán Kate ajtaja előtt, takarójába csavarodva, pisztollyal a kezeügyében. Így aztán Kate nyitva hagyhatta az ablaktáblákat, hogy levegőt kapjon. Az első éjszaka nem tudott elaludni a fiú erős horkolásától. Soha életében nem hallott még ilyen félelmetesen visszhangzó horkolást! Micsoda mellkasa lehet a fiúnak! Valami furcsa, vad, másvilági horkolás volt ez. De a zaj mégis ébren tartotta, mert volt benne valami vad erő, ami tetszett neki.

IX. FEJEZET. Casa de la Cuentas.

Kate hamarosan megkedvelte a sántikáló, rendetlen Juanát és a leányait. Concha tizennégy-éves, kövér, nehézkes, elvadult külsejű lány volt, nagy, lobogó fekete hajkoronával a fején, amelyet állandóan vakart. Mária tizenegy éves, félénk, vékony, madárszerű teremtés volt, nagy szemekkel, amelyek szinte magukba itták a fényt.

Meglehetősen szedett-vetett familia volt ez. Juana bevallotta, hogy Jézus csak aféle zabi-gyerek volt, de a többiek után ítélve, az ember joggal gyaníthatta, hogy valamennyi gyerekek más-más volt az apja.

Az egész családban valami alantas, semmibevevő közömbösség nyilvánult meg az étellel szemben. Egyik napról a másikra éltek csökönyös, lusta, makacsul közömbös életüket, amely nem törődött a multtal, nem törődött a jellel, nem törődött a jövővel. Még a pénz sem érdekelte őket. Amit kerestek, az percek alatt folyt szét a kezükben és nyomban el is felejtették.

Minden terv vagy cél nélkül, tökéletesen *à terre* éltek, hozzátapadva a sötét, vulkanikus talajhoz. Nem lehetett állatoknak nevezni őket, mert férfiak és nők és gyermekek sohasem lehetnek állatok. Ez nem adatott meg nekünk. *Eredj, de ha egyszer elmentél, sohasem térhetsz vissza többé*, mondja a hatalmas parancs, amely bennünket teremteni ösztökél. És ha az ember egyszer brutálisan mégis vissza próbál térni a fejlődés régebbi, megelőző színvonalára, azt csak kegyetlenségében, vagy kétségbeesésében teszi.

És így e család sötét szemeiben is ott lappangott valami szorongó félelem, csodálkozás és nyomorúság. Azoknak az emberi lényeknek a nyomorúsága, akik tehetetlenül kuporognak saját alaktalan énjükön kívül, nem tudnak lélekké formálódni a káoszból, viszont semmi egyéb elérhető eredmény nem érdekli őket.

Fehér emberek is elveszíthetik néha a lelküket. Ők azonban meghódították az anyag és az energia alacsonyabbrendű világát, gépek ölén száguldoznak és így keringenek ürességük körül.

Katet erősen vonzotta ez a család. De azért talált bennük sok visszataszítót is.

Juana és gyermekei, miután egyszer magukévá fogadták Ninájukat, igyekeztek becsületesek lenni. Tisztesség kérdése volt ez náluk és becsületességük kiterjedt a gyümölcsöstálon levő utolsó kis szilvára is. De meg aztán szívesen is szolgálták.

Ők maguk nem törődtek a környezetükkel, nem bántotta őket a piszkos. Maga a föld volt a nagy moslékos dézsájuk. Minden hulladékot a földre dobtak és ez nem zavarta őket. Szinte jólesett így élniök, a bolhák és öreg rongyok és papírszeletek és banánhéjjak és a mangó-magok környezetében. Itt egy darab leszakadt a ruhámról! Föld, fogadd be! Itt egy csomó kihullott haj! Nesze, Föld!

De Kate nem bírta a piszkot. Ő bizony törődött vele! És az egész család örült és felizgult attól, hogy ő törődött vele. Akkor aztán addig söpörték a patiot a cirokseprővel, amíg csaknem magát a földet is elseperték. Furcsa! A Nina ilyesmikkel törődik!

A bámulat és a szórakozás állandó forrása volt számukra a Nina. De azért sohasem tekintették holmi felsőbbrendű embernek. Inkább valami félig megérthető, félig mulatságos csodalény volt a szemükben.

A Nina azt kívánta, hogy az *aquador* két kanna meleg vizet hozzon egyenesen a meleg forrásoktól, hogy minden reggel tetőtől-talpig megmoshassa magát. Furcsa! Szaladj, Mária, mondd meg az *aquador*-nak, hogy rohanjon a Nina mosdóvizével!

Valamennyien szinte rossz néven vették tőle, hogy bezárkózott előlük, amíg fürdött. Valami istennő-féle volt a szemükben, akinek állandóan szórakozással és bámulattal kellett eltölteni őket, de aki egyszersmind állandóan hozzáférhető is kellett, hogy legyen; Kate viszont csak hamar felfedezte, hogy az olyan istenségnek, aki állandóan megközelíthető az emberek számára, ugyancsak kevésbé irigylésre méltó a dolga.

Nem, Ninának lenni távolról sem volt holmi *sinecura*! Már kora hajnalban megkezdődött odakinn a cirokseprő kapargálása. Kate felült az ágyban. Az ajtó zárva volt, de a táblák nyitva. Odakinn karattyolás. Valaki két tojást kínált eladásra. Hol van a Nina? Még alszik! A látogató azonban nem megy el. Folytatólagos karattyolás odakinn.

Az *aquador*! Ah, itt a víz a Nina fürdőjéhez! Még alszik, még alszik!

- Nem alszom, - kiáltja Kate, mialatt belebújik háziruhájába és kinyitja az ajtót. Bejönnek a gyerekek a fürdőkáddal, bejön az *aguador* két négyszögletes petróleumkannával, amely csordultig van meleg vízzel. Tizenkét centavo! Tizenkét centavo jár az *aquador*-nak! *No hay!* Nincs tizenkét centavonk. Majd később! Majd később! Az *aquador* a vízhordórúddal a vállán eldöcög. Kate bezárja az ajtót meg a táblákat és elkezd fürödni.

- Nina! Nina!

- Mi tetszik?

- Mit akarsz reggelizni? Főtt tojást vagy sült tojást vagy rántottát?

- Főtt tojást.

- Kávét vagy csokoládét?

- Kávét.

- Nem akarsz inkább teát?

- Nem, kávét.

A fürdés tovább folyik.

- Nina!

- Igen.

- Nincs kávénk, hozni kellene!

- Hát akkor teázom.

- Nem, Nina! Elmegyek. Várj meg!

- Hát eredj!

Kate kijön a verandára reggelizni. Az asztal szépen fel van terítve, megrakva gyümölccsel, fehér kenyérrel és édes kaláccsal.

- Jó reggelt, Nina. Hogy töltötted az éjszakát? Jól? Hála istennek! Mária a kávét! Megyek, beteszem a tojásokat a vízbe. Óh, Nina, vigyázni kell, hogy ne főjjenek keményre! Nézzétek, milyen lába van, mint a Madonnának! Nézzétek! *Bonitos!*

És Juana egészen elbűvölve lehajol, hogy megérintse fekete ujjával Kate puha, fehér lábát, amely egyetlen pánttal átfogott könnyű szandálba van bújtatva.

A nap megkezdődött. Juana úgy tekinti magát, mint aki teljesen Katenek van szentelve. Amilyen korán csak lehet, elküldi lányait az iskolába. Néha csakugyan elmennek, legtöbbször azonban nem. A Nina azt mondja, hogy muszáj iskolába járni! Halljátok? Ezt hallgassátok meg! A Nina azt mondja, hogy el kell mennetek az iskolába! Előre, indulj!

Juana maga pedig ide-oda csoszog, a hosszú verandáról a konyhába, a konyhából a reggeliző asztalhoz, és egyenként viszi el az edényeket. Aztán nagy csobogással elmosogat.

Reggel! Ragyogó napfény önti el a patiot, a hibiscus virágait és a banánfák sárga és zöld leveleit. Madarak cikáznak sebesen ide-oda trópusi villanással. A mangó-ültetvény sűrű árnyékában fehérbe öltözött indiánok haladnak tova, mint megannyi kísértet. Érezni a tüzes napot, de talán még jobban érezni a sötét, mély árnyékot. Az élet zajlik, de a csendnek valami méltóságteljes súlya van. Vakító ragyogással és csillogással szikrázik a napfény, de azért érezni a komolyságot is benne.

Kate magányosan üldögél, heverészik a verandán és úgy tesz, mintha varrna. Megjelenik egy öreg férfi és némán egy tojást tart titokzatosan a kezében, mint valami szimbólumot. Nem venné meg a *patrona* öt centavoért? Juana csak négy centavot akar adni érte. Rendben van? Hol van Juana?

Juana megérkezik a plázáról, a bevásárlásaival. A tojás! Négy centavo! Beszámoló a kiadásokról. *Entonces! Entonces! Luego! Luego! Ah, Nina, no tengo memoria!* Juana nem tud sem írni, sem olvasni. Végigbiceg a piacon a pezóival minden reggel. Rengeteg apró holmit vásárol, darabját egy meg két centavoért. És akkor aztán minden reggel nagy elszámolás folyik. Ah, ah! Hol is tartunk? Semmire sem emlékszem! Hát... Ah... Igen... Vettem még három centavoért *ocote*-t! Mennyi? Mennyi most, Nina? Mennyi most az egész?

Ez az egy dolog mindig kihozta a sodrából Juanát, ez, hogy pontosan el tudjon számolni a centavoival. Ha egy centavoval kevesebb jött ki, kétségbe volt esve. Ilyenkor időről-időre mindig megjelent.

- Egy centavo még hiányzik, Nina? Jaj, milyen ostoba vagyok! De majd megadom a sajátomból!

- Sose törődj vele! - vigasztalja Kate. - Ne is gondold rá.

- De igen. De igen, - és azzal zavartan elbiceg.

Végre egy órával később hangos kiáltás a ház távoli végéből. Juana egy köteg zöldséget lobogtat.

- *Mire! Nina! Compré perjil a un centavo!* Petrezselymet vettem egy centavoért. Most rendben van?

- Rendben van, - nyugtatja meg Kate.

És az élet újra haladhat tovább.

Két konyha volt a házban: az egyik az ebédlő mellett, a Kateé és a másik, egy alacsony, kis fészker, a banánfák alatt a személyzeté. Kate a verandáról éppen odalátott Juana konyhájára, amelynek falában egy fekete ablakmélyedés tátongott.

Klap! Klap! Klap! Klap! Ejnye, azt gondoltam, hogy Concha az iskolában van, - töpreng Kate magában.

Nem! A sötét ablakmélyedésben megjelenik Concha sötét arca és lobogó sörénye. Úgy bámul ki, mint valami állat az odujából. Csinálja a tortillákat. A tortilla kukoricatésztaából készült lapos palacsinta, amelyet egy lapos agyagtányéron sütnék szárazra a tűz felett. És a csinálásuk

abban áll, hogy a nyers tésztadarabkákat egyik tenyérből a másikba csapkodják, míg végül a tortilla megkapja a megfelelő vékonyságát, kerekességét és úgynevezett könnyűségét.

Klap! Klap! Klap! Klap! Klap! Olyan volt ez a hang, mint valami óra szünet nélküli ketyegése, ahogy Concha a reggeli hőségben a tortillákat sütötte és közben ki-kibámult a sötét ablaküregen. És nem sokkal ebédidő után már füst csapódott a konyhaablakból: Concha odatette a nyers tortillákat a nagy agyagtányérra, az alacsony faparázs fölé.

Aztán rendszerint Ezequiel vonult be az udvarra, igen férfiasan, félvállára vetett serapeval és hetykén felhajtott szélű szalmakalapjával. Jött megenni a déli tortilláit. Ha kinn dolgozott a mezőn, nagyobb távolságban, akkor nem nézett haza estig. De ha megjelent, letelepedett a lépcsőre, a nők felszolgálták neki a tortilláit és hozták az ivóvizet, mintha valami király volna. Pedig még csak kölyök volt. És hallani lehetett durván fel-felcsattanó, nyugodtan parancsolgató hangját.

Parancsolgató, igen, ez a helyes kifejezés. Nyugodt, szelid és igen jóindulatú fickó léte mégis volt a hangjában valami öntudatos királyi parancsolgatás, valahányszor anyjához, vagy húgaihoz szólt. Az ősi him előjoga. Katenek valahogy az az érzése támadt, hogy szeretné kissé letörni a szarvait!

Aztán következett a Kate ebédje: szintén egyike megpróbáltatásainak. Forró, meglehetősen zsíros leves. Az elkerülhetetlen, forró, zsíros, erősen megborsozott rizs. Az ugyancsak elkerülhetetlen hús, forró, sűrű, hasonlóképpen zsírtól csöpögő mártással. Főtt kalarábé, vagy más gumós növény, saláta, néha valami tejjel készült édesség és egy nagy kosár gyümölcs. És mindehhez a feje felett a késői május trópusan tűző napja.

Délután nagy hőség. Juana leányaival összeszedi az edényeket és útnak indul. A tónál végzik el a mosogatást. Kuporognak a kövön, szépen sorban, egyenként bemelegítik a tányérokat, kanalakat és villákat a tó olajsűrű vizébe, aztán kiteszik a napra száradni. Mikor ezzel elkészülnek, Juana kimos még egy-két törülközőt a tóban, a lányok pedig megfürödnek. Csak ellustálkodni a napot! Csak ellustálkodni a napot!

Jesús, a legidősebb fiú, ez a furcsa, nehézkes, visszataszító fickó, rendszerint délutánonként bukkant fel, hogy megöntözze a kertet. Jesús a hotelben étkezett, tulajdonképpen ott lakott és ott volt az otthona. Nem minthogyha valaha is valódi otthona lett volna. De ő kezelte a *plantá*-t és mindenféle különös munkát végzett a hotel körül. Az év minden áldott napján reggeltől éjjel féltizenegyig dolgozott és ezzel megkeresett huszonkét pezót, tizenegy dollárt egy hónapban. Fekete inget viselt és sűrű, tömör fekete haja belecsüngött alacsony homlokába. Fölöttébb hasonlított valami állathoz. És noha fekete fascista-inget hordott, mégis megvolt benne a kommunisták furcsa, szinte állatias rombolási ösztöne.

Közte meg anyja közt valami furcsa viszony volt, amely egymás csöndes és közömbös, kölcsönös gúnyolásából állott. De azért mindig adott az anyjának valami pénzt, ha az asszony éppen megszorult. A vérségi köteléknek valami végtelenül vékony szála fűzte őket egymáshoz, ettől eltekintve azonban, teljesen idegenek voltak egymás számára.

Ezequiel finomabb tipust képviselt. Karcsú volt és olyan szálas, hogy alakja szinte már hátrafelé görbült. Igen félénk és alázatos volt, de egyszersmind büszke is és sokkal több felelősségérzet lakozott benne családjá irányában. Nem volt inyére, hogy a hotelben dolgozzék. Nem. Ő mezei munkás és erre büszke is. Ez férfihez illő munka, nem pedig aféle félig-meddig szolgai, kétes elfoglaltság.

Noha csak bér munkás volt, mégis ha kinn foglalatostkodott a mezőn, sohasem volt az az érzése, hogy a gazdájának dolgozik. Ő magáért a földért dolgozott. Valahol a lelke mélyén

úgy érezte, hogy a föld az övé, viszont bizonyos tekintetben ő maga is a földhöz tartozik. Ez talán még a törzsi, kommunisztikus földközösség és földművelés csökevény-érzése volt nála.

Ha volt munkája, akkor egy pezot is megkeresett naponta. De legtöbbször nem volt munka: gyakran pedig csak hetvenöt centavo napszámot kapott. Ha a föld száraz volt, akkor megpróbált munkát találni az útépítésnél, bár azt nem szerette. De viszont ott is megkereste a napi pezóját.

Legtöbbször azonban nem volt munka. Néha napokig, sőt hetekig csak őgyelgett és nem lehetett semmit csinálni, nem lehetett semmit csinálni! Amikor azután a szocialista kormány felosztva a nagy haciendákat, kezdett földet adni a parasztoknak, Ezequiel is kapott egy kis föld-darabot a falú határában. Elment, köveket szedett össze és egy kis kunyhót kezdett építeni magának. És amennyire lehetett, igyekezett meg is művelni a földet, kapájával, egyetlen szerszámával. De nem volt vérségi kapcsolata ezzel a neki juttatott, alapjában idegen földdel és nem is tudott közelebbi viszonyba kerülni vele. Hanyagul és közömbösen viselkedett irányában. Nem érzett ambíciót, szorgalmat ezzel a földdel kapcsolatban.

Munkanapokon úgy hat óra tájban érkezett haza; alázatosan üdvözölve Katet, ahogy elhaladt mellette. Barbárságában is gentleman maradt. A távoli konyhába érve viszont mohón dobálta magába egyik tortillát a másik után, a földön ülve, háttal a falnak támaszkodva falta ezeket a bőrszerű lepényeket, amelyeknek valami malter-ízük volt, mert a kukoricát mészben főzték ki, hogy a pelyvájától megszabaduljon. És alig hogy lenyelte, már nyúlt a másik halom után, amelyet szakácsnéja, Concha, egy banán-levéltre tálalva nyújtott feléje. Juana, aki a Nina szakácsnéja volt, már nem ereszkedett le többé annyira, hogy a család számára is főzzön. Volt úgy, hogy némi hús és paprika is akadt Ezequiel számára a tortillákhoz, az anyagfazékból. Volt úgy is, hogy nem akadt. De ő mindig csak valami vak, sietős közömbösséggel evett, ami szintén jellegzetes mexikói tulajdonság. Mintha még enni is valami ellenséges vonakodással ennének és mintha teljesen közömbös volna számukra, hogy mit és mikor esznek! Vacsoráját befejezve, rendszerint nyilsebesen rohant ki a plazára, hogy a férfiak közt elszórakozzék. A nők pedig céltalanul üldögéltek a földön. Néha Kate, amikor úgy kilenc óra tájban hazajött, üres házat talált. Ezequiel a plazán volt, Juana és Mária eltűnt valahova, Concha pedig aludt, mint egy rongycsomó, a patio kövezetén. Amikor Kate szólította, ostobán és értelmetlenül emelte fel a fejét, aztán feltápászkodott, mint a kutya és elcammogott a kapu felé. Az a különös unalom és reménytelenség, amely mindig újra meg újra erőt vett rajtuk, szinte megdermesztette Kate szívét. Borzalmas volt különös közönyük mindennel szemben, még egymás irányában is. Juana kimosott egy-egy gypjúinget, meg egy-egy gypjúnadrágot minden fiának egyszer egy héten és azzal aztán befejezte anyai tevékenységét. Ritkán látta őket és sokszor fogalma sem volt arról, hogy Ezequiel például mit, vagy hol dolgozik. „Elment dolgozni”: ennél többet nem tudott.

Néha viszont forró és eláradó anyai gyöngédséggel bánt vele, különösen, ha a fiút valami igazságtalanság érte, ami elég gyakran előfordult. És ha betegnek látta, akkor valami sötét, fatalisztikus félelem vett rajta erőt. De azért Katenek kellett ráerőltetni, hogy valami egyszerű orvosságot adjon be a fiának.

Olyanok voltak, mint az állatok. És mégsem *egészen* olyanok. Mert az állatok tökéletesek a maguk zárkózottságában és társultságában. Náluk ennek nem a közöny az oka, hanem az önmagukban való tökéletesség. Erre a családra azonban mindig valami szörnyű tökéletlenség és félelmetes unalom hangulata nehezedett.

A két lány nem tudott meglenni egymás nélkül: örökösen egymás után futkostak. Concha azonban állandóan piszkálta a nagyszemű, naív és együgyű Máriát. Máriánál pedig mindig eltört a mécses. Vagy egyszerre csak köveket kezdtek dobálni egymás felé. De nem úgy

célozva, hogy el is találják egymást. Juana ilyenkor hirtelen gerjedt hevességgel szidni kezdte őket, egy perccel később azonban ismét visszaesett szokott nemtörődömségébe.

Különös volt az a kegyetlen vadság, amivel a lányok hirtelen köveket kezdtek dobálni egymásra, de még különösebb volt az, hogy mindig úgy céloztak, hogy a kő éppen csak hajszálnyira kerülje el a másikat. Kate sok ilyen vad csetepatét figyelt meg a fiúk között a parton: hatalmas köveket vágtak egymás felé, mélységes és félelmetes vadsággal. De csaknem mindig valami furcsa hunyorgással a szemükben céloztak, úgy, hogy éppen csak mellétaláljon a dobás.

Néha azonban balul sikerült a dolog, és éles csattanással nekiröpült valamelyiküknek a kő. Ilyenkor a megsebesült azonnal leroskadott nagy üvöltéssel és elterült, mint egy halott, a többi fiú pedig valami megdöbbenet némasággal oldalgott el. És a megsebesült fiú csak feküdt elterülve, mintha halott volna, pedig nem is fájt nagyon az ütés. De hirtelen felugrott, gyilkos tekintettel az arcán, felkapott egy követ és üldözőbe vette ellenfelét. És az ellenfél gyáván menekült! Mindig ugyanígy folyt le a dolog a gyerekeknél: szüntelenül, végnélkül bosszantották és kínozták egymást. Épp úgy, mint a vörös indiánok. A Puebló-indiánoknál azonban ritkán követte a szót verekedés, míg a mexikói fiúknál csaknem mindig. És csaknem mindig valamelyik fiú gyilkos haraggal üldözni kezdte bosszantóját, míg csak meg nem ütötte; a megütött aztán képmutatóan összeroskadott. Majd rendszerint ujjaéledt, ő vette át a gyilkos dühöngést és most az első támadó menekült rémülten és gyáván. Vagy az egyik, vagy a másik mindig gyáva volt!

Kate nem tudott eligazodni rajtuk. Úgy érezte, hogy valamit tennie kellene. Kedve támadt segíteni rajtuk. Ezért aztán elővette a két lányt naponta egy órára és tanította őket olvasni, varni, rajzolni. Mária szeretett volna megtanulni olvasni: nagy kedve volt hozzá. És jól is indultak. De a rendszeresség és az, hogy Kate ragaszkodott hozzá, hogy figyeljenek, csakhamar kiváltotta belőlük azt a különös, megfoghatatlan, bosszantó hangot, amely annyira jellemző az amerikai kontinensre. Van ebben valami csendes, megfoghatatlan rosszindulatú gúnyolódás: valami bántani-akarás. Ráakaszkodtak, behatoltak a privát életébe és valami furcsa arcátlansággal mindent elkövettek, hogy fölibe kerekedhessenek. Csúf kis akaratukkal meg akarták törni az energiáját.

- Ugyan, Concha, ne dőlj hozzám! Állj a magad lábán!

Concha arcán rosszindulatú kis vigyorgás futott végig, ahogy a saját lábára nehezedett. Aztán:

- Mondd csak, neked nincs tetű a hajadban, Nina?

Ezt a kérdést valami különös, lappangó, indián szemtelenséggel tette fel.

- Nincs! - mondta Kate, hirtelen feldühödve. - És most eredj! Menj! Hordd el magad innen! Ne gyere a közelembe!

Gyáván eloldalogtak. Ennyit ért el a nevelésükkel.

Kate látogatókat kapott Guadalajarából. Nagy izgalom! De mialatt a vendégek Katevel a verandán teáztak, a patio másik oldalán, jó szembetűnően Juana, Concha, Mária és Felipa, egy körülbelül tizenhatéves unokanővérük, kuporgott a kövezeten és gyönyörű hajukat lebontva, itt a nyílt színen keresték egymás hajában a tetveket! Egyenesen jólesett nekik, hogy mindenki láthatja őket. A tetvezkedés pórias tényét szándékosan dörgölték ezeknek a fehér embereknek az orra alá!

Kate lesietett a verandáról.

- Ha már tetvezkednetek kell, - kiáltott Juanára, dühtől remegő hangon - akkor tetvezkedjetek odabenn, a saját szobátokban, ahol senki sem lát benneteket!

Juana fekete, tökéletlen szeme egy pillanatra rosszindulatú gúnnyal villant fel, ahogy a tekintete Kateével találkozott. A következő percben mind a négyen lebontott hajjal, alázatosan és gyáván, elvonultak a szeme elől, az odujukba. De azért ez tetszett Juanának, hogy képes a harag szikráját csalni Kate szemébe. Valóságos élvezetet okozott neki, hogy megérezett valami alantas erőt magában. Az igaz, hogy egy kicsit félt is ettől a haragtól. De éppen ez volt az, amit akart. Semmi hasznát nem tudta volna venni az olyan Ninának, akitől egy kicsit sem kell tartani. Így azonban kedvére volt felidézni ezt a haragot, amely bizonyos gyáva félelemmel töltötte el.

Óh, ezek a sötét fajok! Kate eléggé ír volt hozzá, hogy homályosan megsejtsen valamit ebből a misztériumból. Ezek a sötét fajok az emberiség egy elmúlt ciklusához tartoznak és most itt rekedtek valami szakadékban, amelyből nem tudnak kikapaszkodni többé. És magára a fehér ember színvonalára sohasem is tudnak majd felkapaszkodni. Csak mint szolgák kísérhetik őket.

Amíg a fehér ember megtartja az iniciatívát a maga büszke és bátor haladásában, addig a sötét fajok engedelmeskedni és szolgálni fognak neki. De ha a fehér ember csak egyetlen egyszer valami baklövést követ el a vezetés körül, a sötét fajok azonnal rávetik magukat, hogy őt is lerántsák az ősi szakadékba, hogy ő is ismét visszazuhanjon közéjük.

És tényleg ez történik. Mert akármennyire hetvenkedik is a fehér ember, - bizony kátyuba jutott a felsőbbbségével!

És akkor teljes gözzel előre: a pusztulás felé!

Amint Kate undorodó haragra lobbant ezekkel a tetvezkedő és elközönségesítő emberekkel szemben, azonnal megváltoztak és olyan hűséges gondossággal szolgálták, hogy az akarva, nem akarva, meghatotta. Juana tulajdonképpen semmivel sem törődött. De azt a végső fonalat, amely Katevel és napfényt meg friss levegőt jelentő világával összekötötte, azt mégsem akarta elszakítani. Nem, nem, dehogy is akarta ő elzavarni az ő Nináját! Nem, nem, hiszen végeredményben az egyetlen dolog, amit kívánt, mégis csak az volt, hogy az ő Nináját szolgálhassa!

Ugyanakkor azonban mélységes, rosszindulatú nehezteléssel viseltetett a gazdag emberek, fehér emberek, felsőbbrendű emberek iránt. Lehet, hogy a fehér ember végeredményben tényleg csődöt mondott a vezetésével. Ki tudja? Mert a vezetés a bátor és haladó lélekben rejlik és talán éppen ezzel mondott csődöt a fehér ember, úgy, hogy a sötétbőrű fajok végül mégis föléje kerekednek!

Juana mindenféle történeteket mesélt a multból Katenek és a szemén valami gonosz, gúnyos hályog, ráncos, bronzszínű arcán pedig valami csúszó-mászószerű maszk ült, amikor ilyeneket mondott: - *Usted sabe, Nina, los gringos, los gringitos llevan todo.* - Tudod, Nina, a *gringo*-k és *gringito*-k elraboltak tőlünk mindent...

A *gringo* az amerikaiak neve. Katet magát azonban Juana a *gringito*-k, az „egyéb fehér idegenek” közé sorozta. Az asszony most megint alattomos, szemtelen támadással próbálkozott!

- Ez lehetséges, - felelte Kate hidegen, - de mondd meg nekem, mit veszek *én* el Mexikótól?

- Nem, Nina, nem! - Juana arcának bronzmaszkja mögött az elégtétel halvány mosolya bujkált. Elégtétel amiatt, hogy közel tudott férközni ehhez a nőhöz, meg tudott érinteni benne egy sebezhető pontot. - Nem rólad beszélek, Nina!

De tiltakozása túlságosan átlátszó volt.

Szinte olybá tűnt, mintha el akarnák üldözni maguktól: inzultálták, lehúzták magukhoz és csaknem kíváncsúsá tették számára, hogy elmenjen. Pedig nem tehettek róla! Épp úgy, mint az írek, ők is képesek lettek volna levágni saját orrukat, csak hogy ezzel is bosszantsák.

Óh, ezek az elmaradt fajok!

Pedig volt valami megkapó pathos a panaszaikban. Ezequiel tizennégyéves gyerek létére két hónapig dolgozott egy épülő házon, azért, hogy egy serapet kapjon. És a két hónap végén a gazda elkergette és nem kapta meg a serapet. Soha nem is kapta meg. Keserű csalódás volt.

Dehát Kate nem lehetett ezért felelős! Pedig Juana szinte olyan színben tüntette fel a dolgot...

Ezekből az emberekből hiányzott az energia ahhoz, hogy vigyék valamire; természetes tehát, hogy lépten-nyomon kihasználták őket, évszázadokon keresztül! És gerincük lassanként megkeményedett a rosszakaratú ellenállásban.

- De, - mondta Kate magában, - én nem akarom kizsákmányolni őket. Egyáltalán nem. Sőt ellenkezőleg, többet akarok adni nekik, mint amennyit kapok tőlük. Ez az alattomos, inszinuáló sértegetés azonban nem *fair* dolog a játéokban. Én sohasem bántom meg őket. Mindig vigyázok, hogy ne okozzak fájdalmat nekik. És akkor mégis szándékkal nekem támadnak, ilyen százlábú-módra és örömet szerez nekik, ha fájdalmat okozhatnak!

De jól ismerte saját ír honfitársait is az ilyesmiben. Így aztán távol tudta tartani magától Juanát és a lányokat és teljesen izolálta magát tőlük. Mihelyst elzavarta őket magától, rosszindulatuk alábbhagyott és nyomban ráeszméltek, hogy Kate mit akar tőlük. Amíg kedves volt hozzájuk, mindent elfelejtettek. Akkor elfelejtették felsöpörni a patiót és elfelejtették tisztán tartani magukat. Csak ha egészen háttérbe szorította őket, ha egészen izolálta magát, csak akkor tértek megint észre.

A fiúban, Ezequielben látszatra több tisztesség volt, mint a nőkben. Ő sohasem vett részt ezekben az alattomos támadásokban.

Ha a házatája rendes és nyugodt volt és a levegő is tisztának tűnt, akkor megújodott a lelke és ismét szeretni kezdte ezt a familiát. Tetszett neki furcsa csapongásuk, madárszerű ide-oda cikázásuk: elszórakoztatta a tortillák szerény csapdosása, a paradicsom izgalmas szűrése és a *metate* paprikázása, mikor Juana a mártást készítette. A vödör nyikorgása a kútnál: Jesús, eredj, öntözd meg a kertet!

Játék, csupa játék az egész! Minden, amit csináltak, szórakozás kellett, hogy legyen, mert különben nem bírták volna csinálni. Nem tudták elvonatkoztatni magukat a rutinos megszokásig. Soha. Mindennek szórakoztatónak, változatosnak, kicsit kalandosnak kellett lennie. Ez végeredményben káoszt teremtett, de ez a káosz valami *élő* összeviasszaság volt és nem halott, félelmetes valami. Katenek eszébe jutottak az angol szolgák, az angol konyhákban: mennyire gépiesek, szinte embertelenek! Nos, ez viszont a másik véglet volt!

Itt egyáltalán nem volt semmiféle fegyelem, semmiféle rendszer. Juana és csemetéi valóban igyekeztek kedvében járni Katenek, ezt azonban csak a maguk módján tudták csinálni. Kate néhányszor bosszankodott is miatta: végeredményben a gépies formákat annyival könnyebb betartani! De amennyire csak lehetett, ráhagyta a familiára, csináljanak, amit akarnak. Példának okáért beletörődött étkező asztala vándorlásába. Ez egy kis kerek asztal volt, amely rendszerint a verandán szokott állni. Reggeli idején azonban diszkréten levándorolt a szalon melletti *planta* alá, egy órákor, az ebédnél visszautazott a verandára, teához pedig a fűvön egy kis fa alatt terítették meg. És akkor egyszerre csak Juana hirtelen úgy határozott, hogy a Nina két tojásból készült rántotta-vacsoráját magában az ebédlőben fogyassza el, magányosan, egy hosszú ebédlőasztal sarkában, amely tizennégy személy számára is elegendő lett volna.

Ugyanez volt az eset az edényekkel is. Kate sohasem tudta megérteni, hogy miután néhány napig a konyhában mosogattak el nagy dézsákban, miért kellett Conchanak hirtelen lemenni a tóhoz a piszkos edénnyel, egy kosárral a vállán. Semmi másért persze, csak mert így érdekesebb volt!

Gyerekek! De aztán más szempontból megint egyáltalán nem voltak gyerekek. Nyoma sem volt bennük a gyermek csodálkozó ártatlanságának. Mindig ugyanaz a sötét és tudatos valami lappangott a lelkükben: a súlyos, tömör ellenállás. Váratlanul és ötletszerűen dolgoztak és néha tudtak nagyon szorgalmasak is lenni, de aztán megint csak jöttek napok, amikor úgy lustálkodtak a földön, mint a disznók a pocsolyában. Időnként nagyon vidámak voltak, ezer-egyéjszakai csoportokban üdögéltek a fűvön és nevetgéltek. Aztán hirtelen még önmagukban is elfojtották a vidámságot és visszaestek néma töprengésükbe. Néha serényen dolgoztak, néha meg hirtelen, minden ok nélkül eldobták a szerszámot, mintha bosszankodnának, hogy ilyesmire adták magukat. Erkölcsükben közömbösek voltak, mindig változtatták szerelmeiket, de a férfiak legalább igyekeztek sohasem adni magukat igazán. Nem akarták valójában azt a dolgot, amely felé törekedtek. A nők voltak azok, akik hajtották őket. És mikor egyszer egy fiatalembert meg egy lányt látott a tó körül az úton, a sötétben, andalogva és izgatottan szerelmeskedve, Kate elcsodálkozott. Elcsodálkozott, még pedig a dolog szokatlansága miatt - mert errefelé férfiak és nők sohasem hozzák nyilvánosságra szexuális kapcsolatukat, mint ahogy azt a fehér emberek szokták. És a férfi hirtelen feltörő érzéki nevetésére - erre a különös, fájdalmas és vágyódó hangra, amelyben csökönyös vonakodás és tehetetlen szenvedély olvadt össze olyan hanggá, mintha valami megszakadt volna a keblében - erre a hangra sokáig visszaemlékezett!

Kate sokszor tehernek érezte a háztartását. Bizonyos értelemben olyanok voltak, mint a paraziták, akik az ő életén akartak élősködni és le akarták húzni őt, magukhoz. Ismét máskor azonban olyan barátságosaknak, olyan kedveseknek és szelídeknek mutatkoztak, hogy egyenesen csodálatosaknak találta őket. De mindig újra, meg újra felbőszítette a bennük rejtőző tudattalan, súlyos, csúszómászószerű közömbösség és ellenkezés.

Úgy találta, hogy személyzete tökéletes kulcsot szolgáltat az itteni bennszülöttek egész életéhez. A férfiak mindig együtt vannak. Magas, csinos emberek. Fejük tetején egyensúlyozva nagy kalapjukat ülnek, állnak, vagy kuporognak, kígyószerű közömbösséggel. A nők megint külön, félénken bújnak össze, szorosan bebugyolálva magukat sötét rebozoikba. A férfiak és nők mintha mindig hátat fordítanak egymásnak, mintha nem akarnának egymásra nézni! Semmi flirt, semmi udvarlás. Csak néha cserélnek egy-egy sötét, gyors pillantást, mint túszerű vágyuk jeladását.

Úgy tűnt, hogy a nők általában elég érzéketlenül és határozottan mennek a maguk útján: cserélik a férfit, ha kedvük tartja. De úgy látszott, mintha a férfiakat ez nem érintené nagyon mélyen. Mert mégis csak a nők voltak azok, akik a férfit kívánták.

A bennszülött nők - hosszú fekete hajukat lebontva széles, vöröses hátuk felett - a part egyik szögletében szoktak fürödni, rendszerint alsószoknyában, vagy valami kis köténykében. A férfiak egyáltalán nem vettek tudomást róluk. Még csak nem is néztek arrafelé. A nők fürdenek, ennyi volt az egész. Olybá tekintették, mint a *charale*-k úszását; mintha természetes része volna a tó melletti életnek. Egyszerűen átengedték a nőknek a tónak azt a részét. És a nők ott üdögéltek a tó gödreiben, elszigetelten önmagukban, mint a hinár és tökhéjből készült vödörökkel zúdították a vizet fejükre és barnás-vörös vállukra.

Nyugodt, nem tolakodó, de egyáltalán nem is elnyomott női voltak a peon osztálynak. Ők a maguk útján jártak, beburkolózva rebozoikba, mint valami felhőbe. Fürgén jártak-keltek széles, lobogó gyapjúszoknyáikban, csiripelve és szelesen, mint a madarak. Vagy ültek benn a tóban, kibomlott hosszú hajjal és öntözték magukra a vizet: megintcsak mint a madarak. Vagy

furcsa, lassú határozottsággal haladtak el a tópart mentén, nehéz vörös vizeskancsóval a vállukon és egyik karjukat a fejük fölé emelve tartották a kancsó szélét. Minden vizet a tóból kellett hazavinniök, minthogy nem volt városi vízvezeték. Néha meg, különösen vasárnap délutánonként, kint ültek a kapujukban és tetvezték egymást. Leginkább a gyönyörű fekete hullámoshajú ragyogó szépségeket tetvezték a legalaposabban. Olyan volt ez számukra, mint valami tiszteletreméltó tömegszertartás.

A férfiak voltak a szembetűnőbbek. Ők is mutatkoztak leginkább. Ők alkották az uralkodó osztályt. Rendszerint ritkás csoportokban, nyugodtan beszélgetve, vagy hallgatva, de *mindig külön* ültek, vagy álltak és nagyon ritkán ért egyik a másikhoz. Sokszor egy-egy serapejába burkolódzott magános ember valamelyik uccasarkon, mozdulatlanul, órákhozát álldogált egyedül, mint valami félelmetes kísértet. Sokszor meg egy-egy férfi feküdt magányosan a parton, mozdulatlanul, mintha holtan vetette volna ki magából a víz. Tétlenül, moccanás nélkül üldögéltek egymás mellett a plaza padjain, anélkül, hogy akárcsak egy szót is váltottak volna. Mindegyik elzárkózott külön-külön, a saját sorsával. Szemük fekete volt: gyors, mint a kigyó és éppolyan üres tekintetű is.

Katenek úgy tűnt, hogy a legnagyobb dolog, amit ez az ország valaha is elérhetne, az valami férfi és férfi közötti hatalmas rokoni érzés volna. Maga a házasság csak esetleges dolognak számít náluk, pedig a férfiak igazán jóságosan és gondoskodó módon bántak a kis gyerekekkel. De igen gyorsan megfeledkeztek róluk.

Csak magát a szexualitást érezték valami hatalmas, erős dolognak, amivel nem volt szabad játszani, vagy parádézni. Ez volt az egyetlen misztérium, amely fontosabb volt, mint az egyes ember. Maga az egyén édeskeveset számított.

Kate mindig furcsálkozott, amikor elnézte az indián kunyhókat a parton, ezeket a szalma- meg árpakalász-zsúppal fedett kis barlangokat, ahol félmeztelen gyerekek hemperegtek a meztelen földön és koszos házi szenny éktelenkedett mindenfelé, csontok és rongyok halmaza és az emberi tisztatlanság éles büze. Nincs orruk ezeknek az embereknek? És hallgatagon és ki-magasodva, nem messze az odú lyukszerű bejáratától, ott állt a csinos és mozdulatlan férfi! Hogy lehetséges az, hogy az ilyen kellemes külsejű férfiember ennyire közönyösen vegye és ennyire ne törődjék ezzel a nyomasztó piszokkal!

És mégis, ott állt a férfi, tudomást sem véve az egésztől. Úgy tűnt, mintha semmi élet, semmi vágy nem volna benne. Pedig tudta róluk, hogy erősek. Nincs a világon ember, aki súlyosabb terheket tudna cipelni a hátán, hosszabb távolságokra, mint ezek az indiánok. Látott egyszer egy indiánt végigdöcögni egy uccán egy zongorával a hátán: hozzá még az egész alkotmányt a homlokán keresztülvetett kötél segítségével tartotta. A homlokával és a hátgerincével vitte, roskadozva. A nők mellükön átvett kötél segítségével cipekednek. Van bennük erő. És nyilvánvalóan van bennük szenvedélyes életkedv is. De semmi energia! Sehol egész Mexikóban nyoma nincs az energiának. Mintha csak elsöpörték volna!

Még az új iparososztálynak sincs valódi energiája, noha ők az Egyesült Államok iparos-osztályát utánozzák. Vannak munkás klubok is. A munkások kiöltöznek és parádéznek a babájuk karján. De azért az ilyen klub mégis csak annak látszik, ami valójában: gyöngé utánzatnak!

Kate családja váratlanul megszorodott. Egy szép napon megérkezett Ocotlanból egy szép, tágranyiltszemű, körülbelül tizenötéves, fekete gyapjúrebozoba burkolt fiatalasszony. Kissé városias külsejű volt, Madonna-szelídségű arcával: Maria del Carmen volt a neve. Vele együtt jött Julio, egy magastermetű és élénk huszonkétéves fiatalember. Fiatal házaspár voltak és látogatónak jöttek Sayulába. Julio egyébként unokatestvére volt Juanának.

Juana afelől érdeklődött, vajon Kate megengedi-e, hogy ott aludjanak a patióban, vele és a leányaival. Hiszen úgylát csak két napig maradnak!

Kate elcsodálkozott. Maria del Carmen ereiben kétségtelenül spanyol vér folyt, szépségében is volt valami spanyolos, sőt egyenesen finomnak és magasabbrendűnek látszott. És most mégis ott kell aludnia a földön, mint egy kutyának, fiatal férjével együtt. És ennek a büszke tartású és önérzetes tekintetű fiúnak nincs semmije a világon egy serapen kívül!

- Van itt három fölösleges hálószoba is - mondta Kate. - Valamelyikben elalhatnak.

Ezek az ágyak azonban egyes-ágyak voltak. Nem kell nekik több takaró? - kérdezte Juanától.

Dehogyan! Majd beérik Julio egyetlen serapejával!

Az új család megérkezett. Julio kőműves volt. Helyesebben a kis házak vályogból tákolat falait építette. Eredetileg Sayulába való volt és most látogatóba jött vissza.

A látogatás azonban sokáig elhúzódott. Julio délben meg este elődalgott: munka után járt. Maria del Carmen, egyetlen fekete ruhájában a padlón kuporgott és csapkodta a tortillákat. Megengedték neki, hogy meg is süthesse azokat Juana konyhájában. És elbeszélgetett és elnevetgált a lányokkal. Este aztán hazajött Julio, mozdulatlanul hanyattfeküdt a földön a fal mellett, Maria del Carmen pedig turkált sűrű sötét hajában.

Szerelmesek voltak egymásba. De a férfi már most sem vágyott a szerelemre.

Az asszony szeretett volna visszamenni Ocotlanba, ahol inkább odahaza érezte magát és inkább lehetett *senorita*, mint itt Sayulában. A férfi azonban hallani sem akart róla. Nem volt pénzük: a fiatal pár körülbelül napi öt amerikai centen élt!

Kate varrt. Maria del Carmen, aki még egy alsószoknyát sem tudott volna összetákolni, kidülledt szemekkel nézte. Kate erre tanítgatni kezdte és vett neki egy vég gyapjúanyagot. Maria del Carmen ruhát varrt magának!

Julio is végre munkához jutott: egy pezót keresett naponta. A látogatás még mindig tartott. Kate úgy találta, hogy Julio nem tulságosan kedves Maria del Carmenhez: nyugodt hangja fölényesen parancsolgató volt, valahányszor szólt hozzá. És a kissé már városias Maria del Carmennek nem nagyon tetszett a dolog. De csak morgott magában.

A vizit már hetekbe nyult. És most már Juana kezdte kissé megunni a rokonait.

Julionak azonban már volt egy kis pénze. Kivett egy apró, egyszobás vályogházat, heti másfél pezóért. Maria del Carmen készülődött beköltözni saját otthonába.

Kate megnézte az összehordott új berendezést. Ez a berendezés egy szalmazsákból, három agyagtányérból, öt mexikói csészéből, két fakanálból, egy késből és Julio régi takarójából állott. Ez volt mindenük. De Maria del Carmen *hurcolkodni* készült!

Kate megajándékozta egy régi, elég kopottselymű nagy pehelydunnával, néhány tállal és még egy-két edénnyel. Maria del Carmen egészen kikelt magából. Gyönyörű! Gyönyörű! Óh, milyen gyönyörű! - hallotta Kate a patióból. - Kaptam egy dunnát! Kaptam egy dunnát!

Az esős évszakban a párolgás következtében néha nagyon hidegek az éjszakák. Ilyenkor a bennszülöttek a hajnali órákban mint a gyíkok fekszenek, meggémberedve és megdermedve a hidegtől. Csak kínlódnak a csupasz, nedves földön, egy vékony szalmaszőnyegen, valami ócska takaró csücskébe burkolódzva. És ugyanaz a félelmetes lustaságuk teszi, hogy kibírják, anélkül, hogy változtatni próbálnának rajta. Hiszen behordhatnának kalászatokat, vagy száraz banánleveleket matracnak. Vagy be is takaródzhatnak banánlevelekkel. De nem!

Inkább fekszenek egy vékony szőnyegen, a nedves, hideg földön és vacognak a hidegtől, éjszakáról-éjszakára!

Maria del Carmen azonban kissé már civilizáltabb volt: - Óh, milyen remek! Óh, milyen remek! Kaptam egy *dunnát*!

X. FEJEZET. Don Ramon és Dona Carlota.

Kate már tíz napja volt Sayulában, de Don Ramonnak még színét sem látta. Kicsónakázott a tóra és onnan látta a házát a nyugati fok hajlása körül. Vöröses-sárga kétemeletes épület volt ez, kis kőmedencével a csónakok számára. A ház és a tó között mangó-ültetvény állott. A tótól távolabb a fák között sorakoztak kettős rendben a peonok fekete, vályogból épült házai.

A hacienda valamikor nagykiterjedésű volt. De a dombokról kellett öntözni, a forradalmak pedig tönkretették az összes vízvezetékeket. Alig maradt valami kis felhasználható öntözővíz. Azután meg Don Ramonnak ellenségei is voltak a kormánynál, úgy hogy földje jórészt elvették tőle, hogy felosszák a peonok között. Így aztán most csak vagy háromszáz holdnyi maradt. Kétszáz hold a tó partja körül örökre elveszett. A ház körül néhány holdon gyümölcsöt termeltek, egy kis völgyben a dombok között pedig cukornádat. A hegyoldalakon egy szerény kukorica-ültetvény foltjai látszottak.

De Dona Carlota nem szűkölködött pénz híján. Torreonból való volt és még mindig nagy jövedelmet húzott a bányákból.

Egy *mozo* levelet hozott Don Ramontól: eljöhetne-e a feleségével együtt meglátogatni Katet?

Dona Carlota sovány, szelid, tágranyilt szemű, kissé megdöbbszent arckifejezésű és lágy, barna hajú nő volt. Tisztavérű európai családból eredt, spanyol apától és francia anyától: egészen elütött a megszokott magas, agyonpúderezett, nagyszemű mexikói matrónáktól. Arca sápadt, halvány volt, pedig egyáltalán nem festette magát. Sovány, csontos figurájában volt valami angolos, különös, tágranyilt, barna szemei azonban egyáltalán nem voltak angol jellegűek. Csak spanyolul és franciául tudott. Spanyol beszéde azonban oly lassú, pontos és kissé elnyújtott volt, hogy Kate egész könnyen megértette.

A két nő gyorsan megbarátkozott, de kissé idegesítette egymást. Dona Carlota finom és érzékeny volt, mint egy Chihuahua-kutya és éppen olyan kissé kidülledt szemei is voltak. Katenak az volt az érzése, hogy még alig találkozott egy nővel, akiben ilyen kutyaszerűen túlteljesített szelidség lett volna. És a két nő beszélgetni kezdett. Ramon hatalmas és néma alakja a háttérbe húzódott. Olyan volt ez, mintha a két nő egyesült volna az ő hallgatásával, erőteljes és elkülönült jelentőségével szemben.

Kate egy pillanat alatt rájött, hogy Dona Carlota szereti a férjét, de olyan szerelemmel, amely ezidőszerint már csaknem kizárólag akarat. Eddig nyilván imádta, most azonban fel kellett hagynia az imádat. Kétségei támadtak irányában. És ezektől a kétségektől soha többé nem szabadulhatott.

A férfi külön ült tőlük és egészen magába zárkózott. Csinos fejét kissé lehajtotta, sötét, érzékeny keze pedig lelógott a térdjei között.

- Csodálatos szórakozásban volt részem! - fordult feléje hirtelen Kate. - Én is táncoltam a dob körül Quetzalcoatl embereivel.

- Hallottam, - felelte a férfi, meglehetősen merev mosolygással.

Dona Carlota értett, csak beszélni nem tudott angolul.

- Ön táncolt Quetzalcoatl embereivel? - kiáltott fel spanyolul, fájdalmas hangon. - De Senora, miért csinálilyent? Miért?

- Meg voltam babonázva, - védekezett Kate.

- Nem, nem szabadna megbabonázva lennie! Nem! Nem! Nem helyes. Mondhatom önnek, úgy is borzasztó szomorú vagyok, hogy a férjem érdeklődik eziránt a dolog iránt! Igazán szomorú vagyok.

Juana behozott egy üveg vermuthot: ez volt minden, amivel Kate aznap reggel meg tudta kínálni vendégeit.

- Látogatóban volt fiainál az Egyesült Államokban? - kérdezte Kate Dona Carlotától. - Hogy vannak?

- Óh, jobban, köszönöm szépen. Egész jól vannak. Sajnos a kisebbik gyakran gyöngélkedik.

- Nem hozza haza őket?

- Nem! Nem! Úgy vélem, jobb helyen vannak az intézetben. Itt... itt olyan sok minden van, ami zavarná őket. Nem! De a jövő hónapban valószínűleg haza jönnek vakációzni.

- Milyen kedves lesz, - jegyezte meg Kate. - Akkor majd látni fogom őket. Itt fogják tölteni majd a vakációt, úgy-e, a tó mellett?

- Nos... nem tudom biztosan. Lehet, hogy egy ideig majd ittmaradnak. Tudja, én nagyon el vagyok foglalva idehaza a *Cuna*-val.

- Mi az a *Cuna*? - kérdezte Kate. Csak annyit tudott, hogy a szó spanyolul „bölcst” jelent.

Kiderült, hogy a *Cuna* egy lelenház, amelyet néhány sötétruhás karmelita-nővér vezetett. És Dona Carlota volt az igazgatónő. Kate megtudta azt is, hogy Don Ramon felesége meggyőződéses, szinte exaltált katolikus. Szenvedélyesen vetette magát az Egyház karjaiba és a *Cuna* munkájára.

- Annyi sok gyerek születik Mexikóban, - magyarázta Dona Carlota - és annyian halnak meg! Azt szeretnék, ha meg tudnók menteni és előkészíteni őket az élet számára. Teszünk is egy keveset, már amennyi telik tőlünk!

Kitűnt, hogy a szegény rosszkor jött újszülötteket úgy lehetett elhozni a *Cuna* ajtajához, mint valami kézbesítendő küldeményt. Az anyának csak kopogtatnia kellett és benyújtania az ajtón az élő kis csomagokat.

- Ez sok anyát megment attól, hogy elhanyagolja és elpusztulni hagyja a kisbabáját, - folytatta Dona Carlota. - Mi aztán megteesszük, ami tőlünk telik. Ha az anya nem jelöl meg nevet, akkor én keresztelem el a gyereket. Ez nagyon gyakran előfordul. Az anyák csak átnyújtják a kis meztelen porontyokat, néha név, sőt egyetlen takaróröngy nélkül. És mi sohasem kérdezzük semmit.

A gyerekeket nem mind nevelték fel itt az Otthonban, csak néhányat közülük. A többiekért egy-két rendes indián asszonynak fizettek valami kis összeget, hogy vegye magához a gyermeket. Minden hónapban meg kellett jelennie a *Cuna*-nál a gyerekekkel együtt, hogy felvegye érte a bérét. Az indiánok nemigen bánnak rosszul a gyerekekkel. Gondatlanul talán igen. De rosszul csak ritkán, nagyon ritkán...

- Régebben, - mesélte Dona Carlota - csaknem minden jómódú mexikói hölgy vett a házába egy-egy ilyen kis lelenct és gyerekeivel együtt nevelte fel. Volt ebben valami nagylelkű, patriarkális nemesség, ami szinte veleszületett a spanyol-mexikóiakkal. De mostanában már csak ritkán adoptálnak így gyermekeket. Ennek helyében, amennyire lehetséges, kitanítatják őket ácsoknak, vagy kertészeknek, vagy házi szolgáknak, a lánygyermekeket pedig varrónőeknek, sőt tanítónőknek is.

Kate kényelmetlen érdeklődéssel hallgatta. Érezte, hogy sok igaz emberi érzés van ebben a mexikói jótékonyágban: szinte szégyelte magát miatta. Talán az, amit Dona Carlota csinál,

tényleg a legtöbb, amit ebben a félvad, tehetetlen országban tenni lehet. De ugyanakkor az egész olyan távoli és reménytelen munkának tűnt, hogy az ember joggal kishitűvé válhatott.

És Dona Carlota bármennyire szívvel-lélekkel csinálta is nemes munkáját, mégis valahogy kissé áldozatnak: szelid, érzékeny, kissé megdöbbenő áldozatnak látszott. Mintha valami titkos ellenség szívta volna a véré.

Don Ramon mozdulatlanul ült mellettük és csak hallgatta őket, anélkül, hogy figyelt volna rájuk. Tömör és mozdulatlan szilárdsággal szegeződött szembe felesége érzelmes játékoskodásával. Engedte, hogy csináljon, amit akar. De munkájával és lelkesedésével szemben valami néma, szilárd és rendíthetetlen ellenkezéssel viseltetett. Az asszony is érezte ezt és szinte remegő, ideges mohósággal mesélt Katenek a *Cuna*-ról, amivel megnyerte Kate szimpátiáját. Az asszony kezdte lassanként úgy érezni, hogy van valami kegyetlen a Don Ramon passzív és álarcos nyugalmaiban: valami mozdulatlan, férfiúi kegyetlenség, ami oly engesztelhetetlen, mint egy kőbálvány.

- Nem volna kedve átjönni hozzánk és nálunk tölteni egy napot, amíg idehaza vagyok Don Ramonnál? - kérdezte Dona Carlota. - A házam meglehetősen szegény és egyszerű. Már nem az, ami valamikor volt. De egészen az öné, ha eljön.

Kate elfogadta a meghívást és azt mondta, hogy legszívesebben majd gyalog sétál át. Az egész út mindössze négy mérföld és Juana kíséretében nem érheti semmi baj.

- Majd elküldök önért egy embert, - mondta Don Ramon. - Mert így nem nagyon biztonságos.

- Hol van Viedma tábornok? - érdeklődött Kate.

- Majd igyekezzünk őt is előkeríteni, ha ön ellátogat hozzánk, - felelte Dona Carlota. - Nagyon szeretem Don Ciprianót; már évek óta ismerem, sőt keresztapja a kisebbik fiamnak. Most azonban ő lett a parancsnoka a guadalajarai hadosztálynak, úgy, hogy csak ritkán van ideje átjönni hozzánk.

- Nem értem, miért is marad meg tábornoknak? - jegyezte meg Kate. - Én túl humánusnak tartom őt ehhez.

- Óh, az is. De egyúttal tábornok is. Igen, igen, szerel parancsolgatni a katonáinak. És mondhatom, nagyon erélyes. Nagy hatalma van az ezredei fölött. Hisznek benne, óh, az emberei hisznek benne! Tudja, megvan benne az az erő, amivel csak néhány magasabb típusú indián rendelkezik, hogy alantasaik szívesen követik őket és szívesen harcolnak értük. Érti? Don Cipriano is ilyen. Őt már nem lehet megváltoztatni. De azt hiszem, egy asszony csodálatos hatással volna rá. Egész életében annyira nő nélkül élt. Nem is sokat törődik velük.

- Hát mivel törődik? - kérdezte Kate.

- Ah! - Dona Carlota megvonaglott, mintha megszárták volna. Aztán gyorsan, kedvetlenül rápillantott a férjére, majd hozzátette: - Nem tudom. Igazán nem tudom.

- A Quetzalcoatl embereivel, - szólt közbe Don Ramon fölényesen, futó mosollyal.

De úgy rémlett, mintha Dona Carlota minden könnyedségétől és kedvességétől megfosztotta volna. Kissé merevnek sőt majdnem ostobának tűnt.

- Ah, ez az! Ez az! Quetzalcoatl emberei! Ez aztán olyan ügy, amivel érdemes törődni! Szép dolog, mondhatom, - dünnyögte Dona Carlota, szelíd, törékeny, panaszos hangján. És Kate előtt nyilvánvalóvá vált, hogy az asszony imádja mind a két férfit, de egyszersmind szenvedélyesen szembe is helyezkedik a tevékenységükkel és sohasem fogja megadni magát.

Ramon számára szörnyű teher lehetett feleségének reszkető, de tökéletesen vak ellenzése, amely gyámoltalan imádatlappá párosult.

Egyik reggel kilenc óra tájban megjelent egy szolga, hogy Katet elkísérje a haciendára, amelynek Jamiltepec volt a neve. A férfi egy kosarat is cipelt, mert bevásárolni volt a piacon. Idősebb, őszbecsavarodott bajuszú férfi volt, a szeme azonban fényesen és fiatalosan csillogott és tele volt energiával. Meztelen lába szinte kifeketélt a *huarache*-ből, ruhája azonban ragyogó fehér volt.

Kate örült, hogy sétálhat egy kicsit. A falusi életnek egyik nyomasztó oldala volt, hogy senkisémmozdulhatott ki a környékre, mert mindig megtörténhetett, hogy megtámadják, vagy kirabolják. Ő azonban, amennyire csak lehetséges volt, már minden irányban tett sétákat a falu környékén, rendszerint Ezequiel kíséretében. De hovatovább már kezdte fogolynak éreznie magát.

Így aztán örült, hogy végre elindulhat. A reggel tiszta és meleg volt, a halványbarna tó pedig teljesen mozdulatlan, mint valami fantóm. Emberek jártak a part mentén és a távolból csak apró fehér foltoknak látszottak, amint a szamarak finom pora nyomában lépkedtek. Gyakran töprengett rajta, hogy az emberek miért tűnnek ilyen jelentéktelen kis pontoknak a mexicói tájképen: mintha csak az élet apró foltjai lennének.

A tópartról egy rögzös, poros útra fordultak be, amely nyugati irányban húzódott a dombok meredek oldala és a tó melletti kis síkság között. Körülbelül egy mértföldnyire most villák következtek. Legtöbbjük egészen elhagyatott volt, de akadt köztük egynéhány, amelyet letöredezett falaik és bezúzott ablakaik után ítélve leromboltak. Csak virágok nyíltak nagy tömegekben az omladékok között.

A kopár helyeken a bennszülöttek rozszalmakunyhói álltak össze-vissza, mintha a szél hordta volna oda őket. A domb alatt, az út mentén, apró dobozokhoz hasonló szürkésfekete vályogkunyhók sorakoztak, amelyek előtt szárnyasok szaladgáltak, barna- meg szürkésörtes, fekete pettyes disznók henteregtek és rőfögtek, félmeztelen, sötétbőrű, sárgásbarna gyerekek szaladgáltak vagy kis meztelen ülepüket felemelve, félig alva hasaltak az úton. És egy perc múlva már csakugyan aludtak is.

A legtöbb háznak új zsupfödele volt, vagy éppen most zsindelyezték férfiak, akik láthatólag rettentő érdemnek érezték, hogy ilyen feladatra vállalkoztak. Úgy látszott, hogy sietnek is vele, mert az igazi esőzések minden nap megkezdődhetnek.

A tó mellett, egy kis köves térségen valaki a földet szántotta egy pár ökörrrel, meg egy kihagyott faekével.

Az útnak ezt a részét azonban Kate már ismerte. Ismerte már a szép villát a dombtetőn, pálmáival, és a távolba húzódó utakat, amelyek elterültek, mint a holtak, hogy egyszer csak ismét elkanyarodjanak. Örült, amikor elhagyták a villákat, amerre az út ismét a tó felé ereszkedett, nagy, árnyas, ágas-bogas fák alatt. Balkéz felé a galambszürke víz csapkodta a halvány, síma köveket. A parton, a folyó torkolatánál egy csomó asszony mosta serényen a szennyes ruhát. Magában a tóban két nő fürdött. Fekete hajuk sűrűn és nedvesen lógott lefelé. Kissé távolabb egy férfi lábalt lassan a vízben, meg-megállva, hogy kerek hálóját ügyesen kidobja a víz fölé, aztán lassan lehajolt és belenyult a hálóba és kiszedte belőle az apró, csillogó, *charale*-nek nevezett halakat. Furcsán csöndesnek és távolinak tűnt minden a csillogó reggelben, mintha az egész felett már rég elmúlt volna az idő.

A tó felől kis szellő fujdogált, de a bokáig érő por forró volt a lábuk alatt. Jobbkéz felől egy meredek, kiszáradt és sárgás domb emelkedett, visszatükrözve a napot és rettenetes szárazságot és valami különös, fanyar mexicói atmoszférát lehelve magából, amelynek olyan az illata, mintha a föld izzadsága lett volna.

Egész idő alatt erősen megrakodott számár-karavánok ügettek a porban. A hajtok délcegen és sietve haladtak mögöttük, figyelő szemekkel, amelyek sötét üregeknek látszottak; de mindig tiszteletteltjes *Adios*-szal viszonzták Kate üdvözlését. És Juana is lakonikusan visszhangozta: *Adiosn!* Bicegett és rémes dolognak tartotta, hogy Kate négy mértföldet gyalogoljon, amikor pedig mehettek volna valami régi bérelt autón, vagy csónakon, sőt legrosszabb esetben öszvérháton is.

De gyalog menni! Kate teljesen tisztán felismerhette *criada*-ja érzelmeit ebből az elnyújtott, szinte gúnyos *Adiosn*-ból. A szolga erőteljesen haladt mögötte és vidáman kiáltotta az üdvözlést. Pisztolya kikandikált az övéből.

Sárgás sziklatömeg ugrott ki előttük. Az út a szikla körül vezetett egy sík, nyílt vidékre. Itt csak száraz kőmezők, poros túskebokrok és kaktuszok voltak. Balra a tóparton álló fűzek élénk zöldje világított, jobbra pedig a dombok beljebb, a kopár, száraz hegyoldalak fölé. Még távolabb előttük a dombok visszakanyarodtak a part felé és egyszerre föltűnt egy furcsa kis szakadék, mely a dombok közt vezetett Don Ramon parti birtokától abba a kis völgybe, ahol a cukornádültetvények voltak. És ott, ahol a dombok ismét a tóhoz közeledtek, egy sötét mangófa-csoport és a hacienda-ház vörös felépítménye látszott.

- Ez az! - kiáltotta a férfi a háta mögött. - *Jamiltepec, senorita! La hacienda de Don Ramon!*

A szeme szikrázott, ahogy kimondta a nevét. Büszke peon volt és valóban boldognak látszott.

- Jaj! Milyen messze van! - kiáltotta Juana.

- Legközelebb, - jegyezte meg Kate - majd egyedül jövök, vagy Ezequiellel.

- Nem Nina! Ne mondj ilyent! Csak a lábam fáj ma reggel.

- Tudom. Jobb lett volna, ha nem hozlak magammal.

- Dehogyan, Nina! Igazán nagyon szívesen jövök!

Egy magasbanyuló szélmalomszárny húzta fel a vizet a tótól és most vidáman forgott. A domb szakadéka mentén egy kis völgy huzódott és a völgy mélyén egy keskeny patak gyönyörű. A tó irányában, ahol ez a völgy kiszélesült, banánfák állottak, amelyeket egy élénk fűzfacsoport védett a tavi szellőktől. És a domb tetején, amerre az út a mangófák árnyékába kanyarodott, két sor vályogkunyhó sorakozott kissé hátrább az út mögött, mint valami kis falu.

Nők jöttek ki a tó melletti fák közül, vizes korsókkal a vállukon. A házak előtt gyerekek játszottak, kis meztelen ülepükkel a sűrű porban kuporogva. Itt-ott egy-egy kipányvázott kecskét lehetett látni. A házak táján férfiak ögyelegtek kikeményített fehér ruhában vagy keresztbefont karral és keresztbe rakott lábakkal kuporogtak a fal mentén. De ez egyáltalán nem a *dolce far niente* volt. Olybá tűnt, mintha várnának, örökké csak várnának valamire.

- Errefelé, senorita! - kiáltotta a kosaras szolga Kate mellé szaladva és rámutatott a lankásabb útra, amely a nagyfák között kanyarodott, le a hacienda fehér kapui felé. - Megérkeztünk!

Mindig valami örömteljes izgalom csendült ki a szavaiból, mintha ez a hely valami csodavilág volna a szemében.

A *zaguan*, a bejárat nagy kapui nyitva álltak és a boltívek árnyékában néhány aprótermetű katona üldögélt. A kapu előtti tiszta szalmával felhintett térségen két peon ment keresztül, mindegyik egy-egy súlyos banánköteggel a fején. A katonák mondtak valamit, a peonok megálltak és lassan megfordultak sárgás-zöld terhük alatt, hogy visszanézzenek Katere, Juanára és Martinra, a szolgára, akik az úton lefelé közeledtek. Aztán újra megfordultak és meztelábasan tovább talpaltak az udvarba.

A katonák feltápászkodtak. Martin, aki most ismét Kate mellett ment, bevezette őt a boltíves bejáráshoz, ahol mély nyomokat vágtak a behajtó ökrösfogatok. Juana hosszú orral baktatott mögöttük.

Kate egy nagy, üresnek tetsző udvarban találta magát. Három oldalról magas fák emelkedtek, csűrökkel és istállókkal. Szemben a negyedik oldal maga a ház volt, amely sűrűn rostélyozott ablakaival nézett le az udvarba, de ajtó nem látszott rajta. Ehelyett egy újabb *zaguan*: átjáró nyílt a ház felé. Ennek ajtaja azonban zárva volt.

Martin előresietett, hogy bekopogtasson a zárt ajtón. Kate megállt és körülnézett a tágas udvarban. Az egyik sarokban egy fészer alatt négy félmeztelen ember banánkötegeket csomagolt. Egy férfi az árnyékban karókat fűrészelt, másik két férfi pedig terheket szedett le egy öszvérről a napsütésben. A sarokban egy ökrösfogat állott és két nagy fekete-fehér ökr dugta össze a fejét és állt várakozva.

A nagy kapuk kinyíltak és Kate belépett a második *zaguan*-ba. Ez már tágasabb bejárat volt, egyik oldalán felfelé kanyarodó lépcsőkkel. Kate megállt, hogy keresztülnézzen a nyitott vaskapun, le egy kertbe, amelyben hatalmas mangófák álltak és le a tó felé, amelynek kis, mesterséges kikötőjében két csónak pihent. A víz szinte éles világosságot tükrözött a mangó-fák sötét sorfala között.

Az ajtónálló asszony bezárta az érkezők háta mögött az udvar nagy kapuit, aztán a lépcső felé mutatott.

- Erre, senorita!

Odafenn egy csengő szólalt meg. Kate felkapaszkodott a kőlépcsőkön. És odafent már várta Dona Carlota, fehér muszlin ruhában, fehér cipőben és harisnyában. Ezzel a fehér ruházattal ellentétben arca furcsa sárgának és hervadtnak hatott. Lágy, barna haja le volt fésülve a fülére. Lelkendező ömlengéssel tárta ki vékony, barnás karjait.

- Óh, végre hogy eljött! És gyalog jött, gyalog az egész úton? Nahát, ha az ember elképzei, hogy gyalog jött ilyen napban és porban! Jöjjön, jöjjön be és pihenje ki magát.

Kézenfogta Katet és a lépcsőtől átvezette egy nyitott terrasra.

- Szép itt, - mondta Kate.

A terraszon állt és elnézett a mangófák fölött a tó felé. Egy távoli vitorlás *canoa* közeledett a szél mentében a halvány, valószerűtlen vizen. Szemközt erdős kék hegység emelkedett egy falu fehér faltájával: a messzeségben és a reggeli napfényben olybá tűnt, mintha egy másik élethez, egy másik korhoz tartoznék.

- Milyen falu ez? - kérdezte Kate.

- Az ott? Az ott távolabb? Az San Ildefonso - felelte Dona Carlota, szokott ideges, suttogó hangján.

- Nagyon szép itt! - jegyezte meg Kate.

- *Hermoso si! Si, bonito!* - dünnyögte a másik asszony bizonytalanul, még egyre spanyolul beszélve.

A sárgás és vöröses házból két rövid szárny ugrott ki a tó irányában. A terras, amelynek falát zöld kúszónövények futották be, megkerülte mind a három oldalt, míg a tetőt nagy négyszögletes oszlopok tartották. Lent, a földszintes részen ezek az oszlopok valami csarnok-félét alkottak a három oldal körül, a kis kőudvarban pedig egy vízmedence állott. Kissé távolabb a meglehetősen elhanyagolt díszkert húzódott meg az erős napsütésben és a sűrű mangófák árnyékában.

- Jöjjön, jó lesz, ha kipihenheti magát, - unszolta Dona Carlota.

- Csak cipőt szeretnék váltani, - felelte Kate.

Bevezették egy magas, egyszerű vöröspadlós, meglehetősen kopár fürdőszobába. Itt felvette a cipőt és a harisnyát, amelyet Juana hozott utána, aztán lepihent egy kicsit.

Ahogy így feküdt, hirtelen meghallotta a tom-tom mély puffogását. Eddig egy távoli kakas kukorékolásán kívül egyetlen hang sem volt ebben a napfényes, de különösképpen üres mexikói reggelben. És most a dob elfojtott, de sötét és makacs döngése kellemetlen érzéssel töltötte el. Úgy rémlett, mintha valami fenyegető árnyék közelednék a horizont mögül.

Felkelt és lement a hosszúkás, magasmennyezetű szalonba, ahol Dona Carlota üldögélt és beszélgetett egy feketeruhás férfival. A szalon, három terraszra nyíló francia ablakával, kopott régi négyszögletes téglákkal kirakott vörös padlójával, halványzöld színehagyott, magas falaival, fehérre meszelt gerendás tetőzetével és gyér bútorzatával olyan volt, mint valami nyaraló-villa szobája, vagy mint valami kerti pavillon, amely csak hűsülésre szolgál. Úgy tűnt, - mint ahogy házak gyakran tűnnek ilyenek a meleg éjhajlat alatt, - mintha az egész csak három fal volna, ahol az ember megpihen egy pillanatig, aztán ismét továbbmegy.

Amikor Kate belépett a szobába, a feketeruhás férfi felkelt a helyéről, mélyen és alázatosan meghajolt és kezetszorított Dona Carlotával. Aztán ugyanolyan alázatosan meghajolva Kate felé, eltűnt a kijáraton.

- Jöjjön! - mondta Dona Carlota Katenek. - Kipihente magát? - Azzal előretolta az egyik nád-hintaszékét, amely látszólag céltalanul állt a szobában.

- Tökéletesen, - felelte Kate. - Milyen csend van itt... a dobtól eltekintve! De talán éppen a dob miatt tűnik minden olyan csendesnek. Ámbár azt hiszem, hogy a tó az, ami ezt a némaságot ébreszti.

- Óh, a dob! - kiáltotta Dona Carlota, valami ideges, végső kétségbeeséssel emelve fel a fejét.

- Már nem bírom hallgatni. Nem, nem bírom, nem bírom hallgatni!

És hirtelen felviharzó izgatottsággal hintázni kezdte magát a széken.

- Az embernek szinte a teste belsejében visszhangzik ez a dübörgés - jegyezte meg Kate. - Mire való ez tulajdonképpen?

- Ah, ne is kérdezze! A férjem...

Kétségbeesett kézmozdulatot tett és szinte öntudatlanságba hintázta magát.

- Csak nem Don Ramon dobol?

- Ramon dobol? - Dona Carlota meglepődöttnek látszott. - Nem! Óh, dehogyis! Nem ő maga dobol. Két indiánt hozatott erre a célra északról.

- Csakugyan? - kérdezte Kate kételkedően.

Dona Carlota azonban csak félig jelenlévő öntudattal hintázott a széken. Aztán úgy látszott, hogy lassanként mégis összeszedi magát.

- Muszáj beszélnem valakivel, muszáj! - mondta hirtelen felegyenesedve a széken. Fehér és elgyötört volt az arca, barna haja a fülére csüggött, barna szeme pedig furcsa kétségbeesést tükrözött. - Elmondhatom önnek?

- Mondja csak! - biztatta Kate kissé kényelmetlenül.

- Ön tudja, hogy Ramon mit csinál? - kérdezte az asszony szinte félénken és gyanakodva pillantott Katere.

- Vissza akarja hozni a régi isteneket? - kockáztatta meg Kate bizonytalanul.

- Ah! - kiáltotta Dona Carlota ismét azzal a kétségbeesett és hirtelen legyintő kézmozdulattal. Mintha az lehetséges volna! Mintha bizony az ilyesmi lehetséges volna! A régi istenek! Képzeld el, senora! A régi istenek! De hát mik azok? Semmi mások, mint holt illúziók. Mégpedig csúf és visszatartó illúziók! Ah! Mindég azt hittem, hogy a férjem olyan okos és annyira felettem áll! Ah, ez borzasztó, ha az embernek meg kell változtatni a nézetét! De hát ez olyan ostobaság! Hogy is merészeli. Hogy merészeli komolyan venni az ilyen ostobaságot! Hogy merészeli!

- És ő maga hisz benne? - kérdezte Kate.

- Ő maga? De senora... - és Dona Carlota szánakozóan és megvetéssel elmosolyodott. - Már hogy venné komolyan! Mintha ez egyáltalán lehetséges volna. Végre is ő tanult ember! Hogy hihetne ő ilyen képtelenségben!

- Hát akkor miért csinálja?

- Miért? Miért? - Valami kimondhatatlan fáradtság rezonált Dona Carlota hangjában. - Azt én is szeretném tudni! Azt hiszem, ő is megőrült, mint a többi mexikói. Megőrült épp úgy, mint Francisco Villa, az a rablóvezér!

Kate csodálkozva próbálta elképzelni a hírhedt majomképű Pancho Villát, de képtelen volt bármilyen összefüggésbe is hozni őt Don Ramonnal.

- Ez történik minden mexikóival, aki önmaga fölé emelkedik, - folytatta Dona Carlota. - A büszkeségük keríti hatalmába őket. Akkor aztán semmitsem tudnak megérteni semmi mást, csak a saját ostoba akarátukat, azt az akaratot, hogy nagyon, nagyon fontosakká váljanak. Az egész nem más, mint férfiniúság. Nem gondolja Senora, hogy minden férfi alfája és omegája a benne rejlő hiúság? Nem gondolja, hogy éppen ez ellen a veszély ellen támadt Krisztus, hogy az embereket illő alázatra tanítsa? Hogy megértesse velük a büszkeség bűnét? De ezért is gyűlölik annyira Krisztust és az ő tanítását! Első és utolsó sorban csak a hiúságuk fontos nekik!

Kate maga is gyakran gondolt már ilyesmire. Végző konklúziója az volt a férfiakról, hogy ők a hiúságok hiúsága, semmi egyebek, mint hiúság. Hízelegni kell nekik és az kell, hogy nagyoknak érezzék magukat: semmi más!

- És a férjem most éppen az ellenkező véglet felé igyekszik, mint Jézus. A büszkeséget és hiúságot magasabb polcra akarja emelni, mint magát az Istent. Óh, ez borzalmas, borzalmas! És ostoba, mint egy kisgyerek! Mi más is a férfi, mint egy kisgyerek, akinek dajkára és anyára van szüksége! Ah, senora, én nem bírom ezt tovább elviselni!

Dona Carlota szinte fuldokolva eltakarta kezével az arcát.

- De azért van valami csodálatraméltó is Don Ramonban. - mondta Kate bátorítóan, noha e pillanatban gyűlölte a férfit, mint a bűnét.

- Csodálatraméltó! Igen, van tehetsége. Nagy adottságai vannak! De mit használnak az adottságok egy férfinak, aki csak rosszra használja őket?

- Mondja meg nekem, az ön véleménye szerint mit akar tulajdonképpen Don Ramon? - kérdezte Kate.

- Hatalmat! Tisztán hatalmat! Tisztán ostoba, bűnös hatalmat! Mintha nem elég borzalmas, bűnös hatalom volna már így is szabadjára engedve ebben az országban! De ő... ő... ő mindenki fölé akar kerekedni. Ő... ő azt akarja, hogy imádják. Hogy imádják! Hogy imádják! *Isten* akar lenni! Ő, akit én... akit én a karjaimban tartottam! Gyermek, mint ahogy valamennyi férfi

csak gyermek. És most azt akarja... hogy imádják! - fejezte be éles, vad nevetéssel, kezével eltakarva arcát. De éles kacagását hirtelen görcsös, félelmetes zokogás szakította meg.

Kate végtelen megdöbbenéssel ült a helyén és várta, hogy az asszony magához térjen. De végeredményben hidegen hagyták ezek a hisztérikus kitörések és átható női akaratát szembe-szegezte vele, hogy véget vessen neki.

- Végre is, - mondta, amikor a kétségbeesetten zokogó Dona Carlota valamennyire mégis megnyugodott, - nem ön tehet róla. Nem lehetünk felelősek még a férjeinkért sem. Ezzel tisztában vagyok, amióta a férjem meghalt és sehogy sem tudtam megakadályozni, hogy meg ne haljon. És aztán... aztán megtanultam, hogy nem számít az, hogy az ember mennyire szeret másvalakit, mert valójában mégsem tehet semmit. Ha a végsőkre kerül a sor, egészen tehetetlen az ember. Kénytelen hagyni őket, ha meg akarnak halni, vagy ha olyasmit akarnak csinálni, ami a nő szemében ostobának, nagyon, nagyon ostobának tűnik!

Dona Carlota felnézett a másik asszonyra.

- Nagyon szerette a férjét... és ő meghalt? - kérdezte gyöngéden.

- Nagyon szerettem. És soha, soha nem fogok szeretni más férfit. Képtelen volnék rá. Elvesztettem ezt a tehetségemet!

- És miért halt meg?

- Óh, az is az ő bűne volt. Testét-lelkét tönkretette azzal az átkozott ir politikával. Tudtam, hogy helytelen, amit ő tesz. Mert mit számít végeredményben Irország, mit számít a nacionalizmus és a többi ilyen ostobaság! És a forradalmak! Olyan ostoba, ostoba dolgok és valamennyi annyira *vieux jeu*! Ah! Mennyivel jobb lett volna, ha Joachim megelégedett volna azzal, hogy mellettem békességben élje az életét. Olyan kedves, olyan nagyszerű lehetett volna minden. És próbálkoztam és próbálkoztam és próbálkoztam. De nem használt. Egyenesen meg *akarta* ölni magát azzal az utálatos ir politikával és én hasztalan igyekeztem meggátolni benne!

Dona Carlota lassan rámeredt Katere.

- Mint ahogy az asszonynak kell is igyekeznie meggátolni a férjét, ha az rossz irányba fordul, - mondta. - Mint ahogy én igyekeztem meggátolni Ramont. És mint ahogy ő is meg fogja öletni magát. Hiszen mindnyájan ezt csinálják, le egészen Francisco Villáig! De ha már meghaltak, hát mi haszna az egésznek?

- *Ha* meghaltak, - bólintott csendesen Kate - akkor már tudja az ember, hogy semmi haszna.

- Ugy-e, ön is tudja! Óh, senora, ha azt hiszi, hogy segítségemre tudna lenni Ramonnal szemben, kérem, segítsen rajtam, segítsen! Mert *ez* a halált jelenti, vagy neki, vagy nekem. És én belehalok, noha ő a hibás. Vagy őt ölik meg!

- Mondja hát el, hogy Ramon mit akar tulajdonképpen csinálni? - kérdezte Kate. - Mit gondol ő tulajdonképpen, hogy mit akar egyáltalán? Mert az én férjem például úgy képzelte, hogy a szabad Irországért és a nagy ir nemzetért küzd. Én azonban az egész idő alatt tudtam, hogy az irek már nem nagy nemzet többé és hogy nem is lehet őket felszabadítani. Csak a pusztításban nagyok - csak az ostoba rombolásban! Hogy lehessen szabaddá tenni egy népet, amely nem az? Ha kiírthatatlanul van bennük valami, ami a rombolásra készíti őket?

- Tudom! Tudom! És ugyanez áll Ramonra is. Ő magát Jézust és a Szent Szület akarja letaszítani a helyéről, népe érdekében. Képzelje csak el! Letaszítani Jézust és a Szent Szület! Hiszen egyebünk már úgysem maradt.

- De mit mond ő maga, hogy mit akar csinálni?

- Azt mondja, hogy új kapcsolatot akar teremteni a nép és az Isten között. Ő maga mondja, hogy az Isten mindig Isten. De az ember elveszíti kapcsolatát az Istenével. És akkor nem tud többé talpraállni, ha csak nem jön valami új Megváltó, hogy új kapcsolatot teremtsen. És minden új kapcsolat más, mint a régi volt, noha az Isten mindig Isten marad. És most, mondja Ramon, az emberek elveszítették Istenüket. A Megváltó nem tudja többé elvezetni őket Hozzá. Kell tehát jönnie egy új Megváltónak, valami új vízióval. De senora, én ezt nem érzem igaznak. Az Isten a szeretet és ha Ramon hajlandó volna elismerni a szeretetet, akkor tudná, hogy megtalálta az Istent. Ő azonban elromlott. Ő, bár csak együtt élhetnénk nyugodt szeretetben, élvezve a csodálatos világot és reménykedve az Isten szeretetében. Ah, senora, miért, miért nem tudja ő ezt belátni? Óh, miért is nem tudja belátni! Ahelyett, hogy ilyesmiket csinál...

Dona Carlota szemén megint kibuggyantak a könnyek és végigfutottak az arcán. Kate is könnyezett és szemét törölgette.

- Hiába, - mondta elfulladt hangon. - Tudom, hogy hiába minden, akármit csinálunk. A férfiak nem akarnak boldogok és megbékéltek lenni. Mindenáron kívánják a küzdelmet és a többi hamis és borzalmas kapcsolatot. Hiába minden, akármit csinálunk! Ez az, ami olyan keserű, ami olyan nagyon keserű!

A két nő most egymás mellett ült hajlított nád-hintaszékén és sírt. De könnyeiken keresztül lépéseket hallottak a terraszról; egy parasztszandál halk csusszanását.

Don Ramon volt. A két nő érzelmi felkavartsága öntudatlanul odavonzotta.

Dona Carlota gyorsan letapogatta a szemét és megtörölte szipákoló orrát, Kate pedig kifújta az orrát, mint valami trombitát. Don Ramon megállt az ajtóban.

Ragyogó fehér ruhában volt, a peonok kosztümjében, a fehér blúzban és a fehér, széles, pantalló-szerű nadrágban. Ruhája azonban fehér vászonból készült és kissé kikeményítve, szinte természetellenes fehérséggel ragyogott. Blúza alatt elől egy keskeny fehér, kék és fekete csíkos, skarlátvörös rojtú gyapjúöv vége csüngött. Meztelen lábán kék és fekete bőrszíjakból font, vastag vöröstalpú szíjjas *huarache*-t viselt. Széles nadrágját a boka körül kék, vörös és fekete gyapjuszalagok fogták össze.

Kate rápillantott, ahogy ott állt a napsütésben, ragyogó fehéren, és fekete haja és sötét arca, mint valami lyuk tátongott a levegőben. Ramon előre lépett, övének szalagja combját súrolta, szandálja halkan nyikorgott.

- Örülök, hogy látom önt, - mondta a férfi, kezefogva Katevel. - Gyalogszerrel érkezett?

Leereszkedett egy székbe és mozdulatlanul ült. A két nő lehajtotta a fejét és elfordította az arcát. A férfi jelenléte mintha megszakította volna érzelmi közösségüket. Ramon azonban figyelembe sem vette kényelmetlen érzésüket és erőteljes akaratával túltette magát rajta. Volt valami nyers erő a jelenlétében, amitől kissé felderültek.

- Ön nem is tudja, hogy a férjem a nép gyermeke lett... egy valódi peon... egy *senor Peon*, mint ahogy Tolsztoj gróf egy *senor Muzsik* volt, - jegyezte meg Dona Carlota kissé gunyosan.

- Mindenesetre jól áll neki, - ismerte el Kate.

- Úgy-e! - mondta Don Ramon. - Adjuk meg az ördögnek is, ami az ördög!

De volt valami zárkózott és fékezhetetlen benne. Csak az énje felszínéről tréfálkozott és beszélt az asszonyokkal. A felszín alatt azonban hatalmas és kifürkészhetetlen lénye semmi-féle összeköttetésben nem állt velük.

És épp így volt a löncsnél is. Csapongva folyt a beszélgetés, amelyet azonban néha hallgatás szakított meg. Nyilvánvaló volt, hogy Ramon a csöndben egy egész más világban jár. És akaratának ez a nyomasztó csöndje, amely idegen szférákban mozgott, a nőkre is érezhetően ráborította árnyékát.

- A senora is úgy van vele, mint én, Ramon, - jegyezte meg Dona Carlota. - Ő sem bírja el annak a dobznak a hangját. Muszáj még dobolnotok ma délután?

Pillanatnyi csönd állott be, mielőtt a férfi felelt:

- Csak négy óra után.

- Muszáj ma is végighallgatni ezt a lármát? - csökönyösködött Carlota.

- Miért ne kellene ma épp úgy, mint bármely más napon? - felelte nyugodtan a férfi. De valami sötétség ült a szemöldökén és meglátszott rajta, hogy legszívesebben már otthagyná a két nőt.

- Mert a senora itt van és mert én is itt vagyok és mert egyikünk sem szereti. És holnap a senora sem lesz itt és én is visszamegyek Mexikóba. Így hát miért ne kimélhetnél meg bennünket? Igazán mutathatnál ennyi udvariasságot!

Ramon előbb rá, aztán Katere nézett. Harag villogott a szemében. És Kate szinte hallani vélte, hogy a férfi hatalmas mellkasában a nagy szív hogyan sustorog a haragtól. Mind a két asszony elnémult. De azért valahogy jólesett nekik, hogy ennyire ki tudták hozni a sodrából.

- Miért nem csónakázol ki Mrs. Leslie-vel a tóra? - kérdezte Ramon erőltetett önuralommal.

Sötét szemöldöke alatt azonban méltatlankodó düh izzott.

- Mert nincs kedvünk, - felelt Carlota.

És ekkor a férfi valami olyat csinált, amit Kate eddig még senkitől sem látott. Egyszerűen kizárta őket a tudatából, ahogy ott hármasan ültek az asztal körül. Mintha csak minden további nélkül otthagyt volna a két nőt valahol, valami csukott ajtó előtt. Kate egy pillanatig meghökkent és elhagyatottnak érezte magát, aztán a harag forró tüze gyult ki elefántcsont-színű arcán.

- Óh, helyes, - jelentette ki, - hiszen én előbb is hazamehetek!

- Nem, nem! - kiáltotta Dona Carlota spanyolos siránkozással. - Ne hagyjon itt! Maradjon velem estig és segítsen nekem szórakoztatni Don Ciprianót. Ő is itt lesz vacsorára!

XI. FEJEZET. A nappal és az éjszaka urai.

Amikor a löncsnek vége volt, Ramon bement a szobájába, hogy egy órát aludjék. Forró, csöndes délután volt. Felhők álltak mozdulatlanul és ragyogóan a tó nyugati végén, mint őrszemek. Ramon bement a szobájába, bezárta a francia ablakokat és az ellenzőket, úgy hogy egész sötét lett, csak sárgás fénysáv szűrődött be a redőnyök rései között, mint tömör anyag a sötétségben.

Levetette a ruháját és ökölbeszorított kezét feje fölé emelte a sötétségben, valami félelmetes feszültséggel, mintha elmélyült, szárnyaló imát küldene az ég felé. Szemében sötétség honolt és ez a sötétség lassanként átterjedt az agyára, amíg minden gondolatától megfosztotta. Csak hatalmas akarata vibrált és remegett benne az ima végtelen odaadásában. Ez feszítette testének láthatatlan ivét a sötétségben valami emberfölötti feszültséggel, míg a lélek nyilai szinte öntudatlanul röppentek el és az imádság céljához ért.

Aztán ökölbeszorított és remegő keze hirtelen lehanyatlott és teste lágyan elpihent. A férfi ismét felülkerekedett benne. Elszakította a világ kötelékeit és most szabad volt ebben a léten túli erősségében.

Halkan óvatosan, vigyázva arra, hogy ne gondolkozzék, ne emlékezzék, ne zavarja fel a lelki tudat mérges kígyóit, fölvelt egy vékony, finom takarót, maga köré csavarta és lehevert a padlóra terített szőnyeghalmazra. És egy pillanat alatt elszunnyadt.

Tökéletes elmerültségben aludt körülbelül egy órát. Aztán hirtelen tágranyitotta a szemét. Belemeredt a bársonyos sötétségbe és látta, hogy a fénysávok már elferdültek: a nap azóta továbbhaladt az égen. Hallgatózott, de úgy tűnt, mintha egyetlen hang sem volna a világon: mintha maga a világ sem volna többé.

Aztán hallani kezdett. Hallotta egy ökrösszekér halk csörömpölését, aztán leveleket a szélben, majd egy alig érzékelhető, kopogó neszt, végül valami madár hívogató kiáltását.

Felkelt, gyorsan öltözködni kezdett a sötétben, aztán kinyitotta az ajtókat. A délután végefelé járt, meleg szél fújt, a felhők sötéten és bronzszínűen tornyosultak a nyugati égen és a nap elbújt mögöttük. De az eső még nem akart megeredni. Kezébe fogott egy széles szalmakalapot és fejére illesztette. A kalapot elől egy fekete, fehér és kék tollakból összeállított kerek forgó díszítette, amely olyan volt, mint egy emberi szem, vagy talán mint a nap. Hallotta az asszonyok beszélgetésének halk duruzsolását. Ah, az az idegen asszony! Egészen megfélemedezett róla. És Carlota! Carlota is itt van! Egy pillanatig rágondolt és furcsa ellenkezésére. Aztán mielőtt még feldühödhetett volna, megint homályos, öntudatlan imádság duzzasztotta a keblét, szeme elsötétült és a harag érzése eloszlott.

Gyorsan, sietősen végigment a terraszon a kőlépcsőhöz, amely a belső bejárathoz vezetett. Az udvaron áthaladva látta, ahogy két embere banánkötegeket csomagol az öszvérek határa egy fészker alatt. A katonák szundikáltak a *zagan*-ban. Kinézett a nyitott kapun keresztül, végig a fasoron és látta, amint egy ökrösfogat lassan távolodik a ház felől. Az udvart betöltötte valami éles fémcsevegés, amelyet egy üllőn kalapáltak. A hang a sarokból jött, a kovácsműhely felől, amelyben egy férfi, meg egy fiú dolgozott. Egy másik fészkerben valami ács fákat fűrészelt.

Don Ramon egy percre megállt, hogy körülnézzen. Ez az ő külön világa volt. Az ő szelleme terjeszkedett föléje, mint valami lágy, éltető árnyék és az ő erejének csöndje töltötte el békességgel.

A dolgozó emberek szinte rögtön megéreztek a jelenlétét. A sötét, kipirult arcok egymásután fordultak feléje és fordultak el megint tőle. Ezek férfiak voltak és jelenléte csodálatra készítette őket, de nem mertek közeledni hozzá, még a pillantásukkal sem. De amint megpillantották, még jobban nekiláttak a munkának, mintha új életerővel töltötte volna el őket.

Átment a kovácsműhelyhez, ahol a fiú serényen kezelte a régimódi fujtatókat, a mester pedig egy fémdarabot kalapált, gyors, könnyed ütésekkel. A kovács tovább dolgozott, még csak a fejét sem emelte fel, amikor a *patron* közelebb jött.

- Ez lesz a madár? - kérdezte Ramon megállva és figyelmesen nézve a fémdarabot, amely most kihülve feküdt az üllőn.

- Igen, *patron*! Ez a madár. Jó lesz így? - És a kovács sötét, ragyogó, várakozó szemmel nézett föl rá.

Aztán a fogókkal felemelt egy fekete, lapos nyelv alakú fémdarabot, amelyet Ramon hosszasan nézegetett.

- A szárnyakat később fogom rátenni, - jegyezte meg a kovács.

Ramon sötét, érzékeny kezével egy képzeletbeli vonalat húzott a vasdarab széle körül. Ezt háromszor megismételte. És ez a mozdulat mintha lenyűgözte volna a kovácsot.

- Egy kissé könnyedebben... így! - mutatta Ramon.

- Igen, *patron*! Igen, igen! Értem, - felelte a férfi élénken.

- És hol van a többi?

- Itt! - A kovács rámutatott két vaskarikára, amelyek közül az egyik kisebb volt a másiknál, továbbá néhány lapos, háromszögletű vaslemezre.

- Fektesd őket a földre!

A kovács elhelyezte a karikákat a földön, egyiket a másikon belül. Aztán fölvette a háromszögletű lemezeket és gyors, hozzáértő kézzel úgy helyezte el őket, hogy alapjuk a külső, csúcuk pedig a belső kört érintette. Hét ilyen lemez volt, és ahogy sorban elhelyezte őket, a belső tér egy hétsugarú napnak látszott.

A kovács gyorsan felvette a hosszúkás vasdarabot, amely egy madár durva körvonalú formáját mutatta. A két lába már felismerhető volt, de a szárnyak egyelőre még hiányoztak. Ezt az alakot elhelyezte a belső kör közepén, úgy hogy lába a kört, a fej pedig a kör felső részét érintette.

- Úgy! Pontosan beleillik, - állapította meg a férfi.

Ramon mozdulatlanul állt és nézte a földön fekvő nagy vas-jelképet. Egyszerre hallotta megcsikordulni a belső bejárat ajtaját: Kate és Carlota közeledtek az udvaron keresztül.

- Eltegyem? - kérdezte a munkás gyorsan.

- Sose törődj vele! - felelte nyugodtan Ramon.

Kate megállt és rábámult a nagy vas-jelképre, amely a földön feküdt.

- Mi ez? - kérdezte derűsen.

- Egy madár a Nap korongjában.

- Ez madár?

- Igen, ha szárnya van.

- Persze, igen! Majd ha szárnya lesz. És mire jó ez?

- Szimbólum a népnek.

- Csinos.

- Igen.

- Ramon! - szólt közbe Dona Carlota, - nem adnád ide a csónakház kulcsát? Martin majd kivev velünk a tóra.

Ramon elővette a kulcsot az öve alól.

Kék és barnásfekete csíkokkal és súlyos, vörös rojtokkal diszített fehér öv volt rajta.

- Hol szerezte ezt a gyönyörű övet? - kérdezte Kate.

- Ezt? - kérdezte a férfi. - Ezt itt szőtték nálam.

- És a szandálok is itt készültek?

- Igen. Manuel csinálja őket. Később majd megmutatom önnek.

- Óh, kíváncsi vagyok! De nagyon szépek, úgy-e Dona Carlota?

- Igen, igen! Ez igaz. De nem tudom, hogy a szép dolgok egyszersmind helyénvalók-e? Ezt már nem tudom, senora. És ön, ön tudja, hogy mi a helyes?

- Én? - kérdezte Kate. - Nem is sokat törődöm vele.

- Ah! Ön nem törődik vele! Szóval ön helyesnek tartja, hogy Ramon parasztruhában és parasztszandálokban jár? - Dona Carlota most hirtelen döcögő angol nyelven kezdett beszélni.

- Óh, de mennyire! - kiáltotta Kate. - Oly szép bennük! A férfiruhák általában borzalmasak és Don Ramon oly csinos ezekben! - Fejébe csapott nagy kalapjával tényleg előkelőnek és tekintélyesnek látszott.

- Ah! - kiáltotta Dona Carlota, ránézve társnőjére intelligens, de kissé félénk szemeivel és meglóbálta a csónakház kulcsát. - Ne menjünk inkább a tóra?

A két nő eltávolodott. Ramon magában mosolyogva kiment a kapun és áthaladt a külső udvaron arrafelé, amerre egy nagy csúrszerű épület állt a fák közelében. Belépett a csűrbe és halkán fütttyentett. Felülről másik füttyszó válaszolt neki és egy csapóajtó nyílt meg. Don Ramon felsietett a lépcsőn és belépett egy műterembe, amely egyszersmind asztalosműhelyként is szolgált. Egy kövér, göndörhajú, művészbúzos fiatalember üdvözölte, kalapáccsal és vésővel a kezében.

- Hogy halad a dolog? - érdeklődött Ramon.

- Jól... egész jól...

A művész egy fa-fejen dolgozott. Életnagyságúnál nagyobb, idealizált fej volt, de az idealizált vonalak alatt is felismerhető volt a Ramonhoz való hasonlatossága.

- Üljön egy félórát, - kérte a szobrász.

Ramon csöndben ült, mialatt a férfi fa-modellje fölé hajolva hallgatag elmélyedéssel dolgozott. És Ramon egész idő alatt mereven, szinte mozdulatlanul, nagy, nyugodt csöndben és magába merülve ült, és nem gondolt semmire, de azért szinte áramlott belőle az erő sötét vibrálása, mint valami varázs, amelynek hatása alatt a művész dolgozott.

- Elég volt, - mondta végül Ramon és nyugodtan felkelt a helyéről.

- Mutassa meg legalább a pózt, mielőtt elmegy, - kérte a művész.

Ramon lassan lehúzta a blúzát és meztelen felsőtesttel állott előtte. A selyemsál kék és fekete csíkjaival szorosan fogta körül meztelen derekát. Néhány percig állt és igyekezett mozdulatlanul maradni. Aztán hirtelen, valami mélységes, de büszke könnyörgés elmélyültségében felemelte jobbkezét a feje fölé és így állott sokáig, moccanás nélkül. Balkarja lágyan csüggött le oldalt és ujjai combját érintették. Arcán változatlanul megmaradt az a merev, mélységesen büszke tekintet, amely olyan volt, mint valami imádság.

A művész csodálattal és valami félelemmel vegyes megértéssel bámult rá. Ramon, ahogy így hatalmasan és megdöbbenően, de mégis mintegy imádkozásba merülve, a természetes horizontokon túl állott előtte, félelemmel és örömmel töltötte el a művészt. Lehajtotta a fejét, amikor ránézett.

Don Ramon feléje fordult:

- Most te! - mondta.

A művész meghökkent. Huzódózott. De aztán pillantása találkozott Ramon tekintetével. És abban a pillanatban az elmerülés csöndessége úgy lepte meg, mint valami földöntúli érzés. És hirtelen, ebben a transzban, mereven kinyújtotta karját és kövérek, sápadt arcán megjelent a békesség, a nemes és mozdulatlan átlényegülés kifejezése. Kékesszürke szeme nyugodtan, büszkén, mintegy imádkozóan meredt bele a tudatontúli világba. És noha ő nem vetette le a blúzát és egyébként is kissé köpcös, göndörhajú figura volt, mégis rajta is a tökéletes nemes-ség nyugalma fénylett.

- Rendben van, - helyeselte Ramon és lehajtotta a fejét.

A művész hirtelen megváltozott. Ramon kinyújtotta mindkét kezét, amelyet a másik kétkézével fogott meg. Aztán felemelte Ramon jobbját és azt kifelé fordítva szemöldökéhez értette.

- *Adios* - mondta Ramon, ismét fölve a blúzát.

- *Adios, señor!* - felelte a művész.

És büszke, felvillanó kis mosollyal az arcán ismét munkájába merült.

Ramon átment a vályogból vert házba, amelynek udvarát nádkerítés szegélyezte és nagy mangó-fák árnyékolták be. Itt szőtt és font Manuel és felesége, meg a gyerekeik és a két segédjük. Két kislánya serényen kártolta a fehér és barna gyapotot a banánfák alatt: a felesége, meg egy fiatal lány pedig igen finom fonalat sodortak. A szárítókötélen vörös, kék és zöld gyapot-festés függött. A fészker alatt Manuel egyik segédjével két nehéz kézi-szövőszéken dolgozott.

- Hogy megy a munka? - kérdezte Don Ramon.

- *Muy bien! Muy bien!* - felelte Manuel és neki is ugyanaz a különös átszellemült pillantás villant fel fekete szemében és ugyanaz a mosoly az arcán. - Jól megy, nagyon jól, señor!

Ramon megállt és megnézte a szövőszékre terített finom, fehér serapet. Kis csillagokban éj-fekete és kék gyapjából beleszótt cikcakkos szegély vette körül, a szélein pedig csillagformájú fekete és kékszínű sávok. A takács most éppen a serape közepét kezdte csinálni - amelyet *boca*-nak, szájnak neveznek - és figyelmesen nézegette a szövőmintát, amely rá volt erősítve a szövőszékre. De ez is egyszerű volt: ugyanaz a szimbólum, amelyet a kovács csinált vasból: egy farkába harapó kígyó, hátán, - azaz a kör külső oldalán - fekete háromszögekkel, a közepén pedig egy kék sas állott mereven, amely karcsú szárnyai végével a kígyó hasát érintette, a körön belül pedig vékony lábaival a kígyón állott.

Ramon visszament a házba, a felső teraszra. A rövid szárny felé került, amerre a szobája volt. Egy összehajtogatott serape-t vetett a vállára, majd átsétált a terraszon.

Ennek a szárnynak a végén, a tó felé volt egy másik négyszögletes, alacsony, vastagfalú és zsindelyezett tetejű terraszz. A tömör oszlopokról korallvörös pignonia-virágok függtek. A terraszon, vagy loggián, bennszülöttek-készítette pálmalevél-szőnyegek, *petate*-k voltak kiterítve és az egyik sarokban egy dob állott, rajta a dobverővel. A távolabbi sarokból zárt kőlépcső vezetett lefelé, alján vasajtóval.

Ramon egy ideig csak állt ott és kinézett a tóra. A felhők ismét eloszlottak és a víz felülete fehéres fényt tükrözött. A távolban megpillantotta egy csónak táncoló foltját: valószínűleg Martin az a két asszonnyal.

Levetette a kalapját, meg a blúzát és most derékig mezítelenül, mozdulatlanul állott. Aztán felemelte a dobverőt s miután egy-két percig elcsöndesedett lélekkel magába meredt, igen lassan ritmikusan riadót vert. De volt valami különös sürgetés ebben az erősülő és gyengülő kettős ütemben. Valami ősi, barbár erőt vitt bele a dobba.

Egy ideig így magányosan, kifejezéstelen arccal állott, a dobot, vagy tom-tomot combjához szorítva és jobbkezevel dobolva. Csakhamar egy födetlen fejű férfi sietett be a külső terrasrról. Hófehér gyapjuruhában volt, de összehajtogatott serape sötétlett a vállán és egy kulcsot tartott a kezében. Kifelé fordított jobbát egy percre szeme elé emelve szalutált Ramonnak, aztán lesietett a kőlépcsőn és kinyitotta a vasajtót.

Azonnal férfiak jöttek felfelé, valamennyien egyformán öltözve, fehér gyapjuruhákban, *huarache*-ben. Mindegyiknek összehajtogatott serape volt a vállán. De az ő selyemöveik kékek, szandáljaik pedig kék és fehér csikosak voltak. A szobrász is köztük volt és Mirabal is - mind a ketten gyapjuruhában.

Összesen hét férfi volt Ramonon kívül. Ahogy a lépcsőn fölértek, egyik a másik után szalutált. Aztán levették sötétbarna, szélük mentén fehéres-kék pettyekkel tarkázott serapeiket, ledobták őket a fal mellé és rá a kalapjukat. Aztán sorban lehúzták ujjasaikat is és azokat is odadobták kalapjuk fölé.

Ramon elment a dob mellől és leült a serape-jára, amely fehér volt, kék és fekete csikokkal és skarlátvörös rojttal. A dobos is leült és kezébe vette a dobot. A keresztbefont lábú, derékig meztelen férfiak köre némán kuporgott. Néhányan sötét, vöröses-kávébarna színűek voltak, ketten meg fehérek. Ramon testének valami halvány krémbarna színű árnyalata volt. Egy ideig csendben ültek, csak a lüktető dobverés monoton, hipnotizáló hangja vegyült bele a levegőbe. Egyszerre csak a dobos énekelni kezdett, valami furcsa, gyöngye, mélyről jött hanggal, amely alig szárnyalta túl a férfiak körét, ahogy az indiánok ősi falsettojával énekelt:

- Aki alszik, ébredjen! Aki alszik, ébredjen! Aki letapossa a kígyó ösvényét, elérkezik arra a helyre, a por ösvényén érkezik arra a helyre és a kígyó bőrébe öltözik...

A férfiak hangja egyenként csatlakozott hozzá, míg végül valamennyien együtt énekeltek az ősi barbár világ különös, süket, vontatott ritmusával. És valamennyien halk, befelé irányuló hangon, mintha lelkük legősibb, legsötétebb mélységeit szólaltatnák meg. De nem kifelé, hanem befelé, mintha a lélek önmagának énekelne.

Egy ideig ezen a különös egyszólamú hangon énekeltek, mint a madárparaj, mely közös tudattól vezérelve repül. És amikor a dob végül megperdült, valamennyi hang ugyanazzal az éles, felcsattanó torokhanggal elhallgatott.

Csönd lett. Az emberek beszélgetve és nyugodtan nevetgélve fordultak egymás felé. De nem a megszokott hangsúlyozással és nem a megszokott tekintetükkel.

Ekkor megszólalt Ramon hangja és a férfiak hirtelen elhallgattak. Lehajtott fővel figyeltek. Ramon, fejét magasra emelve, távolba nézett az ima büszkeségében:

- Nincsen *Előtt* és nincsen *Után*, csak *Most* van, - kezdte büszke, de mélyről jövő hangon.
- A nagy Kígyó csavargatja és tekergeti gyűrűit: csillagok születnek és világok szűnnek meg. És mindez nem több, mint a Kígyó gyűrűinek változása és tekergőzése.
- *Én* mindig vagyok, - mondja álmában.
- Mint ahogy a mélyen alvó ember *van*, de nem tud róla, úgy tekergeti gyűrűit a forgó világegyetem Kígyója.
- Mint ahogy a mélyen alvó embernek nincs holnap, sem ma, sem tegnap, csak egyszerűen *van*, úgy *van* az örökkévaló Világegyetem csavarodó, mindent átölelő Kígyója. Most és örökké: a Jelenben.
- Most és csak Most és örökké Most!
- De álmok születnek és tűnnek el a Kígyó álmában.
- És világok születnek, mint álmok és tűnnek el, mint álmok.
- És az ember csak álmokkép a Kígyó álmában.
- És csak ez az álomtalan álom suttogja: *Vagyok*.
- Vagyok az álomtalan Mostban.
- Álmok keletkeznek, ahogy születniök kell és az ember egy megszületett álom.
- De a Kígyó álomtalan plazmája az ember plazmája is, a testéé, a lelkéé és szelleméé is egyben.
- És a Lét kígyójának tökéletes álma az ember egészének alkotóeleme.
- Ha a test plazmája és a lélek plazmája és a szellem plazmája együtt van, a Lét-kígyóban: akkor vagyok.
- Mert a *volt*: egy álom, és a *lesz*: egy álom. Mint két külön-külön mozgó, nehéz láb.
- De a *most*: a Lét.
- A fák lehullatják leveleiket álmukban és virágjukba szökkennek álmukban, a tiszta Létben.
- A madarak elfelejtik álmuk lidércnyomásait és hangosan énekelnek a Most-ban: Vagyok! Vagyok!
- Mert az álmoknak szárnyuk van és lábuk és utakat tesznek meg és munkákat végeznek el.
- De a Most csillogó kígyójának nincs szárnya és nincs lába és oszthatatlan és tökéletesen összezsavarható.
- Úgy, amint a macska lefekszik a maga csavarodásában, és amint a tehén hátrahajtja orrát a hasához, amikor lepihen.
- Az álom kezdeténél a nőstény nyúl hegynek felfelé szalad. De amikor megáll, az álom elmúlik és ő belép az időtlen Jelenbe és szemei kitágulnak a Létben.
- Csak az ember álmodik, álmodik, álmodik. És álmóról-álomra más lesz, mint aki az ágyán hanykolódik.
- Szemével és szájával álmodik, és kezeivel és lábával, phallosával és szívével és belsejével, testével és szellemével és lelkével az álmok forgatagában.
- És álomtól álomhoz rohan, reménykedve valami tökéletes álomban.
- De én, én mondom nektek, hogy nincs tökéletes álom, mert minden álomban van fájdalom és nyugalanság, nyugalanság és fájdalom.

- És semmi sem tökéletes, csak a Lét álomba merülő álma.
- Amikor szemének álma elhomályosul és beleolvad a Jelenbe.
- És szájának álma visszhangozza az utolsó Vagyokat.
- És kezeinek álma olyan, mint madár a tengeren, amely alszik, de lebeg és kering és nincs róla tudata.
- És a lábak álma és a lábujjak álma a világ legbelső magját érinti, azt a helyet, ahol a Kígyó alszik.
- És a phallos álma a nagy Nemtudom-ot érinti.
- És a test álma egy virág csöndessége az alkonyatban.
- És a lélek álma beleolvad a Jelen illatába.
- És a szellem álma elterül és leteszi fejét és megpihen az Esthajnalcsillaggal.
- Mert minden álom a Jelenből indul és a Jelenben tökéletesül.
- És a virág magjában ott fészkel a csillogó, soha nem alvó Kígyó.
- És ami elmúlik, az álom és ami keletkezik, az álom. Mindig és egyedül csak a Jelen van: a Jelen és a Lét.

Csönd volt az emberek gyűrűjében. Odakünnről egy bivalyfogat dübörgése hallatszott, a tó felől pedig evezők halk csapkodása. A hét férfi azonban lehajtott fővel ült, valami félig transzszerű állapotban befelé hallgatózva.

Aztán a dob lágyan, szinte magától verni kezdett. És egy férfi halk hangon énekelt:

Az Esthajnalcsillag Ura
 A nap és az éj között állott:
 Mint egy szárnyát emelgető madár.
 És áll fénylő szárnyával jobbról
 És áll sötét szárnyával balról,
 Mikor az Esthajnalcsillag megjelen.

Ime! Én mindig itt vagyok!
 Távol az üres térben
 Meglibbentem a napvilág szárnyát
 És világosságot vetek arcodra.
 És a másik szárnyam a sötétséget súrolja,
 De én, *én* mindig a helyemen vagyok.

Igen, én mindig itt vagyok.
 Én vagyok az Úr minden téreken.
 Az emberek urai csak a szárnyak ragyogásán keresztül látnak.
 Látnak és ismét elvesztenek szem elől,
 De ime! *én* mindig itt vagyok
 A látóhatáron belül.

A tömegek nem látnak engem,
 Ők csak a szárnyak lebegését látják,
 A dolgok jövését és menését.
 A hideget és a forróságot.

De benneteket, akik megláttok engem,
Az éjszaka és a nap remegése között,
Benneteket az Utak Uraivá teszek
Láthatatlanul.

A homály mélységei és a fény meredekai között
Olyan az út, mint az elsikló kígyó, mint a szikrát fogott tapló,
Mint az árnyék anyaga, amely felvillan és feltűnik.

Itt vagyok Én, mozdulatlanul.
Mereven ülök a végtelen röpködés szárnyain
És a harc és a béke mélységei között.
Mélyen a béke nyugalmában
És messze lenn, a harc viharában
Megtaláltok engem, aki nem vagyok
Sem teremtés, sem pusztítás,
Hanem valami egészen más.

Én túl vagyok
A szeretet és a harc horizontjain
Mint egy csillag, vagy mint egy tó,
Amely az Élet Urait fürösztöi.

- Figyeljete! - szólalt meg Ramon a csendben. - Mi urak leszünk az emberek között és parancsolók az emberek között. De nem leszünk emberek urai és parancsolói. Figyeljete! Mi az éjszaka urai vagyunk. Az éj és a nappal urai. Fiai az Esti Csillagnak és fiai a Reggeli Csillagnak: az Esthajnalcsillag Fiai.
- Nem vagyunk emberek urai: mert hogyan tehetnének bennünket uraikká? Nem vagyunk emberek parancsolói, mert az emberek nem érdemesek rá.
- De én vagyok egyszemélyben a Reggeli Csillag és az Esti Csillag, az éjszakának és a napnak ura. Annál a hatalomnál fogva, amely balkezemben van és annál a hatalomnál fogva, amelyet jobbomban tartok, én vagyok mind a Két Útnak Ura.
- És az én virágom a földön a jázminvirág és az égben a hesperus-virág.
- Nem akarok parancsolni nektek, sem szolgálni benneteket, mert a Kígyó is összezsavarodva behúzódik a saját házába.
- De veletek leszek és így nem kell megválnotok magatoktól.
- Nincsen adás és nincs elfogadás. Amikor az ujjak, amelyek adnak, megérintik az ujjakat, amelyek elfogadnak, az érintésből egyszerre felvillan az Esthajnalcsillag és a jázmin ki-virágzik az érintkező kezek között. És így nincsen sem adás, sem elvétel, sem kéz, amely kínál, sem kéz, amely elfogad, hanem egyedül csak a Csillag van közöttük és a sötét kéz és a világos kéz, amely minden oldalról láthatatlan. A jázmin kelyhében egyaránt benne van az adás és az elfogadás és az egység illatát hinti szét a levegőben.
- Ne gondoljatok sem az adásra, sem az elfogadásra, csak engedjétek kivirágozni a jázmin.
- Semmit sem dobjatok el magatoktól, de semmit sem engedjétek magatoktól elrabolni.
- És semmit sem raboljatok el. Még a rózsa illatát, még a gránátalma nedvét, még a tűz melegét sem.
- Hanem mondjátok a rózsának: Íme! Én leszakítlak téged a töről és a te illatod az én orromban van és az én leheletem melegszik a te leheletednél. Legyen tehát egyazon szentség közöttünk.

- És vigyázz, amikor leszakítod a gránátalmát: a napnyugta az, amit kezeden tartasz. És mondd: Jövök! Jöjj! Álljon közöttünk az Esthajnalcsillag!
- És amikor a tűz felvillan és a szél hideg s te föléje terjeszted kezedet melegedni, figyelj a láng-ra, amely így szól hozzád: Ah! Te vagy az? Hozzám jöttél? Íme, én elmentem a leghosszabb útra, végesvéig a legnagyobb Kígyó ösvényén. De miután hozzám jöttél, én is hozzád jövök. És ahol a kezembe kerülsz, én a kezembe kerülök és jázmin virágzik a közöttünk égő csipkebokorban. A mi találkozásunk az égő csipkebokor, amelyből a jázmin kivirágzik.
- Ne végy el semmit, de ne is engedj semmit elvenni magadtól. Mert a rabló és a megrabolt egyformán letöri a jázminvirág szárát és leköpi az Esthajnalcsillagot.
- Ne végy el semmit, hogy azt mondhasd: Ez az enyém! Mert semmi sem lehet, még békéd sem. Semmi sem lehet a tiéd: sem arany, sem föld, sem szerelem, sem élet, sem békesség, még a fájdalom, még a halál sem. Még a megváltás sem.
- Ne mondd semmiről: Ez az enyém.
- Csak azt mondd: Nálam van.
- Mert az arany, amely nálad hever, mint a búcsúzó hold, áttekint a téren, az utakon, és azt mondja: Íme, mi egymáséi vagyunk. Íme, erre a kis időre te meg én egymáséi vagyunk.
- És a földed azt mondja neked: Ah, távoli apától származó gyermekem! Gyere, emelj fel engem, emelj fel engem, emelj fel egy kicsit, hogy a pipacsok és a búza hajladozhassanak a szélben, amely az én keblem és a te kebled között fúj! Aztán süllyedj belém és egy anyaggá fogunk összeporladni.
- És hallgasd csak szerelmedet, ahogy mondja: Szerelmem! A te kardod lekaszáll engem, mint a hervadt fűvet és csak a sötétség van körültem, mint az Esthajnalcsillag remegése. És nekem te vagy a sötétség és a mindenség. Óh, te, ha felkelsz és elmégy utadra, csak ennyit mondj nekem: A csillag kelt fel közöttünk!
- És mondd a te életednek: A tiéd vagyok? Az enyém vagy? Én vagyok-e a nap kékes íve a te mozdulatlan éjszakád körül? Az én szemem-e a kettőnk csillogása, amely mint csillag függ az égen? Vajon az én felső ajkam a napnyugta-e és az alsó ajkam-e a hajnal és a csillag ott remeg-e a számban?
- És mondd a békességnek: Ah! Felkeltél, te örökké élő csillag! Már a hajnal vizei borítanak el s elragadnak áradatukkal!
- És mondd a bánatnak: Te vagy a bárd, amely levágtál engem!
- De a te éledből és az én sebemből egy közös szikra röppent fel.
- Várj hát, csillagok atyja, amíg eltakarom arcomat!
- És mondd az erődnék: Íme, az éjszaka tajtékzik a lábam és ágyékom körül, a napfény tajtékzik a szememben és a számban és a keblem tengerén. Íme, találkozunk! Az én bensőm az erőnek áradata, amely lefelé árad a hátam gerincén és a csillag belemerül az áradatba egy bizonytalan hajnalon.
- És mondd a haláloznak: Légyen úgy! Én és az én lelkem, hozzád jövünk, Esthajnalcsillag. Test, eredj vissza az éjszakába! Szellem, Isten veled, elérkezett a te idő! Most hagyd el engem. Legvégső meztelenségemben megyek a legmeztelenebb Csillag felé.

XII. FEJEZET.

Az első csöppek.

A férfiak felkeltek helyükről, betakarták magukat, feltették kalapjukat, szemüket egy pillanatra elfődték üdvözlésképen Ramon előtt, aztán megindultak lefelé a kőlépcsőn. A vaskapu becsapódott a lépcső alján, a kapus visszajött a kulccsal, letette a dobra, aztán halkán, tapintatosan ő is eltávozott.

Ramon meztelen vállával a falnak támaszkodva és szemeit lehúnyva, csendesen ült serapeján. Fáradtnak és végkép kimerültnek érezte magát, ami nehezzé tette a visszatérést erre a világra. Szinte a tudatán túlról hallotta a hacienda neszeit, a teáskanalak csengését és a nők halk hangját, majd később egy autó halk, ziháló pőfögését, ahogy küzködve közeledett az egyetlen úton, majd végre diadalmasan berobogott az udvarra.

Nehéz volt visszatérni ezekhez a dolgokhoz. A neszük csak a fülén kívül hangzott fel, de a fülén belül a világegyetem lassú, mérhetetlen és meg nem hallható forgása visszhangzott, mint egy tengeri kagylóban. Nehéz volt elviselni az érintkezést a közönséges hétköznapi dolgokkal, amikor teste és lelke meztelenül tárult ki a világegyetem előtt.

Szerette volna, ha még egy ideig nem zavarják meg elkülönültsége fátyola mögött. De nem hagyják: különösen Carlota nem. Ő megkívánja, hogy vele legyen, együtt vele családi érintkezésben.

Most is éppen kiáltotta: - Ramon! Ramon! Végeztél már? Cipriano van itt. - És a hangjában még most is félelem és valami nehezen leküzdött merészség csengett.

Hátrasímitotta a haját, felkelt a helyéről és igen gyorsan kisietett, úgy, ahogy volt, meztelen felsőtesttel. Nem akart beleöltözni a hétköznapi családiasságba, minthogy lelke még távol volt tőlük.

Az ozsonnaasztalt a terrazon terítették meg és Cipriano is ott volt már uniformisban. Gyorsan felkelt a helyéről és kitárt karokkal sietett le a terrasra. Fekete szeme valami, már csaknem kínlódó villogással tapadt a másik férfi arcára. És Ramon visszanézett rá, tágra nyílt, már látó, de még mindig változatlan szemeivel.

A két férfi - test testnek hajolva - összeölelkezett és Cipriano feketés kezével egy pillanatra átkarolta az idősebb férfi meztelen vállát és tökéletes odaadással borult a mellére. Aztán nagyon lágyan hátralépett és csak nézett rá, anélkül, hogy egy szót is szólt volna.

Ramon elgondolkozva fektette karját Cipriano vállára és kis mosollyal nézett le rá.

- *Que tal?* - mondta csak úgy a szája széléről. - Hogy megy a dolog?

- *Bien! Muy bien!* - mondta Cipriano még mindig a másik férfi arcát nézve, fekete, csodálkozó, gyermekes, keresgélő szemével, mintha ő, Cipriano, önmagát keresné Ramon arcán. Ramon az elismerés halvány és kedves mosolyával nézett vissza Cipriano fekete indián-szemeibe és a tábornok lehorgasztotta a fejét, mintha arcát akarná elrejteni és közben hosszúra növesztett és oldalra fésült fekete haja lecsüngött a homlokába.

A nők tökéletes csöndben várták őket. Aztán, amikor a két férfi lassan közeledett a terrasra, az ozsonnázóasztal felé, Carlota kezdte beönteni a teát. De keze annyira remegett, hogy a teáskanna ide-oda ingadozott, ahogy tartotta, úgyhogy le kellett tennie és össze kellett kulcsolnia kezét fehér muszlinruhájának ölében.

- Csónakáztak a tavon? - kérdezte Ramon szórakozottan, amikor odaértek.

- Nagyon kellemes volt, - felelte Kate. - De nagyon meleg is, amikor a nap magasan járt.

Ramon kissé rámosolygott, aztán végigsimított fekete haján. Majd egyik kezével a terraszpárkányának támaszkodva megfordult, hogy kinézzen a tóra és egy kis sóhajtás öntudatlanul megemelte a vállait.

Így maradt, derékig meztelenül, göndör és fénylő fekete hajával, hátat fordítva az asszonyoknak és csak nézett ki a tóra. Cipriano várakozva állt mellette.

Kate látta, ahogy a sóhajtás megemeli a férfi lágy, nyugodt, krémbarna vállát. Hátának finom, krémbarna bőre, amely síma volt és tiszta érzékiséget sugárzott, megborzongatta. Megborzongatta ez a széles, erős, igen magas váll, amelyen egyenesen és büszkén ült a nyaka és a feje. Elkápráztatta ez az izmos, széles mellkasú, gyönyörű testű férfi. Akarata ellenére is arra kellett gondolnia, hogy mi volna, ha valaki egy kést döfne ebbe a tiszta, férfias vállba, csak azért, hogy betörjön elkülönültsége kihívó csigaházába.

Mert erről volt szó. Meztelensége oly sugárzó, oly távoli és mégis oly megközelíthetetlen volt, hogy még csak rágondolni, sőt még csak ránézni is könnyörgő szemekkel, szinte sértésszámba ment. Kate szíve hirtelen elszorult a keblében. Salome is így nézhetett Jánosra. Mert ez a szépség János szépsége volt, olyan mint egy gránátalma villogása valami sötét fán. Meztelenül állt itt, de nem ruhátlanul! Örök nyugalommal felöltözetlenségében és valami idegen légkörrel maga körül, olyan világ légkörével, amely gazdagabb, mint a mi sápadt, vágyódó, kínlódó világunk.

Abban a pillanatban, amikor Kate a férfi vállába szúrt késre gondolt, szíve fájdalommal és szégyennel telt meg és nagy csöndesség ereszkedett le rá. Akkor mégis jobb beengedni szívébe a békét és kitörölni tekintetéből az éhes, vágyódó pillantásokat. Akkor jobb felcserélni az ember vágyódó, céltudatos énjét valami szelíd, áthatolhatatlan énré, amelynek számára a meztelenség sem szégyen, sem izgalom, hanem csak öltözet, mint a virág öltözete, amely a maga mély, szelíd tudatosságával túl van minden olcsó érzékelésen.

Az esti szellő csak egész lágyan fújdogált. Vitorláscsónakok lebegtek távolban a gyöngyszínű atmoszférában és odafenn, a napnak valami aranyló árnyalata volt. A szemközti part húsz mértföldnyi távolságból élesen ugrott ki, de mégis volt valami opalizáló, habszerű csillogás a levegőben, ami úgy hatott, mint az olajos víz csillogása. És Kate merőn nézte Tuliapan távoli templomtornyainak fehér faltját.

Odalenn a kertben, a ház alatt, sűrű mangófa ültetvény húzódott. A mangófák sötét és vöröses levelei között skarlátpiros kis madarak röpködtek, mint hirtelen nyíló mákfejek. Néhány kis sárga madár, - olyan sárgák alul, mint a sárga pillangók és éppolyan tökéletesen ragyogók is, - villant el a levegőben. Amikor egy pillanatra le-letelepedtek és összezárták a szárnyaikat, akkor észrevehetetlenné váltak, mert fölül szürkék voltak. Sőt, amikor a bíbornok-madarak telepedtek le a fákra, még azok is eltűntek a szem elől, mert a szárnyuk barna volt, mint az agyag.

- Úgy látszik, hogy ebben az országban a madarak minden színüket dugva viselik, - jegyezte meg Kate.

Ramon hirtelen feléje fordult:

- Azt mondják, a *Mexiko* szó azt jelenti, hogy *ez alatt*, - mondta mosolyogva és beleült az egyik hintaszékbe.

Dona Carlota nagy kinnal erőt vett magán és szemét a teáscsészékre szegezve, beöntötte a teát. Átnyújtotta férjének a csészéjét, anélkül, hogy ránézett volna. Nem mert rátekinteni. Valami különös, hisztérikus haraggal remegtette meg az a gondolat, hogy ő, aki már évek óta

a felesége ennek az embernek és ismeri őt, - ah, de mennyire ismeri őt, - mégsem, még mindig nem tudta magáévá tenni! Egy szemernyit sem!

- Adj egy kockacukrot, Carlota, - szólalt meg a férfi a maga nyugodt hangján.

De a szava pusztá csengésére a felesége úgy megriadt, mintha hirtelen valami kéz ragadta volna meg.

- Cukrot! Cukrot! - ismételte, szórakozottan dünnyögve.

Ramon, kezében tartva teáscsészéjét, előrehajolt a hintaszéken és keble megkönnyebbülten emelkedett. A csípőjén a vékony vászon, mintha még izgatóbbá tette volna, mint amilyen a sötét test meztelensége volt. Kate most megértette, miért tiltották el a gyapjúgatyák viselését a plazán. Mert olyan volt ez, mintha maga az élő hús sugárzott volna ki a ruhán keresztül.

Don Ramon szép volt, szinte borzalmasan szép, fekete fejével, amely könnyedén ült sötét, sima nyakán, mintha semmi súlya nem volna. Valami tiszta érzékiség áradt belőle, amelynek sajátos, erős varázsa szinte ellenségesen nézett szembe az asszony tisztaságával. Ahogy a kék selyemsál, amely derekát körülvette és szinte egy vonalat vágott a húsába és ahogy az átlátszó vászon szinte életet sugárzott a csípője és ágyéka körül, valami bűvöletet terjesztett maga körül, amely narkotikumként és tiszta, finom érzékiséggel szegeződött az asszonnyal szembe. Különös, szelíd, nyugodt biztonsága olyan volt, mintha védetten húzódná meg a maga sötét atmoszféráján belül. És mint hogyha ez a sötét atmoszféra harcra kelt volna az asszony, sőt a saját felesége jelenléte ellen is. Olyan erős volt ez a kisugárzás, hogy szinte megbénította Kate tudatát és béklyóba verte tagjait.

Pedig tökéletesen csendes és mozdulatlan volt, szinte vágyakozás nélkül, szelíden és fel nem kavartan olvadt bele a maga légkörébe. Ciprianoval ugyanez volt az eset és mégis a kettőjük nyugalma, homályossága és ereje, mint valami elbírhatatlan súly nehezedett az asszonyokra.

Kate most értette meg, mit érezhetett Salome! Most értette meg, milyen lehetett Keresztelő Szent János a maga félelmetes, hozzáférhetetlen, de mégis erőteljes és élő szépségével!

- Ah! - mondta magában. - Hadd hunyjam le a szemeimet előle és csak a lelket tartsam nyitva! Hadd zárjam le vágyódó és látó szemeimet és hadd ülhessek ebben a homályos nyugalomban e két férfi mellett! Ők gazdagabbak, mint én; nekik megvan az a gazdagságuk, ami nekem nem jutott osztályrészül. Ők megszabadultak a szennynek attól a tapadásától, attól a vágytól, amely a szemem keresztül működik. Ezek a tapadó, nyugtalan, tudó, képzelődő szemek, ezek azok, amikkel meg vagyok átkozva és amelyek hálójában vergődöm. Ez az átkok átka rajtam, Éva átka! Éva átka fogott rajtam, mert a szemeim olyanok, mint a horgok, tudatom olyan, mint egy halhorog, amely átjárja a bensőmet és belesodor a felviharzó vágyba. Oh, ki fog megmenteni engem a szemeim vágyakozásától, az éleslátás tisztátalanságától! Óh, vágyakozó tekintetű leánya vagyok Évának! Miért is nem mentenek meg ezek a férfiak a saját szemem élességétől!

Felkelt a helyéről és odament a terras szélére. Két madár emelkedett ki a láthatatlanságból, sárgán, mint a jácintok odalenn a kertben. A kis, alacsonyvízű, mesterséges kikötőben, ahol a csónak állt a parthoz láncolva, két férfi gázolt a vízben. Nagy, finomszövésű, kerek hálót vetettek ki és azzal fogták az apró ezüstös *charale*-nek nevezett halakat, amelyek néha mint üvegszilánkok villantak fel a barnás vízben.

- Ramon! - hallotta Kate Dona Carlota hangját. - Nem vennél fel valamit magadra?

Az asszony nyilván nem bírta tovább.

- De igen... Köszönöm a teát, - mondta Ramon és felkelt a helyéről.

Kate utána nézett, ahogy lement a terrasra, a maga különös csendességével, miközben szandálja halkán nyikorgott a köveken.

- Óh, Signora Caterina, - hívta Carlota hangja. - Jőjjön vissza és igya meg a teáját! Jőjjön!

Kate visszatért az asztalhoz és így szólt:

- Oly gyönyörű békésnek látszik itt minden.

- Békésnek! - visszhangozta Carlota. - Óh, én sajnos, nem találok békésnek. Van itt valami borzalmas csönd, amitől félek.

- Gyakran látogat ki ide? - fordult Kate Cipriánéhoz.

- Igen. Elég gyakran. Hetenként egyszer. Néha kétszer is, - felelte a férfi valami titkos gondolattal nézve rá, amit azonban az asszony nem értett meg, mert csak bujkálva csillant meg a férfi fekete szemében.

Ezek a férfiak az akaratát akarták elvenni tőle! Minthogyha csak a napvilágot akarták volna elrabolni.

- Most már haza kell mennem, - jegyezte meg. - A nap nemsokára lenyugszik.

- *Ya va?* - kérdezte Cipriano, lágy, bársonyos, indián kiejtésével, amelyben volt valami kis meglepetés és szemrehányás is. - Már menni akar?

- Óh, ne menjen, senora! - kiáltotta Carlota. - Maradjon holnapig! Óh, kérem, maradjon holnapig velem!

- Várni fognak odahaza, - felelte Kate habozva.

- Óh, dehogyis! Elküldök egy fiút, aki megmondja, hogy csak holnap megy haza. Jó? Itt marad? Óh, milyen jó, milyen jó!

És becézően tette rá a kezét Kate karjára, majd felkelt és lesietett a szolgálkhoz.

Cipriano elővette a cigarettatárcáját. Megkínálta belőle Katet.

- Vegyek? - kérdezte az asszony. - Ez úgyszólván a szenvedélyem.

- Csak vegyen, - biztatta a férfi. - Nem olyan jó, hogy tökéletes lenne.

- Csakugyan nem? - nevetett az asszony, miközben már a füstöt fújta a cigarettából.

- Nos, most végre békességet talált? - kérdezte Cipriano, alig észrevehető iróniával.

- Miért? - csodálkozott az asszony.

- Miért vágyakoznak a fehér emberek mindig a béke után? - adta vissza a kérdést a férfi.

- Mert a béke kétségtelenül természetes valami. Hát nem minden ember vágyakozik rá? Ön például nem?

- A béke csak pihenő a háború után, - felelte Cipriano. - Így hát semmivel sem természetesebb, mint maga a harc, sőt talán még annyira sem természetes.

- Lehet. Dehát van másféle béke is: az a béke, amely túlhaladja az értelmet. *Ezt* ön nem ismeri?

- Nem hiszem, hogy ismerném, - felelt a férfi.

- Milyen kár! - kiáltotta Kate.

- Óh, - mondta Cipriano. - Ön talán hajlandó megtanítani erre? De nálam másképp áll a dolog. Minden férfiben két lélek van. Az egyik lélek olyan, mint valami esős korai reggel, nagyon

nyugodt és édes és harmatos, nem igaz? Ilyenkor énekel a csúfolódó rigó és a madarak frissen röpködnek a levegőben. A másik lélek meg olyan, mint a száraz évszak, mint a konok, erős, forró napfény, amely úgy tűnik, mintha sohasem akarna megenyhülni.

- De ön is bizonyára jobban szereti az előbbit? - firtatta az asszony.

- Nem tudom, - felelte Cipriano. - A másik tovább tart.

- Biztos vagyok benne, hogy ön is jobban szereti az üde reggelt, - makacskodott Kate.

- Nem tudom! Nem tudom! - mosolygott a férfi valami torz mosollyal és az asszony biztosra vette, hogy tényleg nem tudja. - Az első időben az ember csodálja a virágokat a szárukon. A virágok szára ilyenkor még erős és tele van nedvvel, nem igaz? És a virág kinyitja a kelyhét, mint egy arcot, amelyből kiáramlik a vágy illata. A nő lehet ilyen! Ez azonban elmúlik és a nap elkezd sütni, nagyon erősen, nagyon forrón, nem igaz? És akkor a férfiben minden megváltozik, minden elsötétül, nem igaz? A virágok elhervadnak és a férfi keble olyan lesz, mint valami acéltükrő. Az egész férfi csupa sötétség lesz belül, sötétség, amely gyűrűzve tekergőzik, mint a kígyó. Minden virág elhervad letört szárán, nem igaz? És akkor a nők megszűnnek a férfi számára. Elhervadnak, mint a virágok.

- Akkor hát mit kíván tulajdonképpen a férfi? - kérdezte Kate.

- Nem tudom. Talán csak nagyon hatalmas akar lenni és uralkodni akar valamennyi nép felett.

- És akkor miért nem teszi? - gúnyolódott Kate.

A férfi vállat vont.

- Ön, - mondta később Cipriano, - ön úgy tűnik nekem, mint az a reggel, amelyről az előbb beszéltünk.

- Pedig éppen negyven éves vagyok, - nevetett az asszony fájdalmasan.

A férfi ismét vállat vont.

- Az nem számít, - mondta. - Ez egyre megy. A teste olybá tűnik nekem, mint annak a virágnak a szára, amelyről beszéltem és az ön arcán még mindig az esős évszakok reggele tükröződik.

- Miért mondja ezt nekem, - kérdezte az asszony. Akaratlanul valami különös borzongás futott rajta végig.

- Miért ne mondanám? - felelte a férfi. - Ön olyan mint a friss, hűvös reggel. Pedig most Mexikóban éppen elérkeztünk a meleg, száraz napok végére!

Figyelmesen nézett az asszonyra, valami különös, várakozó vággyal a fekete szemében és olyan tekintettel, amelyet Kate furcsának, bujkálónak és követelődzőnek talált. Lehajtotta a fejét, mintha el akarná rejteni magát a férfi elől és csak hintázott a székén.

- Elvenném feleségül, - szólalt meg egyszerre a férfi, - ha egyszer férjhez akarna menni. Szívesen elvenném feleségül.

- Nem hiszem, hogy valaha is újra férjhez mennék, - suttozta az asszony. Keble nehezen járt föl-alá, mintha fojtogatná valami és önkénytelenül is valami sötét pirosság öntötte el az arcát.

- Ki tudja? - ellenkezett Cipriano.

Ramon lejött a terraszra, meztelen vállán összehajtogatott finom fehérrel, kékkel és feketével csíkozott mintájú serapejával, amelynek hosszú, skarlátvörös rojtja lecsüngött és járás közben oldalát súrolta. Nekitámaszkodott a terrasz egyik oszlopának és lenézett Katere és Ciprianora. Cipriano megint azzal a különös, primitív, ragaszkodó pillantással nézett fel rá.

- Azt ajánlottam senora Caterinának, - mondta, - hogy ha valaha férjhez akar menni, akkor hozzám jöjjön feleségül.

- Ez nyílt beszéd, - jegyezte meg Ramon és ő is ugyanazzal a közelséggel és mosolygással pillantott vissza Ciprianora.

Aztán Katere nézett röpké mosolygással barnás szemében és valami különös tudás árnyékával az arcán. Keresztbefonta mellén a karját, ahogy a bennszülöttek szokták, amikor fáznak és a hideg ellen akarnak védekezni. Krémbarna, ópiumszínű húsa engedelmesen követte keblének heves, de mégis lágy emelkedését.

- Don Cipriano azt mondja, hogy a fehér emberek mindig békére vágynak, - mondta az asszony, megbűvölt szemekkel nézve fel Ramonra. - Hát önök nem tartják magukat fehér embereknek? - kérdezte valami könnyed, de határozott kihívással a hangjában.

- Nem fehérebbeknek, mint amilyenek vagyunk, - mosolygott Ramon. - Legalábbis nem liliomfehéreknek.

- És önök nem óhajtják a békét? - kérdezte tovább az asszony.

- Én? Eszembe sem jut. A szelidek örökölték a földet, a prófécia szavai szerint. De ki vagyok én, hogy irigyeljem tőlük a békességüket? Nem, senora! Talán a béke evangélistájának látszom? Vagy a háború evangélistájának? Nem, az élet nem ezt a hivatást szabta ki nekem!

- De nem tudom, hogy önök tulajdonképpen mit akarnak, - mondta az asszony fölnézve rá megbűvölt tekintetével.

- Mi magunk is csak félig tudjuk, - mosolygott a férfi elváltozott tekintettel. - Vagy talán még félig sem.

Volt benne valami gyöngéd kedvesség, ami elképesztette és meghökkentette az asszonyt, mert ráeszmélt az igazi apai érzés jelentőségére. Misztikus, előkelő, megközelíthetetlen és mégis sebezhetően gyöngéd volt most a férfi ebben az apai érzésében.

- Ön nem szereti a barnabőrű embereket? - kérdezte szelíden az asszonytól.

- Szemre szépnek találom őket, felelte Kate. Majd kis borzongással hozzátette: - De... azért örülök, hogy fehér vagyok.

- Úgy érzi, hogy nem lehet szó érintkezésről a kettő között? - kérdezte a férfi, egyszerűen.

- Igen, - mondta az asszony. - Erre gondoltam!

- Szóval ez az, amit érez, - gondolkozott el Ramon.

És ahogy ezt mondta, az asszony érezte, hogy sokkal szebb neki, mint akármelyik szőke fehér férfi a világon és hogy a vele való érintkezés valami távoli és titokzatos okból, sokkal értékesebb számára, mint bármilyen más kapcsolat, amelyben eddig része volt.

Mégis, noha tudja, hogy borított rá valami árnyékot, azért ez a férfi mégsem fog soha beléje kapaszkodni, sohasem fog keresni semmi közelebbi kapcsolatot. Csak a sokkal kevésbé tökéletes Cipriano volt az, aki az asszonyt kereste és rá hatni igyekezett.

Carlota, megismerve Ramon hangját, bizonytalanul megjelent az ajtóban. Amikor hallotta, hogy angolul beszél, bosszúsan ismét visszavonult. De kis idő múlva csakhamar újra megjelent, kezében egy kis vázával, amelyben krémszínű húsos növények voltak. Ezek a virágok színben hasonlítottak a friziákra, illatuk is olyan édeskes volt.

- Óh, milyen szépek! - kiáltotta Kate. - Ezek templomi virágok! Ceylonban a bennszülöttek lábujjhegyen tipegnek be a kis templomokba és letesznek egy-egy virágot az asztalra a nagy

Buddha-szobrok lába elé. Ezek az áldozati asztalok mindig tele vannak ezekkel a szépen odafektetett virágokkal. A bennszülöttekben megvan az a finom keleti ízlés, hogy szépen tudnak elhelyezni dolgokat.

- Óh! - tiltakozott Carlota, letéve a vázát az asztalra. - Én ezeket nem holmi bálványoknak hoztam, különösen nem idegen bálványoknak, hanem önnek, senora! Oly édes szaguk van!

- Igen, - mondta Kate.

A két férfi eltávolodott tőlük. Ramon nevetett.

- Ah, senora, - sóhajtott Carlota, leülve az asztal mellé - Ön meg tudja érteni Ramont? Ön képes volna megtagadnia Szent Szüzet? Én inkább meghalnék!

- Eh! - felelte Kate kissé fáradtan. - Kétségtelenül nincs szükségünk már több istenre!

- Több istenre, senora! - kiáltotta fel Dona Carlota megbotránkozva. - Dehát hogy is lehetne? Don Ramon halálos bűnben vétkezik!

Kate hallgatott.

- És még sok és egyre több embert akar belesodorni ugyanabba a bűnbe, - folytatta Carlota. - A büszkeség bűnéről van szó, férfiakról, akik bölcssek megátalkodottságukban! Ez a férfiak alapvető bűne. Ah, pedig én megmondtam neki. És örülök, senora, hogy ön is ugyanezt érzi, amit én. Félek az amerikai nőktől, meg a hozzájuk hasonlóktól! Azok egészen ki akarják sajátítani a férfi gondolatvilágát a maguk számára és ezért átveszik a férfiak valamennyi ostobaságát és gonoszságát. Ön katolikus, senora?

- Zárdában nevelkedtem, - felelte Kate.

- Ah, természetesen, természetesen. Óh, senora, hogyan is tudna egy asszony, aki közel állott a Szent Szűzhöz, valaha is elszakadna tőle? Ah, senora, melyik asszonynak volna szíve hozzá, hogy megcsúfolja Krisztust a kereszten, hogy másodszor is keresztre feszítse Őt? De a férfiak! Ez a Quetzalcoatl-dolog! Micsoda komédia, senora, még ha nem is volna borzalmas bűn! És két ilyen eszes, jónevelésű férfi! Bölcssek a megátalkodottságukban!

- A férfiak rendszerint azok, - jegyezte meg Kate.

Alkonyodott. Nagy, síma felhő terült szét a fejük felett, mint valami palást. Csak a horizont széle világított halványan. Maga a nap már nem volt látható. Lenyugodott a hegyek csipkés széle fölött lebegő sűrű rózsaszínű felhő mögött. Most már csak a dombok emelkedtek kékesen, és az egész levegő valami lazacvörös pirban úszott. A zavaros vizen is rózsaszínű foltok csillantak meg. Fiúk és férfiak, akik kissé távolabb a part mentén fürödtek, valami éles, vörhenyes világításban tükröződtek.

Kate és Carlota felkapaszkodtak az *azotea*-ra, a lapos tetőre, a terraszhoz végén levő kőlépcsőkön. Most áttekinthették az egész világot: a haciendát erődtéményszerű udvaraival, az utat a sűrű fák között, a fekete sárkányhókat a kanyargó országút mentén és a kis tüzeket, amelyek már fel-felvillantak az ajtók előtt. A levegő tiszta rózsaszínű volt, majd lassan levendulakékbe olvadt át és a parti fűzfák almazölden és ragyogóan pompáztak ebben a világításban. A dombok kissé hátrább hirtelen emelkedtek, kiszáradtan és rózsaszínűen, mint a hegyek. Még távolabb, a messzeségben, a tó másik oldalán, Sayula két fehér obeliszk-tornya csillant meg a fák között és villák dugták ki a fejüket a lombok közül. A tó távolabbi, világosabb részén csónakok siklottak bele az alkonyatba.

Az egyik ilyen csónakon Juana evezett rosszkedvűen hazafelé.

XIII. FEJEZET.

Az eső megered.

Ramon és Cipriano kinn sétáltak a tónál. Ciprianon most fehér ruha és szandál volt és ebben az öltözkében jobban festett, mint uniformisban.

- Beszélgettem Montes-szel, amikor eljött Guadalajarába, - mondta Ramonnak. Montes a köz-társaság elnöke volt.

- És mit mondott?

- Gondjai vannak. Nem szereti a kollégáit. Azt hiszem, nagyon elhagyatottnak érzi magát. Úgy gondolom, szeretne téged közelebből megismerni.

- Miért?

- Mert te talán adhatnál neki morális támogatást. Könnyen lehetnél államtitkár, majd később elnök, ha Montes hivataloskodásának ideje lejár.

- Szeretem Montest, - jegyezte meg Ramon. - Őszinte és érző ember. Hát te szereted őt?

- Igen, - felelte Cipriano. - Annyira-amennyire. Gyanakvó és féltékeny, mert állandóan attól tart, hogy valakinek eszébe juthat osztozkodni vele a hatalomban. Diktátori vágy van benne. Szerette volna kivenni belőlem, hogy hajlandó volnék-e a pártjára állni?

- És megmondtad neki, hogy igen?

- Azt mondtam neki, hogy én csak veled és Mexikóval törődöm.

- És ő mit válaszolt?

- Nos, azért ő sem ostoba. Azt mondta: „Don Ramon más szemmel nézi a világot, mint én. Ki tudja, melyikünknek van igaza? Én meg akarom menteni az országot a szegénységtől és a felvilágosultságtól, ő pedig meg akarja menteni az emberek lelkét. Én azt mondom, hogy az éhes és tudatlan emberben nincs helye a léleknek. Az éhes has önmagát emészt, épp így önmagát emészt az üres agy is. Lélek pedig egyszerűen nincsen. Don Ramon viszont azt mondja, hogy ha az embernek nincs lelke, akkor nem számít, hogy éhes, vagy tudatlan-e? Nos, ő mehet a maga útján és én is mehetek az enyémen. Remélem, sohasem fogjuk egymás terveit keresztezni. Én szavamat adom, hogy nem fogok akadályokat gördíteni az útjába. Ő söpri a patio-t, én söpröm az uccát!”

- Értelmes álláspont! - jegyezte meg Ramon. - És becsületes is a meggyőződéseiben.

- Mért ne lehetnél államtitkár néhány hónapra? És aztán átvennéd az elnökséget? - pedzette Cipriano.

- Tudod, hogy ezt nem akarom. Nekem egy másik világban kell állnom és egy másik világban kell dolgoznom. A politikának haladnia kell a maga útján, a társadalom pedig cselekedjék akarata szerint. Hagyj engem, Cipriano. Tudom, hogy szeretnéd, ha én is Porfirio Diaz, vagy valami hozzád hasonló lennék. Az én szememben azonban ez egyszerűen a bukást jelentené!

Cipriano figyelmesen nézett Ramonra fekete vizsgálódó szemével, amelyben sok volt a szeretet, a félelem, a bizalom, de egyszersmind a megnemértés is és a gyanakvás, amely együtt jár a megnemértéssel.

- Én magam sem tudom pontosan, hogy tulajdonképpen mire vágyol, - dünnyögte.

- De igen, igen, tudod! A politika és ez az egész szociális vallás, amelyben Montes hisz, olyan, mintha egy tojásnak csak a külső héját mosnák, hogy tisztának lássék. Én azonban a tojás belsejébe akarok eljutni, pontosan a közepébe, hogy új madarat ébresszek életre belőle. Igen, Cipriano! Mexiko olyan, mint egy vén, vén tojás, amelyet valamikor réges-régen az Időmadár rakott és azóta ül rajta évszázadokon keresztül, úgy, hogy most már záptojásnak hiszik a világ fészkeiben. Pedig, Cipriano, ez még jó tojás! Ez még nem zápult meg! Csak még az a szikra nem jutott el soha a közepébe, ami életre ébressze. Montes ki akarja tisztítani a fészket és megmosni a tojást. De közben a tojás kihül és elhal. Mennél inkább védi az ember a népet a szegénységgel és tudatlansággal szemben, annál gyorsabban hal el: mint a piszkos tojás, amelyet az ember kivesz a nőténysas alól, hogy megmossa. Amíg mosod, az alatt a tojás megfagy és elhal. Szegény jó Montes, valamennyi eszméje amerikai és európai eszme. Már pedig Európa, ez a vén galamb, sohasem fogja kikölni a sötétbőrű Amerika tojásait! Az Egyesült Államok nem halhatnak meg, mert nem is élnek. Az csak egy fészek, amely tele van porcellántojásokkal. Azokat lehet mosni is! De itt, Cipriano, itt nálunk előbb le kell vágni a kotlóst, mielőtt meg akarjuk tisztítani a fészket!

Cipriano lehajtotta a fejét. Mindig megkisértette Ramont, hogy lássa, meg tudná-e változtatni? És amikor úgy találta, hogy nem tudná, akkor mindig meghunyászkodott és kis örömtűzek szikráztak fel benne. De azért közben mindig újra és újra meg kellett próbálkoznia.

- Semmi haszna sem volna, ha összevegyítenők ezt a két dolgot. Legalább is a dolgok mai állapotában úgysem tudnának keverődni. Be kell csuknunk a szemünket és lesüllyedni, lesüllyedni a felszínről, mint az árnyék, egészen a fenéig. Mint ahogy a gyöngyhalászok csinálják. De te mindig feldugod a fejedet, mint egy parafadugó!

Cipriano megértően mosolygott. Ezzel ő is tisztában volt.

- Nekünk fel kell nyitnunk a világegyetem osztrigáját, hogy megtaláljuk a héjában a férfiasságunkat. Amíg meg nem találtuk a gyöngyöt, addig csak tajték vagyunk az óceán felületén, - folytatta Ramon.

- Az én férfiasságom úgy ficáncol bennem, mint valami ördög, - mondta Cipriano.

- Ez tökéletesen igaz, - helyeselte Ramon. - És ez azért van, mert az ősi osztrigahéj mélyen magába zárja, mint valami fekete gyöngyöt! Ki kell szabadítanod belőle!

- Ramon! - szólalt meg hirtelen Cipriano. - Nem volna jó néha, ha az ember egy kígyó lehetne, akkora, hogy egyetlen gyűrűjével körülölelné az egész földgolyóbist és összeroppantaná, mint egy tojást?

Ramon ránézett és nevetett.

- Azt hiszem, mi ketten képesek volnánk erre, - folytatta Cipriano, halvány mosollyal a szája körül. - Nem volna jó?

Ramon nevetve megrázta a fejét.

- Az legfeljebb *egyetlen* jó pillanat volna, - mondta.

- Hát kinek kell több? - kérdezte Cipriano.

Ramon szeméből is szikra röppent ki. Aztán elkomolyodott és ismét összeszedte magát.

- Mi jó volna benne? - kérdezte komolyan. - Ha a tojást szétzúznók is, mi csak itt maradnánk és akkor sem tehetnénk egyebet, mint hogy jajongva lesüllyednénk a sötétség üres mélységébe! Mi haszna volna, Cipriano?

Ramon felállt és elment tőle. A nap lenyugodott; leszállt az est. És lelkében ismét feléledt a nagy küszködő harag. Carlota keltette életre: de mintha mind a két nő lehelte volna az életet

belső haragja sötét szörnyetegébe, úgy, hogy az újra marcangolni kezdte. Cipriano pedig még inkább szította a tűzét, úgy hogy szinte már őrzöngött a dühtől.

- A férfiasságom olyan, mint valami démon, amely üvöltözve ficáncol bennem, - idézte magában Ramon Cipriano szavait.

Belátta az üvöltés jogosságát, mert hiszen férfiasságát felpiszkálták, megalázták, megsértették. És harag gerjedt fel benne Carlota iránt, Cipriano iránt, saját népe iránt, az egész emberiség iránt, míg végül már úgy töltötte el a düh, mint valami ördögi megszállottság.

Népe elárulná, ezzel tisztában volt. Cipriano is elárulná. Ha csak egyetlen kis sebezhető pontot fedezne fel benne, darabokra tépné. Szinte valamennyien a semmiből bukkannának elő, mint a tarantula, hogy beléje vágják méregfogaikat.

Ha csak egyetlen kis sebezhető pontot találnak... És melyik ember sebezhetetlen?

Felment a külső lépcsőn, át a ház melletti vasajton, a dúskoronájú fák alatt, fel a szobájába. Leült az ágyára. Az éjszaka forró volt, súlyos és baljóslatúan csendes.

- Az eső közeleg, - hallotta az egyik szolga hangját. Becsukta a szobája ajtaját, úgy, hogy koromsötétség vette körül. Aztán miközben levetette a ruháit, ezt mondta magában: Leteszem a külső világot ruháimmal együtt. - Ahogy most meztelenül és a sötétségbe olvadva állt a szobája közepén, ökölbesorított kezét teljes erővel fölfelé lökte, úgy érezve, hogy képes volna betörni a mindenség falát. Balkeze viszont lazán csüngött és ujjai lágyan görbültek befelé.

Mint valami feneketlen forrás vízszugara, felugrott és szenvedélytől elborítva belemélyedt a láthatatlan sötétbe. A sötét hullámok végül kezdték elönteni tudatát s agyát, a sötétség árja rázúdult emlékezetére, egész létére, mint valami közelgő dagály. Aztán mikor ez az áradat tetőpontját érte el, megremegett és elpihent alatta. Megenyhülten és fáradtan állott, láthatatlanul a sötétségben, tágranyilt szemmel meredve bele a homályba és érezte ennek a szívét és egész bensőjét elöntő áramlatnak a titokzatos termékenyítő hatását. Agya helyet adott annak a szélesebb és meghatározhatatlanabb tudatnak, amelyet gondolatok nem zavarnak többé.

Eltakarta kezével arcát és mozdulatlanul állott ebben a tiszta tudattalanságban. Nem hallott, nem érzett, nem tudott semmit; tudattalan volt, mint a sötét tengeri hinár, mélyen lenn a tenger fenekén. Az Idő és a Világ érzete megszűnik ezekben a mélységekben, amelyek időtlenek és nincsen kapcsolatuk a világgal.

Ezután, amikor szíve és gondolatai ismét megtalálták a helyüket, agya lassan mozogni kezdett, mint valami levegőben elfoszló enyhe láng.

Megtörölte az arcát a kezével, fejére borította a serapeját, aztán elcsendesedve a kinlódó lázongás után kiment, felvette a dobát és levitte a lépcsőn.

Martin, az az ember, aki annyira ragaszkodott hozzá, lent várakozott a zaguán-ban.

- *Ya, patron?* - kérdezte.

- *Ya!* - mondta Ramon.

A férfi beszaladt a házba, ahol egy lámpa égett a nagy sötét konyhában, majd ismét megjelent egy csomó szalmából font szőnyeggel a karján.

- Hová tegyem, patron? - kérdezte.

Ramon azonban várakozva állt az udvar közepén és felnézett az égre.

- *Viene el agua?* - kérdezte.

- *Creo que si, patron.*

Bementek a fészerbe, ahol a banánokat csomagolták és vitették el az öszvérekkel. Itt a férfi leterítette a *petate*-ket. Ramon elrendezte őket. Guisleno jött szaladva nádszálakkal. Tüzet kezdett rakni a lehető legkezdetlegesebb módon. Három szál vastag nádat fölül összekötött egy zsinaggal, úgyhogy az derékmagasan állott így három lábon. E háromlábú állvány tetejére egy lapos, kissé kivájt lávakövet helyezett. Aztán szaladva hozott a házból néhány darabka égő *ocote*-fát. Három vagy négy ilyen mutatóujjnyi rőzse lángolt és parázslott alacsony lánggal a kövön és az udvaron csakhamar árnyékok táncoltak.

Ramon levetette a serapeját, összehajtogatta és ráült. Guisleno ezalatt egy újabb háromlábú-fáklyát gyújtott meg. Ramon háttal a falnak ült és a tűz fénye végigtáncolt sötét szemöldökén, mely némi borzongással zárult össze. Melle mint az arany fénylett a lángban. Megfogta a dobát és lassú, egyhangú, meglehetősen szomorú riadót vert rajta. Egy pillanat múlva két vagy három férfi jött szaladva. A dobos is megérkezett, Ramon fölkelt és átnyújtotta neki a dobát. A férfi a dobbal a külső nagy kapubejárathoz sietett, majd tovább, ki a sötét mezőre és ott élesen, gyorsan peregtette a riadót.

Ramon felvette serapeját, amelynek skarlátvörös rojtja térdét súrolta és így állt mozdulatlanul, hátrasímitott hajjal. A serapeba szőtt kígyó vállait vette körül, feje pedig a közepől, a kékkel beleszőtt madárból emelkedett ki.

Cipriano közeledett a ház felől. Tiszta vörös és sötét barnaalapú serape volt rajta, közepén nagy bíborvörös nappal, szélein mély bíborvörös cik-cakokkal, térde fele pedig sötétbarna rojtokkal. Jött és megállt Ramon mellett, belémeredve Ramon arcába. Ramon azonban elfordította a szemét és tekintete az udvar tulsó felén álló fészer sötétsége felé irányult. Szinte egyenesen a világ szívébe nézett, hiszen az emberek arca, az emberek szíve úgyis csak futóhomok. Az ember csak a világegyetem szívében keresheti az erőt. És ha lelkét össze tudja kapcsolni a világ szívével, akkor új véráram ömlik belé, erőt és nyugalmat hozva, kiteljesítve férfiasságát...

Cipriano sötét tekintetével az udvar felé fordult. Katonái kis csoportban közelebb húzódtak. Három vagy négy férfi állt sötét serapeba burkolva a tűz körül. Cipriano ragyogóan, mint egy bíbornok-madár állott Ramon mellett. Még szandálja is csillogó vörös volt, mint a pecsétviasz és bő vászonnadrágját a bokánál vörös és fekete szalagok fogták össze. Arca hol koromfeketének, hol meg vörhenyesnek látszott a tűz fényében, kis fekete szakálla furcsán és ördögiesen ugrott előre, szemei gunyorosan villantak fel. Erősen fogta kis kezével Ramon kezét és úgy állt mellette.

Peonok jöttek a bejáraton keresztül, széles kalapjaikat egyensúlyozva fejükön. Nők siettek mezítláb, bő szoknyájukat suhogtatva, *rebozo*-ik fekete öblében cipelve magukkal babáikat és gyerekek szaladtak a nyomukban. Valamennyien a fényforrások felé igyekeztek és mint vadállatok bámulták a sötét serapés férfiak gyűrűjét. Ramon nagyszerű jelenség volt fehérés-kék, árnyékba merült színeivel, egyenesen tartva szép fejét, nemkülönben Cipriano is, aki úgy csillogott mellette, mint egy bíbornok-madár.

Carlota és Kate is felbukkantak a ház belső bejárata felől. De Carlota fekete selyemsáljába burkolózva a háttérbe húzódott, leült egy fapadra, amelyen egyébként a katonák szoktak üldögelni és onnan messziről bámult a fény vörhenyes csillogásába, a sötét férfiak karéjára, férje kimagasló szépségére, Cipriano pipacs-sziromhoz hasonló vöröses ragyogására, az alacsony termetű, porlepte katonák csoportjára s a peonok, gyermekek és nők tömör gyülekezetére, ahogy ott álltak és bámultak, mint az állatok. És mialatt a kapun keresztül még mindig emberek özönlöttek és odakünn még puffogott a dob, egy magas hang ismételte újra meg újra:

Valaki belép a kapufélfák között
Most, e pillanatban, ay!
Meglátja a fényt, mely közénk költözött.
Te vagy az? Én vagyok?

Valaki érkezik a tűzhöz a kapun át,
Most, e pillanatban, ay!
És hallja szívünk vádjának szavát,
Te vagy az? Én vagyok?

Valaki kopog a bezárt kapukon,
Most, e pillanatban, ay!
S egy hang felel: Ki vagy? Nem tudom!
Te vagy az? Én vagyok?

Furcsa vad kiáltás harsant fel minden egyes alkalommal az *ay*-nál, majd rövid, zúgó refrainként: *Te vagy az? Én vagyok?*

Carlota megborzongott a hangjuktól.

Kate maga köré csavarta sárga sálját és lassan a csoport felé közeledett.

Odakünn a dob gyorsan pergett, aztán elhallgatott. A dobos bejött, a nagy kapukat bezárták és elreteszték. A dobos elfoglalta szokott helyét az álló emberek körgyűrűjének közepén. Halotti csönd támadt.

Ramon tovább nézett lehunytt szempillái alól a térbe. Aztán nyugodt, mélyről jövő hangon megszólalt:

- Amint levetem ezt a takarót, úgy teszem le a napot, amely elmúltott felettem.

Levette a serapeját és karjára fektette. A körben álló férfiak valamennyien követték példáját és most meztelen mellekkel és vállakkal álltak körülötte. Cipriano sötéten és karcsú termetét meghazudtoló izmokkal feszített Ramon mellett.

- Leteszem az elmúlt napot, - folytatta Ramon, ugyanazon a halk, mélyről jött hangon - és most itt állok meztelen szívemmel az istenek éjszakájában.

Aztán lenézett a földre.

- Ó, föld kígyója, - mondta - te kígyó, amely a világ szívének tűzmagjában fekszel, jöjj! Jöjj! Világ szívének tűzmagjában fekvő kígyó, csavarodj aranyos testeddel bokáim köré és emelkedj, mint az élet, a térdeimhez és fektesd fejedet az én csípőmre! Jöjj, fektesd fejedet a kezemre, fektesd fejedet ujjaim közé, mint egy bölcsőbe! Mélységek kígyója, csókold meg lábamat és bokáimat aranyszájaddal, csókold meg térdeimet és lágyékomat, te tűzben és árnyékban fogant kígyó! Jöjj és helyezd fejedet ujjaim bölcsőjébe! Így!

Hangja lágyan és hipnotizálóan muzsikált, aztán elhalt a csendességben. És hirtelen, mintha valami titokzatos jelenség emelkedett volna fel láthatatlanul az alvilágból. A peonoknak úgy tűnt, mintha valóban látnák a ragyogó arany és sötéten villogó kígyót lágyan csavarodni Ramon bokája és térde köré, mintha tenyerébe helyezné fejét és kezét nyalogatná villás nyelvével.

Ramon belenézett az emberek tágranyílt, csillogó szemébe. Az ő szeme is kitágult, de kifejezéstelen maradt.

- Én mondom néktek, - folytatta - és az igazat mondom néktek. Ennek a földgolyónak a szívében egy nagy kígyó alszik, a tűzmag közepén. Azok, akik lemennek a bányákba, érzik a forróságát és az izzadását és érzik, ahogy néha megmoccan. Ő a föld élő tüze, mert a Föld is

él. A világ kígyója szörnyű nagy és az ő pikkelyei a sziklák, amelyek között fák nőnek. Én mondom nektek, hogy a föld, amelyben ástok, eleven, mint az alvó kígyó. Oly hatalmas nagy az a kígyó, amelyen jártok, hogy ez a tó úgy fekszik a gyűrűi között, mint egy esőcsepp az alvó csörgőkígyó gyűrűi között. De azért mégis él. A Föld eleven!

- Hiszen, ha meghal, valamennyien elpusztulunk! Csak az ő léte édesíti meg a talajt, amelyen nektek a kukorica terem. Az ő pikkelyeinek gyökeréből bányásszuk az ezüstöt és az aranyat és benne kapaszkodik meg a fák gyökere, mint ahogy a szakállam az arcomban gyökeredzik.

- A Föld eleven. De nagyon nagy, mi pedig nagyon kicsinyek vagyunk; kisebbek mint a porszem. Ő azonban mérhetetlenül nagy az ő életében. És néha haragra gerjed. *„Ezek az emberek, akik kisebbek, mint a porszem”* - mondja - *„ezek rajtam taposnak és azt mondják, hogy halott vagyok. Még a szamaraikhoz is beszélnek és azt kiáltják nekik: Gyű! Nye! Csak hozzám nem beszélnek soha egy szót sem. Én tehát ellenük fordulok, mint egy asszony, aki haragosan fekszik férje mellett az ágyban és megmérgezi a lelkét haragjával és hátat fordít neki.”*

- Ezt mondja nekünk a Föld. Szomorúságot küld lábainkba és lehangoltságot az ágyékunkba.

- Mert amiképpen egy haragos asszony a házban búsítani tudja az ő urát és megmérgezi az életet számára, úgy tud búsítani bennünket a föld és megfagyasztja a lelkünket és elnehezíti az életet testünkben.

- Szóljatok tehát a világ szívének kígyójához, tegyetek olajat kezetekre és nyujtsátok oda neki ujjaitokat, hogy ízlelje meg a föld olaját és küldjön életet lábaitokba és bokátokba és térdeitekbe, mint ahogy a fiatal kukorica nedve feszíti a sejteket és kibuggyantja a kukorica nedvét a bajsusz között.

- A férfi érzi, hogy a föld szívéből emelkedve duzzad benne az ő férfiassága, mint ahogy a büszke kukorica fordítja kifelé zöld levelét. Legyetek erőteljesebben duzzadóak, mint a kukorica és engedjétek le mélyre gyökereiteket, igen mélyre, mert közelednek az esők és a növekedés ideje elérkezett számunkra Mexikóban.

Ramon elhallgatott. A dob halkán lüktetett. A körben álló férfiak valamennyien lenéztek a földre és lágyan leengedték balkezüket.

Carlota, aki egészen megborzadva férjétől, nem bírta tovább hallgatni, odament Kate mellé. Kate öntudatlanul lenézett a földre és ujjait titkon, lágyan ő is ruhája szegélyére fektette. De aztán félteni kezdett attól, hogy mi történhetik vele és kezét újra beburkolta sáljába.

A dob hirtelen igen erős ütést hallatott, amelyet egy gyöngébb hang követett: furcsa és izgató ritmus volt ez.

Mindenki felpillantott. Ramon élesen a levegőbe emelte jobb kezét és felnézett a koromfekete égre. A körben álló férfiak követték példáját és a meztelen karok felvágódtak a levegőbe, mint megannyi rakéta.

- Föl! Föl! Föl! - kiáltotta vadul egy hang.

- Föl! Föl! - kiáltották az emberek a körben, vad kórusként.

És a férfiak tömege akaratlanul föl vágta karját az ég felé és arcát a sötét égnek fordította. Még néhány nő is merészen felemelte meztelen karját és miközben ezt tették, megnyugvás költözött a szívükbe.

Kate nem emelte fel a karját.

Halotti csend támadt, még a dob is hallgatott. És ekkor megszólalt Ramon hangja, ahogy föl, a sötét ég felé fordulva mondta:

- Sötétek a te szárnyaid, Madár, aki ma oly alacsonyan repülsz. Oly alacsonyan repülsz Mexikó felett, hogy nemsokára érezni fogjuk arcunkon szárnyaid legyezőjét.

- Hé, madár! Te arra szállsz, amerre akarsz. Elrepülsz a csillagok mellett és rátelepszel a Napra. Elrepülsz a szemünk előtt és eltűnsz az ég fehér folyója mögött. De visszajössz, mint észak felől a vadludak, amelyek a vizet és a telet keresik.

- A Nap közepén ülsz és tisztogatod szárnyaidat. Belemerülsz a csillagok folyójába és felvered magad körül a tejút porát. Beleszállsz az ég legmélyebb ürrébe, ahonnan úgy látszik, mintha nem volna visszatérés.

- De mégis visszajössz hozzánk, a fejünk felett lebegsz és érezzük, ahogy szárnyaid legyeznek az arcunkat...

Mialatt beszélt, hirtelen szél kerekedett. Hallani lehetett, ahogy egy ajtó nagy üvegsörömpöléssel bevágódott a házban. A fák siránkozón susogtak.

- Jöjj hát, magasságos ég Madara! - kiáltotta Ramon vadul. - Hé, Madár, pihenj meg egy pillanatra öklömön, a fejem fölött és add nekem az ég erejét és bölcsességét. Óh, Madár! Valamennyi végtelen ég Madara, még ha mennydörgéssel csapkodod is szárnyaidat és ha a villám fehér kígyóját dobod is csörödből a földre, ahol a kígyó továbbfut ismét, vissza a sziklák közé, haza: ha mint mennydörgés jössz is, csak jöjj! Pihenj meg egy pillanatra az öklömön a mennydörgés erejével és terjeszd ki szárnyaidat fejem fölött, mint a felhők árnyékát és értesd melledet az én szemöldökömhöz és áldj meg engem a Nap erejével! Madár, túlvilág Madara, akinek mennydörgés van a tollaid között, a villámlás kígyója a csörödben, aki a kék eget tartod szárnyaid alatt, a felhőt a nyakad boltívében, a Napot keblednek rőt tollai között, az erőt lábadban és a félelmetes bölcseséget tollazatodban: szállj le hozzám egy pillanatra, szállj le!

Hirtelen szélrohamok verték a fáklyák kis fénypontjait, míg végre hallani lehetett a fapropogását és a tó is megszólalt hatalmas öblös hangján, a fák suttogásán keresztül. Messzebb, a fekete dombok fölött, távoli villámlás cikázott fel.

Ramon leengedte karját, amelyet eddig feje fölé emelt. A dob ismét peregni kezdett. Ekkor Ramon újra megszólalt:

- Üljetek le egy pillanatra, mielőtt a Madár esőt hullat szárnyaiból. Nemsokára itt lesz az eső. Üljetek le.

Mozgolódás támadt. A férfiak eltakarták serapejükkel arcukat, a nők összébb húzták rebozoikat és valamennyien leültek a földre. Csak Kate és Carlota maradt állva, kissé távolabb tőlük. Szélrohamok lobogtatták a lángokat. A férfiak letették kalapjukat maguk elé a földre.

- A Föld eleven és az Ég is eleven, - szólalt meg Ramon természetes hangján, - és a kettő között élünk mi. A Föld megcsókolta térdeimet és erőt adott bensőmnek. Az Ég megpihent az öklömön és erőt adott a keblemnek.

- De amint az Esthajnalcsillag áll reggelenként az ég és föld között, épúgy támadhat bennünk is egy csillag és állhat a szívünk és agyékunk között.

- Ez pedig a férfinak az ő férfiassága és a nőnek az ő nőiessége.

- Ti férfiak még nem vagytok egész férfiak. És ti nők, még nem vagytok egész nők.

- Csak rohantok és hanyódtok-vetődtök és meghaltok és még mindig nem találtátok meg férfiasságtok csillagát, amely bennetek emelkedik és nőiességtok csillagát, amely szelíden villan ki kebletekből, ti nők.

- Én mondom néktek, hogy annak, aki kívánja, az ő férfiasságának csillaga fog kelni és az oly büszke lesz és tökéletes, mint amilyen tökéletes az Esthajnalcsillag.
- És a nő nőiességének csillaga is felemelkedhetik a föld komor szegélye és az ég szürke mélysége között.
- De hogyan? Hogyan érjük el ezt? Hogyan leszen ez?
- Hogy lehetünk mi férfiak az Esthajnalcsillag Férfiai? És hogyan lehetnek a nők az Esthajnalcsillag Asszonyai?
- Nyujtsátok ki ujjaitokat és becézzétek a földnek Kígyóját.
- Emeljétek fel öklötöket, hogy a távolból repülő Madár megtelepedhessék rajta.
- Legyen meg bennetek mind a két bátorság, a villámlásnak és a földrengésnek a bátorsága.
- Mind a kettőnek bölcsesége, a kígyónak és a sasnak a bölcsesége.
- Mind a kettőnek békessége, a Kígyónak és a Napnak békessége.
- Mind a kettőnek az ereje, a legmélyebb Föld és a legmagasabb Ég ereje.
- Ti férfiak! A ti szemöldötökön a sohasem halványuló Esthajnalcsillag, - amely sem nap, sem éjszaka, sem ég, sem föld - nem mulhat el és nem alhat ki.
- És a ti kebleteken, ti nők, az Esthajnalcsillag nem homályosulhat el.
- A ti otthonotok legvégül is az Esthajnalcsillag leszen. Mert legvégül sem az ég, sem a föld nem nyel el benneteket, hanem átmentek egy helyre, amely mindkettőn túl van, abba a fényes csillagba, amely magányosan tündököl és mégsem érzi elhagyatottnak magát soha.
- Az Esthajnalcsillag követet küld hozzátok: Istent, aki meghalt Mexikóban. Ő nemrég még aludta álmát és a Láthatatlanok füröszötték testét a Feltámadás Vizében. De már föltámadott, lehengette a követ sírjának szájáról és felnyújtózott. És most közeledik az ég síkján, még gyorsabban, mint ahogy sírjának nagy köve zuhan vissza a földre, hogy összelapítsa azokat, akik azt ráhengetették.
- A Csillag fia közeledik az emberek Fiai felé, nagy, vidám léptekkel.
- Készülődjétek az Ő fogadására. Mossátok meg magatokat és tegyetek olajat kezetekre és lábatokra, szájakra és szemetekre, fületekre és orrcimpátokra, kebletekre és hasatokra és testeteknek rejtett helyeire, hogy a halott napokból semmiféle csontváznak pora és semmi ártó dolog ne hatolhasson belétek és ne tehessen tisztátlanná benneteket.
- Ne nézzetek a tegnapi szemeivel, ne hallgassatok a tegnapi hangokra, sem lélekzéssel, sem szaglással, sem érintéssel, sem amikor ételt vagy italt vettek magatokhoz. Ne csókoljatok tegnapi szájakkal, ne érintsetek tegnapi kezekkel, ne járjatok tegnapi lábakkal. Agyatok semmit se tudjon a tegnapról, új testtel közeledjétek asszonyaitok felé és úgy érintsetek az ő új testét.
- Mert a tegnapi test halott és csontváz: a Xopilote nehezedik reá.
- Dobjátok el tegnapi testeiteket és legyenek új testeitek, épúgy, mint isteneteknek, aki közeledik felétek. Quetzalcoatl közeledik új testtel, csillag képében, a Halál árnyékából!
- Igen, most ahogy itt ültök e pillanatban a földön, testetek kerektségével érintve a föld kerekségét, mondjátok: Föld! Föld! te élsz, mint ahogy testemnek kerektsége él. Leheld rám a Föld belsejének csókját most, ahogy itt rajtad ülsz.

- Így mondjátok. A Föld alattatok terül el és az Ég fölöttetek terjeszti ki szárnyait. Menjetek haza otthonaitokba a vizek elöl, amelyek hullani fognak és örökre el fognak választani benneteket tegnapjaitoktól.

- Menjetek haza és reménykedjetez abban, hogy az Esthajnalcsillag Férfiai, az Esthajnalcsillag Asszonyai lesztek.

- Még nem vagytok férfiak és ti nők...

Felemelkedett a helyéről és intett a népnek, hogy menjen. Percek múlva már valamennyien talpon voltak, szedelőzködve és sietve a mexikóiaknak azzal a nyugodt sietésével, amely olyan, mintha kígyózva siklana a föld felszínén.

Fekete szél kerekedett az égen, éles füttyüléssel szaggatva a mangófákat. A férfiak fejükbe nyomták nagy kalapjaikat és meghajlított térdekkel loholtak, miközben serapójuk lobogott utánuk. A nők szorosabbra húzták maguk körül rebozóikat és mezítláb szaladtak a *zagan* felé.

A nagy kapuszárnyak kinyíltak. A kapuban vállára vetett puskával egy katona állott és magasra emelt egy viharlámpást. És az emberek futó árnyakként menekültek a kapukon keresztül, végig a sötét mezőn, mint kis papírszeletek, amelyeket a szél elfúj a semmibe. Egy pillanat alatt valamennyien eltűntek.

Martin elrekeszelte a nagy kapukat. A katona letette lámpását a fapadra, aztán társaival együtt leült sötét kendőjébe burkolva. Kis fekete csoportok voltak a *zagan* sötét boltozatában. Egyikük összekuporodott a fapadon, becsavarózva takarójába és fejét eldugva, mint egy kígyó.

- Közeledik az eső - kiáltozták a szolgák izgatottan, amikor Kate Dona Carlotaval felsietett a lépcsőn.

A tó koromfeketén sötétlett, mint valami nagy szakadék. A szél furcsa, kattogó hanggal hirtelen erősen nekizudult a mangófáknak, mintha valami levegőbeli membránon kopogott volna. A fehérszirmú leanderek odalenn a kertben egészen lehajoltak, kísérteties fehér virágaik csaknem a földet súrolták a lámpa halvány világosságánál, amely - mint egy uccai lámpás - a főbejárat falán függött. Egy fiatal pálmafa meghajolt és leveleit leterítette a földre. Valami láthatatlan bálvány szekere dübörgött el sötétben a külső világ fölött.

Távolabb, túl a tavon, délnyugati irányban villámlás cikázott fel és szaladt végig az égen, mint valami titokzatos írás. És elmosódott, bársonyos mennydörgés dörrent fel különös hanggal.

- Félek! - kiáltotta Dona Carlota. Kezével eltakarta szemét és behúzódott az üres szalon legtávolibb sarkába.

Cipriano meg Kate a terraszon álltak. Figyelték a színes virágokat, amint hajladoztak vázáikban és el-eloszlottak, el-eltűnedezték a sötétség mélyében. Kate erősen megmarkolta a sálját. A szél azonban hirtelen bebújt Cipriano kendője alá, felvágta a levegőbe, aztán skarlátvörös zuhatagként a fejére borította. Kate megpillantotta a férfi széles, erős indián mellét, ahogy a karjaival hadonászva igyekezett fejét kiszabadítani. Milyen sötét volt a bőre és milyen primitíven erős, szép és széles a melle, lágy és erőteljes izmokkal! De mindez mintha csak önmaga számára lett volna. Ami belőle kiáramlott, az senki kívülállóra nem tartozott. Mintha önmagán kívül mindenről megfeledkezett volna. Mintha minden egyedül érte lett volna!

- Óh, ez a zivatar! - kiáltotta, lehúzza serapejét.

Az első nagy csöppek keményen koppantak le a virágokra, mint a nyílvevő. Kate behúzódott a szalon bejáratához. Tiszta, fényes háromágú villám suhant el a sötét dombok felett, úgy tűnt, mintha megállna egy pillanatra, aztán visszasietne a sötétségbe.

Az eső zuhogva zúdult le, mintha valami nagy víztartály tört volna el odafönn. És vele együtt jeges légáramlat is jött. Egész idő alatt előbb az egyik, majd a másik részén gyors egymásutánban éles, foszforeszkáló villámlás szakadt az égből, kékesen és lélegzetállítóan világítva meg egy pillanatra a levegőt, fénnel hintve be a fákat és a kert árnyait, aztán eltűnt, mialatt a mennydörgés szakadatlanul hol elhallgatott, hol megint kirobbant.

Kate csodálkozva bámulta a víz lezuduló tömegeit. A villámlás kéklő pillanataiban látta odalenn a kertet, amely olyan volt, mint valami tó, a sétányok pedig rohanó folyókhoz hasonlítottak. Hideg volt. Befelé indult.

Egy szolga járta végig a szobákat lámpással a kezében, hogy megnézzze, vajjon nem bújtak-e elő skorpiók? Talált is egy skorpiót, amely éppen keresztülszaladt Kate szobájának padlóján, meg egy másikat, amely a tetőgerendáról Carlota ágyára esett.

Carlota és Kate a szalónban ültek és hintázták magukat. Szagolták a finom nedvességet és beszívták a jóleső, lehűlt levegőt. Kate már szinte kezdte elfelejteni, hogy milyen is az igazi hűvös levegő. Szorosabbra fogta sálját válla körül.

Óh igen, most fázik! Most már vigyázni kell éjszakánként. Az esős évszakban, az éjszakák néha nagyon hidegek. Készenlétben kell tartani egy külön takarót. A szolgák, szegények, azok csak fekszenek a csupasz földön, dideregnek s aztán reggel úgy kelnek fel, mint a hullák. Szerencsére a nap gyorsan felmelegíti őket. Úgy látszik, azt hiszik, hogy mindent el kell viselniök, ami történik velük. Így aztán néha panaszkodnak ugyan, de azért mégsem gondoskodnak jóelőre magukról.

A szél hirtelen elállott. Kate nagyon fáradtnak, nagyon összetörtnek érezte magát, ahogy beszívta a víz szinte jeges illatát, pedig vére még forró és sűrű volt. Felkelt a helyéről és ismét kiment a terraszra. Cipriano mozdulatlanul és kifürkészhetetlenül, mint egy szobor, még mindig ott állott vörösfekete serapejában.

Az eső is alábbhagyott. Odalenn a kertben két meztelenlábú szolgálólány szaladt a pocsolyán keresztül a *zaguan* lámpájának halvány világosságánál. Átfutottak a kerten és edényeket, meg négyszögletes benzines kannákat állítottak a víz zuhogó csorgója alá. Aztán, amikor az edények megteltek, ismét odaszaladtak és cipelték befelé a nehéz víztartályokat. Ezzel megtakarították az utat, hogy a tóhoz kelljen menniök vízért.

- Mi most a véleménye rólunk? - kérdezte Cipriano az asszonytól.

- Különösnek találom az egészet - felelte Kate ellágyulva és kissé lenyűgözve az éjszakától.

- De szép, ugy-e? - kérdezte a férfi diadalmas hangon.

- Kissé félelmetes, - felelte Kate bizonytalan nevetéssel.

- Ha hozzászokik, - jegyezte meg Cipriano, - akkor majd természetesnek fogja találni, igaz? Akkor majd természetesnek látszik, amint ahogy az is. És ha aztán elmegy egy olyan országba, mint Anglia, ahol minden kész és tökéletes, akkor ez hiányozni fog. Akkor majd azt kérdezi magától: Mi is hiányzik nekem itt? Mi is az, mi itt nincs meg?

Úgy beszélt, mintha hivatkozna bennszülött mivoltával. És furcsa volt, hogy noha oly jól beszélt angolul, a kiejtése mégis mindig idegenül hangzott az asszony fülének, sokkal idegenebbül, mint akár Dona Carlota spanyol beszéde.

- Nem értem, miért akarnak az emberek mindent, az egész életet éppoly tökéletesnek és késznek, mint amilyen Angliában és Amerikában. Pedig oly jó dolog várni, várni a jelszóra a feleletet, nem?

- Talán, - mondta az asszony bizonytalanul.

- Azért tetszik nekem, - folytatta Cipriano - amikor Ramon azt mondja az embereinek, hogy a Föld eleven és az égből egy nagy Madár lakik, amelyet nem lehet látni. Azt hiszem, ez igaz is. Egész biztosan igaz! És ezt jó tudni, mert akkor az ember mindig várja az ige teljesedését, nem?

- De fárasztó lehet örökké a vártán állni! - jegyezte meg Kate.

- Miért? Miért fárasztó? Nem, azt hiszem, éppen ellenkezőleg, ez az, ami felélénkíti az embert. Óh, önnek férjhez kellene mennie és itt élnie Mexikóban. Biztos vagyok benne, hogy végül is tetszene önnek. Egyre jobban és jobban fölébredne közöttünk.

- Vagy talán egyre jobban és jobban meghalnék, - felelte az asszony. - Úgy tűnik nekem, hogy a legtöbb idegen így jár önöknél.

- De miért haldokolna? - csodálkozott Cipriano. - Ezt nem értem. Miért haldokolna? Itt van egy ország, amelyben az éjszaka éjszaka és ha az eső esik, azt tudja az ember. És itt van egy nép, amellyel mindig a vártán kell állni, mindig. És ez nagyon jó. Nem? Az ember nem álmosodik el soha. Mint a bagoly. Mert azt csak nem lehet mondani, hogy a bagoly valaha is elálmosodik? Nem? *Cuando se echa a perder?*

- Igaz, - hagyta rá az asszony.

- És aztán itt van Ramon is! Milyennek látja Ramont?

- Nem tudom. Nem akarok semmit mondani. De azt hiszem, ő túlságosan jelentős: túlságosan messze van tőlünk. És nem hiszem, hogy igazán mexikói.

- Ugyan? Miért ne volna mexikói? De még mennyire mexikói.

- Még sem olyan, mint ön.

- Hogyne volna olyan, mint én? Ő is mexikói.

- Úgy tűnik, mintha ő a régi vén Európához tartoznék - magyarázta az asszony.

- Nekem pedig éppen ellenkezőleg úgy tűnik, mintha nem is a régi, vén Mexikóhoz, hanem már az újhoz tartoznék - vágta rá gyorsan Cipriano.

- De ön nem hisz benne!

- Hogyan?

- Ön, ön maga! Ön nem hisz benne! Ön csak úgy tekinti a dolgot, mint minden mást, mint valami játékot. Minden csak valami játék, valami önként vállalt játék önöknek, mexikóiaknak. Önök nem hisznek valójában semmiben.

- Hogyne hinnék? Én nem hiszek Ramonban? Nos, talán nem abban az értelemben, hogy letérdeljek előtte és kitárjam a karomat és könnyeimmel öntözzem a lábát. De én... én igenis hiszek benne! Csakhogy nem az ön, hanem az én magam felfogása szerint. És meg is mondom, hogy miért. Mert benne van erő, hogy erre kényszerítsen engem. Ha nem volna benne erő, hogy kényszerítsen, hogyan hihetnék benne?

- Az pedig furcsa fajtája a hitnek, amelyet kényszeríteni kell, - jegyezte meg az asszony.

- De hát hogy hinne valaki, ha nem kényszerítenék rá? Éppen azért szeretem Ramont, mert ő tud kényszeríteni engem. Amikor felnöttem és a keresztapám nem tudott kényszeríteni arra, hogy higgyek, nagyon boldogtalan voltam. Ez tett végtelenül boldogtalanná. De Ramon kényszerít és ez nagyon jó. Az boldoggá tesz, ha tudom, hogy nem szabadulhatok. Ez önt is boldoggá tenné.

- Az a tudat, hogy nem szabadulhatok Don Ramontól? - kérdezte Kate gúnyosan.

- Igen, az is. És az is, ha tudná, hogy képtelen szabadulni Mexikótól. És az ilyen embertől is, mint én.

Az asszony egy percig hallgatott a sötétben, aztán irónikusan megszólalt:

- Nem hiszem, hogy boldoggá tenne engem az az érzés, hogy nem tudnék szabadulni Mexikótól. Nem. Inkább azt érzem, hogyha nem volnék biztos benne, hogy bármelyik nap elmehetek, már most sem tartanám ki egy pillanatig sem!

Magában pedig ezt gondolta: Talán Ramon az egyetlen, akitől tényleg nem tudnék egészen elmenekülni, mert ő valahogy nagyon mélyen belémkapcsolódott. De tőled, te kis Cipriano, tőled nem is kellene még csak menekülnöm sem, mert hiszen úgysem foghatnál meg soha!

- Ah! - felelte a férfi gyorsan. Ön így gondolkozik! De hát akkor nem ért hozzá. Ön csak amerikai gondolatokkal tud gondolkodni. Ez természetes is. Nevelése folytán csak amerikai, csak U.S.A.-gondolatai vannak, így hát csak azokkal gondolkozhatik. A legtöbb nő így van vele: még a spanyol-mexikói osztályhoz tartozó mexikói nők is. Valamennyien csak U.S.A.-gondolatokkal tudnak gondolkodni, mert amerikai módra fésülik a hajukat. Önnél is így áll a dolog. Ön is úgy gondolkozik, mint egy modern nő, mert az angolszász, vagy teuton világhoz tartozik és bizonyos divat szerint fésüli a haját és van pénze és tökéletesen szabad. De csak azért gondolkozik így, mert ezeket a gondolatokat tették a fejébe, mint ahogy Mexikóban centavokat és pezokat költ, mert ezt a mexikói pénzt tette a zsebébe. Ezt kapta a bankban. Ezért aztán hiába mondja, hogy szabad, mert nem szabad. Folytonosan kényszerítve van, hogy U.S.A.-gondolatokban gondolkodjék - kényszerítve van, ezt kell mondanom! Annyi választása sincs, mint egy rabszolgának. Éppúgy, mint ahogy a peonoknak folyton csak tortillát, tortillát, tortillát muszáj enniük, mert semmi egyébük nincs, önnek is muszáj folyton ezeket az U.S.A.-gondolatokat alkotnia arról, hogy nő és hogy szabad. Mindennap kénytelen folyton ezeket a tortillákat enni, amíg végre aztán azt sem tudja, hogy más valami hogy izlenék!

- Hát ugyan mi egyéb izlenék nekem? - kérdezte az asszony egy grimasszal a sötétben.

- Más gondolatok, más érzések. Ön fél az olyan embertől, mint amilyen én vagyok, mert úgy gondolja, hogy én nem bánnék önnel *à l'américaine*. Tökéletesen igaza is van. Én nem úgy bánnék önnel, ahogy egy amerikai nővel bánni kell. Miért is tenném? Nem is akarom! Nem is tartom helyesnek!

- Ön úgy bánná az asszonnyal, mint vérbeli, régi mexikóihoz illik! Nem igaz? Tudatlanságban tartaná és elzárná a világtól? - kérdezte Kate gúnyorosan.

- Nem tarthatnám tudatlanságban, ha nem volna természeténél fogva tudatlan. De amire megtanítanám, arra *nem* amerikai tanítási stílusban tanítanám meg!

- Hanem?

- *Quien sabe Ca reste à voir.*

- *Et continuera à y rester,* - felelte Kate nevetve.

XIV. FEJEZET.

Vissza Sayulába.

A reggel gyönyörű kéken virradt fel, friss levegővel és valami halvány csillogással a fák és a távoli hegyek fölött. A madarak vidámak voltak és egészen olyanok, mintha frissen nyílt bimbók ragyogtak volna a levegőben.

Cipriano automobilon visszatért Guadalararába és Carlota is vele tartott. Kate csónakon szándékozott hazamenni, a tavon keresztül.

Carlota időnként még mindig gyötrelme volt Ramon számára. Olybá tűnt, mintha még mindig meglenne az ereje hozzá, hogy kínozza a lelkét. Nem az agyát, nem is a szellemét, hanem magát az ősi, érzelmi, szenvedélyes énjét: valósággal teste közepén szaggatta fel és okozott neki vérző sebeket.

Mert a férfi valamikor szerette őt és gyöngéd volt hozzá, ahhoz az érzelmes, szenvedélyes, érzékeny, néha szinte tündérszerű jelenséghez, aki az asszony volt valaha. Nagyra tartotta a kincseket talált benne sok éven keresztül.

De ez idő alatt irányában érzett vonzalma fokozatosan megváltozott. Nem mintha már nem törődött volna vele, vagy más nőt kívánt volna. Az asszony ezt még meg is tudta volna érteni. De Ramonban lassanként valami vak, parancsoló erő hatalmasodott el, ami arra ösztönözte, hogy kiszakítsa magából addigi érzelmi, szellemi és észbeli énjét s azt valami új, tökéletesebb létté olvassza át.

De hát Carlótával számolnia kellett. Carlota szerette őt és ez fontos tényező volt az asszony szemében. Ramont az érzelmeivel szerette, az embereket pedig a szellemével. Ebből a megfontolásból kiindulva pedig kétségtelennek tartotta, hogy igaza van.

De ahogy az idő haladt, a férfi változott. Bele kellett dobnia az olvasztókemencébe érzelmi énjét, - amit az asszony szeretett benne - hogy egy másik énné olvassza át.

Az asszony pedig úgy érezte, mintha ezáltal megrabolták, megcsalták volna. Miért nem marad meg a férje továbbra is lovagiasnak, jónak és szerelmesnek, miért nem igyekszik továbbra is az egész világot szelidebbé, jobbá, szeretetteljesebbé tenni?

A férfi azonban erre már képtelen volt, mert az a meggyőződés alakult ki benne, hogy a világ már annyit haladt a jóság, a szelidség és a szeretet irányában, amennyit csak lehetett és hogy minden további haladás ebben az irányban már perverzitást jelentene. Így aztán érzése szerint elérkezett az az idő, hogy valami lassú, mélyreható változás álljon be, - de hogy milyen változás, azt nem tudta!

Carlota viszont úgy érezte, hogy számára ez minden, a szeretetnek ez az érzése férje iránt, gyermeke iránt, népe iránt, a világ minden állata, madara és fája iránt. Ez a szeretet volt mindene, ez jelentette számára Krisztust és a Szent Szűzet. Hogy mondhatott volna le róla?

Igy hát továbbra is szerette férjét és tovább is szerette a világot, állhatatosan, érzelmesen, csökönyösen, ördögi makacssággal. Imádkozott férje lelkiüdvéért, egyébként pedig egészen belemerült játékonkodási munkájába.

Szerelme azonban nem maradt meg többé annak a spontán áradatnak, amely a Szentlélek kiszámíthatatlan jövésétől és menésétől függ, hanem akarattá változott. Most már az akarattal szeretett: mint ahogy az egész fehér világ most ebben az irányban igyekszik. Egész lényét eltöltötte a játékonyság, ez a kegyetlen erény.

Frissessége és szellemszerű könnyedsége elhagyta, aminek következtében hervadni kezdett és makacssá vált. Ezért is férjét hibáztatta, de még mindig imádkozott érte. Ahogy a spontán szerelem elhalt benne, úgy keményült meg fokozatosan az akarata, míg végre semmi egyéb nem volt már, csak akarát: elferdült akarát!

Nemsokára sikerült fiatal fiai életét egészen magához kapcsolni a pátozával és kemény akaratával. Ramon túlbüszke és haragos volt ahhoz, hogy küzdjön értük. A felesége gyerekei? Hát jó, legyenek az övéi!

Régi testének gyermekei voltak. Új testének nincsenek gyermekei: talán sohasem is lesznek!

- De jusson eszedbe, - mondta a feleségének délvidéki logikával, - hogy te nem tudsz szeretni, csak az akarattal. Nem tetszik nekem az a szeretet, amellyel Istenedet szereted: mert az kizárólag csak az akaratom bizonyítéka. És nem tetszik nekem az a szeretet, amellyel engem szeretsz: mert az is ugyanaz. Nem tetszik nekem az a szeretet, amellyel a gyerekeidet szereted. Ha valaha észreveszem bennük a vágy egyetlen szikráját, hogy meneküljenek ettől a szeretettől, mindent el fogok követni, hogy megmentsem őket tőle. Addig csak legyen meg szereteted, legyen meg az akaratom. De tudd meg, hogy nekem ez nem tetszik. Nem tetszik a kitartásod. Nem tetszik, hogy monopolizálsz egy érzelmet, nem tetszik a te egész jótekonysági munkád. Helytelenítem az életed egész berendezkedését. Gyöngékké és hajlíthatókká teszed a fiúkat. Te nem szereted őket, csak rájuk erőszakolod szeretet-akaratomat. Egy napon majd ellened fordulnak s meggyűlölnék érte. És akkor jusson eszedbe, hogy ezt előre megmondtam neked!

Dona Carlota ettől a szörnyűségtől testének minden izében remegett. De aztán elment az *Annunciation*-zárdá kápolnájába és imádkozott. És ahogy imádkozott a férje lelkéért, úgy tűnt neki, mintha ebben a szent légkörben győzedelmeskednék fölötte. Úgy jött haza szikrázó, tiszta diadallal, mint egy virág, amely egy síron nyílik: a férje sírján.

És Ramon ettől fogva csak elnézte ezt a nemes, meglehetősen csapongó, meglehetősen bosszantó szelidséget, - olyan szemmel, ahogy az ember a hozzá legközelebbálló ellenségét figyeli.

Az élet ismét elvégezte a munkáját egy emberi lényen, kiszívta belőle az ösztönös életet és nem hagyott mást, csak akaratot. Megölt a nőben az istent, az embert, az isteni nőt és csak jótekonyságot és akaratot hagyott meg benne.

- Carlota, - mondta egyszer az asszonynak, - te tulajdonképpen boldog lennél, ha mély gyászt viselhetnél értem! De én nem fogom megszerezni neked ezt a boldogságot!

Az asszony furcsa tekintetet lövelt feléje gesztenyebarna szeméből.

- Ez is Isten kezében van, - válaszolta, miközben sietve eltávozott.

Most, ezen az első eső utáni reggelen az asszony odajött a szoba ajtajához, ahol a férje ült és írt. Épp úgy, mint tegnap, Ramon most is derékig meztelen volt. Csak a kék selyemöv fogta össze csípőjén fehér vászonnadrágját, amelynek két szára elől, mint nagy, széles piyama nadrágszár kereszteződött.

- Bejöhetek? - kérdezte az asszony idegesen.

- Gyere! - felelte Ramon. Letette a tollat és felkelt a helyéről.

Csak egyetlen szék volt a szobában, ezt kínálta fel Carlotának, az asszony azonban leült a vetetlen ágyra, mintha ezzel is hangsúlyozni akarná természetes jogait. És úgy is nézett a férfi meztelen mellére, - mintha természetes jogait hangsúlyozná.

- Reggeli után elmegyek Ciprianóval, - mondta.

- Igen, már említetted.
- A fiúk három hét múlva itthon lesznek.
- Igen.
- Nem akarod látni őket?
- Ha ők akarnak látni engem...
- Bizton vagyok benne, hogy akarnak látni.
- Akkor hozd ide őket.
- Azt hiszed, hogy ez a helyzet kellemes számomra? - kérdezte az asszony összekulcsolva a kezét.
- Te sem teszed kellemessé számomra, Carlota.
- Hát hogy tegyem? Tudod, hogy az a véleményem, hogy rosszat teszel. Amikor tegnap éjjel hallgattalak téged, - volt az egészben valami gyönyörű, de mégis szörnyű! Igen szörnyű! Óh! Azt gondoltam magamban: Mit cselekszik ez az ember? Éppen *ez* az ember, aki olyan áldás lehetne hazájának és az emberiségnek...
- Nos? - kérdezte Ramon, - és ehelyett micsoda?
- Tudod! Te is tudod! Én nem bírom ezt tovább elviselni. Nem a te feladatod, Ramon, hogy megváltsd Mexikót! Krisztus már megváltotta!
- Én nem így látom.
- De igen! Ő már megváltotta! És Ő tett téged azzá a csodálatos lénnyé, aki vagy. Ezért neked dolgoznod kellene a megváltásért Krisztus és a Szeretet nevében. És ehelyett...
- És ehelyett, Carlota, én valami mást próbálok. De hidd el nekem, hogy ha az igazi Krisztus nem tudta megváltani Mexikót, - már pedig nem tudta, - akkor biztos vagyok benne, hogy a jótékonyság fehérruhás Antikrisztusa és a szocializmus és a politika és a reformok csak még véglegesebben tönkre fogják tenni! Ez és egyedül ez az, amiért én erre az álláspontra helyezkedem. Te, Carlota, a te jótékonysági munkáddal és könyörületeddal, meg az olyan emberek, mint Benito Juarez, a reformjaikkal és szabadságukkal, meg a többi jóakarátú népség, - politikusok, szocialisták és így tovább, - akik szavaikkal állandóan az élő ember iránti könyörületet hirdetik, de igazában csak gyűlölség van bennük: a materialista nincstelenek gyűlölsége a materialista vagyonosokkal szemben, ti valamennyien, ti vagytok az Antikrisztusok! A régi világ az csak maga a világ volt. De az új világ, amely meg akarja váltani a népet, az az Antikrisztus. *Ennek* a Krisztusnak igazi méreg van az áldozó serlegében. És ebből az okból lépek én ki az én megszokott magányomból és egyéniségemből. Nem akarom, hogy mindenkit megmérgezzenek. Nem törődöm a tömegekkel. De nem akarom, hogy *mindenkit* megmérgezzenek!
- Honnan tudod olyan biztosan, hogy te magad is nem vagy-e megmérgezője a népnek? Mert azt hiszem, az vagy!
- Hát csak hidd. Én meg azt hiszem rólad, Carlota, hogy te meg még nem tudtál elérkezni a te kiteljesedett és végső asszonyiságodhoz: ahhoz, ami egészen elütő a régi asszonyiságtól.
- Az asszonyiság mindig ugyanaz marad.
- Óh, nem! A férfiaság sem!
- Dehát mit gondolsz, mit tehetsz? Mit gondolsz, mit lehet elérni ezzel a Quetzalcoatl-örültséggel?

- Quetzalcoatl csak egy jelszó az emberek számára és semmi több. Én csak annyit akarok, hogy találják meg annak az útnak a kezdetét, amely saját férfiasságuk, saját asszonyiságuk felé vezet. A férfiak még nem tökéletesen férfiak és a nők még nem tökéletesen nők. Valamennyien csak fél-lények; összefüggéstelen, félig-borzalmas, félig-patétikus, félig-jó teremtmények. Csak félig-fejlettek. Téged is idesorozlak, Carlota. Az egész világot idesorozom. De ezek az emberek, ez a mi mexikói népünk nem ragaszkodik semmi jogához. Ezért azt hiszem, hogy a könyörület velük van. Így, miután én már szert tettem valami kulcsra a saját teljes férfiasságom felé, most már az a feladatom, hogy velük is megpróbálkozzam.

- Nem fog sikerülni!

- Nem hiszem. Akármilyen történik is velem, lesz valami új rezdülés, valami új hívó szó a levegőben és arra új felelet támad majd néhány emberben!

- El fognak árulni téged. Tudod, hogy még a barátod, Toussaint is mit mondott rólad? Ramon Carrasco „jövő”-je nem más, mint az emberiség multja!

- Jórésze tényleg a multban gyökeredzik. Természetes, hogy Toussaint éppen azt a részét látja.

- De a fiúk nem hisznek benne. Ösztönszerűleg kételkednek. Ciprian azt mondta nekem, amikor legutoljára láttam: „Apa még mindig folytatja azt az ostoba szóbeszédet arról, hogy a régi istenek visszatérnek, anyám? Szeretném, ha nem folytatná. Meglehetősen kellemetlen volna nekünk, ha emiatt belekerülne az újságokba.”

Ramon nevetett.

- A kisfiúk, - mondta, - olyanok, mint kis gramofónok. Aszerint beszélnek, hogy milyen lemezt tesznek beléjük.

- Te persze nem hiszel a gyermekek és csecsemők igazmondásában, - jegyezte meg Carlota keserűen.

- Nézd, Carlota, a gyerekek és a csecsemők nem sokat számítanak. Anyjuk és nevelőik kezdetől fogva kis gramofónokat csinálnak belőlük, így hát aztán nem is tehetnek róla, ha úgy beszélnek és úgy éreznek, aszerint a lemez szerint, amelyet anyjuk vagy tanítójuk tett beléjük. Lehet, hogy Krisztus idejében nem használták ki ennyire az idősebbek a gyerekeket és a csecsemőket!

De a mosoly hirtelen lehervadt az arcáról. Felkelt a helyéről és az ajtóra mutatott.

- Eredj! - mondta halk hangon. - Menj el innen! Elég sokáig szívtam már magamba a te szellemed kigőzölését.

Az asszony szótlanul ült az ágyon és ijedt, de csökönyös és elszánt szemekkel nézett rá. Szűkölt a férfi kinyújtott karjától, mintha az megütéssel fenyegetné.

A tűz aztán ismét kialudt Ramon szemében és a karja lehanyatlott. Arcán megjelent a szokott csendes, távoli pillantás.

- Mi közöm nekem mindehhez! - dünnyögte halkan.

Azzal fölve blúzát és kalapját, szótlanul kiment a terraszra, testben-lélekben elválva az asszonytól. Carlota hallotta szandáljai halk nyikorgását. Hallotta, amint a terrasz vasajtaja, amelyhez csak a férfinek volt bejárása, halkan becsapódik. Úgy ült ott az ágyon, mint egy halom teljesen kiégett hamu, amely alatt már csak az akarata izzó szene parázslík.

Szeme gyanúsan csillogott, amikor kiment, hogy Katehez és Ciprianéhoz csatlakozzék.

Reggeli után Kate hazacsónakázott a tavon. Valami furcsa levertséget érzett, amikor elhagyta a haciendát: mintha számára csak itt volna élet és sehol másutt.

Sayulai háztartását üresnek, banálisnak, közönségesnek érezte. Életében most először talált banalitást és ürességet a saját életében. Igaz, hogy a *Casa de la Cuentas* nem is volt egészen az ő környezete.

- Ah, Nina, milyen jó! Milyen jó, hogy hazajöttél! Jaj, az éccaka milyen sok eső volt! De mennyi! De te biztonságban voltál a haciendán, Nina! És milyen szép az a hacienda Jamiltepecben! Milyen jó ember ez a Don Ramon, úgy-e, Nina? Mennyit törődik a népével. És a senora, óh, milyen barátságos ő is!

Kate mosolygott és jól érezte magát. De még inkább szeretett volna bezárkózni a szobájába. Csaknem kimondta: Az Isten szerelmére, hagyjatok békén ezzel az olcsó fecsegésekkel!

Ismét szenvedett a személyzete miatt. Megint felbukkant bennük az a tudatos, földalatti szembehelyezkedés az élettel, amely úgy látszik, a modern élet egyik tartozéka. Az alattomos gúnyolódásnak az a kibírhatatlan hangsúlya, amely szinte minden modern megszólalásból kiérződik. Ez érződött Juana állandó *Nina! Nina!* kiáltásából is!

Ebédidőben Juana leült a földre, némi távolságban Katétól és beszélt, beszélt, hadaró, teliszájú kiejtéssel, összeagyválva a szavakat, elnyújtott végződésekkel: és egész idő alatt figyelmesen bámult úrnőjére azzal a fekete, vadtekintetű szemével, amelyben a fénylő csillogás összevegyült az indiánok különös, kutató, rosszindulatú, gúnyos tekintetével.

Kate nem volt gazdag, csak némi mérsékelt jövedelemmel rendelkezett.

- Óh, könnyű a gazdag embereknek! - jegyezte meg például Juana.

- Én nem vagyok gazdag, - tiltakozott Kate.

- Nem vagy gazdag, Nina? - csodálkozott az asszony éneklő, aggodalmas, madárszerű hangja.

- Akkor hát szegény vagy? - Ezt meg valami leírhatatlan ironiával kérdezte.

- Nem, szegény som vagyok. Nem vagyok gazdag és nem vagyok szegény, - jelentette ki Kate.

- Nem vagy gazdag és nem vagy szegény, Nina! - ismételte Juana, madárszerű hangján, amely alatt az igazi madarak végtelen ösztönös gúnyolódása húzódott meg.

Mert ezek a szavak semmit sem jelentettek számára. Az ő szemében, akinek semmije sem volt, akinek soha semmije sem lehetett, Kate a tekintélyes osztályhoz, a gazdagok közé tartozott. És Kate érezte, hogy Mexikóban bűnnek számít gazdagnak lenni, vagy a gazdagok közé osztályozódni. Sőt nem is annyira bűnnek, mint inkább valami fogyatékosnak. A gazdag osztály az ő szemükben a nyomorékok osztálya volt, akiket olybá vettek, mint a kétfejű kutyákat, vagy az ötlábú borjakat. Nem irigységgel néztek rájuk, hanem azzal a meghunyászkodó, de soha ki nem alvó antagonizmussal és kíváncsisággal, amellyel úgynevezett „normális” emberek „nyomorékokkal” szemben viseltetnek. Azzal a lassú, erőteljes, mindent megörlő indián gúnnyal, amely az indiánok lávaköszzerű természetéből ered és amely jelentkezik mindennel szemben, ami felülemelkedik a szürke lávakőtalaj szintje fölé.

- Igaz az, Nina, hogy a te hazád *erre* van? - kérdezte Juana, lefelé mutatva az ujjával, a föld mélye felé.

- Nem egészen, - felelte Kate. - Az én házam inkább *arra* van... - és ujját kissé hegyes szögben fordította a földnek.

- Úgy, arra? - kérdezte Juana és valami alázatos lenézéssel bámult Katere, mintha azt mondaná, hogy mit várhat az ember olyanoktól, akik így oldalvást nőttek ki a földből?

- És igaz az, hogy nálatok vannak emberek, akiknek csak egyetlenegy szemük van, *itt?* - Juana megbökte homloka közepét.

- Nem, az nem igaz. Ez csak mese.

- Óh! - ismételte Juana. - Nem igaz! Te biztosan tudod, ugye? Voltál abban az országban is, ahol ezek élnek, ezek a félszemű emberek?

- Biztosan tudom, - felelte Kate. - Én minden országban voltam már, de sehol sincsenek olyan emberek.

- *Verdad! Verdad!* - suttogta Juana megdöbbenve. - Te minden országban voltál és sehol sincsenek ilyen emberek! De a te házában úgy-e mindenki *gringo*? Semmi más nincs, csak *gringo*?

Ezen azt értette, hogy nem valódi emberek, nem a föld édes szülöttei, mint ők, mexikóiak.

- Valamennyien olyan emberek, mint én - felelte Kate hidegen.

- Mint te, Nina? És valamennyien úgy is beszélnek, mint te?

- Igen. Éppúgy, mint én.

- És sokan vannak?

- Sokan! Nagyon sokan!

- Nahát! - suttogta Juana megdöbbenve attól az elképzeléstől, hogy lehet egy egész világ, amelyben csupa ilyen nyomorék, ingerelhető népek élnek.

Concha meg, mint valami szemtelen fiatal vad bámult be a rácson keresztül a Ninára és a Nina fehér látogatóinak furcsa menazsériájára. Concha ahogy a tortillákat csapkodta, megkapó jelenség volt.

Kate egy ízben lesétált a konyha felé. Concha éppen csapkodta a *masa*-t, a kukoricátésztát, amelyet a plazán vett, kilóját nyolc centavoért.

- Nina! - káromta nyers hangján. - Eszel tortillát?

- Néha, - felelte Kate.

- Mi? - kiáltotta a fiatal vadnő.

- Néha.

- Nesze! Egyél egyet! - Azzal Kate felé nyújtott barna és rózsás tenyerén egy piszkosnak látszó tortillát.

- Most nem eszem, - hárította el Kate.

Nem volt különösebb étvágya erre az agyagízű nehéz tésztára.

- Nem akarsz? Nem eszel? - kérdezte Concha szemtelen, felcsattanó nevetéssel. És a visszatartott tortillát odacsapta a többi közé, vissza a kis halomra.

Ez is azok közé tartozik, akik nem esznek kenyeret: azt mondják, hogy nem szeretik, hogy az nem étel!

Kate később a terraszon ült és hintázta magát, mialatt a nap betűzőtt a kert zöld négyszögébe. A pálmafa kiterjesztette hatalmas legyezőjét a világosság felé, a hibiskus lecsüngette nagy, rózsavörös virágait fekete száráról, a sötétzöld narancsok pedig olyanok voltak, mintha gőzölögtek volna növekedésük közben.

Borzasztó hőséggel érkezett el a löncs ideje: jött a zsíros, forró leves, a zsíros rizs, apró sült halak, husszeletek és főtt zöldségek, egy nagy kosár megrakva mangóval, *papaya*-val, *zapote*-vel - csupa olyan lisztes, trópusi gyümölccsel, amit éppenséggel nem kíván az ember ilyen forróságban.

Az ebédnél a mezitlábos kis Mária, kopott, szakadt, színehagyott vörös ruhájában szolgált ki az asztalnál. Ő volt a ragaszkodóbb a gyermekek közül. Ott áll Juana mellett és mialatt Juana köpködte a szavakat, mint kis sötét bugyborékokat a szájából, Mária lopva megérintette Kate fehér karját, majd alkalomadtán megint hozzányult. Minthogy nem utasították rendre, titkon ráfektette vékony kis fekete karját Kate vállára, az elképzelhető leglágyabb, legkönnyedebb érintéssel. Furcsa, tágranyílt fekete szeme kísérteties szépséggel és kíváncsisággal szegeződött az asszonyra, míg gyerekes, himlőhelyes, kissé imbecillis arcán sötét, szép, elmélyült kifejezés jelent meg. Kate ilyenkor gyorsan eltolta magától a vékony, fekete, himlőhelyes kart, a gyerek félméternyire hátrált, szép arc kifejezése eltűnt, de mély-fekete tekintete továbbra is izgatottan, elmerülten, valami állatiasan mohó extázissal tapadt rá.

Ez így ment addig, amíg Concha odajött, meglökte a könyökével a kislányt és valami brutális, kegyetlen megjegyzést tett rá, amit Kate nem értett meg. Ilyenkor a gyermek bámuló fekete szeme elborult, értelmetlen könnyekbe tört ki, Concha pedig hangos, rikácsoló, sértő nevetést hallatott, mint valami ragadozó madár. Juana félbeszakította zavaros és ömlő szóáradatát, rápillantott lányaira és valami közömbös megjegyzést tett.

Mindig ugyanaz: az örök áldozat és az örök győztes!

Milyen borzasztó, rettenetes, forró és üres tud lenni az ilyen mexikói reggel, milyen sötét unalom függ a levegőben. Kate szinte úgy érezte, mintha a lelke feneke kiesett volna. Kiült a tó mellé, hogy minél messzebb legyen ettől a háztól, ettől a családtól!

A tóparton sorakozó elhanyagolt kertek fái az esőzések óta bíborszínben égtek és levendulaszínű virágokat ontottak. Gyorsan nyíló, rózsaszínű, bíborvörös és levendulakék trópusi virágokat. Színek csodálatos szikráit. De csak ennyit: szikrákat! És az egész szikrázás olyan volt, mint valami tűzijáték.

Katenak hirtelen eszébe jutottak a fehérfejű tavaszi bogáncsföldek Irországban, a korálpiros gyümölcsű som-bokrok, a rétek gőzölgő, csendes reggeleiben, a csengetyűvirágok a csupasz sziklák tövében, a kóró, a lapu és a harangvirágok mezői. Rettenetes, tikkasztó honvágy lepte meg. Csak szabadulni ettől a trópusi színpompától és idegen élettől!

Mexikóban a szél olyan, mint az éles légvonat, az eső, mint a vízzuhatag, amely elől menekülni kell és a nap ellenséges, rémítő és csontszívó erővel tűz le az emberre. Kemény, kiszáradt, valószínűtlen föld, amelyet úgy ver a napfény, mintha izzó érc volna, vagy belefullad a sötétség, villámlás és zivatar záporozó dühöngésébe.

Nincs itt semmi kedves egybeolvadás, semmi közösség. Nincs harmónikus megoszlása a napnak és a ködnek, nincs soha semmi lágyság a levegőben. Vagy tikkasztó meleg, vagy csikorgó hideg. Minden csupa kemény, egyenes vonal és kiszögellés, amely felsebzi a szívet. Nincs lány, édes illata a földnek. Mexikó leghalványabb részecskéje is forrongó és kémiai ellentétben lévő anyagok benyomását ébresztette.

Kate érezte, hogyan tölti el lassanként a harag és a bosszúság. Egy fűzfa alatt ült a tó partján és valami Pio Baroja-regényt olvasott, amely szenvedélytől izzott és tele volt nem, nem, nemmel. *Ich bin der Geist, der stets verneint!* Ő maga azonban még sokkal haragosabb volt és jobban telve visszautasítással, mint akár Pio Baroja. A spanyol sohasem tud úgy kitartani a tagadás mellett, mint a mexikói.

A fa lombja gyapjasan borult föléje. A meleg homokon ült az árnyékban és vigyázott, hogy még a bokáját se érje a nap harapós tüze. A tó olyan csendes és olajsíma volt, hogy szinte láthatatlanná vált. A közelben néhány sötétbőrű nő térdelt a víz szélén. Nem volt rajtuk semmi, csak hosszú nedves ingük, amelyben fürödtek. Némelyik ruhát mosott, némelyikük locsolta magát, fölmerítve a vizet összefogott tenyerében és rázúdítva fekete fejére és vöröses-barna vállára az izzón tűző napsütésben. Balkézfelől két nagy fa emelkedett, majd egy nád-kerítés és néhány apró indián szalmakunyhó. A fövény itt bevégződött s távolabb már a kis indián-földek sorakoztak a tó mentén.

Ahogy körülnézett ebben a nagy világosságban, úgy rémlett, mintha elszigetelten ülne itt az árnyék sötét mélyén, mialatt a világ szabálytalan gomolygással rohan tovább az üres izzásban. Hirtelen észrevett egy csaknem teljesen meztelen, sötétbőrű kölyköt, aki meztelenül és bizonyos férfias ünnepélyességgel lépkedett a víz széle felé. Körülbelül négy éves lehetett, de sokkal férfiasabb volt, mint akár egy felnőtt férfi. A nemi érettséggel együtt jár bizonyos érzékenység, ami hiányzik ezekből a kerekarcú, feketefejű, keménynyakú fiatal gyerekekből. Kate ismerte ezt a kölyköt: már máskor is látta kopott vörös ingét és azokat az elhasznált rongyokat, amelyek e kis emberke fehér nadrágját alkották. Ismerte már kerek, fekete fejét, merev, sietős járását, kerek szemeit és gyors, ugráló, rohanó vadállathoz hasonló szaladását.

- Vajjon mit akarhat ez a pocok? - töprengett magában, ahogy elnézte a nagy napsütésben mozgó apró figurát.

Előre nyújtott kis kezében, lábánál fogva fejjel lefelé egy madarat, egy vizi madarat lógatott, amely kétségbeesetten csapkodott maga körül szétterpesztett szárnyaival. A madár fekete vízcisrke volt, fehér csíkkal a szárnya alatt, egyike azoknak a sötét madaraknak, amelyek kis rajokban szoktak bukdácsolni a napsütötte tópart mentén.

A gyerek keményen lépkedett a víz széle felé, erősen tartva a fejjel lefelé fordított madarat, amely apró ökléhez képest akkorának hatott, mint egy sas. Nyomában egy másik kölyök közeledett. A két fiatal „férfi” belegázolt vagy egy méternyire a napsütésben izzó, meleg, csapkodó vízbe, aztán öreg férfiakhoz illő komolysággal lehajoltak és ráfektették a madarat a vízre. A madár ringatózott a vizen, de nem tudott úszni. Csak a hullámverés mozgatta. A gyerekek, mint egy rongycsomót, beljebb húzták a vízbe, a lába köré kötött zsinag segítségével.

Oly nyugodt, csendes színfolt volt ez a két apró, rongyos kis gyerekember, ez a két ünnepélyes kis alak, ezzel a madárronccsal.

Kate bosszúsan, pattanásig feszült idegekkel hajolt vissza a könyve fölé. Hirtelen egy kő éles csattanását hallotta. A madár a vizen úszott ugyan, de a lábára kötött zsinag nyilván egy kő is volt erősítve. Most így lebegett ingadozva, néhány méternyire a vizen. Ez a két kis hím pedig józan igyekezettel és nyugodt, sötét kéjjel szedegetett fel köveket és dobálta valami tüzes indián vadsággal a gyöngén ringatózó madár felé. Egyenesen a madár felé! A vörös rongyokba bujtatott kis csirkefogó, mint valami apró harcos állott ott felemelt karral, hogy teljes erejéből belesújtson egy követ a zsinaggal megkötözött madárba.

Kate egy szempillantás alatt leszaladt a partra.

- Csúf kölykök! Csúnya gyerekek! Takarodjatok! Takarodjatok, csúnya kölykök! - mondta egy lélekzetre, nyugodt eréllyel.

A kerekfejű kis fickó sötét pillantást vetett rá férfias szeméből. Aztán mind a ketten elrohantak a parttól és eltűntek a szeme elől.

Kate begázolt a vízbe és kiemelte a nedves, meleg madarat. Vékony, durva cukorspárga lógott a vízcisrke merev, zöld lábáról. Gyámoltalanul próbálkozott, hogy megharapja Katet.

Az asszony gyorsan kilépett a vízből és a napra állott, hogy kikösse a zsineget. A madár körülbelül akkora volt, mint egy galamb. A csapdába került állatok tökéletes megdermedtségével feküdt a tenyerén.

Kate lehajolt, lehúzta cipőjét és harisnyáit. Körütekintett. Az élet semmi jele sem mutatkozott a fák árnyékában meghúzódó sötét szalmakunyhók felől. Fölemelte szoknyáját és mezítláb belegázolt a sekélyes, meleg vízbe, helyenként meg-megbotolva a vízalatti hegyes köveken. A tópart mentén igen sekély volt a víz. Izgatottan egyre tovább és tovább lábolt, egyik kezével szoknyáját emelve, a másikban pedig a meleg, nedves, mozdulatlan madarat tartva. Végre már térdét csapkodták a hullámok. Ekkor ráfektette a vízre a zöldesfekete madarat, aztán kissé befelé lökte a hullámozó, olajos vízen, amely homályosan és szinte átláthatatlanul tükrözött a napsütésben.

A madár ügyetlenül hánykolódott a víz halvány, spermaszerű hullámain, mint egy szélverdes-te rongy.

- Ússzál hát, ússzál! - biztatta Kate, igyekezve beljebb úsztatni a tóba.

A madár azonban vagy nem tudott, vagy nem akart úszni. Akármelyik volt is az eset: nem úszott.

De legalább a gyerekek nem férhettek hozzá többé. Kate visszabotorkált a köveken a fájához, az árnyékba, a könyvéhez, távol a nap perzselő erejétől. Elnyomott dühvel, némán nézte a vízen lebegő madarat és oldalt a fekete árnyékban az indiánok szalmakunyhóit.

Igen, a madár belemerítette a csőrét a vízbe és megrázta a fejét. Kezdett magához térni. De mégsem úszott. Csak hagyta, hogy a hullámok emelgessék. Márpedig nyilvánvaló volt, hogy a hullámok ki fogják sodorni a partra.

- Óh, ostoba állat! - kiáltotta Kate idegesen, szinte sürgetve, hogy ússzon beljebb, a tó közepe felé.

Két másik madár, két fehérfoltos csőrű fekete szárcsa közeledett a tó halványan szikrázó tükrén. Serényen úsztak feléje. Az első odasiklott hozzá és megbökte csőrével a tehetetlen madarat, mintha azt mondaná: - Hello! Mi baj van? - Aztán megfordult és tökéletesen megfeledkezve róla, a part felé úszott, a társa pedig követte.

Kate aggodalmasan figyelte ezt a nyomorult, rongyszerűen összeesett szárnyast. Vajjon szárnya kap-e, követi-e a többit?

Nem! Csak feküdt és lassan, tehetetlenül hagyta, hogy a hullámverés sodorja. Csak néha-néha rázogatta meg a fejét.

A másik két élénk madár magabízóan és serényen ugrált a kövek között.

Kate egy kicsit tovább olvasott.

Amikor megint felnézett, nem látta a madarát. De a másik kettő vidáman járkált a kövek között.

Még egy kicsit olvasott.

A következő jelenség, amit meglátott, egy körülbelül tizennyolcéves, meglehetősen koszos munkásnadrágos fiú volt, aki nagy léptekkel szaladt a víz felé. A kis merevjárású kölyök céltudatosan és mezítláb bukdácsolt utána. Kate szive megdermedt.

A két tipegő vizicsirke felszállt, majd leereszkedett a vízre a napsütésben. Elmenekültek!

A nagykalapos és munkásnadrágos fickó azonban azzal a merev indián válllaival, amelyet Kate annyira gyűlött, tovább keresgélt a kövek között. Kate azonban biztosra vette, hogy az ő madara is elmenekült már.

De nem! Még nem! A merevvállú fickó lehajolt és egyszerre csak felvette a tehetetlen állatot. Az bizony hagyta, hogy a hullámverés kisodorja a partra!

A fiú megfordult, egyik szárnyánál fogva felkapta a madarat, mint egy rongydarabot és odanyújtotta a kölyöknek. Aztán megleégedetten visszament felfelé a parton.

Huh! Hogy gyűlölte e pillanatban Kate ezeket az embereket, rettenetes aljasságukat, merev, széles, amerikai vállukat, domború mellkasukat és mindenekfölött a járásukat, ezt a pávaskodó, közömbös járásukat! Mintha a hátuk közepéből valami motor hajtaná őket!

A fickó előrehajolt és a földet nézte, de úgy, hogy oldalról azért szemmel tarthatta Katet, anélkül, hogy az arca láthatóvá vált volna. Így tért vissza a kunyhók árnyékába. Mögötte, mint kibébitett mása, a kis kölyök-férfi vonult mereven, sietősen, lábánál lógatva a szerencsétlen madarat, amely kimerülten csapkodott szárnyaival. A gyerek időről-időre Kate felé fordította kerek, fekete arcát, meggyőzően és szemrehányóan, nehogy megint eszébe jusson megfosztani őt a zsákmányától. Sötét, szemrehányó, férfias kihívással nézett erre a nagy, fehér nőre.

Kate is visszanézett rá a fa alól.

- Ha tekintettel ölni lehetne, te kölyök, hát meggyilkolnálak! - mondta magában. A kisfiú meg időről-időre, mint valami óramű, feléje fordította az arcát, ahogy bukdácsolva sietett a nádkerítés nyílása felé, amerre az idősebb fiatalember eltűnt.

Kate azon töprengett, ne szabadítsa-e meg újra ezt az ostoba madarat. De mi haszna lett volna?

Ez az ország megköveteli az áldozatokat. Amerika megköveteli a maga áldozatait. Ez a kontinens az idők végéig megmarad az áldozatok és a győzők földjének. Mi haszna volna itt beleavatkozni?

Felkelt a helyéről, dühösen az ostoba madárra és a dacosképű kölyökre, aki oly szemrehányóan fordította feléje az arcát.

Asszonyok csoportja álldogált a víz szélén. Nyugat felé, a napsütésben, kiemelkedtek az elhanyagoltnak látszó villák és a templom fehér ikertornyai, amelyek - mint két bosszantó ujj - emelkedtek a skarlátvörös csillogású fák és a sötét mangók fölé. Végignézett az elhagyatott parton és érezte Mexikó illatát, amely párásan emelkedett az esőzés utáni forró napsütésben: emberi és állati mocskok, száraz levelek, mangógyümölcsök rothadtak a napon a kiszikkadt földön és a tiszta levegő átítatódott ezeknek a hulladékoknak a gőzölésével.

- Mégis csak eljön az a nap, amikor elmegyek innen! - mondta magában Kate.

Később, amikor megint hintázva ült a verandáján, hallgatta a tortillák csapdosását a patio tulsó végéből, a madarak furcsa, érces hangjait és figyelte a nyugaton gyülekező, vajúdó, mennydörgés feszültségétől terhes felhőket, úgy érezte, hogy nem bírja tovább elviselni ezt az ürességet, ezt a lidércnyomást, ezt a borzalmas, tökéletlen természetes durvaságot, amely itt mindenben, még a napsütésben és az esőben is megnyilvánul.

Aztán eltöprengett azon a sötét tekinteten, amely annak a kis kölyöknek a szemében villant fel. Azon a különös ürességen, amely ebből a tekintetből lövelt!

A kölyök nyilván képtelen volt ésszel felérni, hogy ez a madár ugyanolyan élőlény, akárcsak ő és hogy annak is megvan a maga saját élete! Ezt ez a faj sohasem tudta megérteni. Fekete szemükkel csak értetlenül bámulnak bele ebbe a világba, amelyben az elemek szörnyűk és

kegyetlenek. Ebbe a világba, amelyben a napsütés csontot aszaló, az eső hideg, zuhogó, sötét árja szörnyűséges, a száraz, kiszikkadt föld pedig könyörtelen!

De az elemek szörnyűsége mellett még más jelenségek is bukkannak fel ebben a világban: félelmetes, újszerű emberek, akiket *gringo*-knak neveznek, fehér emberek és a szörnyeknek öltözött, szinte isteni hatalommal felruházott gazdagok, akik olyanok, mint furcsa és démoni istenek. Aztán egyéb szokatlan dolgok: mindenféle madarak, amelyek röpködni tudnak és kígyók, amelyek csúsznak-másznak és halak, amelyek úsznak és harapnak. A kis és nagy szörnyeknek valami ismeretlen, borzalmas világegyeteme, amelyben az ember csak végtelen óvatossággal és elővigyázattal, önmagát soha el nem hagyva tud megállni a lábán!

Ezért volt az, hogy néha jólesett bosszútállni ezeken a röpködő és csapongó szörnyetegeken. A nagy szörnyeken épúgy, mint a kicsinyeken. Még ezen a kis madáron is, mert abban szintén az ősi, szörnyű madártermészeten álltak bosszút. Ezek a kölykök úgy érezték, hogy rajta tölthetik ki a régen forrongó emberi bosszúállást és legalább egyszer maguk alá gyűrhetik!

Egyetlen teremtményben sem tudnak valami szelid és céljai szolgálatában küszködő lényt látni, amely a maga módján akar haladni az életben. Mindig csak valami újabb szörnyet látnak benne!

Örökké szörnyetegektől remegnek, vakon mennek el a dolgok összefüggései mellett, ragaszkodnak a magukéhoz és nem engednek és nem tángítanak. Innen ered a domború mellkasuk és a szilárd járásuk. Innen ered az a merev, hajlíthatatlan hátgerincük, az erős testalkatuk, a komor, félelmet gerjesztő természetük, amely súlyos, mint a sötétszürke agyagkő, amelyet állandóan valami borzalmas, konok, ellenséges atmoszféra és valami fenyegető homály vesz körül.

XV. FEJEZET. Quetzalcoatl írott himnuszai.

A villanyvilágítás Sayulaban ép oly megbízhatatlan volt, mint minden más. Rendszerint este félhétkor kezdődött meg és égett is serényen este tízig, amikor is a falu egy szempillantás alatt sötétségbe borult. De sokszor nem így történt. A világítás bizony gyakran nem volt hajlandó munkába állni hétig, vagy félnyolcig, sőt néha nyolc óráig sem. A legkellemetlenebb trükkje azonban az volt, amikor éppen vacsoraközben aludt ki, vagy pontosan akkor, amikor az ember levelet írt. Ilyenkor egyszerre rászakadt az emberre a sötét mexikói éjszaka. Akkor aztán mindenki fejvesztve és rémült hangon kiáltozva rohant gyufáért és gyertyáért. Miért féltek mindig? Néha a villanyfény, mint valami megsebzett lény, megpróbált újra éledni és halvány, vöröses izzás fénylett a körtékben. Mindenki visszafojtotta a lélekzetét: fölgyúl-e vagy sem? Sokszor végleg kialudt, néha azonban visszanyerte erejét és bár meglehetősen homályosan világított tovább, de mégis ez is jobb volt, mint semmi.

Amint az esős évszak beállott, a világítás felmondta a szolgálatot. Estéről-estére csődöt mondott. Kate ilyenkor gyöngé, hiánytalanul lobogó gyertyafény mellett üldögélt és csak ez a kékes fény világította meg a patio berendezésének sötét körvonalait. Hozzá még a patio Juanáék felé eső részén csak félig megkülönböztethető emberek suhantak titokzatosan...!

Kate egy ilyen estén a verandáján üldögélt és belebámult a sötét éj mélységébe. Egy árva gyertya világított odabenn az üres szalonban. Időnként a patio kertjében megpillantotta a leandereket és a *papaya*-kat a villám kékes csillogásában, amely nesztelenül hasított bele a mély sötétségbe. Távoli mennydörgés dübörgött valami közeledő zivatar előjeleként, amely éhes jaguár módjára morgott a tó fölött.

A kapu kilincse néhányszor megnyikordult és kopogó lépések közeledtek a kövezett ösvényen. Valaki elment előtte és köszönt neki, aztán Juanáék lakása felé fordult, ahonnan egy ingadozó olajmécses halvány fénye szűrődött ki a kivájt ablaküregen keresztül. Aztán egy halk, monoton hang szavalt vagy olvasott valamit. Majd ismét felsüvített a szél: a fény, mint egy kék madár, röpködött a virágok között és a kerek *cuenták* éles koppanással potyogtak a *cuenta-fáról*.

Kate kényelmetlenül és kissé elhagyatottan érezte magát. Úgy rémlett, hogy valami történik, valami titokzatos, a sötétben odalenn, a személyzet zugában. Ő pedig magára van itt hagyatva elszigeteltségében a terraszon!

Dehát végre is ez az ő háza és neki joga van megtudni, hogy a saját cselédei mi járatban vannak! Felkelt a hintaszékből, végigment a verandán és megkerülte az ebédlő kiszögellését. Az ebédlő, amelynek két ajtaja a *pátiora* nyílt, már be volt zárva.

A kúton túl, a távoli sarokban, egy földön kuporgó csoportot pillantott meg Juana kunyhójának ajtaja előtt. A kis, konyhaszerű zugból olajmécses világított és egy hang duruzsolt halkán. Valamennyien belebámultak a halvány fényességbe, a nők beburkolózva rebozaikba, a férfiak feltett kalappal, vállravezett serapeval.

Amikor meghallották Kate lépteit, az arcok feléje fordultak és egy hang valami figyelmeztetést dünnyögött. Juana nehézkesen feltápászkodott.

- Ez a Nina! - mondta. - Hát gyere, Nina, te szegény, árva lélek, hiszen olyan egyedül vagy ebben az éjszakában!

A csoport férfitagjai szintén felkászálódtak. Megismerte köztük a fiatal Ezequielt, aki menten leemelte kalapját előtte. És itt volt Mária del Carmen, a fiatalasszony is. A kis fészeken belül,

a földön álló olajmécses mellett, Julio ült, a néhány hetes férj. Concha meg a kis Mária is itt volt, meg egy csomó idegen.

- Hallottam valami hangot, - mondta Kate, - de nem tudtam, hogy te vagy az, Julio. Hogy megy a sorod? Nem tudtam elképzelni, mi lehet itt?

Egy pillanatig halotti csend támadt. Végre Juana beszédre szánta magát:

- Igen, Nina! Gyere! Nagyon kedves, hogy idejöttél. Concha, adj egy széket a Ninának!

Concha meglehetősen kedvetlenül fölállt és odahozta az alacsony széket, amely az ágyon kívül Juanaék egyetlen berendezési tárgyát alkotta.

- Nem zavarok? - kérdezte Kate.

- Nem, Nina, te barátja vagy Don Ramonnak, *Verdad?*

- Igen, - felelte Kate.

- És mi... mi a Himnuszokat olvassuk.

- Tessék? - csodálkozott Kate.

- Quetzalcoatl himnuszait, - szólalt meg Ezequiel öblös, fiatal hangján, hirtelen elszántsággal.

- Csak folytassátok. Szabad hallgatnom?

- Hallgatni akarod? A Nina hallgatni akarja! Olvasd, Julio, olvasd! Olvasd hát!

Valamennyien ismét letelepedtek a földre. Julio visszaült a mécses mellé, de lehajtotta fejét és így arcát egészen eltakarta széles kalapjának árnyéka.

- *Entonces!* Olvasd hát! - biztatta Juana.

- Zavarban van, - dünnyögte Maria del Carmen, fiatal férje térdére fektetve kezét. - De csak olvasd, Julio! A Nina akarja hallani.

Julio pillanatnyi vonakodás után fátyolozott hangon megkérdezte:

- Kezdem az elejéről?

- Igen, egész előlről. Hát olvasd! - türelmetlenkedett Juana.

A fiatal férfi elővett a kendője alól egy ív papirost, amely olyan volt, mint valami hirdetési röpcédula. A tetején ott volt a „szem”-nek nevezett Quetzalcoatl-jelvény: a körgyűrű, közepén álló madárral.

Meglehetősen fátyolozott hangon olvasni kezdte:

- Én vagyok a sötétarcu Quetzalcoatl, aki valamikor Mexikóban éltem.

- Egyszer csak jött a tengereken túlról egy idegen, akinek arca fehér volt és különös szavakkal beszélt. Megmutatta kezeit és lábait és mind a kettőn sebek voltak. És azt mondta: - Az én nevem Jézus, akit Krisztusnak is neveznek. Az emberek megfeszítettek engem a kereszten és meghaltam. De föltámadtam arról a helyről, ahová eltemettek engem és fölszálltam az égbe Atyámhoz. Most az én Atyám megmondta nekem, hogy jöjjenek Mexikóba.

- Quetzalcoatl erre azt mondta: - Egyedül jöttél?

- Jézus pedig így felelt: - Az anyám is velem van. Sok könnyet hullatott értem, amikor látta, hogy keresztre feszítenek. Ő majd ölébe veszi Mexikó gyermekeit és megvigasztalja őket, ha szenvednek. És ha Mexikó asszonyai sírnak, akkor keblére öleli és úgy vigasztalja őket. Ha pedig felkiált az Atyához a népert, Ő majd mindenkinek rendbehozza a dolgát.

- Quetzalcoatl erre így szólt: - Ez helyes. És te Testvérem, akinek Jézus a neve, mit fogsz csinálni Mexikóban?

- Jézus pedig így felelt: - Békét hozok Mexikónak. A mezíteleneket felruházom, ételt adok az éhesek ajkainak, ajándékot az emberek kezébe és békességet és szeretetet a szívekbe.

- Quetzalcoatl ezt mondta: - Ez is nagyon jó. Én már öreg vagyok. Én nem tudok ennyit tenni. Nekem tehát most mennem kell. Isten veled, Mexikó népe! Isten veled, idegen testvérem, akit Jézusnak hívnak! Isten veled, te asszony, akinek Mária a neve! Most már itt az ideje, hogy menjek.

- Ekkor Quetzalcoatl megegyeszer ránézett népére, megölelte Jézust, Az Ég Fiát és megölelte Máriát, a Szent Szület, Jézus Szent Anyját, azután elfordult. Lassan útnak indult. De fülébe behatolt a Mexikóban lerombolt templomok robaja. Ám azért csak lassan ment tovább, mert már öreg volt és fáradt a hosszú élettől. Felkapaszkodott a hegy meredek oldalán és a vulkán fehér haván. Ahogy ment, mögötte a pusztuló nép jajkiáltása és a felgyújtott városok lángja emelkedett. Ezt mondta magában: Ezek bizonyára mexikóiak, akik így kiáltanak! De most már nem hallgatom őket, mert Jézus idejött ebbe az országba és ő fogja letörölni a könnyeket mindenki szeméről és az ő Anyja fogja majd valamennyiüket megörvendeztetni.

- És ezt is mondta: - Bizonyára Mexikó ez, ami ég. De nekem már nem kell törődnöm vele, mert az emberek valamennyien testvérek lesznek, most, hogy Jézus idejött ebbe az országba és a nők Mária kék szoknyája körül fognak ülni, békességgel és szeretettel mosolyogva.

- Így érte el az öreg Isten a hegy csúcsát és azon feltekintett az ég kék házába. A kék falban egy ajtón keresztül nagy sötétséget látott és csillagokat, meg egy fénylő holdat. A sötétségen túl pedig egy gyönyörűséges csillagot pillantott meg, amely úgy ragyogott, mint valami fényes kapubejárat.

- Ekkor tűz tört elő a vulkánból az öreg Quetzalcoatl körül. A tűznek pedig szárnyai és csillogó tollai voltak. És a tűz szárnyain és a felvillanó szikrákon Quetzalcoatl felrepült, mint egy fellobogó láng, mint egy csillogó madár, fel a térbe és tovább az Ég fehér lépcsőire, amelyek a kék falakhoz vezetnek. A kék falon egy ajtó nyílik a sötétségbe. Ezen a kapun aztán belépett és eltűnt.

- Leszállt az éjszaka, Quetzalcoatl eltűnt és az emberek a világon csak egy csillagot láttak, amely visszaérkezett az égbe, felszabadulva a sötétség alacsonyabb rétegeiből.

- Ekkor az emberek Mexikóban azt mondták: Quetzalcoatl elment. Még a csillaga is eltávozott. Most tehát erre a Jézusra kell hallgatnunk, aki valami idegen nyelven beszél hozzánk.

- Ekkor megtanulták az új beszédet a papoktól, akik keletről jöttek a nagy vízen keresztül. És így lettek keresztények.

Julio, aki egészen belemerült az olvasásba, hirtelen félbehagyta, amint a mese a cédulán befejeződött.

- Ez szép volt, - mondta Kate.

- És igaz? - kiáltotta a szkeptikus Juana.

- Igaznak látszik, - nyugtatta meg Kate.

- Senora! - károgta Concha. - Igaz az, hogy az ég magasan van odafönn és hogy az ég széléről lépcsőkön lehet lejönni, amelyek olyanok, mint a felhők és azokhoz a lépcsőkhöz hasonlítanak, amelyek a mólótól a tóhoz vezetnek? Igaz az, hogy *El Señor* jön és megáll a lépcsőn és lenéz ránk, épp úgy, mint ahogy mi lenézünk a tóra, hogy meglássuk benne a *charale*-ket?

Concha feléje fordította kipirult, sötét arcát és megrázta dús hajkoronáját. Egyenesen rámeredt Katere és várta a feleletet.

- Én nem tudok ugyan róla, - nevetett Kate, - de el tudom képzelni, hogy igaz.

- Ő is hiszi! - mondta Concha, anyja felé fordulva.

- És az is igaz, - érdeklődött Juana - hogy *El Señor, El Chisto del Mundo* is *gringo* volt és hogy Ő is a te házadból jött Szent Anyjával együtt?

- Nem az én házámból, hanem egy ahhoz közeli országból.

- Halljátok! - kiáltotta Juana megdöbbenve. - *El Señor* is *gringito* volt és Szent Anyja *gringita*! Igen, most már biztosan tudjuk. Nézzétek! Nézzétek a Nina lábát! Tisztára olyan, mint a Santissima lába! Nézzétek! - Katen nem volt harisnya és csak egy szandál volt a lábán, amely egyszerű szíjjal fogta át bokáját. Juana szinte elbűvölve érintette meg a Nina fehér bőrét. - A Santissima lába. És Ő, a Szent Mária is *gringita* volt! Ő is a tengerentúlról jött, mint te, Nina?

- Igen, ő is a tengerentúlról jött.

- Óh! Biztosan tudod ezt?

- Igen. Ezt biztosan tudjuk.

- Képzeljétek! A Santissima is *gringita* volt és a tengerentúlról jött, mint a Nina, a Nina országából! - Juana gonosz csodálkozással, borzongva, élvezettel, de gúnyolódva beszélt.

- És az Úr is *gringito*, tiszta *gringito* volt? - kérdezte Concha rekedten.

- De Nina... ugye a *gringo*-k voltak azok, akik megölték *El Senort*? Nem mexikóiak voltak? Azok a *gringo*-k voltak, akik őt keresztre feszítették?

- Persze, - mondta Kate. - Nem mexikóiak voltak.

- Biztos, hogy a *gringo*-k?

- Biztos, a *gringo*-k!

- És ő maga is *gringo* volt?

- Igen! - felelte Kate, nem tudván újabbat mondani.

- Nahát! - suttogta Juana elképedve, rosszindulatú hangján. - Ő *gringo* volt és a *gringo*-k feszítették keresztre!

- De sok-sok idővel ezelőtt, - szólt közbe Kate gyorsan.

- Sok-sok idővel ezelőtt, mondja a Nina, - visszhangozta Juana elképedt hanglejtéssel.

Egy percig csönd volt. A földön kuporgó nők és férfiak Kate felé fordították sötét arcukat. Mereven nézték a félvilágításban és mohón lesték minden szavát. Távolabb, egyszerre több különböző helyen mennydörgés morajlott.

- Most pedig, Nina - hallatszott Maria del Carmen hűvös, tiszta hangja - *El Señor* ismét visszatért Atyjához és a mi Quetzalcoatlnak újra visszajön hozzánk!

- A Santissima is elhagy bennünket! - vágott közbe Juana türelmetlen izgatottsággal. - Képzeljétek! A Santissima elhagy bennünket és ez a Quetzalcoatl jön! És neki nincs anyja, Quetzalcoatlnak?

- Talán van felesége, - vélte Kate.

- *Quien sabe!* - dünnyögte Juana.

- Azt mondják, - szólalt meg Concha bátran, - hogy a Paradicsomban megfiatalodott.
- Kicsoda? - kérdezte Juana.
- Nem tudom, hogy hívják, - dűnnyögte Concha, szégyelve kimondani a szót.
- Quetzalcoatl! - segített neki Ezequiel, érces, erős, fiatal hangján. - Igen, ő most újra fiatal. Élete virágjában lévő és gyönyörű alakú Isten.
- Azt mondják! Azt mondják! - dűnnyögte Juana. - Képzeljétek csak!
- Itt is az áll! - izgult Ezequiel. - Itt meg van írva. Itt, a második himnuszban!
- Olvasd hát, Julio!

Julio most már habozás nélkül vette kezébe a második papírlapot:

- Én, a mexikói Quetzalcoatl, bejártam a leghosszabb utat.
- Jártam túl az ég külső kék falán, túl a Nap fényes vidékén, a sötétség síkságain, ahol csillagok vannak szétszórva, mint fák és bokrok, messzire, a minden világok szívében, igen messze, mint az Esthajnalcillag.
- És a minden világok szívében várakoztak azok, akiknek arcát nem láthattam. És olyan hangon, mint a méhek, ezt zümmögték egymás között: Ez itt Quetzalcoatl, akinek haja fehér lett az élet tüzétől. Magányosan jön és megtörten.
- Azután kezeikkel, amelyeket nem láthattam és karjaikkal, amelyeket nem láthattam, megfogták a kezemet és végre meghaltam.
- De amikor már halott voltam és csontváz, nem szórták szét csontjaimat, nem szórták szét sem a négy, sem a hat szél irányában. Nem, nem adtak sem annak a szélnek, amely a föld közepe felé fúj, sem annak, amely fölfelé fúj, mint egy fölfelé mutató ujj.
- Ő halott, - mondták - de mi azért nem hagyjuk el!
- Aztán fölvtették a sötétség olaját és megkenték vele szemöldökömet és szememet, füleimet s orrcimpáimat és szájamat, megkenték vele keblemnek kétszeres csöndjét és beesett ágyékomat és titkos helyeimet, kívül és belül: és kezem tenyerét és térdemnek hajtásait és lábamnak talpát.
- Végül egész fejemet megolajozták azzal az olajjal, amely sötétségből terem. És akkor azt mondták: Most le van pecsételve! Fektessétek le őt!
- Így azután lefektettek engem a forráshoz, amely sötéten bugyborékol a világok szívében, messze, messze a Nap mögött és ott feküdtem én, Quetzalcoatl, az enyhe feledésben.
- Nagy álmodtam és nem álmodtam.
- Míg végre egy hang szólított: *Quetzalcoatl!*
- És én azt mondtam: Ki az?
- Senki sem felelt, de a hang megismételte: *Quetzalcoatl!*
- És én újra kérdeztem: Ki vagy te?
- Én, mondta ő. Én sem itt, sem ott nem vagyok. Én vagyok tenmagad. Kelj fel!
- Akkor azonban a sötétség igen rám súlyosult, mint egy sírkő.
- És én kérdeztem: Vajon nem vagyok-e öreg? Hogyan gördítsem le magamról ezt a követ?

- Hogy lehetnél *te* öreg, ha *én* megújhodott ember vagyok? Én majd legördítem a követ. Ül fel!

- Én felültem és a kő legördült. Dübörögve zuhant le a tér örvényébe.

- Ezt mondtam magamban: Megújhodott ember vagyok. Fiatalabb, mint a fiatalok és öregebb, mint az öregek. Íme! Kibimbóztam az idő fáján, mint egy virág. Férfiasságom teli virágjában vagyok. És nem kínoz a vágy, hogy szakítsam fel és pattantsam szét a bimbót és nem vágyakozom el, mint a mag, amelyet elfúj a szél. Virágzásomnak kelyhe nem nyílt ki és a közepén a csillagok keringnek egyensúlyos pályájukon. Az én törzsem a levegőben van, valamennyi gyökerem a sötétben és maga a Nap sem több, mint egy bimbózdó mag bennem.

- Íme! Nem vagyok sem fiatal, sem öreg. Én vagyok a ki nem nyílt virág. Új ember vagyok.

- Így hát felkeltem, kinyújtóztattam karjaimat és körülnéztem. A Nap alattam ragyogott tüzes fényében, mint egy égőtollú madár, amint delelőjén lebegett a világok felett. Csőre hosszú volt és nagyon éles: olyan volt, mint egy sárkány.

- És egy halvány csillag habozott félénken és várta, hogy elhaladhasson mellette.

- Hangosan kiáltottam, mondván: Ki az?

Nevem Jézus, Mária fia.

Hazatérőben vagyok:

Anyám, a Hold, sötét.

Testvérem, Quetzalcoatl,

Tartsd vissza a forró, vad Napot,

Kösd meg árnyékkal, míg elhaladok,

Segíts hazatérnem!

- Megfogtam a Napot, erősen tartottam és az én árnyékomban elsuhant a halvány csillag, lassan távolodva a homályba, a Nap égő tüzén túl. Azután leült a Hallgatás Domboldalán, levetette a szandáljait és én vettem fel azokat.

- Hogyan viselik a szeretet szárnyait, ó Jézus, az emberek odalenn Mexikóban?

- A szeretet szárnya nem bírja el a mexikói nép lelkét, mert a kétségbeesés kövé súlyosul bennük.

- És hol van a tó kékköpenyes Asszonyanyád, ő, akinek vigasztalás terem az ölében?

- Az ő köpenye megfakult a világ porától; fáradt, de nem tud aludni, mert a nép kiáltása éjszaka és nappal kiált. A mexikói nép kése élesebb, mint a szeretet tolla, makacssága pedig erősebb, mint a remény. Íme! a könnyek forrása elszáradt az öregek szemében és az öregek öle vigasztalan: most már pihenésre vágnak. Quetzalcoatl, uram, Anyám még előttem ment el, visszatért örök fehér ágyába, a Holdba!

- Ő is elment, te is elmentél, keresztrefeszített Jézus! Hát akkor mi lesz Mexikóval?

- A szentképek még ott állnak templomaikban, ó Quetzalcoatl, mert ők még nem tudják, hogy Én és Anyám elmentünk. Ők haragoslelkűek, testvérem, uram! És ők ki is öntik haragjukat. Lerombolták templomaimat, elrabolták erőmet, kiszáritották a Szűz ajkát. Elkergettek bennünket és mi elmentünk, könnytelenül és korunktól kétszeresen megtörve, mint egy botorkáló öreg férfi, meg egy botorkáló öregasszony. Így menekültünk el, mialatt ők nem figyeltek ránk. És mi nem keresünk mást, csak pihenést, hogy örökre elfeledjük az emberek gyermekeit, akik lenyelték a kétségbeesés követ.

- Akkor én ezt mondtam: Helyes, menj! Én, Quetzalcoatl, újra lemegyek hozzájuk! Aludd le helyettem az álomnélküli álmot. Isten veled a keresztúton, Jézus, testvérem!

- Ő pedig azt mondta: Ó, Quetzalcoatl! Már elfeledtek téged, a Tollas Kígyót! Téged, a kígyót
- a néma madarat! Már nem kíváncsiak utánad.

- Én pedig így feleltem: Menj utadra, mert a föld pora van a szemeidben és az ajkaidon. Nekem a Föld magjának Kígyója szunnyad ágyékomban és hasamban, a legkülső levegő Madara ül az én szemöldökömön és farktollával mellemet súrolja. De én, én a Két Út Ura vagyok. Én vagyok az ura a föntnek és a lentnek. Én megújított férfi vagyok, új tagokkal, új élettél és szemeimben az Esthajnalcsillag fényével. Ime! Én vagyok én! A Két Útnak Ura. Te csak az egyik útnak ura voltál. És ez az út téged most az álomba vezet. Isten veled!

- Így azután Jézus tovább ment a pihenés felé. Mária pedig, a Fájdalmas Anya, lefeküdt ágyára a fehér Holdban, mert már nem tudott több könnyet hullatni.

- És én, én itt állok a küszöbön. Most közeledem a határhoz. Én vagyok Quetzalcoatl, a Két Útnak Ura, Csillag a nappal és az éjszaka között!...

Csönd lett, amikor a fiatalember befejezte az olvasást.

XVI. FEJEZET. Cipriano és Kate.

Szombat délutánonként a nagy fekete, *canoas*-k széles, négyszögletes vitorláikkal lassan közeledtek a derűs napsütésben a tavon keresztül. Nyugat felől, Tlapaltepecből, hatalmas szalmakalapokat, takarókat és agyagholmit, Ixtlahuacából, Jaramayból és Las Zemasból szőnyegeket, épületfát, faszenet és narancsokat, Tuliapanból, Cuycuecoból és San Cristobalból sötétzöld, gömbalakú vizesdinnyéket, vörös paradicsomhalmokat, mangót, zöldséget, narancsot hoztak magukkal. Hajórakományszámra szállították a vörösre égetett, de meglehetősen törékeny téglát, követ, faszenet és fát a tavontúli hatalmas, sziklás hegyekből.

Kate szombatonként csaknem mindig kiment úgy öt óra tájban, hogy lássa a laposaljú bárkákat, amint odasiklanak a sekélyes parthoz és elkezdik kirakni terhüket az alkonyatban. Szerette látni a férfiakat, ahogy a sötétzöld dinnyékkal megrakodva végigszaladnak a hajópallón és halomba rakják azokat az érdes homokon. Szerette elnézni, amint kiöntik a tó egy sekélyes helyén a paradicsomot, amely skarlátvörösén bukdácsol a vizen, amíg aztán az asszonyok jönnek és megmossák.

A hosszúkás nehéz téglákat garmadába rakják egy rombadőlt gát mentén, majd kis öszvérkaravánok jönnek ügetve a partra, hogy megrakodjanak. Mélyen belenyomják lábukat a süppedő homokba és legyezgetik magukat a fülükkel.

A *cargador*-ok a faszenes bárkáknál serénykednek és rendre cipelik a durva zsákokat.

- Veszél faszenet, Nina? - kiáltotta egy morcosképű *cargador*, aki éppen a kikötőből cipelte terhét.

- Mennyiért?

- Huszonöt real a két zsák.

- Húszt realt adok érte.

- Hát jó, *senorita*, legyen húsz real. De adsz még két realt a hazaszállításért?

- A hajós viseli a hazaszállítást, - intette le Kate. - De neked azért adok külön húsz centavot.

A meztelen lábszárú, meztelen lábú férfi továbbment a köves talajon, a két nagy zsák faszénnel a vállán. Ezek az emberek hatalmas terheket cipelnek és úgy látszik, észre sem veszik, hogy milyen nehéz. Mintha csak tetszene nekik, hogy érzik a nagy súlyt ránehezedni vasgerincükre, de egyben érzik azt is, hogy elbírják!

Kosarak tele tavaszi *guava*-val, kosarak tele édes citrommal, amelyeket *lima*-nak hívnak, kosarak tele apró zöld és sárga citromokkal, amelyek nem nagyobbak, mint egy mogyoró, narancsvörös és zöldes mangóval, narancssal, káposztával, mindenféle fajtájú kaktuszgyümölcssel, ökölnyi burgonyával, lapos, gyöngyfehér hagymával, apró káposztafejekkel és foltos zöld kalarábékkal, amelyek olyanok, mint a békák - mindenféle nyers és főtt zöldséggel. Kate szerette nézni, ahogy a kosarakat sorban cipelték föl a parton a templom mellé.

Azután nagy, vörös tálak következtek, öblös, vörös vizeskannák, agyagedények és agyagkorsók, fénylő, krémszínű és fekete vonalas mintával, tálak, nagy, lapos agyaglapok a tortillák sütéséhez - mindenféle agyagholmi.

A nyugati parton férfiak rohantak felfelé a fővényen, egyszerre tucatszámra cipelve óriási kalapokat, amelyekkel olyanok voltak, mint kétlábon szaladó pagodák. Emberek siettek

szépen szőtt *huarache*-kkel és durva szíjzsandálokkal, mások meg néhány sötét, élénk pirosmintájú serapet vittek göngyölegben a vállukon.

Lenyűgöző látvány volt. De ugyanakkor valami súlyos, majdnem ellenséges érzés is vegyült a levegőbe. Ezek az emberek úgy jöttek a vásárra, mintha valami harcba mennének. Ezek nemcsak az eladás öröméért jöttek, hanem azért is, hogy sötéten összecsapassanak azokkal, akik az ő holmijukat akarják. Ez a furcsa, sötét ellenségeskedés mindég megvolt bennük.

Amint az estharang megkondult, megkezdődött a vásár. A plaza körül a járdán ott kuporogtak az indián árúsok, zöld vizesdinnyék piramisai, durva cserépedények, halomba rakott kalapok, egymás mellé állított szandálok, gyümölcshalmok, szétszórt inggombok, *novedades*-nek nevezett apróságok, kis tálcákra rakott édességek között. És egyre érkeztek újabb és újabb vidéki emberek roskadásig megrakott öszvérekkel.

De sohasem lehetett hallani kiabálást, sőt még hangot is alig. Itt nem uralkodott a Földközi tenger-melléki vásárok unszolása és hangos, vad zűrzavara. Mindig csak az akarat erős kisugárzása nehezedett a szellemre, mindig, mindig ez, mint valami rettentő súlyos, szürkésfekete lávaszikla.

Amikor a homály leszállott, az árúsok meggyújtották cinkezt fáklyáikat. A lángok lobogtak és ingadoztak és mellettük a sötétarcú fehérruhás és széles kalapos emberek a földön kuporogtak és várták, hogy eladhassanak valamit. De sohasem hívogatták a vevőt. Sohasem mutogatták áruikat. Még csak rá sem néztek az emberre. Olybá tűnt, mintha merev ellenségességük és közönyük nem is igen engedné, hogy egyáltalán eladjanak valamit.

Kate sokszor színesnek és szórakoztatónak találta a vásárt. De még gyakrabban azt érezte, mintha valami kifejezhetetlen teher ereszkednék lassan, megfoghatatlanul a szellemére. És ilyenkor szeretett volna elszaladni. Ilyenkor mindenekfölött kívánta Don Ramon és Quetzalcoatl himnuszainak megnyugtatót. Ez tűnt az egyetlen menekvésnek ebből a kísérteties világból.

Ismét forradalomról suttogtak az emberek és így a vásár is kedvetlen és valahogy sötét háttérű volt. Idegen arcú, zsinóros sapkájú, késsel és pisztollyal felfegyverkezett, kegyetlen, északi külsejű katonák tünedeztek fel mindenfelé: magas, szikártermetű emberek. Rendszerint kettével sétáltak és valami különös északi tájszólással beszéltek, úgyhogy még sokkal idegebbnek tunk, mint maga Kate.

A lacikonyhák tája ragyogott a fényességtől. Hosszú sorban férfiak üldögéltek a deszkapadokon, szürsölgették a levest és kezükkel ették a forró húsételt. Megérkezett a tejesember, lóháton, két nagy tejeskannával a nyergében és lassan tört utat magának az embereken keresztül a bódék irányában. Mikor odaért, mozdulatlanul ülve maradt a nyeregben, talakba mérte a tejet a nyergében függő kannából, aztán még mindig lóháton, mint egy szobor, megette a vacsoráját: egy tányér levest, egy tál *tamale*-t, azaz apróra vágott és tortillára helyezett borsos húst. A peonok nehézkes járással ögyelegtek köröskörül. Gitárok szólaltak meg félhalkan. Egy városból jövő autó, amely zsúfolásig meg volt rakva férfiakkal, lányokkal, fiatal emberekkel, városi papákkal, gyerekekkel, kínlódva tört utat magának a tömegben.

Színesen zajlott az élet a földbe szúrt fáklyák lobogásánál. Fehérruhás, nagykalapos férfiak kódorogtak föl-alá, nők suhantak halkan, sötét rebozoikba bugyolálva. Fejük felett sötét fák koronái imbolyogtak. A hotel bejárata ragyogott a villanyfényben. Városi lányok csillogtak fehér, cseresznyepiros, kék organtüll ruhákban. Elfojtottan éneklő énekesek csoportja dünyögött valahol. De mindez a zaj halk és tompa volt.

Valami furcsa, nehéz, elfojtott indulat, a tagadás dermesztő, sötét ereje áramlott ezekből a peonokból. Szinte siralmas látvány volt elnézni azokat a csinos, nagyon csinos karcsú

guadalayarai lányokat, akik meztelen karjukkal összefogódzva, páváskodva cirkáltak körös-körül skarlátvörös, fehér, kék és narancssárga ruháikban és vártak valakit, aki rájuk nézzen, aki észrevegye őket. De e peon férfiak lelkéből csak a tagadás felhője áramlott oly sötéten, hogy az már szinte gyűlöletszámba ment. Mintha ezekben a bennszülöttekben meg lett volna az az erő, hogy szétvessék magát a levegőt is sötét sziklakemény ellenséges érzésükkel.

Kate szinte megsiratta ezeket a karcsú, élénk lányokat, akik csinosak voltak, mint a művirágok és igyekeztek felkelteni a figyelmet, de végül is megszégyenülve kellett félrehúzódnok.

Váratlanul egy lövés dördült el. Az egész vásár egy pillanat alatt talpon volt. Szétrebbenve menekültek a mellékucskába és a boltokba. Ujabb lövés! Kate onnan, ahol állt, és nézte a gyorsan kiürülő plazát, megpillantott egy férfit, aki háttal ült az egyik padon és pisztolyával a levegőbe lövöldözött. Valami városi csavargó lehetett és úgy látszik félig-meddig részeg volt. Az emberek tisztában voltak vele, hogy italos, de viszont bármely pillanatban le is eresztette a pisztolyát és vaktában lövöldözni kezdetett. Tehát mindenki némán és sietősen elrohant és a plaza egészen kiürült.

Ujabb két lövés - puff, puff! - még mindig a levegőbe! De ugyanabban a pillanatban egy kistermetű, egyenruhás tiszt futott ki abból a sötét uccából, ahol a katonai helyőrség állomásozott és ahol most széles kalapok voltak felhalmozva a földön. Egyenesen odarohant a részeghez, aki szétvetette a lábát és hadonászott a pisztolyával. Mielőtt még a fickó egyet lélegezhetett volna, puff! és megint puff!: a tiszt előbb az egyik, majd a másik arcán pofozta fel a lövöldözőt, akkora pofonokkal, hogy azok lövéseknek is beillettek volna. Majd ugyanabban a pillanatban elkapta a kezét, amelyben a pisztolyt tartotta és kicsavarta a markából a fegyvert.

Az idegen katonák közül kettő rögtön odarohant és vállánál fogva megragadta az embert. A tiszt néhány szót mondott nekik, mire szalutáltak és elvezették foglyukat.

A tömeg azonnal közönyösen visszafelé kezdett özönlenni a plazára. Kate dobogó szívvel ült egy padon. Amikor a foglyot elvezették egy lámpás alatt, látta, hogy véres csíkok húzódnak végig az arcán. Juana, aki szintén elszaladt, most visszabicegett és Kate kezét megérintve, így szólt:

- Nézd! Nina! Itt a tábornok!

Kate meglepődve ugrott fel. A tiszt szalutált neki.

- Don Cipriano! - mondta az asszony.

- Saját személyében! - felelte a férfi. - Önre is ráijesztett ez a részeg fickó?

- Nem túlságosan. Csak meglepődtem. Éreztem, hogy nincs semmi rossz szándék benne.

- Nem hát, csak részeg volt.

- De most haza fogok menni.

- Menjek önnel?

- Ha akar!...

A férfi melléje szegődött, aztán a templom irányába fordultak, a tó partja felé. A hold a hegyek fölött járt és nyugat felől frissen, nem túlerősen fujdogált egy légáramlat a Csendes Óceán felől. Apró fénypontok vöröslettek a parton álló bárkákon, egyiken kívül, másikon belül, a bárka kis belső tetőjének eresze alól. Nők sürgölődtek a vacsora körül.

- Gyönyörű ez az este, - mondta Kate, mély lélegzetet véve.

- Így, ahogy a felhő egy kicsit továbbhalad, - jegyezte meg a férfi.

Közvetlen mögöttük Juana haladt, majd kissé hátrább két begyürt-sapkás katona.

- Ezek a katonák önt kísérik - kérdezte Kate.

- Azt hiszem, igen, - felelte Cipriano.

- De ez a hold, - szólalt meg hirtelen az asszony - mégsem olyan kedves és barátságos, mint például Angliában, vagy Olaszországban.

- Pedig ugyanaz a planéta, - felelte Cipriano.

- De Amerikában a holdfény is más. Nem vidítja fel úgy az embert, mint Európában. Szinte bántónak érzem.

A férfi néhány percig hallgatott. Aztán így szólt:

- Talán az ön lényében van valami európai, ami bántja a mi mexikói holdunkat.

- De hiszen én jóhiszeműen jöttem ide!...

- Európai jóhiszeműséggel. Lehet, hogy az sem ugyanolyan, mint a mexikói jóhiszeműség.

Kate kissé letorkolva hallgatott.

- Nahát, ha elképzelem, hogy az önök mexikói holdjának kifogása van ellenem! - nevetett fel gúnyosan.

- Épp oly furcsa, mintha önnek kifogása van a mi mexikói holdunk ellen! - vágott vissza a férfi.

- Nekem nincs kifogásom ellene, - védekezett Kate.

Odaértek annak az uccának a sarkára, ahol Kate lakott. A sarkon egy facsoport állott, a fák alatt pedig egy kerítésen túl néhány nádfödeles kunyhó. Kate sokszor elszórakozott ott egy számaron, amely át-át dugta a fejet a termésköböl rakott alacsony falon, meg egy görbeszarvú, fekete juhon, amely hozzá volt kötözve egy lerágott fatörzshöz, meg egy meztelen fiún, akin nem volt semmi, csak egy ingfoszlány és abba burkolózva hevert a sarokban, a tüskés bokrok mögött.

Kate és Cipriano kiültek a cuenták házának verandájára. Kate vermuth-tal kínálta a férfit, az azonban visszautasította.

Hallgattak. Halk csirkecsipogás hallatszott az útmenti kis villanytelep felől, amelynél Jézus dolgozott. Aztán a banánfák mögül egy kakas kukorékol fel harsányan és rekedten.

- Ez is milyen abszurdum! - jegyezte meg Kate. - Kakasok nem szoktak ilyenkor kukorékolni.

- Csak Mexikóban, - nevetett Cipriano.

- Igen. Csak itt!

- Talán a kakas azt hiszi az ön holdjára, hogy az a nap? Nem? - kérdezte a férfi csipkelődve.

A kakas újra meg újra erőteljesen kukorékol.

- Nagyon csinos itt az ön háza, meg a patioja, - próbálkozott Cipriano.

Da Kate hallgatott.

- Vagy önnek nem tetszik? - kérdezte tovább Cipriano.

- Látja, - felelte az asszony, - nincs semmi, amivel foglalkozzam. A cselédség nem enged semmit sem csinálnom. Ha nekiállok kisöpörni a szobámat, akkor odajönnek és sopánkodnak:

Que Nina! Que Nina! Mintha csak tótágast állnék a szórakoztatásukra. Hát varrok, varrogatok, noha egyáltalán nem érdekel a varrás. Dehát elég ez egy élethez?

- És olvas is, - jegyezte meg a férfi, a heverő folyóiratokra és könyvekre pillantva.

- Ah, ez csupa ostoba, élettelen holmi, ez a sok könyv, meg újság, - mondta Kate.

Csönd lett. Azután újra Cipriano szólalt meg:

- Dehát mit szeretne csinálni? Ahogy mondja nem érdekli a varrás. Ismeri a navajo-nőket? Amikor azok egy takarót szőnek, a végénél mindig egy kis lyukat szoktak hagyni, hogy azon keresztül kijöhessen a lelkük. Nehogy a lelküket is belevarrják a takaróba. Nekem mindig úgy tűnik, hogy Anglia beleszótta a lelkét a gyártmányaiba és mindenbe, amit csinál. És nem hagyott számára helyet, ahol kijöhessen. Így azután most a lelke is csak az áruiban van és sehol másutt.

- De Mexikónak egyáltalán nincs lelke, - vitatta Kate. - Mexikó „lenyelte a kétségbeesés kövét”, mint ahogy a himnuszok mondják.

- Ah! Ön így gondolja? Én nem. A lélek, az is olyan dolog, amit csinál az ember, mint valami mintát a takaróba. Nagyon szép, amikor a gyapotgombolyagok görgetik különböző színű fonalaikat és a minta kialakul belőlük. De ha egyszer már be van fejezve, akkor így befejezve nem érdekes többé. Mexikó azonban még nem is kezdte el szőni lelkének mintáját. Vagy talán csak most kezdi éppen szőni: Ramon segítségével. Ön nem hisz Ramonban?

Kate csak némi habozás után felelt:

- Ramonban? Igen. Hiszek benne. De nem tudom, érdemes-e itt Mexikóban valami jóval megpróbálkozni, mint ahogy ő próbálkozik?... - mondta lassan.

- Ő itt él Mexikóban. Tehát próbálkozik. De miért nem próbálkozik ön?

- Én?

- Igen. Ön. Ramon azt mondja, hogy nem hisz a nőtlen istenekben. Miért ne legyen *ön* a nő Quetzalcoatl Pantheonjában? Ha akarja, akár istennő!

- Én mint istennő a mexikói Pantheonban! - kiáltotta Kate hirtelen feltörő kacagással.

- Miért ne? - erősködött a férfi.

- De hiszen én még csak nem is vagyok mexikói, - tiltakozott Kate.

- Egész könnyen lehetne istennő, - felelte a férfi, - ugyanegy Pantheonban Don Ramonnal és velem.

Cipriano arcán a vágynak valami különös, megfeythetetlen tüze égett és tekintete csillogva figyelte az asszonyt. Kate önkéntelenül is azt érezte, hogy itt valami mélységes, vak ambícióról van szó, amelynek részben ő is tárgya, mégpedig szenvedő tárgya és ez az ambíció a legintenzívebb életérzéssel tölti el ezt az indiánt.

- Dehát én nem érezném magamat otthonosnak, mint istennő a mexikói Pantheonban, - tiltakozott. - Mexikó kissé rémesnek tűnik nekem. Don Ramon csodálatos ember, de attól tartok, hogy tönkre fogják őt tenni.

- Nos, jöjjön és segítsen ezt megakadályozni.

- Hogyan?

- Jöjjön feleségül hozzám. Arról panaszkodik, hogy nem tud mit csinálni. Hát jöjjön feleségül hozzám. Jöjjön hozzám és segítsen Ramonnak és nekem. Ramon azt mondja, hogy kell nekünk egy nő, aki velünk legyen. *Őn* ez a nő. Ezzel azután sok munkája lesz!

- De nem segíthetnék anélkül, hogy valakihez feleségül kelljen mennem? - kérdezte Kate.

- Hogy segíthetne? - kérdezte a férfi egyszerűen.

És az asszony érezte, hogy ez így igaz.

- De látja, - védekezett mégis, - engem semmi sem ösztönöz, hogy feleségül menjek önhöz. Hát akkor hogyan tehetném meg?

- Miért? - kérdezte a férfi.

- Tudja, Mexikót tényleg kissé borzalmasnak találom. Az emberek fekete szeme valóban összeszorítja a szívemet és megborzosgatja a testemet. Van bennük valami szörnyűség. Már pedig én nem tűrök borzalmat a lelkemben!

A férfi szótlan és kifürkészhetetlen maradt. Katenek sejtelve sem volt róla, hogy mire gondol, csak valami sötét felhőt érzett lebegni körülötte.

- Miért nem? - szólalt meg végre Cipriano. - A borzalom valóságos valami. És miért ne legyen a többi között egy kis borzalom is, ahogy mondja?

Végtelen derűsen, de mégis valami súlyos komolysággal bámult az asszonyra.

- De... - dadogta Kata elképedve.

- Ön velem szemben is érez egy kis borzongást. De miért is ne? Talán én is érzek egy kis borzongást önnel szemben, az ön világos szeme és az ön erős, fehér keze miatt. De nekem ez jó!

Kate meghökkenve nézett rá. És már csak menekülni szeretett volna, menekülni ennek a szörnyűségnek a határain túl!

- Szokjék hozzá, - folytatta a férfi. - Szokjék hozzá, hogy kell lenni egy kis félelemnek és egy kis borzalomnak az életében. Jőjjön feleségül hozzám és akkor mindjárt sok dolgot nem fog borzalmasnak találni. Ez a kis borzalom olyan, mint a szézam-mag a süteményben: az adja meg azt az éles, csipős ízt. És ebből a szempontból is jó!

Csak ült és nézett az asszonyra, fekete csillogó szemeivel és valami különös, tapogatózó érveléssel beszélt. A vágya valahogy különösképpen személytelen, fizikai és teljesen elvonatkoztatott vágyódásnak hatott. Az asszony úgy érezte magát vele szemben, mintha hirtelen megváltozott volna a neve, mintha valami egészen új fajhoz tartoznék, mintha a neve például Itzppapalotl lenne, mintha valami ismeretlen helyen született volna, mintha egyáltalán nem is ismerné önmagát...

De ez biztosan, egész biztosan csak a férfi akaraterejének visszatükröződése volt.

Egészen megnémult az elképedéstől: a férfi meg tudta csinálni azt, hogy ő fizikai lehetőséget látott a vele való házasságban! Ez olyan dolog volt, amire eddig még csak nem is gondolt. De egész biztos, hogy az nem ő maga lenne, aki férjhezmenne Ciprianohoz. Az valami furcsa nő volna, akit ő nem ismer és aki tulajdonképpen nem tartozik hozzá.

Ciprianóból valami homályos, ujjongó vágy áradt.

- Nem hinném, - jegyezte meg az asszony, - hogy ezt meg tudnám tenni.

- Csak tegye meg, - mondta Cipriano. - És akkor majd rájön.

Az asszony könnyedén összeborzongott és bement a házba egy kendőért. Aztán ismét kijött egy spanyol selyemsálban. A kendő barna volt, de valami mélységes csillogás is belejátszott ebbe a selymes ezüstsínbe. Ujjjaival idegesen simogatta a sál hosszú, barna rojtjait.

A férfit hirtelen kissé kellemetlennek, majdnem visszataszítónak találta. De nem akart arra gondolni, hogy ez csak azért van, mert fél tőle: mert elvesztette a bátorságát. Lehajtott fővel ült. A világosság ráesett lágy hajára és a nehéz, ezüstös himzésű sálra, amelyet szorosan maga köré burkolt, mint az indián nők a rebozoikat. A férfi még mindig rajta nyugtatta fekete szemeit és valami különös, mély csillogással nézte a gazdagon himzett sálát. Mintha még ez a sál is lenyűgözően hatott volna rá.

- Nos! - szólalt meg Cipriano hirtelen. - Mikorra tűzzük ki?

- Micsodát? - kérdezte az asszony és valóságos félelemmel nézett bele Cipriano fekete szemeibe.

- Az esküvőt!

Az asszony ránézett, szinte hipnotizálva attól az elképedéstől, hogy a férfi ilyen messzire merészkedik. De még most sem volt ereje visszautasítani.

- Nem tudom, - felelte.

- Akarja augusztusban? Mondjuk augusztus elsején?

- Nem tudok semmiféle időpontot mondani, - felelte az asszony.

A férfiben hirtelen az indiánok sötét ingerültsége és haragja lobbant fel. De aztán valami nyers közömbösséggel ismét erőt vett magán.

- Nem jönne el holnap Jamiltepecbe, meglátogatni Ramont? - kérdezte. - Szeretne beszélni önnel.

Kate is kívánta Ramon társaságát. Ezt az egyet mindig kívánta!

- Menjek? - húzódozott mégis.

- Igen! Jöjjön velem reggel az automobilon. Jó?

- Szívesen látogatom meg ismét Don Ramont, - jegyezte meg az asszony felelet helyett.

- Tőle nem fél? Mi? Vele szemben nem érzi azt a kis borzongást? - kérdezte a férfi furcsán mosolyogva.

- Nem. De meg aztán Don Ramon nem is igazi mexikói, - mondta Kate.

- Nem igazi mexikói?

- Nem! Ő európai módra érez.

- Igazán? Az én szememben ő jelenti Mexikót!

Az asszony kissé hallgatott és ezalatt összeszedte magát.

- Majd átevezek holnap Jamiltepecbe, vagy pedig elkérem Alonso motorcsónakját. Úgy körülbelül tíz óra tájban megyek.

- Nagyon helyes, - mondta Cipriano és felemelkedett, hogy elbúcsúzzék.

Amikor a férfi elment, Kate ismét meghallotta a dob hangját a plaza felől. Quetzalcoatl emberei valószínűleg újra gyülekeznek. De sem kedve, sem bátorsága nem volt hozzá, hogy ma elmenjen itthonról.

Ehelyett lefeküdt az ágyába és csak feküdt és szívta magába a mélységes sötétséget. Az ablak redőnyein keresztül látta a hold fehérségét és a falon keresztül is hallotta a dob halk lüktetését. Mindez lenyűgözte és félelemmel töltötte el. Csak feküdt és menekülési terveket latolgatott magában. El kell menekülnie. Gyorsan be fogja csomagolni a bőröndjeit és elszökik: talán a

Manzanillo felé menő vonattal, amely a part irányában halad és onnan hajón Kaliforniába, Los Angelesbe, vagy San Franciscoba. Legokosabb szó nélkül elmenekülni, elszökni innen, el a fehér emberek országába, ahol ismét szabadon lélegezhetik! Milyen jó lenne! Igen, ezt fogja csinálni!

Késő éjszaka lett, a dobverés elcsendesült. Hallotta, ahogy Ezequiel hazajött és lefeküdt a matracra az ajtaja előtt. Az egyetlen hang a kakas rekedt kukorékolása volt a holdvilágos éjszakában. A szobájában, - mintha csak valaki gyufát gyújtogatott volna, - majd itt, majd ott csillant fel egy-egy fénybogár zöldes villogása.

Teljesen kimerülve és elbágyadva elszundikált. De aztán mélyen aludt.

Különösképpen, másnap reggel az erő valami szokatlan érzésével ébredt. Hat óra volt, a nap sárga fénysávokat küldött be a redőny résein keresztül. Kinyitotta az uccára nyíló ablakot és a vasrácson keresztül kinézett a kis rétre, amely mély árnyékba borult a kerti fal alatt. A fal fölött banánlevelek rezegtek átlátszó zöld színnel és hajladozó törzsű pálmafák szökkentek a magasba, a templom két fehér ikertornya felé, amelyet négy egyenlőkarú görögkereszt koronázott.

A réten már feltűnedezett valamelyes élet: nagy tehenek ballagtak lassan lefelé a tó irányába a fal kékes árnyékában és egy kis, düledtszemű, kalandos borjú elkószált a többitől, hogy bebámuljon a kapun, a frissen öntözött zöld fűre és virágokra. A hallgatag peon csordás hirtelen lendülettel, de némán felemelte mindkét karját és erre a borjú visszaügetett a többihez. Aztán csak a tehenek patájának dobogását lehetett hallani.

Majd két fiú jelent meg, akik hasztalanul noszogattak egy fiatal bikát a tó felé. A bika feléjük szurkált éles szarvaival; a fiúk kénytelenek voltak félreugrálni előle. Lökdösték a lapockájánál, az állat pedig visszaböködött fiatal fejével. A fiúk abban a félvad és felhevült lelkiállapotban voltak, ami mindig hatalmába keríti az indiánokat, ha valaki szembeszáll velük, vagy ellenszegül nekik. Végül szokásos módszerükhöz folyamodtak. Elszaladtak egy kis távolságra, nehéz köveket szedtek fel a földről és dühösen az állat felé vagdosták.

- Ne! - kiáltotta Kate az ablakból. - Ne dobáljatok köveket! Hajtsátok inkább tisztességesen!

Azok meghökkentek, mintha az ég nyílt volna meg a szemük előtt. Leengedték a köveket és meglehetősen lesújtva kullogtak a csökönyös fiatal bika után.

Most töpörödött boszorkány állott meg az ablak előtt és egy tál frissen levágott fiatal kaktuszlevelet kínált három centavóért. Kate nem szerette a kaktuszzöldséget, de azért megvette. Kicsit később egy öreg ember nyújtott be egy fiatal kakast az ablakrácsok között.

- Eredj a patioba, - utasította el Kate.

Azzal becsukta az uccára nyíló ablakot, mert az invázió megkezdődött.

Ez az elzárkózás azonban kevés változást jelentett.

- Nina! Nina! - hallatszott kívülről Juana hangja. - Ez az öreg ember azt mondja, hogy meg akarod venni a kakast?

- Mennyit kér érte? - kiáltotta vissza Kate, belebújva fésülőköppenyébe.

- Tíz realt!

- Szó sincs róla! - mondta Kate, kinyitva a patio felé vezető ajtót és kísétálva halványrózsaszín krepp ruhájában, amelyet nehéz fehér virághimzések díszítettek. - Nem adok többet egy pezonál.

- Egy pezo és tíz centavo! - alkudozott az öreg, kezében lógatva a kidülledtszemű, vörös kakast. - Szép és kövér jószág, senorita! Nézd csak!

Azzal Kate felé nyújtotta a kakast, hogy vegye el és mérlegelje a kezében, hogy lássa, milyen nehéz. Kate intett neki, hogy adja oda Juanának. A vörös kakas csapkodni kezdett és hirtelen felkukorékolt átnyújtás közben. Juana megemelgette a kezében, aztán egy grimászt vágott.

- Nem, csak egy pezot adok érte, - jelentette ki Kate.

A férfi hirtelen beleegyező mozdulatot tett, megkapta a pezoját és elsuhant, mint az árnyék. Majd Concha bukkant fel, átvette a kakast és rögtön lekicsinylően sápítózni kezdett:

- *Esta muy flaco!* Nagyon sovány!

- Tedd csak be a ketrecbe, - mondta Kate. - Majd felhízlaljuk.

A patiot foltokban öntötte el a napfény és az árnyék. Ezequiel összecsavarta alvó pokrócát és elment. Nagy rózsaszínű hibiscus-virágok csüggték le szárúkról és a félvad tearózsák halvány illatot terjesztettek. A nagy mangófa volt a legtekintélyesebbek a reggelben, mint a sziklák dugták ki fejüket és - mint valami állat a tojásait - hullatták el kemény, zöld gyümölcsüket, élettelen, friss, bronzszínű leveleik közül.

- *Esta muy flaco!* - A fiatal Concha még mindig lenézően sopánkodott, miközben a fiatal kakast elhelyezte a ketrecben, a banánfa alatt. - Ugyancsak girhes!

Mindnyájan érdeklődve figyeltek oda, míg a vörös kakast betette a néhány sovány tyúk közé. Egy idősebb, szürke kakas hátrahúzódott a ketrec távolabbi sarkába és villámló szemekkel mérte végig a jövevényt. A vörös kakas, - *muy flaco*, - lekicsinyelve állott ott a száraz sarokban. Aztán hirtelen kihúzta magát, éleset kukorékolt és kiterjesztette vörös szárnyait, mint egy támadásra készülő ragadozó madár. A szürke kakas csak forgolódott körülötte. Láthatóan bosszút forralt. A tyúkok egyelőre nem vettek tudomást a dologról.

Kate nevetett, aztán visszament a szobájába, hogy illón felöltözzék a reggel gyönyörű frissességéhez. Az ablaka alatt nők haladtak el nyugalmasan, vörös vizeskorsójukkal vállukon. Mentek vízért a tóra. Egyik karjukat mindig a fejük fölé emelték és a vállukon vitték a korsót. Ez valahogy fárasztónak látszott, egész másnak, mint az a büszke testtartás, amellyel a nők például Sziciliában vizet hordanak.

- Nina! Nina! - kiáltotta Juana odakünnről.

- Várj egy pillanatig, - mondta Kate.

Juana a Quetzalcoatl-himnusz egy újabb példányát hozta haza.

- Nézd, Nina, az új himnusz, amit tegnap este csináltak!

Kate elvette tőle a papírlapot és leült az ágyára, hogy végig olvassa.

Quetzalcoatl letekint Mexikóra.

Jézus már messze járt a sötét hegyoldalon, amikor visszanézett.

Quetzalcoatl, testvérem kiáltotta. Küldd el nekem az én képmásaimat.

És az Atyám képmásait és Szentjeim szobrait.

Küldd el gyorsan, szikrák módjára,

Hogy emlékül karjaimban tarthassam őket, mikor aludni térek.

És Quetzalcoatl visszakiáltott: Megteszem.

Aztán nevetett, mikor látta, hogy a Nap égetően rohan feléje.

Fölemelte kezét és árnyékával feltartóztatta a Napot.

Igy haladt el a sárga Nap mellett, amely hasztalan acsarkodott feléje, mint egy sárkány.

És miután elhaladt a sárga Nap mellett, meglátta lábai alatt a Földet.
 Látta Mexikót, amely úgy terült el, mint egy fehér mellbimbójú, barnabőrű asszony.
 Csodálkozva közelebb lépett és lenézett Mexikóra,
 Vonatjaira és vasutaira és automobiljaira,
 Kőből épült városaira és szalmakunyhóira,
 És azt mondta: Ez bizony nagyon furcsának látszik!
 Egy felhő ölében ült és látta a férfiakat, akik idegen felügyelők alatt dolgoztak a mezőkön.
 Látott férfiakat, akik vakok voltak *aguardiente*-okozta részegségükben
 Látta, hogy a nők nem tiszták,
 Látta valamennyiük szívét, amely fekete és nehéz volt, mert a harag köve feküdt a mélyén.
 Bizony, mondta, különös nép ez, amelyet itt találtam!
 Ekkor aztán előrehajolt a felhőn és ezt mondta magában:
 Lekialtók hozzájuk.
 Hollá! Hollá! Mexicanos! Nézzetek csak egy pillanatra felém!
 Fordítsátok csak ide a szemeteket, Mexicanos!
 De nem fordultak oda és egyetlen egy sem nézett feléje.
 Hollala! Mexicanos! Hollala!
 Ezek süketek, mint az ágyú, mondta magában.
 Erre lefújta rájuk, hogy arcukon érezzék lehelletét.
 De eltompultságukban egyikük sem vette észre.
 Hollala! Micsoda nép ez!
 Valamennyi egészen fásult!
 Hulló csillag szaladt végig az égbolton, mint egy fehér kutya.
 Quetzalcoatl hangosan füttyentett neki, kétszer, mire a csillag behullott a kezébe.
 És a tenyerén feküdt és ott kihült.
 Ez volt a Változás Köve.
 Ime, ez a Változás Köve, mondta magában.
 Aztán egy darabig dobálta a kezében és játszott vele.
 De hirtelen észrevette a vén tavat és beledobta.
 A csillag beleesett.
 És erre két férfi fölpillantott.
 Hollala! - mondta, - Mexicanos!
 Hát ketten már felébredtetek?
 Felnevetett és az egyik férfi meghallotta a nevetését.
 Mit nevezsz! - kérdezte az első férfi Quetzalcoatltól.
 Első emberem hangja kérdezi tőlem, hogy miért nevetek!
 Hollala, Mexicanos! Hiszen ez mulatságos!
 Látni őket ilyen koszosan és elhanyagoltan!
 Hé! Te első ember, aki a nevemet viseled! Hallgass ide!
 Ime az én jelem!
 Készíts számomra egy helyet.
 Küldd vissza Jézusnak az Ő képmásait és Máriának és az összes Szenteknek is az övéiket.
 Mosakodjatok meg és dörzsöljétek be olajjal a bőrötöket,
 A hetedik napon minden férfi mossa meg magát és olajozza be az ő bőrét és ugyanezt tegye minden nő.
 Ne engedjen állatot hozzáérni a testéhez, mégcsak a haja árnyékán keresztül sem.
 És mondd meg ugyanezt az asszonyoknak is.
 Mondd meg nekik, hogy valamennyien bolondok és ezért nevetek rajtuk.
 Amint megláttam őket, első dolgom az volt, hogy nevessek ennyi ostobaság láttán.
 Milyen esetlenek, milyen békák, mintha kő volna a gyomrukban.

Mondd meg nekik, hogy olyanok, mint a békák, amelyeknek kő van a gyomrukban és ezért nem tudnak ugrani!
 Mondd meg nekik, hogy ki kell vetniök a követ a gyomrukból.
 Meg kell szabadulniok nehézségüktől és az esetlenségüktől.
 Mert különben valamennyit elpusztítom!
 Megrázom a földet és elnyelem őket városaikkal együtt.
 Tüzet és hamut küldök rájuk és fölégetem valamennyiüket.
 Mennydörgéssel megfagyasztom bennük a vért, mint ahogy a tej megsavanyodik.
 És akkor romlott vért fognak hullatni a dögvészben.
 Még a csontjaikat is összezúzódom.
 Mondd meg ezt nekik, te első ember, aki a nevemet viseled!
 Mert a Nap és a Hold élnek és csillogó szemmel figyelnek.
 És a Föld is él és kész arra, hogy lerázza őket magáról, mint a bolhákat.
 Ég a csillagok már tartogatják köveiket, hogy a férfiak arcába vágják.
 És a levegő, amely jótékony lehetetet fúj az emberek és állatok orrcimpáiba:
 Készen áll, hogy ártó lehetetet fujjon rájuk, hogy valamennyien elpusztuljanak.
 A csillagok és a Föld és a Nap és a Hold és a Szelek!
 Valamennyien készülődnek, hogy haditáncot járjanak körülöttetek, emberek!
 Csak egy szót szólok és nekilátnak!
 Mert a Nap és a Csillagok és a Föld és maguk az Esők is már belefáradtak abba,
 Hogy az élet értelmét odacipeljék nektek.
 És azt mondja egyik a másiknak: Vessünk véget
 Ezeknek a rosszszagú embereknek, ezeknek a békáknak, amelyek nem tudnak ugrani,
 Ezeknek a kakasoknak, amelyek nem tudnak kukorékolni,
 Ezeknek a disznóknak, amelyek nem tudnak rőfögni,
 Ennek a húsnak, amely bűzlik,
 Ezeknek a szavaknak, amelyek laposak,
 Ennek a pénzsóvárgásnak,
 Ezeknek a fehér embereknek és vörös embereknek és sárga embereknek és barna
 embereknek és fekete embereknek,
 Akik sem fehérek, sem vörösek, sem sárgák, sem barnák, sem feketék,
 Hanem valamennyien piszkosak!
 Rendezzünk nagytakarítást a világban,
 Mert az emberek olyanok a Föld testén, mint a tetvek,
 Amelyek lyukakat rágnak a Földbe.
 Ez az, amiről a Csillagok és a Nap és a Hold és a Föld és a Szelek és az Esők
 Beszélgetnek egymással és ez az, amit csinálni akarnak!
 Mondd meg tehát az embereknek, hogy Én érkezem,
 Tartsák tehát tisztán magukat kívül és belül
 Hengerítsék le a sírköveket lelkükről és gyomruk ürege felől,
 Készüljenek emberekké válni,
 Mert különben Én majd másra készülődöm!

Kate újra meg újra elolvasta ezt a hosszú cédulát és hirtelen úgy tűnt neki, mintha valami forgószelelhozta sötétség borította volna el a napot. Megitta kávéját a verandán. A tömör *papaya*-csoport gőzölgöni látszott, mintha minden gyümölcse egy-egy nagy csöpp lett volna valami életen-kívüli-élet forrásának láthatatlan vizéből. Úgy tűnt neki, mintha víziószerűen látná a Világegyetem nagy áradását és keringését, amelyben az emberek jelentéktelenebbeknek tündek, mint a virágok mézét szívó zöld legyek. Mintha csak paraziták lettek volna a Föld arcán!...

Lesétált a partra. A tó kékesen ragyogott a délelőtti napfényben. A szemközti hegyek halványan, kiszáradva és csipkésen emelkedtek, mint valami pusztaság hegységei. Csak lábuknál, a tó közelében sötétlettek fák és bukkantak elő a falvak fehér foltjai.

A közelben, szemben a nappal, öt tehén állt és fejét lehajtva kortyolta a vizet. Nők térdeltek a köveken és töltögették a vörös kancsókat. A part nyúlványain felállított villás botokon rongyos halászhálók száradtak. Az egyik hálóra egy kis madár telepedett, szembenézve a nappal: olyan piros volt, mint egy csepp friss vér, amely egyenesen a levegő üteréből buggyant ki.

A fák alatt, a szalmakunyhók felől, az ő vízicsirkés kölyke bicegett feléje, valamit szorongatva a markában. Kinyitotta a tenyerét Kate előtt: három olyan kis főzőtalacska, *ollita* feküdt benne, amelyet valamikor régen a bennszülöttek dobáltak be a vízbe ajándécul az isteneknek.

- *Muy chiquitas!* - szólalt meg a fiú nyersen, mint valami kis alkudozó kereskedő. - Megveszed?

- Nincs pénzem. Majd holnap, - felelte Kate.

- Holnap? - kérdezte a fiú röviden, mint egy pisztolycsattanás.

- Holnap.

A fiú úgy látszik már megbékült vele, ő azonban még nem felejtette el a kölyöknek a vízicsirkét.

Valaki szépen, hangosan énekelt bele a friss vasárnapi reggelbe, mintha maga is gyönyörködne a hangjában.

Egy fiú lopakodott egy hurokkal, sompolyogva, mint a macska, hogy megfogja a kis madarakat. A kis, friss vércsepphez hasonló vörös madár a csaknem láthatatlan halászhálón csicsereggett, aztán egy szempillantás alatt elröpült. A fiú továbblopakodott a szép zöld fűzfák alatt, bukdácsolva a homokban a nagy gyökereken.

A víz széle mentén négy sötét madár röpült, kinyújtott nyakkal, himbálódzó, egyenletes repüléssel, szinte némán sűrűlve a tó hallgatag felszínét.

Kate megszokta ezeket a reggeleket a tó mellett, amelyek mindig halálosan lenyűgözték. Vércsepphez hasonló skarlátvörös madarak az élénkzöld fűzfán. Az *aquador*, ahogy a lakása felé igyekszik, vállán egy rúddal, amelynek mindkét végéről két meleg vízzel telt nehéz, négyszögletes petróleumkanna lóg. A meleg forrástól jön és hozza az asszony naponkénti fürdővizét. A fiatal legény mezítláb, lassan halad terhe alatt. Egyik térde is egész mezítelen. Sötét, kellemes arca eltűnik a széleskarimájú kalap árnyékában és így lépked némán, gondolatlan ürességgel, ami már szinte olyan, mint maga a halál.

Kis csoportokban sötét fejek állnak ki a vízből, mint bukdácsoló, fekete vízimadarak. Tényleg madarak? Vagy talán emberfejek? Csakugyan emberi élet ez, vagy valami közbenső jelenség, amely most kiemeli sárgás, nedves, víztől csillogó vállát és sötét fejét a tóból?

Pontosan ismerte az ilyen napok lefolyását. A napgolyó lassanként egyre nagyobb, egyre erősebb tűzű lesz a levegőben, a feje fölött. Az elektromosság láthatatlanul sűrűsödik, ahogy a délután közeleg. A part elterül az izzó hőségben és bűzlik a hulladékoktól és az élőlények szemetétől.

Minden bizonytalan színt kap a végtelen napsütésben, ahogy a levegő észrevehetetlenül sűrűsödik. Kate ilyenkor szinte érezte a tarkóján az elektromosság nyomását, mint valami forró vasat. Ez úgy elkábította, mint a morfium. A felhők mint fehér koronájú fák emelkedtek ki a hegyek mögül, miközben a délután csöndben úszott előre, fölemelkedtek és sötét ágait gyorsan kinyújtóztatták az ég felé, amelyen a fényszikrák úgy villódnak, mint a madarak.

A délutáni szieszta kellős közepén aztán hirtelen feldübörög a mennydörgés és megered az eső hideg zuhogása.

Elérkezik az uzsonnaidő, aztán az este. Az utolsó vitorláshajók, amelyek indulásra készen állnak, várják a szelet. A szél nyugati irányból fúj; a keletnek és délnek tartó bárkák már útrakeltek és vitorlájuk eltűnt a távolban, messze a tavon. De a nyugati irányban készülődő hajók még várnak, várnak, mialatt a víz egyhangúan csobog fekete, lapos faruk alatt.

Egy Tlapaltepecből való nagy bárka, amely sok embert hozott magával nyugatról, még mindig várakozott, későn az éjszakában. Néhány méternyire benn a vízben horgonyzott és utasai alkonyatkor sorra érkeztek a sötét partra, fáradtan a napi munkától, hogy felmenjenek a fedélzetre. Egy csoportban tolongtak a csapkodó víz szélén.

A nagy, széles, laposaljú bárka fakorlátjával és egyetlen egyenes árbocával feketén feküdt néhány méternyire a vizen a sötét éjszakában. Egy lámpa égett a fatető alatt, egy másik pedig a part felé világított. Arra volt az utasok fedélzete.

Valahonnan egy föltűrt nadrágos, alacsony ember került elő, hogy fölvigye az embereket a fedélzetre. A férfiak megálltak, háttal neki, szétterpeszkedett lábakkal, ő meg hirtelen alájuk bukott, fejét bedugta lábaik villájába, aztán felegyenesedett és ezzel vállára kapta a férfit. Így lábolt át a vizen a fekete bárka felé és letette élő terhét a fedélzeten.

Ha nőről volt szó, akkor leguggolt előtte, a nő pedig ráült a vállára. Jobb karjával átfogta a nő lábát, ő meg átkarolta sötét nyakát. Így vitte sorban a nőket a hajóra, mintha ebben egyáltalán semmi sem volna.

A bárka csakhamar megtelt emberekkel. Ott ültek a fedélzetre terített pokrócokon, hátat fordítva a bárka oldalának. Kosarak csüggtak le a gerendás tetőről és imbolyogtak, ahogy a bárka ingadozott. Férfiak kiterítették serapejüket és belecsavaróztak, hogy aludjanak. A lámpás fénye megvilágította őket, ahogy itt üldögéltek, vagy feküdtek, aludtak vagy dűnnyögve beszélgettek.

Egy alacsony nő bukkant fel a sötétségben, aztán hirtelen ismét viasszaladt. Úgy látszik, elfelejtett valamit. De a bárka mégsem indult el nélküle, mert a szél még mindig nem fordult meg.

A karcsú árboc fölmagasodott, a nagy vitorla szétteregetve hevert végig a fedélzeten, indulásra készen. A tetőzet alatt, ahol a lámpa imbolygott, az emberek elnyújtózva aludtak. Lehet, hogy éjfélig sem tudnak elindulni. Aztán majd végigmennek a parton, Tlapaltepecbe, ahol földnyelvek ugranak ki a tó végén, majd a megdermedt, örökre kihalt plaza következik, élettelen, kiszáradt, fekete vályogházaival, rombadőlt uccáival, Pompéjiéhez hasonló, furcsa, temetői csendjével.

Kate mindezt jól ismerte. Különössége és halálszerűsége rémületet és valami misztikus borzongást kavart fel benne.

De ma, ma nem fogja elögyelegni az egész délelőttöt a parton. Át kell mennie motorcsónakon Jamiltepecbe, hogy meglátogassa Ramont... Hogy beszéljen vele Ciprianoval való házasságáról!

Áh, de hát hogyan menjen feleségül Ciprianohoz és hogyan vesse bele testét ebbe a megsemmisülésbe? Hogyan engedheti magára nehezedni ezt a sötétséget, ezt a furcsa homályt, amely agyonnyomja a súlyosságával? Hogyan haljon meg a halál előtt és hogyan távozzék az élők sorából, amikor még mindig él a Nap alatt?

Nem! Akkor inkább elmenekülni a fehér emberek országába!...

De azért elment, hogy megállapodjék Alonzoval a motorcsónak ügyében.

XVII. FEJEZET.

A negyedik himnusz és a püspök.

A köztársaság elnöke, mint új seprő, kissé talán túlságosan is jól söpört ahhoz, hogy az általában tetszhetett volna. Így aztán „rebellio” támadt. Nem volt ugyan valami nagyméretű zavargás, de azért természetesen ez is rablást, útonállást, kifosztott falvakat jelentett.

Ramon elhatározta, hogy nem engedi magához férkőzni a politikát. De az egyház és az egyházzal együtt Cortes lovagjai, meg bizonyos „fekete”-párt már készülődött ellene. A papok azzal kezdték őt vádolni a szószékekről - persze nem túl hangosan - hogy becsvágyó Antikrisztus. Mégis, amíg Cipriano és Ciprianoval együtt a nyugati hadsereg a háta mögött állott, nem kellett semmitől sem tartania.

Lehetséges volt azonban, hogy Ciprianonak el kell majd vonulnia innen a kormány védelmére.

- Mindenek fölött, - jelentette ki Ramon - nem akarok politikai tényező hírébe kerülni. Nem szeretnék eltolódni egyik párt irányában sem. Amíg elszigetelve tudok maradni, addig igyekszem mindezt elkerülni. De az egyház végül mégis át fog kergetni a szocialisták oldalára, a szocialisták pedig el fognak árulni az első adandó alkalommal. Nem magam miatt csinálom ezt. Az új vallás miatt. Mert a legbiztosabb mód arra, hogy megöljék - márpedig meg lehet ölni épügy, mint minden más dolgot - az, hogyha ez összeköttetésbe kerül bármelyik politikai párttal.

- Mért nem látogatod meg a püspököt? - kérdezte Cipriano. - Én magam is meg szándékozom látogatni. Végre is nem hiába vagyok a nyugati hadosztály parancsnoka.

- Igen, - felelte Ramon lassan. - Meg fogom látogatni Jimenezt. Már gondoltam erre. Igen, ki akarok használni minden lehetőséget, amire csak mód kínálkozik. Montes mellettünk fog állni, mert gyűlöli az egyházat és gyűlöl minden kívülről jövő befolyást. Azonkívül pedig kivihetőnek tartja, egy „nemzeti” egyház alapítását. Nos, én magam nem törődöm semmiféle nemzeti egyházzal. Az embernek csak a saját népe nyelvét kell beszélnie. Tudod, hogy a papok eltiltották a népet a himnuszok olvasásától?

- Mit számít az? - legyintett Cipriano. - Manapság az emberek ha semmi mások, de legalább perverzek. Annál inkább fogják olvasni őket.

- Lehet. Én nem veszek róla tudomást. Ezt az új legendát, ahogy nevezik, addig ápolom, amíg a talaj termékeny. De szigorúan be kell hunynunk a szemünket mindenféle kis „érdekelágazással” szemben.

- Ramon! - szólalt meg Cipriano. - Mi lenne, ha Mexikót egészen Quetzalcoatl országává tudnád változtatni?

- Én leszek Quetzalcoatl Első Embere, - egyebet nem tudok.

- Semmi mással a világon nem törődöl?

Ramon mosolygott. Cipriano szemében már a szent háború szikrázását látta.

- Szeretnék, - mondta mosolyogva - a föld kezdeményezőinek egyike lenni. Egyike a dolgok elindítóinak. Minden országnak legyen meg a maga megváltója, Cipriano, vagy helyesebben minden népnek a maga Megváltója. És minden egyes nép Első Embere tenné ki együttvéve a világ természetes arisztokráciáját. Szükségünk van arisztokratákra, ezzel tisztában vagyunk. De *természetes* arisztokráciára, nem pedig mesterségesre. Valamilyen úton-módon a világot

szervesen egyesíteni kell az emberek világává. De ténylegesen és nem elvont módon, nem ligákkal és népszövetségekkel és nemzetközi programokkal. Ah, Cipriano! Mindez olyan, mint valami nemzetközi dögvész. Az egyik nagy fa levelei nem függhetnek egy másik fa törzsén. A föld népfajai olyanok, mint a fák, úgy hogy végeredményben se nem egyesülhetnek, se nem keveredhetnek. Külön állnak egymástól, mint a fák. Mert különben összezsúfolódnának, gyökereik összekuszálódnának és ez élet-halálharcot eredményezne. Csak a virágok útján történhetik keveredés. Márpedig minden fajnak a virágai az illető faj természetes arisztokratái. A világ szelleme *akkor* virágról-virágra szállhatna, mint egy szökdelő madár és lassan megtermékenyíthetné a virágzó nagy fákat. Csak a természetes arisztokraták emelkedhetnek nemzetük fölé, de még ők maguk sem emelkedhetnek fajukon túl. Csak a világ természetes arisztokratái lehetnek nemzetköziek, kozmopoliták, vagy kozmikusak. Ez mindig is így volt. Maga a köznép épp annyira nem képes rá, mint ahogy egy mangófa levelei nem nőhetnek rá egy fenyőre. Így tehát, amikor azt akarom, hogy a mexikóiak tanulják meg Quetzalcoatl nevét, ez azért van, mert saját vérük nyelvén akarok hozzájuk beszélni. Azt akarom, hogy a teuton-világ ismét a Thor és Wotan és az Igdrasil-fa fogalmaival gondolkodjék. És azt akarom, hogy a druida-világ lássa be őszintén, hogy az ő misztériumuk a fagyöngyben rejtőzik és hogy ők maguk az élő, de eddig eltemetett Tuatha De Danaanok. Egy új Hermes kell, hogy visszajöjjön a földközi tengeri népek számára, egy új Astaroth Tuniszba, Mithra Perzsiába, a régi Brahma Indiába és a legvénebb Sárkány Kinába. Akkor én, Cipriano, én, Quetzalcoatl Első Embere, veled, Huitzilopochtli Első Emberével és talán feleségeddel, Itzpapalotl Első Nőjével miért ne találkozhatnánk biztonságos lélekkel a világ más nagy arisztokrataival, Wotan Első Emberével és Freya Első Asszonyával, Hermes Első Urával és Astarte Hölgyével. Brahma Legelőkelőbbjével és a Legnagyobb Sárkány Fiával? Én mondom neked, Cipriano, akkor ujulna meg a világ, hogyha a nyugat Első Urai találkozhatnának a Dél és a Kelet Első Uraival, a Lélek Völgyében. Igen, a világnak van egy lelki völgye, amelyben nem ipari és kereskedelmi városok állnak. És minden misztérium tulajdonképpen *egyetlen* misztérium, csak az emberek kénytelenek ezt különféleképpen látni. A hibiscus, a bogáncs és az encian valamennyien az Élet Fájának virágai, de távol vannak egymástól az életben és így is kell, hogy legyen. És én vagyok a hibiscus, te vagy a yucca-virág, a te Caterinád a vad nárcisz, Carlota pedig a fehér lilium. Csak négyen vagyunk és íme, már mi is milyen különös csokrot alkotunk. Így van ez. A föld férfiai és asszonyai nem gyártott holmik, hogy egymással helyettesíthetők lennének. De az Élet Fája *egyetlen* fa, amint azt tudjuk is, amikor lelkünk kinyílik a legvégső virágzásban. Nem változtathatjuk meg magunkat és ezt nem is akarjuk. De amikor lelkünk kitárul a legvégső virágzásban, akkor mi, mint virágok, egyetlen misztériumban osztozunk minden más virággal, túl bármely levél és szár és gyökér tudatán, valami transzcendentális módon. De ez nem is számít. A jelen pillanatban nekem a magam útján kell küzdenem Mexikóért és neked is a magadén. Menjünk tehát és lássunk hozzá.

Azzal ment és felkereste műhelyeit és embereit, akik utasításai alapján dolgoztak, Cipriano pedig leült levelezéséhez és katonai terveihez.

Mindkettőjüket megzavarta puffogásával egy motorcsónak, amely besiklott a kis öbölbe. Kate érkezett, a feketekendős Juana kíséretében.

Ramon fehér ruhájában, kék és fekete mintás selyemövével és a Quetzalcoatl-szem türkisz-berakásával díszített széles kalapjában ment eléje. Az asszony is fehérben volt, egyébként pedig zöld kalap és halványsárga selyemsál volt rajta.

- Örülök, hogy ismét eljöhettek, - mondta, kezét nyújtva a férfinak. - Jamiltepec olyasfajta hely lett számomra, mint Mekka, amely után egész lelkem vágyakozik.

- Akkor hát miért nem jön gyakrabban? Pedig igazán szeretném, ha jönne.

- Félek, hogy zavarom.

- Nem. Sőt inkább segítene azzal, ha jön.

- Óh! - kiáltotta az asszony. - Én gyáva vagyok és kételkedem a nagy vállalkozásokban. Azt hiszem, ez attól van, mert alapjában semmiképen sem szeretem a nép tömegeit. Attól tartok, hogy talán le is nézem az embereket: nem akarom, hogy megérintsenek és én nem akarom érinteni őket. Így hát hogyan színleljem, hogy valami... valami Üdv-hadsereghez tudnék csatlakozni. Ami persze utálatos megfogalmazása a dolgoknak!

Don Ramon nevetett.

- Magam is így vagyok vele, - jegyezte meg. - Én is utálom és lenézem tömegekben az embert. Ezek azonban az *én* népem.

- Amióta csak élek, amióta csak emlékezni tudok... Azt mondják rólam, hogy amikor négy-éves kislány voltam és szüleim egy nagy ebédet adtak, lehozattak a nőrszömmel, hogy jóéjszakát kívánjak a vendégeknek, akik valamennyien ki voltak csípve és ettek és ittak. Azt hiszem, csupa kedves dolgot mondtak valamennyien nekem, ahogy azt már szokták. Én azonban csak ennyit feleltem: *Valamennyien majmok vagytok!* Óriási sikerem volt! Pedig tényleg ezt éreztem már mint gyermek és ezt érzem most is. Az emberek az én szememben valamennyien majmok, amelyek csak különböző módokon viselkednek.

- Még a legközelebbi hozzátartozói is?

Kate egy pillanatig habozott. Aztán kissé kényelmetlenül vallotta be:

- Igen! Attól tartok, hogy ők is. Mind a két férjem - még Joachim is - valahogy, a kis ostobaságokban tanúsított csökönyösségükkel, valahogy úgy tűntek, mint a majmok. Borzasztó megdöbbenést éreztem Joachimmal szemben, mikor meghalt. Ezt gondoltam magamban: Micsoda gyöngye kis majom volt ez, akire én a véretem pazaroltam? Nem gondolja, hogy ez borzalmas?

- De igen. Viszont azt hiszem, hogy vannak pillanatok, amikor *valamennyien* hasonlóképpen érezünk. Vagy éreznénk, ha mernénk. De ezek csak pillanatok.

- Néha úgy gondolom, - szólt közbe a nő, - hogy ez az én *állandó* érzésem az emberekkel szemben. Szeretem a világot, az eget, a földet és a túlvilág szent misztériumát. De az emberek - igen, azok valamennyien csak majmok a szememben!

A férfi érezte, hogy lelke mélyén igaza van.

- *Puras monas*, - mondta magában spanyolul. - *Y lo que hacen, puras monarias*. Valamennyien majmok! És amit csinálnak, az csak majomság!

Majd hozzátette: - De önnek gyermekei is vannak!

- Igen, igen, - felelte az asszony, önmagával küszködve. - Első férjem gyermekei.

- No és ők is? *Monas y no mas?*

- Nem! - mondta az asszony megborzongva és szinte önmagára neheztelve. - Csak részben.

- Ez rossz, - jegyezte meg a férfi fejcsóválva. Majd így folytatta: - Dehát mi egyebek az én saját gyermekeim a szememben, mint kis majmok? És az anyjuk... és az anyjuk... ah, nem! Senora Caterina! Mindez nem helyes dolog. Az embernek el kell különítenie magát személyektől, emberektől. Ha egy rózsabokorhoz megyek és azzal akarok őszinte lenni, az csúf dolog, ami végeredményben fáj nekem. De az embernek mégis el kell szakadnia személyektől és személyiségektől és csak úgy nézni az embereket, mint ahogy a fákat nézzük valami tájon. Az emberek bizonyos értelemben uralkodnak rajtunk. Bizonyos értelemben az emberiség uralkodik a tudatunkon. Így aztán gyűlöljük az embereket az emberiséggel együtt és szaba-

dulni szeretnénk tőlük. De a szabadulásnak csak egyetlen egy útja van: rajtuk kívül valami teljesebb életet elérni.

- Dehát ezt teszem! - kiáltotta Kate. - Egyebet sem csinálok! Amikor Joachimmal teljesen egyedül voltam egy házban, minden munkát egyedül végeztem és senkit sem ismertünk, csak éltünk és éreztük egész idő alatt ezt a teljesebb életet: akkor szabad és boldog voltam.

- Hát ő? - kérdezte Ramon. - Ő is szabad és boldog volt?

- *Alapjában* az volt. De itt merült fel azután a majomszerűség. Nem bírta el, hogy megelégedett legyen. Muszáj volt valami „népnek” és valami „ügynek” lennie, csak azért, hogy kínozza magát velük.

- Dehát akkor miért nem tud ön is egész egyedül élni a házában nélküle? - kérdezte a férfi. - Miért utazik és miért tanulmányoz embereket?

Az asszony haragosan hallgatott. Nagyon jól tudta, hogy képtelen teljesen egyedül élni. Az üresség összezúzza. Szüksége van egy férfire, aki lelkében az ürt betöltse, aki egyensúlyban tartsa. De ha azután volt is ilyen férfi, szívének legmélyén lenézte, mint ahogy lenézett egy kutyát vagy egy macskát. Önmaga és az emberiség között csak egy halvány, de megoldhatatlan ellentét köteléke volt.

Természeténél fogva szabadon gondolkozó volt és igyekezett meghagyni más embereknek is a szabadságát. Szolgái mindig ragaszkodtak hozzá és fölületes ismerősei valamennyien szerették és csodálták. Volt benne valami aktív életerő és bizonyos, mindig felszínre kerülő *joie de vivre*.

De mindezek alatt lappangott a lelkében a leküzdhetetlen megvetés, sőt szinte utálat az emberek iránt. Több volt ez, mint gyűlölet; ez már valóságos utálat volt. Akárkiről, akárhol, akármikor volt is szó, kis idő múlva mindig rájött ez az utálat. Még az anyja, az apja, a nővérei, az első férje, még a gyermekei is, akiket szeretett és Joachim, aki iránt oly szenvedélyes szerelmet érzett, még ezek is, akik ily közel voltak hozzá, némi idő után valami utálatot és berzenkedést váltottak ki belőle és bizony sokszor kívánta, hogy bárcsak véglegesen és tökéletesen elszakadhatna tőlük.

De nincs a világon végleges és tökéletes elszakadás: vagy legalább is sohasem lehet végleges, amíg az ember önmagát nem veti le a mélységbe!

Így állt a dolog Katevel is. Amíg le nem veti magát a halál végső, sötét mélységébe, sohasem fog megszabadulni ettől a mélységes és feneketlen utálatától az emberi lényekkel szemben. Rövid érintkezéseit velük kellemeseknek, sőt néha izgalmasaknak is találta. De a szorosabb kapcsolatot, vagy pláne a tartós, rövidebb-hosszabb időközökben megújuló kapcsolatot mindig ellenállhatatlan undor kísérte.

Leült Ramon mellé egy padra, a fehérvirágú leanderfa alá, az alsó kertben. A férfi arca közömbös és nyugodt volt. A csendességben szinte fájdalmasan és émelyegve érezte meg az asszony lelkiállapotát és ismerte fel saját érzéseit is, amelyek az ember személyével kapcsolatban pontosan ugyanilyenek voltak. A pusztá, személyes kapcsolat, a pusztá emberi kapcsolat őt magát is utálattal töltötte el. Carlotát utálta. Katet is utálta. Sőt néha még Ciprianot is utálta.

Ez azonban akkor és azért történt, amikor valami pusztán emberi, személyes alapon került össze velük. Ez mindig baj volt, mert ilyenkor utálta őket és gyűlölte önmagát.

Más alapon kell összekerülnie velük, olyan területen, ahol az érintkezés egészen másfajta: nem testi, elszigetelt és minden intimitástól mentes. Lelke másfelé volt érdekelve, mégpedig

olyan mértékben, hogy lelkének magját nem volt szabad senkihez hozzákötnie. Az ember lelkének magja egy vagy más módon egyedül csak Isten felé fordulhat!

Még Ciprianóban volt a legbiztosabb. Cipriano meg ő, még ha szenvedélyesen ölelkeztek is egymással, amikor hosszabb távollét után találkoztak, csak úgy ölelkeztek, hogy tudatában voltak egymás örök és leküzdhetetlen magányosságának, amely olyan, mint az Esthajnalcsillag magányossága.

De a nők ezt nem akarják. Azok ragaszkodnak az intimitáshoz - márpedig az intimitás egyben mindig utálatot is jelent. Carlota örök és szoros azonosságra vágyott Ramonnal, ennél fogva gyűlölte őt és gyűlölt mindent, amiről azt hitte, hogy eltávolítja a férfit a vele való örök és szoros azonosságtól. Pedig ez borzalmas vágy volt és a férfi ennek tudatában is volt.

A férfiaknak és nőknek tudniuk kellene, hogy teljességgel lehetetlen egyesülniük e földön. A legmélyebb csókban, a leggyöngédebb érintésben is van valami kis szakadék, amely akkor sem hidalható át, ha bármilyen keskeny, ha bármennyire úgy látszik is, hogy nincs. Alázattal meg kell hajolni és alkalmazkodni kell ehhez a szakadékhoz. Még ha megeszem is Krisztus testét és megiszom is a véré, Krisztus akkor is Krisztus marad és én *én* maradok és a szakadék áthidalhatatlan. Lehet egy asszony drágább a férfinak, mint a saját élete, a férfi akkor is megmarad férfinak és a nő nőnek és a szakadék sohasem zárulhat be. Minden áthidaló kísérlet nem egyéb, mint szentségtörés és bűn a Szentlélek ellen.

Ez az, amit csak a túlvilágról és csakis egymagunk kaphatunk meg. Az *én* legvégső kiteljesedése a világok végéről, az Esthajnalcsillagból jön. A többi csak felvett valami. Minden, ami a hatalmas világegyetemből összegyűl az egyénben, találkozhatik és érintkezhetik azzal, ami hasonlóképpen összegyűlt szeretetében. De ez soha, soha nem lehet az ember lelkének magja.

Hogyha megtalálhatnók lelkünk magját, fel kellene adnunk felvett énünket, hétköznapi énünket és egymásután mindent le kellene vetnünk, hogy tudatunk teljes kikapcsolásával találkozassunk az Esthajnalcsillagban. A test, a lélek és szellem átlényegülhet az Esthajnalcsillaggá. De átlényegülés nélkül sohasem juthatunk oda. Csak hasztalan cibálhatjuk a pányváinkat!

Ramon már jól tudta, hogy mi az, cibálni a pányvát. Szinte darabokra szakadt az erőlködésben, amíg megtalálta az utat, amelyen kiléphet önmagából, és találkozhatik azzal a legbensőbb maggal, minden lét és élet magjával, amelyet ő Esthajnalcsillagnak nevezett, mert hát az ember kénytelen nevet adni minden dolognak. Amíg megtanulta, hogy lelkének magjával, Esthajnalcsillaggá való átlényegülés útján és *ott*, csakis ott találkozhatik embertársaival!

Jól tudta már, hogy mi az, csalódni és állandóan csalódni! Carlotában például tökéletesen csalódott. Az asszony igényt formált hozzá, ő pedig ellenkezéssel húzódott vissza tőle. Még az is, hogy Carlota jelenlétében födetlen mellel járt, az is öntudatos és tüntető mezítelenség volt. Viszont az asszony éppen ezért formált hozzá jogot, mint saját tulajdonához.

Ha az emberek a dolgok magjában kerülnek össze, akkor sem mezítelenek, sem felruházottak, az átlényegülésben tökéletesek és nem bonthatók részekre. A végső, tökéletes erőben benne van az ártatlanság ereje is.

Ramon, ahogy ott ült a padon Kate mellett, szomorúan érezte gyöngeségét és tehetetlenségét. Harmadik himnuszából is ez a harag és keserűség szólt. Carlota szinte keserítette a szívét. Mexikóban zavargó elemek sajátították ki az eszméit és gúnyt űztek belőle. Benyomultak az egyik városbéli templomba, kihajigálták a szentképeket és helyükbe egy groteszk, papírmáséból készült Judás-figurát akasztottak, melyet a mexikóiak husvét tájban fel szoktak robbantani. Ebből természetesen botrány kerekedett. Cipriano pedig, amint akármilyen kis időre saját elfoglaltsága után nézett, menthetetlenül visszaváltozott mexikói tábornokká, mert

az a lehetőség, hogy kiélje személyes ambícióját és érvényesítse saját egyéni akaratát, - erősebbnek bizonyult nálánál. Aztán jött Kate a benne gyökeredző pusztaság tagadásával, azzal az akaratával, hogy felrobbantsa az egész világot!...

Érezte, hogy bátorsága csügged és tagjai mintha megbénulnának. Egyetlen egy dolog van, amit az ember igazán meg akar valósítani, egész életében: az, hogy megtalálja az utat istene felé, Esthajnalcsillaga felé és ott egyedül maradhasson önmagával. Azután az Esthajnalcsillagban üdvözölhesse embertársát és örülhessen a nőnek, aki ezt a hosszú utat vele együtt tette meg.

De megtalálni az utat, messze, messze, valamennyi dolog fényes magjához, az nehéz dolog és egymagában is igénybeveszi az ember minden erejét és bátorságát. Borzalmas egyedül utat törni. De ha hozzá még minden kéz őt rángatja, hogy maradjon meg az emberek világában, ha a szeretet újjai kapaszkodnak beléje és a gyűlölet karmai ragadják meg hajánál fogva, akkor a feladat csaknem lehetetlenné válik.

Ez volt az, amit Ramon e pillanatban érzett: Lehetetlennel próbálkozom! Nem volna-e jobb hagyni az egészet, élvezni az életet, amíg tart és nem reménykedni olyan gyönyörökben, amelyek túl vannak minden lehetséges gyönyörön! Vagy nem volna-e jobb elmenni a pusztaságba és egyedül tenni meg az utat a Csillag felé, ahol végre megtalálnám teljességemet és szentségemet? A remeték útján és azoknak az embereknek az útján, akik elvonultak a pusztaságba imádkozni? Mert az én lelkem bizony vágyakozik a beteljesülés után s fáradt vagyok attól a dologtól, amit az emberek életnek neveznek. Ha már élek, akkor oda akarok menni, ahol én valóban *én* vagyok!

De, mondta magában, mennyire tudnék örülni annak a nőnek, aki velem volna az Esthajnalcsillagban! És milyen öröm volna annak a férfinak a jelenléte, aki ott volna együtt velem! Bizony az Esthajnalcsillag az örömök találkozó pontja lenne számunkra!

Ahogy egymás mellett ültek a padon, Ramon és Kate teljesen megfélelkeztek egymásról. Az asszony visszagondolt a múltjára és a sok utálatra, ami benne kavargott, a férfi pedig előre-gondolt a jövőjére és igyekezett erőt venni nehéz hangulatán.

A csöndben Cipriano jött ki a fölöttük lévő terraszra és körülnézett. Szinte meghökkent, amikor meglátta a két embert ott lenni a padon ülni, a fehér leanderfa alatt, mértőföldekre eltávolodva tőle és a világtól a maguk hallgatásában.

Ramon meghallotta a lépteit és felpillantott.

- Mi is jövünk fel! - kiáltotta, majd felkelt a helyéről és ránézett Katera. - Ne menjünk fel? Nem inna valami hűsítőt, *tepache*-t, vagy narancsszörpöt? Sajnos, nincs fagylaltunk.

- Innék egy kis narancsszörpöt, vagy vizet, - felelte közönyösen az asszony.

Ramon odaintett egy szolgát és kiadta neki az utasítást.

Cipriano is fehér pantallót és blúzt viselt, épp úgy, mint Ramon. Az ő selyemöve azonban skarlátvörös volt, fekete vonalozással, amely kissé a kígyó mintájára emlékeztetett.

- Hallottam önt jönni. De azt hittem, hogy talán megint elment, - mondta némi sötét szemrehányással és valami különös barbár fürkészéssel nézve rá, mint aki nem biztos dolgában. De aztán, hogy megbizonyosodott, még mindig neheztelt rá.

- Még nem mentem el, - felelte az asszony.

Ramon nevetett és egy székbe vetette magát.

- Senora Caterina valamennyiünket majmoknak tart. De azért mégis mulatságosnak találja ezt a különös majomelőadást, - mondta. - Így hát szeretné még egy kicsit végignézni.

Cipriano, vérbeli indián létére, sértve érezte magát büszkeségében és a kis fekete kecskeszakáll az állán egyszerre nagyon önérzetessé vált.

- Ez ugyan nem túlságosan *fair* fogalmazása a dolognak! - nevetett Kate.

Cipriano fekete szeme ellenségesen pillantott rá. Azt hitte, hogy a nő rajta mulat. Tulajdonképpen az asszony női lelke mélyén valóban rajta nevetett. Szinte önmagában gúnyolódott a férfin. Ezt az érzést azonban egyetlen férfi sem bírja elviselni, legkevésbé pedig a sötétbőrű férfi.

- De nem! - tiltakozott az asszony. - Azért van még más érdeklődés is bennem ezenkívül.

- Ah! - gúnyolódott Ramon. - Vigyázzon! Ez a kis könnyörületesség veszélyes dolog.

- Nem! Szó sincs könnyörületességről, - mondta az asszony elpirulva. - Mért ilyen kiállhatatlan hozzám?

- A majmok mindig azzal végzik, hogy végül kiállhatatlanokká válnak a nézők számára, - felelte Ramon.

Az asszony rápillantott és látta a szemében a harag felvillanását.

- Azért jöttem, - mondta Kate - hogy beszéljen nekem a mexikói Pantheonról. Tudomásomra jutott, hogy engem is hajlandók bebocsátani oda.

- Ah, ez jó! - nevetett Ramon. - Egy ritka fajtájú nőténymajom csatlakozása a Ramon-menazsériához! Biztos vagyok benne, hogy jó szám lesz önből. Pedig biztosíthatom, hogy akadt már jó egynéhány csinos istennő az aztékok Pantheonjában.

- Óh, de borzalmas! - mondta az asszony.

- Ugyan, ugyan! - kiáltotta Don Ramon. - Csak ragaszkodjunk a tényekhez, *senora mia*. Valamennyien majmok vagyunk! *Monos somos! Ihr seid alle Affen!* A gyermekek és a csecsemők szájából hangozott el az igazság, mint ahogy Carlota mondja. Látja ezt a kis him-majmot, Ciprianot? Benne az a majomötlet támadt, hogy önt feleségül veszi. Csak szóljon egy szót. Aztán, ha majd ön megunta, vagy ő megunta, akkor ismét elengedi önt. Cipriano barátom tábornok és igen nagy *Jefe*. Ő megteheti önt Majom-Mexikó majomkirálynőjévé, ha parancsolja. És mit tehetnének egyebet a majmok, mint hogy szórakozni akarnak? *Vamos Embobemonos!* Legyek talán én a pap? *Vamos! Vamos!*

Hirtelen vulkanikusan feltörő haraggal felpattant a helyéről és elrohant.

Cipriano csodálkozva bámult Katera. Az asszony elsápadt.

- Mit mondott neki? - kérdezte a férfi.

- Semmit! - felelte az asszony és felkelt a helyéről. - Azt hiszem, jobb lesz, ha most megyek.

Juana előkerült és Alonzo meg Kate hazafelé indultak a tavn. Az asszony valami durcás sértődöttséggel ült a csónak orrában. A nap irtózatosan forró volt és a víz szikrázása vakította. Feltette fekete pápaszemét, amely pedig szörnyű rosszul állott neki.

- *Mucho calor, Nina! Mucho calor!* - ismételte mögötte Juana. A *criada* nyilvánvalóan kissé felöntött a *tepache*-ből.

A halványbarna vizen kis vízi-liliomcsomók úsztak bizonytalanul, egy-egy levelüket feszítve a levegőbe, mint valami vitorlát. A tó mindenütt nyüzsgött ezektől a kis vitorlázó virágcsomóktól. Az erős esőzés belemosta a Lerma-folyó fövenyét a tóba és vele együtt a folyó mocsaras részéről ezeket a virágokat is, vagy harminc mértföldnyi távolságról. Most aztán lassan úsztatva őket a belső tó vizén, egész addig, ahol a partok már kezdtek eliszaposodni és a távolba vesző Santiago-folyó, amely a tóból ered, egészen elapadt.

Ramon aznap írta negyedik himnuszát:

Mit látott Quetzalcoatl Mexikóban?

Kik ezek a különös arcok Mexikóban?

Halvány arcok, sárga arcok, fekete arcok?

Ezek nem mexikóiak!

Honnan jöttek és miért?

Óh, Két Út Ura: ezek az idegenek.

Ezek a semmiből jöttek.

Néha azért jönnek, hogy megtanítsanak bizonyos dolgokra,

Leggyakrabban azonban egyszerűen csak kapzsiak.

Mit akarnak?

Akarják az aranyat, akarják a hegyekből az ezüstöt,

És az olajat, sok olajat a partról.

Kiszedik a cukrot a cukornád nagy csöveiből,

A gabonát a fensíkokról és a kukoricát,

A kávé a meleg vidékek cserjéiről, sőt még a folyékony gummit is.

Magas kéményeket emelnek, amelyek füstölögnek,

Legnagyobb házaikban tartják dübörgő gépeiket,

Amelyek föl és alá mozgatják acélkönyökeiket

És a fonalak miriádjait tartják karmaikban!

Csodálatosak a kapzsiak gépei!

És ti, mexikóiak és peonok, mit tesztek ti?

Mi dolgozunk az ő gépeikkel, mi dolgozunk az ő mezőiken,

És ezért pezokat adnak nekünk, amelyeket mexikói ezüsből vernek.

Mert ők az okosak.

És szeretjük őket?

Nem szeretjük őket és sohasem is fogjuk.

Arcuk visszataszító, de csodálatos dolgokat csinálnak.

És akaratauk olyan, mint vasból való gépeik.

Mit tehetünk?

Homályos dolgokat látok rohanni az országon keresztül.

Igen, uram! Vonatokat és *camion*-okat és automobiloikat.

Vonatokat és *camion*-okat, automobiloikat és aeroplánokat.

Milyen szép, mondja a peon, robogni a vonaton!

Milyen szép beszállni egy *camion*-ba és utazni húsz centavoért.

Milyen szép a nagy városokban, ahol minden száguld és nagy fények világítanak,

kószálni és semmit sem csinálni!

Milyen szép ülni a moziban, ahol a világ minden tájának képei táncolnak a szemünk előtt!

Milyen szép volna, ha mindezeket a dolgokat elvehetnénk az idegenektől és birtokunkba vehetnénk őket!

Visszavenni földjeinket és ezüstünket és olajunkat,

Elvenni a vonatokat és a gyárakat és az automobiloikat.

És örökké csak játszadoznánk velük!

Milyen szép volna!

Óh, ostobák! Mexikóiak és peonok!

Kik vagytok ti, hogy urai lehetnétek e gépeknek, amelyeket nem tudtok csinálni!

Amelyeket csak összetörni tudnátok!

Azok, akik csinálni tudják őket, azok az urai ezeknek a gépeknek,
És nem ti, szegény gyerekek!

Hogyan jöttek át ezek a halvány arcok, ezek a sárga arcok a világ vizein?
Óh, ostobák! Gyengeszívű mexikóiak és peonok!
Talán bizony úgy, mint ti, hogy ültek az ülőkékükön?
Ti egyebet sem csináltok, csak ültök a feneketekeken,
Üres szemmel bámultok, tüzes vizet isztok, veszekedtek és gyilkoltok.
Aztán mint meghunyászkodó kutyák, rohantok halványarcú uraitok parancsára!

Óh, elpuhult szívű, roskadozó térdű,
Meghunyászkodó szellemű és tehetetlen
Kutyák és bolondok, mexikóiak és peonok!
Mire egyébre vagytok jók, mint hogy szolgák legyetek és megrohadjatok?

Nem érdemelték meg istent!

Ime! A Mindenség táplálja nagy sárkányait!

És a Kozmosz sárkányai ismét haragosan berzenkednek.

A haragvó halottak sárkánya, amely a hófehér északon szunnyad

Csóválja farkát álmában, a szél üvölt, a megfagyott sziklák körül,

A hideg halottak szellemei belefütyörésznek a világ fülébe:

Készüljetek a pusztulásra!

Mert én mondom nektek, ezek nem holt halottak, még csak nem is a ti halottaitok.

Ezek azok a halottak, akik az Esthajnalcsillag hullámaiban alusznak élénkülő tagokkal.

Ezek azok a halottak, akik a zuhogó záporban hullatják könnyeiket.

Ezek azok a halottak, akik összébúznak a fagyos északon, borzongva és átkozódva és
gyűlölségtől üvöltve a jég között.

Ezek azok a halottak, akik keresztülbúznak a föld tüzes gyomrán

És szítják a tüzet lángoló keserűségüvé.

Ezek azok a halottak, akik a fák alatt üldögélnek és hamuszürke szemekkel várják
áldozataikat.

Ezek azok a halottak, akik ellepik a Napot, mint fekete légyraj, hogy kiszívják belőle az
életet.

Ezek azok a halottak, akik felettetek állanak, amikor érintitek asszonyaitokat.

És belebúznak az ő méhébe és küzködnek azért, hogy megszülessenek és tolongnak a
kapu körül, amelyet kinyitottatok.

És ficáinkolnak, amikor az bezárul és gyűlölik azt az egyet, aki bejutott, hogy újra
születhessen,

Ezek az élő halottak gyermekei, a halottaké, akik élnek és nem tudnak erőre kapni.

Én mondom néktek, gyász várakozik reátok és valamennyien el fogtok pusztulni

És ha meghaltatok, nem fogtok feltámadni.

Nincsenek holt halottak!

Ha meghaltatok, úgy fogtok vánszorogni, mint törött lábú kutyák

És lesni fogjátok az élet hulladékait és szemetét, a Világűr láthatatlan mezőin.

Azok a halottak, akik szítták a tüzet, szalamanderek lesznek a tűzben.

A víz urainak halottai csillogó sziklák lesznek a tengerben.

Az acélgépek halottai mozgásba mennek át,

A villamosság urainak halottai maguk is villamossággá válnak,

De azoknak a holttesteik, akik semmit sem intéztek, egyáltalán semmit,

Úgy fognak kullogni, mint gazdátlan kutyák az Úr mellékuccáiban,

Keresgélve az Élet szemetében és egymást harapdálva habzó szájukkal.

Azok, akik kormányozták a világ erőit, halottaikban erővé válnak és otthont találnak a halálban.

De ti, ti melyiket kormányoztátok a Kozmosz sárkányai közül?

Van sárkánya a Napnak és az Égnek, sárkánya a Holdnak és a Földnek, sárkánya a sósvíznek és sárkánya a menydörgésnek.

És van sárkánya a csillagok tömegének,

És messze, a középpontban, egyetlen soha nem hunyorító szemével, ül az Esthajnalcsillag sárkánya.

Hódíts! mondja az Esthajnalcsillag. Közeledj a sárkányokhoz és közeledj felém

Mert én édes vagyok, én vagyok a legvégső és a legjobb, az új élet forrása.

De ime, ti erőtlenek, rátok uszítom a sárkányokat!

Össze fogják zúzni csontjaitokat!

És akkor köpni fognak rátok, mint töröttlábú kutyákra,

És halottaitokban semmivé nem tudtok alakulni.

Ime, az Ūr mellékutcaiban halottak kóborolnak, mint nőtény kutyák.

Ime, felszabadítom a sárkányokat! Az észak rettentő fehér sárkányát

Őt, a haragvó halottat, aki csapkod és forog maga körül,

És hideg romlást lehel rátok és melleteket felvérzi.

Szólni fogok a belső tüzek sárkányához,

Ő hozzá, akiben az ágyuk halottai élnek.

Hogy vonja vissza melegét lábaitoktól és lábaitok halálra fognak fagyni.

És szólni fogok miattatok a vizek sárkányának, hogy forduljon ellenetek

És árásszon romlást folyóitokba és esőitekbe.

És várni fogok a legvégső napra, amikor a menydörgés sárkánya felébred a pókháló alatt

Amelyet köréje szőttetek, hirtelen, haragosan megrázza magát,

És villamos töröket szúr csontjaitokba és megalvasztja véreteket, mint a tejet, villamosságának mérgével.

Várjatok! Csak várjatok! Lassanként mindez elkövetkezik!

Ramon felvette fekete városi ruháját és fekete kalapját s személyesen vitte el ezt a himnuszt a városi nyomdászhoz. Quetzalcoatl jelét feketével és vörössel, a végén pedig a sárkány jelét zölddel, feketével és vörössel nyomták rá, aztán az íveket összehajtogatták.

A Cipriano csapatához tartozó hat katona továbbította vonaton a kinyomtatott himnuszok kötegeit: egyet a fővárosba egyet Pueblaba és Jalapaba, egyet Tampicoba és Monterreybe, egyet-egyet Torreonba és Chihuahua, egyet Sinaloaba és Sonoraba és végül egyet a panchuchai bányákba, Guannaiatoba és a beljebb fekvő vidékekre. Mindegyik katona csak száz ívet vitt magával. De minden városban volt már a himnuszoknak egy ismert felolvasója, de akadt egyes városokban két, három, négy, sőt tíz felolvasó is. Voltak aztán felolvasók, akik sorra bejárták a falvakat.

Mert valami különös lappangó vágy élt az emberekben a túlvilági dolgok iránt. Beleuntak az eseményekbe, unták az újdonságokat és az ujságokat, sőt megunták azokat a dolgokat is, amelyekre tanították őket. Az emberi szellem megunta az ember fontosságát. Szinte úgy tűnt, mintha azt mondta volna: elégünk volt már minden emberi dologból és minden emberi kitalálásból. Még azok is, akik nem vettek aktív tudomást a himnuszokról, vágyódtak utánuk, mint ahogy az emberek alkoholra vágyódnak, mint szabadítóra az unalom ellen, az ember-csinálta világ unalma ellen.

Mindenhol, városokban és falvakban, éjszakának idején látni lehetett kis tüzek lobogását, amelyek köré emberek tömege csoportosult. Néhányan álltak, néhányan ültek a földön és úgy hallgatták valamelyik felolvasó monoton hangját.

Valamivel ritkábban, egy-két kisebb, félreesőbb plazán hallani tehetett a tom-tom baljós puffogását, amely mintha évszázadok távolságából visszhangzott volna. Az ilyen helyeken aztán megjelent két férfi, kékszlű, fehér serapeban és csakhamar felcsendültek Quetzalcoatl himnuszai, néha meg elkezdődött az a lassú körtánc, a lábak régi ritmusú dobogásával a földön, amely még az ősrégi Amerika öröksége volt.

Mert az aztékok és a zapotékok és valamennyi elpusztult indián faj régi tánca az észak-amerikai vörös indiánok ősrégi, emelkedő és eső ritmusú madárlépésein alapszik. Ez annyira benne van az emberek vérében, hogy sohasem tudják teljesen elfelejteni. A félelem, az öröm és a megkönnyebbülés pillanataiban aztán újra feltámad bennük.

Maguktól nem merészték volna felújítani ezeket a régi mozdulatokat, sem az ősi ritmussal felkavarni a vért. A mult varázsa tulságosan borzalmas. De az Énekekben és Quetzalcoatl himnuszaiban új hang szólt hozzájuk, egy új úr és parancsoló hangja. Noha nehezen hívők voltak, a legnehezebben hívők, mégis bizonyos alázattal, örömmel és megnyugvással merültek bele ebbe az új és mégis ősrégi izgalomba.

Quetzalcoatl emberei elkerülték a nagy vásárhelyeket és az üzleti tevékenység középpontjait. Inkább a kis, távolabb eső helyeken ütötték fel tanyájukat. Egy-egy forrás peremén egyszerre csak letelepedett egy férfi, kékcíkos fekete takaróval vagy Quetzalcoatl jelével a kalapján és elkezdett hangosan felolvasni. Ennyi már elég volt. Az emberek megálltak és hallgatták. Végigolvasta a mondókáját, aztán így szólt: Befejeztem Quetzalcoatl negyedik himnuszának felolvasását. Most újra fogom kezdeni.

Ilyen módon, hangjának elmélyült csengése és az ismétlés lassú egyhangúsága útján az írás mélyen belevésődött a hallgatók tudatába.

De már kezdetben botrány kerekedett a Judás-szobrok körül. A nagyhét Mexikó Cityben minden vonatkozásában a Judás hete. Mindenfelé lehet látni embereket, akik diadalmasan viszik haza a nagy, élénkszinűre festett papírmásé-bábukat. Ezek mindig férfi-bábuk, többé-kevésbbé groteszk figurák. Legtöbbszörre kövér, spanyol-mexikói *hacendado*-t, földbirtokost, vagy nagy farmert ábrázolnak, szűk nadrágban, kidülledő hassal és nagy, felpödört bajusszal. Pontosan a régimódi *patron* képe ez. Vannak figurák, amelyek olyanok, mint *Punch*, némelyik pedig harlequinhez hasonlít. De valamennyi pirospozsgás arcú és úgy van öltözve, ahogy a fehér emberek szoktak. Sohasem látni vérbeli bennszülött mexikói sötétarcú kép-mását, mindig csak valami fehér ember merev, gögös és groteszk képét.

Ezek az úgynevezett Judások. Judás a vásárok szórakozása, az áldozat, a nagyhét főszereplője, épúgy, mint ahogy a lóháton ülő csontváz november első hetének, Halottak napjának és Mindenszentek napjának jelképe.

Nagyszombaton ezeket a Judásokat kiakasztják az erkélyekre, aztán meggyújtják a zsinórt és végül *bumm!* örömkialtások hangzanak, a Judás szerteszét robban a belsejébe rejtett nagy rakétától. Ilyenkor városszerte robbannak ezek a Judások!

Ekkor történt azután az a botrány, hogy a szentképeket kidobálták az egyik Mexikó-city-i templomból és ilyen Judásokat tettek a helyükre. Erre már az Egyház is megmozdult.

Az Egyház azonban csak óvatosan mozgolódhatott Mexikóban. Nem volt népszerű és karmai le voltak vágva. A papnak nem volt szabad tovább harangoznia három percnél. Sem pap, sem szerzetes nem viselhetett más ruhát az uccán, mint a protestáns papság csúf fekete ruháját és fehér gallérját. Így aztán a papok amennyire csak lehetett, nem mutatkoztak az uccákon és főleg soha a főuccákon és a főtereken.

De azért még mindig maradt befolyásuk. Az uccákon tilosak voltak a processziók, de nem voltak tilosak sem a szónoklatok a szószékről, sem a gyónásnál adott utasítások. Montes, az

elnök nem szerette az Egyházat és valamennyi idegen pap kiűzését tervezte. Maga a hercegérsek is olasz születésű volt, ő is a harcos papok közé tartozott.

Utasítást adott valamennyi papnak, hogy tiltsák el a népet mindenek a hallgatásától, ami Quetzalcoatlna vonatkozik, minden kezükbe kerülő himnusz-ívet pusztítsanak el és amennyire lehetséges, akadályozzák meg, hogy parókiájuk területén a himnuszokat felolvassák vagy az Énekeket énekeljék.

Montes azonban utasította a rendőrséget és a katonaságot, hogy annyi védelmet biztosítsanak Quetzalcoatlnak embereinek, amennyi minden más törvénytisztelő polgárnak kijár.

Mexikó azonban nem hiába Mexikó és ezért mindkét oldalon csakhamar vér folyt. Ramon főleg ezt akarta elkerülni, mert úgy vélte, hogy az erőszakos halált nem lehet oly könnyen kiszellőztetni a levegőből és eltörölni az emberek emlékezetből, mint amilyen könnyen a kiöntött vért fel lehet mosni a kövezetről.

Ennélfogva, amikor a fővárosban járt, megkérdezte a nyugati országrész püspökét, hogy hajlandó volna-e vele és Don Ciprianoval tanácskozni és erre a célra megnevezni egy megfelelő helyet. A püspök, aki Carlota régi barátja és tanácsadója volt és igen jól ismerte Ramont, azt válaszolta, hogy nagyon fog örülni, ha másnap beszélhet Don Ramonnal és a *Senor General*-lal, amennyiben lesznek oly szívesek felkeresni őt házában.

A püspök már nem a nagy püspöki palotában lakott, mert ebből időközben postahivatalt csináltak. De nem messze a székesegyháztól volt egy nagy háza, amellyel hívei ajándékozták meg.

Ramon és Cipriano a sovány, öreg papot egy poros és unalmas könyvtárszobában találták, ahol az már várakozott rájuk. Egyszerű, fekete, nem túl tiszta, vörösgombos reverendát viselt. A fekete városi ruhájában érkező Ramont és az uniformisban feszítő Cipriant szívélyesen, de gyanakvó pillantásokkal fogadta. Csakhamar kibujt azonban belőle az élénk, zseniális öreg diplomata.

- Ah, Don Ramon, már nagyon régen nem láttam önt! Hogy van? Jól? Jól? Ez kitünő! Egész kitünő, - és megveregette Ramon karját, mint holmi fuzsitos vén nagybácsi. - Ah, tábornokom, milyen megtiszteltetés, milyen megtiszteltetés! Érezzék otthon magukat ebben a szerény házban, amely az önöké is. Ez a ház szolgálatukra áll, uraim! Nem óhajtanak helyet foglalni?

Mindhárman leültek a poros, unalmas szobában, a vén bőrkarosszékekbe. A püspök idegesen pillantott sovány, öreg kezére, majd arra a szép, de kissé homályos ametisztgyűrűre, amelyet ujján viselt.

- Nos, uraim, - mondta, felpillantva apró, fekete szemeivel, - rendelkezésükre állok! Teljes-séggel nagyságtok rendelkezésére állok!

- Dona Carlota itt van a városban, atyám. Nem beszélt vele? - érdeklődött Ramon.

- De igen, fiam, - felelte a püspök.

- Akkor már bizonyára tudja rólam a legújabb híreket. Ő kétségkívül mindent elmondott.

- Hát valamit, valamit. Beszélt egyetmást önről, szegény kis lélek. Hála istennek, hogy a fiai vele vannak. Hogy biztonságban érkeztek haza és jó egészségben szülőföldjükre.

- Őket is látta?

- Igen! Igen! Legkedvesebb két gyermekem! Nagyon rokonszenvesek, nagyon intelligensek, olyanok, mint az apjuk. És apjukhoz hasonlóan ők is csinos külsejűek lesznek. Igen! Igen! Csak gyujtson rá, ha jól esik, tábornokom! Ne zavartassa magát!!

Cipriano rágyújtott egy cigarettára. Régi asszociációk folytán ideges volt, de egyszersmind jól is szórakozott.

- Szóval ön mindent tud a terveimről, atyám? - kérdezte Ramon.

- Nem mindent, fiam, de éppen, eleget tudok. Nem szeretnék még többet hallani. Hej, - sóhajtott - ennyi is elég szomorú!

- Nem is olyan szomorú, atyám, ha nem tesszük szomorúvá. És miért csináljunk szomorú dolgot belőle, atyám? Mi, mexikóiak, legnagyobb részben indiánok vagyunk. Az indiánok nem tudják megérteni a kereszténység magas tanait, atyám és az Egyház is tisztában van ezzel. A kereszténység a szellem vallása s ahhoz, hogy valami hatása lehessen, elengedhetetlenül szükséges, hogy meg is értsék. Már pedig az indiánok nem értenek többet belőle, mint akár a dombok nyulai.

- Nagyon helyes! Nagyon helyes, fiam. De egyengethetjük hozzájuk az utat. A dombok nyulai is Isten kezében vannak!

- Nem atyám, ez lehetetlen. Vallás nélkül viszont, amely összeköti őket a Világegyetemmel, valamennyien elpusztulnának. Csak a vallás mentheti meg őket és nem a szocializmus és nem a nevelés és semmi egyéb.

- Jól beszélsz, - felelte a püspök.

- Lehet, hogy a dombok nyulai az Isten kezében vannak, atyám, de ki vannak szolgáltatva az emberek önkényének. És ugyanez a helyzet Mexikóval is. Az emberek egyre mélyebben és mélyebben süllyednek bele a tehetetlenségbe és az Egyház nem segíthet rajtuk, mert az Egyház nem ismeri a mexikói lelket megnyitó varázsszót.

- Hát a mexikói lélek nem ismeri az Isten hangját? - kérdezte a püspök.

- Lehet, hogy az ön gyermekei ismerik az ön hangját, atyám. De ha ön elmegy és beszél a tó madaraihoz, vagy a hegyek vadjaihoz, vajjon ismerni fogják-e az ön hangját? Megállnak-e majd és hallgatnak-e önre?

- Ki tudja? A hagyomány szerint megálltak és hallgattak Assisi Szent Ferencre!

- Nos, atyám, a mexikóiakkal a saját nyelvükön kell beszélni és meg kell adnunk nekik a kulcsszót saját lelkükhöz. Én azt mondom: *Quetzalcoatl*. Ha tévedtem, ám pusztuljak el! De nem tévedek!

A püspök nyugtalanul fészkelődött. Mindezt nem akarta hallani. És felelgetni sem volt kedve. De tehetetlen volt vele szemben.

- Az ön Egyháza a katolikus egyház, ugy-e atyám?

- Természetesen, - felelte a püspök.

- És a katolikus egyház mindenki egyházát, a Világ-Egyházat jelenti?

- Bizonyára, fiam.

- Hát akkor miért ne legyen *igazán* katolikus? Miért nevezik katolikusnak, ha egyrészt csak egyik a sok más egyház között, másrészt pedig még ellenségesen áll szemben a többi egyházakkal? Atyám, miért nem teszik a katolikus egyházat *valóban* egyetemes egyházzá?

- Ez Krisztus egyetemes egyháza, fiam!

- Dehát akkor miért ne legyen épúgy Mohamednek is egy egyetemes egyháza, hiszen vég-eredményben az Isten egyetlen Isten, csak a népek beszélnek különböző nyelveken és mindegyiknek szüksége van saját prófétájára, aki a saját nyelvén szóljon hozzá. Krisztus,

Mohamed, Buddha és Quetzalcoatl egyetemes egyháza és a többi is mind - ez volna a katolikus egyház, atyám!

- Ön olyan dolgokról beszél, amelyek túlesnek az én hatáskörömön, - mondta a püspök, gyűrűjét forgatva.

- De nem esnek túl egyetlen emberén sem, - jelentette ki Don Ramon. - A katolikus egyház valamennyi vallás egyháza és otthona a földön valamennyi prófétának és Krisztusnak. Egy nagy fa ez, amely alatt minden ember, aki elismeri a lélek magasabbrendű életét, leülhet és felfrissülhet. Nem ez a katolikus egyház, atyám?

- Jaj, fiam, én csak Krisztus apostoli egyházát ismerem Rómában, amelynek alázatos szolgája vagyok. De nem értem ezeket a körmönfont dolgokat, amiket nekem mondasz.

- Én békét keresek önnél, atyám. Nem tartozom azok közé, akik gyűlölik Krisztus egyházát, a római katolikus egyházat. De az a véleményem, hogy Mexikóban nincs helye. A szívem nem keserű és örökké hálás vagyok Krisztusnak, Isten Fiának. A Judások miatt támadt botrány sokkal jobban búsít engem, mint önt és a vérontás sokkal keserűbb nekem, mint önnek.

- Nem én vagyok az újító, fiam, nem én provokálom a vérontást!

- Hallgasson ide! Én el szándékozom távolítani a szent szobrokat Sayula templomából, még pedig tisztességgel. Azután minden tisztelet megadása mellett elégettetem őket a tavon. Aztán pedig fel fogom állítani Quetzalcoatl szobrát Sayula templomában.

A püspök lopva felpillantott rá. Néhány percig nem szólt semmit. Csöndessége azonban alattomos, sarokbaszorított hallgatás volt.

- Meg merné ezt tenni, Don Ramon? - kérdezte.

- Igen! És nem fognak megakadályozni benne! Viedma tábornok mellett áll.

A püspök oldalvást felnézett Ciprianora.

- Természetesen, - erősítette meg Cipriano.

- Azért nem kevésbbé törvénytelen marad a dolog, - mondta a püspök, maró keserőséggel.

- Micsoda törvénytelen Mexikóban? - kérdezte Ramon. Aminek nincs ereje, az törvénytelen! Én azonban nem leszek gyöngé, uram!

- Szerencsés ember! - jegyezte meg a püspök vállat vonva.

Pillanatnyi csönd állott be.

- Nos, - szólalt meg Ramon, - én békét kérni jöttem önhöz. Közlje a hercegérsekkel, amit mondok. Ő pedig közlje a bíbornokokkal és a pápával, hogy érkezett a világ katolikus egyházának, valamennyi emberfia katolikus egyházának az ideje. Megváltó több van, mint egy és reméljük, hogy számuk még növekedni fog. De Isten csak egyetlenegy van és a megváltók ennek az egy Istennek a fiai. Terjessze ki az Egyháznak fája ágait az egész föld fölött, hogy a próféták meghúzódhassanak annak árnyékában, amikor ülnek és elmondják tudomásukat a túlvilági dolgokról.

- Ön is ezek közé a próféták közé tartozik, Don Ramon?

- Bizonyára, atyám. Én is prédikálni fogom Quetzalcoatlt Mexikóban és kiépítem itt az ő egyházát!

- Nem! Ön, amint az előbb hallottam, csak el akarja foglalni Krisztus és a Szent Szűz templomát.

- Ön is ezek közé a próféták közé tartozik, Don Ramon?

- Ismeri a szándékomat. De én nem akarok összeveszni a római egyházzal, nem akarok vérontást és ellenségeskedést, atyám. Ugye megért engem? Miért ne legyen békesség az emberek között, akkor is, ha két különböző módon közelítenek az Isten misztériumához?

- Még egyszer megszenteltségteleníteni az oltárokat! Idegen bálványképeket hozni be! Elégetni a Mi Urunk és a Mi Asszonyunk szobrait és akkor békét kérni? - kiáltotta a szegény püspök, aki már nagyon szeretett volna egyedül maradni.

- Úgy van, atyám, - erősítette meg Ramon.

- Fiam, mit felelhetek erre? Ön jó ember, akit azonban megszállott a büszkeség betegsége. Don Cipriano egyike a mexikói tábornokoknak, én magam pedig szegény öreg püspöke ennek az egyházközségnek, hűséges szolgája a Szentegyháznak, alázatos gyermeke a római Szentatyának. Hát mit tehetek én? Mit felelhetek én? Vitessen ki mindjárt a temetőbe és lövessen le, tábornok!

- Eszemben sincs, - felelte Cipriano.

- Pedig ez lesz a vége, - mondta a püspök.

- Dehát miért? - kiáltotta Don Ramon. - Hát nem érthető az, amit én mondok? Nem lehet ezt megérteni?

- Fiam, az én értelmem nem megy tovább, mint amennyire a hitem és a kötelességem engedi. Én nem vagyok okos ember. Én a hitnek s szent hivatásom iránti kötelességemnek élek. Értse meg tehát, hogy én nem érthetem meg önt.

- Isten vele, atyám, - mondta Ramon, hirtelen felkelve a helyéről.

- Eredj Isten nevében, fiam, - felelte a püspök, felemelkedve helyéből és felemelve ujját.

- *Adios, Señor*, - mondta Cipriano, összeütve sarkantyúit és kezét kardjára téve, miközben az ajtó felé fordult.

- *Adios, Señor General*, - viszonzta az üdvözlést a püspök öreges gúnnyal a szemében.

- Nem hajlandó mondani semmit, - jegyezte meg Cipriano, amikor Don Ramonnal együtt lefelé haladt a lépcsőn. - A vén jezsuita makacsul ragaszkodik az állásához és a hatalmához és szívesen megakadályozná akár a szív dobogását is. Ismerem őket! Legfőbb kincsük, még inkább, mint a pénzük, az a százlábú erő, amelyet a megfélemlített nép és különösen a nők fölött gyakorolnak!

- Nem is tudtam, hogy gyűlölöd őket, - nevetett Ramon.

- Egyetlen lélekzetet sem pazarolok rájuk többé, drágám, - felelte Cipriano. - Csak eredj előre az utadon és nyugodtan taposs rá az ilyen töröttfogú kígyókra!

Ahogy gyalog továbbmentek, elhaladtak a posta előtti téren, ahol a modern íródéakok kis asztalkáknál ültek a boltívek alatt és kopogtatták a leveleket írógépeiken a szegények és írástudatlanok számára, akik néhány centavóval a kezükben várakoztak, amíg üzenetüket virágos castiliai nyelven megfogalmazták. Ramont és Ciprianot alázatos tisztességtudással köszöntötték.

- Mi beszélni valónk van ezek után a püspökkel? - jegyezte meg a tábornok. - Ő már nincs többé. Azt hallottam, hogy „Cortez Lovagjai” tegnap este nagy vacsorát rendeztek és azt mondják, - bár én nem hiszek benne - hogy vérszerződéssel fogadták meg egymásnak a te halálot, meg az enyémet. De ami engem illet, annyira nem félek tőlük, mint ahogy nem félnék a „Katolikus Hölgyek” vérszerződésétől. Ugyan, hiszen ha az ember csak kigombolja a nadrágját, „Cortez Lovagjai” már rohannak, hogy mentsék az életüket. Ne gondolj velük,

barátom! Ne igyekezz békíteni őket. Ezek csak szájaskodnak és szemtelenkednek, mert azt hiszik, hogy félsz tőlük. Holott hat katona legázolja ezt az egész piszkot!

Már a város szava és a város szelleme szólt bele.

Cipriano szállása a *Plaza de Armas*-on levő nagy palotában volt.

- Ha megnősülök, - mondta, amikor beléptek a kikövezett patioba, ahol katonai őrszemek állottak, - veszek egy vidéki házat, hogy visszavonultabban élhessek.

Cipriano mulatságos volt így városban. Szinte büszkeséget és szemtelen tekintélyt lehelt, ahogy járt-kelt. De azért fekete szeme, amely finommetszésű orra és kis kecskeszakállá fölött villogott, nem hatott nevetségesen. Inkább mintha mindent átszúrt volna a pillantásával. Meg kellett adni: démonikus kis fickó volt!

XVIII. FEJEZET.

Auto da fe.

Ramon meglátogatta Carlotát és a fiait a városban. Ez a találkozás azonban meglehetősen haszontalannak bizonyult. Az idősebb fiú csak kényelmetlenül érezte magát apja jelenlétében, de a fiatalabbik, Cyprian, aki érzékeny s nagyon intelligens volt, egész nyíltan kimutatta rosszaságát szülőatyjával szemben.

- Tudod mit énekelnek az emberek, papa? - kérdezte.

- Nem tudok mindenről, amit énekelnek, - felelte Ramon.

- Azt éneklük... - habozott a fiú. Aztán világos, fiatal hangján rákezdté, a *La Cucaracha* dallamára:

*Don Ramon nem iszik, nem is dohányzik,
Pedig Dona Carlota ugyancsak szeretné,
Csak viseli hetykén égszinkék kabátját,
Melyet Isten Anyja válláról lopott le.*

- Nem, nem loptam, - védekezett Ramon mosolyogva. - Az én serapemnek egy madár, meg egy kígyó van a közepén, fekete cikk-cakkok vannak rajta és vörös rojt díszíti. Inkább gyere és nézd meg.

- Nem, papa. Nem akarom.

- Miért nem?

- Nem akarok belekeveredni ebbe az ügybe. Úgyis valamennyiünket nevetségessé tesz.

- Dehát mit gondolsz, te nem vagy nevetséges a kis csikos tengerészruhádban és ártatlan, szenteskedő képeddel? Legjobb volna, ha felöltöztetnénk téged gyermek-Jézusnak.

- Nem, papa! Izléstelen vagy. Az ember nem beszél ilyen dolgokat!

- Ezt majd meg kell gyónnod a csuhásodnak! Azt mondod, hogy az ember nem beszél ilyen dolgokat, noha hallottad, hogy én, aki az apád vagyok, egy perccel ezelőtt ilyet mondtam.

- Úgy értem, hogy jó emberek nem beszélnek ilyet. Tisztességtudó emberek.

- Most aztán majd megint gyónnod kell, amiért apádat tisztességtelennek nevezted. Rémes gyerek vagy!

A fiú elpirult és könnyek szöktek a szemébe. Egy ideig csend volt.

- Szóval nem akartok eljönni Jamiltepecbe? - kérdezte Ramon a fiait.

- De igen, - mondta lassan az idősebbik. - Én szeretnék elmenni, fürödni a tóban és csónakázni. De... azt mondják, nem lehet.

- Miért?

- Azt mondják, hogy parasztot csinálsz magadból, mert úgy öltözködöl, - válaszolta a fiú röstelkedve.

- Pedig hát tudhatod, hogy azok nagyon csinos ruhák. Sokkal csinosabbak, mint a ti kis bricsesszeitek.

- Meg aztán úgy mondják, hogy azt állítod, hogy te vagy a Quetzalcoatl nevű azték isten.

- Egyáltalán nem. Én csak azt állítom, hogy Quetzalcoatl, az azték isten, visszatér Mexikóba.
- De papa, hiszen ez nem igaz!
- Honnan tudod?
- Mert lehetetlen.
- Miért?
- Sohasem volt semmiféle Quetzalcoatl, csak bálványképek voltak.
- Hát Jézus létezik a képein kívül?
- Igen, papa.
- Hol?
- Az égben.
- Hát akkor Quetzalcoatl is az égben van. És aki az égben van, az vissza is tud térni a földre. Nem hiszel nekem?
- Nem tudok hinni.
- Hát akkor maradj hitetlenül, - mondta az apa, rájuk nevetve, aztán fölkel a helyéről, hogy elbúcsúzzék tőlük.
- Nagyon csunya dolog, hogy nótákat csinálnak rólad, éppúgy, mint Pancho Villáról, sőt még mamát is beleírják, - jegyezte meg a fiatalabbik. - Ez nagyon fáj nekem.
- Kend be bolhaporral, kicsikém, - felelte Ramon. - Kend be bolhaporral, ha valamid fáj.
- Milyen mélységesen rossz ember vagy te, papa!
- Milyen mélységesen jó gyerek vagy te, fiam. Ugye így van?
- Nem tudom, papa. Csak azt tudom, hogy te rossz vagy.
- Óh, óh! Ez az egész, amire az amerikai iskolákban tanítottak?
- A legközelebbi alkalommal, - jelentette ki Cyprianito - meg fogom változtatni a nevemet. Nem akarom, hogy többé Carrasconak hívjanak. Ha bekerülsz az ujságokba, mindenki ki fog nevetni bennünket.
- Óh, óh! Én már most is kinevetlek téged, te kis béka! Aztán milyen nevet fogsz választani? Talán *Espina*-t? Tudod, *Carrasco* egy vadon tenyésző bokrot jelent, amely a spanyol mocsarakban él, ahonnan mi származunk. Te akarsz lenni a kis tüske ezen a vadbokron? Nevezd magad *Espina*-nak, mert régi fa hajtása vagy. *Entonces, adios! Señor Espina Espinita!*
- *Adios!* - felelte a fiú hevesen, fülig elpirulva dühében.

Ramon automobilon ment vissza Sayulaba. Az autótút jó volt, sajnos, azonban az esőzések egészen elmosták. A kocsí bukácsolt és jókorákat zökkent a nagy gödrökben. Egy helyütt egy *camion* feküdt az útszélen oldalára fordulva.

A sík pusztaságon itt-ott kis víztócsák csillantak meg. A rózsaszínű és sárga virágok már nyitogatták bimbóikat. A dombok a távolban élesen bukkantak elő, ahogy a levelek fakadnak ki valami láthatatlan fán vagy bokron. A föld kezdett életre kelni.

Ramon felkereste Sayulában Katet a lakásán. Az asszony nem volt otthon és Concha vadul rohant végig a parton, hogy hazahívja. - Itt van Don Ramon! Itt van Don Ramon!

Kate, akinek cipője tele volt homokkal, sietve indult hazafelé.

Úgy találta, hogy Ramon fáradtnak és fekete ruhájában kissé ijesztőnek is látszik.

- Nem vártam önt, - mondta.

- Most visszatérőben vagyok a városból.

Szóttalanul ült és haragos kifejezéssel sodorgatta fekete bajuszát, szorosan összezárt, dacos ajkai fölött.

- Találkozott valakivel a városban? - kérdezte az asszony.

- Beszéltem Don Ciprianoval... és Dona Carlotával, meg a fiaimmal!

- Óh, ez kedves lehetett! Jól érzik magukat?

- Azt hiszem, kitűnő egészségben vannak.

Az asszony hirtelen felnevetett.

- Ön még mindig haragszik, - mondta. - Még mindig a majmok miatt?

- Senora, - felelte a férfi, előrehajolva, úgy hogy fekete haja kissé belecsüngött a szemébe, - a majomságban nem tudom ki a vezér, de a bolondok királyságában, azt hiszem, én vagyok.

- Miért? - kérdezte Kate.

És amikor a férfi nem felelt, hozzátette:

- Még a bolondok között is megnyugtató vezérnek lenni.

A férfi szúrós pillantást vetett rá, aztán nevetésbe tört ki.

- Óh, *senora mia!* Mi az ördögöt törődünk mi, férfiak, örökösen azzal, hogy jók akarunk lenni?

- Miért, talán sajnálja? - nevetett az asszony is.

- Igen! - felelte Don Ramon. - Én vagyok a bolondok királya! Miért is kezdtem el ezt a Quetzalcoatl-ügyet? Miért? Kérem, mondja meg nekem, miért?

- Azt hiszem, mert akarta.

A férfi egy ideig a bajuszát pödörgetve töprengett.

- Talán jobb majomnak lenni, mint bolondnak. De azért mégis tiltakozom a majom elnevezés ellen. Carlota egy majom és nem több. És a két fiam is két csinos fiatal majom a matróz-ruhájában. Én azonban bolond vagyok. De hát mi a különbség egy bolond és egy majom között?

- *Quien sabe?* - mondta Kate.

- Az egyik ember jó igyekszik lenni, a másik pedig meg van győződve róla, hogy jó is. Én bolondot csinálok magamból. Ők pedig meg vannak róla győződve, hogy ők mindig jók és ez teszi őket majmokká. Óh, bárcsak a világ felrobbanna, mint egy bomba!

- Sajnos, nem fog! - jegyezte meg Kate.

- Ez bizony igaz. Dehát úgy is jó!

Főlegyen esedett és összeszedte magát.

- Tudja, Senora Katerina, hogy önnek férjhez kellene menni közös barátunkhoz, a tábornokhoz? - kérdezte Ramon, elterelve a szót önmagától.

- Én... én nem tudom, - dadogta Kate. - De nem is nagyon hiszem.

- Egyáltalán nem rokonszenves önnek?

- De igen. Az. Eleven ember és van bizonyos vonzóereje. De nem gondolja, hogy még akkor sem szabad férjhezmenni egy más fajhoz tartozó emberhez, ha az illető valamivel több volna is, mint rokonszenves?

- Óh! - sóhajtott Ramon. - Elvileg persze hogy nem szabad. Hiszen senkihez sem helyes férjhezmenni, ha nincsen igazi közösség a két ember között.

- Márpedig én azt érzem, hogy ebben az esetben nem volna, - mondta Kate. - Az az érzésem, hogy ő pusztán csak akar valamit tőlem és talán én is csak akarok valamit tőle. De sohasem tudnánk találkozni. Ő sohasem jönne elibém, hogy találkozzunk. Csak azért jönne, hogy elvegyen valamit tőlem és én odaadnám neki. Ez pedig nekem nem elég. Én olyan férfit akarok, aki félúton, *legalább félúton* élém jön.

Don Ramon elgondolkozott, aztán megrázta a fejét.

- Önnek igaza van, - jelentette ki végül. - De ennél a dolognál az ember sohasem tudja, hogy micsoda a félút és hol van az? Az olyan nő, aki csak azt akarja, hogy elvegyék és aztán belekapaszkodhassak a férfijébe, az nem más, mint parazita. Az olyan férfi pedig, aki csak elvenni akar és nem adni is, ez nem más, mint szálnalmas teremtmény.

- Attól tartok, hogy Don Cipriano is ilyenné válna, - vélte Kate.

- Lehetséges, - hagyta rá Ramon. - Velem szemben nem ilyen. De talán velem is ilyen volna, ha nem találkoznánk valahol és nekünk talán ez is félút - valamilyen fizikai hitben, amely félúton fekszik kettőnk között és amelyet felismerünk egymásban. Nem gondolja, hogy ez lehetséges volna önök kettőjük között is?

- Nem hiszem, hogy ő ezt szükségesnek tartaná egy nővel kapcsolatban. Egy nő nem volna elég fontos neki ehhez.

Ramon hallgatott.

- Talán tényleg így van, - szólalt meg aztán. - A nővel szemben a férfi mindig el szeretné engedni magát. Pedig éppen a nővel szemben nem szabad soha elengednie magát. Éppen a nővel szemben nem szabadna soha elengednie magát, hanem ragaszkodnia legbelsőbb hitéhez és csak ebben a hitben találkozni a nővel. Mert ha a legbelsőbb hit mindkettőjükben egybeesik, ha ennek fizikai helye és ideje van, akkor *itt*, de sehol másutt, találkozhatnak. Minden hasztalan addig, amíg nincs ilyen találkozás. Hasztalan csábít el egy férfi egy nőt és tökéletesen hasztalan csábít el egy nő egy férfit. Ez bűn, igenis az! *Van* bűn és ez a legmagasabb foka. Férfiak és nők folyton-folyvást csábítják egymást. De akármilyen abszurdnak hangzik, nem én vagyok az, aki például csábítom Carlotát. Ő az, aki csábít engem. Furcsa és abszurd és talán egy kissé szégyenletes is, de igaz. Ha az ember elengedi magát, akkor vagy csábít, vagy őt csábítják el. Óh, bárcsak visszahúzódhatnánk saját lelkünkbe és ott találkozhatnánk össze. Senora, én nem nagyon sokra becsülöm magamat. A nők és én kölcsönösen csalódtunk egymásban és az bizony kemény csalódás, aminek oka magában az emberben rejlik.

Kate csodálkozva és némi félelemmel pillantott rá. Miért gyónja neki ezeket a dolgokat? Talán szerelmes belé? Visszafojtotta lélekzetét. A férfi pedig ismét fájdalmas tekintettel nézett rá. Szemében harag, elcsigázottság, meggyőződés és valami bizonytalan kín tükröződött.

- Sajnálom, - folytatta, - hogy Carlota és én úgy vagyunk egymással, ahogy vagyunk. Ki vagyok én, hogy még csak beszélhessek is Quetzalcoatlról, amikor a szívem feszül a haragtól egy nővel szemben, akit feleségül vettem és a gyermekek ellen, akiket szült nekem? Lelkünkben sohasem találkoztunk, ő meg én. Eleinte szerettem őt, ő pedig kívánta, hogy elcsábítsam.

De aztán egy idő múlva a férfi bizonytalanná válik. Nem tudja örökké azt kívánni, hogy magáévá tegyen egy asszonyt, mindig ugyanazt az asszonyt. Az ember visszariad ettől. Azonban ő is szeretett engem és most ő próbált elcsábítani. És nekem tetszett is a dolog egy ideig. De benne is visszahatás állott be. Az idősebbik fiam tényleg az én fiam, mert akkor még én csábítottam Carlotát. A fiatalabb azonban az ő fia, mert akkor már ő csábított engem. Érti, hogy milyen rémes ez? És most már soha többé nem találkozhatunk: ő ragaszkodik megfeszített Jézusához, én pedig az én meg nem feszített és megfeszíthetetlen Quetzalcoatlomhoz, akit legalább nem lehet elcsábítani!

- Biztosra veszem, hogy nem csinál belőle csábítót, - jegyezte meg az asszony.

- Ki tudja? Ha csalódom, csak ezen a téren érhet csalódás. De ön tudja, senora, hogy Quetzalcoatl az én szememben nem egyéb, mint szimbóluma a legjobbnak, amivé egy férfi válhatik az eljövendő napokban. A világ nem más, mint sárkányfészek, amelynek kellős közepén egy teljesen felfoghatatlan életmisztérium székel. Ha én ezt a misztériumot Esthajnalcsillagnak nevezem, ebben még nincs semmi baj. Az ember ösztöne nem fogad be absztrakt dolgokat. Az ember olyan teremtmény, akinek megteremtése hüvelykről-hüvelykre a kozmikus sárkányok fészkéből ered. Mert ha nem, akkor lassanként felbomlik és darabokra szakad. Mi pedig megosztlunk ebben a csábító és elcsábított kettősségben. Keményen össze kell szednünk magunkat, férfiaknak és nőknek egyformán, mert különben elveszünk. Erősen össze kell szednünk magunkat!

- Ön azonban olyan férfi, akinek szüksége van egy nőre az élethez, - mondta az asszony.

- Én olyan férfi vagyok, aki vágyakozom lelkem érzéki tökéletessége után, senora, - felelte Ramon. - Én olyan férfi vagyok, aki nem hiszek a vér vágyainak tagadásában. Én olyan férfi vagyok, aki állandóan hajlandó vagyok feleségeket és konkubínákat tartani és velük élni, annyira vágyom erre a tökéletesedésre. Csak éppen most tudom, hogy nem ér semmit - nem pillanatnyilag, hanem hosszabb időre - ha forró vággyal magamévá is tettem egy nőt. Nem fontos, hogy mennyire szerelmes belém és mennyire kívánja, hogy magamévá tegyem. Ez most már nem ér semmit és a lelkem mélyén tudom, hogy csakugyan nem ér egy fabatkát sem. Bor, nő és dal - ez minden, ezért van az egész játék. De a *mi* lelkünk nem vágyik igazán rájuk többé. Azért mégis nehéz dolog összeszednünk magunkat.

- Úgy, hogy ön azért mégis szeretné, ha egy asszony volna ön mellett? - kérdezte Kate.

- Ah, senora! Hiszen ha tudnék bízni magamban és tudnék bízni benne! Nem vagyok többé fiatal ember, aki megengedheti magának, hogy tévedésekbe essen. Negyvenkét éves vagyok és most teszem az utolsó - de a valóságban talán első nagy férfias kísérletemet. És remélem, elpusztulok, mielőtt valami nagy ballépést követnék el.

- De miért is követne el ballépéseket? Hiszen nincsen rájuk szüksége?

- Pedig nagyon könnyen eshetem tévedésbe. Egyrészt nagyon könnyen válhatok elbizakodottá és élvhajásszá. Másrészt viszont nagyon könnyen megtagadhatom magamat és hasztalan feláldozhatom életemet, ami nem más, mint idegen vágynak áldozatául esni. Bizonyos értelemben könnyen megtörténhetik, hogy elcsábítanak. Kis mértékben ez már tegnap is megtörtént velem, Guadalajara püspökénél. És ez nem jó. Ha már balul üt ki az életem, senora, jobb szeretném csábítóként, semmint elcsábítottként végezni. Mert mint tüzes csábító még mindig segíthetek és kivághatom azt a másik rákos tünetet, a szörnyű kerítést és azt a vágyat a férfiakból, hogy elcsábítsák magukat, ami a leggyűlöletesebb, legméltatlanabb vágy bennük.

- De hát akkor miért nem teszi azt, amit mond? Miért nem vonul vissza lelke mélyébe, hogy ott találkozzék össze a nővel, amint mondja, ott, ahol lelkük összeesik a legmélyebb vágyban? Miért mindig ez a szörnyű egyensúlytalanság, amit ön csábításnak nevez?

- Hogy miért? Dehát melyik nővel találkozhatom testben a csábítás vagy az elcsábíttatás fokozatos lealacsonyulása nélkül? Ha feleségül veszek egy spanyol nőt, vagy egy sötét bőrű mexikói nőt, az teljesen rám fogja bízni magát, hogy elcsábítsam. Ha meg egy angolszász vagy más szőke északi fajhoz tartozó nőt veszek feleségül, ő fog akarni elcsábítani engem, az ősrégi fehér démonok minden akaraterejével. Azok, akik azt akarják, hogy elcsábíttassanak, azok élősdiek az ember lelkén, úgy, hogy vissza kell borzadni tőlük. Azok meg, akik el akarják csábítani a férfit, azok vámpírok. És a kettő között nincs semmi.

- Dehát mégis csak van néhány igazán derék nő?

- Nos, mutassa meg nekem őket. Azok valamennyien vagy Carloták, vagy... vagy... igen, Caterinák. Biztos vagyok benne, hogy ön csábította az ön Joachimját, amíg csak meg nem halt. És biztos, hogy ő is akarta ezt, még inkább, mint amennyire ön akarta. Az ilyesmi nem csak a szekszualitáson múlik. Akaraterő dolga is. Vannak áldozatok és győzők. A felsőbb osztályok vágyakoznak arra, hogy az alsóbb osztályok áldozatai legyenek, vagy pedig áldozataikká akarják tenni az alsóbb osztályokat. A politikusok azon igyekeznek, hogy egyik népet a másik legyőzöttjévé tegyék. Az Egyház a maga gonosz szándékaival igyekszik a népet aláazatos, csúszó-mászó lényekké tenni, hogy vágyakozzanak a legyőzetésre, a csábításra. Mondhatom önnek, a föld szégyenletes egy hely!

- De épp úgy, mint ahogy ön másmilyen akar lenni, - vetette ellene Kate - bizonyára van még egy-két más ember is, aki ugyanezt akarja.

- Lehetséges, - felelte a férfi, kissé lecsöndesülve. - Lehet. Szeretném, ha jobban tudnék uralkodni magamon. Jobban kell tudnom uralkodnom magamon és visszahúzódnom a középútra, ahol megtalálom a nyugalmat, az én Esthajnalcsillagomat. Most már szégyellem, hogy ilyeneket mondtam önnek, senora Caterina.

- Miért? - kiáltotta az asszony. A megbántottság és megalázottság pírja most először öntötte el az arcát.

A férfi azonnal észrevette ezt és kezét egy pillanatra az asszony kezére fektette.

- Nem, - mondta, - nem szégyenkezem: inkább megkönnyebbültem!

Az asszony mélyen elpirult az érintésétől s hallgatott. A férfi gyorsan felkelt, hogy elbúcsúzzék, mert már nagyon vágyott arra, hogy lelkével egyedül maradjon.

- Eljön a plazára vasárnap délelőtt, amikor a dob megszólal? - kérdezte. - Eljön?

- Minek? - csodálkozott az asszony.

- Nos, csak jöjjön el, aztán majd meglátja!

Azzal villámgyorsan eltűnt.

Sok katona volt beszállásolva a faluban. Kate a póstahivatalba menet látott egynéhányat közülük gyapju-uniformisban heverészni a helyőrségi állomás bejáratánál. Ötven vagy még több alacsony katona volt itt, de nem az ismerős, benyomott-sipkájú, magas katonák közül valók. Ezek alacsony, gyorsmozdulatú, tömzsi emberek voltak, olyanok, mint Cipriano és igen halk, különös indián nyelven beszéltek. Uccán csak igen ritkán lehetett látni őket. Nem nagyon mutatkoztak.

De mindenki megkapta a felszólítást, hogy este tíz órától kezdve otthon tartózkodjék és Kate hallotta, ahogy a sötétben a lovas-patrullok cirkáltak.

Valami izgalom és titokzatosság vibrált a levegőben. A parókia lelkésze, egy körülbelül ötven év körüli, kövér ember, szombat este lángoló szónoklatot tartott Ramon és Quetzalcoatl

ellen, megtiltotta, hogy valaki is kiejtse ezt a pogány nevet és szörnyű büntetéssel fenyegetett minden hívőt, aki a himnuszt felolvassa, vagy akár csak végig is hallgatja.

Egész természetes volt, hogy megtámadták, amikor kijött a templomból és a kapuban álló katonáknak kellett őt kimenteniök a tömeg kezéből. Biztonságban kísérték hazáig. De *criada*-ja, az öreg asszony, aki kiszolgált, értesült más asszonyoktól, hogy amint a padre legközelebbi alkalommal ki meri nyitni a száját Quetzalcoatl ellen, néhány hüvelyknyi kést fog kapni kövér hasába.

Erre a tiszteletes úr odahaza maradt és azontúl az egyházi látta el az istentiszteletet.

Azok az emberek, akik szombatnaként csónakokon jöttek át a tavon, rendszerint a sayulai templomba mentek misét hallgatni. A nagy templomkapuk naphosszat nyitva álltak. Az emberek, miközben ide-oda siettek a tó mentén, valami furcsa, alázatos mozdulattal kapták le széles kalapjukat, amikor elhaladtak a templom bejárata előtt. Egész napon át mindig akadtak férfiak, akik ott térdeltek a kápolnában vagy a padok között, merev testtel, térdükre fektetett széles kalapokkal, magasra emelve sűrű fekete hajú, furcsa, hosszúkás indián fejüket. Csak szorosan egymás mellé szorított térdeplő lábuk tanuskodott alázatról. Az asszonyok beburkolóztak sötét rebozoikba és valami kéjes magaelengedéssel tárták szét könyököket, amikor letérdeltek az imazsámolyra.

Szombat esténként rengeteg gyertyafény lobogó vörös csillogása fénylett a templom sötét mélységeiben. Sötét emberfejek, suhogó léptű asszonyok, a tó környékéről érkező emberek és a vásár felé indulók jövése-menése, nem annyira imádkozó, mint inkább elragadtatott csodálat suttogása, valami érzeki, legyőzött önfeláldozás a halott isten, a vérrel mocskolt Megfeszített színe előtt, vagy a szép, fehér nő előtt, aki ott állott kék köpenyében, apró babaarcával koronája alatt: Mária, a kisdédé kisdede, a Ninák Ninája.

Nem imádat volt ez. Inkább olyasvalami, amikor a lélek elnémul és elengedi magát. Valami homályos jóérzés, a szalmakunyhós, mocskos faluk egész heti pizska után. Ez azonban idegesítette Katet.

A férfiak felkeltek és lábújjhegyen lépkedtek szandáljaikban, keresztet vetve és keresztet hintve magukra a szentelt vízzel. Fekete szemük valami zabolátlan, érzeki tekintettel sütött. Ahelyett, hogy féken tartották volna magukat és komolyabbak, erősebbek, kiegyensúlyozottabbak és mélyebbek igyekeztek volna lenni, csak még zabolátlanabbakká és fékezhetlenebbekké váltak.

Ha van valami, amit az embernek, de különösen a mexikói indiánnak meg kell tanulnia, az az, hogy mindenki határolja körül lelkét önmagában és abba vonuljon vissza. Az Egyház, ahelyett, hogy az embereket ehhez segítené, egyre jobban és jobban belelőki őket valami süppedő érzelmes tehetetlenségbe azzal a kellemetlen érzelmi vigasztalással, hogy noha áldozatoknak és legyőzötteknek kell érezniök magukat, ugyanakkor meg lehet az a lappangó, gúnyos öntudatuk, hogy végül is az áldozat erősebbnek bizonyul majd, mint a győztes. Végül is az áldozatok le fogják gyűrtülni legyőzőiket, mint a hiénafalka a kivénhedt oroszlánt. Ezt tudták. *Átkozottak a hamis szelídlelkűek, mert övéké a Föld!*

Vasárnap reggel már napkeltekor tartottak egy korai misét, aztán újabb mise volt hét órakor, majd kilenckor és tizenegyor. Egy hegedűkből és brácsákból álló kis zenekar régimódi tánczenét játszott. Különösen a reggeli órákban a peonok és nők tömör tömege térdelt a padlón. Füstölő gyertyák illata, nehéz, hömpölygő tömjénzság és a férfikórus tömör, erőteljes és szárnyaló éneke szállt fel az erkélyről a levegőbe.

Az emberek pedig magukkal vitték innen ezt az érzeki zabolátlanságot, amely odakünn, a vásártéren csakhamar gyűlölködéssé, ősi, indokolatlan gyűlölködéssé változott, amely mélyen

benne él az indián szívében s amely mindig sötéten és zavarosan tornyosodik, valahányszor valami érzelmi kegyben volt részük.

A templom belül halott volt, mint valamennyi mexikói templom, még maga a pompás pueblai székesegyház is. Csaknem mindegyik mexikói templom belseje valami cinikus üresség, cinikus jelentőség nélküli sivár, gonosz és gúnyos üres ház impresszióját kelti. Az olasz templomok majdnem ugyanebben a stílusban épültek és mégis azokban mindig érezni lehet a régi misztikus szentség árnyékát és csöndességét. De Mexikóban nem! A templomok csak kívülről benyomást keltőek. Belül, - és ezt külön fel kell jegyezni, - bármilyen díszesek is, szinte némáknak hatnak, egyszerűek és mégis teljesen közönségesek, kopárak és terméketlenek. Kopárabbak, mint akár egy fapad, akár egy iskola, akár egy üres koncertterem és bármelyiküknél sokkal kevésbé misztikusak. Az ember szinte érzi a meszelést és a maltert, szinte látja a felmázolt kék vagy szürke festést és szinte hallja az aranyozás lepattogzását. Az aranyozás még a legpompásabb templomban is mindig talminak hat és sohasem igazi arany. Semmi lágyág, semmi simulékonyság. És ilyen volt a sayulai templom belseje is.

Kate gyakran sétált el a templomhoz. Az épület külső fehérsége elbájoló volt és jól hatott a tájképből, a zöld fűvek közül kiemelkedő kettős fehér pagodatoronnyal. De belül semmi sem látszott, csak a meszelés, amelyet szürke vonalak díszítettek. Az ablakok magasak voltak és a sok nyíláson úgy zúdult be a fény, mint valami iskolaterembe. A vérrel borított Jézus az egyik oldalhajóban állott, a Szent Szűz pedig - egy kopott szaténruhás baba - megdőbbsenve szomorodott egy üvegbura alatt. Mindenfelé szalma- és papírvirág, durva csipke- és ezüstdíszítés, amely olyannak hatott, mint a bádóg.

De azért minden nagyon tiszta volt és az emberek sűrűn látogatták a templomot.

Mária hónapja elmúlt, a fehér és kék papírszalagokat leszedték, a dézsákban álló pálmákat kivitték az oldalhajóból és a fehér ruhás és kis virágkoronás fiatal lányok nem jöttek már többé esténként olvasóval a kezükben. Furcsa, hogy a régi, szelíd európai ceremóniák Mexikóban milyen közönségeseknek, milyen olcsó népnepélyszerűeknek hatnak.

Elérkezett az Úrnapi. Nagy mise volt és a templom hajnaltól délig egészen a bejáratáig zsúfolva volt térdelő peonokkal. Később félénk kisgyermek-processzió járt körben a templomban, mert a törvény tiltotta a szabadban a vallásos körmeneteket. De mindez valahogy nem jelentett semmit. Csak azért volt az egész, hogy a nép ünnepet tarthasson és így legyen jogcíme ahhoz, hogy még lustább, még nehezkesebb és még fékezhetetlenebb legyen, mint máskor. Ez az egyetlen vágy él a mexikóiban: belemerülni a lusta semmittevésbe!

Ez volt a vallás magja náluk. Ahelyett, hogy amint kellene, belső erejüket és integritásukat növelték volna, az ünnepnap csak még ziláltabbá és romlottabbá tette a lelküket.

De közben múltak a hetek és úgy látszott, hogy a templomban még mindig ugyanannyi nép gyűl össze, mint máskor. Az a tömeg azonban, amely az egyik órában a templomot járta, a másik órában már a Quetzalcoatl gyülekezetét alkotta. Ez lett az újabb szenzáció!

Így tartott ez addig, amíg a szocialistább érzelmű felolvasók némi antiklerikális keserűséget vegyítettek felolvasásukba. Erre a peonok azt kezdték mondogatni: Hát *El Señor* szintén *gringo* volt és a *Santissima* semmi más, mint *gringita*?

Az ilyen beszéd megtorló rendszabályokat vont maga után a papok részéről: először csak puszta figyelmeztetést, majd végül hangos vádak és fenyegetéseket a prédikációban. Ez pedig a nyílt háborút jelentette.

Mindenki feszülten várta a szombatot. Elérkezett a szombat is a templom zárva maradt. Szombat éjszaka is elmúlt, de a templom továbbra is hozzáférhetetlen és sötét volt. Aztán jött a vasárnap: a templom még mindig néma maradt és a kapuk csak nem nyíltak ki.

Valami megdöbbenés terjedt el a vásár látogatói között. Nem volt hová menniök. De a megdöbbenésbe valami rosszindulatú kíváncsiság is vegyült. Hátha valami izgalmas dolog fog történni?

Már ezelőtt is sok minden történt. A forradalmak alatt Mexikóban sok templomot alakítottak át istállóvá vagy barakká. Voltak templomok, amelyekből iskola, koncertterem vagy mozgó-fényképszínház lett. A zárdák és a monostorok legnagyobb része barakként szolgált a szedett-vedett katonanépségnek. A világ folyton változik, folyton *kell* változnia!

A templom bezárásának második szombatján úgy fordult a dolog, hogy véletlenül éppen összeesett a nagyvásárral. Sok gyümölcsöt és egyéb árut hoztak a tó környékéről, messzi délről, sőt még Colimából is. Egyesek lakkozott fatányérokat árultak, néhány nő pedig üveg-edényeket. Mint rendesen, most is férfiak kuporogtak az út mentén a húsz centavot érő émelygős tropikus szilva, vöröspaprika, vagy mangógyümölcs apró piramisai fölött.

Az indiánok apraja-nagyja ott tolongott a népes vásáron. A templom kapui le voltak zárva és lakatolva, a harangok elnémultak, még a toronyóra is állott. Igaz, hogy ez a toronyóra máskor is állt. De sohasem ilyen végleges megdermedéssel.

Se mise, se gyónás, se a tömjén, sem az elnehezült érzések orgiája! Mindenfelé csak dünyögő hangok, gyors, szemrehányó pillantások. A piaci árusok az út mentén összetöpreődve kuporogtak, mintha minél kisebbre és észrevehetetlenebbre akarnának törpülni és egész vállukig felhúzott térdekkel guggoltak, mint az azték bálványok. Mindenfelé katonák járkáltak, kettesével és hármasával. Fekete gáz-kendős vagy mantillas senorák és senoríták tipegtek a templom felé misére és ott keringtek a templom bejárata körül, csicseregve és sugdosódva, noha nagyon jól tudták már előre, hogy a templomot zárva fogják találni.

De vasárnap reggel volt és így *valaminek* történnie kellett.

Úgy féltizenegy felé egy csónak tűnt fel és két ember szállott ki belőle. Az egyikén hófehér ruházat volt, a másik pedig egy dobot cipelt. Gyorsan átvágtak az emberek között, a part vén fái alatt, a templom felé és a törött vaskerítésen keresztül beléptek a templom előtti kövezett udvarra.

A még mindig zárt templom kapujában levették blúzukat és ott álltak sötét, meztelen vállakkal, csipőjük körül Quetzalcoatl kék-fekete selyemövével.

A dob peregni kezdett, erőteljes, zuhogó hanggal, miközben a templom kapuja előtt hajadonfővel és meztelen mellel férfiak álltak körbe: furcsa embergyűrű alakult ezekből az érzéki, kékesfekete fejekből és a hófehér nadrágok fölött kiemelkedő sötét törzsekből. A dob egyhangúan pergett tovább. Aztán valami kis agyagflóta rekedt hangján egy tiszta melódia csendült fel.

Az egész vásár közönsége sűrű tömegben csődült a templom bejárata elé. Itt azonban katonák álltak sorfalat. A templom előtti kövezett udvaron is mozdulatlan katonák őrizték az alacsony falakat és nem engedtek senkit átkapaszkodni rajta. Odakünn, a vén fűzek és borsfák alatt, a forró reggeli napban sűrű tömeg állt és bámult a templom kapuja felé. Legnagyobb részt széles kalapú parasztok voltak, de akadt köztük néhány városi ember és asszony is és Kate is ott állott közöttük sötétkék-csíkos napernyőjével. Szoros, néma, sűrű tömeg ácsorgott az árnyékban, a pálmafák törzse körül, néhányan pedig felkapaszkodtak a borsfákra. Mögöttük felfordított *camion*-ok és autók szolgáltak tribün gyanánt.

A dob megperdült, majd elhallgatott és az agyagfuvola is elnémult. Hallani lehetett a tó csapkodását, üvegek csörömpölését és a sofförök hangját a szomszédos kis kantinból. Egyébként azonban a tömegnek még a lehelete is hallható volt. A katonák sietve néhány cédulát osztottak szét a tömeg között és egy erős, messzire ható férfihang kezdte énekelni a dob lágy pergésétől kisérve:

Jézus búcsúja.

Isten veled, isten veled, Despedida!
Utoljára csókold a keresztet;
Holnapra Jézus és Szűz Mária
Már kiszáradt csontok lesznek.

Hosszú, hosszú az út
Mexikótól az ég taváig,
Nézz vissza utóljára, Mária anyám,
És tizenegy szentem, ki visszavágyik:

Jakab és János és Márk,
Fülöp és San Cristobal,
Valamennyi szentjeim, és Anna és Teresa
S a tojásdadarcú Guadalupe messze száll.

Jőjjetek, mert mindünk napja véget ért
Menjünk valamennyien,
Kövessetek engem a szikrák szárnyain
Mindünknek menni kell!

Joaquin, Ferenc és Antal
És soknevű Mária-anyám,
Purissima, Refugio és Soledad
Valamennyien nézzetek reám.

Hó! Valamennyi szentek és szüzeim
Kápolnáitokból keljetek
Mesteretek, a Megfeszített után
És hozzátok jelvényeiteket.

A tűz lángjában és szikrák között
De soha el nem égve
Követvén a Mester nyomát
Vonulunk fel az égbe.

Isten veletek, feledjetelek mindent
Ami volt Mexikóban.
A béke s feledés égi tava felé
Megyünk precesszióban.

Mialatt az ének szárnyalt, újabb csónak siklott a parthoz és a katonák utat vágtak a tömegben Ramon számára, aki kékszelű és skarlátvörös rojtú fehér serapeban érkezett, vele a templom feketereverendás fiatal papja és Quetzalcoatl kékcsíkos fekete serapeba öltözött hat embere. Ez a különös menet áthaladt a tömegen és bevonult az udvar bejáratán.

Amikor megjelentek, a dob körül álló emberek gyűrűje megnyílt és ékalakban helyezkedett el. Ramon kimagasodva állott a dob mögött. A hat feketeserapes férfi hármásával eloszolva az ék két szárnyán foglalt helyet és a fiatal, karcsu, feketereverendás pap egyedül állott az ék nyílása előtt, szemben a tömeggel.

Felemelte a kezét. Ramon levette a kalapját és valamennyi férfi a tömegben szintén lekapta a kalapját.

A pap megfordult, odalépett az éknyílás végén álló Ramonhoz, a dob mögé és átnyújtotta neki a templom kulcsát. Aztán várakozva megállott.

Ramon levette a lakatot a templom kapujáról és kinyitotta a kapuszárnyakat. A tömeg élén álló emberek hirtelen letérdeltek, amikor meglátták a barlangszerűen sötét templomot, amelyet azonban sok gyertya távoli, remegő fénye világított meg, messze benn a misztikus homályban, libegő szakadozott lánggal lobogva, mint a megelevenedett égő csipkebokor.

A tömeg ingadozott, suttogott, majd csöndben letérdelt. Csak itt-ott egy-egy munkás, soffőr, vagy vasutas maradt állva.

A pap kissé magasabbra emelte kezét és visszafordult a nép felé.

- Gyermekeim, - mondta és közben hallani lehetett a tó csapkodását, - a Mindenható Isten hazaszólította az ő Fiát és a Fiúnak Szent Anyját. Az ő napjaik elmúltak Mexikóban. Most visszatérnek az Atyához.

Jézus, Isten Fia bucsut int nektek.

Mária, Isten Anyja bucsut int nektek.

Utoljára áldanak meg, azután elhagynak benneteket.

Feleljetek ti is: *Adios!*

Mondjatok *Adios*-t, gyermekeim!

A körben álló férfiak mély hangon mondták rá: *Adios!* A katonák és a térdelő tömeg felől szakadozott, dünnögő furcsa hangon ismétlődött az *Adios*, újra meg újra, hullámzásszerűen.

Aztán a templom homályában, amelybe a térdelő emberek bebámultak, hirtelen, egy szempillantás alatt végesvéig kialudt a gyertyák égő csipkebokra és a főhajó homályba merült. A napsütötte helyen túl koromsötét lett, mint egy barlangban.

A tömegben álló emberek hangosan felnyögtek.

Aztán a dob halkán megszólalt és a kíséretben két férfi kezdte ismét énekelni nagyszerű és félelmetes hangon a búcsúhimnusz. Ezeket az embereket Ramon és követői szedték fel Mexico City züllött ivókocsmáiból. Iskolázott és elragadó hangjuk volt, az a hatalmas mexikói tenor, amelytől szinte a föld is megremeg. Olyan emberek voltak, akiket a „viszonyok” arra kényszerítettek, hogy alantas, városi lebujokban énekeljenek. Most aztán szabadjára eresztették a hangjukat, mindazzal a rémítő kétségbeeséssel és reménytelen, démoni elszántsággal, amely lelkükben égett.

Amikor befejezték, a pap ismét felemelte kezét és áldást osztott, majd nyugodt hangon így folytatta:

- És most engedjete, hogy elmenjek összes szentjeimmal, mondja Jézus. Mert Én visszatérek Atyámhoz, aki az égben lakozik és jobbkezemmel visszavezetem Anyámat is, haza a békességbe.

Megfordult és bement a templomba. Ramon követte. Majd lassan, egymásután utána lépkedett a kíséret valamennyi férfitagja. A fejük felett a harang kongott egy ideig a halálos csendben. Aztán az is elhallgatott.

A következő pillanatban azután a templom mélységéből feldübürgött egy dob hangja, távoli, félelmetes puffogással és lassú, gyászos pergessel.

A pap gazdag csipkedíszű, fehér karingben jelent meg a templom bejáratánál és magasra emelt egy nagy keresztet. Egy percig habozott, majd kijött a napfénybe. A térdelő emberek imára emelték kezüket.

A sötét templomból hirtelen magányos fényű gyertyalángok közeledtek az ajtó felé. Don Ramon lépett ki a homályból, derékig mezitelenül, félvállára vetett serapeval. Az első rudját fogta annak a nagy halottvivő deszkaalkotmánynak, amelyen egy üvegládában a Nagyhét

félelmetesen élethű, halott Krisztusa feküdt. A rúd másik végét egy magas, sötétbőrű, szintén derékig meztelen férfi vitte a vállán. A tömeg felnyögött és keresztet vetett. Az életnagyságú halott Krisztus valóban halottnak látszott, ahogy átvitték a kapun. Mikor bejutott a tömeg közé, térdelő férfiak és nők emelték feléje elbódult arcukat és kitérték karjaikat. Aztán még sokáig maradtak így, karjukat mereven kitérve a félelem, a könyörgés és a halál fölismerésének kimondhatatlan extázisában.

A halott Krisztus után derékig meztelen emberek lassú precessziója haladt egyik deszkaalkotmánnyal a másik után. Először a félelmetes, megkínzott Krisztust hozták, akinek meztelen teste csíkos volt a vértől, mint egy tigrisé. Azután a Szent Szív Megváltója következett, a mellékoltár hosszúhajú és kiterjesztett kezű, jól ismert szoboralakja. Ezt követte a töviskoszorús Nazarethi Jézus szobra.

Most a Szent Szűz következett soron, kékcsipkés köpenyével és arany koronájával. Az asszonyok sóhajtozni kezdtek, amikor szobra remegően felbukkant az élesen tűző napfényben. A szobor mögött a templomban a gyertyák egymás után aludtak ki.

Azután a barna Pádúai Szent Antal következett, a gyermekkel a karján, majd Szent Ferenc, aki mintegy furcsálkodva nézett a kezében tartott keresztre, utána Szent Anna és végül Szent Joaquin. Amikor az ő szobra is feltűnt, a homályos templomban az utolsó gyertyák is kialudtak és a nyitott ajtókon keresztül csak az elsötétített szentélyt lehetett látni.

A szobrok a barnabőrű férfiak vállán kissé gyerekesen haladtak előre a tűző napban, az árnyékos fák felé. A lassan puffogó dob zárta be a menetet. A nagy, halott Krisztus üvegkoporsóján vakító csillogással villant meg a napfény, amikor az erőteljes emberek, akik vitték, a tó felé kanyarodtak. A tömeg összébúgott és térdre esett. A nők kiáltoztak: *Purissima! Purissima!* Ne hagyj el bennünket! Néhány férfi pedig rettentő megdöbbenéssel újra meg újra csak ezt ismételte: *Senor! Senor! Senor!...*

A különös menet azonban lassan továbbhaladt a fák alatt, végig a homokfövenyen és a ragyogó fényességben ismét a tó felé ereszkedett. A napsütésbe egy kis szellő is keveredett. A meztelen, lágy vállakon az összehajtogatott serapek egyenetlenül lebegtek, a szobrok meghajoltak és kissé meginogtak. De a hatalmas kereszt és mögötte a csillogó üvegkoporsó tovább haladt a víz széle felé. Utána következett a lobogó vörös-selyemruhás Jézus, aztán egy festett és csíkos fa-Jézus, majd egy fehér Jézus, bíborvörös köpenyben, amely úgy lobogott, mint egy zsebkendő, aztán Mária csipkeruhája libbent meg a merev kékesfehér szatin fölött. A szentek azonban valamennyien csak festett fa-szobrok voltak.

A karcsú, csipkés karingű pap lassan haladt lefelé a homokon, a nehéz kereszt alatt, amelyen a tóval szembenézve egy keresztrefeszített fehér Krisztus teste ragyogott. A kis töltés mellett egy nagy, fekete *cano*a, vitorlás bárka állott, amelynek oldalához széles deszkapalló vezetett. Két mezitlábás, fehérruhás férfi lépkedett a karcsú pap mellett, akinek fehér karinge úgy lobogott, mint a zászló, miközben lassan haladt fel a pallón a hajóra. Emberek felsegítették a fedélzetre, ő pedig végigment egészen a hajó orráig, ahol végre megállt a nagy kereszttel, a Krisztust még mindig kifelé fordítva.

A hajó egész nyitott volt, fedélzet és fülkék nélkül, csak megerősített asztalok sorakoztak oldalt a szobrok számára. Ramon is végigment a pallón és belépett a hajóba. A nagy üvegládát letették nyugvóhelyére, a két férfi végre megtörülhette nedves szemöldökét és izzadó, fekete haját. Ramon védekezésül a nap ellen magára borította kendőjét és feltette a kalapját. A bárka alig érezhetően ingadozott. A szél nyugati irányból fújt. A tó halványan és valóságátlanul csillogott.

A szobrok egymásután emelkedtek a hajó korlátja fölé, feketén rajzolódva fel az égre, aztán sorra elfoglalták a helyüket, ahol élesen kiváltak a *canoa* fekete oldalaitól és a parton álló tömeg jól láthatta őket.

Furcsa és félelmetes szoborgyűjtemény volt ez. De mégis mindegyik szoborban volt valami egyéni pátosz és félelmetesség, ahogy így összezsúfolták őket utolsó utjukra, a hajó fedélzetén. Minden szobor mellett ott álltak a vivőik, kalapban és serapevel, serény kezüket a rudakon tartva.

Katonák sorfala vonult végig a parton és három, katonákkal megrakott motorcsónak állt a nagy *canoa* mellett. A part zsúfolásig tele volt emberekkel. Sok evezős csónak keringett kíváncsian a hajó körül, mint ahogy a halak szoktak, de egyikük sem merészkedett túlságosan közel.

Mezítlábás tengerészek kezdték eltolni a hajót a parttól. Keményen nekifeküdtek a póznáknak és körüljártak a vitorlás korlátja mellett. A bárka lassan kifutott a sekélyes vízre is lassanként maga mögött hagyta a partot és a sokaságot.

Két másik tengerész sietve kezdte kibontani a hatalmas fehér, négyszögletes vitorlát. A vászon gyorsan szétterült a levegőben és szelet fogott. Quetzalcoatl nagy jelképe volt ráfestve a közepére, mint valami óriási szem: a farkába harapó kék kígyó és a sárga mezőnyben álló kék sas.

A szél nyugati irányból fújt, a bárka azonban délkeletnek tartott, a le is Skorpió-sziget irányába, amely mint valami kis homályos púp emelkedett a tó csillogó tükre fölött. A vitorla kifeszült és olybá tűnt, mintha a nagy szem visszanézne a zöld füzek között lapuló falura, az üres, fehér templomra és a parton szorongó tömegre.

Motorcsónakok keringtek a nagy, lassú járású *canoa* körül és bogarakhoz hasonló kis evezős csónakok követték a távolból, de sohasem jöttek túlságosan közel. A víz csobogott, a szobrok mellett álló emberek egyik kezükkel a póznát fogták, másik kezükkel a kalapjukat, a nagy szem a vitorlán tovább nézett vissza a part felé és a duzzadó fehér vitorlavászon lobogott a halott Krisztus üvegládája és a csapkodó köpenyű szobrok fölött.

A parton nyüzsgő tömeg elszéledt. Egyesek azonban letelepedtek a homokra és várakoztak valami hallgatag türelemmel, amelybe némi közöny is vegyült. A *canoa* egyre kisebb, felismerhetetlenebb lett, eltűnt a fényben. A kis csónakok, mint a galambok keringtek körülötte. A tó tükre elvakította a szemet csillogásával.

Távolabb, a fák alatt, a csöndben, a néptelenné vált parton egy asszony egy fekete vizidinnyét vett, feltörte egy kövön és a nagy, rózsaszínű darabokat szétszította gyerekei között. A férfiak némán sózták a vastag uborkaszeleteket, amelyeket egy fa alatt egy asszony árult. Aztán csöndben léptek be a templomba, elhaladva a kapunál őrködő katonák mellett.

A templom teljesen sötét volt, attól a világosságtól eltekintve, amely a kapun keresztül szüremlett be. Egész kopárrá is vált: a fal, a padló, az oltár, a mellékhajó mind kopár és üres volt. Az emberek csöndesen ismét elmentek.

Forró dél volt. A *canoa* lassan úszott a sziget vízből kiemelkedő kis púpjá felé, amelyen egyetlen indián család élt - halászok, akiknek mindössze néhány kecskéjük volt, meg egy kis homokos földjük, amelyen némi babot és gyérszemű kukoricát termesztettek. Ezen kívül a szigeten nem volt egyéb, csak kiszáradt szikla, tüskés bokor és skorpió.

A bárkát az egyik sziklás öböl felé kormányozták. Lassan közeledtek a szigethez. A motorcsónakok és a kis evezős ladikok előre siettek. A sziklák között barnabőrű, meztelen férfiak fürödtek.

A nagy vitorlát leengedték, a *canoa* hozzásimult a sziklás parthoz, emberek ugrottak le róla a vízbe, leengedték a szobrokat és lassan felcipelték őket a sziklákra. Itt várták be azután, hogy tovább vigyék őket.

A menet lassan vonult végig az elhagyatott sziget partján. Elhaladt egy kunyhó mellett, ahol egy vörös kakas kukorékolt, majd tovább a sziklákon, a bokrok mellett, a sziget tulsó oldala felé.

A szigetnek ez a része, amely éppen Sayulával nézett szembe, végesvéig csupasz sziklákból állott, amelyeken csak fáradtságosan lehetett előre haladni. A víz szélén, egy sziklás üreg fölött, egyik oldalon magas kőoszlopok emelkedtek, amelyek tetejét vasrudak kötötték össze, úgy, hogy az egész olyan volt, mint valami rostély. A rostély alatt rőzsecsomó volt odakészítve és oldalt is halomban állt a rőzse.

A szobrokat és a nagy halott Krisztus üvegládáját ráfektették a rostély vasrudaira, szorosan egymás mellé, egy csomóba, a keresztet pedig följük fektették. Dél, volt, irtózatossággal tűzött a napfény és izzott a forróság. A tó tükre fölött azonban már fantasztikus alakú felhők kezdtek gyülekezni.

A vizen és a csillogáson túl a falu úgy ragyogott fel, mint valami csalóka délibáb, fáival, házaival és fehér templomtornyaival.

Az emberek, akik a csónakokon jöttek, összegyülekeztek a kis amphitheatrum szikláin. Ramon néma csöndben egy nagyítólencse segítségével szikrákat csalt ki nád- és *ocote*-szálakból. Hirtelen gyors tűznyelvek dugták elő nyelvüket, nagy füstfelhőt terjesztve, mint fiatal kígyók a tűző napfényben. Ekkor meggyújtotta a szobrok rostélya alatt gondosan elrendezett rőzsepiramist.

A száraz gallyak recsegték, fehér füstfelhő szállt fel, az *ocote* édeskés illata terjengett és a láng sárgászöld nyelvű föl-fölcsapkodott a színtelen, forró levegőben. Hirtelen meleg tűznyelvek lobbantak fel és az édes gyantával telített *ocote* ropogni kezdett. A nagy koporsó üvege furcsa, kínos pattogást hallatott, ahogy szétrepedt és csörömpölve összedőlt. A vasrostélyok között barnás lángnyelvek törtek fel a szobrokhoz, amelyek egy pillanat alatt megfeketedtek. A könnyű selyem- és szaténruhák egy szempillantás alatt kormos szénré zsugorodtak össze és a festék feketén hólyagzott fel a szobrokon.

A fiatal pap levetette vászonzubonyát, stóláját s karingét és piros arccal bedobta őket a lángok közé. Azután levetette fekete reverendáját is és alatta feltűnt Quetzalcoatl embereinek fehér gyapjúgatyája, amely térdig fel volt tűrve. Reverendáját is a tűzbe dobta. Valaki egy széles kalapot és egy kékszegélyű, fehér serapet nyújtott feléje.

Érezni lehetett az égő festék, gyapjú és *ocote* illatát. A tűz füstölgő kavargással vette körül a megfeketedett és szikrát fogott szobrokat, majd egyideig semmit sem lehetett látni, csak zavaros füstfelhőt és barnászöld lángokat, amelyek sisteregve csapkodtak és nyaldosták a szobrokat. A lángoló kereszt oldalt dőlt és lezuhant. Egy férfi megkapta és bedobta a tűzbe a szobrok alá. Az emberek szinte extázisban hajigálták a nehéz, gyantás fatörzseket, amelyek szinte robbantak a lángban. Sziklák recsegték és repedeztek ágyúlövészerű zajjal. Mindenki visszahúzódott a tűz üvöltő lángjától, amely egyre magasabbra és magasabbra csapott és sötét füstje és szikrái az eget verdesték.

A rostélyt tartó kövek egyike hirtelen reccsenéssel ledőlt, a vasrostély és a szobrok izzó törzse egyetlen összefolyó ropogással belezuhant. Az üvegek koporsó eltűnt és csak vörösen izzó vasrudak csavarodtak a tűz fölött. Szinte a semmiből emelkedtek ki ezek a furcsa vasszallagok, magasra kinyulva az izzó vörös máglyából.

Nemsokára az egészből nem maradt egyéb, mint vöröslő zsarátnok, félig megolvadt vasdarabokkal.

Ramon kifejezéstelen, sötét szemekkel félrehúzódott és szótlanul nézte a pusztulást.

Azután, amikor már az utolsó kékes lángok csaptak fel a tűz vörhenyes kohójából, rakéták emelkedtek a levegőbe, kék és aranyos szikrazáporral robbanva szét magasan a forró, kék égbolt alatt.

A parton álló nép meglátta a tűzoszlopot és a magasra felcsapó lángokat. Majd meghallották a rakéták éles pattogását és ekkor részint megdöbbenve, részint azonban a rombolás örömteli kéjével kiáltozták:

- *Senor! Senor! La Purissima! La Purissima!*

A lángok, a füst és a rakéták mintegy csoda folytán eloszlottak a semmiben, nyomot sem hagyva a forró levegőben. A máglya maradványait összekaparták és lehányták egy meredek gödörbe.

Amikor a *canoa* visszafelé indult, a tó partja még barnán és változatlanul emelkedett ki a sűrű levegőből. Aztán egy felhő terpeszkedett el délnyugatról, a kopár, néma hegyek felől, mint valami nagy, fehér, gyapjas farktollú rigó, amely hirtelen felröppen a sziklák mögül. Ez a vésztjósító, fehér farktoll elterjeszkedett az égboltozaton, egyenesen a Nap irányában. És amikor a *canoa* kifeszítette a vitorláját, hogy visszafelé induljon, már halvány árnyék borította a mézsfehér tavat.

Csak a skorpiók szigetének tulsó vége felett remegett mozdulatlanul a forró levegő.

Ramon az egyik motorcsónakon tért vissza. Az ég lassan felhőbe borult, az eső és a zivatar előhírnökeként. A *canoa*, minthogy már nem tudott volna visszajutni, Tuliapanba vitorlázott. A kis evezős ladikok csöndben oszlottak szét.

Partot értek, mielőtt a szél erőre kapott. Ramon egyenesen a templomhoz ment és ismét lelakolt az ajtókat.

A tömeg elszéledt a közeledő vihar elől, rebozók libegtek vadul, levelek röpködtek a szélben, porfelhő kerekedett.

Sayulanak nem volt többé Istene és az emberek szívük mélyén örültek neki.

XIX. FEJEZET. Jamiltepec ostroma.

Váratlanul csaknem az egész katonaságot kivonták a faluból: „zavargás” tört ki Colimában. Vonatokat tartóztattak fel, embereket öltek meg. Egyesek pedig, Fulano és Tulano tábornokok, kiáltványt bocsátottak ki a kormány ellen.

Izgalom telítette a levegőt. Mindenki átélt már ilyen időnként felbukkanó borzongásokat. Ezen az izgalmon kívül azonban minden olyan volt, mint máskor. A templom zárva maradt és elnémult. A toronyóra nem járt. Az idő hirtelen megszakadt, a napok üresen és időtlenül suhantak el, mint az ősrégi multban, amikor senki sem számlálta őket. Az ősi pogány világ furcsa, régi, számon nem tartott, rendszerbe nem szedett, egybefolyó napjai.

Kate kissé úgy érezte magát, mint a főka, amely valami idegen elembe próbálkozik úszni. Elsodorta valami néma áramlás, valami régi antidiluviális csönd, amelyben a dolgok összefüggés nélkül mozogtak. Ő maga is összefüggés nélkül mozgott és élt. Még az óraütések is megszűntek. Mint ahogy a fuldokló ember nem lát semmit, csak a vizet, úgy Kate sem látott semmit, csak az időtlen vizek felületét.

Így aztán természetesen ő is kapaszkodott a maga szalmaszála után. Nem bírta ezt az állapotot elviselni. Egy délután megrendelte az ócska, rozoga Ford-kocsit, hogy a romokkal szegélyezett úton átzötyögjön rajta Jamiltepecbe.

A vidék furcsa és néptelen volt, mint ahogy az már szokott lenni, amikor ezek a „zavargások” megkezdődnek. Mintha minden élet eltűnt volna és csak valami tátongó halott üresség töltötte volna be ezt a komor vidéket. Noha Jamiltepec nem esett messzire, amint kiértek a faluból, a soffőr és kis inasa remegni kezdtek és reszkettek a félelemtől, mint a nyulak.

Van valami igazán misztikus abban, ahogy a mexikói félni tud. Az emberek szinte összeesnek és vonaglanak a földön, mint összetaposott hullók, képtelenül arra, hogy felkeljenek. Kate minden akaraterejét összeszedte ezzel az örülettel szemben.

Minden baj nélkül érkeztek meg Jamiltepecbe. A ház látszatra nyugodt volt, a megszokott élet folyt benne. Egy ökrös szekér rostokolt üresen az udvarban. Nem álltak őrt többé katonák, valamennyien elvonultak, letörni a zavargást. Csak néhány peon ügyelgett ott lusta semmittevésben. Aznap valami *fiesta* volt, amikor amúgy sincsen sok munka. A peonok házaiban asszonyok csapkodták a tortillákat és készítették az erős paprikás mártást, amelyet a *metate*-re öntenek. *Fiesta!* Csak a szélmalom, amely a vizet szivattyúzta a tóból, forgott sebesen, alig hallható berregéssel.

Kate csöndesen behajtatott az udvarba. Két puskával és töltényövekkel felszerelt *mozo* jött elő és halkán beszédbe ereszkedett a soffőrral.

- Dona Carlota idehaza van? - kérdezte Kate.

- Nem, senora. A *patrona* nincs idehaza.

- Don Ramon?

- *Sí, senora! Está!*

Miközben kissé idegesen töprengett, hogy felmenjen-e, Ramon közeledett az udvar belső bejárata felől ragyogó fehér ruhájában.

- Önhöz jöttem, - mondta Kate. - Nem tudom, nem vagyok-e alkalmatlan? De abban az esetben visszamehetek az autóval.

- Nem, - felelte a férfi. - Örülök, hogy eljött. Nem tudom miért, elhagyatottnak éreztem magamat. De menjünk fel!

- *Patron!* - szólalt meg a soffőr halkán. - Kell még várnom?

Ramon néhány szót vetett oda neki. A soffőr azonban nyugtalan volt és nem akart maradni. Azt mondta, hogy ekkor és ekkor Sayulában kell lennie. Ez biztosan csak kifogás volt, de meglátszott rajta, hogy nagyon szeretne szabadulni innen.

- Hát akkor legjobb, ha elengedjük, - mondta Ramon Katenak. - Nem baj, ha majd csónakon kell hazatérnie?

- Nem akarok alkalmatlanságot okozni önnek.

- A legkevésbé sem alkalmatlan. Ezt a fickót elengedjük, ön pedig majd mehet csónakon, amikor akarja. Így aztán még szabadabbak leszünk.

Kate kifizette a soffőrt és a Ford zörögve elindult. Miután egy darabig zötyögött, nagy ívben megkerülte az udvart, aztán áthaladt a *zaguan*-on és amelyen gyorsan csak tudott, eltűnt.

Ramon szólt valamit a két puskás *mozo*-nak. Azok engedelmesen odaálltak a külső kapu elé.

- Miért kell itt önnek fegyveres embereket tartania? - kérdezte az asszony.

- Óh, mindenki fél a banditáktól, - felelte Ramon. - Valahányszor ribillió támadt valahol, mindenki fél a banditáktól. Ami azután természetesen életre kelti a gonosztságot.

- De honnan jönnek? - érdeklődött Kate, amikor áthaladtak a belső kapun.

- A falvakból, - felelte a férfi, bezárva maga mögött a bejárat nehéz kapuit, amelyeket ezenfelül súlyos vasrudakkal retesztelt el faltól falig.

Ez a belső bejárat most olyan volt, mint valami kis börtön, mert az átjárónak a tó felé nyíló erős vaskapuja is zárva volt. Az asszony a kapurácson keresztül kinézett a kis kerek tavacskára. Néhány kéklő vízililiom úszott a vizen, távolabb pedig a tó halvány tükre csillogott kísértetiesen a napsütésben.

Miután egy szolgát leküldtek a konyhába, Ramon és Kate felmentek a felső terraszra vezető kőlépcsőn. Milyen elhagyatott, milyen magányos és árva benyomást tett most ez a hacienda! Mintha maguk a kőfalak is ürességet, magányosságot, elhagyatottságot leheltek volna!

- Mégis, milyen falvakból jönnek ezek a banditák? - firtatta az asszony.

- Valamennyiből. De azt mondják, leginkább San Pabloból és Ahuajijicből.

- Hiszen ezek egész közel esnek ide! - kiáltotta az asszony.

- Meg Sayulából, - tette hozzá Ramon. - Akármelyik rendes nagykalapos emberről, akit a plazán lát őgyelegni, feltételezhető, hogy banditának csap fel, amikor az útonállás mestersége kifizetődik és amikor nem valami különös szigorúsággal büntetik őket.

- Szinte hihetetlen! - jegyezte meg az asszony.

- Pedig egészen kétségtelen, hogy így van, - felelte Ramon, helyet foglalva vele szemben az egyik hintaszékben s rámosolyogva az onyx-asztalka fölé.

- Valószínűleg így van, - ismerte el az asszony.

Don Ramon tapsolt és Martin nevű *mozo*-ja sietett elő. Ramon halk, elfojtott hangon valami parancsot adott neki. A *mozo* még halkabb és még elfojtottabb hangon válaszolt. Aztán a gazda meg a szolga egymásra bólintottak és Martin elsietett, miközben *huarache*-je halkán nyikorgott a terraszon.

Ramonra is átragadt ez az egész országban szokásos halk, letompított beszédmód. Úgy tűnt, mintha nem mernének hangosan beszélni, inkább elővigyázatosan dünnyögnének. De Ramonnál ez szokatlan volt és Kate-nek nem is tetszett. Elnézett a vastag mangófa felé, amelyek gyümölcse változtatta a színét, mintha fokozatosan izzóvá válnék. A háttérben a halványbarna tó hullámzott. A túlsó part hegyei egészen sötétek voltak. Fölöttük valami súlyos, de magasan lebegő fekete felhő terpeszkedett, amelyből hirtelen gyenge villám cikázott fel.

- Hol van Don Cipriano? - kérdezte az asszony.

- Don Cipriano e pillanatban inkább Viedma tábornok, - felelte Ramon. - Most a lázadókat fenýíti meg Colima államban.

- Nehéz lesz elbánni velük?

- Valószínűleg nem. De mindenesetre Ciprianonak örömet fog szerezni a ráncbaszedésük. Ő zapotec származású és embereinek legnagyobb része is a dombok vidékéről való zapotec. Ezek pedig szeretnek megfenýíteni mindenkit, aki nem tartozik közéjük.

- Csodálkoztam rajta, hogy miért nem volt ő is itt vasárnap, amikor ön elvitette a szobrokat, - jegyezte meg az asszony. - Egyébként nagyon vakmerő cselekedetnek találtam.

- Igen? - nevetett a férfi. - Pedig nem volt az. Félig sem annyira jelentős dolog elvinni és elpusztítani valamit, mint új életet ébreszteni.

- De hát előbb el kellett pusztítani ezeket az ósdi dolgokat!

- Ezeket a kopott szobrokat? Nos, igen. De addig nincs semmi haszna, amíg az ember önmagában valami más mozgató erőt nem talál.

- És ön talált?

- Azt hiszem, igen. Ön nem?

- Lehet, - felelte az asszony kissé habozva.

- Azt hiszem, én igen, - mondta Ramon. - Úgy érzem, hogy valami új dolog keletkezik bennem. - Mosolygott az asszony határozatlanságán. - Mért nem csatlakozik ön is hozzánk? - tette hozzá.

- Hogyan? - kérdezte Kate. - Úgy, hogy összeházasodjam Don Ciprianoval?

- Nem szükségképpen. Nem multhatatlanul szükséges, hogy férjhez menjen valakihez.

- Mi a legközelebbi terve? - kérdezte az asszony.

- Nekem? Újra meg szándékozom nyitni a templomot, hogy Quetzalcoatl bevonulhasson oda. De nem szeretem a magányos istenekeket. Úgy gondolom, kell, hogy egynéhányan legyenek, hogy jól érezzék magukat egymással.

- De hát szükség van istenekre? - kérdezte Kate.

- Persze. Az a meggyőződésem, hogy az embereknek szükségük van manifesztációkra.

Kate kényelmetlen csöndben ült.

- Istennőkre is szükség van. Ez meg szintén fogas kérdés, - tette hozzá a férfi nevetve.

- Pedig milyen szörnyű volna, - jegyezte meg Kate, - ha istennőjévé kellene lennem a népnek!

- A majmoknak? - kérdezte a férfi mosolyogva.

- Igen. Természetesen.

Ebben a pillanatban a férfi felegyenesedett és felfigyelt. Lövés hallatszott, amelyet Kate is meghallott, azonban alig vett tudomásul. Az ő fülének ez csak olyan volt, mint valami autó vagy motorcsónak puffogása.

Hirtelen éles sortűz ropogott fel.

Ramon gyorsan felugrott, rugalmasan, mint egy nagy macska, bevágta a lépcső tetejéhez vezető vasajtót és előretolta rajta a reteszt.

- Nem menne abba a szobába? - mondta az asszonynak, rámutatva egy sötét bejáratra. - Ott biztonságban lesz. Csak pár percig maradjon ott, amíg visszajövök!

Mialatt beszélt, a hátsó udvarból sikoltás hallatszott, majd egy férfi halálhörgése: *Patron!*

Ramon szeme irtózatossá haragot, halálos indulatot lövellt. Arca elsápadt és elváltozott, ahogy a nőre nézett és valami sötét láng lobbant fel a szemében. Övéből hosszúcsövű acélrevolvert húzott elő.

Még mindig anélkül, hogy Katere figyelt volna, gyors, lágy és macskaszerű léptekkel végigsietett a terraszon és a terrasznak végén emelkedő lépcsőn felrohant a tetőre. Tagjait a mélységes, örök harag szenvedélye mozgatta.

Kate a szoba bejáratánál állt, szinte megdermedve. Mintha a napvilág elsötétült volna a szeme előtt.

- Halló! - dörgött a férfi hangja a tetőről, valahonnan messziről, olyan haragosan, hogy már szinte nevetésnek tűnt.

Feleletképpen zavaros lármák hallatszottak az udvar felől, majd néhány lövés hangja. A puskák lassan, de kitartóan ropogtak.

Az asszony összerázkódott, mikor egy süvítő golyó füttyült el a füle mellett. Megdermedve várakozott. Aztán látta, hogy egy rakéta röppen fel ágyúszerű zajjal magasan a tó fölé és a vörös világító-golyók egész záporosóját szórja magából. Ramon jeladása volt.

Kate képtelen volt bemenni a sötét szobába és inkább halálra rémülten odakünn várakozott. Aztán hirtelen valami megmozdult benne. Végigszaladt a terraszon és a lépcsőn át föl a tetőre. Azt érezte, hogy nem bánja, ha meg kell is halnia, de akkor legalább ne egyedül, hanem e mellett a férfi mellett haljon meg!

A tető ragyogott a napfényben. Lapos volt, különböző szintjei azonban egyenetlenül következtek egymásra. Kate egyenesen odafutott a mellvéd falához és már csaknem tisztán kivehette az első udvar kapubejáratát, amikor könnyű ütést érzett és apró vakolatdarabok röpültek az arcába és a hajába. Megfordult és mint a nyúl, visszaszaladt a lépcsőhöz.

A lépcsőház egy sarokban végződött, ahol valami kis, négyszögletes kőtorony állott, pihenőre szolgáló kőpadokkal. Leroskadott az egyik padra és rémülten nézett lefelé a lépcső kanyardójára. Keskeny kis kő-lépcsőház volt ez a tömör kőfalak között.

A megdöbbenés és a rémület szinte megdermesztette. De azért a lelke mélyén nyugodt volt. Ahogy előrehajolt és kinézett a nyugodt napfényben fürdő lapos tetőre, nem tudott hinni a halálban.

Ramon fehér alakja és sötét feje felbukkant a tető másik oldalán, az egyik kis négyszögletes toronyban. Ez a tornyocska nyitott volt és alig valamivel magasabb, mint a feje. A sarokban állott és teljesen mozdulatlanul oldalt lenézett egy lőrésen keresztül. Bumm! dördült meg elszántan a revolver. Odalentről egy elfojtott kiáltás és hirtelen felropogó sortűz volt a válasz.

Ramon félrehúzódott a lőréstől és levetette fehér blúzá, nehogy az célpontul szolgáljon. Selyemöve fölött egy töltényöv húzódott. A tornyocska árnyékában furcsán sötétnek tűnt a teste, ahogy kiemelkedett a nadrág fehérsége fölött. Nyugodtan foglalta el helyét a hosszú, keskeny, ferde nyílás mellett. Gondosan célozva emelte fel revolverét. A lassú és jól kiszámított lövések - egy-kettő-három - felborzolták az asszony idegeit. Ismét sortűz hallatszott lentről és kő- meg vakolatdarabok röpültek az égnek. Aztán megint csönd lett - hosszú csönd. Kate mozdulatlanul ült a helyén és keblére szorította a kezét.

A felhők szint változtattak, a nap sárgás fénnel izzott. Ebben az élesebb világításban zöldesen, harmatosan és gyönyörűen bukkantak fel a hegyek a mellvéd mögött.

Csőnd volt. Ramon nem mozdult az árnyékban, csak szorosan hozzásímult a falhoz és figyelmesen nézett lefelé. Az asszony tudta, hogy a belső nagy kapukat tartja szemmel.

Hirtelen azonban megváltoztatta helyzetét. Revolverrel a kezében lehajolt és mint valami félelmetes macska, szaladni kezdett. A nap megcsillant meztelen hátán, ahogy a vastag mellvéd fala mögé bújva végigszaladt a tetőn a szemközti elülső tornyocska felé.

Ennek a toronynak nem volt tetőzete és közelebb esett Katehez, aki dermedten, lenyűgözve ült a lépcsők fölötti kőpadon és nézte Ramont. A férfi odasímult a falhoz és a lőrészhez emelte revolverét. Ismét csattanva dördültek meg a lövések - egy, kettő, három, négy, öt! Odalenn állati kinnal egy hang üvöltött: *Ay! Ay! Ay!* Valaki vezényszavakat kiabált. Ramon féltérdre ereszkedett és újra megtöltötte revolverét. Aztán meggyújtott egy gyufát és Kate ismét csaknem kiugrott a bőréből, amikor egy rakéta száguldott vadul föl az égnek, robbant, mint egy gránát és vörös tűzkarikákat szórt magából, amelyek egy darabig lebegtek, majd eloszlottak a távoli üres levegőben.

Az asszony felsóhajtott és azon töprengett, hogy mindez mit jelent. Érezte, hogy ez a halál. De oly különös és oly érthetetlen volt minden. Egyre csak a lövéseket hallotta, de nem látott semmit. Már pedig látni akarta, mi történik odalenn az udvaron!

Ramon a helyén állott, szorosan a falhoz simulva és lehajtott fővel, mozdulatlanul nézett lefelé. Lentől lövések dördültek el és golyók süvítettek feléje. De nem mozdult. Az asszony nem láthatta az arcát, csak hátának egy részét, büszke, erős, barna vállait, kissé előreahajtott, figyelő, fekete fejét és a csipője körül megoldódott töltényövet, a lobogó, fehér vászonnadrág fölött. Csöndesnek és nyugodtnak látszott ebben a figyelő helyzetben, olyan volt, mint maga a csönd. Aztán ördögi gyorsasággal helyzetet változtatott és újra célzott.

Teljesen megfélemedezett a nőről, meg arról is, hogy a világon van. Ennek kétségtelenül így is kellett lennie. Az asszony mozdulatlanul ült és várt. Várt, várt, várt ebben a végtelen, sárga napfényben, valami változatlan néma szorongással. Talán valaki majd jön a falu felől és akkor vége lesz a dolognak. Akkor vége lesz...

De ugyanakkor, valahányszor a férfi tüzelt, ő is mindig összerázkódott és feléje pillantott. Hallotta, ahogy elfojtott hangon dünnyögi: - Az a meggyőződésem, hogy az embereknek szükségük van manifesztációkra. - És rettenetesen az idegeire ment a fegyverropogás.

Hirtelen élesen felsikoltott és egy ugrással elhagyta a helyét. Egy fekete fejet látott felbukkanni a lépcsőn!

Mielőtt még észrevehette volna, Ramon mint egy hatalmas vadmacska, mellette termett és két férfitest fonódott össze a levegőben, amikor a váratlanul felbukkant fickó kiugrott a lépcsőházból. A két férfi nagy zuhanással a földre esett, egy revolver koppant meg a kövezeten és szörnyű tagok vonaglottak egymásba fonódva.

Ramon revolvere feküdt a földön. De az összefonódott férfiak birkózása közben mégis egy lövés dördült el és hirtelen, szinte a semmiből egy vérvörös folt jelent meg a fehér vászonruhán, ahogy a két ember összekapaszkodva hempergett a földön.

Mind a kettő hatalmas termetű férfi volt. Ahogy a földön viaskodtak, szinte óriásiaknak tündek. Ramon szorosan markolta a bandita revolvert tartó kezét. A félelmetes, feketearcú, vérbenforgó szemű és ritkás bajuszú támadó Ramon meztelen karjába mélyesztette fehér fogait és közben kilátszottak vörös ínyei. Szabad kezével kése után kapkodott.

Kate nem tudta elhinni, hogy ez a fekete, félelmetes arcú, elborult szemű és harapó szájú jelenség tudatos lény lehet. Ramon egészen átkarolta a testét. A bandita kiejtette az ujjai közül a revolverét. Fekete keze utánakapott és igyekezett megkaparintani a cementpadlón. A foga véres volt. De olybá tűnt, mintha valami vad tudatfelettség tartaná hatalmában, mintha nem is ember, hanem ördög volna.

Keze már csaknem elérte Ramon revolverét. Kate rémülten rohant oda, felkapta a fegyvert az áttüzesedett cementpadlóról és ismét elszaladt, amikor a bandita hirtelen nagy erőfeszítéssel meglódította testét Ramon ránehezedő súlya alatt. Kate felemelte a revolvert. Gyűlölte ezt az undorító ördögöt, aki Ramon alatt feküdt, pedig ő még sohasem gyűlölt életében. De azért nem mert löni.

Ramon rápillantott és kiáltott valamit. Ő azonban nem értette meg. Megkerülte őket, hogy rálőhessen a Ramon alatt fekvő férfire. Miközben azonban rohant, a bandita testének hatalmas erőfeszítésével felborította Ramont, szabad kezével kirántotta ellenfele kését és beleszúrta Ramonba.

Kate felsikoltott. Óh, hogy szeretett volna rálőni! Láttá, hogy a kés oldalt felvillan és rövid ütéssel Ramon hátába fúródik. Ugyanabban a pillanatban léptek zaja hallatszott a lépcsők felől és a toronyból egy újabb feketearcú férfi ugrott ki a tetőre.

Egy pillanatra összpontosítva egész akaraterejét, szorosan megmarkolta a revolvert és tüzelt. A fekete fej feléje zuhant. Rémsülten ugrott hátra, újra felemelte a revolvert, lőtt, de nem talált. De erre csak félig eszmélhetett, mert látta, hogy a fej fekete sörényéből vörös vér buggyant ki. A test lezuhant, elnyúlt a földön és arca valami halálos vigyorgásba torzult.

Kate a másik borzalom felé fordította tekintetét és megpillantotta a halálra vált arcú Ramont. Vér szaladt végig a karján és a hátán, de hajánál fogva leszorította a bandita fejét és apró, rövid csapásokkal szurkált a torkába, ahonnan vér buggyant ki, mint valami vörös szökőkút. A torok furcsa hangot adott, mint valami szódavizes üveg. Aztán a halálrasedzett férfi egy utolsó, szörnyű erőfeszítéssel lelökte magáról Ramont. Ramon elnyulva feküdt. Egyik kezében még mindig szorosan markolta a férfi haját, másik kezében pedig a véres kést és belenézett az elmosódott, elkínzott arcba, amelyen a vadság valami merev, természetellenes álarccá fagyott.

Aztán anélkül, hogy elengedte volna áldozata haját, óvatosan felpillantott. Meglátta Kate emberét, akinek fekete haja csapzott volt a vértől és vér futotta el üveges és baljós szemeit, de mégis lassan térdre emelkedett. A legkülönösebb arc volt ez a világon: magas, boltozatos homlokába belecsüngött a véráztatta haj, vér futotta el kis patakokban felborzolt keskeny szemöldökét és fekete szempilláit, üveges tekintetű, fekete és mozdulatlan szemén, amelyben az utolsó pillantás a vadság pillantása volt. A férfi utolsó szemvillanása ezt az eltökélt és abszolút vadságot árulta el.

Ezektől az üvegesen vad szemektől és a ritkás bajusz alól kivillanó hosszú, fehér fogaktól eltekintve, jótermetű, karcsú és csinos arcú fickó volt.

De azért egész mivolta legvégső és legegyszerűbb lényegének ez a dermesztő és kísérteties vadság látszott.

Ramon elengedte áldozata haját. A tátongó, vörös torkú fej lekoppant, Ramon pedig kuporgó helyzetbe emelkedett. A másik bandita már térdelt és keze kést szorongatott. Ramon guggolt. Mind a ketten teljesen mozdulatlanok voltak. Ramon, így guggolva, lassanként visszanyerte egyensúlyát.

A bandita fekete, üveges és tiszta vadságot lövelő szeme most ravasz pillantást vetett rá. Megfeszítette az izmait. Talpra akart ugrani, hogy megadhassa a kegyelemdöfést.

De miközben ugrott, Ramon feléje hajította a kését, amely vérvörös volt, mint egy bibornokmadár. Vörös madárként röpült a kés, Ramon néhány vércsöppjével együtt, amely még Katet is érte, ahogy revolverét lövésre készen tartva, várakozva állt a lépcsőház mellett.

A bandita ismét térdre roskadt és így maradt térdelve egy pillanatig, mintha imádkoznék. A kés vörös nyele kilógott hasából a fehér nadrágon keresztül. Aztán lassan leroskadt, felfordult és ismét arca esett, szétcsapott karokkal.

Ramon még mindig valami természetfölötti figyelemmel kuporgott. Sötét szemei csillogtak ebben az ösztönös, vad figyelésben. Aztán nagyon lassan és nyugodtan fölemelkedett, átment a vériszapos betonpadlón a lezuhant férfihez, fölszedte a földről a tiszta, leesett kést, amelyet az előbb még ez a fickó tartott a kezében. Felemelte a vértől csöpögő állát és egyetlen döféssel torkába vágta a kést. A férfi az ütés erejétől mukkanás nélkül hátrazuhan.

Aztán Ramon ismét az első ember felé fordult. Egy pillanatig figyelmesen nézett rá. De a borzalmas, fekete arc már egy hulla arca volt.

Ramon most Katere pillantott, aki revolverrel a kezében a lépcső mellett állott. Tekintete olyan volt, mint egy kisfiúé, tiszta és egyszerű, és szeméből valami szűzies ártatlanság sugárzott. Ilyenek lehettek a férfiak az ősi kódos korokban, amikor megvolt bennük az a furcsa szépség, ami együtt jár ezzel a szinte elemi durvasággal.

Tudatosan alig ismerte fel Katet. De azért felcsillant a tekintetében a ráismerésnek valami kis szikrája.

- Mind a kettő halott? - kérdezte az asszony megdöbbenve.

- *Creo que si!* - felelte Ramon spanyolul.

Megfordult, hogy ismét megnézze őket, aztán felvette a cementen heverő pisztolyt. Miközben lehajolt érte, észrevette, hogy jobbkarja egészen vörös attól a vértől, amely még mindig ömlött a karjából. Beletörölte karját a halott ember kabátjába. De nadrágja is a csípője körül vérfoltos volt. Ezt nem vette észre.

Olyan volt, mint valami celebráló pap. Öntudata távol járt és teljesen megfélemedezett nemiségéről.

Még mindig hörgő és bugyborékoló, pusztán fizikai hangok jöttek a második férfi torkából. Az első bandita kísértetiesen elterült és gonosz arca benne hevert a feketedő vér pocso lyájában.

- Vigyázzon a lépcsőkre! - szólt oda Ramon spanyolul az asszonynak, távoli tekintettel nézve rá. De azért a tudatát elborító homályból már a felismerés fénye kezdett derengeni.

Odakúszott a tornyocskához és vigyázatosan kitekintett. Aztán ugyanolyan lassan visszakúszott, odacipelte a legközelebbi halottat a mellvédhez és felemelte a testét, úgy, hogy a feje kimagaslott a mellvéd fölött. De egyetlen lövés sem hallatszott. Ekkor végre ő is felegyenesedett és átnézett a mellvéden. Semmi hang, semmi nesz.

Ránézett a holttestre, amikor ismét elengedte. Aztán odament Katehez és lenézett a lépcsőn.

- Az hiszem, csak elkábította ezt az embert az első lövéssel - jegyezte meg.

- Vannak még többen is? - kérdezte az asszony megborzongva.

- Úgy hiszem, valamennyien elmentek.

Sápadt volt, csaknem mézsfehér. De még mindig ugyanazzal a tiszta, gyermekes tekintettel és változatlan egyenességgel nézett rá.

- Nagyon megsebesült? - kérdezte az asszony.

- Én? Dehogy! - Azzal ujjával megtapogatta hátát és érezte véres ujjáival a lassan lüktető sebet.

A délután sárgás, homályos estébe hajolt.

Ramon ismét átment a másik oldalra és belemerült az első halott szörnyű arcába.

- Ismerte ezt a férfit? - kérdezte Kate.

Ramon tagadóan megrázta a fejét.

- Nem tudok róla, - mondta. Majd hozzátette: - Jó, hogy meghalt. Jó, hogy már halott... Jó, hogy mind a kettőt megöltük!

Ismét azzal a kegyetlen pillantással nézett az asszonyra.

- Jaj! Nem! Ez rémes, - suttogta Kate borzongva.

- Jó, hogy ön itt volt! Jó, hogy így ketten öltük meg őket! Jó, hogy meghaltak!

A felhők sűrű, ragyogó sárgás visszfénye bearanyozta az alkonyatba bukó hegyeket. Hirtelen egy autó kürtje szólalt meg rekedten.

Ramon csöndesen odament a mellvédhez. A vér egyre lejjebb és lejjebb szivárgott nadrágján, amelynek szára járás közben lábát csapkodta. Erős, sárgás világosság öntötte el a vértől iszapos tetőt. Rettenetes vérszag terjengett.

- Egy autó jön, - szólalt meg a férfi.

Az asszony félénken odament melléje a tetőn keresztül.

Elnézte a dombokat és a távolabb fekvő alacsonyabb lejtőket, amelyeket aranyos fény vont be, mint valami máz. A peonok fekete kunyhói és a banánfák rongyosszélű levelei homályosan bukkantak fel a szeme előtt és aranyoszöld fák hintették árnyékukat. Távolabb az úton nagy porfelhő gomolygott, aztán a fény megcsillant valami üvegen, ahogy az automobil befordult az úton.

- Maradjon itt, amíg én lemegyek, - mondta Ramon.

- Miért nem jöttek fel a peonok segíteni önnek? - csodálkozott az asszony.

- Ezek sohasem jönnek, - felelte Ramon. - Legkevésbé ha egyenesen erre a célra fegyverzik fel őket.

Felvette a bluzát a földről és magára húzta. A vér abban a pillanatban átütött rajta.

Lement. Az asszony hallgatta távolodó lépései neszt. Lenn az udvaron minden árnyékba borult és üres volt. Csak két fehérruhás férfi holtteste feküdt az udvaron, az egyik a *saguan* közelében, a másik pedig a fészer egyik tartó oszlopa mellett.

Az autó kürtje vadul recsegett, ahogy közeledett a fák között. Végre berobogott a *zaguán*-ba. A kocsi tele volt katonákkal, sőt egyesek még oldalt megkapaszkodva a hágsókon is álltak.

- Don Ramon! Don Ramon! - kiáltotta egy tiszt, kiugorva a kocsiból. - Don Ramon! - menydörögte a belső-*zaguán* kapujánál.

Vajjon miért nem nyitott Ramon ajtót nekik? Hol lehetett?

Az asszony áthajolt a mellvéden és mint valami vadmadár sikongta:

- *Viene! Viene Don Ramon! El viene!*

A katonák valamennyien feléje pillantottak, mire ő ijedten visszahúzódott. Aztán pánikszerűen lefutott a lépcsőn a terraszra. Lenn a kölépcső alja tiszta vér volt; valóságos vértócsában úszott. A terrazon, a hintaszék mellett még nagyobb vértócsában két halott férfi feküdt.

Az egyik Ramon volt! Egy pillanatig szinte eszméletét veszítve meredt rá. Aztán lassan előbbre merészkedett. Ramon, akinek sebéből ömlött a vér, lezuhan, karjával körülölelve a másik férfi testét, aki szintén vérzett. Az a másik férfi most vad tekintettel felnyitotta a szemét és szaggatott hangon, elvakulva s haldokló hörgéssel csak ennyit mondott:

- *Patron!*

Martin volt, Ramon *mozo*-ja. Megmerevedett és ott halt meg Ramon karjaiban. Ramon, amikor fel akarta emelni, ismét felszakította saját sebeit és elájult. Most úgy feküdt ott, mint aki meghalt. De Kate látta, hogy nyakán az ütőér alig észrevehetően lüktet.

Vakon leszaladt a lépcsőn és igyekezett eltolni a nagy vasrudakat az ajtóról és közben egész idő alatt kiáltozta:

- Jöjjön valaki! Jöjjön valaki Don Ramonhoz! Meghal!

A konyha felől egy ijedt fiú és egy asszony jelent meg. A kapu végre kinyílott, éppen akkor, amikor hat lovaskatona galoppozott be az udvarba. A tiszt leugrott a lováról és kirántott revolverrel, pengő sarkantyúval, nyílsebesen rohant keresztül a kapun és egyenesen föl a lépcsőn, mint egy örült. Amikor Kate ismét feljutott a lépcsőn, a tiszt még mindig ott állt, revolverrel a kezében és mereven nézte Ramont.

- Meghalt? - kérdezte a tiszt, elszörnyűködve és ránézett Katere.

- Nem! - felelte az asszony. - Csak elájult a vérvesztéstől.

A tiszt felemelték Ramont és lefektették a terrazon. Gyorsan lehúzták róla a blúzáját. A vér vastagon bugyborékol a hátán tátongó sebből.

- El kell állítanunk a vérzést. - jelentette ki a hadnagy. - Hol van Pablo?

Hangos kiáltással hívták Pablot.

Kate beszaladt a hálósobába vízért és tépést csinált egy régi vászonágytakaróból. Pablo fiatal doktor volt a közkatonák között. Kate hozott neki egy tál vizet, törülközőt és tépést csinált a lepedőből. Ramon mezítelenül, vérrel borítva feküdt a földön. Odakünn egyre sötétebb lett.

- Hozzatok világosságot! - rendelkezett a fiatal orvos.

Ügyes kézzel kimosta a sebet és olyan közel hajolt hozzá, hogy csaknem beledugta az orrát.

- Nem nagyon veszélyes, - jelentette ki végül.

Kate már előbb kötést és párnát készített oda és átnyújtotta őket a fiatalembernek. Az egyik szolgáló fehérernyős lámpát tett le a földre az orvos mellé. Pablo felemelte a lámpát és ismét figyelmesen megnézte a sebet.

- Nem, - mondta újra - nem nagyon veszélyes!

Aztán felpillantott a katonákra, akik mozdulatlanul álltak mellette és figyelve néztek. A fény éppen bevilágított sötét arcukba.

- *Té!* - mondta egy mozdulat kíséretében.

A hadnagy gyorsan átvette a lámpát, az ájult test fölé tartotta és a doktor Kate segítségével elkezdte bekötözni a sebet. Kate, miközben hozzáért Ramon lágy, erőtlen húsához, ezt gondolta magában: Ez is ő, ez a néma test! És az a kegyetlen arc, amikor beleszúrt a bandita torkába, az is az övé volt! És az a gyermekes, távoli tekintetű szem, amely olyan volt, mint egy halott szűzé, az is az övé volt. Hol van most az az ember, aki egyedül ismert engem? Egyedül annyi sok férfi közül! Óh, istenem! Add vissza ennek a férfinak a lelkét, vissza a véres testébe. Add, hogy a lelke visszatérjen, mert különben az egész világ meghal az én számomra és még nagyon sok ember számára!

A doktor befejezte az ideiglenes kötést, megvizsgálta a karon lévő sebet, gyorsan letörölte a vért az ágyékról és combjairól, aztán így szólt:

- Ágyba kell fektetni! Emeljék fel a fejét!

Kate gyorsan felemelte a nehéz, magával tehetetlen fejet. Ramon szeme félig nyitva volt. Az orvos megnyomogatta ajkait a ritkás, fekete bajusza alatt. De a fogak szorosan össze voltak zárva.

Az orvos megrázta a fejét.

- Hozzanak egy matracot, - mondta.

Hirtelen szél kerekedett. A lámpa magas, füstölgő lánggal égett üvegburája alatt. A szél leveleket és port sodort a terrasra és villámlás hasított át az égen. Ramon teste mezítelenül, mozdulatlanul feküdt, a kötések már megint átitatódtak vérrel, a lámpa egyre homályosuló és ugráló fényénél.

Kate szinte megfoghatóan érezte, hogy a test és a lélek lángja hogyan emelkedik és esik. Most, amikor a lélek mint egy lehelet, elszállni látszott, a test is olyan volt, mint egy kihunyó, eltűnő láng.

- Szítsd fel ismét lelkének tüzét, óh istenem! - fohászkodott magában.

A mezítelen testből csak annyit látott, hogy a búcsúzkodó lélek borzalma lebegi körül. Csak azt kívánta, hogy a lélek visszatérjen belé, hogy a szemei ismét kinyíljanak!

Végre felfektették az ágyra és betakarták. Az ajtót becsukták, hogy a szél és az eső be ne hatolhasson. Az orvos konyakkal mosta meg szemét és kezét. És a szemek végre kinyíltak: a lélek visszatért belé, de még mindig csak a háttérbe húzódva.

Ramon néhány percig nyitott szemekkel feküdt, anélkül azonban, hogy látott volna valamit, vagy hogy akár csak a szempillája is megrezdült volna. Aztán kissé megmozdult.

- Mi baj van? - kérdezte.

- Maradjon nyugodtan, Don Ramon, - mondta az orvos, aki karcsú, barna kezével olyan volt, mint egy nő. Sok vért vesztett. Maradjon nyugodtan.

- Hol van Martin?

- Odakünn.

- És hogy van?

- Halott.

A fekete szemek a sötét szempillák alatt mozdulatlanul és változatlanul meredtek előre. Aztán újra megszólalt.

- Kár, hogy nem öltük meg valamennyit. Kár, hogy nem öltük meg valamennyit. Valamennyit meg kellett volna ölni. Hol van az angol senora?

- Itt áll.

A fekete szemek most Katere szegeződtek. Látszott, hogy tudata egyre jobban visszatér.

- Köszönöm önnek az életemet, - mondta a férfi lehunyva a szemét. Aztán csak ennyit mondott: Állítsátok félre a lámpát.

Katonák kopogtak be az üveglablakon a hadnagynak. Egy alacsony, fekete közlegény lépett be, törülgetve az esőcseppeket fekete arcáról és hátrasimítva sűrű fekete haját.

- Még két halott van az *azotean*, - jelentette a tisztjének.

A hadnagy felkelt a helyéről és kiment utána. Kate is kiment a terraszra. Az eső zuhogva ömlött a korán leereszkedő sötétségben. Egy lámpás fénye közeledett a tető felől; végigjött a terrazon a lépcsőig, aztán a zuhogó esőben két katona jelent meg a lámpás mögött, egy halott testet cipelve, majd mögöttük még kettő egy másik holttesttel. A katonák *huarache*-je nyikorgott és csoszogott a nedves terrazon. A komor menet leért a földszintre.

Kate a terrazon állt, belemeredve a sötétségbe. Az eső zuhogva ömlött. Kellemetlenül érezte magát ebben a házban, csupa férfi és katona között. Megkereste az utat a konyha felé, ahol egy kisfiú élesztgette a faszén tüzét s egy asszony paradicsomot nyomott át egy szitán valami mártáshoz.

- Ay, senora! - sápítózott az asszony. - Öt ember meghalt és a *Patron* halálos sebet kapott! Ay! Ay!

- Hét ember halt meg, - szólt közbe a fiú. - Kettő volt az *azotea*-n is.

- Hét ember! Hét ember!

Kate dermedten ült egy széken és nem hallott semmit, csak a zuhogó esőt. Nem is érzett semmit. Két vagy három peon jött be, aztán később még két asszony. A férfiak egész az orrukig takaróikba voltak burkolva. Az asszonyok *masa*-t hoztak s megkezdődött a tortillák nagy csapkodása. Az emberek halk, gyors hangon, dialektusban, beszélgettek. Kate képtelen volt figyelni rájuk.

Végre az eső alábbhagyott. Kate tudta, hogy hirtelen fog vége szakadni. A víz hatalmas zuhogással esett, ömlött és patakzott a ciszternába. És az asszony ezt gondolta magában: Az eső le fogja mosni a tetőről a vért és bele fog ömleni a ciszternákba. Vér lesz a vízben!

Rápillantott fehér ruhájára, amely szintén véres volt. Didergett. Felkelt, hogy ismét felmenjen a sötét, üres, gazdátlan házba.

- Ah senora! Fel akarsz menni? Eredj Dániel, vigyél egy gyertyát a senora elé!

A fiú meggyújtott egy gyertyát a lámpás lángjánál és Kate visszatért a felső terraszra. Abból a szobából, ahol Ramon feküdt, világosság szűrődött ki. Bement a szalónba, felvette a kalapját és barna sálját. A hadnagy meghallotta a lépéseit és gyorsan, nagyon kedvesen és tisztességtudóan odasietett hozzá.

- Nem akar bejönni, senora? - kérdezte, kinyitva a vendégszoba ajtaját, azét a szobáét, amelyben most Ramon feküdt.

Kate belépett a szobába. Ramon az oldalán feküdt és fekete, meglehetősen ritkás bajusza a párnát súrolta. Megint eszméleténél volt.

- Nagyon kellemetlen lehet itt önnek, senora Caterina, - mondta. - Ha haza akar menni, a hadnagy úr majd hazaküldi önt az autón.

- Nem tudnák itt hasznomat venni? - kérdezte az asszony.

- Óh, nem. Ne maradjon itt. Nagyon kényelmetlen lehet ez önnek. Jőmagam nemsokára majd lábraállok és akkor elmegyek és megköszönöm önnek, hogy megmentette az életemet.

Ránézett az asszonyra, mélyen bele a szemébe. És Kate erről tudta, hogy a lélek visszatért belé. Lelkével látja és veszi tudomásul őt, de még most is azzal a furcsa, zárkózott magatartással, amely annyira jellemző volt rá.

Lement a földszintre a fiatal hadnaggyal.

- Óh, micsoda borzalmas eset! Nem banditák voltak ezek, senora! - kiáltotta szenvedélyesen a fiatalember. - Ezek nem rabolni jöttek. Azért jöttek, hogy megöljék Don Ramont, tudja senora, egyszerűen azért, hogy megöljék Don Ramont! És ha ön nem lett volna, meg is tették volna! Óh, képzelje csak el, senora! Don Ramon élete a legdrágább élet egész Mexikóban! Lehet, hogy az egész világon nincs még egy olyan ember, mint ő. Pedig személy szerint nincsenek is ellenségei. Mint férfinek a többi férfi között, tulajdonképpen nincsenek ellenségei. Nem, Senora. Egyetlenegy sem! De tudja, kik tehették ezt? A papok és „Cortez Lovagjai.”

- Biztos ebben? - kérdezte Kate.

- Hogy biztos vagyok-e Senora? - kiáltotta méltatlankodva a hadnagy. - Nézze! Itt hét halott van. Ebből kettő puskás *mozo* volt, akik a *zagan*-t őrizték. Az egyik Don Ramon *mozo*-ja, Martin - óh, milyen hűséges, derék ember volt szegény! Don Ramon sohasem fogja megbocsátani nekik az ő halálát. Aztán az a két ember, akik az *azotea*-n leltek a halálát, végül két ember az udvarban, akiket Don Ramon lőtt le. Ezeken kívül még egy férfi van itt, akit Martin megsebesített és aki leesett és kitörte a lábát, úgyhogy elfogtuk. Jöjjön, nézze meg őket, Senora!

Lenn voltak az esőáztatta udvaron. Kis tüzek égtek a fészerek alatt és a lobogó rőzse körül alacsonytermetű, fekete, közömbös katonák kuporogtak, körülöttük pedig nagy csomóban álltak a serapekba burkolózott peonok. Az udvar túlsó végén lovak dobogtak és harapdálták zablájukat. Egy fiú jött szaladva és kendőbe csavart tortillákat hozott. A sötétarcú, apró katonák állatok módjára kuporogtak, sőt hintettek a tortillákra és apró, fehér, erős fogaikkal azonnal nekiestek.

Kate elnézte a nagy ökröket, amelyek jászolukhoz kötve lehevertek a földre. A kocsik elhagyatva álltak. Néhány öszvér a sarokban halfa-füvet rágsált.

A tiszt közvetlenül Kate mellett haladt és sarkantyúi megcsillantak a tűz fényénél. Előbb odament a sáros autóhoz, aztán megállt az udvar közepén, majd odament a lovához. A nyereg-táskából kivett egy villanylámpást és odavezette Katet az udvar legvégén álló fészerekhez.

Aztán hirtelen rávillantotta a fényt a hét egymás mellé fektetett holttestre. Az a kettő, amelyet a tetőről hoztak le, csuromvízes volt. Ramon halottja sötét, erős, meztelen mellével és fekete, duzzadt, démoni arcával kissé oldalt feküdt. Hatalmas fickó volt. Kate embere mereven nyúlt el. Martin a csigolyacsontjába kapott egy késszúrást és most úgy feküdt, mintha a fészertetejét bámulná. Aztán ott volt még két peon és két feketecsizmas, szürke nadrágos, kék munkászubonyos fickó. Merev, elnyúlt hullaszerűségükben valahogy kissé nevetségesek voltak. Talán a ruházat az, ami a holttesteket olyan félelmetessékké és ugyanakkor olyan abszurdakká teszi. Mindig megvan az emberben az az érzés, hogy milyen groteszk dolog, hogy ezek a testek ilyen tökéletesen megszűntek.

- Nézze! - szólalt meg a hadnagy, cipője orrával megbökve az egyik testet. - Ez itt egy sayulai soffőr, ez meg egy sayulai csónakmester. Ez itt két peon San Pabloból. Ezt az embert - a hadnagy ismét megbökött egy holttestet, - ezt nem ismerjük. - Ez volt az, akit Ramon ölt meg. - Ezt a férfit azonban - mondta, megbökve Kate boltozatos koponyájú halottját, - ezt ismerjük, Ahuajijicból való és a felesége most itt él az egyik peonunkkal. Érti már, Senora? Egy sayulai soffőr és egy csónakos: ezek a „Cortez Lovagjai” közül valók. Ez a két san-pabloi peon pedig a papok embere. Ezek nem banditák. Ez orgyilkos merénylet volt! De azért persze nyugodtan elraboltak volna mindent, mindent, ha sikerült volna meggyilkolniuk Don Ramont!

Kate rámeredt a halottakra. Hárman közülük csinosarcúak voltak, az egyik, a csónakos, fekete keskeny szakállal keretezett formás arcával egyenesen szépnek látszott. De mégis halott - a halál gúnyos kifejezésével az arcán. Ezek az emberek valamennyien éltek. De most, hogy meghaltak, már nem is számítanak. Borzalmasak, de mindegy, mert már úgyszólván halottak. Megszüntek. Talán már életükben is lehetett valami üres, valami semmis csinos testük hüvelyében.

Most egy pillanatig felcikázott benne a vágy másfajta férfiak után, akik nem ilyenek, mint ezek a sötét bennszülöttek. Még a szépségüket is hirtelen visszataszítónak érezte, a félig megteremtett, félig kifejlődött emberek sötét szépségét, amelyben megmaradt az ősrégi, hullószerű simaság. Megborzongott tőle.

A lélek! Hiszen ha végre egyszer valamelyik férfiből vagy nőből a lélek szólna hozzá és nem örökké ez a furcsa, perverz materializmus vagy ez az elkínzott állatiaság! Bárcsak az emberek lelkei volnának és testük nem egyéb, mint lelküknek egy mozzanata! Bárcsak meg lehetne feledkezni testekről és tényekről és csak erős, élő lelkek között élni!

Átment a lótrágyával telepiszkított udvaron keresztül az autóhoz. A hadnagy kiválogatta a katonákat, akik itt maradjanak. A lovasok fognak itt maradni. Egy szép, foltos lovon egy peon üggett be a katonák mellett a *zagan*-ba. Sayulában járt orvosságokért, meg köszerekért és együttal jelentést tett a *Jefe*-nek.

Végre az autó, amelyen köröskörül apró katonák kapaszkodtak, lassan kigördült az udvarból. A hadnagy Kate mellett ült. A fák alatti nagy fehér csúrnél ismét megállította a kocsit, hogy beszéljen az ott őrszemül kiállított két katonával.

Aztán lassan tovább haladtak a nedves fák alatt, a sárban, mely a kerekekig ért, végig az országúton, a peonok kis, fekete kunyhóik mentén. Egy-két kunyhó előtt apró tűzpontok pislákoltak, asszonyok sütötték a tortillát lapos agyaglemezeken, az alacsony tűz fölött. Az egyik asszony bement a kunyhójába, hogy tüzet gyújtson egy lobogó rőzsével, amely olyan volt, mint egy fáklya. Néhány piszkos, fehér ruhás peon némán kuporgott a háza fala mellett, a végtelen csöndben. Amikor az autó nagy, ragyogó lámpás-szemeit az országútra fordította, apró, homokszürke, rövid, göndörsörtés disznók rohantak el visítózva és arcok és alakok maradtak el mögöttük, megvakulva a reflektorfénytől.

Az egyik kunyhó fekete falában széles nyílás tátongott. Odabenn egy ősz, öreg férfi állott. Az autó megállt és a hadnagy odahívta a fal mentén álldogáló peonokat. Ahogy odajöttek a kocsinhoz, fekete szemük villogott és szemrehányóan meredt feléje. Aztán szégyenkezve és alázatosan felelgettek a hadnagynak.

Kate közben megfigyelt egy fiút, aki egy centavoért italt, három centavoért pedig egy darab kötelet vett az öreg embertől a sötét kunyhóban, amely valami üzlet-féle lehetett.

Az autó tovább haladt. A nagy fényszóró természetellenesen világította meg a kaktusz- és *mesquite*-bokrokat, a *paloblanco*-fákat és a nagy víztócsákat az út mentén. Csigalassúsággal haladtak előre.

XX. FEJEZET.

Házasság Quetzalcoatl nevében.

Kate dermedten bújt el a házában. Nem bírta elviselni, hogy beszéljen az emberekkel. Még Juana bugyborékoló fecsegését sem bírta. Olybá tűnt, minthogyha azok a közös fonalak, amelyek összekötötték őt az emberiséggel, elvágódtak volna. A kicsinyes emberi ügyek nem érdekelték többé. Mintha megvakult volna a szeme az emberekkel szemben. Mind csak elszigetelt egyének, mint levelek a sötétben, amelyek a fákon egymás közt suddognak. És ő magára maradt a fák alatt.

A tojást áruló asszony hat centavót kért egy tojásért.

- Én azt mondtam neki, - kerepelte Juana - én azt mondtam neki, hogy öt centavójával szoktunk venni.

- Jó, - hagyta rá Kate. Nem törődött vele, hogy öt vagy ötven centavóért veszi, vagy akár egyáltalán nem veszi is.

Mit bánta ő, mit bánta ő, mit bánta ő! Még magát az életet sem bánta. Lehetetlen volt menekülni ebből a teljes közönyből. Nem érdekelte semmi az egész világon, még maga a halál sem érdekelte.

- Nina! Nina! Itt van az ember a szandálokkal! Nézd! Nézd milyen szép szandálokat csinált neked, Nina! Nézzétek csak, milyen gyönyörű mexikói *huarache*-ben fog járni a mi Ninánk!

Fölpróbálta a szandálokat. Az ember nagyon sokat számított érték. Ő meg csak távoli, közönyös szemmel nézett rá. De tudta, hogy élni muszáj ezen a világon, így hát mindenesetre kevesebbet fizetett, mint amennyit az ember kért, de még mindig többet, mint amennyiért az adta volna.

Aztán megint leült a hintaszékébe, az árnyékos szobában. Csak egyedül lenni! Csak senki se beszéljen hozzá! Csak senki se közelítsen hozzá! Mert a valóságban lelke és életakarása eltávozott tőle, beleveszett valami sivatagba és még a pusztaság kísérlet is arra, hogy találkozzék vagy érintkezzék az emberekkel, több volt, mint amennyit el bírt viselni.

Sohasem volt még ennyire egyedül, sohasem volt még ilyen gyöngye, ilyen tökéletesen mentes minden vágytól. Elmerült ebbe az üres közönybe, amely olyan volt, mint maga a halál. A napok sohasem multak még ilyen vakon, ilyen nyomtalanul, ilyen semmissen fölötté!

Néha csak azért, hogy elmenjen otthonról, kiült egy fa alá a tó mellett. Itt aztán, anélkül, hogy észrevette volna, tűrte, hogy a nap leégesse a lábát és pirosra süsse az arcát. Juana nagy zajongásba tört ki, amikor meglátta. A lába felhólyagosodott és megdagadt, arca fájt és vörös volt. De úgy érezte, hogy mindez csak a porhüvelyével történik. Fáradt, közömbös volt és ezzel sem törődött.

Csak valahol a lelke középpontjában lobbant fel néha egy kis láng és ő tudta, hogy az egyetlen, ami után sovárogo, az lelkének élete. A napok, tények s történések élete meghalt számára és ő maga olyan volt, mint egy hulla. De legbévül, a lelke legmélyén, egy kis láng pislákol. Néha egészen alacsony lánggal égett és sokszor úgy tűnt, hogy kialszik, de aztán újra megint csak fellobogott.

Ramon gyújtotta ezt a lángot benne. Most, hogy a szikra lángra kapott, a világ üresnek s halottnak tűnt. Minden világi kapcsolat üres unalom volt számára. A lelke! A törékeny, legbensőbb lelke. Ennek az életét akarta élni, nem is a sajátját.

El fog jönni ismét az az idő, amikor látni fogja Ramont és Ciprianot és a lélek, amely most még csak parázslik benne, ismét lánggra kap. Akkor majd újra erősnek fogja érezni magát. Egyelőre azonban nagyon, nagyon, nagyon gyöngé volt, mintha haldokolna. Úgy érezte, hogy a vérfürdő délutánja valamennyiük lelkét egy időre a halál árnyékával borította el. De ez majd eloszlik. Nem lehet egyebet tenni, csak beletörődni és várni. Várni, félhalott lélekkel, végtelen, közömbös testtel és szívvel.

Ramon sok vért vesztett. De bizonyos tekintetben ő maga is sok vért vesztett. Vértelennek és erőtlennek érezte magát.

Várni kell, várni, várni és egyszer csak mégis visszatér az éltető új vér.

Egyik délután eljött Cipriano. Az asszony a szalónban üldögélt a hintaszékben, gyapjú háziruhában. Arca éppen dagadt volt és erősen megduzzadt. Egyszerre megpillantotta a férfit, amint egyenruhás alakja elhaladt az ablak előtt. És rögtön rá megállt a terrasz bejáratánál, sötéten, komolyan, törékenyen, csinosan.

- Jőjön be, - szólalt meg az asszony erőlködve.

Égtek a szemhéjai. A férfi merőn ránézett fekete tekintetével, amelyben mindig olyan sok minden volt, amit az asszony nem értett. Most is úgy érezte, hogy nem tudja állni a pillantását.

- Ráncba szedte a lázadóit? - érdeklődött erőltetetten.

- Egyelőre igen, - felelte a férfi.

Úgy tűnt, mintha erősen figyelne, várna valamit.

- És nem sebesült meg?

- Nem, nem sebesültem meg.

Az asszony kinézett az ajtón keresztül, mert a világon semmi mondanivaló nem jutott az eszébe.

- Tegnap este Jamiltepecben voltam, - mondta a férfi.

- Hogy van Don Ramon?

- Köszönöm, jobban.

- Egész jól?

- Nem. Nem egész jól. De már jár egy kicsit.

- Csodálatos, milyen gyorsan felgyógyul az ember.

- Igen. Könnyen halunk meg. De könnyen is térünk vissza az élethez.

- És ön? Harcolt a lázadókkal? Vagy azok nem is igen akartak harcolni?

- De igen, volt kedvük hozzá. Egyszer-kétszer komoly csatát vívtunk, de nem nagy dolog volt az egész.

- Halottak is voltak?

- Igen. Néhány. Nem sok, úgy-e? Talán száz. Sose lehet pontosan tudni, ugye? Lehet, hogy kétszáz is volt.

Bizonytalan mozdulatot tett a kezével.

- De a leggonoszabb ribillióban önnek volt része Jamiltepecben, úgy-e? - kérdezte hirtelen, nyomatékosan, indián komolysággal. És kínálás nélkül leült.

- Nem tartott sokáig, de amíg tartott, rettenetes és borzalmas volt.

- Rettenetes és borzalmas, ugye? Ha én tudtam volna! Pedig megkérdeztem Ramont, hogy akar-e katonákat, a gárdát, ugye? Ő azt mondta, hogy nem szükséges. Pedig látja, az ember sohasem tudhatja, nem igaz?

- Nina! - kiáltotta hirtelen Juana a terrasról. - Nina! Don Antonio azt mondja, hogy meg akar látogatni téged.

- Mondd meg neki, hogy jöjjön holnap.

- De már útban van! - kiáltotta Juana tehetetlenül. Don Antonio Kate kövér háziura és egy-szersmind állandó gazdája volt Juanának, aki ennek folytán még Katenál is fontosabb személyiségnek tekintette.

- Már itt is van! - mondta gyorsan és elszaladt.

Kate előrehajolt ültében és meglátta házigazdájának magas alakját, ahogy elhaladt odakünn, az ablak előtt. Don Antonio lekapta fejről vászonsipkáját és mély meghajlással beköszönt az asszonynak. Vászonsipka. Az asszony tudta róla, hogy meggyőződéses fascista, aki nagy becsülésben áll a reakcionáris „Cortez Lovagok” között.

Kate hidegen meghajolt feléje.

Don Antonio megismételte mély meghajlását és meglengette vászonsipkáját.

De Kate nem szólt egy szót sem.

A háziúr előbb az egyik lábára állott, aztán a másikra, majd megindult a kövezett úton a konyha felé, mintha nem látná sem Katet, sem Viedma tábornokot. Néhány perc múlva visszasétált és kiment a nyitott kapun, mintha sem Katet, sem a tábornokot nem akarná észrevenni.

Cipriano úgy nézett Don Antonio távolodó vászonsipkás alakja után, mintha csak levegő volna.

- Ez a háziuram, - jegyezte meg Kate. - Azt hiszem, szeretné tudni, hogy kibérlem-e a házat még további három hónapra.

- Ramon meghagyta nekem, hogy jöjjelek el és látogassam meg. Hogy nézzem meg, mit csinál, ugye? És hogy kérjem meg, jöjjön el Jamiltepecbe. Eljön most velem? Itt az autó.

- El kell mennem? - kérdezte Kate bizonytalanul.

- Nem. Csak ha akarja. Ramon azt mondta, hogy csak akkor jöjjön, ha akar. Azt is mondta, hogy talán nehezebb fog esni önnek, nem igaz, hogy megint eljőjjön Jamiltepecbe, ilyen röviddel azután...

Milyen különös volt Cipriano! Úgy mondta ezeket, mintha csak pusztán tények volnának, minden érzelmi tartalom nélkül. Mintha az, hogy Katenak esetleg kínos lehet elmenni Jamiltepecbe, az őt magát személy szerint egyáltalán nem is érintené.

- Szerencsés véletlen volt, hogy ön véletlenül ott volt aznap, ugye? - mondta. - Meggyilkolták volna Ramont. Nagyon valószínű, hogy meggyilkolták volna. Nagyon valószínű. Rémes, ugye?

- Engem is megölhettek volna, - vágott közbe az asszony.

- Igen. Igen. Tényleg megölhették volna, - ismerte el Cipriano.

Furcsa ember volt! A tekintete arról tanuskodott, mintha külsőleg minden rendben volna, a felszín alatt azonban egy fekete vulkán izzott, az ördög tudja, milyen mély lávaréteggel. Ahogy félfigyelemmel beszélt, a szavak peregve és gyorsan jöttek a szájából, de azért közben

mindig kis szünetet tartott és ilyenkor megkérdezte: *ugye?* Beszéd közben sohasem adta önmagát.

- Mit csinált volna ön, ha meggyilkolták volna Ramont? - kérdezte az asszony célzatosan.

- Én? - Fekete szeméből felindulás lövelt Kate felé. A vulkán működésbe jött. - Ha megölték volna?... - Szeme hirtelen vadul megmerevedett, ahogy ránézett az asszonyra.

- Nagyon bánkódott volna? - firtatta tovább Kate.

- Hogy én bánkódtam volna-e? - ismételte a férfi és indián szemében sötét, gyanakvó pillantás jelent meg.

- Nagyon sokat jelentett volna ez önnek?

A férfi még mindig azzal a vad és gyanakvó pillantással meredt rá.

- Nekem? - mondta és kezét egyenruhája gombjaira szorította. - Nekem Ramon többet jelent, mint maga az élet. Többet, mint maga az élet! - Szeme felvillant és megmerevedett, ahogy mondta s a vadság szinte beleolvadt ebbe az üres, furcsa, vak pillantásba, amely olyan volt, mintha eltévedt volna önmagában, vagy a kozmosz végtelen ürijében, ahol semmiféle látomással nem találkozhatik többé.

- Több, mint akármi más? - kapaszkodott meg a szavában az asszony.

- Igen! - felelte Cipriano elgondolkozva, gépies fejbólintás kíséretében.

Aztán hirtelen ránézett az asszonyra és azt mondta:

- Ön mentette meg az életét!

Ezzel azt akarta mondani, hogy ennek folytán... de az asszony nem értette ezt az „ennek folytán”.

Bement egy másik szobába, hogy átöltözzön, aztán elindultak Jamiltepecbe. Kissé kényelmetlen érzést keltett benne a mellette ülő Cipriano. Kénytelen volt fizikailag tudomásul venni finom, de erős és izmos testét, amelyben a vágy sötét áramlatai és viharai kavargtak. Az egyénisége nagyon korlátozott volt, az igaz. Nagy általánosságban tehetetlen, nehézkes, felelőtlen és korlátozott volt, mint ahogy egy kígyó vagy egy krokodilus korlátozott. De súlyos és homályos egyéniségén belül valami furcsa erővel rendelkezett. Az asszony szinte testi szemeivel látta ennek az erőnek a füstölgését, vérének sötét nehéz vibrálását, ami őt mindig is lenyűgözte.

Ahogy így hallgatagon ültek egymás mellett az autóban, zötyögve a hepehupás úton, Kate szinte megérezte a férfi vérének különös forróságát és akaratának azt az ellenállhatatlan erejét, amely véreből sugárzott. Úgy tűnt neki, mintha az ég elsötétült volna és az ősrégi, mindenek fölött való phallos misztériuma szállt volna a zenit felé, mint egy forgószélszerű fekete felhő, amely emelkedik, amíg csak a legmagasabb pontot el nem éri. Ő egymaga volt ebben az örök homályban, csak az ég magaslott fölötte, ahol a nap rohan füstölögve, alatta a földdel, amelyen fák és élőlények emelkednek ki a sötétségből - és egy férfi megy meztelenül, sötétén, félig láthatóan, majd hirtelen erőből duzzadva felemelkedik, mint egy sötét forgószéloszlop, hogy átfurja magát a zeniten...

Az ősi világ misztériumát érezte meg most a maga egész homályos, vad nagyszerűségében. Most már tudta, hogy mi az a fekete, vágyakozó pillantás Cipriano szemében. Most el tudta képzelni a vele való házasságot is. Abban a homályos világban, ahol az emberek vakok és a szenvedély szelei viharoznak a föld fölött, Cipriano hatalomnak számított. Ha egyszer belép az ember ebbe a misztériumba, akkor minden dolognak a mértéke megváltozik. Ciprianoból élettéljes hímerő árad, határtalanul és gátat nem ismerően. Kicsisége és gátlásai megszűnnek.

Fekete, vágyakozó szemében határtalan ez az erő és úgy tűnik, mintha hús-vér testéből emelkednék az a felhő, amely lebeg és száguld, mint egy ágaskodó kígyó, vagy egy növekvő fa, amíg csak el nem éri a zenitet és alatta a föld sötétségbe borul és megsemmisül. Keskeny kezei, kis, fekete kecskeszakáll, amely állát díszíti, göndör szemöldöke és szemének enyhe ferdesége, sűrű, feketehajú, boltozatos indiánkoponyája, - mindezek az asszony szemében szimbólumaivá váltak valami más misztériumnak, a homályos, primitív világ elmúlt misztériumának, ahol a parányi körvonalak hirtelen hatalmas, és félelmetes nagyságúvá növekedtek és a Ciprianoéhoz hasonló arc valójában a halhatatlan Pán arca, ki isten és ördög egy személyben. Ez a misztérium ősrégi és már elmerült a mult ködében, de nem szűnt meg végleg. És sohasem fog végleg megszűnni.

Ahogy most a férfi csöndben, ezt az ősrégi, homályos páni erőt árasztva ült mellette, az asszony hirtelen megalázkodást és megadást érzett irányában. Ismét az ősi, uralkodó hím lett belőle, homályos, hozzáférhetetlen, amely hirtelen nagyra növekedve eltakarja az égboltot és elsötétíti azt homályával, azzal a homállyal, amely önmaga és semmi más, mint önmaga: a hím Pán. Az asszony tökéletesen meghajolva megalázkodott előtte.

Az ősrégi phallos-misztérium volt ez, a hím Pán ősrégi isten-ördög voltának misztériuma. Az örökké változhatatlan Cipriano fölője is kiterjesztette az őskor kódének ezt a homályát. Kate most megértette hatalmát katonái felett. A démonok erejének ősi adománya lakozott benne.

Azt bizonyosra vette, hogy sohasem fog udvarolni neki. Amikor a vér vágya feltámad benne, valami sötét atmoszféra áramlik belőle, mint egy mennydörgésszerű erővel terhes felhő és úgy támad fel, mint egy forgószelel, amely váratlanul kerekedik a homályban és hatalmas viharfelhőt korbácsol, az ég és a föld között lebegve.

Ah! De micsoda misztikus alázatot vált ki belőle! Tökéletes megadást, mint amilyen a föld meghuzódása az ég alatt, az örökké fölőtte terjeszkedő abszolútum alatt!

Ah! És micsoda házasság lenne ez! Milyen borzalmas és milyen tökéletes! Meglenne benne a halál véglegessége és mégis több volna, mint a halál. A homály Pánjának karjai között hallgatni a felhők közül szóló félelmetes, félig érthető hangot!...

Most már el tudta képzelni Ciprianoval való házasságát. Nem lesz az egyéb, mint tökéletes passzivitás, mint a föld passzivitása az égboltozat alatt. Élő élettelenység fogja kitölteni és a passzivitás puszta és változhatatlan misztériuma. Ah! És micsoda lemondás! Mennyi mindenről kell majd lemondania!

Cipriano rátette izgató, síma, meleg, de súlyos kezét az asszony térdére és Kate lelke azonnal ellágyult, mint valami hevített érc.

- *En poco tiempo, verdad?* - mondta az asszonynak, azzal a régi, fekete, vágyakozó pillanással nézve a szemébe, - Nemsokára, ugye?

Az asszony szótlanul nézett vissza rá. A szavak cserbenhagyták és ő némán és tehetetlenül süllyedt bele a páni világ puszta és kimondhatatlan homályába. Saját énje is elhagyta őt és az idő észrevétlenül szaladt felette. Csak magában mondta:

- Óh, én démoni szeretőm!...

Az élete sokféleképpen végződhetik és ez volt a bevégződés egyik módja. Visszatérni az ősi, páni világ homályába, ahol a nő lelke néma és sohasem nyilatkozhatik meg.

Az autó megállott: megérkeztek Jamiltepecbe. Még egyszer rátekintett Ciprianora, mialatt a férfi habozva kinyitotta a kocsiját. Ahogy kilépett, az asszony megint ráeszmélt uniformisára és alakjára, amely kicsit mutatott az egyenruhában. Ez eddig teljesen kiment a tudatából. Csak az arcát látta, azt a hatalmas isten-démon arcát, ívelt szemöldökével, kissé

ferde szemével és kecskeszakállának ritkás, könnyed hetykeségével. Az Urat látta benne. Az örök Pánt.

Cipriano megint visszanézett rá, egész akaraterejével igyekezve meggátolni őt abban, hogy az egyenruhás kis tábornokot lássa benne. Az asszony azonban elkerülte a tekintetét és semmit sem látott.

Ramont fehér ruhában egy pamlagon találták a terraszon. Sápadt arcbőre most halványbarnának hatott.

Első pillantásra észrevette a változást Katen. Az asszony arca olyan volt, mint aki feltámad halálából. Azonnal feltűnt neki rajta valami gyöngédség, amely újszerűbb és érzékenyebb volt, mint egy gyermeké. Ciprianora nézett. Cipriano arca sötétebbnek látszott, mint rendesen és csak az a titkos fölény és a félvad embernek az a biztonsága volt rajta, amit Ramon jól ismert.

- Jobban érzi magát? - kérdezte Kate.

- Meglehetősen, - felelte Ramon, barátságosan nézve fel rá. - És ön?

- Köszönöm, én egészen jól vagyok.

- Egész jól?

- Igen, azt hiszem. Azóta a nap óta egészen elveszettnek éreztem magamat. Szellemileg értem. Egyébként azonban jól vagyok. Jól gyógyul a sebe?

- Óh igen! Mindig gyorsan össze szoktam szedni magamat.

- A kés és a golyó bizony félelmetes szerszám!

- Igen... rossz helyen alkalmazva.

Mialatt Ramon beszélt hozzá és ránézett, Kate körülbelül úgy érezte magát, mintha valami kábulatból ébredne. Ramon tekintete és hangja kedvesnek tűnt. Kedvesnek? Ezt a szót hirtelen furcsának érezte és elgondolkozott a jelentésén.

Ciprianóban nem volt semmi kedvesség. Pan, az istendémon füttyült a kedvességre. Kate pedig azon töprengett, vajjon csakugyan kívánja-e a kedvességet? Nem tudta biztosan.

- Azon gondolkoztam az utóbbi időben, hogy ne térjek-e vissza Angliába, - jelentette ki váratlanul.

- Már megint? - kérdezte Ramon futó mosollyal. - Talán el akar menekülni a golyók és a kések elől?

- Igen, elmenni innen! - sóhajtotta az asszony.

- Nem! - tiltakozott Ramon. - Ne menjen el. Angliában nem fog találni semmit.

- Dehát tehetek *itt* valamit?

- Tud segíteni rajta?

- Szeretnék tisztában lenni vele, hogy mit tegyek?

- Hogy tudja ezt az ember? Váratlanul történik valami az ember lelkében, amitől minden elhatározása füstbe megy. Engedje történni azt, aminek történnie kell.

- De nem tudok egészen megváltozni, mintha egyáltalán nem is volna lelkem, nem igaz?

- Pedig néha az a legjobb.

Csönd támadt. Cipriano egészen visszahúzódott ettől a beszélgetéstől, vissza a maga ködös világába, távolian és valami titkos ellenséges érzéssel.

- Sokat gondolkoztam önről, - mondta az asszony Ramonnak - és azon töprengtem, hogy vajjon van-e értelme ennek az egésznek?

- Micsodának?

- Annak, amit ön csinál. Hogy igyekszik megváltoztatni ezeknek az embereknek a vallását. Hogy vajjon van-e egyáltalán vallásuk, amit meg lehet változtatni? Nem hiszem, hogy vallásos népek volnának. Inkább csak babonások. A magam részéről semmi hasznát nem tudnám venni olyan férfiaknak és nőknek, akik térden csúsznak végig a templom hajóján, vagy órák hosszat emelik kezüket az ég felé. Van ebben valami ostoba és értelmetlen. Ezek sohasem egy istent imádnak. Mindig csak valami kis, gonosz erőt. Sokat töprengtem rajta, van-e értelme, hogy ön így feláldozza magát értük és exponálja magát miattuk? Szörnyű volna, ha egyszer mégis megölnék. Én már láttam önt egyszer, amikor olyan volt, mintha meg lenne halva!

- Hát akkor nézzen meg most elevenen, - mosolygott a férfi.

De a súlyos csönd még mindig rájuk nehezedett.

- Én azt hiszem, Don Cipriano jobban ismeri őket, mint ön. Azt hiszem, ő tisztában van vele, hogy van-e egyáltalán értelme az egésznek, - jegyezte meg az asszony.

- És mit mond ő? - érdeklődött Ramon.

- Én azt mondom, hogy én Ramon embere vagyok, - felelte Cipriano csökönyösen.

Kate rápillantott és nem hitt neki. A maga egészében Cipriano senkinek sem volt az embere. Ő az ősrégi, urat nem ismerő hím-Pán volt, aki még csak elképzelni sem tudott semmiféle gazdát maga fölött, különösen, nem anyaszülte urat. Ő csak a dicsőséget, az elért dicsőség sötét misztériumát tudta látni, és önmagát, mint e dicsőség tetejét.

- Az az érzésem, hogy ezek el fogják önt ejteni, - mondta Kate Ramonnak.

- Lehet! De én nem fogom engedni elejteni magamat. Én azt teszem, amiben hiszek. Talán nem vagyok egyéb, csak az első lépcsőfok a változások csigalépcsőjén. Dehát *ce n'est que le premier pas qui coute...* Mért nem akar velünk együtt felkapaszkodni a lépcsőn? Az még mindig jobb, mint semmittevésben üldögélni.

Kate nem felelt a kérdésére. Csak ült a helyén, elnézett a mangófa és a tó fölött és ismét *arra* a délutánra gondolt.

- Hogy jutott be az a két férfi? Hogy kerülhetett az a két bandita a tetőre? - töprengett csodálkozva.

- Ezúttal a nőben kell keresni a magyarázatot: egy lányban, akit Carlota hozott ide a mexikói Cuna-ból varrónőnek és hogy megtanítsa a peonok feleségeit varrni és elvégezze a kisebb házimunkákat. Egy kis szobája volt itt a terraszcél végén... - Ramon odamutatott a tó felé nyíló terraszcra, amely szembenézett az ő szobájával és a földött erkéllyel. - A lány összehozott az egyik peonnal, egy Guillermo nevű másodfelügyelővel. Guillermonak volt ugyan felesége és négy gyermeke, de azzal jött hozzám, hogy el fog válni az asszonytól és elveszi feleségül Marucát, a varrólányt. Én azt mondtam, hogy nem engedem és csak maradjon a családjával. Marucát pedig visszaküldtem Mexikóba. A lánynak azonban ugyancsak jó nevelésben lehetett része és azt hitte, hogy neki mindent szabad. Üzeneteket küldözgetett Guillermonak, aki végül is megszökött innen, összeállt vele Mexikóban és itthagya feleségét négy gyerekével együtt. Az asszony azután összeköltözött egy másik peonnal, - a kováccsal - akinek felesége meghalt és akit itt tehető embernek és rendes fickónak tartanak.

- Egy szép napon megjelent Guillermo és azt kérdezte, hogy visszajöhetne-e hozzám. Azt mondtam, hogy csak Maruca nélkül. Erre kijelentette, hogy neki nem fontos Maruca, ő csak vissza akar jönni. Felesége hajlandó a gyerekekkel együtt visszatérni hozzá. A kovács beleegyezett, hogy visszaengedi hozzá az asszonyt. Azt mondtam, hogy eddig rendben volna a dolog, azonban eljátszotta segédfelügyelői állását és most már ismét a peonok sorába kell állnia.

- Úgy látszott, hogy ez teljesen megfelel neki és kielégíti. Akkor azonban ismét megjelent Maruca és Sayulaban szállt meg azzal az ürüggyel, hogy ott mint varrónő fog dolgozni. Egy gyékényen árult a pappal és ezen a réven ismét visszacsábította magához Guillermot.

- Úgy látszik „Cortez Lovagjai”, - természetesen titokban - nagy jutalmat ígértek annak, aki a skalpomat szállítja. A lány rávette Guillermot a dologra: Guillermo pedig megszerezte azt a két peont, az egyiket San Pablo-ból, a másikat Ahuajicból. Valaki aztán elintézte a többi.

- A lánynak a hálósobája ott volt a terraszon, nem messze attól a helytől, ahol a tetőre vezető lépcsők vannak. Ennek a hálósobának van egy kis, magasan fekvő ablaka, amelyen keresztül a fákat látni. Az ablak előtt egy nagy indiai babérfa áll. Úgy látszik, a lány felmászott egy asztalra, leverte az ablak vasreteszét, még amikor ott lakott a szobában, úgy hogy Guillermo egy ugrással - ami ugyancsak nyaktörő dolog lehetett, dehát ő már képes ilyesmire - felkapaszkodhatott az ablakpárkányra és beugorhatott a szobába.

- Ő, meg az a másik két fickó nyilván úgy tervezték, hogy megszerzik a skalpomat és kifosztják a házat, mielőtt még a többiek bejutnának. Így aztán az első, az az ember, akit én öltem meg, felkapaszkodott a fára, egy hosszú póznával benyomta az ablak szárnyát, ezen az uton bejutott a szobába és onnan föl, a terraszcsojéhez.

- Martin, a szolgám, aki a másik lépcsőnél örködött arra az esetre, hogyha a vaskaput fel akarnák feszíteni, meghallotta az ablak belökését és odaszaladt éppen akkor, amikor a második bandita - az, akit ön lőtt le - éppen az ablak peremén kuporgott, hogy beugorjon a szobába. Mint mondtam, az ablak nagyon keskeny és igen magasan van.

- Mielőtt még Martin megmoccanhatott volna, a férfi egyenesen a nyakába ugrott és *machette*-jével kétszer beleszúrt. Aztán elvette Martin kését, felrohant a lépcsőn és ekkor lőtte ön föbe.

- Martin már a földön feküdt, amikor meglátta a harmadik ember kezét, amint belekapaszkodott az ablakpárkányba. Majd megpillantotta Guillermo arcát. Martin föltápászkodott és a súlyos *machette*-tel belevágott a kezébe. Guillermo erre visszazuhant a fal alatti sziklákra.

- Mikor én lejtöttem, Martint ott találtam a szoba ajtaja előtt fekve. Ennyit mondott: Erre jöttek keresztül, *patron*. Az egyik közülük Guillermo volt!

- Guillermo a csípőjét törte el a sziklákön, ahol a katonák később megtalálták. Mindent bevallott, bocsánatot kért és kegyelemért könyörgött. Most a börtön kórházában fekszik.

- És Maruca? - érdeklődött Kate.

- Őt is elcsípték.

- Úgy látszik, mindig kell lenni árulónak, - jegyezte meg Kate sötéten.

- De azért reméljük, hogy mindig akad egy Caterina is, - felelte Ramon.

- És ön még tovább akarja folytatni ezt... ezt a Quetzalcoatl ügyet?

- Hogy hagyhatnám abba? Ez most már a *métier*-em lett. De miért nem csatlakozik hozzánk? Miért nem segít nekünk?

- Hogyan?

- Majd meglátja. Nemsokára ismét hallani fogja a dob hangját. Nemsokára elérkezik Quetzalcoatl első napja. Majd meglátja. Akkor majd megjelenik Cipriano - vörös serapeben - és Huitzilopochtli meg fogja osztani Quetzalcoatllal a mexikói Olympust. Akkor aztán szükségem lesz egy istennőre.

- Csak nem Don Cipriano lesz Huitzilopochtli isten? - kérdezte az asszony megdöbbenve.

- Ő lesz Huitzilopochtli Első Embere, mint ahogy én Quetzalcoatl Első Embere vagyok!

- Az akar lenni? - fordult Kate Ciprianához. - A borzalmas Huitzilopochtli akar lenni?

- Úgy bizony, Senora! - felelte Cipriano kissé fölényes mosollyal és érezni lehetett rajta, hogy a benne rejtőző vadság fokozatosan tudatossá válik.

- De nem a régi Huitzilopochtli lesz, hanem az új, - jegyezte meg Ramon. - És ezért van szükség egy istennőre, akár asszonyra, akár szüzre, mert istennőknek *kell* lennie. Miért ne lehetne ön mondjuk... mondjuk Itzpapalotl Első Asszonya, márcsak a szépen hangzó név kedvéért is?

- Én? - döbbsen meg Kate. - Soha! Meghálnék szégyenletemben!

- Szégyenletemben? - nevetett Ramon. - Ugyan, Senora Caterina, mi van ezen szégyelni való? Ez olyan dolog, aminek meg *kell* történnie. Mulhatatlanul szükség van manifesztációkra. Fel kell keltenünk az élő világegyetem vízióját! A legősibb Pán él bennünk és őt nem szabad megtagadnunk. Hideg vagy forró vérrel, de véghez kell vinnünk a változást. Az ember is így teremtdött. A legősibb Pán adta a lelkembe ezt a „*kell*”-t, ami az énem legújabb formája. Mihelyt az ember számot vetett egész lelkével és egy konklúzióra jutott, akkor elmúlt az alternatívák ideje. Meg *kell* tennem! Ennyi az egész. Én igenis Quetzalcoatl Első Embere vagyok. Én maga Quetzalcoatl vagyok, ha önnek úgy tetszik. Épp úgy ember vagyok, mint egy testet öltött kinyilatkoztatás. Tökéletesen elfogadom ilyennek magamat és tovább megyek az utamon, hogy kezembe vegyem a végzetemet. Mit is tehetnék egyebet?

Kató hallgatott. Úgy tűnt neki, mintha a vérvesztés felfrissítette volna a férfit és ismét túllendítette volna az emberi érzések határán. Furcsa megnyilvánulása volt a kategorikus imperativusznak! Most értette meg Ciprianora gyakorolt befolyását. Ennek a befolyásnak a titka abban az imperativusban rejlett, amelyet Ramon lelkében magáévá tett és olyan volt szemében, mint egy túlvilágról jövő üzenet.

Úgy nézett rá, mint ahogy egy gyerek néz az állatkert vasrácsán keresztül: megértően, de belül remegve.

Óh, a lélek! A lélek örökké fénylik és elsötétül, ahogy újabb és újabb formákat ölt, amelyek mindegyike idegen a másoknak. Ramonra gondolt. De ugyanakkor belenézett mindkettőjük lelkébe. Most olyan volt ez a sápadt, furcsa ragyogású, távoli ember, mint egy túlvilági küldönc. És elszigetelt volt, elzárva minden nőtől...

Mig Cipriano hirtelen új világot nyitott meg a szemei előtt, egy homályos világot, amelyben váratlanul feltűnt az isten-démon Pán sötét, félig felismerhető arca, aki sohasem pusztulhat el és mindig visszatér az emberiséghez az árnyékból. Megnyitotta előtte a homály és a sötét megalázkodás világát, amelyben a nemi vágy szele viharzott a sötétben.

Ciprianonak Jaramayba kellett mennie, ebbe a városba, amely a tó végső pontján fekszik, Colima állam közelében. Motorcsónakon szándékozott megtenni az utat néhány katonájával. Nem volna kedve Katenek vele tartani?

Szótlan csöndben várta az asszony feleletét.

Kate azt mondta, hogy vele megy. Kétségbe volt esve. Nem akarta, hogy megint visszaküldjék üres, halott házába.

Egyike volt azoknak a rövid időszakoknak, amikor az eső szinte a levegőben lóg és a súlyos, izzó napsütés mögött napról-napra menydörgés és néma, félelmetes villámlás lappang a levegőben. Kate ezekben a napokban úgy érezte, mintha a földalatti vulkánikus erők és az ég elektromos feszültsége között sötét és kiszámíthatatlan emberek járnának, mint valami idegen planétáról idecsöppent démonok.

A szél frissen fújt nyugat felől a tó fölött, de azért a levegőben lévő hullámzó villamosság égette az arcát, szemét és a haja gyökerét. Amikor éjszaka felébredt és letolta magáról a takarót, az ujja hegye mintha szikrát szórt volna. Az volt az érzése, hogy így nem lehet élni.

A tó olyan volt, mint a folyékony villamosság. A sötétbőrű katonák mozdulatlanul kuporogtak a csónak vászonernyője alatt. Sötétek voltak, mint a kénes láva és valami lappangó, ördögi vibrálás áradt belőlük. Olyanok voltak, mint a szalamanderek. A kormánykeréknél álló matróz csinos férfi volt, egy kicsit hasonlított ahhoz az emberhez, akit Kate lelőtt. Ennek azonban világosszürke, néha ezüstösen foszforeszkáló szemei voltak.

- Cipriano némán ült előtte. Ledobta magáról az uniformis zubbonyát és a nyaka szinte feketén emelkedett ki fehér ingéből. Az asszony most tudta csak elképzelni, milyen más vére lehet, mint neki. Sötét, feketés vére lehetett, mint a forró, fekete sziklák között élő krokodilnak. Szinte érezte egyenletes lüktetését, valahányszor a férfi magasra emelte fényes, kékes-fekete fejét. Ilyenkor az volt az érzése, hogy minden büszkesége elfoszlik és megsemmisül.

Szinte érezte rajta, hogy szeretné vérét az asszony ereibe átömleszteni. Mintha az lehetséges volna! Csöndes volt, magába mélyedt. Sötét nyaka szinte láthatatlanul símult bele a levegőbe. És azért is, mégis csak várt, várt, várt, észrevehetetlenül és makacsul csak várt...

Az asszony a melegtől és a fénytől elbágyadva feküdt a vászontető alatt és nem nézett ki a vízre. A szél időnként meglöbögte a vásznat.

Nem tudta, sok idő mult-e már, vagy sem. Elérkeztek a tó csöndes kiszögelléséhez, ahol a part velük szemben, kanyarodott. Semmi sem látszott tisztán a szikrázó napfényben.

De a fővenyen túl fűzfák álltak és egy alacsony *ranch*-ház emelkedett. Három *canoa* horgonyozott előttük, merev, fekete körvonalakkal. Lapos földek terültek el félíg érett kukoricával, amelyek levele mint zöld zászló lengett a szélben. De minden szinte láthatatlanná vált a tűző, forró napfényben.

A meleg, átlátszó víz egyre sekélyebb és sekélyebb lett, amint a túlsó part felé közeledtek. Fekete vizimadarak bukdácsoltak, mint a parafadugók. A motor leállt. A csónak valami zátonyra futott. Az átlátszó víz alatt kerek kövek hevertek, amelyeket zöld hínárfolyadék futott be. Itt nem érhetek partot, pedig az innen már csak vagy húsz méternyi távolságra feküdt.

A katonák leoldozták *huarache*-iket, gypjúnadrágjukat feltűrték fekete lábszárukon és belegázoltak a vízbe. A magastermetű matróz ugyancsak beállt a vízbe és kézzel próbálta előretolni a csónakot. De a csónak nem mozdult. Amikor látta, hogy nem megy semmire, lehorgonyozta egy nagy kő segítségével. Aztán egy pillantást vetett Katera zavaros, halvány szeméből, amely a fekete szempillák alatt vibrált és halkán megkérdezte, hogy ne vigye-e ki a partra? Odatartotta neki a vállát.

- Nem, nem! - tiltakozott az asszony. - Majd egyedül kigázolok.

Gyorsan levette a cipőjét meg a harisnyáját és belépett a sekélyes vízbe. Kénytelen volt feljebb húzni vékony, csíkos selyemszoknyáját. A matróz elvigyorodott és a katonák is röhögtek.

A víz csaknem forró volt. Kate fejét lehajtva, vakon gázolt előre a hullámokban. Cipriano fájának néma, nyugodt, változatlan türelmével figyelte és ugyanakkor ért partra a matróz vállán, amikor Kate elérte a fövenyt.

Átgázoltak a forró homokon, egészen a kukoricaföldek mellett sorakozó fűzfákig s aztán elhelyezkedtek a parti köveken. A tó halványan és valószerűtlenül húzódott messze, messze a távolba. Mind a két oldalán csupasz és ködbeborult kopár hegyek emelkedtek. A *canoak*-k feketén és mereven álltak egy helyben, mozdulatlan árbocokkal. A fehér motorcsónak a közelben himbálódzott. Sötét madarak bukdácsoltak a vízben, itt, a világ végén...

Egy magános nő közeledett a homokon, vizeskorsóval a vállán. Aztán Kate hirtelen hangokat hallott és megpillantott néhány halász embert, akik egy fa kivájt törzse mellett valami konklávé tartottak. Odaköszöntek feléje, mereven ránézve mélyfekete szemükkel. Alázatosan köszöntek, de azért fekete szemükből kicsillan az ősi keménység és fölény.

Cipriano lovakért küldte a katonáit. Túlmeleg volt ahhoz, hogy gyalog lehessen menni.

Ezalatt hallgatagon ültek itt a tó partján, elvakítva a nagy fényességtől.

- Miért ne lennék én az élő Huitzilopochtli? - szólalt meg Cipriano nyugodtan, mereven ránézve fekete szemével.

- Talán annak érzi magát? - kérdezte az asszony meglepődve.

- Igen, - felelte Cipriano ugyanazon a halk, titokzatos hangon. - Annak érzem magamat!

Sötét tekintete szinte gonosz kihívással szegeződött az asszonyra. Halk, homályos hangja szinte megfosztotta minden ellenállásától. Szótlanul ültek. Az asszony úgy érezte, hogy ájulás környékezi és azon a ponton van, hogy örökre elveszítse tudatát.

A katonák visszajöttek és egy gyönyörű, fekete arab mént hoztak a tábornoknak, Kate számára pedig egy öszvért, amelyen oldalvást lovagolhatott. Cipriano felemelte őt a nyeregbe. Az asszony azonban csak félöntudattal ült. Egy katona vezette az öszvért és aztán megindultak, lefelé a dombon, az imbolygó, csomózott és felaggatott halászhálók mellett, amelyek hosszú, olajos girlandokként lógtak a póznákon.

Aztán kikerültek a napsütésbe és a szürkésfekete porba, ahogy továbbhaladtak Jaramay szürkésfekete, alacsony kunyhói felé, amelyek messzi vonalban húzódtak végig a széles, elhagyatott út mentén.

Jaramay olyan izzó volt, mint egy égetőkemence. A hepehupás, hosszú, elhanyagolt ucca mentén alacsony, fekete zsindelytetős, kunyhószerű házak sorakoztak. Inkább romok, mint házak. Égő napsütés. Összetöredezett téglajárda, amelyet egészen kiszikkasztott a nap. Egy kutya vezetett egy vak embert a fekete falak mentén, végig a töredezett kövezeten. Néhány kecske. Aztán csak kimondhatatlan halott üresség mindenfelé.

Beértek a néptelen plazára, amelyen az elhanyagolt templom és néhány csenevész pálmafa állott. Itt is üresség, nap, hőség, pusztulás. Egy férfi puskával a hátán kényes, arab lovon ügetett könnyedén a kövek fölött és széleskarimájú kalapja feketén árnyékolta be arcát. Egyébként az életnek ez a középpontja is puszta és elhagyatott volt. Különös látványt nyújtott a kényeslépésű ló és a mereven ülő lovas a napégette romok között.

Egy nagy épülethez értek. A bejáratnál néhány katona ácsorgott. Mintegy megmerevedve és sötét szemüket forgatva feszesen szalutáltak Ciprianonak.

Cipriano egy lendülettel leugrott a lováról. Félelmetes akaraterejének sötét kisugárzásával egy pillanat alatt kezes bárányt csinált *Jefe*-ből, aki piszkosfehér ruhába öltözött, kövér ember volt. Valamennyien haladéktalanul alávetették magukat akaratának.

Elsősorban egy szobát kért, ahol *esposa*-ja kipihenheti magát. Kate sápadt volt és minden energiája cserben hagyta. Kénytelen volt rábízni magát a férfire.

Cipriano egy nagy téglapadlós és tágas szobát kapott, amelyben vadonatúj színes gyapjútakarójú rézágy és két szék állott. A szoba különös, száraz kopársága szinte jóleső hűvösséggel hatott ebben a hőségben.

- Egészen sápadt a naptól. Feküdjön le és pihenje ki magát. Majd bezárom az ablakokat, - mondta Katenek.

Leengedte a redőnyöket, úgy hogy egészen sötét lett a szobában.

Ekkor a sötétben hirtelen gyöngéden megérintette az asszonyt. Megsimogatta a derekát.

- Azt mondtam neki, hogy ön a feleségem, - suttogta halk, lágy indián hangsúlyozással. - De hát ez igaz is, úgy-e.

Az asszony megremegett és úgy érezte, hogy tagjai felmondják a szolgálatot. Az akaratereje, az egész énje elhagyta őt és felolvadt valami öntudatlanságba, amely olyan volt, mint valami izzó tó és nem volt tudomása semmi másról, csak erről az örök tűzről, amely benne égett. Felolvadt ebben az örök tűzben, amelynek soha sincs vége, legfeljebb kialszik bennünk és akkor meghalunk...

Cipriano a tűz ura. Az Élő Huitzilopochtli, - ahogy magát nevezte. Az élő tűz mestere, a lángoló isten: a salamander!

Az ember nem járhat a saját útján is, meg az istenek útján is. Vagy az egyiket, vagy a másikat kell választania.

Amikor aztán kiment a szomszédos szobába, ott találta magánosan a férfit, aki már várakozott rá. Cipriano gyorsan felugrott a helyéről. Fekete, villogó szemmel tekintett rá, amelyből sötét fényszikrák pattantak feléje. Megint megfogta az asszony kezét, de csak azért, hogy ismét hozzáérhessen.

- Nem jönne enni valamit a kis vendéglőbe? - kérdezte.

Szemének zavaros csillogásában az asszony valami örömet látott felvillanni, ami kissé megrémítette. Ahogy a kezét megérintette, ebben is volt valami zavaros gyöngédség és titokzatoság. A szavai nem mondtak semmit, ahogy máskor sem mondtak semmit. Az asszony mégis elfordította az arcát, kissé megrémülve ettől a felvillanó, primitív örömtől, amely pedig annyira minden személyes vonatkozástól ment volt.

Spanyol divat szerint beburkolódzott egy nagy sárga selyemsálba a napsugarak ellen és kezébe fogva zöldcsíkos fehér napernyőjét, kilépett az ajtón Ciprianoval, a hajlongó *Jefe*, a hadnagy és a szalutáló katonák sorfala között. Kezetszorított a *Jefe*-vel és a hadnaggal. Ezek valóságos hús-vér emberek voltak, megértették a jelenlétét és mélyen meghajoltak, csillogó szemekkel nézve fel rá. Most értette meg, hogy mi az: régimódi istennőnek lenni, akit a férfiak csak a szemük tüzével és nem ajkukkal köszöntenek.

Nagy, lágy, jáspiszöld velourkalapjában, keblét sárga brokát sállal eltakarva haladt végig a napsütötte plazán, mely olyan volt, mint valami emberalkotta sivatag. Lágyan, szelíden lépkedett Ciprianoja oldalán, puha léptekkel, mint egy macska, elfödte arcát zöld kalapjával és napernyőjével. A katonák és a *Jefatura* tisztviselői és hivatalnokai, akik merev szemekkel

figyelték, nem is magát a nőt, hanem a férfinak fizikai kiteljesedésében hozzáférhetetlen és testetöltött misztériumát látták benne.

Megebédeltek egy poros kis, barlangszerű *fonda*-ban, amelyet egy furcsa, öreg asszony vezetett, akinek spanyol vér folyt az ereiben. Cipriano élesen és parancsolóan rendelkezett, az öreg asszony pedig rémülten csoszogva sietett eleget tenni a parancsoknak, de lelke mélyén azért kellemes izgalmat érzett.

Katet megdöbbenette az a titokzatos képmutatás, amely legújabban felbukkant benne. Még önmagával szemben is képmutató volt. Cipriano alig beszélt hozzá, ami egészen rendben is volt. Nem is akarta, hogy most beszéljenek hozzá, szavakat irányítsanak feléje, egyenesen, anélkül a furcsa, finom fátyolozottság nélkül, amelyet ezek az emberek bele szoktak vegyíteni a hangjukba, mintha mindig a benne rejlő közömbös, harmadik személyhez intéznék a beszédüket. Óh, minden ilyen feléje irányuló brutális beszéd úgy érte, mint valami gonosz ökölcsapás. Már annyit szenvedett miatta, hogy most szinte jólesett ez a fátyolozott zárkózottság és szinte kívánta, hogy így harmadik személyként beszéljenek hozzá.

Ebéd után elmentek megnézni a serape-ket, amelyeket Ramon számára szőttek. Két katona kísérté őket néhány méternyire felfelé egy gödrös, kiszáradt, széles uccán, egy alacsony kis fekete házig, ahol bezörgettek a nagy kapun.

Kate belépett a *zagan* kellemes, árnyékos homályába. A belső udvarban, a *patio* sötét árnyékában, ahol a nap csak a túloldalon álló banánokat világított meg, egész rendes kis szövőműhely volt. A kövér, félszemű mester elszalajtott egy kis inasgyereket székekért. Kate azonban elbűvölve járt föl-alá.

A *zagan*-ban nagy halom finom, selymes, fehér gyapjú volt felraktározva és a *patio* sötét korridorján minden ember serény munkába merült. Két fiú lapos, szögletes fésűkkel, amelyekből apró drótfogak álltak ki, kártolta a fehér gyapjút vékony fonalakká, amelyeket azután a fésűkről finom orsókra csavartak és odatolták a fészker végén álló két lány elé.

Ezek a lányok meghajolva szőttek rokkájuk mellett. Ott álltak a forgó keréknél, amelyet egyik kezükkel hajtottak, míg másik kezükkel fogták a fehér gyapjúfonál hosszú, csodálatos fonálát, amely a gyorsan forgó tű végén táncolt. A kártolt gyapjú zsíros fonala csak éppen, hogy érintette a szövőtű hegyét, majd egyszerre hosszú, tiszta, fehér fonállá alakult, amely körültekerődött az orsóra, míg egy másik kártolt gyapjúsál egyenletesen szaladt mellette. Az egyik szép, ovális arcú lány, aki félénken mosolygott Katere, különösen ügyesnek bizonyult. Szinte csodálatos készséggel forgatta az orsót és húzta ki a gyapjúfonalat oly finoman, mint a varrocénát.

A korridor másik végén, a sötét fészker alatt, két szövőszék állott, amelynél két férfi dolgozott. Lábbal hajtották a fa-pedált, előbb az egyik, aztán a másik lábukkal, szótlanul és elmerülve a fekete vályogfalak árnyékában. Az egyik férfi gyönyörű, ragyogó skarlátvörös serapet szőtt. Körülményes munka volt. A minta tiszta skarlátvörös közepéről fekete-fehér villámszerű cikk-cakkok haladtak a serape tiszta fekete széle felé. Csodálatos volt elnézni ezt az embert, ahogy a finom, vékony, vörös, fehér és fekete fonál orsóival megszötte az alap vörösének egy részét, aztán beleszött egy fekete cikk-cakkot, majd egy fehérre, ügyes, sötét ujjjaival, gyorsan illesztve oda az öltőtűt, villámgyorsan, szöve a mintát, aztán lehúzva az emelőkart, hogy sűrűbbé tegye a szövést. A serapet fekete hálón szötte, amelyen hosszú, finom fekete húrok voltak, mint egy hárfán. De szinte szavakkal kifejezhetetlen szépségű volt a mintába szőtt tökéletes skarlátvörös árnyalat.

- Kinek készül ez? - kérdezte Kate Ciprianótól. - Talán önnek?

- Igen! - felelte a férfi. - Az enyém lesz.

A másik takács egy tiszta fehér serapet szőtt, kék és földfekete széllel, egyik oldalról a másikra vetve a cérnaorsót a fehér hárfafonalak között, minden fonalat súlyosan lenyomva a fa-karral, aztán megfordítva az orsót, hogy megcserélje a hosszú, finom fonalakat.

A vályogfészer fekete falának árnyékában élénken csillogtak a gazdagárnyalatú gyapjúfonalak tiszta színei, a bíbornokvörös, tiszta selymesfehér, gyönyörű kék és fekete fonalak.

A félszemű, kövér férfi serapekat hozott be és a két inasgyerek egyenként teregette szét őket. Volt köztük egy egész új, fehér serape, amelyen feketeszárú és zöldlevelű csukott kék virágok alkották a szegélyt és a *boca*, a száj, - a fej átdugására szánt nyílás - kék csavarmenetben haladó kis szivárványszínű virágokkal volt körülakva.

- Gyönyörű! - kiáltotta Kate. - És ez kinek készült?

- Ez Ramon egyik serapeja lesz. A kék, a fehér, meg a természetes fekete Quetzalcoatl színei. De ez az egy, ez a Virágok Nyílásának Napjára készül, amikor majd bemutatja az istennőt a népnek, - magyarázta Cipriano.

Kate a megdöbbenéstől hamarjában nem jutott szóhoz.

Volt azután két skarlát serape, egy-egy fekete négyszöggel a közepén. Ezeknél a szegély mintája is fekete négyszögekből állott.

- Ezek is az övéi?

- Ezek Huitzilopochtli követének serapei. Az én színeim: skarlátvörös és fekete. De az enyémnek fehér bojtja lesz, mint ahogy viszont Ramon serapejának a bojtja az én skarlátvörös színeimből készült.

- És nem fél? - kérdezte az asszony kissé kábultan nézve rá.

- Mitől félnék?

- Hogy ezt csinálja. Hogy az élő Huitzilopochtli szerepére vállalkozik, - mondta az asszony.

- Én vagyok az élő Huitzilopochtli, - jelentette ki Cipriano. - Ha Ramon nem fél attól, hogy élő Quetzalcoatl legyen, akkor én is merek élő Huitzilopochtli lenni. Az is *vagyok*! Nem?

Kate ránézett kis kecskeszakállas, sötét arcára, ivelt szemöldökére és kissé ferde, fekete szemére. Szemének mély, tüzes pillantásából valami csöndes gyöngédség irányult feléje. De ezenfelül valami embertelen biztonság is, amely messze-messze nézett, túl rajta, bele a sötétségbe...

Az asszony elfordítva tőle arcát ezt rebegette:

- Én hiszem, hogy az.

- És a Virágok Napján, - folytatta a férfi, - ön is el fog jönni. Kék virágokkal szegélyezett zöld ruhában, amelyet majd itt szőnek, és fején a virágok újholdjával.

Az asszony remegve eltakarta az arcát.

- Jöjjön és nézze meg a hozzávaló gyapjút, - mondta Cipriano, átvezetve őt a pation keresztül egy fészerbe, ahol egy kötélén még nedves skarlátvörös, kék, sárga, zöld és barna festett fonalak lógtak.

- Látja! - mondta az asszony felé fordulva. - Az ön ruhája zöld lesz és szabadon hagyja a karokat. A fehér alsóruhát kék virágok fogják díszíteni.

A zöld fonalaknak valami erős, almazöld árnyalatuk volt.

A fészernél két asszony kuporgott nagy agyagedények mellett, amelyek a földbe vájt lyukban égő lassú tűz fölött forrtak. Figyelmesen nézték a gőzölgő vizet. Egyikük száraz, sárgásbarna virágot dobott a gőzölgő vízbe, mintha valami varázssitalt kotyvasztó boszorkány volna. Figyelmesen nézte, ahogy a virágok fölemelkednek és lassan megfordulnak a forráshoz közeledő vízben. Akkor azután valami fehér port szórt bele az edénybe.

- A Virágok Napján ön is el fog jönni! Óh! Ha Ramon az új világ középpontja, akkor új virágok világának kell körülötte fakadni és eltakarni a régi világot. Első Virágnak fogom önt nevezni!

Aztán kimentek az udvarról. A katonák elővezették Cipriano fekete arab ménjét és Kate öszvérjét, amelyen oldalvást kellett lovagolnia, mint valami parasztasszonynak. Így haladtak át a vályogváros forró, pusztasíkján, végig a lankáson, a bokáig érő szürke porban, a virágzó, élénkzöld fák alatt és ismét elértek a tó végének néma partjára, ahol a finom halászhalók lógtak hosszú sorokban és libegtek a szélben. Porfelhő karikázott porfelhő után a fűvenyen és oszlott el a szélben. A gyapjas füzek mint lágy, zöld legyezők hajladoztak.

A tó halványan és valóságosan nyúlt el a messzeségben. A motorcsónak a közelben himbálózott. A fekete *canoak*-k mozdulatlanul álltak, kissé távolabb. Két asszony, - aprók, mint a madarak - térdelt a víz szélén és ruhát mosott.

Kate leugrott az öszvér hátáról a part fűvenyére.

- Miért nem lovagol bele a vízbe a csónakhoz? - kérdezte Cipriano.

Az asszony rápillantott a csónakra, aztán elképzelte az öszvér fröcskölő bukdácsolását.

- Nem, - mondta, - majd inkább megint belegázolok.

Cipriano fekete arab ménje belovagolt a vízbe. A mén horkantott és kényes lábával belépett a meleg, sekélyes vízbe. Aztán, amikor kissé beljebb ért, megállt és hirtelen kapálni kezdte a vizet, mint ahogy a földet szokta kapálni, a lehető legkülönösebb módon, gyorsan csapkodva a víz felszínén mellső lábával, úgy hogy kis hullámok csaptak fel fekete lábára és szügyére.

De a víz Ciprianora is felfröccsent. A férfi meghúzta a gyeplőt és belevágta sarkantyúját a lóba. Az állat felágaskodott és így, félig ágaskodva, félig táncolva szépen, kényesen haladt tovább a vízben. Cipriano lecsillapította és akkor nyugodtan gázolt tovább a tó meleg, sekélyes vizében. Lehorgasztotta fekete fejét, valami elbűvölt csodálattal nézett a köves vízfénékre és csóválta fekete farkát, ahogy óvatosan, lassú léptekkel gázolt előre.

Aztán megint megállt és hirtelen, mellső patájának egy gyors csapásával, megint felfröccsentette a vizet, úgy hogy fekete szügye nyálkásan csillogott, mint egy fekete kígyó teste, lábai pedig olyanok voltak, mint nedvességtől fénylő oszlopok. Cipriano megint felrántotta a fejét és belevágta a sarkantyúit, úgy, hogy az érzékeny állat kínjában forgolódva táncolt a vízben.

- Óh, milyen szép! Óh, milyen kedves, amikor így kapálja a vizet! - kiáltotta Kate a partról. - Miért csinálja ezt?

Cipriano megfordult a nyeregben és hirtelen feltörő vidám indián nevetéssel hátrapillantott.

- Ki tudja? Talán jól esik neki így befröcskölni magát, - mondta.

Egy katona sietett feléje. Átgázolt a vízen és megfogta a ló gyeplőjét. Cipriano kis lendülettel ügyesen kiugrott a nyeregből, hátrafelé a csónakba, mint egy vérbeli vad lovas. A mezítláb katona pattant helyette a nyeregbe és a part felé vitte a lovat. De az akaratos, fekete csődör csak tovább kapálta a vizet és szórta magára a tajtékot, valami naív, durcás élvezettel.

- Nézze! Nézze! - kiáltotta Kate. - Milyen kedves.

A katona azonban összekuporodott a nyeregben, felhúzott térdekkel, mint egy majom és ráordított a lóra. Félt, hogy csuromvizes lesz a finom szerszám.

Átgázolt a ménnel a vízen, arrafelé, ahol egy öregasszony csendben és szinte láthatatlanul guggolt már régen a vízben. Időnként kidugta meztelen, barnás vállát és egy tökhéj felével méregetve locsolta gyérhajú ősz fejét. A ló fröcskölt és táncolt, az öregasszony összefogva ingrongyait maga körül, nyugodt hangon szitkozódott és fenyegetőzött tökhéj lábasával. A katona nevetett, a fekete mén vidáman és izgatottan csapkodta és magasra fröccsentette a vizet. A katona újra kiabálni kezdett, de magában nyugodt volt, hogy Ciprianora háríthatja a felelősséget ezért a fröcskölésért.

Kate lassan lépkedett a csónak felé. A víz meleg volt, de a szél erős, vibráló hevességgel fújt. Kate gyorsan megtörölte a lábát és lábszárát a zsebkendőjével, aztán felhúzta zsemlyeszínű selyemharisnyáját és barna cipőjét.

Ezzel elkészülve leült és visszatekintett a partra, a fövény pusztaságára, a libegő hálókra és mögöttük a fekete földre, amelyben magasan állott a zöld kukorica, majd távolabb a fák gyapjas-zöld koronájára és a régi fasor mélyén húzódó lankás útra, amelyen most a Jaramayba igyekvő katonák vezették vissza a fekete mént és az öszvért. Jobbkézfelé egy *ranch* húzódott: egy hosszúkas, alacsony, fekete épület, meg néhány zsindelytetős fekete kunyhó, nádkerítésű üres kertek, banánok és fűzfák csoportjával. A változatlan, éles délutáni világításban a tó vége eltűnt a messzeségben a valószerűtlenül ható hegyek között.

- Milyen szép itt! - kiáltotta Kate. - Az embernek szinte kedve támad itt élni!

- Ramon azt mondja, hogy a tó lesz az új világ középpontja, - jegyezte meg Cipriano. - Mi leszünk a tó istenei.

- Attól tartok, hogy én egyszerűen csak nő vagyok, - mondta Kate.

A férfi fekete szeme megint feléje fordult.

- Mit jelent az, hogy csak nő? - kérdezte gyorsan, szigorúan.

Az asszony lehajtotta a fejét. Hogy mit jelent? Mit is jelent tulajdonképpen? Csak nő! Ismét elrejtette lelkét a képmutatás mögé, ahol minden lehetséges, még az is, hogy magukat az isteneket félrevezesse.

A motorcsónak, amelynek farát csapkodták a hullámok, gyorsan futott a barnásszínű, halvány vízen. A katonák, akik az egyensúly kedvéért a csónak orrában ültek, lekuporodtak a fenékre és az álmos emberek üveges, kifejezéstelen, maszkyszerű arcával bámultak bele a levegőbe. Nemsokára két kis csomóra oszolva heverték a csónak fenekén.

Cipriano az asszony mögött ült. Levetette katonazubbonyát és fehér ingujjas karját kitárta az ülés felé. A töltényöv szorosan fogta körül a derekát. Tekintete teljesen kifejezéstelenül meredt előre. A szél belefújta fekete haját a homlokába és játszadozott kis szakállával. Valahonnan fekete szeme mélyéről valami távoli zárkózott mosollyal nézett az asszony szemébe. Mégis olyan volt ez, mint valami csodálatos felismerés.

A kormánynál álló matróz mereven és egyenesen állott és vizes szeme csak valami sekélyes, fölületes tudatot árult el. A nagy kalap beárnyékolta arcát és az állszi visszacsapódott a füleire. Egy pillanatig magán érezve Kate tekintetét, úgy nézett keresztül rajta, mintha az asszony csak levegő volna.

Kate megfordult, lelökte párnáját a csónak mélyére és maga is lecsúszott oda. Cipriano felkelt a helyéről a rohanó és ingadozó csónakban és még egy ülőpárnát tolt oda neki. Kate csak feküdt, arcát eltakarva sáljával, mialatt a motor erősen dolgozott, a hirtelen kerekedett szél

belekapott a kormányba és hátuk mögött sietős hullámok rohantak, csapkodva és előrehajtva a csónakot, időnként tajtékesőt zúdítva rájuk a forró és néma tavon.

Kate elveszítette minden tudatát a sárga sál alatt, itt a néma férfiak között.

Arra ébredt, hogy a motor puffogása hirtelen megszűnt. Fölült a helyén. Közel voltak a parthoz: már San Pablo kettős tornyai látszottak a közeli fák között. A kormányos tágranyilt szemmel hajolt a gép fölé és lecsavarta a kormánykereket. A hullámok lassan megfordították a csónakot.

- Mi baj van? - kérdezte Cipriano.

- Túl sok a benzin, kegyelmes uram, - felelte a kormányos.

A katonák felébredtek és sorban fölültek.

A szellő elült.

- A víz közeledik, - mondta Cipriano.

- Az eső? - kérdezte Kate.

- Igen, - felelte a férfi és finom, fekete ujjával, amely belső oldalán halványabb volt, arrafelé mutatott, ahol fekete felhők rohantak a hegyek fölött és hatalmas porfelhő kerekedett furcsa gyorsasággal. Mintha a levegő összesűrűsödött volna a fejük fölött. Mindenféle villámok cikkáztak és elfojtott menydörgés dübörgött föl a távolból.

A csónak még mindig tehetetlenül lebegett a vízen. Erős benzinszag terjengett. A kormányos hosszasan babrált a géppel. Aztán a motor megint dolgozni kezdett, de csak azért, hogy egy perc múlva újra megálljon.

A kormányos felgyűrte a nadrágszárát és Kate elképedésére belépett a vízbe, noha még jó mértföldnyire voltak a parttól. A víz azonban még a kormányos térdéig sem ért. Valami homokpadon lehettek. A férfi lassan tolta maga előtt a csónakot, némán gázolva a vízben.

- Milyen mély a tó beljebb? - kérdezte Kate.

- Arrafelé, Seniorita, ahol azok a fehér-mellű madarak röpködnek, nyolc és fél méter, - felelte a kormányos, menés közben arra mutatva.

- Sietnünk kell, - szólt rá Cipriano.

- Igenis, kegyelmes uram!

A férfi ismét beszállt a csónakba, átvetve hosszú, csinos, barna lábszárát a csónak oldalán. A motor újra dohogni kezdett. Most már megint rohanva haladtak előre. Friss, hűvös szél kerekedett.

Csakhamar befordultak egy kanyarodó mellett és a lapos partfoknál, amelyen sötét mangófa álltak, meglátták a jambiltepeci hacienda-épület halványsárga emeleti részét kiemelkedni a fák fölött. A pálmafák mozdulatlanul álltak és a bougainvillea tengerkék fürtjei súlyosan csüggték lefelé. Kate megpillantotta a fák között a peonok kunyhóit, a tóban mosó asszonyokat, ahogy a kövekre térdeltek a part mentén, amerre a víz befelé áramlott. Fejük felett a nagy banán-ültetvények sötétlettek.

Odafönn a levegőben hűvös szél keringett. Fekete felhők tornyosultak. Ramon jött lassan eléjük a kis kikötőbe, ahol partra szálltak.

- Jön a víz, - mondta spanyolul.

- Éppen idejében értünk haza, - felelte Cipriano.

Ramon belenézett mind a kettőjük arcába és egyszerre mindent megértett. Kate a maga frissen felfedezett színlelésével halkán nevetett.

- Új virág nyílt Quetzalcoatl kertjében, - szólalt meg Cipriano spanyolul.

- Huitzilopochtli vörös árnyékában, - egészítette ki Ramon.

- Igen, ott, señor, - mondta Cipriano. - *Pero una florecita tan zarca! Y abrió en mi sombra, amigo.*

- *Seis hombre de la alta fortuna.*

- *Verdad!*

Körülbelül délutáni öt óra lehetett. A szél zizegett a levelek között és az eső hirtelen fehér füstszerű zuhogással záporozott. A föld is fehéren gőzölgött a víztől - a tó egészen eltűnt a szem elől.

- Kénytelen lesz itt maradni, - mondta Cipriano Katenek spanyolul, halk és vontatott indián kiejtéssel.

- De hiszen az eső nemsokára eláll, - felelte az asszony.

- Itt kell maradnia, - ismételte Cipriano ugyanazt a spanyol mondatot, de most valami furcsa hangon, amely olyan volt, mint a szél zúgása.

Kate elpirult és Ramonra nézett. A férfi is visszanézett rá, de az asszony úgy érezte, hogy csak egész felületesen, mintha nagyon-nagyon távolról pillantana feléje.

- Huitzilopochtli menyasszonya, - mondta Ramon halvány mosollyal.

- Te, Quetzalcoatl, te eskess össze bennünket, - vágott közbe Cipriano.

- Ön is akarja? - kérdezte Ramon.

- Igen! - felelte az asszony. - Azt akarom, hogy ön, csakis ön eskessen össze bennünket.

- Majd, ha a nap lemegy, - jelentette ki Ramon.

Azzal felment az emeletre. Cipriano is fölvezette Katet a szobájába, aztán magára hagyta és elment, hogy felkeresse Ramont.

A hideg zápor tovább zuhogott, szinte gőzölgő zuhanással az égből.

Ahogy a szakadatlan esőn keresztül átszivárgott az alkonyat, egy szolgáló behozott Katenek valami fehér vászonból készült ujjatlan ruhát, vagy inget, amely alul szegve volt és lefelé fordított, feketeszárú, két-két zöldlevelű, merev, kék virág volt belehimezve. A virágok közepén pedig Quetzalcoatl Madarának kicsinyített mása díszlett.

- A *Patron* kéret, hogy ezt vedd fel! - mondta az asszony, aki egy lámpát, meg egy kis cédulát hozott magával.

A cédula Ramontól származott és spanyol nyelven ez volt ráírva: „*Fogadd Huitzilopochtli menyasszonyának ruháját vedd magadra, de ne legyen rajtad semmi más, csak ez. Se egy fonalat, se más egyebet ne hagyj magadon olyat, ami a multadból származik. A multnak vége van. Most már Új Hajnal virradt fel.*”

Kate nem tudta biztosan, hogyan vegye fel ezt a ruhadarabot, mert ennek nem volt sem ujja, sem karkivágása, csak egy egyenes lepel volt, amelyet körbefutó szalag tartott össze. Aztán eszébe jutott a régi indián módszer és a szalagot megkötötte bal válla fölött, helyesebben a megkötött szalagon átbujtatta balvállát, úgyhogy karja és jobb keblének egy része meztelenül

maradt, de a leplet összefogta keble fölött. Sóhajtott. Semmi más nem volt rajta, csak ez a fölfelé fordított virágokkal szegélyezett, ingszerű ruhadarab.

Ramon fehér ruhában, mezítláb jött érte és szótlánul levezette a kertbe. A *zagan* sötét volt; az eső még erősen szitált a homályban, de már kezdett alábbhagyni. Minden sötét árnyékba merült.

Ramon lehuzta magáról ujjasát és a lépcsőre dobta. Meztelen mellel állott meg előtte, majd tovább vezette a kertbe, egyenesen a zuhogó esőbe. Cipriano jött feléjük, mezítláb, meztelen mellel, födetlen fővel, lobogó fehér gatyában.

Mezítláb álltak a földön, amelyen még mindig porzott a fehértajtékú víz. Az esőtől egy pillanat alatt csuromvizesek lettek.

- Mezítláb az élő földön, arccal az élő eső felé fordulva, - kezdte Ramon spanyolul, nyugodt hangon, - alkonyatkor, az éjszaka és a nappal között, egy férfi és egy nő a soha ki nem hunyó Csillag színe előtt találkoznak, hogy tökéletesekké váljanak egymásban. Emeld fel arcodat Caterina és mondd utánam: Ez a férfi az én éltető esőm az égből!

Kate fölemelte az arcát és lehunyta a szemét a záporban.

- Ez a férfi az én éltető esőm az égből, - ismételte.

- Ez a nő pedig a föld az én számomra: mondd ezt utánam Cipriano, - folytatta Ramon, majd féltérdre ereszkedett és egyik tenyerét a földre fektette.

Cipriano is letérdelt és ő is a földre fektette tenyerét.

- Ez a nő a föld az én számomra, - ismételte.

- Én, a nő, megcsókolom ennek a férfinak a lábát és a sarkát, mert ő adja nekem az erőt az Esthajnalcsillag hosszú homályában.

Kate letérdelt, megcsókolta Cipriano lábát és sarkát és elmondta a formuláját.

- Én, a férfi, megcsókolom ennek a nőnek szemét és keblét, mert én leszek az ő békessége és gyarapodása az Esthajnalcsillag hosszú homályában.

Most Cipriano csókolta meg őt és ő mondta Ramon után a formulát.

Ekkor Ramon Cipriano kezét Kate esőtől nedves szeme fölé helyezte, Kate kezét pedig Cipriano esőáztatta szemére.

- Én, az asszony, ennek a takaró kéznek sötétségében kérem ezt a férfit, hogy találkozzék velem az éjszaka szívében és sohase tagadjon meg engem, - mondta Kate. - Hanem lakozó helyen, amely mindörökké a mienk.

- Én, a férfi, ennek a takaró kéznek a sötétségében kérem ezt a férfit, hogy találkozzék velem az éjszaka szívében, lakozó helyen, amely mindörökké a mienk.

- A férfi meg fogja csálni a nőt és a nő meg fogja csálni a férfit, - szólalt most meg Ramon, - de mind a kettőjüknek meg leszen bocsátva. De ha úgy találkoznak, mint az eső a földdel, a nap és az éjszaka között, a Csillag órájában, ha a férfi megtalálta az asszonyt testével és a reménysége csillagával és az asszony pedig megtalálta a férfit testével és vágyakozásának csillagával, úgyhogy a találkozás megtörtént kettőjüknek lakozóhelyén, amely olyan, mint egyugyanazon csillag, akkor egyikük sem árulja el azt a lakozóhelyet, ahol találkozásuk történik és amely olyan, mint egy mozdulatlan csillag. Mert ha bármelyikük elárulja a közös lakozóhelyet, az nem leszen neki megbocsátva sem nappal, sem éjszaka, sem a csillag homályában.

Az eső elállt, az éjszaka sötét volt.

- Menjetek és fürödjétek meg a meleg vízben, ami a békét jelképezi közöttünk. És tegyetek a ti testetekre olajat, ami az Esthajnalcsillag csendességét jelenti. Olajozzatok be még a lábatok talpát, sőt még a hajatok gyökerét is!

Kate fölment a szobájába, ahol egy nagy agyagkádban gőzölgő meleg fürdővizet talált. Két nagy törülköző is volt odakészítve, egy kis, szép csészécskében pedig olaj és egy darabka lágy, fehér gyapot.

Esőáztatta testét megfüröszttette a meleg vízben, megtörölte magát, aztán bekente testét a tiszta olajjal, amely oly szintelen volt, mint a víz. Valami finom, gyenge illatú, lágy olaj volt és nagyon jólesett a bőrnek. Bedörzsölte vele egész testét, még a haját és a talpát is, úgyhogy végül egész teste csillogott tőle.

Aztán felvett egy kék, fordított virágokkal díszített másik leplet, amely oda volt készítve az ágyra, a lepel fölé pedig egy zöld, kézzel szőtt gyapjúruhát, amely két darabból állott és elől szétnyílván megmutatta a bő, fehér alsóruha egy részét. Ez a ruha is csak a bal vállán volt megerősítve. Mind a két oldalán alul merev feketeszárú, két-két feketelevelű kék virághimzés díszítette. A fehér tunika egy darabon szabadon hagyta a mellét, ahogy elsimult a kékvirágos, zöld ruha alatt.

Különös, primitív, de szép öltözet volt. Lábát belebújtatta a csíkos zöld *huarache*-be. De még egy öv hiányzott. Más híjján egy darab szalaggal kötötte körül derekát.

Egy *mozo* kopogtatott be és jelentette, hogy a vacsora elkészült.

Kissé szégyenkező mosolygással ment le a szalonba.

Ramon és Cipriano már csöndben várták. Mind a kettőn fehér ruha volt. Cipriano vörös serapeját hanyagul a vállára vetette.

- Így! - szólalt meg Cipriano feléje közeledve. - Huitzilopochtli felesége olyan, mint a zöld reggel. De Huitzilopochtli reád adja a te övedet, te pedig feladod lábára az ő saruját, azért, hogy ő sohase hagyjon el téged, te pedig mindig az ő nyomdokában jársz.

Cipriano egy keskeny, fehér gyapjú övet kötött a derekára, amelyen vörös és fekete alapon fehér terraszos tornyok voltak kihímezve. Az asszony pedig lehajolt és belebújtatta a férfi keskeny, barna lábát egy vörös bőrcsíkos *huarache*-be, amelyet elől fekete keresztek díszítettek.

- Még van egy kis ajándékom, - mondta Ramon. Odaadott Katenak egy kék szalagot, amelyen Quetzalcoatl szimbolumának kicsinyített mása díszlett: az ezüst kígyó és a kék türkizmadár. Kate rákötötte a szalagot Cipriano homlokára. Cipriano ugyanilyen szalagot kötött Kate homlokára, itt azonban a kígyó aranyból volt, a madár pedig fekete, homályos ékkőből és az egész egy vörös szalagra volt erősítve.

- Íme - jelentette ki Ramon. - Ez Quetzalcoatl szimboluma: Az Esthajnalcsillag. Ne feledjétek, hogy a házasság egy találkozás, amely találkozás a Csillagban megy végbe. Ahol nincsen Csillag, nincs helye a találkozásnak és ahol nincs igaz találkozása férfinek és nőnek, ott nincsen házasság. És ha nincsen házasság, akkor az egész csak érzéki izgalmat jelent. Ha nincsen tisztességes találkozása a férfinek a nővel és a nőnek a férfivel, abból nem keletkezik istennek tetsző dolog. De ha megtörténik a találkozás, akkor bárki is árulná el a találkozás helyét, a közös lakóhelyet, ami olyan, mint a csillag a nap és az éjszaka között, az asszony sötétsége és a férfi hajnala között, a férfi éjszakája és az asszony reggele között, annak sohasem léssen megbocsátva sem itt, sem a túlvilági életben. Mert a férfi gyöngé és az asszony is gyöngé és egyikük sem húzhatja meg a vonalat, amelyen a másik járjon. De kettőjük között ott van találkozóhelyük, a Csillag, amelyet nem szabad elárulni.

- És azt a Csillagot, amely három ember között van és három embernek találkozóhelye, azt sem szabad elárulni.
- És azt a Csillagot, amely valamennyi férfi és valamennyi nő és az emberek valamennyi gyermeke között van, azt sem szabad elárulni.
- Ezért tehát bárki is elárulja a másikat, az elárul olyan valakit, aki épúgy, mint ő, csak egy része a Csillagnak. Mert ha nincsen Csillag a férfi és férfi, vagy a férfi és nő között, akkor semmi sincsen. De bárki is elárulja azt a Csillagot, amely közöttte és egy másik ember között van, valamennyit elárulja és az áruló mindent elveszít.
- Ahol azonban nincsen Csillag és nincs közös lakóhely, ott semmi sincsen és semmit sem lehet elveszíteni!

XXI. FEJEZET.

A templom megnyitása.

Kate visszatért sayulai házába, Cipriano pedig elment a városba, hogy ismét átvegye a parancsnokságot.

- Nem akar velem jönni? - kérdezte. - Az volna a leghelyesebb, ha polgárilag is megesküdnénk és együtt lakhatnánk ugyanabban a házban.

- Nem, - felelte az asszony. - Én csak Quetzalcoatl nevében kötöttem házasságot és nem más-ként. Én csak Quetzalcoatl világában vagyok az ön felesége és nem másutt. És ha a Csillag fölemelkedik kettőnk között, akkor együtt fogjuk figyelni.

A férfi sötét szemében érzelmek viharzása tükröződött. Nem tudta elviselni a legcsekélyebb korlátozást sem. De aztán csakhamar visszatért szemébe a megszokott éles, távoli tekintet.

- Nagyon helyes, - mondta. - Ez a leghelyesebb.

Azzal sarkonfordult és elment, anélkül, hogy visszapillantott volna.

Kate visszatért a házába, az embereihez, a hintaszékéhez. Lelke mélyén nagy csöndesség volt, amelyet semmi gondolat nem zavart. Még az időről sem vett tudomást. Aminek történnie kell, az történjék meg magától.

Már nem félt többé az éjszakáktól, amikor magára maradt a sötétségben. Inkább a napoktól félt kissé. Halálosan irtózott minden emberi érintkezéstől.

Egy reggel kinyitotta hálósobája ablakát és lenézett a tóra. Felkelt a nap és a tulsó oldalon emelkedő halmok furcsa, foltos árnyékban úsztak. A tó partja felé vezető úton egy asszony locsolt vizet egy füles edényből egy szoborszerűen álló disznóra. Gyorsan és serényen meregette az edényt. A kis csoportozat sziluettje élesen vált ki a halvány, zavarosvizű tó fölött.

De nem állhatott sokáig a nyitott ablaknál, hogy végignézzen a kis lankás fölött. Valahonnan, a semmiből, hirtelen egy öreg férfi bukkant fel, aki egy banánlevélen apró halakat, *charaleket* kínált, amelyek olyanok voltak, mint kis, csillogó üvegszilánkok. Tíz centavot kért értük. Egy lány meg három tojást szedett elő rebozója rongyos sarkából és könyörögve nyújtotta őket Kate felé. Aztán egy öregasszony, akit Kate már látásból ismert, közeledett valami szomorú történettel. Sietve elmenekült az ablaktól, hogy ne kelljen látnia őket.

Ugyanebben a pillanatban azonban felzendült az átlátszó levegőben az a hang, amely mindig megakasztotta a szíve verését: a riadószerűen vert dobok, vagy tom-tomok hangja. Ugyanaz a hang, amelyet egy trópusi ceyloni alkonyatban hallott először távolról, egy templom felől. Ugyanaz a hang, amelyet a magas észak erdőszélein hallott, ahol vörösbőrű indiánok táncoltak a tűz körül. Ez volt az a hang, amely mint az őskori világ dübörgése, rég elfeledett visszhangot ébreszt minden ember szívében.

Két dob pergett zuhogva egymás mellett. Aztán valami furcsa egyenlőtlen ritmussal, fokozatosan halkultak, míg végre egy lassú, folyamatos, egyhangúan pergő puffogás alakult ki, mint valami súlyos, végeláthatatlan, szemergő eső paskolása a reggelben.

Az életrehívott mult félelmetes és ha azért hívják életre, hogy elföldje a jelent, akkor egyben ellenségesnek is tűnik. Kate valóságos borzongást érzett a tom-tom hangjától. Mintha egyenesen a hátgerincén doboltak volna, hogy öntudatlanná tegyék.

Odament az ablakhoz. A lankán keresztül egy vályogtéglából emelt magas kerti fal húzódott és a fal fölött a nap homályosan aranyló fénnel világította meg a narancsfák csúcsát. Ezen a

narancskerten túl, közel egymáshoz, három magas, szép, csipkéslevelű pálmafa emelkedett karcsú törzsén. A két külső pálma koronáján túl a templom kettős ikertornya dugta ki a fejét. Már sokszor elnézte a tornyok két vasból kovácsolt görögkeresztjét, amelyek mintha a pálmafák koronáján álltak volna.

Most azonban egy szempillantás alatt a szemébe szúrt, hogy azon a helyen, ahol a kereszték szoktak állni, Quetzalcoatl szimbóluma csillan meg a napfényben: két köralakú Nap, közepén a sötét madárral. A Napok - vagy kigyók - aranya élesen csillant fel a nap fényében, a madár pedig sötéten érintette szárnyával a kör belső területét.

Ekkor a két dob ismét feldübörgött, ugyanazzal a furcsa, egyenetlen, vad ritmussal harsogva túl egymást, amely első hallásra nem is hatott ritmusnak, hanem inkább olyan volt, mint valami szinte komor erejű fenyegetés, amely egyenesen a tehetetlen lélek ellen irányul. Kate érezte, hogy a keze remeg félelmében. Csaknem az volt az érzése, mintha Ciprianonak - férjének Quetzalcoatlnak - szíve verését hallaná.

- Hallgasd csak, Nina! Hallgasd csak, Nina! - hallatszott Juana sipító hangja a verandáról.

Kate kiment a tornácre. Ezequiel éppen az alvászőnyegét göngyölte össze, majd a szandálját szíjazta lábára. Vasárnap reggel volt, amikor is Ezequiel néha még késő reggel is hevert. Sűrű, fekete haja felborzolódott, sötét arca üres kifejezésű volt még az álomtól, de nyugodt magatartásán és kissé lehajtott fején észrevette Kate azt a titkos elégtételt, amelyet a dob barbár hangja váltott ki belőle.

- A templom felől hallatszik! - mondta Juana.

Kate váratlanul belenézett az asszony fekete, hullószerű szemébe. Rendszerint eszébe sem jutott, hogy Juana sötétbőrű és más fajhoz tartozik, mint ő. Néha napokig sem jutott eszébe. De olykor-olykor aztán hirtelen találkozott fekete, üres pillantásával. Ilyenkor aztán megdöbbsen és akaratlanul is feltolakodott benne ez a kérdés: - Talán gyűlöl ez engem?

Vagy az egész csak a vér megfoghatatlan különbsége tette?

Kate most, ebben a fekete csillogásban, amely Juana szeméből áradt, félelmet, diadalérzést és lusta, vad, közömbös megvetést olvasott ki. Valamit, ami szinte embertelennek hatott.

- Mit jelent ez a dobás? - fordult feléje.

- Azt jelenti, Nina, hogy ezentúl már nem fogják meghúzni többé a harangokat. Leszedték a harangokat és most helyettük a dobot verik a templomban. Hallgasd csak! Hallgasd!

A dobok ismét gyorsan peregtek.

Kate Juanával együtt odament a nyitott ablakhoz.

- Nézd, Nina! A „Másik” szeme! Már nincs többé kereszt a tornyon. A „Másik” szeme van ott helyette. Nézd! Nézd, hogy csillog! Milyen szép!

- Ez azt jelenti, - szólalt meg Ezequiel mutáló fiatal hangja, amely most kezdett elmélyülni - hogy a templom ezentúl Quetzalcoatl szentélye. Ez a templom most már Quetzalcoatlé, a mi külön Istenünké.

Nyilvánvalóan ő is Quetzalcoatl hűséges embere volt.

- Képzeld csak! - dünnyögte Juana fojtott hangon. Az egész asszony csak valami alaktalan, sötét tömegnek látszott Kate oldalánál.

Aztán ismét feltekintett és a két asszony szeme megint találkozott egy pillanatra.

- Nézd, a Nina szeme olyan mint a nap! - kiáltotta Juana, megérintve Kate karját. Kate szeme valóban mély, villódzó, szürkésarany csillogású volt, amelyben azonban ebben a pillanatban a csodálat, a félelem és az undor kifejezése tükröződött. Juana hangja diadalmasan visongott.

Egy kék-fekete csíkos fehér serapet viselő férfi jelent meg hirtelen az ablak előtt, megemelte kalapját, mely Quetzalcoatl jelét viselte és egy kis papírlapot dugott be az ablakon.

A papírlapon ez állott: „*Jőjj el a templomba, ha hallod a nagy dob szavát, úgy hét óra tájban*”. Az írás Quetzalcoatl jelével volt aláírva.

- Nagyon helyes - mondta Kate. - Eljövök.

Már háromnegyed hét volt. A szobában hallani lehetett ahogy Juana söpörgetett a verandán. Kate felvette a fehér ruháját, sárga kalapját és a nyakába akasztott egy hosszú, halványsárga és mályvaszínbe játszó topázfüzért.

A föld gözölgött az esőtől, a fák levelei frissen és trópusi vastagsággal libegtek, de sok hervadt levelet levert az eső a földre.

- Nina! Már el akarsz menni? Várj! Várj! Idd meg a kávédat! Concha! Gyorsan!

Nagy, mezítlábas szaladgálás támadt, a gyerekek hozták a csészét és a tányérkát, az édes kalácsot és a cukrot, az anya pedig sietősen bicegett elő a kávéval. A gyalogúton Ezequiel vonult végig és megemelte a kalapját. A cselédségi lakás felé tartott.

- Ezequiel azt mondja... - kiáltotta Juana. Ekkor azonban hirtelen egy lágy, lassú ütés hallatszott, amely szinte lyukat furt a levegőbe. Bum! Bum! Bum! - hallatszott igen lassan. A nagy dob ellenállhatatlanul hívó hangja volt.

Kate abban a pillanatban otthagyta a kávéját.

- Megyek a templomba, - jelentette ki.

- Igen, Nina... Ezequiel azt mondja... Én is megyek, Nina...!

Azzal Juana is elcsoszogott, hogy magára kanyarítsa fekete rebozoját.

A kék-feketeszegélyű fehér serapes férfi a kapunál várt rájuk. Megemelte a kalapját és megindult Kate és Juana mögött.

- Követ bennünket - suttogta Juana.

Kate összébb huzta a vállán sárga sálját.

Vasárnap reggel volt. Vitorlás bárkák sorakoztak fekete törzseikkel a víz szélén. A fővény azonban kihalt volt. Amikor a nagy dob lassú, ugató hangjával puffogni kezdett, minden ember hanyat-homlok igyekezett a templom felé.

A templom előtt sűrű rajban nyüzsögtek a bennszülöttek. A férfiak fekete serapeiket és vörös takarójukat válluk fölé kanyarintották, mert a levegő hűvös volt az eső után. Kalapjukat azonban kezükben tartották. Milyen magasboltozatu, sötét indián feje volt valamennyinek! A kék rebozos nők is közéjük vegyültek. A nagydob lassan, szaggatottan hallatta hangját a templom tornyából. Kate szíve a torkában dobogott.

A tömeg közepén Huitzilopochtli vörös serapes, vállukon fekete négyszöggel díszített fegyveres emberei kettős rendben álltak fel és sorfalat vontak a tömeg között.

- Lépj be! - mondta a kísérője az asszonynak. És Kate belépett a skarlátvörös és fekete serapek sorfala közé. Lassan és zavartan haladt a férfiak feléje szegeződő fekete tekintete alatt. Kísérője követte. Juanat azonban szépen visszafordították.

Kate lesütötte a szemét és zavarában megbotlott. Aztán körülnézett.

A templomudvar kapujában ragyogó férfialak állott. Serape volt rajta, amelynek skarlátvörös-fehér és fekete cikcacos vonalai csillogva és gyűrűzve vették körül sötét vállát, amely fölött Cipriano nyugodt, gögös, kis feketeszakállas és ívelt szemöldökű arca nézett feléje. A férfi üdvözlésképen felemelte előtte jobbját.

Mögötte - a kaputól egészen a templom csukott kapujáig - Quetzalcoatl kék-feketeszegélyes vállkendőjű gárdájának kettős sora állott.

- Mit kell tennem? - kérdezte Kate.

- Maradjon itt velem egy pillanatig, - mondta Cipriano a kapuban.

Nem volt könnyű dolog, szemtől-szemben állni ezekkel a sötét arcokkal és feketén villogó szemekkel. Végre is ő csak *gringita* volt és ettől az érzéstől nem tudott szabadulni. Mi lesz vele? Ő lesz az áldozat? Lehajtotta fejét sárga kalapja alatt és mereven nézte a fehér ruhájára simuló, csillogó és víztiszta fénnel szikrázó topáz nyakláncát. Ezt Joachimtól kapta. Ő adta neki ezt a nyakláncot Cornwallban. Olyan távol innen! Egy másik világban, egy másik életben, egy másik légkörben! És most el kell haladnia ez előtt az idegen emberfal előtt, mint egy legyőzött áldozatnak.

A nagy dob a fejük felett elnémult és hirtelen a kis dobok perdültek meg, mint a jégeső, majd egyszerre azok is elhallgattak.

Quetzalcoatl gárdája lassú, mély hangon, súlyos egyöntetűséggel kiáltozni kezdett:

- Oye! Oye! Oye! Oye!

A templom súlyos kapujába illesztett kis ajtó kinyílt és azon keresztül Don Ramon lépett ki. Fehér ruhában, Quetzalcoatl serapejában megállt a gárda kettős sorának végénél és bevárta, amíg csend lett. Aztán felemelte meztelen jobbkarját.

- Hogy mi az Isten, azt sohasem fogjuk megtudni! - szólalt meg erős hangon, a nép felé fordulva.

Quetzalcoatl gárdája hátra arcot csinált a nép felé és valamennyien egyszerre levegőbe lendítették jobbjukat.

- Hogy mi az Isten, azt sohasem fogjátok megtudni! - ismételték.

A tömeg soraiból ugyanezeket a szavakat visszhangozta Huitzilopochtli gárdája is.

Ezután megint halálos csend lett és a csöndben Kate úgy érezte, hogy a fekete szemek őserdője fehér izzásban ég.

„De az Istenek Fiai jönnek és mennek,
Jönnek az Esthajnalcsillag mögül
És oda térnek vissza az emberek földjéről.”

Ez megint Ramon ünnepélyes, érces hangja volt. Kate rátekintett az arcára: szinte halványbarna volt a sápadtságtól, de egyetlen izma sem rezdült és mintha valami titokzatos erőt sugárzott volna a tömeg felé, hogy kimozdítsa őket megszokott egykedvűségükből.

Quetzalcoatl gárdája újra a tömeg felé fordult és megismételte Ramon szavait.

„Mária és Jézus elhagyott benneteket és elment a megújulás helyére.
Quetzalcoatl jött helyettök. Itt van!
Ő most a ti uratok!”

Ramon szavaival szinte kiterjesztette súlyos és erős akaratának erejét a népre. A tömeg lassanként befolyása alá került. Ahogy beletekintett ezekbe a fekete szemekbe, olybá tűnt,

mintha az ő szemének nem is volna semmi kifejezése, csak valami sötét űr tükröződnék benne, amelynek mélyéről a megismerhetetlen élő és lüktető Isten-misztérium sugárzik.

„Akik engem követnek, keljenek át az Ég hegyein
És haladjanak el éjszaka a Csillagok háza mellett.
De csak az Esthajnalcsillagban fognak rámtalálni.
Akik nem akarnak követni, azok ne nézzenek,
Mert ha néznek, megvakulnak és ha vágyakoznak is utánam, megbénulnak.”

Egy pillanatig szótlantul állott és csak sötét tekintettel meredt a tömegre. Aztán leengedte karját és sarkonfordult. A templom hatalmas ajtószárnyai megnyíltak és láthatóvá vált a homályban úszó templomhajó. Ramon egymaga lépett be a szentélybe. Most a templomon belül ismét megszólalt a dob. Quetzalcoatl gárdája lassan bevonult a homályos templomhajóba, Huitzilopochtli skarlátvörös gárdája pedig elfoglalta Quetzalcoatl gárdájának helyét a templom udvarán. Cipriano azonban még mindig ott állott a templomudvar kapujában. Hangja tisztán és katonásan harsant fel:

- Hallgassatok rám, emberek! Beléphettek Quetzalcoatl házába! A férfiak jobb és balkéz felé helyezkedjenek el, vegyék le sarukat és álljanak egyenesen. Az új Isten előtt senki se hajtson térdet!

- Az asszonyok a középen helyezkedjenek el és takarják el arcukat. Nekik a földre kell ülniök!

- A férfiak azonban egyenesen álljanak!

- Most hát lépjen be, aki mer!

Kate Ciprianoval együtt bement a templomba.

A templom belseje egészen megváltozott: a padló fekete és fényes volt, a falak színsávokkal bevonva. Az egész hely sötétnek látszott. Quetzalcoatl fehér ruhás emberei két hosszú láncban sorakoztak végig a templom közepe mentén.

- Errefelé, - mondta halkán Quetzalcoatl egyik embere, beküldve Katet a középbe, a férfiak mozdulatlan kettős sora közé.

Kate magánosan és félszegen lépkedett a fénylő, fekete padlón és eltakarta arcát sárga sáljával. A hajó oszlopai sötétzöldre voltak festve és mint élő fák emelkedtek a mélykék mennyezet alatt. A falakon függőleges fekete, fehér, sárga és zöld csíkok húzódtak lefelé, az ablakok mélykék, pipacsvörös és fekete üvegkockái között pedig áttűzött a napsugár. Furcsa színegyveleg tobzódott az ablakokon.

A napvilág azonban igazában csak a mélykék tető felé magasan elhelyezett kis ablakokon keresztül szűrődhetett be, ahol a fal csíkjai zöldes árnyalatúakká váltak, mint a banán levelei. Lejjebb a templom sötétségbe borult és csak az éles színek világítottak.

Kate egészen előrement, az oltárlépcső közelébe. Magasan, a szószék mögött, ahol az oltár állott, egy apró, de mély kékesfehér fényű láng égett és közvetlen alatta a világossággal szemben egy hatalmas, sötét alak, nyilván egy fából faragott, furcsán terpeszkedő tömb állott. A szobor meztelen férfit ábrázolt, régies és elég lapos faragással. Az alak jobbát feje fölé emelte, balkarján pedig egy fából faragott, kiterjesztett szárnyú sast egyensúlyozott, amelynek felső része a kis fényláng közelében aranyosan csillogott, alsó részét azonban fekete árnyék burkolta körül. A férfiszobor súlyos ballába köré egy szintén csillogó aranyból faragott kígyó csavarodott, amely aranyos fejét a csipő közelében a bálványalak kezébe fektette. A bálvány arca sötét volt.

Ez a nagy, fekete szobor úgy meredt a levegőbe, mint valami oszlop és különösen félelmetesnek hatott a kékesfehér világításban.

A szobor lábánál kőoltár állott, amelyen *ocote*-fából rakott kis máglyatűz égett. Az oltár mellett egy alacsony trónuson - Ramon ült!

Az emberek kezdték megtölteni a templomot. Kate hallotta a férfiak meztelen lábának különös, súrlódó neszt a fekete, fényezett padlón. A fehérbe öltözött alakok lassan nyomultak előre az oltár lépcsői felé, sötét arcok csodálkozva bámultak körbe és egyesek önkénytelenül keresztet vetettek. Az embercsoportok lassan szivárogtak be, a nők félig szaladva jöttek, aztán leguggoltak a padlóra és eltakarták arcukat. Kate is lekuporodott közéjük.

Quetzalcoatl embereinek sorfala is bevonult és felállott végig az oltár lépcsői mentén, szemben a néppel, mint egy kerítés közepén egy nyílással. És ezen a nyíláson túl a csillogó oltár és Ramon alakja tűnt fel.

Ramon hirtelen felkelt a trónusáról. Quetzalcoatl katonái feléje fordították arcukat és a szobor mozgólata másául felemelték meztelen jobbkarjukat. Ramon is felemelte a karját, úgyhogy köpenye hátraesett a vállán és alatta láthatóvá vált meztelen dereka, amelyet a kék selyemöv vett körül.

- Minden férfi üdvözlí Quetzalcoatlt! - hallatszott egy tisztán csengő, vezénylő hang.

Huitzilopochtli skarlátvörös katonái benyomultak a gyülekezet férfiai közé, felrángatták a térdelőket és felemeltették velük jobbkarjukat, úgyhogy tenyerük laposan az ég felé forduljon, tekintetük felfelé nézzen, testük pedig mereven és mozdulatlanul álljon. Pontosan úgy, mint a sast tartó szobor!

A kuporgó asszonyok alacsony, sötét bokrai körül most a mereven álló, kinyújtott karú, erőteljes férfiak erdeje emelkedett. Sötét öklök és felfelé nyúló kezek sűrűsége volt ez. A színesre festett fal csillogott a fejük felett és még följebb a zöld festés megélénkült a kis vaskeretes, nyitott ablakokon beözönlő levegőtől és napfénytől.

- Én vagyok az élő Quetzalcoatl, - hallatszott Ramon ünnepélyes, nyugodt hangja.

„Én vagyok az Esthajnalcsillag Fia és a mélységek gyermeke.

Senki sem ismeri Atyámat és én sem ismerem Öt.

Atyám mélyen a mélységekben lakozik és onnan küldött engem.

Ő küldi a csönd széles szárnyú sasát,

Hogy hajoljon fejem, nyakam és mellem fölé

És tölts meg őket szárnyának erejével.

Ő küldi az erő kígyóját lábam és ágyékom köré,

Hogy erő bugyogjon fel bennem, mint a meleg források vize.

De kettőjük között az Esthajnalcsillag ragyog

A nap és az éj között, az én csillaglelkem:

Aki az én Atyám, akit nem ismerek.

Mondom néktek, a nappal nem léssen, dicsőséges

És az éjszaka nem léssen mély

Az esti és hajnali csillag nélkül,

Amelynek szárnyán a nappal és az éjszaka forog.

Éjszakák és napok forognak körülöttem, aki közöttük csillag vagyok.

Melletek és hasatok között székel egy csillag,

Mert ha nem volna ott,

Nem lennétek egyebek, mint tökhéjak, amelyeket megtöltött a por és a szél.

Ha jártok, a csillag jár veletek, kebletek és hasatok között,

Amikor alusztok, a csillag ragyog enyhén fölöttetek.

Amikor jót és igazat beszéltek, a csillag fényesen ragyog ajkatokon és fogatokon.

Amikor bátran és derekasán emelitek kezeteiket, a csillag tisztán ragyog tenyereteken.

Amikor feleségetekhez fordultok, úgy, ahogy derék férfiak feleségükhöz fordulnak,
A Reggeli Csillag és az Esti Csillag együtt fénylenek.
Mert a férfi a Hajnalcsillag
És a nő az Este Csillaga.
Mondom nektek, nem csak emberek vagytok:
Ez a földöntúli csillag is bennetek van!
De láttatok-e halott embert, hogyan távozott el tőle Csillaga?
Úgy fog eltávozni tőletek is, mint ahogy a nő elhagyja férjét, ha annak melege
nem melegíti őt többé.
Ha azt mondjátok: Nincsen, csillagom! Én nem vagyok Csillag!
El fog hagyni benneteket és akkor úgy függök majd az élet indáján, mint egy üres
tökhéj,
És várjátok a sötétség patkányait, hogy jöjjenek és rágnak benneteket.
Halljátok a sötétség patkányait, amelyek benneteket rágnak,
Üresek lesztek, mint a patkányrágta gránátalma, amely kívájtan lóg az élet fáján.
Ha a csillag ragyogna, nem merésznének és nem tudnának rágni.
Ha az Esthajnalcsillag emberei vagytok,
A sötétség semmiféle patkánya nem rághat rajtatok!
De én vagyok Quetzalcoatl, az Esthajnalcsillag szülötte!
Én vagyok az élő Quetzalcoatl!
És ti férfiak vagytok, akik az Esthajnalcsillag embereivé fogtok válni.
Vigyázzatok, nehogy patkányrágta tökökké váljatok!
Én vagyok Quetzalcoatl,
A Sas és a Kígyó és a Föld és a Levegő ura
Az Esthajnalcsillag szülötte!
Én vagyok a Két Útnak Ura...!”

A dob ismét puffogni kezdett, Quetzalcoatl katonái hirtelen levetették serapejüket és Ramon is ugyanezt tette. Most valamennyi férfi derékig mezítelenül állt. Az oltár lépcsői mellett álló nyolc férfi felvonult az oltárra, ahol a tűz égett és a lángokon egymásután hosszú zöld gyertyákat gyújtottak meg, amelyek éles világosságot terjesztettek. A szószék két oldalán helyezkedtek el, magasra tartva gyertyáikat, úgy, hogy a szobor fából faragott arca úgy ragyogott, mintha élő lett volna. Ezüstből és drágakőből csiszolt szemei még különösebben csillogtak.

- Egy férfi vegye szellemének borát, szívének vérét, hasának olaját és ágyékának magvát és ajánlja fel első áldozatul az Esthajnalcsillagnak! - mondta Ramon harsányan, a nép felé fordulva.

Négy férfi lépett oda hozzá. Az egyiknek a madár jelvényével ellátott kék korona volt a homlokán, a másikkal egy vörös öv fogta körül a mellét, a harmadiknak sárga öv volt a derekán, az utolsónak pedig fehér öv az ágyéka körül. Ekkor az elsőnek egy kis üvegcsészét értettek a homlokához és a csészében fehér folyadék volt, olyan mint a tiszta víz. A következő egy másik csészét emelt a melléhez és a csészében vörös folyadék csillogott. A harmadik férfi derekát egy sárga folyadékú csésze érintette, az utolsó ágyékát pedig valami sötét folyadékkal telt csésze. Valamennyien a világosság felé emelték a csészéket.

Azután egyik a másik után beöntötte a folyadékot egy ezüst keverőedénybe, amelyet Ramon tartott a kezében.

- Ha az Ismeretlen Isten nem öntené Szellemét fejem fölé és tüzet a szívembe, nem küldené erejét, mint egy olajforrást, a testembe és fényességét, mint egy melegforrást, az ágyékomba, semmi sem volnék. Semmi sem volnék, csak egy rothadt tök!

- És ha nem veszem szellememnek borát, szívemnek pirosságát, testemnek erősségét és ágyékomnak erejét, ha nem keverem őket össze és nem ajánlom fel őket az Esthajnalcsillagnak, akkor elárulom testemet, elárulom lelkemet, elárulom szellememet és Istenemet, aki ismeretlen!

- Az ember négy elemből van alkotva. De a csillag egyetlen csillag. És *egy* ember is csak *egy* csillag egymagában.

Fogta az ezüst keverőedényt és lassan, keverő mozdulattal forgatta a kezei között.

Aztán hátat fordított a népnek és a két kezével fogva magasra emelte az edényt, mintha áldozatul ajánlaná fel a szobornak.

Majd hirtelen ráloccsantotta az edény tartalmát az oltár tüzére.

Halk, sercegő nesz hallatszott, kékes láng csapott fel magasán a levegőbe, majd ez a láng sárgává változott, végül vérvörös füst szállott fel belőle. E három egymásra következő pillanat alatt a szentélyben álló férfiak arca előbb kékesen, aztán aranysárgán, majd végül vörhenyes vörösen csillant meg. Ramon ugyanakkor ismét a nép felé fordult és a levegőbe emelte kezét.

- Üdvözljétek Quetzalcoatlt! - kiáltotta egy hang és a férfiak már lendítették karjukat, amikor egy másik hang sikoltott fel furcsa vinnyogással:

- Nem! Óh nem! Óh nem! - szakadt fel ez a hang hisztérikus zokogással.

A kiáltás a kuporgó asszonyok közül hallatszott, akik remegve néztek körül és megpillantottak egy feketébe öltözött nőt, aki a padlón térdelt. Fekete kendője hátrahullott fölemelt arcáról, ahogy régi, megszokott mozdulattal könyörgőn emelte a magasba fehér kezét.

- Nem! Nem! Ezt nem szabad! - sikoltozta a hang. - Uram! Uram! Úr Jézus! Szent Szűz! Akadályozzátok meg őt! Tartsátok vissza!

A hang nyögésbe fulladt, a fehér kezek a kebelhez kaptak és a feketébe öltözött asszony előre kezdett kúszni a térdein az asszonyok között, akik félrehúzódtak, hogy utat engedjenek neki az oltár lépcsője felé. Térden csúszva, lehajtott fővel és halk, könyörgő imádságokat nyögve kúszott előre.

Kate úgy érezte, hogy a vér megfagy ereiben. Körülnézett, ahogy ott kuporgott az oltár közelében. A fekete kendővel eltakart lehajtott fej körvonalairól rögtön tudta, hogy Carlota az, aki térden csúszva közeledik az oltár lépcsője felé.

Az egész templom megdermedt a borzadástól.

- Megváltó! Megváltóm! Jézus! Óh, Szent Szűz! - nyögte magában Carlota, miközben előre vonszolta magát.

Mintha órák teltek volna el, amíg elérte az oltár lépcsőit. Ramon még mindig felemelt karral állott az emberfölötti Quetzalcoatl-szobor árnyékában.

Carlota sötéten kuporgott az oltár lépcsőjén és fehér kezét összekulcsolva, rajongó fehér arccal nézett föl rá.

- Uram! Uram! - kiáltotta furcsa extázisban égő hangon, amely szinte megfagyasztotta Kate ereiben a vért: - Jézus! Jézus! Jézus! Jézus! Jézus! Jézus!

Carlota elfulladt az izgalomtól. Ramon, az élő Quetzalcoatl, egész idő alatt felemelt mezítelen karral állt a villódzó oltár előtt és sötét, mozdulatlan tekintettel nézett le az asszonyra.

Carlota teste görcsösen rángatózott. Elvakult szemekkel pillantott felfelé. Aztán az imádság misztikus litániájának csengésével harsant fel a hangja:

- Uram! Uram! Bocsáss meg néki!

- Szeretet Istene, bocsáss meg néki! Nem tudja, hogy mit cselekszik!

- Uram! Uram Jézus! Vess véget! Vess véget, Világ Ura, keresztre feszített Krisztus, vess véget! Könyörülj rajta, Atyám! Könyörülj rajta!

- Óh, vedd el tőle az életet most, most, hogy a lelke meg ne haljon!

Hangja erőre kapott, úgy hogy végül ércesen és félelmetesen csengett:

- Mindenható Isten, vedd el tőle az életet és mentsd meg az ő lelkét!

Ez után a kiáltás után hangja felcsapódott a levegőbe, mint a halál lángja.

- A Mindenható, - hallatszott Ramon nyugodt hangja, mintha csak hozzá beszélne, - velem van és én a Mindenhatót szolgálom!

Az asszony úgy maradt, magasba emelve összekulcsolt kezét. Fehér karja és fehér arca misztikusan világított vékony fekete ruhájából, mint az onyx. Egész testében megmerevedett. Ramon pedig, még mindig magasra emelt karral, közönyösen nézett le rá, csak sötét szemöldökét ráncolta kissé össze.

Erős remegés futott keresztül az asszony testén. Ismét életre kapott és artikulálatlan hangokat hallatott. Aztán újabb remegés rázta meg. Megint összeszedte magát és vadul emelte a magasba összekulcsolt kezét. Most egy harmadik görcsös rángás vonaglott végig rajta és fuldokló nyögéssel, mint egy magával tehetetlen test lezuhant az oltár lépcsőjére.

Kate hirtelen felugrott és hozzászaladt, hogy felemelje. De az asszony teste egészen merev volt, színtelen ajkait tajték futotta be és szeme merevvé és üvegessé változott.

Kate megdöbbenve tekintett fel Ramonra. A férfi leengedte karját és csípőre tett kézzel, mozdulatlanul állott, mint egy szobor. Csak tágranyilt, változatlan, fekete szemével nézett mereven maga elé. Pillantása összetalálkozott Kate megdöbbszent tekintetével és ekkor szeme villámgyorsan Ciprianot kereste. Majd visszatekintett Carlotara, de még mindig változatlanul a messzeségből. Arcának egyetlen izma sem rezdült. Kate tisztán érezte, hogy a férfi szíve meghalt Carlotával kapcsolatban, szíve egészen, *egészen* meghalt és már csak ezzel a halott ürességgel tud nézni feleségére. Csak a szemöldöke ráncolódott össze síma férfias homloka alatt. A régi kapcsolatok megszakadtak. Szinte hallotta a hangját, amikor azt mondta: Nincs csillag közöttem és Carlota között. - És ez milyen rettenetesen igaz volt!

Cipriano sietve lépett oda, lekanyarította válláról ragyogó serapeját, beburkolta vele a nyomorúságos, merev alakot, majd könnyedén felkapta a terhet és az asszonyok sorfala között kisietett vele az ajtón, ki, a ragyogó napfénybe. Kate mögötte haladt. De miközben kifelé igyekezett, még hallotta Ramon lassú, mély hangját:

„Én vagyok az élő Quetzalcoatli!
Mezítelenül jöttem a mélységből,
Arról a helyről, amelyet Atyámnak nevezek.
Mezítelenül tettem meg a hosszú utat
Az égből idáig,
Elhaladva Isten alvó fiai mellett.
Az ég mélységéből jöttem, mint a sas,
A föld gyomrából jöttem, mint a kígyó.
Minden, ami lebeg az ég és a föld között, ismer engem.
Én azonban befelé fordult, láthatatlan csillag vagyok.
A csillag a lámpás az Ismeretlen mozgató kezében.
Mögöttem van az Úr, aki félelmetes és csodálatos

És titokzatos marad mindörökké.
 De ott feküdtem ölében mielőtt Tér-anyámba küldött.
 Most egyedül vagyok a földön és a föld az enyém.
 Enyéme a gyökerek, amelyek lenyúlnak a kígyó sötét, nedves útjáig.
 És enyéme az ágak, amelyek felnyúlnak az égre, a madarak útján.
 Csak a szikra, mely Én vagyok, több annál, ami az enyém.
 A férfiak lába és az asszonyok keze ismer engem,
 Én világítom meg a térdeket és csípőket és lágyékokat és az erő fészket és a magot.
 Balkezem sötétből kinyúló kígyója megcsókolja lábatokat, tüzet lehelő szájával.
 És erőt ad sarkotokba és bokátokba, az ő tüze van térdetekben és lábszáratokban
 és ágyékokban, az ő gyűrűje fonja körül törzseteket.
Mert én vagyok Quetzalcoatl, a Tollas Kígyó!
 És én vagyok veletek, amíg kígyóm nem gyűrűzi körül testeteket.
 En vagyok Quetzalcoatl, a levegő sasa, aki látóvá teszem arcotokat.
 Én töltöm meg kebleteket lehellelletel,
 És békességem fészket csontjaitokban építem fel.
 Én vagyok Quetzalcoatl, a Két Út Ura”

Kate kissé hátramaradt, hogy meghallgassa a himnusz végét. Cipriano is megállt a küszöbön, karjában a ragyogó serapeba burkolt különös alakkal. Tekintete találkozott Kateével. Sötét pillantásában valami hódolat volt a Két Út misztériuma iránt, olyasmi, mint valami titok. Kate megint kényelmetlenül érezte magát.

A fák alatt gyorsan elsiettek a hotelbe, mely egész közel volt és Carlotát ágyba fektették. Egy katona elsietett, hogy orvost keressen, és papért is küldtek.

Kate az ágy mellett ült. Carlota az ágyban feküdt és rövid, borzalmas nyögések törtek elő kebléből. Odakünn a templomtetőn valami vad, bonyolult ritmussal megszólaltak a dobok. Kate odalépett az ablakhoz és kinézett. Az emberek bódultan özönlöttek ki a templomból.

Aztán a templom tetőjéről hirtelen emberi hangok zengő éneke csendült fel és úgy szárnyalt a levegőben, mint valami sötét sas: mély és szakadatlan, a szenvedélyes hit mellékszöngéjével aláfestett ének. Megint odament az ablakhoz és kinézett. Látta a férfiakat a templomtetőn és mélyen alattuk a rajokban nyüzsgő embereket. A szakadatlan ének pedig az erő és az élet ujjongásának melódiájával szárnyalt a levegőben, mint valami láthatatlan, sötét jelenség.

Cipriano ismét belépett és rápillantott Carlotára és Katere.

- Quetzalcoatl Üdvözlétének énekét éneklik - mondta.

- Ez az? - kérdezte Kate. - És mi a szövege?

- Majd szerzek önnek egy nyomtatott szöveget - felelte Cipriano.

Ott állt mellette és jelenlétének varázsa azonnal megfogta az asszonyt. De azért még küzdött ellene, mintha fuldokolna. Igaz, hogy amikor meg nem fuldoklott, akkor vágyakozott ez után a fuldoklás után. De mihelyt a fuldoklás tényleg bekövetkezett, akkor minden erejével küzdött, hogy visszanyerje a talajt lába alatt.

Panaszos hang hallatszott Carlota felől. Kate odasietett az ágyhoz.

- Hol vagyok? - kérdezte a fehérarcú, nyomorult, élőhalott asszony.

- Az ágyban pihen - mondta neki Kate, - Ne izgassa magát.

- Hol voltam? - suttogta Carlota hangja.

- Talán napszúrást kapott az erős napsugaraktól - felelte Kate.

Carlota lehúnyta a szemét.

Odakünn azonban hirtelen ismét feldübürgött a dobok harsány pergése. A napvilágban fürdő élet hatalmas hullámokkal zajlott.

Carlota felrezzent és kinyitotta a szemét.

- Mi ez a lárma?

- Valami *fiesta*, - felelte Kate.

- Ramon meggyilkolt engem és eljátszotta a saját lelki üdvösségét - nyögte Carlota. - Meggyilkolt engem és eljátszotta a lelkét. Gyilkos, és az elkárhozottak között van. Az az ember, akihez én férjhezmentem! Az az ember, akihez férjhezmentem! Gyilkos a kárhozottak között!

Látnivaló volt, hogy már nem hallja többé a kívülről jövő hangokat.

Cipriano azonban nem bírta elviselni a beszédét. Gyorsan odalépett az ágy oldalához.

- Dona Carlota! - mondta, lenézve az asszony kidülledt, barna szemébe, amelyek már merevek és vakok voltak. - Ne haljon meg gonosz szavakkal az ajkán! Ha meggyilkolták, akkor ön maga gyilkolta meg magát. Ön sohasem ment feleségül Ramonhoz. Ön csak a saját meggyőződéseire ment férjhez!

Haragosan és hevesen beszélt hozzá.

- Ó! - sóhajtott a haldokló asszony. - Ó, én sohasem mentem férjhez Ramonhoz! Nem! Sohasem mentem férjhez hozzá! Hogy is mehettem volna? Ő nem az volt, akinek én akartam. Hogy is mehettem volna feleségül hozzá? Ó! Én azt hittem, hogy férjhez mentem hozzá. Ó mennyire örülök, hogy nem tettem meg... mennyire örülök!

- Örül! Örül! - kiáltotta Cipriano hevesen, mintha haragudnék az asszony szellemére és mintha csak a kísértetéhez beszélne. - Örül neki, hogy sohasem öntötte testének borát a keverőedénybe! De az ön idejében ön igenis élvezte Ramon testének borát és enyhülést talált az ő olajában. Örül neki, hogy ugyanezt nem adta meg neki? Örül neki, hogy megvonta tőle testének borát és lelkének titkos olaját? Örül neki, hogy csak kegyességének vizéből adott neki inni? Én mondom önnek, a kegyesség vize, a szellem vize nélkül keserűvé válik a szájból és a lélekzetben és az ember testében és kioltja a tüzet. Ön szívesen kioltotta volna a tüzet, Dona Carlota. De nem tudta. Nem is fogja tudni többé. Ön kegyes lelkű volt, de mégis könyörtelen azzal a férfivel szemben, akit sajátjának nevezett. Így hát ön maga volt az, aki kioltotta a saját tüzt!

- Ki beszél hozzám? - kérdezte Carlota árnyék-lénye.

- Én beszélek, Cipriano Viedma!

- Az olaj és a bor! Az olaj és a bor és a kenyér! Ezek a szentségek! Ez az Úr teste és vére! Hol van a pap? Fel akarom venni a szentségeket. Hol van a pap? Gyónni akarok és felvenni a szentségeket és megbékelni Istenben, - suttogta Carlota.

- A pap már útban van. De nem vehet fel szentségeket, aki maga is nem ad. Az olaj és a bor és a kenyér! Nem a pap dolga, hogy ezeket adja. Ezeket bele kell önteni abba a keverőedénybe, amelyet Ramon a Csillag Serlegének nevez. Ha sem olajat, sem bort nem önt a keverőedénybe, nem is ihatik belőle! Így hát nem is vehet fel szentségeket!

- A szentségeket! A kenyeret! - nyögte a halálravált Carlota.

- Nincsen kenyér! Nincsen test vér és olaj nélkül, ahogy azt Shylock is tapasztalta!

- Gyilkos az elkárhozottak között! - mormolta Carlota. - Gyermekeim apja! Testemnek ura! Ó nem! Jobb ha könyörgök a Szent Szűzhöz és meghalok!

- Hát könyörögjön és haljon meg! - kiáltotta Cipriano.

- Gyermekeim! - rebegte Carlota.

- Sokkal jobb, ha békén hagyja őket. Az ön kegyességének koldustarisznyájában ellopta tőlük az ő olajukat és borukat is. Nagyon helyes lesz, ha nem tud lopni tőlük többé, maga elhervadt szűz, vénkisasszony, született özvegy, síró anya, könyörtelen feleség, maga, aki semmi más, csak nő! Magát a napsugarat is lelopta az égből és az éltető nedvet a földből! Mert mit adott helyette? Csak a halott eszmék vizét az élet keverőedényébe, maga tolvaj! Ó, haljon meg, haljon meg! Haljon meg és legyen örökre halott! Nem is tehet jobbat, mintha végleg meghal!

Dona Carlota ismét visszaesett az öntudatlanságba és már a szelleme sem hallott semmit. Cipriano vállára vetette komoran csillogó serapeját és eltakarta vele arcát, úgy hogy csak fekete, villogó szemeit lehetett látni, ahogy kirobogott a szobából.

Kate az ablaknál ült és kuncogott magában. Az ősi asszony nevetgélt benne, mert ő már régen ismerte a Jézus mellett keresztre feszített két tolvajt: az erőszakos, nagyhangú férfitolvajt, aki ragaszkodik jogaihoz és a sokkal gyöngébb, hidegebb, ravaszabb, kegyesebb nőtolvajt, aki mindig a saját jogait vitatta. Ezek ketten zengték végnélkül koldusénekeiket az Isten szeretetéről és az Isten irgalmáról!

De Kate egyszersmind modern nő is volt; olyan nő, aki tudatában van jogainak. Így aztán visszaült Carlota mellé. Amikor az orvos megérkezett, úgy fogadta a férfi hódolatát, mint valami őt megillető dolgot. Amikor a pap megérkezett, tőle is ugyanilyen magától értetődően fogadta az udvariasságot. Mirevaló is volna a szeretetnek ez a két szolgája, ha nem arra, hogy alázatosak legyenek vele szemben? Ami őt magát illeti, őt nehezen lehetett volna tolvajnak nevezni, vagy olyannak, aki megfosztja a világot férfiasságától, amiért ezek az emberek jöttek és ráerőszakolták alázatosságukat, könyörögve neki, hogy fogadja el és szabadítsa meg őket saját férfiasságuk felelősségétől. Nem, ha a nők tolvajok, az csak azért van, mert a férfiak azt akarják, hogy lopják meg őket. Ha az asszonyok ellopják a világ férfiasságát, ez csak azért történik, mert a férfiak kívánják, hogy ez elsikkadjon, mert a férfiak legkevésbé azt szeretik a világon, ha felelősséggel tartoznak saját férfiasságukért.

Kate tehát ott ült a haldokló Carlota szobájában és kissé cinikusan mosolygott. Odakünnről hallotta a tom-tomok dübörgését és Quetzalcoatl embereinek mélyhangú énekét. Távolabb a fák alatt, a templom előtti üres, tiszta térségen félmeztelen embereket látott körben táncolni a dob körül. Az ősi körtánc volt ez. Később azután újabb vallásos táncot lejtettek Quetzalcoatl visszatérésének örömére. Ez megint az indiánok ősrégi, mezitlábas, elmélyült tánca volt, az a földet taposó, elmélyült tánc. Ezeknek az embereknek a tánca is éppen olyan volt, mint az aztékok és a zapotécek és a hiutcholek tánca, lényegében ugyanaz, mert valamennyi Amerikában gyökerezett. Furcsa, néma, elmerült tánca volt ez a lágyan csapódó lábaknak és bokáknak, a lassan, de súlyosan előrehajló testeknek, az erős térdeknek, ahogy taposták a földet, mint ahogy a himmádár tapossa a tyúkját. A nők is a férfiakkal egyformán, lágyan topogtak.

Kate, ahogy hallgatta a dobot, meg a tele torokból jövő éneket és figyelte az erőteljes és mégis finom táncoló testeket, kissé szkeptikusan ezt gondolta magában: Igen, ezeknek könnyű. De a fehér emberek, akik az uralkodó fajhoz tartoznak, mit tehetnek azok ilyen pillanatokban?

Délután nagy tánc volt Quetzalcoatl üdvözléséül. Kate csak egy töredékét látta, azt, amelyik a templom előtt folyt le.

A dobok egész idő alatt serényen harsogtak, a tánc lassanként a tó partja felé kanyarodott. Kate később hallotta, hogy nők hosszú körmenetben, kenyérrel és levelekbe burkolt gyü-

mölccsel telt kosarakkal a fejükön, lementek a partra és onnan fel a bárkákra. Aztán a táncosok is valamennyien felkapaszkodtak a csónakokra és *canoas*-kra és átteveztek a szigetre.

A szigeten valami ünnepséget rendeztek és megtanulták Quetzalcoatl Üdvözlésének táncát, amelyet ezentúl minden évben el fognak táncolni ennek a napnak az évfordulóján. Aztán megtanulták Quetzalcoatl Üdvözlésének Énekét, amelyet Cipriano később elhozott Katenak, aki még mindig ott ült a homályos szobában, az öntudatlan asszony mellett, aki rövid, szaggatott, félelmetes nyögéseket hallatott.

Az orvos sietve érkezett meg és a pap nem sokkal utóbb szintén megjött. De egyikük sem tehetett semmit. Délután ismét eljöttek, Kate azonban kísért a félig elhagyatott partra és elnézte a csónakok raját, amelyek a sziget közelében keringtek és úgy érezte, hogy az élet sokkal félelmetesebb megpróbáltatás, mint maga a halál. Az ember meghal és azzal mindent elintézett. De az élet soha sincsen elintézve, soha sincsen befejezve és sohasem lehet szabadulni a felelősség alól!

Ismét visszament a betegszobába, ügyes, segítő női kézzel levetkőztette a szegény Carlotát és hálóinget adott rá. Egy másik doktor érkezett a városból. De a beteg asszony már a végét járta. Kate ismét egyedül maradt vele.

Hát a férfiak hol maradnak?

El vannak foglalva az élettel? Annyira el vannak foglalva az élet nagy sürgés-forgásával, hogy magára hagyják őt és egészen rábízzák a halál dolgát?

Már beesteledett, amikor ismét meghallotta a visszatérő dobok hangját. Megint felharsant a férfiak mély, erőteljes, vad és távoli, szinte harcias éneke, mintegy a dobok kíséretével. Talán végül is az élet fog diadalmaskodni, a férfiak ismét férfiakká válnak, úgy, hogy a nők megmaradhatnak nőknek. Mert amíg a férfiak nem válnak férfiakká, addig a nőknek nem lehet reményük arra, hogy megmaradhassanak nőknek. Éppen eléggé tisztában volt ezzel a végzetes igazsággal.

Cipriano lépett be hozzá, ragyogva a napfénytől és az izzadságtól. Arca sötéten csillogott, szeme szikrát szórt. Ránézett az ágyra, az öntudatlanul fekvő asszonyra és az orvosságos üvegekre.

- Mit mondanak az orvosok? - kérdezte.

- Azt mondják, nincs kizárva, hogy felépül.

- Meg fog halni, - jelentette ki a férfi.

Aztán Katevel együtt odament az ablakhoz.

- Nézze! - mondta. - Ez az, amit énekelnek.

Odaadta neki az ívet, amelyen Quetzalcoatl Üdvözlésének szövege volt.

Quetzalcoatl Üdvözlése.

Nem pusztulunk el. Nem maradunk árvák.

Quetzalcoatl eljött!

Nem kérünk többé semmit:

Quetzalcoatl eljött!

Beledobta a halat a csónakba,

A kakas felkelt, kukorékolt a vizeken,

És a meztelen bemászott a csónakba:

Quetzalcoatl eljött!

Quetzalcoatl szereti a fák árnyékát.
Adjatok neki fákat! Hívjátok vissza a fákat!
Olyanok vagyunk, mint a magas, imbolygó fák:
Quetzalcoatl van itt a fák között!

Ne mond, hogy arcom ragyog.
Quetzalcoatl eljött!
Fejem fölött lángot lehell
Meztelen röptű Sasmadara.

Foltos sarumat táncra kötöm,
A Kígyó csókolta sarkamat,
Csípőm háborog, mint a vulkán,
A tüztől, és torkom lüktet.

Kék napfény koszorúzza hajam,
A két csoda közt Csillag támad.
Minden betölt fényével,
És hangtalanul szól: Nézd!

Óh, Quetzalcoatl!
Bocsáss rám szép, sötét álmat,
Illatosíts be csillagolajjal,
És tégy férfit!

Mialatt az asszony olvasott, hallotta, hogy odakünn az emberek énekelik és időről-időre agyag-flótákkal kísérik a melódiát. Mexikó furcsa, néma népe végre legalább hallatta hangját. Hiszen szinte olybá tűnt, minthogyha sírkövet hengerítettek volna valamennyiük fölé. Először csak mélyről hallotta a hangjukat, aztán vadul, valami ujjongó és fenyegető felcsendüléssel.

„És a meztelen bemászott a csónakba:
Quetzalcoatl eljött!”

Különös vakmerőséget és ujjongást hallott kicsendülni az emberek hangjából. Aztán tisztán, mint maga a csillag, egy nő hangja röppent fel ennél a versnél:

„Kék napfény koszorúzza hajam,
A két csoda közt Csillag támad,
Mindent betölt...”

Különös! Végre megnyitották a szívüket ezek az emberek. Elhengergették maguk fölül a sírkövet és egy új világ kezdődött! Kate megremegett. Odakünn alkonyodott. Öntudatlanul rátette kezét Cipriano térdére. A férfi pedig feléje hajolt és sötét kezével megsímogatta az arcát. Mélyet lélezett.

- Ma, - mondta halkan, - jó munkát végeztünk!

Kate a férfi keze után nyúlt. Minden oly sötét volt és oly mélyen, oly mélyen és túl rajta hullámozott valami végtelen nagy, lágy és élő forróság! Annyira túl rajta!...

„Bocsáss rám szép, sötét álmat,
Illatosíts be csillag-olajjal...”

Szinte érezte, hogy a lelke hogyan könyörög Ciprianonak ezért a szentségért.

Szorosan egymáshoz simulva ültek a sötétben, mialatt az éjszaka leszállt. A férfi gyöngéden kezében tartotta Kate kezét. Odakünn az emberek még mindig énekeltek. Néhányan még táncoltak a dob körül. A templomtornyokon, ott, ahol valamikor harangok álltak, most öröm-

tüzek csillogtak és férfiak fehér körvonalai látszottak. A nagydob hangja most ismét bele-dübürgött az éjszakába, aztán megint felcsendült az ének. A templom kapuja előtt az udvarban tűz égett és Huitzilopochtli katonái ott álltak és nézték, hogy ketten közülük egészen meztelenül - kivéve az ágyékkötényt és a fejükön lévő skarlátvörös tollakat - táncolták az ősrégi dárdatáncot és félelmetesen kigyóztak a tűz fényében.

Ramon lépett be a szobába, még mindig fehér ruhájában. Levette a fejéről széleskarimájú kalapját, megállt és letekintett Carlotara. Az asszony már nem hallatott semmiféle hangot, szemgolyója borzalmasan kifordult, úgy hogy láthatóvá vált a szeme fehérje. Ramon egy pillanatra lehúnyta a szemét, aztán elfordult tőle és nem szólt semmit. Az ablakhoz lépett, ahol Cipriano még mindig ott ült, hozzáférhetetlen, de élő csendjében, amely feleslegessé tett minden beszédet és gyöngéden fogta Kate kezét. Még most sem engedte el ezt a kezét.

Ramon kitekintett az ablakon, elnézte a templom tornyaiban felvillanó tüzeket, a máglyát a templom kapuja előtt, a tó fővényén felszikrázó apró tűzpontokat, a fehérbe öltözött férfiak alakjait, a lobogó, bő fehér szoknyás és sötét rebozokba burkolt nőket, elnézte a két meztelen táncost, a körülöttük álldogáló tömeget, Huitzilopochtli katonáinak itt-ott feltűnő skarlátvörös serapeját, Quetzalcoatl kék-fehér ruhába öltözött embereit, egy eliramló autót, a szaladgáló fiúkat és a férfiakat, akik ott csoportosultak a dob körül, hogy énekeljenek...

- Az élet az igazi misztérium, - szólalt meg. - Hozzá hasonlítva a halál nagyon kevésbé misztikus.

Kopogtatás hallatszott. Az orvos tért vissza és vele jött egy kegyes nővér is, hogy ápolja a haldokló asszonyt. A nővér halkán átment a szobán és a beteg fölé hajolt.

Cipriano és Kate kicsónakáztak a sötét tóra, távol a tüzekről és a zajtól, bele a tó mély sötétjébe, Jamiltepec felé. Kate úgy érezte, hogy jótékonyan borul rá ez a mély és élő sötétség, jólesik neki az a mélység, ahová Ciprianoval zuhan.

„Bocsáss rám szép, sötét álmot,
Illatosíts be csillag-olajjal...”

Cipriano, ahogy ott ült mellette a csónakban, azt érezte, mintha valami nap kelt volna fel benne és fénye elöntötte volna egész lelkét. Érezte, hogy ennek a nőnek asszonyisága lassan bimbózik ki előtte, mint egy misztikus virág, mint ahogy a tengeri anemona nyílik mélyen a tenger felszíne alatt. Az akaraterő minden keménysége eltűnt belőle és némán élvezte a mélység törékeny anemonájának virágbafakadását, mélyen az élet hullámai alatt.

Ramon ott maradt a szállodában, bezárkózva nyugalma hozzáférhetetlen szentélyébe. Carlota nem nyerte vissza eszméletét. Az orvosok konziliumot tartottak fölötte, de ennek sem volt sok eredménye. Az asszony meghalt, hajnalban, mielőtt a fiai megérkeztek volna Mexico Cityből, ugyanakkor amikor egy *canoa* a könnyű szél szárnyán éppen útnak indult a partról és a bárka utasai váratlanul, egyszerre énekelni kezdték Quetzalcoatl Üdvözlétének énekét a halvány víz fölött...

XXII. FEJEZET. Az élő Huitzilopochtli.

Dona Carlotát eltemették Sayulában és Kate asszonylétére mégis elment a temetésre. Don Ramon fehér ruhában lépkedett a koporsó mögött és széleskarimájú kalapján ott ragyogott Quetzalcoatl jele. A fiai ott haladtak mellette. Sok idegen is volt: férfiak, fekete ruhában.

A fiúk furcsa fiatal facsemetéknek tűntek, rövidnadrágos, sötét ruhájukban és meztelen térdükkel. Mind a kettő kerekarcú és halványbarna arcszínű gyerek volt, mind a kettőben megvolt a szőkeségnek bizonyos árnyalata. Az idősebbik, Pedro, inkább hasonlított Don Ramonra, haja azonban lágyabb, göndörebb volt mint atyjáé és volt benne valami barnás árnyalat. Morcos, esetlen fiú volt és mindig merőn leszegezte a fejét. A kisebbik fiú, Cyprian, anyjának dús, egyenesszálú barna haját és meglepődött tekintetű barna szemét örökölte.

Autón jöttek nagynénjükkal Guadalajarából és egyenesen vissza szándékoztak térni a városba. Az anyjuk végrendeletében gyámokat nevezett ki számukra, apjuk helyébe, feltéve, hogy Ramon ehhez hozzájárulását adja. Jelentős vagyonát is a fiaira hagyta, de az atya egyike lett a végrendeleti végrehajtóknak.

Ramon hotelszobájában üldögélt és kinézett a tóra. Két fia a nádplamlagon ült vele szemben.

- Mit akartok csinálni, fiaim? - kérdezte Ramon. - Akartok visszamenni Margarita nénétekkel, aztán visszatérni az intézetbe az Egyesült Államokba?

A fiúk egy ideig kitartottak dacos hallgatásuk mellett.

- Igen! - szólalt meg végre Cyprian és barna haja szinte felborzolódt a méltatlankodástól. - Anyánk is azt akarta, hogy ezt tegyünk. Így hát ezt is fogjuk tenni!

- Nagyon helyes, - mondta Ramon nyugodtan. - De ne feledjétek el, hogy én vagyok a ti atyátok és hogy az ajtóm, a karom és a szívem mindig nyitva lesz számotokra, akármikor is jöttök!

Az idősebb fiú csoszogott a lábával a padlón, majd anélkül, hogy felnézett volna, ezt dünnyögte:

- Nem jöhetünk, papa!

- Miért nem, fiam?

A fiú ránézett barna szemével, amelyben épp oly kihívó pillantás ült, mint apjában.

- Te, papa, te az élő Quetzalcoatlnak nevezed magad?

- Igen.

- De papa, a mi apánknak Ramon Carrasco a neve!

- Ez is igaz, - felelte Ramon mosolyogva.

- Mi, - jelentette ki Pedro igen nyomatékosan, - nem vagyunk az élő Quetzalcoatl gyermekei, papa. Mi *Carrasco y de Lara*-k vagyunk.

- Mind a kettő igen jó név, - hagyta helyben Ramon.

- Soha nem tudnánk szeretni téged, papa, - szólalt meg a fiatal Cyprian villogó szemmel. - Te a mi ellenségünk vagy! Te megölted az anyánkat!

- Nem, nem! - vágott közbe Ramon. - Ilyet nem szabad mondanotok! Anyátok maga kereste halálát!

- Mama nagyon, nagyon szeretett téged! - kiáltotta Cyprian és könnyek gyűltek a szemébe. - Mindig nagyon szeretett téged és imádkozott érted...

Sírni kezdett.

- És én, fiam, mit tettem? - kérdezte Ramon.

- Te gyűlölted őt és megölted! Óh, mama! Mama! Óh, mama! Add vissza az anyámat! - zokogta.

- Gyere ide hozzám, kicsikém! - mondta Ramon gyöngéden, feléje nyújtva mind a két kezét.

- Nem! - kiáltotta Cyprian, lábával dobantva és szeme még a könnyeken keresztül is villámokat szórt. - Nem! Nem!

A nagyobbik fiú lehajtotta a fejét és ő is sírt. Ramon kissé zavartan és kínlódo arc kifejezéssel ráncolta össze a szemöldökét. Ide-oda nézett, mintha valami megoldást keresne. Aztán összeszedte magát.

- Hallgassatok rám, fiaim, - mondta. - Nemsokára ti is férfiak lesztek. Amíg kisfiúk vagytok, nem vagytok sem férfiak, sem nők. De a változás nemsokára bekövetkezik és akkor férfiakká kell válnotok. Akkor aztán meg fogjátok majd tudni, hogy a férfinek kötelessége férfiként viselkedni. Ha a lelke azt parancsolja neki, hogy valamit tegyen, akkor azt meg is kell tennie. Ha férfiak lesztek, akkor mindig lelkekre kell hallgatnotok és vigyázzatok, hogy annak parancsai szerint járjatok el. Legyetek hűségesek lelkeitekhez, mert férfi nem tehet egyebet.

- *Je m'en fiche de ton âme, mon père* - kiáltotta Cyprian hirtelen franciául. Legtöbbször ezen a nyelven beszélt anyjával.

- Azt megteheded, fiam, - felelte Ramon. - De én nem tenném a helyedben.

- Papa! - szólt közbe a nagyobbik fiú. - Neked másmilyen lelked van, mint mamának?

- Ki tudja? - mondta Ramon. - Én mindenestre másképp értelmeztem, mint ő.

- Azért, mert a mama mindig imádkozott a te lelkedért.

- Viszont a magam módja szerint én is imádkozom az övéért, gyermekem. Ha az ő lelke visszatér hozzám, befogadom a szívembe.

- Mama lelke, - vágott közbe Cyprian - egyenesen a Paradicsomba száll!

- Ki tudja, gyermekem. Lehet, hogy a holtak lelkének Paradicsoma az élők szívében van.

- Nem értem, amit mondasz.

- Azt mondom, - magyarázta Ramon, - lehetséges, hogy éppen most az egyetlen Paradicsom anyátok lelke számára az én szívemben van.

A két fiú tágranyilt szemmel bámult rá.

- Ezt én sohasem fogom elhinni, - makacskodott Cyprian.

- Vagy az is lehet, hogy a te szívedben van, - folytatta Ramon. - Van a te szívedben hely anyád számára?

A fiatal Cyprian ránézett mehökkent, dióbarna szemeivel.

- Az én anyám lelke egyenesen a Paradicsomba száll, mert ő egy szent volt, - bizonygatta csökönyösen.

- Melyik Paradicsomba, fiam?

- Az egyetlenbe. Oda, ahol Isten van.

- És az hol van?

Erre csönd lett.

- Az égben, - felelte végre Cyprian makacsul.

- Az ég nagyon messze van és nagyon üres. Én inkább azt hiszem, fiam, hogy az élő emberek szíve van az ég kellős közepén. Abban van az Isten és a Paradicsom: az élő férfiak és nők szívében. Oda jönnek megpihenni a halottak, oda, abba a középpontba, ahol a vér kering és mindég visszatér. Az a hely az, ahol a halottak a legjobban alszanak.

Most nagyon mély hallgatás ereszkedett le rájuk.

- És te továbbra is azt akarod hangoztatni, hogy te vagy az élő Quetzalcoatl? - szólalt meg újra Cyprian.

- Természetesen! Ha valamivel nagyobb leszel, talán majd te is eljössz hozzám és azt fogod mondani, hogy igazam van.

- Soha! Te megölted az anyánkat és mi ezentúl gyűlölni fogunk! Ha majd férfiak leszünk, meg kell, hogy öljünk téged!

- Ugyan, fiam, ez csak bombaszt! Miért hallgatsz mindig a szolgákra, papokra és más efajta emberekre? Ezek csak alantas lények hozzátok képest, akik az én fiaim és az anyátok fiai vagytok. Miért fogadjátok be a fületekbe a cselédek és nálatok alacsonyabbrendűek beszédét? Miért nem hallgattok a derék emberekre? Dehogyan is fogsz te megölni engem! Éppúgy nem, mint ahogy a bátyád nem fog megölni. Mert nem is hagynám magamat, még ha akarnád is! De nem is fogod akarni! Ne beszélj tovább ezen az ostoba lakájnyelven hozzám, Cyprian, mert ezt nem vagyok hajlandó végighallgatni. Már is valami kis lakáj vagy pap lett belőled? Ugyan, eredj, közönséges vagy! Közönséges kis fickó vagy. Akkor inkább beszéljünk angolul, vagy franciául. A castiliai nyelv túl nemes és nem bírja az ilyen mocskos beszédet.

Ramon fölkelt a helyéről, odament az ablakhoz és kinézett a tóra. A templom dobjai delet vertek, amikor minden embernek fel kell pillantania a napra és mozdulatlanul állva egy halk imádságot kell mondania.

„A nap felhágott a dombra
A nap lefelé fordul
A délelőtt és délután között.
Itt állok és feléje nyújtom lelkemet.
Lelkem napfényes és erős,
Eltöltenek a napsugarak,
Ez a teltség pillanata
És a nap delelője”.

Ramon megfordult és elismételte ezt a déli verset fiainak. Azok zavart csöndben hallgatták.

- Nos, fiúk, - kérdezte, - miért vagytok zavarban? Ha az új cipőtökről vagy tíz pezoról beszélnek veletek, bizonyára nem lennétek zavarban. De mert a napról beszélek és a lelkekről, melyet a nap megtölt, most kushadtok. Jobb lesz, ha visszamentek Amerikába az iskolátokba és megtanuljátok, hogy kell jó üzletembernek lenni. Jobb lesz, ha azt mondjátok majd min-

denkinek: Óh, nekünk nincs atyánk! Anyánk meghalt, de sohasem volt apánk. Mi a szeplőtlen fogantatás gyermekei vagyunk, így hát kitűnő üzletember lesz belőlünk!

- Én pap leszek, - jelentette ki Cyprian.

- Én pedig orvos, - mondta Pedro.

- Nagyon helyes! Nagyon helyes! *Leszek*, az még nagyon messze van attól, hogy *vagyok* és holnap is van még egy nap. De ha a szívetek azt fogja diktálni, csak gyertek hozzám. Akármit beszéltek is, azért ti az én kis fiaim vagytok és én mindig meg fogom simogatni a hajatokat és nevetni fogok rajtatok. Na gyertek! Gyertek ide!

Rájuk nézett és nem merték megtagadni az engedelmességet, mert akaratereje mégis csak sokkal nagyobb volt, mint az övék.

Átkarolta nagyobbik fiát és megsimogatta a fejét.

- Látod, - mondta. - Te vagy az én idősebbik fiam és én vagyok a te apád, aki az élő Quetzalcoatlnak nevezi magát. Ha azt kérdezik majd tőled: Az a te apád, aki élő Quetzalcoatlnak nevezi magát?, akkor mondd nekik: Igen, az az én apám! És ha azt kérdezik tőled, hogy mi a véleményed az ilyen apáról, akkor feleld azt: Én még fiatal vagyok, én még nem értem meg őt. De anélkül, hogy megérteném, nem ítélek apám fölött! Ugy-e, ezt fogod mondani, fiam, Pedro fiam? - Ramon olyan gyöngéden és szelíden simogatta meg a fiú haját, hogy az valósággal elbájolta a gyereket.

- Igen, papa! Azt fogom mondani, - felelte a fiú megkönnyebbülten.

- Helyes, - jelentette ki Ramon és kezét egy pillanatra a fiú fejére tette, mintha megáldaná.

Aztán a fiatalabbikhoz fordult.

- Gyere ide, - mondta neki, - hadd simogassam meg hátrafésült hajadat.

- De ha én téged szeretlek, akkor nem szerethetem mamát is! - ellenkezett Cyprian.

- Ugyan, hát olyan kevés hely van a szívedben? Hát ne szeress, ha olyan nehezedre esik!

- De én nem akarok odamenni hozzád, papa.

- Hát akkor maradj, fiam és gyere majd akkor, ha akarsz!

- Azt hiszem, te nem szeretsz engem, papa.

- Nem, ha csökönyös kis majom vagy, akkor nem szeretlek! De ha igazi férfi módjára viselkedel, bátor és derék vagy inkább, mintsem heves és szemtelen, akkor szeretetreméltó leszel. De addig, amíg nem vagy szeretetreméltó, hogy szeresselek?

- Mama mindig szeretett engem.

- Anyád azt hangoztatta, hogy az övé vagy. Én nem mondom, hogy az enyém vagy. Te csak *önmagad* vagy. Ha szeretetreméltónak mutatkozol, akkor tudlak szeretni. Ha azonban heveskedő és szemtelen vagy, akkor nem tudlak. A malom nem foroghat, ha a szél nem hajtja!

A fiúk elmentek. Ramon elnézte őket egy darabig, ahogy fekete ruhájukban és meztelen térdükkel ott álltak a kikötőhídon és szíve vágyakozott utánuk.

- óh, szegény kis ördögök! - mondta magában. Majd így morfondírozott tovább:

- Dehát mégsem tehetek egyebet, minthogy nyitva tartom a lelkemet számukra, mint egy kastélyt, mint egy várat, hogy visszatérhessenek, ha szükségük lesz rá... ha ugyan valaha szükségük lesz rá!

Kate ezekben a napokban gyakran ült a kora délelőtti napon a tó partján. Az esőzések szünetei között szép tiszták voltak a délelőttők. Minden ráncot meg tudott különböztetni a szemközti nagy dombokon és az a szakadék vagy hegyszoros, amelyen keresztül egy folyó hömpölygött Tuliapan felől, oly közelinek tűnt, mintha ott járna rajta. A vörös tollazatú madarak olyanok voltak, mintha az eső felfrissítette volna pipacshoz hasonló fejüket. Reggelenként békák kuruttyoltak a víz mellett.

De az egész világ valahogy mégis megváltozott, - minden más lett. A templom felől nem hallatszott a harangok kongása, sem az óra ütése. Az órát is levették.

Ehelyett a dobok peregtek. Hajnaltájban a nagydob hangja hömpölygött a levegőben. Aztán a toronyból egy erős férfihang énekelte a hajnali verset:

„Az éj eloszlik, a nap feltűnik a fal mögül
Itt a nap.
Emeld fel kezed, mondj istenhozzádot és istenhozottat,
Aztán hallgass.
Hagyd elmenni a sötétséget és hagyd jönni a fényt,
Ember a homályban.”

Aztán a hang is, meg a nagydob is elhallgatott. A férfiak azonban, akik már a korai derengésben ébren voltak, némán álltak felemelt karral a pirkadás pillanatában, a nők pedig eltakarták arcukat és lehajtották fejüket. Minden mozdulatlan maradt a változás percében.

Azután a dob élesen feldübörgött, amikor a kelő napgolyó első sugara belehasított a tiszta levegőbe a nagy dombok között. A nap megkezdődött. Az emberiség elindult útjára.

Úgy kilenc óra tájt a dob ismét gyorsan pergett és a toronyból a hang ezt kiáltotta:

- Félúton vagyunk! Félúton vagyunk fölfelé a dél dombján!

Délben ismét a nagydob szólalt meg, három óra körül pedig a kisdobok e kiáltás kíséretében:

- Félúton vagyunk! Félúton vagyunk lefelé a dél lejtőjén!

Napnyugtakor aztán megint megharsant a nagydob és a hang ezt kiáltotta:

„Pihenjete! pihenjete! pihenjete!
Emeljéte fel kezeiteket, mondjatek istenhozzádot és istenhozottat!
Emberek a homályban.
A nap a külső küszöbön jár,
Kiáltásatok feléje: Köszönjük! Köszönjük!
Aztán hallgassatok.
Most megint az éjszaka lett az úr!”

Napnyugtakor aztán ismét mindenütt megálltak a férfiak, égnek fordították arcukat és föl-emelték kezüket, a nők pedig eltakart arccal és lehajtott fővel álltak és mindnyájan mozdulatlanul maradtak a változás pillanatán át.

Aztán megint felperdültek a könnyű dobok és az emberek átlépték az este küszöbét.

Más lett a világ, egészen más! A dobok úgy harsogtak bele a levegőbe, hogy az szinte élő és sebezhető valaminek tűnt. A változás percein keresztül pedig nem pendült meg érc az ércen.

„Az érc az ellenállásé,
A dob a lüktető szívé,
A szívé, amely meg nem áll.”

Ez is Ramon kis verseinek egyike volt.

Különös volt ez a változás, amely végbement ezen a világon. A levegő lágyabb lett és valami bársonyos, szinte élő csönd lebegett benne. Nem voltak többé órák. Hajnal és dél és nap-nyugta, aztán a délelőtti közepe, más szóval a dél meredeke, aztán a délután közepe, más szóval a dél lejtője: ezekből állott a nap, továbbá az éjszaka idejéből. A nap négy fő óráját a nyúl órájának, a bagoly órájának, a pulyka-kakas órájának és az őz órájának kezdték nevezni. Az éjszaka négy negyedéből a béka órája, a szentjánosbogár órája, a hal órája és a mókus órája lett.

- Eljövök önért, - írta neki egyszer Cipriano, - amikor az őz utolsó lábát nyújtja ki az erdőség felé.

Az asszony tudta, hogy ez az őz negyedének utolsó óráját jelenti, tehát körülbelül délutáni öt órát.

Olybá tűnt, mintha Ramon és Cipriano körül, Jamiltepecben és a tó körüli vidéken új világ keletkezett és tárult volna ki, oly finoman és nesztelenül, mint ahogy a homály leszáll és elmosza a nap körvonalait. Az újdonság lassan, észrevétlenül hatolt szerteszét és járta be a vidéket, még a városokat is. Most már a városokban is feltűnedezték Quetzalcoatl embereinek kék serapei és az órákat dobok hirdették, amelyek furcsa, elmosódó hanggal vegyültek bele a harangok kongásába és az uccai forgalom zajába. Még a fővárosban is felharsant a nagydob és a férfiak - még városi ruhás emberek is - megálltak, felfelé néző arccal és felnyújtott karral. Hallgatták a déli verset, amelyet már kívülről tudtak és igyekeztek nem hallani a harangok ércnyelvének kongását.

„Az érc az ellenállásé,
A dob a lüktető szívé.”

Ez a világ azonban az érc világa volt, az ellentállás világa. Cipriano, akinek katonái útján nagy hatalom volt a kezében, annak a gyűlöletnek ellenére, amelyet más tisztekben keltett, amellet volt, hogy igenis, össze kell mérni a fegyvereket. Szerette volna rávenni Montest annak a kijelentésére, hogy a Quetzalcoatl-vallás Mexikó hivatalosan kinyilatkoztatott államvallása. Ezt a kijelentést aztán hajlandó lett volna hadseregével alátámasztani.

Ramon azonban mindegyre csak azt hajtogatta, hogy: Nem! Fejlődjék csak a dolog magától. Várjunk még egy ideig, amíg élő Huitzilopochtlinak nyilváníthatod magadat és embereid felvehetik a kígyóvonalú vörös és fekete takarókat. Akkor talán megtarthatjuk a nyilvános esküvőt Caterinával és ő lesz az Anya az istenek házában.

Ramon egész idő alatt, amennyire csak lehetett, igyekezett elkerülni minden összeütközést és gyűlöletet. Nyílt leveleket intézett a papsághoz, mondván:

- Ki vagyok én, hogy az Egyház ellenségének tekintsenek? Én a katolikusok katolikusa vagyok. Én egyetlen egyházat akarok az egész világon, amelynek fővárosa Róma legyen, ha Róma éppen így akarja.

- De a különféle népeknek különféle megváltókra van szükségük, éppen úgy, mint ahogy más-más a beszédjük és más-más színeik vannak. A végső misztérium azonban mégis ugyanaz a misztérium. Csak a megnyilvánulási formái különfélék.

- A mexikói istennek válltakaróval és *huarache*-ben kell jönnie, mert különben nem Istene a mexikóiaknak, nem ismerik el annak. Meztelenül minden ember csak ember. De az érintkezés, a pillantás, a szó, amely egyik meztelen embert a másikkal összeköti, az az élet misztériuma. Valamennyien manifesztációk útján élünk.

- Az emberek töredények és töredékek. Nem mások, csak különböző töredékek furcsa halmozódásai. A láthatatlan Isten rendezte ezt így velünk, egyes arcokat sötétekké tett, másokat

fehérré és ő osztott minket csoportokba. Éppúgy, mint ahogy a *zopilote* egy madár, a forró országok papagája is madár és a kis *oriole* is madár. De a *zopilote*-k angyala csak *zopilote* lehet, a papagájok angyala csak papagáj. Egyikük az elhullott döögöt fogja mindig jóillatúnak találni, a másik meg a gyümölcsöt.

- A papok, akik hozzám állnak, nem tagadják meg sem hitüket, sem Istenüket. Csak beszéd-módot és ruhát cserélnek, mint ahogy a peon is más szóval kiált az ökröknek és más kiáltást használ az öszvéreknek. Mert mindegyik a maga módján hallgat a kiáltásokra...

A szocialistáknak és az agitátoroknak pedig ezt írta:

- Mit akartok? Azt akarjátok, hogy minden embert olyanná tegyetek, mint amilyenek ti vagytok? Ha majd minden mexikói peon amerikai ruhában és fényes fekete cipőben fog járni, az újságokban fogja keresni az életet, a férfiasságát pedig a kormánynál fogja megtalálni, akkor elégedettek lesztek? Hát a kormány annyi férfiasságot ad nektek, hogy azt hiszitek, abból még másoknak is adhattok?

- Elérkezett a feledés ideje. Itt az ideje, hogy félretegyük a haragot és a sajnálkozást. Még soha senkinek sem használt, ha sajnálkoztak rajta és még mindig mindenkinek csak ártott, ha haragot táplált.

- Nem tehetünk mást az élettel, mint hogy kiéljük.

- Keressük az életet ott, ahol találni lehet. És ha megtaláltuk, akkor az élet majd megoldja a problémákat. De valahányszor megtagadjuk az élő életet azért, hogy egy problémát megoldjuk, ezzel tíz problémát fahasztunk ott, ahol azelőtt csak egy volt. Ha folyton a nép problémáit akarjuk megoldani, beleveszejtjük a népet a problémák mérges örvényébe!

- Az élet veti fel, oldja meg és változtatja a problémákat. Problémák mindig lesznek és mindig mások lesznek. Így hát semmit sem lehet megoldani, még az élet és élés segítségével sem, mert az élet az, ami felold és megold, de mindig csak a saját leveleit!

- Forduljatok tehát az élethez, az órától a naphoz és a csillagokhoz, az éretől a dobhoz!

- Ezen az úton reméljük, hogy a problémák feloldódnak, miután megoldani semmit sem lehet. Ha az emberek elsősorban az életet fogják keresni, akkor nem vágyódnak sem föld, sem arany után. A föld is az istenek ölében fog feküdni, ott, ahol az emberek fekszenek. És ha visszatér a régi közös rendszer és a falvak és földek egyekké lesznek, az nagyon jó lesz. Mert valóban egyetlen embernek sincs joga a földhöz.

- De ha mélyen benne vagyunk a kátyúban, akkor hiába próbálunk rohanni. Akkor csak külső segítséggel juthatunk ki onnan. Akármennyire szeretnénk is gyereket, nem szakíthatjuk ki a magzatot a méhből!

- Keressétek az életet és az élet meg fogja hozni a változást.

- Keressétek magát az életet, de azért pihenjete hajnalban és napnyugtakor. Akkor az élet vissza fog térni hozzánk és átsegít bennünket az átmeneteken.

- Ne tegyetek erőszakos kezet semmire, csak álljatok készen az ellenállására, ha ellenetek akarnak erőszakot alkalmazni. Mert az élet új hajtásai gyöngék és inkább jöjjön százszor a halál, mintsem, hogy azokat leszakítsák és legázolják a világ erőszakosai. Ha arról van szó, hogy megvédjétek az élet gyöngé hajtásait, küzdjete úgy, mint ahogy a jaguár küzd a kölykeiért, mint ahogy a nősténymedve védi kölykeit!

- Ami élő, az sebezhető, csak az anyag sebezhetetlen. Küzdjete az élet kivirágzásáért. Ezért az egyért sohase sajnáljátok a küzdelmet!

Cipriano is ahányszor csak a katonáival beszélt, mindig ugyanazt hangoztatta:

- Férfiak vagyunk! Harcosok vagyunk!

- De mit tehetünk?

- Marsoljunk egyenesen a halál felé? Nem! Nem!

- Az élet felé akarunk marsolni!

- Itt vannak a *gringo*-k. Engedtük őket idejönni. Engednünk kell tehát, hogy itt maradjanak, mert nem űzhetjük ki őket. Ágyúval és karddal és bajonettel sohasem űzhetjük ki őket, mert ahol nekünk egy ágyunk van, ott nekik ezer. És ha békességben jönnek, akkor maradjanak békességben.

- De még nem vesztítettük el egészen Mexikót. Még nem vesztítettük el egymást!

- Mi is Amerika véréből származunk. Bennünk is Montezuma vére folyik!

- Mire való a kezem? Csak arra, hogy a gépet hajtsa?

- A kezem arra is való, hogy üdvözlje a mexikóiak Istenét, aki az égen túl lakozik.

- A kezem arra való, hogy kezét fogjak egy derék emberrel.

- A kezem arra való, hogy a puskát fogjam vele.

- A kezem arra való, hogy magot termesszek a földből.

- Mire való a lábam?

- A lábam arra való, hogy büszkén és egyenesen tartson engem.

- A lábam arra való, hogy az utamat járjam vele.

- A lábam egy férfi lába.

- Quetzalcoatl a mi Istenünk, aki a kék égen lakozik és Huitzilopochtli, aki vörös ruhában őrködik a kapuknál.

- A mi isteneink utálják a térdeplő embert. Azt kiáltják neki: Hó! Állj fel!

- Hát akkor mit tehetünk?

- Várjunk!

- Én olyan ember vagyok, mint ti, mezítelen a ruháim alatt.

- Nagy ember vagyok? Magas és hatalmas férfi vagyok? Mondjuk olyan, mint egy tlascalai?

- Nem. Alacsony vagyok. Délről származom. Kistermetű vagyok...

- Mégis, nem én vagyok a ti tábornokotok?

- És miért?

- Miért vagyok én tábornok és ti csak közkatona?

- Majd megmondom nektek.

- Mert én megtaláltam a nagyobb erőt!

- Kétféle erő van: az az erő, amely az ökrök és öszvérek ereje, a vas, a gépek és a fegyverek ereje, meg az olyan embereké, akik nem találták meg a magasabb erőt.

- Aztán van egy nagyobbik erő. Ez az az erő, amire szükségetek van. Ezt pedig elérhetitek akár kicsinyek, akár nagyok vagytok. Ez az az erő, amely a Nap korongja mögül árad. És ezt

elérhetitek, ezt megkaphatjátok *itt!* - azzal mellére ütött - és *itt!* - azzal gyomrára ütött - és *itt!* - és az ágyékára ütött. - Ez az az erő, amely a Napkorong mögül jön.

Amikor Cipriano tűzbe jött, szeme lángolt és mintha sötét szárnyak nőttek volna ki vállából és hátából. Ezek a sötét szárnyak szinte csapkodtak és lebegtek, mint egy fölemelkedő sas szárnyai. Emberei egész más jelenséget láttak benne, valami démoni csillogású és csapkodó szárnyú régi Istent. Ilyenkor csillogó szemmel sugtak össze:

- Ez Cipriano! Ez ő! Mi valamennyien Ciprianitok vagyunk, az ő gyermekei.

- Férfiak vagyunk! Férfiak vagyunk! - kiáltotta Cipriano.

- De figyeljetek rám. Kétféle ember van. Az egyik az, akiben megvan az a nagyobb erő, a másik pedig az, akiben nincs meg.

- Amikor az első *gringó*-k idejöttek, elveszítettük ezt a nagyobbik erőnket. A *padre*-k arra tanítottak bennünket: Engedelmeskedjete! Engedelmeskedjete!

- A *gringó*-ké lett ez a nagyobb erő!

- Hogyan?

- Ügyesek voltak és lelopták az égről. Egész csöndben húzódtak meg, mint a tarantula-kígyó a lyukban. És akkor amikor sem a Nap, sem a Hold, sem a csillagok nem tudták, hogy ott van, puff! egyszerre csak a tarantula felugrott, beleharapott az égbe, belevágta méregfogát és kiszívta belőle a titkot.

- Így szerezték meg az ég és a víz titkait, így szerezték meg a föld titkait. Így aztán övéik lettek az ércék és ebből ágyúkat, gépeket és hajókat csináltak. Csináltak vonatokat és távirókat és rádiót.

- De miért? Miért csinálták mindezeket a dolgokat? Hogyan tudták megcsinálni őket?

- Úgy, hogy ravaszság útján megszerezték a titkát annak a nagyobb erőnek, amely a Nap korongja mögül származik.

- Mi pedig rabszolgák lettünk, mert nekünk csak az első erőnk volt meg, a második erőt pedig elveszítettük.

- Most azonban visszaszereztük. Megtaláltuk ismét az utat, amely a Nap mögötti titkos Nap felé vezet. Ott ül Quetzalcoatl és Don Ramon végre megtalálta őt. Ott ül a vörös Huitzilopochtli és én megtaláltam őt. Mert én is megtaláltam a második erő titkát!

- Ha majd Huitzilopochtli eljön, akkor ti mindnyájan, akik mellette álltok, szintén meg fogjátok találni ezt a második erőt.

- És ha megtaláljátok, hol fogjátok azt érezni?

- Nem *itt!* - mondta homlokára ütve. - Nem ott, ahol a ravasz *gringó*-k tartják: a fejükben és a könyveikben. Mi nem! Mi férfiak vagyunk és nem pókok!

- Minekünk *itt* lesz!! - azzal mellére ütött. - És *itt!* - hasára ütött - és *itt!* - lágyékára ütött.

- Férfiak vagyunk? Ne tudnánk megszerezni a nagyobb erőt? Valóban nem tudnánk? Hát örökre elveszítettük?

- Én. mondom, hogy nem! Quetzalcoatl közöttünk van. És én megtaláltam a vörös Huitzilopochtli: a nagyobb erőt!

- Ha jártok vagy ültök, ha dolgoztok vagy heverték, ha esztek, vagy alusztok, mindig csak erre a nagyobb erőre gondoljatok és arra, hogy ezt meg kell szereznetek!!

- De nagyon vigyázzatok, mert ez az erő úgy elbúvik, mint egy madár a sötét fán.
- Legyetek nagyon tiszták, tiszták testetekben és ruhátokban. Mert ez az erő olyan, mint a csillag, amely nem világít a piszokba.
- Legyetek derekak, ne igyatok annyira, hogy lerészegedjete, ne mocskoljátok be magatokat rongy nőkkel és ne lopjatok! Mert a részeg elveszíti a nagyobb erőt, a férfi elhagyja erejét a rossz nőnél, a tolvaj pedig gyáva. Márpedig a vörös Huitzilopochtli utálja a gyávákat!
- Igyekeztek! Igyekeztek elnyerni ezt a második erőt! Amit mi elnyerünk, azt mások elveszítik!

Cipriano sokat bajlódott a hadseregével. Minden hadsereg átka az, ha nincs, mit csinálnia. Cipriano maga főzetett és mosatott az embereivel, kitisztította és kifestette velük a barakokat, nagy zöldségeskertet munkáltatott meg velük és fákat ültetett, ahol víz volt a közelben. Maga is élénk érdeklődéssel kísérte a munkájukat. Nem kerülte el a figyelmét sem egy piszkos egyenruha, sem egy mosdatlan láb, sem egy rosszul készített *huarache*. Még amikor az ebédjüket főzték, akkor is megjelent közöttük.

- Adjatok nekem is az ételből, - mondta ilyenkor, - adjatok egy *enchilada*-t!

Aztán vagy megdicsérte az ételt, vagy kijelentette, hogy ehetetlen.

Mint a félvadak általában, ők is szerették a kicsinyes dolgokat és mint a legtöbb mexikói, ha egy kicsit biztosak voltak abban, amit csinálnak, akkor szerették azt jól megcsinálni.

Cipriano erősen elhatározta, hogy meghonosítja közöttük a fegyelmet. A fegyelem az, amire Mexikónak, sőt az egész világnak leginkább szüksége van. De csak az a fegyelem ér valamit, ami belülről jön. A külső, gépszerű fegyelem, letöri az embereket.

Az északról származó vad indiánokkal verette a dobokat a barakok előtti térségeken és ismét meghonosította az ősi táncokat. A táncnak, az értelemmel bíró táncnak önmagában is mély fegyelmező ereje van. Az ősi északi indiánok ismerik az animisztikus táncok titkát. Azért táncolnak, hogy erőt nyerjenek: hatalmat a föld élő erői és megnyilvánulásai fölött. Ezek a táncok azonban nagy akaratösszpontosítást és végtelen kitartást igényelnek.

Cipriano a legnagyobb súlyt helyezte ezekre a táncokra. Furcsa passzióval önmaga is megtanulta őket. A pajzs- és dárdatáncot, a késtáncot, a lappangás és rajtaütés táncát, ezeket mind az észak vad vidékein tanulta és most eltáncolta őket a barakok előtti térségen, rőzsetűznél, éjszaka, amikor a nagy kapuk zárva voltak.

Akkor, fekete ágyékkendőjétől eltekintve, egész meztelenül, olajjal és vörös földdel bekent testtel szemben állt valamelyik másik hatalmastestű, meztelen indiánnal és pajzzsal megdárdával felfegyverkezve, eltáncolták a két harcos táncát a katonák sűrű embergyűrűjének közepén. Ennek a táncpárbajnak halk és ritmikus elmélyedésében finoman és gyorsan ütötték lábukkal a dobok taktusát, ügyesen és könnyedén hajlították meztelen testüket, primitív és ügyes erővel jártak körbe, majd lekuporodtak és szökelltek, mint a párdúc, előre szegzett dárdával, a pajzsok csattogásával, aztán megint kihívó és ujjongó károgó kiáltást hallatva elváltak egymástól.

Ebben a táncban senki sem volt ügyesebb és gyorsabb, mint Cipriano. Úgy suhant végig a földön, előrehajló, meztelen hátával, láthatatlanul, mint egy hiúz, körben forogva ellenfele körül. Lába dobogott és ügyes teste finoman ingadozott a dobok taktusára. Aztán egy szökkenéssel a levegőbe ugrott, dárdája az ellenfél nyakszirtecsontja felé szegeződött és végigsiklott a vállán, ahogy a másik lehajolt és visszhangozta a harci kiáltást. A sűrű körben álló katonák lenyűgözve figyeltek és néha ösztönös, mély kiáltásokat hallattak.

Mialatt a tánc tovább folytatódott, Cipriano úgy érezte, hogy valami új erő támad fel és növekszik benne. Már minden tagja csurgott az izzadságtól, szelleme végleg kielégült, fáradt volt és mégis elöntötte ez a különleges erő. Ekkor maga köré csavarta skarlátvörös és fekete serapéját és odanyujtva dárdáját és pajzsát egy másik tisztnek vagy katonának, újabb embereket buzdított küzdelemre, ő maga pedig félrehúzódott, leült a földre és onnan figyelte őket a rőzsetűz fényénél. Ilyenkor azután úgy érezte, hogy tagjait és egész testét átjárja ez az erő, amely szinte misztikus sötétséggel sugárzott át róla katonáira. Csak ült ott mozdulatlanul, csöndben, szemmel tartva feketeszemű embereit és szinte befogadva őket a maga néma énjébe. Homályos tudata mintha átsugárzott volna husukon és csontjukon, úgy hogy kívülről és nem önmagukból nyerték ezt az erőt. Az ő erejétől nyerték csillogásukat és tudatuk az a tudat volt, amelyet ő sugárzott át rájuk.

- Én nemcsak önmagam vagyok, - mondta ilyenkor nekik, - én a vörös Huitzilopochtli vagyok és az az erő, amely a Nap mögött székel. És ti nem vagytok magatok, mert önmagatokban semmik sem vagytok. Ti az én részeim vagytok, emberek!

Buzdította őket, hogy meztelenül, csak az ágyékkötővel derekuk körül táncoljanak és dörzsöljék be magukat vörös földporral az olaj fölött.

- Ez a csillagok olaja! Dörzsöljétek bele jól tagjaitokba és olyan erősek lesztek, mint a csillagos ég. Ez a vulkánok vörös vére. Dörzsöljétek be magatokat vele és akkor meglesz bennetek a vulkánok tűzének ereje, amely a föld középpontjából tör elő.

Megtanította őket, hogy órákon keresztül táncolják ezeket a néma, elmélyült táncokat a dob körül, ezeket a táncokat, amelyekből erőt és biztonságot nyernek.

- Ha megtanuljátok járni ezeket a táncokat, akkor egyre mélyebben és mélyebben taposhattok, amíg csak lábatok a föld közepét nem éri. Amikor pedig megérintitek a föld közepét, akkor testetek és melletek erővel telik meg és senki sem lesz képes fölétek kerekedni. Akkor nyertek el a nagyobb erőt! Vegyétek magatokba, szívjátok magatokba a földből, vegyétek magatokba a Nap mögül. Fogadjátok magatokba ezt a nagyobbik erőt!

Hosszú, gyors marsokat rendelt el a vad mexikói vidéken és a hegyeken keresztül, könnyű és gyors menetelésben. Embereit szerette a pusztaságon táboroztatni, sátrak nélkül: csak az őrszem állt odakünn, a táboron kívül és csak a csillagok vigyáztak a fejük fölött. Gyors menetelésekben követték a banditákat. A foglyokat előbb megkötöztette, azután felhúzatta őket. De ha a fogoly bátor embernek látszott, akkor őt is feleskette a hadseregébe. Ha azonban alattomos, áruló gazfickónak mutatkozott, akkor kést döfött a szívébe ezekkel a szavakkal:

- Én vagyok a vörös Huitzilopochtli, a kés istene!

Lassanként levétette alacsonytermetű kis embereivel az utálatos csíkos uniformist és beöltöztette őket fehérbe, vörös derékövvel és skarlátvörös bokaszíjakkal. A régi jó vörös és fekete serapekat hordatta velük. Embereinek tisztáknak kellett lenniök. Menetelés közben gyakran megálltak valamelyik útbaeső folyónál és ilyenkor azt a parancsot kapták, hogy minden ember vetkőzzék le, fürödjék meg és mossa ki a ruháit. Ilyenkor ezek a sötét és vörösesbarna bőrű harcosok meztelenül járkáltak, amíg az erős szövésű fehér gyapjúruha száradt a földön. Aztán tovább vonultak. Csillogott rajtuk a különös, fehér mexikói gyapjúruha, puska lógott a vállukon, a serapet és a kis „borjút” hátukra vetették és a skarlátvörös szalagos nehéz szalmakalap délcegen imbolygott a fejükön.

- Mozogniok kell! - mondta a tisztnek. - Ismét meg kell tanulniok, hogy a régi erővel, gyorsan és fáradhatatlanul mozogjanak. Nem szabad heverészniök. Amikor az alvás ideje jön, aludjanak. De ha ébren vannak, akkor dolgozzanak, meneteljenek, gyakorlatozzanak, vagy táncoljanak!

Ezredét száz-száz emberből álló kis századokra osztotta, amelyek élére egy-egy centuriot, vagy sergeántot állított. Minden egyes századnak meg kellett tanulnia, hogy szabadon és bármikor felhasználhatóan, de tökéletes összhangban működjenek.

- Tökéletesítsétek századaitokat, - hangoztatta Cipriano - és akkor én tökéletesítem ezreiteket és tízezreiteket!

- Figyeljeteek rám! - beszélt hozzájuk. - Nekünk nem kell a lövészárók-harc és az ágyúkkal való hadviselés. Az én embereim nem ágyútöltelékek és nem lövészároktöltelékek. Ahol ágyúk vannak, onnan elvonulunk. De a százak felkerekednek és ott támadnak, ahol nincsenek ágyúk. Az az egész titok, hogy gyorsak vagyunk, némák, nem cipelünk fölösleges terheket és megvan bennünk a nagyobb erő. Nem szándékozunk csatasort alkotni, hanem támadunk akkor, amikor elérkezik a pillanatunk, de akkor aztán egyszerre ezer ponton!

És mindig újra és újra megismételte:

- Ha meg tudjátok szerezni a Föld kérgének erejét és a Nap mögötti erőt, ha magatokba tudjátok szívni a vörös Huitzilopochtli hatalmát, ha megszerzitek ezt a nagyobbik erőt, akkor senki sem győzhet le benneteket!

Ramon most már sürgette Ciprianot, hogy nyilvánosan is lépjen elő, mint élő Huitzilopochtli.

- Nézd! - mondta. - Itt az ideje, hogy Viedma tábornok átalakuljon a véres Huitzilopochtlivá. Nem gondolod?

- Ha tudnám, hogy ez mit jelent, - felelte Cipriano.

Ramon szobájában ültek a szőnyegen. Ide menekültek az esőt megelőző hőség elől, mert már az esős évszak dereka felé jártak.

- Állj fel! - mondta Ramon.

Cipriano meglepő és váratlan élénk mozdulattal egyszerre felpattant a helyéről.

Ramon gyorsan odalépett hozzá. Egyik kezét Cipriano szemére tette és lecsukta vele a szempilláit. Azután mozdulatlanul megállt Cipriano mögött, aki mereven állott a forró homályban és tudata különös koncentrikus hullámokban gyűrűzött körülötte valami titokzatos középpont felé, ahol egyszerre lemerült a feneketlen mélységbe, amely olyan, mint az álom.

- Cipriano? - kondult feléje Ramon távoli hangja.

- Igen.

- Sötét van?

- Sötét.

- Eleven ez a sötétség?

- Eleven.

- Ki él?

- Én.

- Hol?

- Nem tudom. Az élő sötétben!

Ramon most bekötötte Cipriano szemét és fejét egy fekete szőrmekendővel. Aztán meleg és lágy nyomással egyik kezét Cipriano meztelen mellére szorította, a másikat pedig vállára. Cipriano feszesen és némán állott a mélységes sötétben.

- Cipriano?

- Igen.

- Sötét van a szívedben?

- Gyülekezik benne a sötétség.

Ramon érezte, hogy Cipriano szívének verése lassan csöndesedik. Cipriano kebléből újabb sötét gyűrűzés áramlott, de egyre táguló karikákban, mint valami földöntúli álom.

- Sötét van?

- Sötét.

- Ki él?

- Én.

Ramon most lekötötte Cipriano karját az oldalához egy, a melle köré vetett szőrmeövvvel. Aztán egyik kezét a csípőjére tette, a másik kezét pedig a hátára és lassú, meleg, erőteljes nyomással rászorította.

- Cipriano?

- Igen.

A hang és a felelet egyre messzebből és messzebből hangzott.

- Sötét van?

- Nem, uram!

Ramon letérdelt és szorosan átkarolta Cipriano derekát, fekete fejét oldalához szorítva. Cipriano úgy kezdte érezni, hogy agya, feje elolvad a sötétségben, mint a gyöngy a fekete borban és az álom köre lebeg körülötte. Mintha fejnélküli ember lett volna. Mintha ő lett volna a sötét szél, amely a sötét vizek színe fölött lebeg.

- Most tökéletes a csönd?

- Tökéletes.

- Ki él?

- Ki...?

Cipriano már nem tudta többé.

Ramon most szorosan dereka köré kötött egy övet, majd fejét csípőjére szorítva, átkarolta Cipriano ágyékát.

- Cipriano?

- Igen.

- Minden sötét?

De Cipriano nem tudott felelni. Az utolsó kör lebegett körülötte és a vizek fölött lebegő szellem elmerült a mélységbe. Ramon néhány pillanatig némán térdelt, hozzászorítva fejét, karját és kezét. Aztán az ágyékát is áthurkolta, ökleit pedig a csípőjéhez kötözte.

Cipriano mereven és mozdulatlanul állott. Ramon csapkodni kezdte kezével két térdkalácsát, amíg azok fel nem melegedtek és végül olyanokká váltak, mint két élő kődarab, vagy két tojás. Akkor gyorsan összekötötte őket. Aztán megragadta a bokáit, úgy ahogy az ember egy fiatal fa gyökerét ragadja meg, amikor az kidugja fejét a földből. A padlón kuporogva, erősen

átkarolta a két bokát és fejét Cipriano lábára hajtotta. A pillanatok teltek fölöttük. Mind a két férfi elveszítette tudatát az időről.

Ramon végül a bokákat is összekötözte, aztán hirtelen felemelte Ciprianot. Valami álmjáró puhasággal lefektette őt egy hatalmas hegyioroslán bőrére, amely a takarók fölé volt terítve. Azután föléje dobta Huitzilopochtli vörös és fekete serapeját és maga is lefeküdt eléje, Cipriano lábát hasához szorítva.

Mindkét férfi teljesen öntudatlan volt; Cipriano a zavartalan teremtdés méhében, Ramon pedig mély álomban nyugodott.

Hogy meddig feküdtek így mindketten öntudatlanul, sohasem tudták meg. Már alkonyodott. Ramon hirtelen Cipriano lábának rándulására ébredt fel. Felült és lehúzta a takarót Cipriano arcáról.

- Este van? - kérdezte Cipriano.

- Már csaknem este van, - felelte Ramon.

Csönd támadt, majd Ramon a lábnál kezdve eltávolította a kötelékeket. Mielőtt levette volna a kötést a szeméről, bezárta az ablakot, úgy, hogy a szoba csaknem koromsötét lett. Akkor aztán eltávolította az utolsó köteléket is. Cipriano fölült, körülnézett, majd hirtelen eltakarta a szemét.

- Sötétítsd be egészen a szobát! - mondta.

Ramon bezárta az ablakredőnyöket is és a szoba éjszakai sötétségbe merült. Ramon visszabotorkált és leült Cipriano mellé a takaróra. Cipriano azonban ismét elaludt. Kis idő múlva Ramon magára hagyta.

Nem látta aztán egészen hajnalig. Akkor pillantotta meg, amikor lement a tóhoz fürödni. A két férfi együtt fürdött meg, miközben a nap felkelt. Az eső után a tó vize hideg volt. Be mentek a házba, hogy tagjaikat bedörzsöljék olajjal.

Cipriano rápillantott Ramonra fekete szemével, amely mintha egészen beleveszett volna a messzeségbe.

- Messze jártam, - mondta.

- Ott, amin túl már semmi sincs? - kérdezte Ramon.

- Igen, ott.

Azzal Cipriano megint becsavarózott takarójába és egy-két perc múlva már újra aludt is.

Fel sem ébredt délutánig. Akkor evett valamit, aztán beült egy csónakba és kivezett a tóra Katehez. Otthon találta az asszonyt. Kate ugyancsak meg volt lepve, hogy így látja őt, fehér ruhában, Huitzilopochtli serapejával.

- Én leszek az élő Huitzilopochtli, - jelentette ki a férfi.

- Igen? És mikor? Nem valami különös érzés ez? - Kate szinte félt a szemeitől, olyan ember telen tekintetük volt.

- Csütörtökön. Csütörtök Huitzilopochtli napja. Nem akarna mellettem ülni, feleségemként, az Isten feleségként?

- Dehát tényleg azt érzi, hogy ön az Isten? - kérdezte az asszony hitetlenkedve.

Cipriano furcsa tekintetet vetett rá.

- Az voltam, - mondta. - És visszajöttem. De még mindig oda tartozom, ahonnan jöttem.

- Hová?

- Oda, amin túl nincsen semmi, ott a sötétség belesüllyed a vízbe és ébrenlét és alvás ugyanaz.

- Nem, - szólt közbe Kate megfélemlítve, - én nem értem ezeket a misztikus dolgokat. Kényelmetlen érzést okoznak nekem.

- Az is misztikus, ha idejövök önhöz?

- Nem, - felelte Kate. - Ez kétségtelenül fizikai tünet.

- Hát ugyanilyen tünet a másik is, csak távolabbmenő... Nem akar Huitzilopochtli felesége lenni? - kérdezte újra.

- Nem ilyen hamar, - felelte Kate.

- Nem ilyen hamar! - ismételte a férfi.

Aztán csönd lett.

- Visszajön most velem Jamiltepecbe? - kérdezte Cipriano.

- Most nem, - felelte az asszony.

- Miért nem?

- Nem tudom. Ön úgy bánik velem, mintha nekem nem lenne saját életem, - tört ki az asszony. - Pedig van!

- Saját élete? Ki adta azt önnek? Hol szerezte azt?

- Nem tudom. De van! És azt ki kell élnem. Azt nem lehet elnyelni!

- Miért, Malintzi? - kérdezte a férfi, hirtelen ezen a néven szólítva őt. - Miért nem lehet?

- Csak úgy elnyelni? - botránkozott meg az asszony. - Nem, azt nem lehet!

- Én az élő Huitzilopochtli vagyok, - mondta a férfi. - És mégis csak része vagyok valaminek. Azt hittem, ön is lehet ilyen, Malintzi?

- Nem. Nem egészen, - tiltakozott az asszony.

- Nem egészen! Nem egészen! Nem most! Nem éppen most! Hogy mennyi nemet mond ma!... Visszamegyek Ramonhoz!...

- Igen. Menjen vissza hozzá. Úgyis csak vele törődik és a maguk élő Quetzalcoatljával, meg élő Huitzilopochtlijával. Én csak egy egyszerű asszony vagyok.

- Nem, Malintzi, maga több. Maga több, mint Kate. Mert maga Malintzi!

- Dehogyan vagyok! Én csak Kate vagyok. És nem több, mint egy egyszerű asszony. Nem bírom ebben a másik dologban.

- Én több vagyok, mint egyszerű férfi, Malintzi. Nem látja ezt?

- Nem! - felelte Kate. - Nem látom. Miért lenne ön több, mint egy egyszerű férfi?

- Mert én vagyok az élő Huitzilopochtli! Hát nem mondtam? Ön nagyon rosszkedvű ma, Malintzi!

Elment és haragosan otthagya őt a terraszon. Az asszony megint csak régi énjében talált megnyugvást. Ellenségesen gondolt ezekre az új dolgokra. London, Párizs, New-York és az ottani emberek jutottak eszébe.

- Óh! - mondta magában bosszankodva. - Az ég szerelmére, hadd jussak ki már végre ebből! Vissza, a normális emberek közé! Már utálom Quetzalcoatlnak és Huitzilopochtlinak még a nevét is! Inkább meghalnék, semmint hogy továbbra is részt kelljen vennem ebben a dologban. Igazán borzalmasak mind a ketten, Ramon is meg Cipriano is. És rám akarják erőszakolni színes szavaikat és Malintzijüket. Malintzi! Én igazság szerint Kate Forrester vagyok. Sem Kate Leslie, sem Kate Tylor. Unom már ezeket az embereket, hogy folyton neveket adnak nekem. Én Kate Forresternek születtem és Kate Forresterként fogok meghalni! Haza akarok menni! Igazán utálatos, hogy Malintzinek hívjanak. És én hagytam, hogy ráerőszakolják!...

XXIII. FEJEZET. Huitzilopochtli éjszakája.

Huitzilopochtli ünnepségét éjszaka tartották meg a templom előtti széles udvarban. Huitzilopochtli gárdistái fekete serapeban, vörös és sárga csíkokkal befestve, - mint a tigrisek, vagy a darazsak - álltak sorban és magasra emelték a lángoló *ocote*-fáklyákat. Hatalmas máglyát raktak az udvar közepén, de egyelőre még nem gyújtották meg.

A templomtoronyban, ahol valamikor harangok álltak, most tüzek világítottak és Huitzilopochtli mélyhangú dobja dübörgött baljós hangon. Folytonosan pergett, amíg csak a nap le nem ment.

A tömeg összegyűlt a fák alatt, a kapukon kívül, a templom előtt. Magának a templomnak a kapui zárva voltak.

Aztán váratlanul egyszerre négy tűzijátékmozsár dördült meg. Négy rakéta szökkent a levegőbe a négy világtáj felé és vörös, zöld, fehér és sárga színesővel robbant szét.

A templom kapui kinyitlak s Cipriano jelent meg Huitzilopochtli ragyogó serapejában. Hajába három zöld papagálytoll volt tűzve. Kezében égő fáklyát tartott. Lehajolt, meggyújtotta a nagy máglyát, aztán felkapott négy égő rőzseágot és odanyújtotta négy emberének, akik már várakozva álltak mellette. Semmi sem volt rajtuk a fekete ágyékkendőn kívül. Röptében elkapták az ágakat és szaladva mentek négyfelé, hogy meggyujtsák a másik négy rőzsecsomót, amely az udvar egy-egy sarkában volt felhalmozva.

A gárdisták levetették takaróikat és ujjasaikat, úgy hogy vörös övükön kívül semmi sem volt rajtuk. Egy kisebb dob kezdte ütni a tánc ütemét és megkezdődött a félmeztelen emberek tánca, akik szikrázó és lobogó fáklyákat dobáltak a levegőbe, majd megint elkapták őket, amint visszahullottak és közben folytatták a táncot. Cipriano a középén állt és egyik égő gályát a másik után kapta ki a tűzből.

Most, hogy levetette takaróját, látni lehetett vörös és fekete függőleges csíkokkal befestett testét. Szája mellett vastag zöld vonal, szeme körül pedig sárga karikák húzódtak.

Az *ocote*-rőzséből épített öt kis máglyatorony lobogó lángnyelvekkel csapkodott az ég felé, megvilágítva a táncoló embereket, akik tánc közben mély hangon énekeltek.

A láng egyre magasabbra csapott. A dob szünet nélkül verte a taktust. Huitzilopochtli emberei pedig táncoltak, mint a démonok. Ezalatt a tömeg ősi indián módon csöndben ült. Csak fekete szemük csillogott a tűz fényében. Aztán a máglyák lassanként hamvadni kezdtek. A templom fehér homlokzata, amely eleinte még sárga lángot tükrözött, fölül már kékülni kezdett, ahogy belemerült az éjszakába, alul azonban rózsaszínű maradt és a hamvadó tűz körül táncoló alakok sötét árnyékot vetettek rá.

A tánc hirtelen megszakadt, a férfiak ismét magukra dobták takaróikat és leültek. Itt-ott a háromlábú nádálványokon kis *ocote*-tüzek égtek. Néhány percig halotti csend volt. Aztán felharsant a dob és egy férfi tiszta, erős hangon énekelni kezdte Huitzilopochtli Első Énekét:

„Én vagyok Huitzilopochtli,
A vörös Huitzilopochtli,
A vérvörös.

Én vagyok Huitzilopochtli,
Sárga, mint a nap,
Mint a nap, mely felforralja a vért.

Én vagyok Huitzilopochtli,
Fehér, mint a csont,
Mint a csont a testben.

Én vagyok Huitzilopochtli,
A fűszál pengéjével fogaim között.
Én vagyok Huitzilopochtli, aki a sötétben ülök,
De vörösségem megfesti az éjszaka testét.

Én őrzöm a tüzeket,
Én vigyázok az emberek mögött.
Az éjszaka csöndjében
A kaktusz élesíti tövisét,
A fű gyökerével a másik nap után vágyakozik.

Mélyebben, mint a mangófa gyökere,
Mélyen a föld középpontjában
Ragyog kígyósárgán az én napom.

Ó, őrizzetek tőle!
Ó, őrizzetek tőlem!
Akit megérint kígyó-lángom,
Az belehal a harapásba.

És alszom és ébren vagyok,
A férfiak rémületére
Ugrom és hajladozom
A lobogó tűzben!”

Az éneknek vége szakadt. Csönd lett. Aztán Huitzilopochtli emberei valamennyien újra rá-
kezdtek, azzal a különbséggel, hogy „én” helyett mindenütt „ő”-t mondtak:

„Ő Huitzilopochtli,
A vörös Huitzilopochtli,
A vérvörös

Ő Huitzilopochtli,
Sárga, mint a nap
Mint a nap, mely felforralja a vért.

Ő Huitzilopochtli,
Fehér mint a csont,
Mint a csont a testben.

Ő Huitzilopochtli,
A fűszál pengéjével a fogai között.

Ő Huitzilopochtli, aki a sötétben ül,
De vörössége megfesti az éjszaka testét.

Ő őrzi a tüzeket,
Ő vigyáz az emberek mögött.

Az éjszaka csöndjében.
A kaktusz élesíti tövisét,
A fű lefelé fordul gyökerével.

Mélyebben, mint a mangófa törzse,
Mélyen a föld középpontjában
Ragyog kígyósárgán az ő napja.

Ó, férfiak vigyázzatok, vigyázzatok!
Őrizkedjete tőle!
És ne érintsen meg lángja
Mert akit megérint, belehal.

Ő Huitzilopochtli, aki alszik és ébren van,
Mint kígyó az emberek testében.
Huitzilopochtli, aki ugrik és hajladozik
Az emberek szenvedélyének tüzeiben.”

A nagy máglyák mind elhamvadtak. Csak a háromlábú állványokon a kis lángok világították meg a jelenetet vörhenyes csillogásukkal. A gárda magasra tartott bajonettekkel visszahúzó-
dott az udvar külső faláig. Egyedül a nagydob lassú verése hangzott.

Most üres volt az egész udvar, amelyen csak a máglyák roncsainak vörhenyes parazsa és az ocote-láng világított. Majd hirtelen láthatóvá vált egy emelvény, amely a templom fehér falá-
nak támaszkodott.

A dermedt csendben megnyíltak a templom nagy kapui és Cipriano lépett ki csillogó serapejá-
ban. Kezében egy köteg fekete levelet, vagy tollat tartott és fejebúbjáról is feketevégű vörös
tollak emelkedtek. Fellépett az emelvényre és megállt szemben a tömeggel, arcán a fáklyák
fényével. A ragyogó tollak, mint lángnyelvek emelkedtek ki tarkójából.

Utána furcsa menet haladt: egy peon fehér, lobogó gatyában fogolyként lépdelt Huitzilopochtli
két gárdistája között, akik vörös-, fekete-, sárga-, fehér- és zöldcsíkos serapet viseltek. Aztán
egy második fogoly peon, majd még egy és még egy: összesen öten jöttek, és az ötödik egy
magas, sántító férfi volt, akinek a fehér inge mellére vörös kereszt volt festve. Legvégül egy
nőfogoly haladt, ugyancsak két gárdista között. Haja kibomolva hullott vörös blúzára.

Egyenként felléptek az emelvényre. A fogoly peonokat sorbaállították és a gárda mögöttük
foglalt helyet. A sántító peon külön állott a többtől, háta mögött két őrral. A nőt megint külön
állították és mögötte is két őr helyezkedett el.

A nagydob elhallgatott és valami csatakürt hallatott hosszú-hosszú, diadalmas hangot,
amelyet háromszor megismételt. Aztán a kis tom-tomok vad, gyorsan pergő riadót vertek.

Cipriano felemelte a kezét és erre csönd támadt.

És ebben a csöndben rövid, katonás mondatokban beszélni kezdett:

„A férfi, aki férfi, több mint az ember.
Senki sem ember addig, amíg nem több, mint ember.
Míg nincs meg benne az erő,
Amely, több mint ő!

A bennem rejlő erő a Nap mögül ered,
És a föld közepéről.
Én vagyok Huitzilopochtli!
Sötét vagyok, mint a Föld naptalan belseje,
És sárga, mint a pusztító tűz,
És fehér, mint a csont,
És vörös, mint a vér!

De megérintettem Quetzalcoatl kezét,
 És újjaim között zöld fűszál serkent.
 Megérintettem Quetzalcoatl kezét.
 Ime! Én vagyok az éj őreinek ura,
 És az éjszaka álma, mint vörös toll emelkedik fölöttem!
 Én vagyok az ör és az álmok ura.
 Az éjszaka álmában látom a koncsorgó, szürke kutyákat,
 Akik ólálkodnak, hogy felfalják az álmot.
 Éjszaka kibújik belőle gyáva lelke
 Mint szürke kutya, melynek szája veszettségtől habzik,
 És kúszik az alvók és álmodók között,
 Akik sötétségem ölén fekszenek,
 És akikben az álom úgy pihen, mint a nyúl,
 Mely hosszú füleit égnek szegezi.
 Az álom lejtőin úgy húzódnak meg,
 Mint az őz az alkonyatban.
 Éjszakának idején látom kibújni a szürke kutyákat az alvó emberekből
 Akik gyávák, akik hazugok, akik árulók, akiknek nincsen szelid álmuk
 Amely olyan, mint fülelő nyúl, vagy amely meghúzódik a sötétben, mint az őz.
 Hanem akiknek álmai kutyák, sárgaszájú, szürke kutyák
 Látom, hogy a hazugokból, a tolvajokból, a csalókból, az árulókból és aljasokból
 Kibujnak a szürke kutyák, ott ahol az én őzem lapul a sötétben!
 Akkor fogom a késemet és odavágom a szürke kutyához:
 És ime, a kés egy ember bordái között akad meg!
 A szürke kutya házában!
 Vigyázzatok, vigyázzatok!
 Őrizkedjetek a férfaktól és nőktől, akik közöttetek járnak.
 Nem tudjátok róluk, hogy hányan házai a szürke kutyáknak!
 Férfiak, akik ártatlanoknak látszanak, nők, akiknek szelid a szavuk,
 Lehet, hogy mindmegannyi csak óla a szürke kutyának!"

A dobok verni kezdtek és az énekes tiszta és szárnyaló hangja felzengett:

A szürke kutya éneke.

„Amikor alusztok és nem tudtok róla,
 A szürke kutya kúszik köztetek.
 Álmodtokban hánykolódtok és fáj a lelketek:
 A szürke kutya rágja beleiteket.
 Akkor Huitzilopochtlihoz kiáltsatok:
 A szürke kutya rámtámadt a keresztúton,
 Amikor az álom útján haladtam,
 És rátértem az öntudatlanság ösvényére.
 A szürke kutya rágja belemet
 Huitzilopochtli, kiálts neki, hogy ne bántson!
 Ime! - feleli a Nagy. - Rugd le magadról!
 Öld meg őt tisztátlan házában!

Az öntudatlanság ösvényén,
Hazacipeled a szürke kutyát
Házába, amely szívében van
Az árulónak, a tolvajnak és a gyilkosnak.

És megölköd őt egy csapással,
Kiáltván: Huitzilopochtli, jól cselekedtem?
Hogy álmod ne legyen temető
Ahol tisztátlan kutyák kóborolnak!”

Az ének elhallgatott és csönd támadt. Ekkor Cipriano intett embereinek, hogy hozzák közelebb azt a peont, akinek mellén és hátán kereszt vöröslött. A peon sántikálva lépett előre.

Cipriano: Kicsoda ez a sántító ember?

Gárdisták: Ez Guillermo, Don Ramon felügyelője, aki elárulta urát, Don Ramont.

Cipriano: Miért sántít?

Gárdisták: Leesett az ablakból a sziklákra.

Cipriano: Miért akarta elárulni urát?

Gárdisták: Mert szíve szürke kutya volt és elcsábította őt egy asszony, egy szürke szuka.

Cipriano: Melyik asszony volt az, amelyik elcsábította ezt a szürke kutyát?

A gárdisták előrehozták az asszonyt.

Gárdisták: Ez az asszony volt az, uram, Maruca, akiben a szürke szuka szíve lakik.

Cipriano: Valóban ő az?

Gárdisták: Ő az.

Cipriano: A szürke kutyát és szürke szukáját megöljük-e, mert szájukon sárgán habzik a méreg? Helyeslitek-e, Huitzilopochtli emberei?

Gárdisták: Nagyon helyes, uram!

A gárdisták lehúzták Guillermoról fehér peonruháját és ott állt előttük meztelenül, szürke ágýékkötővel. Meztelen mellére szürkésfehér kereszt volt festve. A nőnek is szürkésfehér, festett kereszt volt a testén. Őrajta meg csak egy rövid, szürke gyapjú alsószojnya maradt.

Cipriano: A szürke kutya és szürke szukája ne járjanak többé a világban! Megégetjük testüket oltatlan mésszel, amely felfalja lelküket is és testüket is, úgy hogy nem marad belőle semmi. Mert a mész az a szomjas csont, amely még a lelket is magába nyeli és sohasem telik be. Kössétek meg őket a szürke kötelekkel és szórjatok hamut a fejükre!

A gárdisták gyorsan követték a parancsot. A foglyok hamuszürkére válva, fekete, villogó szemekkel meredtek maguk elé, de egyetlen mukkanást sem hallattak. Mindegyikük mögött egy-egy katona helyezkedett el. Cipriano jelt adott és a katonák villámgyorsan szürke kötelet vetettek a két áldozat nyaka köré és hirtelen rántással eltörték a nyakcsigolyájukat, egyetlen mozdulattal hátrafelé emelve őket. A szürke kötelek keményen és szorosan feszültek meg a torkukon. A rángatózó testeket a földre vetették.

Cipriano a tömeghez fordult:

„Az élet urai a halál urai!
Kék a lehellete Quetzalcoatlnak,
De vörös a vér, amely Huitzilopochtlié.
A szürke kutyák visszatérnek a föld hamvába.

Az élet urai a halál urai!
A szürke kutyák megdöglöttek.
De élnek az élet urai!

A mély ég és a mély víz kékszínűek,
A vér és a tűz vörösek,
A láng sárga.
A csont fehér és eleven.
Az éjszaka haja sötét az arcunkon,
De a szürke kutyák visszatértek a hamuba!
Az élet urai a halál urai!”

Aztán ismét a többi fogoly peon felé fordult.

Cipriano: Ki ez a négy ember?

Gárdisták: Ezek négyen meg akarták ölni Don Ramont.

Cipriano: Négy ember támadt egy ember ellen?

Gárdisták: Még többen is voltak, mint négyen, uram.

Cipriano: Ha többen támadnak egyre, mi ezeknek a neve?

Gárdisták: Gyáva, uram!

Cipriano: Gyávák! A gyáva pedig kevesebb, mint férfi. Már pedig az a férfi, aki kevesebb, mint férfi, az nem érdemes arra, hogy a nap fénye rásüssön. Ha férfiak, akik igazán férfiak, élni akarnak, akkor azokat, akik kevesebbek, mint férfiak, el kell tenni az útból, nehogy túlságosan elszaporodjanak. Férfiak, akik többek, mint férfiak, nyugodtan ítélkezhetnek azok felett, akik kevesebbek, mint férfiak! Meghaljanak?

Gárdisták: Bizonyára meghaljanak, uram!

Cipriano: De kezem érintette Quetzalcoatl kezét és a fekete levelek között az egyik Malintzi zöld színét viseli.

Egy szolga jött oda és lehúzta Cipriano serapeját, úgy hogy teste derékig meztelenné vált. A gárdisták hasonlóképpen levetették serapeiket.

Cipriano felemelte az öklét, amelyben kis fekete tollakhoz hasonló levélcsomót szorongatott.

Aztán lassan így szólt:

„Huitzilopochtli felétek nyújtja a halál sötét pengéjét.
Fogadjátok bátran.
Fogadjátok bátran a halált.
Tévedéseket bevallva lépjétek át a határvonalat.
Haladjatok tovább és tovább, amíg csak el nem értek az Esthajnalcsillagba.
Quetzalcoatl majd mutatja néktek az utat.
A zöldruhás Malintzi kinyítja előttetek az ajtót.
Lepihentek a forrásba,
És ha eléritek a forrást és megpihentek,
A víz örökre eltakarja arcotokat,
És örökre megszabadultok tévedéseitektől.
A férfi, aki több mint férfi bennetek,
Végül felébred a tiszta feledésből,
Felkel és körülnéz,
Hogy ismét férfihoz méltó életre keljen.

De Huitzilopochtli megérintette Quetzalcoatl kezét.
És a fekete levelek között az egyik zöldre vált
Malintzi zöld levelévé,
Amely egyszer, de nem többször, kegyelmet ad!”

Cipriano a négy peon felé fordult. A négy fekete levelet szorongatva öklében, feléjük nyujtotta kezét. Az első, egy alacsonytermetű férfi, kíváncsian nézett a levelekre.

- Ez nem zöld, - szólalt meg szkeptikusan.

- Helyes! - felelte Cipriano. - Akkor itt egy fekete!

Azzal odanyújtott neki egy fekete levelet.

- Tudtam! - mondta a férfi és megvetően, elszántan elhajította magától a levelet.

A második férfi is fekete levelet húzott. Mereven nézte és forgatta kezében.

A harmadik férfi levelének alsó fele zöld volt.

- Látod - kiáltott fel Cipriano. - Ez Malintzi zöld levele!

Azzal odanyújtotta a negyedik férfinak a megmaradt fekete levelet.

- Meg kell halnom? - kérdezte az utolsónak maradt peon.

- Igen.

- De én nem akarok meghalni, *Patron!*

- Kockáztál a halállal és vakot dobtál!

A három férfi szemét bekötötték fekete kendővel és lehúzták róluk blúzukat és nadrágjukat. Cipriano egy hosszú pengéjű, vékony tört húzott elő.

- Az élet urai a halál urai! - mondta messzececsengő, tiszta hangon.

És gyorsan, mint a villám, három hirtelen, súlyos döféssel beleszúrt a bekötött szemű férfiak szívébe. Aztán magasra emelte a véres tört és ledobta a földre.

- Az élet urai a halál urai! - ismételte.

A gárdisták egymásután emelték fel a földről a vérző holttesteket és bevitték őket a templomba. Csak az az egyetlen egy fogoly maradt ott, aki a zöld levelet húzta.

- Tegyétek Malintzi zöld levelét a szemei közé, mert Malintzi csak egyszer ad kegyelmet és nem többször, - parancsolta Cipriano.

- Igen, uram! - visszhangozta a gárda.

Azzal bevezették az embert a templomba.

Cipriano emberei hátramaradt részével utánuk vonult.

Néhány pillanat múlva megint felharsant a dob és a férfiak lassan befelé kezdtek özönlenni a templomba. A nőket nem bocsátották be. A templom egész belseje tele volt aggatva vörös és fekete zászlókkal. A szentély oldalán egy új bálványkép állott: Huitzilopochtli magas, fekete lávakőből faragott ülő alakja. Körülötte tizenkét vörös gyertya égett. A bálvány fekete levél-csomót tartott a kezében. Lábai előtt az öt ember holtteste feküdt.

Az oltár lángja magasra csapott és megvilágította Quetzalcoatl fekete szobrát. Ramon kis trónján ült, Quetzalcoatl kék-fehér színében. Mellette egy másik, ugyanolyan trón volt, ez azonban üresen állott. Quetzalcoatl gárdájának hat embere sorakozott Ramon mellett, a

szentély Huitzilopochtli illető oldala azonban üres volt. Csak a hullák feküdtek ott mozdu-
latlanul.

Odakint Huitzilopochtli súlyoshangú dobjai valami őrjöngő lármával szüntelenül vertek. Idebenn Quetzalcoatl dobjának lágy pergése hangzott. És a férfiak lassanként özönlöttek be Quetzalcoatl gárdájának sorfala között.

Kürtharsogás hangzott fel figyelmeztetésül, hogy bezárják a kapukat. Quetzalcoatl dobjai elnémultak és a toronyból ismét Huitzilopochtli csatakürtjének vad rikoltása hallatszott.

Aztán végig a templomon némán, mezítláb jött Huitzilopochtli menete, mezítelenül, kivéve a fekete ágyékkötőket, a testükön lévő festéseket és fejdíszek skarlátvörös tollait. Cipriano arca fehér festékekkel volt befedve. Vékony zöld sáv húzódott a szája körül, egy fekete vonal végig az orrán, sárga a szemeinél és skarlátvörös a szemöldöke fölött. A homlokán zöld toll emelkedett, hátul a tarkóján pedig gyönyörű skarlátvörös tollakból álló fejdísz viselt. Vörös szalag volt melle köré festve, csípője körül pedig egy sárga csík. Testének többi részét hamuszürke festék fedte.

Mögötte jött a gárda vörösre, feketére és fehérre mázolt arccal. Testükön ugyanolyan festés volt, mint Ciprianoén, tarkójukról pedig egy-egy skarlátvörös toll emelkedett. Huitzilopochtli kemény, szárazhangú dobja egyhangúan pergett.

Amikor az élő Huitzilopochtli az oltár lépcsőzetéhez közeledett, az élő Quetzalcoatl felkelt a helyéről és eléje jött. Mindketten üdvözölték egymást: balkezükkkel egy pillanatra elfödtek szemüket és jobbkezüik ujjait összeértették.

Cipriano megállt a Huitzilopochtli-szobor előtt, belemártotta kezét egy kőedénybe és Huitzilopochtli hangos csatakiáltását hallatva magasra emelte vörösre vált kezét. Katonái hangos kiáltásba törtek ki és egymásután gyorsan belemártották ők is kezüket az edénybe és magasra emelték csöpögő, vörös öklüket. Huitzilopochtli keményhangú dobjai őrjöngve peregtek a templomban, aztán hirtelen elnémultak, mintha elvágták volna a hangjukat.

Ramon: Miért vörös a kezed, Huitzilopochtli, testvérem?

Cipriano: Az árulók vére festette vörösre, óh Quetzalcoatl!

Ramon: Mit árultak el?

Cipriano: A sárga napot és a sötétség szívét; a férfiak szívét és a nők méhét. Amíg éltek, nem lehetett látni tőlük az Esthajnalcsillagot.

Ramon: És valóban meghaltak?

Cipriano: Valóban meghaltak uram!

Ramon: Kiomlott a vérük?

Cipriano: Igen, uram, csak a szürke kutyáknak vére nem omlott. Ketten, a szürke kutyák, vértelen halálát halták, hárman azonban vérüket hullatva haltak meg.

Ramon: Adj nekem a háromnak véréből, Huitzilopochtli, testvérem, hogy meghintsem vele a tüzet!

Cipriano odahozta a kőedényt és a kis fekete levélcsomót Huitzilopochtli szobrától. Ramon lassan, ünnepélyesen egy kis vért fröccsentett a tűzre a fekete levelekkel.

Ramon: „Sötétség, idd ki az engesztelés vérét,
Nap, fogadd magadba az engesztelés vérét,
És te, Esthajnalcsillag kelj fel a kettévált tengerek között!”

Visszaadta az edényt és a leveleket Huitzilopochtlinak, aki visszahelyezte őket a fekete bálványkép elé.

Ramon: Elvetted az életet hármuktól, Huitzilopochtli, testvérem, de mit teszel a lelkükkel?

Cipriano: Azokat is neked adom, uram, Quetzalcoatl, az Esthajnalcsillag ura!

Ramon: Igen, add nekem őket. Én beburkolom őket leheletembe és elküldöm őket a hosszú útra, az alvás és a távoli ébredés felé.

Cipriano: Az én uram, a Két Út Ura!

Huitzilopochtli meztelen, festett testű katonái odaléptek, felemelték a három felkoncolt férfi holttestét, vörös hordágyra fektették őket és elhelyezték a Quetzalcoatl-szobor lábánál.

Ramon: Hosszú az út, amelyet meg kell tennetek a Nap mellett, az Esthajnalcsillag kapujáig. Pedig, ha a Nap haragos, gyorsabban ugrik, mint a jaguár és a szelek kavargása olyan, mint a haragos sas, a haragvó vizek pedig olyanok, mint az ezüstös színű kígyó. Óh, három lélek, köss most békét a Nappal és a széllel és a vizekkel s menj bátran Quetzalcoatl leheletében, amely úgy vesz körül, mint egy köpeny. Ne félj és ne tágíts és ne térj le útadról, hanem érij a leg-hosszabb utazás végére s pihentesd meg arcodat a forrásban. És akkor minden ujjá születik!

Mialatt a halottakhoz beszélt, tömjént vett a kezébe és rádobta a tűzre, úgy hogy kékes füst gomolygott fel a lángok közül. Aztán füstölővel a halottak fölé lóbálta a kék füstöt. Majd kiterített három kék takarót és befödte velük a halottakat. Ekkor Quetzalcoatl gárdája felemelte a hordágyakat és megszólalt Quetzalcoatl kürtje.

- Üdv az Esthajnalcsillagnak! - kiáltotta Ramon a Quetzalcoatl-szobor fölötti világosság felé fordulva és üdvözlésképpen felemelte jobbkarját. Valamennyi férfi a világosság felé fordult és ugyanolyan módon felemelte karját. Az Esthajnalcsillag csöndje töltötte be a templomot.

Aztán megszólalt Quetzalcoatl dobjának hangja: a katonák lassan vonultak kifelé a kék takarókkal leterített három holttesttel.

Ekkor megszólalt az élő Huitzilopochtli hangja.

- A döglött szürke kutyákra nem tekintett Quetzalcoatl szeme! A szürke kutyák hullája fölött nem kél fel az Esthajnalcsillag! A hullák tüze eméssze el őket!

Huitzilopochtli szárazkopogású dobjai élesen feldübörögtek. Ramon még mindig háttal állt a templomnak és karját üdvözlő mozdulattal emelte az Esthajnalcsillag felé. Huitzilopochtli katonái felemelték a megfojtott áldozatok holttestét, hordágyakra fektették őket, betakarták szürke takarókkal és kivitték a templomból.

Huitzilopochtli csatakürtjei felharsantak.

Cipriano: A holtak megindultak útjukra. Quetzalcoatl segíti őket hosszú utazásukon. De a szürke kutyák az oltatlan mészben fognak aludni és a hullák tüzeiben égnék el! Elvégeztetett!

Ramon karja lehanyatlott és most a templom felé fordult. A férfiak valamennyien leengedték karjukat. Quetzalcoatl lágyhangú dobjai megszólaltak s összeolvadtak Huitzilopochtli éles dobjaival. Aztán mind a két gárda együtt énekelni kezdte:

Huitzilopochtli örökös.

„A vörös Huitzilopochtli
Elválasztja az éjszakát és a napot.

Az aranyos Huitzilopochtli
Elválasztja az életet a haláltól, a halált az élettől.

Egyetlen gyáva szürke kutya sem mehet el mellette,
Egyetlen mocskos áruló sem osonhat el,
Egyetlen csaló sem bujhatik keresztül,
És nem juthat egyik a másikhoz.

A derék férfiak békességben fekszenek le éjjel,
A derék férfiak bizvást tekinthetnek a hajnalba,
A férfias férfiak beléphetnek
A kéklő napba, Huitzilopochtli mellett.

A vörös Huitzilopochtli
A tisztító tűz.

A fekete Huitzilopochtli
A végzet.

Az aranyszínű Huitzilopochtli
A szabadító tűz.

A fehér Huitzilopochtli
A tiszta csont.

A zöld Huitzilopochtli
Malintzi fűszála.”

Huitzilopochtli gárdája minden egyes stanza kezdetén bal tenyerével jobbkezének vörös öklére ütött és a dobok szörnyű zuhogással harsogtak fel. Amikor az ének bevégződött, a dobok fokozatosan elnémultak, mint a halkuló menydörgés és csak a sokaság szívében visszhangoztak.

Ramon: Miért oly vörösek a kezeid, Huitzilopochtli?

Cipriano: A leölt emberek véréből, testvérem.

Ramon: És mindig vörösek maradnak?

Cipriano: Mindaddig, amíg a zöldruhás Malintzi nem mossa le tisztító vizével.

A csatakürt és a flóta felharsogott. Huitzilopochtli katonái egyenként kioltották a vörös gyertyákat, Quetzalcoatl gárdistái pedig elfojtották a kék gyertyák fényét. A templom sötét lett, csak a Quetzalcoatl-szobor fölött szikrázó fehér-kék fény és az oltár vörös parázslása világított.

Ramon lassan beszélni kezdett:

„A holtak útjukra mentek, az útjuk sötét,
Csak az Esthajnalcsillag világít,
A fehér fehérségen túl,
A fekete feketeségen túl,
A nap világosságán túl,
Az éjszaka kimondhatatlan homályán túl.
A fény, amely két edényből táplálkozik,
A fekete és fehér olajból:
Csak ez világít a kapunál.
A legbelső bejárat kapujánál
Ahol a Lehellet és a Forrás egyesülnek,
Ahol a halottak élnek és az élők halottak,
A mélységben, amelynek az élet sohasem ér végére,

A Kezdetben és a Végben, amelyről csak annyit tudunk,
Hogy van, és hogy élete a mi életünk és halálunk.
A férfiak elfödik szemüket,
A Láthatatlan előtt.
A férfiak elmerülnek a csöndben
A hangtalan csönd belsejében.”

A templomban mélységes némaság honolt és valamennyi férfi eltakarta szemét kezével.

Aztán hirtelen megcsendült egy ezüstgong hangja és Malintzi zöld gyertyái fel lobogtak az oltár előtt. Ekkor ismét Ramon hangja szólalt meg:

„Mint Malintzi zöld gyertyái,
Mint az új virágzásban levő fa,
Úgy hullott a vér esője, melyet beivott a Föld.

A halottak hosszú útjukra mentek
Túl a csillagokon.
Huitzilopochtli ráborította fekete köpenyét

Azokra, akik aludni akartak.
Amikor Quetzalcoatl kék lehellete
Lágyan rájuk lehelt,
Amikor Malintzi vére rájuk hullt zöldes csillogással:

Fogadjátok be Huitzilopochtli vörös vetését,
Mint tüzet a szívetekbe, férfiak,
És fujjátok el a hamvakat.

Mert az élők élnek
És a holtak meghaltak.
De valamennyi kéz valamennyi kézzel találkozik
Az Esthajnalcsillagban!”

XXIV. FEJEZET. Malintzi.

Miután a nőket kizárták a templomból, Kate elborultan és kedvetlenül ment haza. A kivégzések megborzasztották és leverték. Tudta, hogy Ramon és Cipriano tudatosan csinálták, amit csináltak: hittek abban, amit tettek és tudatuk teljes birtokában cselekedtek. Férfi létükre talán igazuk is volt.

De úgy tűnt, hogy semmi mások, csak férfiak. Amikor Cipriano kijelentette: a férfi, aki férfi, az több, mint egy egyszerű ember - akkor úgy tűnt, mintha hímségének jelentőségét a végtelenségig fokozná, sőt valami démonikus erővel még a végtelenségen túl is. Az asszony az egészben nem látott mást, mint félelmetes akaratot: a tiszta, gonosz akarat kikristályosodását.

Lelke mélyén fellázadt ez ellen a tiszta akaratnyilvánítás ellen. Igaz, hogy volt benne valami lenyűgöző. Aminthogy volt valami homályos, érzéki és lenyűgöző Ciprianóban és Ramonban is. A férfiúi akarat sötét könyörtelen ereje és szenvedélyes heve! Ennek az akaratnak a különös, homályos, kéjes szépsége! Érezte, hogy mindez bűvkörében tartja őt.

Ugyanakkor azonban - amint ez igen gyakori eset az ilyen elbűvöltségnél - mégsem fogta őt tökéletesen. Elnémult vele szemben, de lelke legmélyén nem idomult hozzá. Lelkének valamelyik sarkában ellenkezés és valami émelygő undor kavarodott fel ellene.

Ramonnak és Ciprianonak kétségen kívül igazuk volt önmagukat, népüket és országukat illetően. De végül is, ami őt magát illeti - ő alapjában valahová máshová tartozott. Nem ehhez a félelmetes, ösztönös akarathoz, amely nyilvánvalóan magában az amerikai kontinens levegőjében gyökerezett. Mindig csak akarat, akarat, akarat, minden meggondolás és megbánás nélkül! Amerika és minden amerikai *ezt* jelentette a szemében: semmi egyebet, csak pusztá akaratot!

Isten akarat! Kezdte megérteni ezt a valamikor oly félelmetesnek tűnő frázist. Valamennyi dolog középpontjában valami homályos, hatalmas Akarat löveli ki magából félelmetes sugarait és rezgéseit, mint valami óriási polip a csápjait. És ezeknek a rezgéseknek a tulsó végén férfiak, megteremtett emberek, sötét erejükkel küzködve ezzel az Akarattal szembehelyezik akaratukat, mint istenek, vagy mint démonok.

Ez egyben csodálatos jelenség is. De az akaratoknak ebben a félelmetes összekapcsolódásában hol van a nő szerepe? Valójában csak közvetett jelentőségű, másodlagos dolog: az a lágy kő, amelyen a férfi élesíti könyörtelen akaratának kését: az a lágy mágneskő, amely arra való, hogy mágnessé tegye a kés acélpengéjét és molekuláit elektromos áramlásban tartsa.

Mégis csodálatos valami. Amint Ramon mondta: olyan mint valami manifesztáció, az Isten-ség megnyilatkozása. De az asszony úgy érezte, hogy ennek az Istenségnek, amely nem más, mint pusztá és gonosz Akarat, nem tud engedelmeskedni.

A másik véglet viszont Joachim volt, aki elpusztult olyan emberek érdekében, akikre semmi jó sem háramlott ebből az áldozatból. Ő nem ismerte az akaratnak azt a sötét és nagyszerűen büszke megnyilvánulását, amely Mexikó vulkanikus talajából árad. Ő a fehér emberiség önfeláldozó istenei közé tartozott. Innen származott az asszony keserősége. De természet-szerűen ugyaninnen eredt a szépségnek és az érzéki elégtételnek az a varázsa is, amellyel Cipriano árasztotta el őt. Szerette Ciprianot, ha együtt volt vele: a karjai között szinte felolvadt ebben a varázásban. Kate volt számára az a mélységes, erőteljes duzzadó köszörűkő, amely csillogóra csiszolta a férfi energiájának könyörtelen gögjét. De neki magának is jutalom volt az ölelése: valami passzív, mélységbe zuhanó, minden csontját átjáró érzés.

És mégsem tudott megmaradni ilyennek: ilyen tiszta kölcsönösségen alapuló lénynek. Noha női természete függvénye volt a férfi hímségének, azért úgy érezte, hogy ő mégis csak több ennél! Egészen bizonyos, hogy ő meg a férfi nem csak két hatalmas és kölcsönös áramlat, melyek között az Esthajnalcsillag ragyog, mint valami távoli fényszikra. Egész biztos, hogy nem csak az. Egész biztos, hogy benne magában is van egy egészen parányi kis Esthajnalcsillag, ami ő maga, az ő saját lelke és saját csillag-énje!

De Cipriano sohasem volna hajlandó ezt elismerni. Sohasem volna hajlandó meglátni a nő saját énjének pirinyó csillagát. Az ő szemében az asszony nem egyéb, mint válasz a kiáltására, mint kardjának hüvelye, mint a villámlásához tartozó felhő, mint föld, amelyre esője zuhog, mint rőzse, amely lángját táplálja.

Önmagában semmi. Jelentősége csak tiszta asszonyiságában van, amely kiegészítője a férfi tiszta hímségének.

Mint különálló lénynek csak igen elenyésző vagy éppen semmi jelentősége sincs. Önmagában mint nő visszatartó, sőt gonosz valami a férfi szemében. Csak reciprocitása által válhat valóságossá.

Nagy vonalaiban ez tényleg igaz is és az asszony tisztában is volt ezzel. De nagy vonalaiban ugyanez állt a férfire is és nélküle és anélkül az erő nélkül, amelyet az asszony adott neki, ő sem juthatott volna el férfiassága és életjelentése teljességéig. Akár az asszonnyal, akár az asszony nélkül, egyformán kiemelkedett volna a közönséges emberek közül, mert megvolt az ereje hozzá. De az asszony nélkül mégsem érhetne el soha a végső tökéletességet, nem lehetett volna soha önmagában tökéletes egészzé. Ő maga is csak eszköz lett volna más kezében.

Ezt a férfi is tudta: csak talán nem elég jól. Mindent meg fog tenni, hogy maga mellett tartsa, hogy birtokába vegye a saját tökéletesedése érdekében. Nem fogja engedni elmenni magától.

De vajjon valaha is fel fogja-e ismerni saját és egyedülvaló énjének kis csillagát? Sőt felismerte-e valaha saját létének külön csillagát? Nem úgy tekintette-e mindig magát, mint a föld testének kiáramló erejét és energiáját, mint valami testet öltött akaratot, olyat, mint aminő a zúgó, sötét vihar? Ebből következett szükségszerűen az, hogy a nő nem volt számára semmi egyéb, csak pihenő kő akarata számára, férfiúi akaratának barlangja és menedékhelye.

Ezenfelül? Ezenfelül semmi más! A csillag! Don Ramon Esthajnalcsillaga volt az, ami kettőjük közé pattant és ott ragyogott közöttük, az a különös harmadik, amely mind a kettőjük volt és mégis egyikük sem, középúton a férfi éjszakája és az ő nappala között.

Tényleg így volna? Hát ő semmi, de semmi önmagában? És a férfi egyedül, végső férfiaságára leegyszerűsítve, nélküle, semmi sem volna vagy majdnem semmi? Mint egy fügefá, amely szárba szökken, de sohasem hajt virágot?

Hát igaz lenne ez, egyformán mind a kettőjükre nézve, hogy egyedül csaknem semmik? Hogy mindegyikük külön-külön majdnem semmit sem jelent? Egymástól elszakítva, elmosódnak valami szürke, gépies homályba, amelynek nincsen többé csillaga.

Együtt azonban, különös kölcsönösségükben sötétben szikráznak, amíg az Esthajnalcsillag fel nem kél kettőjük között!

A férfi is azt mondaná neki, amit Ramon mondott Carlotáról:

- Lélek? Nem, neked nincs külön lelked. Legjobb esetben csak egy lélek felerésze a tiéd. Egy férfi meg egy nő együttesen kell ahhoz, hogy egy lélek keletkezhessek. A lélek az Esthajnalcsillag, amely kettőjük között emelkedik fel. Az embernek egymagában nem lehet lelke!

Ezek voltak Ramon szavai. De az asszony tudta, hogy ezek pontosan kifejezik azt, amit Cipriano is érez. Cipriano képtelen volt úgy tekinteni Katet, mint egy önmagában meglevő

lényt. És ha még ezer évig él, akkor sem fogja soha annak tekinteni. Csak önmaga kiegészítő-jét látja benne. Mint a saját egyensúlyozóját és énjének kiegészítő részét az ég másik oldalán.

- Hagyjuk, hogy az Esthajnalcsillag felkeljen kettőnk között, - mondta neki. - Maga egyedül semmi, én pedig *manqué* vagyok. De ketten együtt mi leszünk a Reggel szárnyai!

Igaz ez? Tényleg ez volna a végső felelet az egyéniség keresésére?

Igaz ez? Tényleg az volna-e az ő szent kötelessége, hogy Malintzi zöld ruhájában mellette üljön a templomban, mint istennő, aki elismeri egyénisége fél-voltát? Fél-egyéniiség! Hát nincsen a magányos léleknek külön csillaga? Mindez csak illúzió lett volna?

Vagy maga az egyén is csak illúzió? Az ember, bármelyik ember, önmagában csak töredék-lény, amely nem ismeri az Esthajnalcsillagot? És önmagában minden nő ugyanaz: töredékes és csillagtalan? Még a legbensőbb Istenével való vonatkozásban is csak töredék és kihúnyt parázs?

Tényleg igaz volna, hogy az Esthajnalcsillag a kapu, a Lélek legmélyének egyedüli bejárata? Már pedig az Esthajnalcsillag mindig csak két ember, mindig csak több ember között szikrázik fel és sohasem a magányos szemei előtt!

És a férfi tényleg nem egyéb-e, mint egy sötét és nyílszerű akarat az asszony pedig az íjj, amelyről a nyílat kilövik? Az íjj a nyíl nélkül semmi, a nyíl pedig az íjj nélkül csak egy gyerekes, erőtlén töröcske!

Szegény Kate: nehéz kenyér volt mindezt elgondolnia. Olyan megalázkodást jelentett számára, amilyenben még sohasem volt része. Ez az elmélet egyéni énjének halálát jelentette. Azt jelentette, hogy nemcsak önmagáról, de lelke legmélyebb fundamentumairól is le kellett mondania. Mert eddig az volt az alapvető hite, hogy minden férfi és minden nő lelke egyazon-képpen az egyéniségen alapul.

És most el kellett ismernie, hogy az egyéniség nem más, mint illúzió és csalás! Ilyesmi nincs a világon. Legfeljebb a gépek világában. Mert ott, a gépek világában az egyéni gép is hatékony. De az élő társadalomban az egyéniség, mint tökéletesült létezés: nincs és nem is lehetséges. Valamennyien csak töredékek vagyunk. Legjobb esetben valami egésznek egy-egy fele. Az egyetlen önmagában egész dolog: az Esthajnalcsillag. Amely azonban csak két-két ember vagy több ember között szikrázhat fel.

Az emberek csak az Esthajnalcsillag fénysugarában találkozhatnak össze egymással!

Megint Cipriano és a kivégzések jutottak eszébe és kezébe temette arcát. Ilyen hát az a kés, amelynek ő kell, hogy a hüvelyke legyen? Ilyen hát az a hatalmas és könyörtelen csillag, amelynek közte és a férfi között fel kell kelnie? Maga előtt látta a meztelen és kifestett Ciprianot, amint katonái között táncol és izzad és kiáltozik. Ő maga pedig láthatatlanul elenyészik a háttérben!

Ahogy így hintáztatta magát, rettenetes egyedüllétében és tépelődésében, meghallotta a dob-szót a tornyokon és a rakéták pattogását. Odament a kapuhoz. A templom felett az éjszakai égen vörös és kék tűzfelhők gomolyogtak: Huitzilopochtli és Quetzalcoatl színei. Úgy látszik, Huitzilopochtli éjszakája véget ért. Az ég ismét elsötétült és ott, a távolban, ahol az előbb a felhők gomolyogtak, most már csak a csillagok reszkettek.

Megint bement a házba, hogy lefeküdjék aludni. A személyzete mind kiszaladt nézni a rakétákat. Ezequiel pedig bizonyára benn van a többi férfival a templomban.

Léptek koppanását hallotta a kövezett út felől és hirtelen Cipriano jelent meg az ajtóban, fehér ruhában. Gyorsan lekapta fejéről a kalapját. Fekete szeme csillogott, szinte izzón sütt az asszony felé, olyan szikrázó lánggal, amilyennek Kate még sohasem látta. De arcán még

mindig festéksávok húzódtak végig. És izzó tekintetén keresztül mintha dacos, gyerekes módon mosolygott volna az asszony felé.

- Malintzi, - szólította meg az asszonyt spanyolul. - Óh, jőjj! Jőjj és vedd magadra a zöld ruhát! Én nem lehetek Élő Huitzilopochtli, menyasszony nélkül. Bizony nem lehetek, Malintzi!

Ott állott előtte, csillogva, ragyogva, csodálatos fiatalosan és sebezhetőn, olyan fiatalosan és ártatlanul, mint egy karcsú lángnyelv. Az asszony tudta, hogy valahányszor ez a tűz fellobog benne, mindig ilyenné válik, ilyen csillogóvá, ragyogóvá, szűzi ifjúságában lángolóvá. Most nyoma sem volt benne az akaratnak. Érzékeny volt, mint egy gyermek. És csak ezzel a kisfiús lángolásával hívta magához. Az élő, lobogó, tüzes Vággyal. Ez volt a lényeg benne. Az Akarat, amely eddig mutatkozott, csak másodlagos és kiegészítő jelenség volt: a Vágy fegyverzetel!

Annyira megszokta már, hogy küzdjön lelkéért individualista férfiakkal, hogy egy percre most öregnek és bizonytalannak érezte magát. Lehangozta a férfi különös, lángoló sebezhetősége, az élő Vágy meztelensége. Olyan férfiakhöz volt szokva, akik kemény kézzel fékezni tudják magukat és mint egyéniségek törekszenek céljaik felé.

- Hová akarja, hogy menjek? - kérdezte.

- A templomba, - felelte a férfi. - Ma éjszakára a templom az enyém. Én vagyok Huitzilopochtli: de nem lehetek Huitzilopochtli egyedül, - tette hozzá azzal a gyors, okos, figyelő mosolygásával, mintha egész teste valami láthatatlan tűzben izzana.

Kate beburkolózott a sötét tartan-sáljába és megindult vele. A férfi gyors, rövid, indián léptekkel haladt mellette. Az éjszaka koromsötét volt. Odalenn a parton még folyt a tűzijáték és az emberek bámészkodva sereglettek köréje.

A hátsó kis papi kapun léptek be a templom udvarára. Takarójukba burkolózott katonák horkoltak a fal mentén. Cipriano kinyitotta a sekrestye kis ajtaját. Kate belépett a sötét templomba. A férfi meggyújtott egy gyertyát és aztán ő is utána ment.

- Katonáim tudják, hogy az éjszakát itt töltöm a templomban, - mondta. - Őrséget fognak állni.

A templom hajója egész sötét volt, csak egy kis kékesfehér fénypont szórt gyér világosságot a Quetzalcoatl-szobor felett.

Cipriano felemelte a gyertyát Huitzilopochtli sötét szobra felé. Aztán Katehez fordult ragyogó, fekete tekintetével.

- Malintzi! Én vagyok Huitzilopochtli, - szólalt meg halk, indián-spanyol kiejtéssel. - De nem lehetek Huitzilopochtli nélküled. Maradj velem, Malintzi! Mondd, hogy menyasszonya vagy az Élő Huitzilopochtlinak!

- Igen, - felelte az asszony. - Mondom!

Az öröm és diadal lángja vonaglott át a férfi arcán. Két gyertyát gyújtott meg a Huitzilopochtli-szobor előtt.

- Gyere! - mondta. - Vedd fel a zöld ruhát. Bevezette a sekrestyébe, ahol néhány összehajtogatott serape, egy ezüst tál, meg más templomi felszerelés hevert. Magára hagyta az asszonyt, amíg az felvette Malintzi ruháját, amelyet akkor viselt, amikor Ramon összeeskette őket.

Amikor Kate kijött a sekrestyéből, Ciprianót meztelenül és bemázolt testtel találta egy jaguár-bőr szőnyegen, Huitzilopochtli szobra előtt.

- Én vagyok az élő Huitzilopochtli, - suttogta az asszony felé, szinte extázisban.

- És te Malintzi vagy, - folytatta, - Huitzilopochtli menyasszonya.

Az arca megvonaglott az örömtől. Baljába fogta az asszony kezét és megálltak szemközt a kékes fényponttal.

- Takard el arcodat! - mondta az asszonynak.

Mind a ketten üdvözlésképpen eltakarták arcukat.

- Most üdvözzölj Quetzalcoatlt!

Azzal karját a levegőbe emelte. Az asszony is felemelte balkezét, a nők köszönési módján.

Aztán Huitzilopochtli szobra felé fordultak.

- Most üdvözzölj Huitzilopochtli! - suttogta a férfi, ökölbe szorított jobbkezevel lecsapva balkeze tenyerébe. Ez azonban a férfiak üdvözlése volt. Megtanította az asszonyt, hogy kezét előbb keblére szorítsa, majd mindkét karját előrelokkja a bálvány irányában.

Azután kis agyagmécsest helyezett Huitzilopochtli lábai közé. A bálvány jobb térdéről levett egy kis fekete olajos korsót, az asszonnyal pedig levéttetett egy kis fehér korsót az isten bal térdéről.

- Most pedig, - jelentette ki, - együtt fogjuk megtölteni a mécsest.

Kis korsójukból együtt öntötték az olajat az apró tálformájú mécsesbe.

- Együtt gyújtsuk meg! - mondta.

Kezébe fogta a két gyertya egyikét, amelyek a fekete bálvány előtt égtek, az asszony megfogta a másikat, és a két lángnyelvet összeértetve, meggyújtották a mécses úszó belét. A gyapotból, mint egy kerek kék bimbó, lángra lobbant, aztán csakhamar magasabb lobogással égett.

- Fújd el a gyertyádat, - szólalt meg a férfi. - Ez a mi Esthajnalcsillagunk!

Eloltották mind a két gyertyát. Most egész sötét lett, csak egyesült életük apró, hópehelyszerű, kis lángja világított Huitzilopochtli térdei között és a kis kékes lángú örökmécsest világított Quetzalcoatl szobra fölött.

Az oltár lábánál, Huitzilopochtli trónusa mellé még egy szék volt állítva.

- Foglald el Malintzi trónját! - mondta Cipriano az asszonynak.

Most itt ültek egymás oldalán, tökéletes csendben és tekintetükkel végigjárták a sötét templomot. A férfi keze fogta Kate kezét. Az asszony trónusa fölé zöld virágcsomókat helyezett, amelyek olyanok voltak, mint karcsú zöldes orgonák és illatuk, mint valami erős, kábítóan édes álom lebegett a homályban.

Különös, hogy milyen naiv volt Cipriano! Nem olyan, mint Ramon, aki súlyosan és tudatosan végezte a ceremóniákat. Cipriano ma éjszaka ezekkel a kis egyéni ceremóniáival olyan naiv volt, mint egy gyermek. Az asszony alig tudott ránézni arra a kis fénybimbóra, amely a férfi szemében az ő közös életüket jelentette, anélkül, hogy a szíve össze ne szorult volna. Oly kerek és lágy volt ez a kis lángbimbó és Cipriano annyi kedves és gyerekes elégtételt érzett ebben a szimbólumban! Mindez valami vad, gyerekes örömmel töltötte el. Az öröm és az elégtétel lángja furcsa vonaglások alakjában futott végig az arcán!

- Óh, Istenem, - gondolta magában az asszony. - Milyen sokféleképpen lehet megint kisgyerek az emberből!

A kezdet lobogása és nagyszerűsége volt az, amit Cipriano bele akart vinni házasságába. Bele akarta vinni azoknak az elmosódó, zöld virágoknak az édeskés, átható illatát, amelyeket a peonok *buena de noche*-nek: „Éjszakára jó”-nak neveznek.

Különös, hogy valami lángoló, szégyenkezést nem ismerő és örök szüzi tisztaságot hozott ebbe a házasságba. Nem pedig csak azt a vágyakozást és saját célja felé való törekvést, amit az asszony eddig a férfiaknál talált. Szinte naivan hozta lángját az asszony lángja felé.

Ahogy ott ült, a sötét templomban, a virágok átható illatától körülveve Malintzi trónusán, nézte a közös élet fénybimbóját a bálvány térdei között és érezte a férfi kezének lágy, titokzatos, indián forróságú szorítását, úgy érezte, mintha a gyermekora tért volna vissza. Mintha az évek nagy körökben gyűrűzve távolodtak volna tőle.

Úgy hagyja őt itt ülni, mint egy lányt, akinek ez az első virágzása. Az élő Huitzilopochtli! Óh, könnyen lehet, hogy tényleg ő az élő Huitzilopochtli. Sokkal inkább az, mint akármilyen más. Sokkal inkább élő Huitzilopochtli ő, semmint Cipriano, semmint férfiember. Jómaga pedig, az isteni feleség, a zöldruhás Malintzi!

Igen, ez gyerekes dolog. De mégis így van. Úgy tűnt neki, mintha talán tizenégyéves lenne, Cipriano meg tizenöt. Cipriano a fiatal Huitzilopochtli, ő pedig felesége, Malintzi, az asszony-lány. Ezt érezte. Amikor a láng fellobbant a férfiben és egész testét körülnyaldosta, fiatal és érzékeny volt, mint egy tizenötéves gyerek és mindig is ilyen marad, még ha hetvenéves lesz is.

Ez volt az ő vőlegénye. Végre legalább nem ütközik ki belőle az Akarat. Amikor szabadon csapongó lángjába burkolózva jött eléje, nem az Akarat volt az, ami beburkolta. Legyen tábornok, vagy hóhér, vagy ami csak lenni akar a világon! Egybekötött életük lángja *egyazon* meztelen lángbimbó! Házasságuk *egyazon* friss, finoman lobogó láng!

A férfi némán ült itt trónján, némán fogta a kezét, amíg az évek távolodó körökkel gyűrűztek el az asszony mögött és Kate ott ült mellette, mint valóságos asszony, mindegy, hogy milyen koru - újra lány, sőt az ő szemében szűz! Csendben fogta a kezét. Az asszony most valóban Malintzi lett számára, szűz, és amikor egymásra pillantottak és a tekintetük találkozott, a két láng egybekapaszkodott. Az asszony lehunyta a szemét és minden sötét lett.

Aztán később, amikor ismét felnyitotta a szemét, megpillantotta a lángbimbót éppen a feje felett. A fekete bálvány láthatatlanul kuporgott a homályban. Meghallotta a férfi különös hangját, valami kisfiú hangot, amely naiv extázisban, spanyolul suttogetta:

- *Miel! Miel de Malintzi!* Malintzi méze!

Görcsösen szorította keblére a férfit. A legbensőbb lángja megmaradt szűziesnek, megmaradt első fellobbanásnak. Ismét és örökké szűz leánnyá tette! Érezte, ahogy a két láng egybeolvad!

Hogyan is kezdhethetné újra az ember, mondta magában, ha nem úgy, hogy ismét megtalálja szüzességét? És amikor ismét megtalálja a szüzességet, akkor érzi az ember, hogy az istenek közé tartozik. Cipriano az istenek közé tartozik és én is! Hogy szabadna tehát elítélnem őt!

Így aztán, amikor eszébe jutottak Cipriano és a katonái, meg azok a kegyetlenségéről szóló történetek, amiket róla hallott, amikor visszaemlékezett arra a jelenetre, hogy lemészárolta azt a három tehetetlen peont, megint csak azt gondolta magában: hogyan szabadna elítélnem őt? Ő az istenek közé tartozik. És amikor felém közeledik, felém nyújtja tiszta, eleven lángját az én lángomhoz és én mindig újra ifjú lánnyá változom és ő mindig újra leszakítja szüzességem virágját. És mégis oly érintetlenül hagy el, mint egy fiatal leányt. Mit törődöm vele, hogy embereket öl meg? Lángja tiszta és fiatal. Ő Huitzilopochtli és én Malintzi vagyok! Mit bánom én, hogy mit csinál, vagy mit nem csinál Cipriano Viedma? Sőt mit bánom én, hogy mit csinál vagy mit nem csinál Kate Leslie!

XXV. FEJEZET.

Teresa.

Ramon némileg meglepte Kátét azzal, hogy egy-két hónappal Dona Carlota halála után ismét megházasodott. Az új asszony egy Teresa nevű körülbelül huszonnyolcéves fiatal nő volt. Csöndben tartották meg a polgári esküvőt, azután Ramon Jamiltepecbe hozta feleségét.

Teresát gyermekkorától ismerte, mert ott nevelkedett a híres Las Yemas-haciendán, vagy tizenkét mértföldnyire beljebb az országban Jamiltepectől. A leány apja, Don Tomas, régi hűséges barátja volt a Carrascoknak.

Don Tomas azonban egy évvel ezelőtt meghalt és a nagy, virágzó *tequila*-haciendát három gyermekére hagyta azzal, hogy Teresa vezesse a birtokot. Teresa volt a legfiatalabb a testvérek között. Két bátyja a szokásos semmittevő, költekező, durva mexikói életet élte. Épp ezért Don Tomas, nehogy a hacienda ebek harmincadjára kerüljön, külön meghagyta, hogy Teresa legyen az *administrador* és ehhez megnyerte a fivérek beleegyezését is. Ezek különben is gyámoltalan, tutyi-mutyi legények voltak és soha a legkisebb hajlandóságot sem mutatták atyjuk életében arra, hogy magukra vállaljanak valamit a nagy *tequila*-hacienda igazgatásának terheiből. Apja betegsége alatt a munka egész súlya a lányra nehezedett, míg fivérei a különböző nagy városokban folytatták a társadalmi osztályukban szokásos tékozló, mihaszna mexikói életet.

Mégis, alighogy az apa meghalt és Teresa lett a birtok kezelője, azonnal hazaérkezett a két fivér azzal a nagy elhatározással, hogy *hacendado*-k lesznek. Egyszerűen durva erőszakkal kisemmizték hugukat, meghagyásaival ellenkező parancsokat osztogattak, gúnyt űztek belőle, és először életükben léptek fel közösen a lánnyal szemben. Visszaszorították az őt, mint nőt megillető helyére - ami más szóval annyit tesz, hogy vissza a prostitúció egy finomabb fajtájára, ahová meggyőződésük szerint valamennyi nő tartozik.

Azonban erőszakos fráterek voltak és mint ilyenek, gyávák is. Meg aztán, mint a legtöbb társadalmi osztályukhoz tartozó mexikói, elpuhultak és önmagukat tették tönkre. Bírakkal és tábornokokkal keresték a barátságot, pompás ruhákban páváskodtak és autós számra érkeztek hozzájuk meglehetősen kétes hírű látogatók.

Alattomos és bujkáló brutalitásukkal szemben Teresa semmit sem tehetett és ezt ő maga is tudta. Aljasak és érzékiek voltak, néha kedvesek, bőkezűek és gondtalanok is a maguk módján, de mégis csak semmi erkölcsi megfontolást nem ismerő durva fráterek.

- Igyekezz kíváncsi lenni és szerezz férjet magadnak, - mondták neki.

Az ő szemükben az volt a lány legnagyobb bűne, hogy nem tette magát kíváncsivá a hozzájuk hasonló férfiak szemében. Hogy sosem volt szeretője, hogy nem ment férjhez, ez szinte visszataszítónak tette őt számukra. Mert hát mire való egy nő, ha nem alantas, aljas, prostituált, nemi célokra?

- Talán te akarsz viselni a nadrágot? - gúnyolódtak rajta. - Nem, senorita! Amíg két férfi van itt, addig nem te fogod viselni a nadrágot! Nem bizony, senorita! A nadrág férfit illető viselet. A nők csak elégedjenek meg a szoknyájukkal!

Teresa már megszokta ezeket a sértegetéseket. De azért továbbra is mindig égették a lelkét.

- Te talán bizony amerikai nő akarsz lenni? - ugratták. - Hát akkor csak eredj Amerikába, vágasd le rövidre a hajadat és hordjál bricseszt. Vegyél itt egy *ranch*-ot és szerezz magadnak egy férjet, aki hajlandó szót fogadni neked. Eredj csak!

A lány végigjárta az ügyvédek, de azok csak vállukat vonogatták. Aztán felkereste Ramont, akit még gyerekkora óta ismert.

Reménytelen és ártalmas dolog lett volna pörösködni azért, hogy elvegyék a fivérektől a haciendát. Ez csak azt eredményezte volna, hogy a birtok rohamosan tönkremegy. Ramon ehelyett megkérte Teresa kezét, előbb azonban gondosan rendbehozta a hozományát úgy, hogy mindig meglegyen a saját jövedelme.

- Ez az az ország, ahol a férfiak lenézik a nemiséget és mégis csak érte élnek, - jegyezte meg Ramon. - Már pedig ez nem más, mint öngyilkosság.

Ramon ujdonsült feleségével együtt eljött meglátogatni Katet. Teresa elég alacsony termetű, sápadt, dús, fekete hajú és tágranyílt fekete szemű nő volt. De nyugodt magatartásában és hallgatagságában volt valami független és tekintélyt tartó vonás. Sok megaláztatásban volt része fivérei részéről és még mindig volt valami a szemében a haragjában elsírt könnyek, a tehetetlen felháborodás és megsértett neme keserűségének kifejezéséből. Most azonban lángoló, szűzies ragaszkodással szerette Ramont. Ez is szembeszökő volt rajta. A férfi volt az, aki megóvta őt a bántásoktól, aki visszaadta neki az önbecsülését és az élete szépségét. Cserébe azután csaknem szenvedélyes alázattal ragaszkodott a férfihoz.

Katevel szemben azonban meglehetősen félénknek és tartózkodónak mutatkozott: kissé félt ettől a sokat utazott, sok mindent látott, meglehetősen biztos fellépésű, fehérbőrű asszonytól, aki hozzá még más fajhoz is tartozott. Egyszerű, fehér ruhában, fekete tüll rebozoban ült Kate szalónjában, barnás kezét mozdulatlanul pihentetve ölében, kinyújtva sötét nyakát és barnás, szépformájú, hosszúkás arcát félrefordította. - Úgy néz ki, mint valami kis varrónő, - gondolta Kate magában.

De Kate nem számolt azzal a furcsa, nyugodt öntudattal, amely Teresa karcsú, sötét testében rejtőzött. És nem számolt azokkal a sötét, felvillanó pillantásokkal, amelyek kutató tűzzel és szenvedélyesen pihentek meg időről-időre rajta. Tüzes lélek lakott ebben az alázatos, karcsú, sötét testben. Néha egy-egy szót mormolt, néha meg egy-egy futó mosoly játszott az ajka körül. De égő tekintete sohasem változott meg. Még Ramonra sem nézett rá.

- Mennyit kérsz egy szóért, *Chica*? - kérdezte tőle Ramon mély gyöngédséggel.

Ekkor Teresa szeme rávillant és ajka kis mosolyra húzódott. Nyilvánvaló volt, hogy reménytelenül szereti a férfit valami trance-szerű, elbűvölt szerelemmel. Kate irányában azonban csak meglehetősen hűvös tartózkodást mutatott.

- Lenéz engem, - gondolta Kate, - mert én nem tudok úgy szeretni, mint ő.

Kate ekkor egy pillanatig megirigyelte Teresát. A következő pillanatban azonban már lekicsinyelte magában. - Ez a háremtípus!...

Nos, Ramon természetének ugyancsak megfelelt, hogy a szultán szerepét játssza. Nagyon csinos volt fehér ruhájában, nagyon nyugodt és magabiztos, mint egy valóságos pasa. De ugyanakkor kedves, kellemes és kissé fiús is volt fizikai erőteljességében. Fölényes pasamodorral egy coctailt kevert ginből, vermutból és citromléből. Teresa szeme sarkából figyelte. Ugyanakkor azonban figyelte Katet is, ezt a hatalmas ellenfelet, ezt a nőt, aki a férfiakkal saját szintjükön tudott beszélni.

Kate felállt, hogy kanalakat hozzon. Ugyanebben a pillanatban Ramon hátralépett az alacsony asztalka mellől, ahol éppen egy citromot facsart, úgy, hogy gyöngén összeütköztek egymással. Kate most ismét megfigyelte, hogy a férfi milyen gyorsan és érzékenyen tér ki fizikailag előle, milyen ügyesen, milyen sietősen kerüli a testi érintkezést vele. Természetes érzékisége kitért az asszony elől, mint ahogy egy láng félrehajlik a légvonatban.

Könnyedén elpirult. Teresa észrevette ezt a gyors pirulást a finom, meleg, fehér bőrön és a szinte haragos sárga láng felvillanását Kate dióbarna szemében. Észrevette abban a pillanatban, amikor a két különböző véráramlat kikerülte egymást.

Ekkor Teresa felkelt a helyéből, odalépett Ramonhoz, előrehajolt, belenézett a keverőpohárba, aztán a sötétbőrű nők furcsa, affektált gyerekességével megkérdezte:

- Mit teszel bele?

- Nézd! - mondta Ramon. És a sötétbőrű férfiak ugyanolyan gyerekességével elkezdte magyarázni neki a cocktail összetételét, majd egy kis gint adott neki kóstolóba, egy kanálban.

- Ez nem egész tiszta *tequila*, - jegyezte meg Teresa naivan.

- Üvege nyolc pezo, mi? - nevetett a férfi.

- Olyan sok? Az nagyon sok!

Egy pillanatra belenézett a férfi szemébe és látta, hogy az egész arca sötétebb és melegebb lesz, mintha egész testével feléje vágyakoznék. Erre még büszkébben szegezte fel kis fejét. Visszaszerezte magának a férfit!

- Háremtrükkök! - mondta magában Kate. Valahogy bosszantotta, amikor látta, hogy ez a nagy, jelentős Ramon játékszerévé válik ennek a kis sötétbőrű nőnek. De bosszantotta az is, hogy annyira tudatában van fizikai jelenlétének, a vékony, fehér ruhán szinte átsütő erőteljes, férfias testének, izmos, de lágy vállainak és telt, fejlett férfias csípőinek. Olybá tűnt, mintha ennek a szultánnak a jelenlétében ő maga is a hárem egy részét alkotná.

Milyen furcsa akaratérő rejtett ebben a kis, sötétbőrű asszonykában! Milyen finom, nőies erő ebben a meglehetősen csontos testben! Megvolt benne az a tehetség, hogy a férfit nagy, aranyos csillogású, dicsőséges hímmé emelje, míg ő maga szinte jelentéktelenné zsugorodott össze mellette, kivéve nagy, fekete szemét, amely tigrisszerű lángolással villogott.

Kate csodálkozva nézte. Ismert férfiakat, akik azt éreztették vele, hogy ő királynő, hogy az ég az ő keblén nyugszik és feje a csillagokat éri. Ismerte, hogy mi az, egyre magasabbra és magasabbra emelkedni, míg csak az egész világegyetemet be nem tölti asszonyiságával.

Most pedig éppen az ellenkező véglettel találkozott. Ez az apró, feketeszemű nő valami, szinte tisztességtelen erővel, nagy és pompázó érzéki jelenséggé emelte Ramont, míg ő maga, nagy, fekete szemeitől eltekintve, jelentéktelenné, majdnem láthatatlanná vált. A férfi olyanná lett általa, mint egy szultán, vagy mint egy furcsa és nagyszerű csillogása érett, aranyos gyümölcs a napon. Az ügyes Teresa valami misztikus erővel, amely sötét kis testében rejtőzött, tökéletesen kezeiben tartotta.

De ez volt az, amit Ramon akart. Kate egyre haragosabb lett. Valahogy visszataszítónak találta ezt a nagy, sugárzó hímséget. És dühbe hozta ez az elszánt, halványbarna arcú kis nőtény, mély tekintetű, nagy karikás fekete szemeivel, aki egész nőtény-valóját felajzotta, hogy ezt a hatalmas, ragyogó férfit lángra lobbantsa. Nem bírta elviselni Ramon fekete szemének diadalmas mosolygását, amelyben volt valami a pasa elégyűltségéből. És nem bírta elviselni ezt a feszes, elszánt kis, sötétbőrű nőt, aki ilyen úton-módon használja ki erejét.

Gyűlölte ezeknek a sötét nőknek ezt a rejtett, titkos képességét! Kate ezt háremnek és prostitúciónak nevezte. De tényleg az volt? Igen, volt benne kétségtelenül valami a rabszolga magatartásából. Egészen bizonyos, hogy ez a nő semmit sem akart Ramontól, csak nemiséget, mint egy prostituált! A nőtényerő ősi misztériuma uralkodik rajta, ami a véreskező hím glorifikálásában éli ki magát.

Helyes ez? - kérdezte Kate magában. - Nem megalázó-e ez a nőre nézve? Válthatik-e így más a férfiből, mint vagy elpuhult és érzéki lény, vagy elviselhetetlen zsarnok?

Kate azonban véglegesen megbizonyosodott egy dologról: hogy minden élet és mozgás a férfi és a nő közötti élő vérségi kapcsolaton alapul. A férfi és a nő *együtt* adják a megoldását minden jelenlegi életformának és minden jövőbeli lehetőségnek. A férfi és a nő e közös nevezőre hozásából keletkezik az egész új élet. *Ez az egész új élet magva!*

Ennek a közösségnek azonban egyensúlyra van szüksége. Kétségtelen, hogy kell egyensúlyának lennie! Már pedig ez a Teresa teljesen a férfi mérlegserpenyőjébe vetette magát úgy, hogy most minden súly a férfi oldalán volt!

Ramon nem kívánta Katet. Ramon megkapta azt, akit kívánt - ezt a sötét kis teremtetést, aki rabszolgánoként alázkodik meg előtte és mégis nagyra van erejével. Ramon sohasem kívánta Katet: legföljebb mint barátot, mint okos pajtást. De mint nőt, nem! Neki ez a Teresa, ez a kis vipera kellett!

Cipriano vágyott Kate után. Ez a kis generális, ez a peckes kis katona, ez kívánta Katet: de csak pillanatokra! Nem akarta igazán feleségül venni. Csak pillanatokot kívánt és nem többet. Az asszony arra kellett neki, hogy pillanatokra kielégítse, akkor azután megint visszatért a hadseregéhez, az embereihez. Neki csak ez kellett.

De az asszonynak is csak ez kellett. Így a saját élete az övé maradhat. Nem az ő *métier*-je volt szítani a vért egy férfiben, hogy az mindenhatónak és kényúrnak érezhesse magát. Az ő élete a saját tulajdona!

Felkelt a helyéről és átment a hálósobájába, hogy megkeressen egy könyvet, amelyet Ramonnak ígért. De tulajdonképpen azért ment ki, mert nem bírta tovább elviselni, hogy lássa szerelmeskedését Teresával. Szinte megörjítette ez a komoly, de közönyös mosoly a férfi arcán, szemének furcsa csillogása és testének különös, súlyos, uraskodó kihangsúlyozottsága. Legjobban szeretett volna elszaladni innen!

Hát ilyenek ezek, ezek az emberek! Vadak; lehetetlenül mozgékony, életerős testtel és azzal a vademberi képességgel, hogy teljesen feloldódjanak valami kimondhatatlan sötét vágyban. Arcátlan és fölényes hímségüket fitogtatják és vérük lobogása a végtelen nagyság érzésével tölti el őket. A szemük pedig fölényes sötétséggel villog!

A baj az volt, hogy az az erő, amelyet eddig csak a kékszemű férfiak tekintetéből ismert, akik királynőt csinálnak az asszonyaiból - ha ezért végeredményben meg is gyűlölik őket - most kihunyott a kék szemekben és ebben a fekete szemben csillant fel. E pillanatban Ramon szeméből világított az az állhatatos, büszke, merész és erőteljes pillantás, ami az asszony számára az uralkodót jelentette. Ugyanez a láng villant meg Cipriano gyorstekintetű szemében is. Az életerő kihalt a szőke férfiaktól, az erő és a fölény elhagyta őket és átplántálódott a sötétbőrű férfiak szemébe, akik végül is diadalmaskodni fognak.

Joachim, ez az élénk, okos, tüzes, érzékeny génusz, aki bele tudott nézni Kate lelkébe és mosolyt árasztott kék szemeivel: a szemeláttára halt meg. És Kate gyerekei nem tőle voltak!

Ha úgy fel tudta volna lobbantam benne a vért, mint ahogy Teresa lobogtatta fel Ramon vérét - Joachim sohasem halt volna meg!

Dehát ez végeredményben lehetetlen. Egyszer minden kutya dögrovásra kerül. És minden faj is...

Teresa félénken betepegett a szobába.

- Szabad bejönnöm?

- Jöjjön! - mondta Kate, felemelkedve térdelő helyzetéből és otthagya a kis könyvhalmokat a könyvespolc mellett.

Szobája meglehetősen tágas volt. Az ajtók a patiora és a napsütötte kertre nyíltak, ahol elefántormányhoz hasonló síma mangófatörzsek emelkedtek ki a földből, a fű zöldelt az eső után és csirkék szaladgáltak a rongyosszélű banánlevelek alatt. Egy vörös madár csapkodott a vízmedencében, hol kinyitva, hol megint összezárva barna szárnyait élénk skarlátvörös teste fölött.

Teresa azonban csak a szobát nézte és nem törődött az ajtón keresztül nyíló kilátással. Érezte a cigaretták illatát és látta is a sok cigarettacsutkát egy achát hamutartón az ágy mellett. Látta az elszórt könyveket, a heverő ékszereket, a ragyogó new-mexikói szőnyeget a padlón, az ágy mögötti perzsa szőnyegfüggönyt, a szép, színes ágytakarót, a bőröndre dobott fekete selyemholmit és színes bársonyruhákat, a hosszúrojtú összehajtogatott sálakat, a szanaszét szórt fehér, szürke, halvány, sötétbarna és fekete cipőket a padlón, meg a magas kínai gyertyatartókat. Olyan asszony szobája volt ez, aki a saját életét, a saját énjét éli.

Teresa meghökkent, kényelmetlenül érezte magát, de azért tetszett is neki ez a fészek.

- Milyen szép ez! - mondta, megsimogatva a színes ágytakarót.

- Egy barátom csinálta számomra Angliában.

Teresa csodálattal bámult meg mindent, különösen az öltözőasztalán heverő ékszereket.

- Úgy-e szépek azok a vörös kövek? - mondta Kate, ismét letérdelve, hogy visszarakja a könyveket. Aztán rápillantott Teresa barna nyakára, amely elmerülten hajolt az ékszerek fölé. Vékony, lágy és barnabőrű válla kicsillant kis fehér ruhája alól. Lazán összefogott, fekete hajkorona súlyosult a fején, teknőcfésűkkel megerősítve. - Jelentéktelen, alázatos kis teremtés, - gondolta magában Kate.

De azért tudta, hogy a valóságban Teresa se nem jelentéktelen, sem nem alázatos. Lágy barna bőre alatt, zárkózott női lényében volt valami homályos ősi erő, amely képessé tette arra, hogy feltűzelje a férfi vérét és valami úton-módon megtartsa önmagának.

A varróasztalkán egy vég finom indiai muszlin hevert, amelyet Kate még Indiában vásárolt, de nem tudta, mit kezdjen vele. Kajsínbarack színű, szép selyem volt, de nem állt jól Kate-nek. Teresa megtapogatta az aranyszóttas anyagot.

- Ez nem organtin, úgy-e? - kérdezte.

- Nem, ez muszlin. Kézzelszótt muszlin Indiából. Fogadja el tőlem. Nekem úgysem áll jól. De önnek nagyszerűen illene!

Felkelt és a tükör felé mutatva oda tartotta az anyagot Teresa sötét nyakához. Teresa meglátta magán a melegsárga árnyalatu muszlint és szeme felvillant.

- Nem! - tiltakozott. - Nem fogadhatom el!

- Miért ne? Nekem nem áll jól. Már vagy egy éve hever itt és éppen azon töprengtem, ne szabjam-e fel függönyöknek? Ugyan, fogadja el!

Kate ugyancsak parancsoló, szinte kegyetlen tudott lenni az ajándékozásban.

- De nem fogadhatom el!

- Persze, hogy elfogadhatja!

Ramon jelent meg az ajtóban, benézett a szobába és meglátta a két nőt.

- Nézd! - fordult feléje Teresa, meglehetősen zavartan. - A senora nekem akarja adni ezt az indiai muszlint. - Félénken Ramonra nézett és eltakarta nyakát a selyemmel.

- Nagyon jól áll neked, - jegyezte meg a férfi, szemét egy pillanatra rajta nyugtatva.

- De a senorának nem szabadna ezt elajándékoznia.

- A senora bizonyára nem adná neked, ha nem akarná.

- Akkor hát, - fordult Teresa Katehez - akkor hát köszönöm! Nagyon köszönöm!

- Semmiség az egész, - felelte Kate.

- De Ramon azt mondja, hogy jól áll neked.

- Persze, úgy-e, hogy jól áll neki? - fordult Kate a férfihez. - Indiában készült valaki számára, aki épp oly barna, mint ő. Tényleg nagyszerűen illik neki.

- Nagyon csinos, - hagyta rá Ramon.

Körülnézett a szobában, a világ különböző részeiről származó különféle dísz tárgyakra és az achát tálcán heverő cigarettavégekre. Elnézte ezt a kissé fárasztó luxust és rendetlenséget, amelyben volt valami üresség, mint az olyan asszony életében, ki a maga külön életét éli.

Kate nem tudta, hogy a férfi mire gondol. Ő azonban ezt gondolta magában: Ez az a férfi, akinek az életét megmentettem azon a tetőn. Ez az a férfi, aki egy szúrással a hátában, meztelenül és ájultan feküdt a lámpás alatt. Akkor nem látszott ilyen szultánnak!

Teresa megsejthetett valamit a gondolataiból, mert Ramonra pillantva így szólt:

- Senora! Ha ön nem lett volna, akkor meggyilkolták volna Ramont. Mindig erre kell gondolnom.

- Sose gondoljon rá, - hárította el Kate. - Ha én nem lettem volna, akkor valami más történt volna. Nem az én érdemem, hanem a végzeté!

- Igen, de ön volt a végzet! - mondta Teresa.

- Most már, hogy van asszony a háznál, nem volna kedve eljönni és egy kis időt Jamiltepecben tölteni? - szólt közbe Ramon.

- Óh, jöjjön! Kérem, jöjjön! - kiáltotta Teresa.

- Teresának is úgy kellene egy asszonybarátnő, - mondta Ramon kedvesen.

- Igen, úgy kellene! - kiáltotta Teresa. - Sohasem volt még valódi, igazi barátnőm: csak, amikor még iskolába jártam és fiatal lány voltam.

Kate nem nagyon bízott abbeli tehetségében, hogy valódi és igazi barátnője lehessen Teresának. Kíváncsi volt, hogy mit látnak ezek ketten benne? Milyennek látják őt?

- Jó, - felelte - szívesen elmegyek egy pár napra.

- Óh, de jó! - kiáltotta Teresa. - Mikor jön?

Megállapodtak egy napban.

- Akkor egyúttal majd megírjuk Malintzi Énekét, - jegyezte meg Ramon.

- Inkább ne! - tiltakozott Kate gyorsan.

A férfi lassú, csodálkozó pillantással nézett rá. Néha azt az érzést tudta kelteni az asszonyban, mintha kis gyermekleány volna, ő maga pedig valami félelmetes kísértet.

Kate átment Jamiltepecbe és a két asszony, szinte mielőtt még tudatára ébredt volna, már nyakig benne volt a ruhatervezgetésben. Felszabták a baracksárga muszlint. Szegény Teresa fiatalasszony léteire elég gyér garderobbal rendelkezett: nem volt egyebe néhány régi, fehér ruhánál, meg egy-két patétikus fekete öltözetnél, amelyekben azonban valahogy szegényesnek látszott. Eddig csak a haciendának és apjának élt. Az öreg úrnak nagy könyvtára volt Mexikóra vonatkozó könyvekből és egész életén keresztül Jalisco állam történelmén dolgozott. Teresa legnagyobb büszkesége pedig az volt, hogy száz mérföldnyi területben Las Yemas volt az egyetlen hacienda, amely nem pusztult el a Porfirio Diaz menekülését követő forradalmak alatt.

Teresában sok apácaszerű vonás volt. Ennek a magyarázata abban rejlett, hogy mélységesen szenvedélyes lény volt, már pedig a mély szenvedély inkább elzárkózni igyekszik, semmint kitenni magát a köznapi érintkezésnek.

Kate, miközben a muszlint összetűzte barnás válla fölött, ismét elcsodálkozott barna bőrének furcsa lágyágán és fekete hajának súlyos tömegén. Teresa családja, a Romerók, már a honfoglalás óta Mexikóban élt.

Teresa hosszú ujjas ruhát akart.

- A karom olyan sovány, - mormolta, kissé szégyenkezve bujtatva el karcsu barna karját. - Nem olyan szép, mint az öné!

Kate erős, jólfejtett, negyvenéves asszony volt, kerek, izmos, fehér karokkal.

- Ugyan! - mondta Teresának. - Az ön karja nem sovány: teljesen hozzáillik az alakjához és különben is csinos és üde és szép barna.

- Mégis csináljon inkább hosszú ujjakat, egészen a csuklóig, - könyörgött Teresa.

Kate megtette a kedvét, mert belátta, hogy ez tényleg így felel meg jobban barátnője természetének.

- Az itteni férfiak nem szeretik a sovány kis nőket, - jegyezte meg Teresa ravaszul.

- Az ember sosem törődik vele, hogy a „férfiak”-nak mi tetszik, - válaszolta Kate. - Mit gondol, Don Ramon jobban szeretné, ha ön valami esetlen, kövér galamb volna?

Teresa ránézett mosolygós, nagy fekete szemével, amely gyorstekintetű volt, de bizonyos dolgokat mégsem látott.

- Mit lehet tudni? - kérdezte. És gyors, gonosz kis mosolyából nyilvánvaló volt, hogy néha nem volna ellenére, ha kövér galamb lenne.

Kate most jobban megismerte a hacienda életét, mint azelőtt. Amikor Ramon odahaza volt, minden reggel megbeszélte a dolgokat felügyelőjével, *administrator*-ával. De Teresa lassanként kivette ezt a munkát a kezéből. Ő majd ellátja a birtok ügyeit!

Ramon elég sokat volt távol Mexikóban vagy Guadalajarában, sőt néha Sonorában is. Már országszerte híres és ismert volt és sokan esküdtek a nevére. De Kate a mexikóiak hamar fel-lángoló hősimádata mögött valahogy megérezte lappangó neheztelésüket is. Mintha nagyobb elégtételül szolgálna nekik, ha végül ledönthetik hőseiket, mint az, hogy időlegesen magasra emelik őket. Az igazi, tökéletes pillanat az volt számukra, amikor a hős elbukik.

Kate a maga szkeptikus gondolkodásával valahogy úgy látta, hogy szinte már köszörülik *machette*-iket, hogy Ramon szívébe döfjék, amikor már túlmagasra emelkedik. Igaz, hogy itt volt Cipriano, akivel szintén számolni kellett. Már pedig Cipriano valóságos kis ördög volt, akitől ugyancsak félték. Cipriano egyelőre hűséges volt Ramonhoz. Ő Huitzilopochtlinak tekintette magát és ehhez démonikus, vak hittal ragaszkodott. Ő Huitzilopochtli és Ramon

Quetzalcoatl! Cipriano szemében ez világos és kézzelfogható tény volt. Hadseregét mindig támadásra készen tartotta, mint egy kést. Még maga az elnök sem merne összeakaszkodni Ciprianoval. Pedig az elnök is bátor férfi.

- Egy szép napon, - mondta egyszer Cipriano, - Quetzalcoatl szobrát elhelyezzük a pueblai székesegyházban, Huitzilopochtli a mexikói katedrálisban, Malintzit pedig Guadalupeben. El fog jönni ez a nap, Ramon!

- Majd rajta leszünk, hogy eljöjjön, - felelte Ramon.

De Ramon és Montes egyformán szenvedett attól a mélységes ördögi animozitástól, amely csöndben áradt feléjük az országból. Ez mindig ugyanaz maradt, akárki volt uralmon: olybá tűnt, mintha a mexikóiak árasztanák magukból ezt a láthatatlan lappangó gyűlölséget, ezt a démoni gyűlölséget, amely lelkükben lakozott és amelynek egyetlen motívuma az volt, hogy mindenkit és mindent lerántsanak magukkal a csúfos bukás örök poklába.

Ez volt Mexikó sarkánya, amely ellen Ramonnak hadakoznia kellett, mint ahogy meg kellett birkóznia vele Montesnek, az elnöknek is. Ez a birkózás pedig aláásta az egészségét. Cipriano is szembetalálta magát vele. Neki azonban jobban sikerült a dolog. Ő több hatást ért el embe-reivel, a dobszóval, a tűz körüli tánccal és főleg mindig kéznél levő katonáival. Egyre erősebbé és hatalmasabbá vált.

Ramon is, amikor odahaza volt a saját területében, érezte azt az erőt, amely népéből árad feléje. Ő volt a főnökük és igyekezetével és tekintélyével csaknem teljesen sikerült legyőznie ösztönös és feneketlen ellenkezésüket. Szinte megkivántatta velük az élet homályos misztériumait, megkivántatta velük mindaddig, amíg csak ellenkező, rosszindulatú akarata rejűk el-lankadt. Odahaza érezte a saját erejét.

De távol hazulról és különösen Mexico Cityben úgy érezte, hogy lassan-lassan elvérzik a mexikóiak titokzatos és rejtett rosszindulata miatt és tönkreteszi a mohó és anyagias idegenek gonosz tagadása, akik mint dögmadarak fészkelődtek be örökre a kozmopolita főváros falai közé.

Amíg Ramon távol volt otthonról, Kate ott maradt Teresánál. A két asszony között az volt az összekötő kapocs, hogy mindketten úgy érezték, hogy jobb hűségesen és hittel állni egy igazán derék férfi mögött, mint lesülyedni az olcsó és tolakodó nők színvonalára. Ez kötötte össze őket. Az a mély és végső hűség mindegyikükben saját férjével szemben, akinek szükség-e volt erre a hűségre - ez tette barátnőkké Katet és Teresát.

Az esős évszak már végefelé járt, noha szeptember, sőt október folyamán is előfordult még néhány heves zápor. De a föld felett mégis a csodálatos mexikói ősz lebegett, amely olyan, mint valami különös, fordított tavasz. A kopár földek most rózsaszínű és fehér színfoltokban égtek, a furcsa vad bokrok kísérteties virágokat hajtottak, az apró napraforgók egész erdeje szikrázott a napfényben, az ég tiszta, átlátszó kékesen csillogott, a napsugár áradata zuhogott a földre, amelynek egy részét - a hosszas esők után - még mindig víz borította.

A tó vize különösen és nyugtalanítóan megdagadt és az áradat végig a part mentén elmosta az úszó vizi jácintokat. A vadmadarak rajokban jöttek észak felől, a vadkacsák egész felhője lebegett a levegőben és tarkásra foltozta a vizet; sok-sok vadmadár, gólyák, darvak és fehér sirályok a belföldi tavak felől, amelyeket mintha a rejtelmes észak küldött volna le ennyire délre. Mindenütt érezni lehetett a víz illatát és a talaj szikkadását. Kate szilárdan hitte, hogy a mexikói nép félelmetességének jórésze a föld nem elég alapos kiszikkadásában és a hegyes szögben letűző napsugarak kérlelhetetlen hevében gyökerezik. Ha volna valami vízpára a levegőben és valami frissesség a fák fölött, ez a meghatározhatatlan és kimondhatatlan rossz-indulat is kihalna az emberek szívéből.

Kate gyakran kilovagolt Teresával megnézni a termőföldeket. A cukornád a belső völgyben már élénkzöldre érett és magasra, nagyon magasra szökött. A peonok már kezdték levágni őket kardszerű *machette*-ikkel és egész ökrösszekereket raktak meg, hogy beszállítsák a nádat a sayulai gyárba. A száraz domboldalakon a tüskés vaskemény *tequila*-cserje - a *maguey* egyik fajtája - virágzott. Alacsony, vad kaktuszok rózsaszerű virágot hajtottak, amely csodálatosan és gyönyörűen hatott ezen a komor növényen. A zöldbabot már begyűjtötték a babmezőkről, de az uborkák és a tökök még esetlenül terpeszkedtek a földön. Vöröspaprika-füzérek lógtak száradó töveiken és a vörös paradicsomok csaknem a földet súrolták. Még a kukoricán is akadt friss hajtás és még voltak friss szemek a csöveken. A banántermés kicsinek ígérkezett. Gyerekek hordták be a kis vad *tejocote*-almákat, amelyeket el szoktak tenni télire. Teresa mindenféle befőttet is rakott el, még késői füge és körte befőttet is. A fákon, a súlyos mangófákon, akadt még narancssárga és érett gyümölcs, de a legtöbb ágról csak súlyos, zöld füzérekben lógott a termés, kunkorodva, mint a bikák farka.

Ősz volt Mexikóban. Vadkacsák lepték el a vizeket, megjelentek a puskás vadászok és a fák között kis vadgalambok raktak fészket. Ősz volt Mexikóban. Közeledett a száraz évszak, a nap mindig magasabban és magasabban járt, az ég tiszta, átlátszó kék volt és a lenyugvó nap valami különös, kristálytiszta, sárga fényben lángolt. Kávébogyók vöröslöttek a fák alatt zizegő bokrokon és a bougainvillea mély és sötétes kék csillogással ragyogott az éles fényben. Néhány kolibri villogott a napsugárban, a vízben a halak megvadultak és a legyek, amelyek az esős évszak kezdetén fekete rajokban zümmögtek, most ismét elvonultak.

Teresa végigjárt mindent és Kate segített neki. Akár arról volt szó, hogy valami beteg peont kellett meglátogatni a kis kunyhók egyikében, vagy a méhkasokat kellett megnézni a mangó-fák alatt, vagy a gyönyörű sárga viaszkot kellett berakni a kis edényekbe, vagy befőttet elrakni, vagy a kertbe menni, vagy megnézni a borjúkat, vagy egy kis vajat és egy kis otthon készült sajtot kellett behozni, vagy a pulykák után kellett nézni: mindezt együtt intézte Teresával. Sokszor elcsodálkozott azon az állhatatos, serény, hatékony akaraton, amelyre mindehhez szükség volt. Mindezt csak az akarat teljes megfeszítésével lehetett üzemben tartani. Ha egyszer megtörik a gazda akarata, minden tönkremegy és azonnal romok foglalták el az élet helyét. Sohasem lehet megpihenni, ellanyhulni, - egy pillanatra sem. Mindig keményen és konokul *akarni* kell!

Ramon egy novemberi estén érkezett haza hosszú sonorai utazásából. A felvidékről jött, Tepic felől és az árvíz kétszer is feltartóztatta útjában. Egész szokatlan volt az ilyen késői esőzés. Ramon fáradtnak és zárkózottnak látszott. Kate szíve egy pillanatra megállt, mialatt ezt gondolta: olyan fáradtan jár, mintha már a halálba készülne.

Megint felhősre borult az ég és villámok cikáztak a horizonton. De egyébként minden csendes volt. Kate korán jóéjszakát kívánt, aztán lesétált a lakószárnya mellett kiugró terraszra, ahonnan szép kilátás nyílt a tóra. Sötétség terjeszkedett mindenfelé, amelybe csak néha hasított bele egy-egy kékes villám.

Egyszerre csak a villám fényénél meglepődve látta, hogy Teresa háttal a falnak ül a nyitott terraszon, Ramon pedig az ölébe fekteti a fejét és az asszony ujjá lágyan simogatja sűrű fekete haját. Olyan csendesen ültek ott, mint maga az éjszaka.

Kate meghökkent, majd halkán ezt rebegte:

- Óh, bocsánat! Nem tudtam, hogy idekinn vannak.

- Jól esett kijönnöm a szabad levegőre, - mondta Ramon és olyan mozdulatot tett, mint aki fel akar kelni.

- Kérem, ne mozduljon! - tiltakozott Kate. - Ostobaság volt, hogy kijöttem. Ön bizonyára fáradt.

- Igen, - felelte a férfi, visszahajtv a fejét. - Fáradt vagyok. Ezekről az emberektől valami üresség érzése támad bennem. Így hát visszajöttem Teresához.

- Persze, - jegyezte meg Kate. - Az ember nem lehet büntetlenül az Élő Quetzalcoatl. Természetes, hogy ürességet keltenek önben. Dehát komolyan kérdelem, érdemes? Érdemes feláldoznia magát, hogy felfalják?

- Ennek így kell lennie, - jelentette ki Ramon. - A világ megérett a változásra. Valakinek véghez kellett vinni ezt a változást. De néha azt kívánom, hogy bárcsak ne én lennék az!

- Én is szeretném. És Teresa is. Nem tudom, nem volna-e jobb, megmaradni egyszerű embernek, - jegyezte meg Kate.

Teresa azonban nem szólt semmit.

- Az ember azt teszi, amit tennie kell. És végre is, az ember mindig megmarad egyszerű embernek, - töprengött Ramon. - Ha aztán közben sebeket kap - *à la guerre comme à la guerre*.

A hangja szinte kísértetiesen hangzott a sötétben.

- Óh! - sóhajtott Kate. - Sokszor nem is tudom, mi is tulajdonképpen az ember, hogy így mindig szükségszerűen ki van szolgáltatva a más emberek borzalmainak.

Egy pillanatig csend lett.

- Az ember egy véroszlop, amelyben egy belső hang fészkel, - mondta Ramon. - Ha ez a hang hallgat és az ember nem több, csak puszta véroszlop, akkor jobban is érzi magát.

Kate szomorúan ment fel a szobájába. Elszomorodott a férfi hangjának végtelen kimerültségétől. Mintha csak valami szúrt seb tátongott volna benne. Szinte érezte ezt a sebet a teste belsejében.

Mi lesz, ha a fáradozásaiba végül is belepusztul? Akkor, mondta magában, akkor Cipriano következik és ő fogja befejezni a küldetést.

Ah, de hát miért kell ennyi erőfeszítést tenni egy aljas és gonosz indulatu nép miatt, amely nem is érdemli meg! Ha már mindenáron azt akarják elérni, hogy a világ tönkremenjen, hát inkább menjen magától tönkre!

Most rágondolt Teresára, aki ápolja, vigasztalja és nem szól semmit. Maga a férfi meg olyan-nak tűnt lelki szemei előtt, mint valami nagy, tehetetlen, sebesült ember. Igazán borzalmas volt. Igen, ő kell, hogy tiltakozzék ellene, kell, hogy megpróbálja észretéríteni. Miért muszáj a férfiaknak tönkretenni magukat ezzel a kilátástalan harccal és küzdelemmel és aztán megbújni asszonyaik mellé, gyógyulásért?

Kate szemében az egész küzdelem nem ért meg egyetlen sebet. Ha az a sorsuk, hát pusztuljon el az embereknek ez az aljas világa minél hamarább! Egy ujjat sem érdemes megmozdítani a megmentésére. Az ember élje ki a maga értékes életét, amelyet úgylis csak egyszer élhet, a többi pedig menjen a pokolba a maga útján!

Már régen meg kellett volna akadályoznia, hogy Ramon ilyen módon tönkretegye magát. Ő miatta lehet akár tízszer is Élő Quetzalcoatl. De minek kitennie magát az emberek ördögi rosszindulatának?!

Pedig biztos, hogy továbbra is csak ezt fogja csinálni. Épp úgy, mint ahogy Joachim is ezt csinálta. Teresa pedig hallgatásával és a végtelen gyöngéd bánásmódjával sokkal jobban meg fogja gyógyítani, mint Kate a maga tiltakozásával és ellenmondásaival.

- Óh, - mondta magában Kate. - Örülök, hogy Cipriano katona és legalább a lelkébe nem kap sebeket!

Ugyanakkor azonban érezte, hogy Ramon nélkül Cipriano csak puszta eszköz és őt magát sem érdekli annyira.

Reggel Teresa egyedül jelent meg a reggelinél. Nyugodtnak látszott és a maga különös, homályos, büszke kis magatartásával elrejtette az érzelmeit.

- Hogy érzi magát Ramon? - érdeklődött Kate.

- Alszik, - mondta Teresa.

- Nagyon helyes. Tegnap este úgy tűnt nekem, hogy a végsőkig le van merülve.

- Igen.

Teresa rápillantott Katere fekete szemével, amelyben bátorság és sok visszafojtott könny ragyogott. Talán ettől volt olyan mély, zárkózott, szép csillogása.

- Nem tudok hinni annak a helyességében, hogy egy férfi így feláldozza magát másokért, - tört ki Kate. - Hiába, nem tudok hinni benne!

Teresa még mindig a szemébe nézett.

- Óh! - mondta. - Nem áldozza fel magát. Úgy érzi, hogy azt kell tennie, amit tesz. Ha pedig ez nála szükségszerű, akkor nekem meg segítenem kell őt benne.

- Akkor azonban ön áldozza fel magát neki és én ennek a helyességében sem tudok hinni, - jegyezte meg Kate.

- Óh, nem! - válaszolta Teresa gyorsan. Halvány pír égett az arcán és fekete szeme felvillant. - Én nem áldozom fel magamat Ramonnak. Ha el tudom őt altatni, amikor az alvást kívánja, az még nem áldozat. Az csak... - Nem fejezte be a mondatot, de szeme fénylett és a tűzrózsa sötétebben égett az arcán.

- Az szerelem, tudom, - szólt közbe Kate. - De az is kimeríti önt.

- Ez nem egyszerűen csak szerelem, - vágott vissza Teresa büszkén. - Én tudnék szeretni több férfit is, nem csak egyet: sok olyan férfi van, akit szeretni lehet. De Ramon!... Az egész lelkem Ramoné. - Könnyek gyűltek a szemébe. - Nem akarok erről beszélni, - mondta felkelve a helyéről. - Önnek azonban nem lett volna szabad ezt a húrt megérinteni bennem és ítélni fölöttem!

Kisietett a szobából és a faképnél hagyta Katet. Kate sóhajtott és arra gondolt, hogy legjobb volna egyenesen hazamennie.

Egy órával később azonban Teresa ismét megjelent és hűvös, lágy, kígyószerű kis kezét rátette Kate karjára.

- Bocsásson meg, ha durva voltam, - mondta.

- Szó sincs róla, - hárította el Kate. - Inkább azt hiszem, én tévedtem.

- Igen, én is azt hiszem, - mondta Teresa. - Ön azt gondolja, hogy ez csak szerelem. Pedig a szerelem ennek az érzésnek csak egy egész kis darabkája.

- És mi a többi?

- Hogy mondjam meg önnek, ha nem tudja?... De hát azt hiszi, hogy Ramon nem több nekem, csak a szeretőm?

- A férje! - mondta Kate.

- Óh! - Teresa kissé türelmetlenül félrekapta a fejét. - Ezek a kis szavak! Ezek a jelentéktelen szavak! Még csak nem is a férjem: az életem!

- Dehát mégis csak jobb az embernek a maga életét élnie!

- Nem! Olyan ez, mint a vetőmag. Nem ér semmit addig, amíg el nem vetik. Óh, én jól tudom ezt. Én is sokáig megtartottam magamnak az életemet. De ha még tovább tartja az ember, akkor elhervad. Aztán megpróbáltam Istennek adni. De neki sem tudtam egészen adni. Aztán azzal fenyegettek, hogy ha férjhez megyek Ramonhoz és részt vállalok ebben a Quetzalcoatl-eretnységben, akkor a lelkem elkárhozik. De valami azt súgta bennem, hogy ez nem igaz. Sőt éreztem, hogy Ramonnak szüksége van az én lelkemre. Óh, senora, - Teresa sápadt arcán futó mosoly villant át, - és Ramonnál elveszítettem a lelkemet. Mit mondhatok még egyebet?

- És mi van az ő lelkével?

- Az hazajár hozzám, - ide!

Azzal ölébe ejtette a kezét.

Kate egy ideig hallgatott.

- És ha megcsalja önt? - kérdezte.

- Óh, senora! - tiltakozott Teresa. - Ramon nem csak a szeretőm. Azonfelül még derék ember is és nem csalja meg a sajátvérét. Meg aztán a lelke az, ami hazajár hozzám. És én az utolsó leheletemig küzdeni fogok, hogy megnyugvást tudjak adni neki, amikor lelkével visszatér hozzám és megnyugvásra van szüksége, - mondta felcsattanva. Majd félig önmagában dünnyögve, hozzátette: - Nem, hálistennek! Nekem nincs saját életem. Hála istennek, oda tudtam adni az életemet egy férfinak, aki több, mint férfi, ahogy azt Quetzalcoatl hívei kifejezik. Most aztán az életem nem is fog elpusztulni bennem, mint egy madár a kalitkájában... Óh, igen, senora! Amikor ő elmegy Sinaloába és a nyugati partvidékre, az én lelkem is vele megy és vele együtt résztvesz mindenben. Sohasem hagyja őt egyedül. Ramon pedig nem felejt el, hogy a lelkem vele van. Ezt biztosan tudom. Nem, senora! Nem kell, hogy lekicsinyeljen, vagy éppen lesajnáljon engem.

- Mégis, - felelte Kate, - mégis úgy tűnik nekem, hogy mind a kettőjüknek sokkal jobb volna, ha ki-ki megőrizné a saját lelkét és azért felelős is lenne.

- Igen, ha ez lehetséges volna! - tiltakozott Teresa. - Az ember épp úgy nem tarthatja meg magában a lelkét anélkül, hogy az el ne pusztulna, mint ahogy nem tarthatja vissza méhének petéit. És épp úgy, mint méhének petéi, a lelke sem ér semmit addig, amíg oda nem adja egy férfinak és az el nem fogadja. Ha azonban egy férfi elfogadta a nő egész lelkét... Óh, ne beszéljenek nekem csalásról! A férfi csak azért csal, mert csak egy *részt* kapott és nem az egészet. Az asszony meg csak azért csal, mert csak egy *részt* fogadtak el belőle és nem az egészet. Ennyi az egész csalás. Én tisztában vagyok ezzel. De, ha valaki odaadja az egész lelkét és el is fogadják az egész lelkét, akkor nem lehet szó csalásról. Én az vagyok, amit Ramonnak jelentek, ő pedig az, amit nekem jelent. Nem törődöm vele, hogy mit csinál. Ha távol van tőlem, azt teszi, amit akar. És mindig is azt teheti, amíg megőrzi azt, ami én vagyok neki.

Katenek sehogysem volt ínyére, hogy leckéket vegyen ettől a kis Teresa gyerektől. Kate világlátott, szép és tapasztalt asszony volt. Ő már megszokta azt, hogy áldozatot hozzon. A nők rendszerint kissé féltek tőle, mert erős és hajlíthatatlan volt a maga módján.

Teresa is félt tőle egy kissé, mint világlátott nőtől. De egyáltalán nem tisztelte túlságosan a benne rejlő női értékeket. Behúzódva a maga kis, heves és öntudatos lelkébe, Teresa úgy nézett Katere, mint egyikére a külső világ azon asszonyainak, akik ragyogó megjelenésükkel bámulatba ejtenek, de magukban nem olyan nagyon biztosak az asszonyiságuk valódi titkában és legbensőbb hatalmában. Kate minden szépsége és hajlíthatatlan női akaratereje csak másodrangú fontosságú volt Teresa szemében, összehasonlítva a maga nyugodt, mély szenvedélyével, amelyet Ramonnal szemben érzett.

Igen, Kate megszokta, hogy lekicsinylően ítélje meg a többi nőt. De a kocka hirtelen megfordult. Most épp úgy, mint ahogy a lelke mélyén tudta, hogy Ramon magasabbrendű férfi Ciprianonál, váratlanul kénytelen volt feltenni magának azt a kérdést, vajjon Teresa nem magasabbrendű nő-e, mint jómaga?

Teresa! Magasabbrendű nő volna, mint Kate? Rettentő csapás! Dehát ez lehetetlen!

Pedig, hát mégis úgy volt. Ramon Teresát akarta feleségül venni s nem Katet. És a Teresával való egybeforrásának lángja egyformán sugárzott feléje Ramon és Teresa szeméből. Ugyanaz a láng, amely Kate szeméből hiányzott.

Kate házassága Ciprianoval megmaradt furcsának és pillanatnyi jelentőségűnek. Valahányszor Cipriano távol volt, Kate ismét visszanyerte régi, saját, egyéni énjét. Csak amikor Cipriano mellette volt, de még ilyenkor is csak néha, nyűgözte le teljesen a vele való közöség.

Amikor Teresa feléje fordult és szemében azzal a bizonyos lánggal, amelybe némi méltatlankodás is vegyült, ránézett - Kate elcsüggedt. Talán életében először csüggedt el és érzett szégyenkezést és megbánást.

Kate tisztában volt vele, hogy Teresa némi nehezteléssel is viseltetik irányában: neheztel arra az idegen, fehér asszonyra, aki oly józanul beszél, mint egy férfi, aki sohasem adja oda az egész lelkét, aki nem is hisz abban, hogy oda kell adni valakinek az egész lelkét. Mintha ezek a szépen öltözött, gyönyörű, amerikai vagy angol, európai nők, ezek mind önmagukban őriznék a lelküket, mint valami erszényben...

Teresának elhatározott szándéka volt, hogy nem engedi továbbra lekicsinylően kezelni magát Katetől. Ezek az idegen nők valamennyien így kezelik a mexikói nőket. Azért, mert ezek az idegen nők a maguk urai! Még Ramonnal szemben is megpróbálnak leereszkedően viselkedni!

De Ramon megadja nekik! Csak rájuk néz és érezteti velük, hogy milyen kicsinyek, milyen semmik, hiába van pénzük és tapasztalatuk és az a büszke öntudatuk, hogy az uralkodó fajhoz tartoznak. Az uralkodó fajhoz! Nahát várjanak csak! Ramon mindennek hadat üzent. Majd kiderül, hogy ki húzza a rövidebbet!

- Ön sem aludt? - kérdezte Teresa Katetől.

- Nem valami kitünően, - felelte Kate.

- Nem, meg is látszik, hogy nem valami jól alhatott. A szeme alatt...

Kate ijedten tapogatta meg a bőrt a szeme alatt.

- Ilyen kinézést kap az ember Mexikóban, - mondta. - Nem könnyű ebben az országban megőrizni az embernek a fiatalságát. De ön kitűnő színben van.

- Igen, én jól érzem magam.

Teresa barna bőre valami új, finom és gyöngéd árnyalatot kapott, amiről azonban nem volt kedve beszélni ezzel az idegen nővel.

- Azt hiszem, most már haza fogok menni innen, miután Ramon, megérkezett, - jelentette ki Kate.

- Óh, de hát miért? Annyira szeretne már elmenni?

- Nem, de azt hiszem, hogy már itt az ideje.

- Akkor én is elkísérem Sayulába. Csónakon megyünk úgy-e?

Kate összecsomagolta kis cók-mókját. Tényleg rosszul aludt. Az éjszaka sötét volt, koromsötét és valami borzalom lappangott a mélyén. Épp úgy, mint akkor, amikor a banditák megtámadták Ramont. Szinte testi szemeivel látta még most is a szúrást a hátán. És a zuhogó eső félelmet keltő és borzalmas dobolása órákig nem engedte elaludni.

Lelke mélyén érezte Teresa megvetését az ő feleség-voltával szemben.

- Én is voltam férjnél, - mondta Kate. - Még pedig igazán kivételes ember volt a férjem, akit szerettem.

- Óh, igen, - ismerte el Teresa. - De meghalt.

- Ő maga akart meghalni.

- Persze. Ő maga akart meghalni...

- Én igazán mindent elkövettem, hogy ne engedjem őt tönkretenni magát.

- Persze. Hogy ne engedje...

- De hát mit tehettem volna még? - csattant fel Kate haragosan.

- Ha ön nekiadta volna az egész életét, akkor nem akart volna meghalni!

- Én igenis nekiadtam az életemet. Szerettem... Óh, annyira, hogy ön azt sohasem fogja megérteni. Dehát ő nem akarta egyszersmind a lelkemet is. Ő maga is helyesnek tartotta azt, hogy megőrizzem a magam külön lelkét.

- Óh, igen. Azok a férfiak, akik *csak* férfiak, azok ilyenek. De ha a férfi melegérszű és derék, akkor elvárja az asszonyától, hogy az nekiadja a lelkét. Ő aztán ezt a lelket a maga ágyékában őrzi úgy, hogy ezáltal több lesz pusztá férfinél, egyéni férfinél. Óh, én értem ezt! Én tudom, hol van az én lelkem. Az én lelkem Ramon ágyékában van, mint ahogy az övé is az én asszonyi méhében. Ő férfi: a vér oszlopa. Én pedig nő vagyok: a vér völgye. Nem mondhatok ellent neki. Hogyan is tehetném? Az én lelkem *benne* van és nekem eszembe sem jutna ellentmondani neki, ha egész erejével olyasvalami szolgálatába szegődik, aminek a helyességét felismerte. Ő nem fog meghalni és őt nem fogják megölni. Nem! A világ szívéből és énbőlöm áramlik beléje az erő. Ezt azért mondom, mert ön megmentette az életét és ennél fogva mi valamennyien egyek vagyunk ugyanabban a dologban, ön, meg én, meg ő, meg Cipriano is. De nem szabad tévesen megítélnie engem. Az asszonyoknak az a másik mód-szere, hogy megőrzik a lelküket a maguk számára... Óh, hát mi más az, mint unalom!

- És a férfiak?

- Óh, azok a férfiak, akiknek a lelke derék és meleg, milyen jólesnek azok a nőknek, Caterina!

Kate lehajtotta a fejét. Harag és dac gyülemlett benne, hogy így leszállították a piedesztáljáról. - Morális rabszolganő! - szidta magában Teresát. Ez a régi nyomorúságos trükkjük az asszonyoknak, hogy csak a férfiért élnek. Csak azért élnek, hogy lelküket átengedjék a férfinak, a férfi értékes testének. Azért élnek, hogy drága magjukat méhükben hordják! Ettől függetlenül azonban, önmagukban semmik!

Kate igyekezett szítani magában ezt a felháborodást. De nem sikerült neki teljesen. A lelke legmélyén azért titkon és haraggal irigyelte Teresától lángoló és bizonyosságot lövellő fekete szemét. Irigyelte tőle azokat a finoman kígyózó ujjakat. És mindenekfölött irigyelte tőle azt a tudatot, hogy egy élő embert fogad állandóan a méhében. Irigyelte azt a titkos, fékezhetetlenül vad női büszkeséget, amely ebből a tudatból eredt.

Az eső utáni meleg délelőttben szinte harsogva brekegtek a békák. A tó túlsó oldalán kékes-feketén ragyogtak a hegyek és kis, fehérgyapjas felhőfoslányok uszkáltak alacsonyan a fák között. Végig a hegytetőkön, összeolvadva az ég vonalával, felhők húzódtak. A pusztá, halvány vizen egy vitorla dagadt a szélről.

- Ez olyan, mint Európában... Olyasfajta, mint Tirolban, - jegyezte meg Kate elgondolkozva.

- Nagyon szereti Európát? - kérdezte Teresa.

- Igen, úgy érzem, hogy szeretem.

- És vissza kell mennie?

- Azt hiszem, igen. Még pedig hamarosan. Az anyámhoz és a gyerekeimhez.

- Nagyon vágyakoznak már ön után?

- Igen! - felelte Kate, kissé habozva. Aztán hozzátette: - Valójában talán nem is túlságosan. De én szeretném látni őket.

- Miért? Úgy értem, - tette hozzá Teresa - hogy nagyon vágyakozik utánuk?

- Néha, - mondta Kate csendesen és könnyek szaladtak a szemébe.

A bárka csendben haladt tovább odalenn a vizen.

- És Cipriano? - kérdezte Teresa félénken.

- Óh! - felelte röviden Kate. - Ő annyira idegen számomra!

Teresa néhány percig hallgatott.

- Azt hiszem, egy férfi mindig idegen egy nő számára, - szólalt meg aztán. - Ennek már így kell lennie.

- Önnek azonban nincsen gyereke, - érvelt Kate.

- De Ramonnak van. És ő azt mondja: „Én kiterjesztem szellememet a vizek fölé. Ezek a gyermekek az én gyerekeim is. És ha sok nap múlva visszatérnek hozzám, örvendezni fogok nekik.” Ön nem ugyanígy van vele?

- Nem egészen, - felelte Kate. - Én nő vagyok és nem férfi.

- Én, ha nekem lesz gyerekem, - mondta Teresa - én is majd igyekszem kiterjeszteni szellememet a vizek fölé, hogy gyermekeim visszatáljanak hozzám. Remélem, hogy nem csak a magam számára akarom majd kihalászni őket az életből, szinte egy hálóval. De nagyon félek a szeretettől. Az annyira személyes valami. Minden madár repüljön a maga szárnyán és minden hal usszon a maga útján. A holnap több, mint a szeretet. És én hű akarok maradni a holnaphoz.

XXVI. FEJEZET.

Kate férjhezmegy.

Kate örült, hogy hazamehet és többé-kevésbé magára maradhat. Érezte, hogy valami nagy változás megy végbe benne, de azt is érezte, hogy ha ez a változás túlérős lenne, belehalna. Valaminek a vége és valaminek a kezdete alakult ki a lelke legmélyén: lelkében és testében egyaránt. Ezek a férfiak, Ramon és Cipriano idézték elő benne ezt a változást. Meg Mexikó. Úgy látszik, elérkezett az idő! Mégis azt érezte, hogy ha túlgyorsan, vagy túlérőszakosan következik be, aminek be kell következnie, - abba belepusztulna. Ezért volt az, hogy időről-időre visszahúzódott minden érintkezéstől és igyekezett egyedül maradni.

Óraszámra magánosan üldögélt a parton, egy zöldelő fűzfa alatt, amely halványzöld lombjának függönyével ereszkedett a fővény fölé. A tó vize magasabban és megdagadva csapkodta a partot, hangja halkabb volt, de a rendesnél még titokzatosabb. Érezni lehetett a víz szélén hervadó vízi jácintok illatát. Mintha minden távolság még jobban kiszélesült volna. A közeli kúpalakú dombokon zöldelő bokrok sorakoztak, mint valami japán fametszeten. A falu irányában tömör kerekű ökrösszekerek közeledtek, erősen megrakodva cukornáddal. A szekeket nyolc szélesfejű és himbálódzó szarvú ökör húzta. Előttük egy peon haladt, a vezető botot az iga keresztfáján tartva. Hatalmas és tömör jelenség volt ez az ökrössfogat és mégis elegendő volt hozzá ilyen könnyű felügyelet.

Itt Mexikóban valami különös érzéssel rémlett fel benne a régi történelem előtti emberiség, az elmúlt idők, talán még a jégkorszak előtti korok sötétszemű emberisége. Amikor a világ még hidegebb volt, a tengerek üresebbek és a föld felszínének egész képe más, mint a mostani. Amikor a világ vizei elképesztő jégtömbökbe álltak össze a magasban fekvő helyeken és messze, fenn, a sarkok felé. Amikor az óceánokban nagy szárazföldek terültek el, mint Atlantis és az azóta eltűnt polinéziai kontinens - úgy, hogy a tengerek csak nagy tavak voltak és ennek a világnak gyöngé, sötétszemű emberei bejárhatták az egész földgolyóbist. Akkor valami titokzatos, forróvérű, lágyjárású emberiség élt itt a maga különös civilizációjában.

A jéghegyek azután elolvadtak és az embereket felszorították a magasabban fekvő helyekre, mint amilyen Mexikó fensíkja is és ezzel egymástól elvágott népekre szaggatták őket.

Amerikában néha oly erősen érzett ennek az ősi, vízözön előtti világnak a szelleme, hogy szinte kitörölte Kate tudatából a történelmi emberiség keletkezésének idejét és ilyenkor lélekben a tudat régebbi fokozatai, az ősi, sötét akarát, a halállal szemben tanúsított közöm-bösség, az ösztönös, sötét, nem agyi, hanem idegi tudat felé közeledett. Annak a kornak a tudata felé, amikor az ember értelme és ereje szívében és hátgerincében székelt és ezen keresztül állott fenn valami különös, homályos érintkezési mód ember és ember, ember és állat között.

A mexikóiak még mindig megmaradtak ilyennek. És így, ami Amerikában ősi, az még mindig ahhoz a vízözön előtti világhoz tartozik, mielőtt még a mi mentális-spirituális világunk kialakult. Ezért van az, hogy a fehér emberek mentális-spirituális élete Amerikában oly gyorsan virágzik ki, mint valami szűz talajba hintett vetés. Lehet, hogy éppen olyan gyorsan el is fog hervadni és valami nagy pusztulás jön utána. De a nagy pusztulás után is megmarad az élő eredmény, az új csíra, az emberi élet új koncepciója, amely az ősi véren és ösztönön alapuló tudatnak a fehér ember mai mentális-spirituális tudatával való keveredéséből ered. Mind a két jelenség egy új jelenséggé olvad össze.

Kate sokkal mélyebben ír volt, mint bármi más és az ősi, kelta és ibér népek szinte halálos miszticizmusa a lelke mélyén vert gyökeret. Ez benne volt, mint emlékmáradvány, mint

valami, ami túlélte a vízözön előtti világot és elpusztíthatatlannak bizonyult. Ez a világkép régibb és örökre hatalmasabb volt, mint a mi szépen elrendezett világunk.

Többé-kevésbé tisztában volt azzal, hogy Ramon e két világ kiegyenlítődését igyekszik létrehozni. Tudta, hogy Cipriano is ezért jelentősebb az ő számára, mint egész multja, férjei és gyermekei voltak. A régi, özönvízelőtti, ősi férfihez való közeledést jelentette. És ez volt az, amitől vére egész idő alatt öntudatlanul is erősebben lüktetett.

Írország sem akarta és nem tudta elfelejteni azt a másik, régi, homályos, misztikus életet. A *Tuatha De Danaan* elmerülhetett a nyugati tengerben. De ők még mindig az élő vér uralma alatt állanak, amelyet sohasem lehet végleg elnémitani. Most előre kell haladniuk egy új kapcsolat felé. A tudományos, rendezett Európának új frigyre kell lépnie a régi óriásokkal.

Kate mégis úgy érezte, hogy ennek az átalakulásnak nem szabad túlgyorsan és túl váratlanul végbemenni benne, mert különben letöri őt és belepusztul. A régi szellemben borzalmak rejtőznek. Az ősi Mexikó nehéz, földhöztapadó szelleme oly borzalmas lehetett számára, hogy könnyen megronthatta. A lassú, csökönyös, hajlíthatatlan, pusztá, minden remény és *elan* nélküli lét, ami meg van az ősi amerikaiban - néha csaknem megőrijtette. A konok akarat, amely makacsul ragaszkodik a súlyos, sötét századokhoz, az egyéni létet csak jelentéktelen csekélységnek tartja. Démoni, nem is egészen emberi konokság. Kiszámíthatatlanul s félelmetesen felbukkanó váratlan vadság és gyilkolási vágy.

Emberék, akik valójukban sohasem változnak. Emberek, akik nem ragaszkodnak az élethez, az élő jelenhez, csak valami multban gyökerező sötét szükségszerűséghez. Az élő jelen hirtelen összeomlik ezeknek a férfiaknak és nőknek a lelkében és helyében félelmetesen tör elő a régi, fekete, vulkánikus láva, a lávaköszörű közöny kíséretében.

A remény! A remény! Lehetséges lesz-e valaha életre kelteni a reményt ezekben a sötét lelkekben és létrehozni az egyesülést, ami az egyetlen lehetséges lépés az emberiség új világa felé?

Közben azonban valami különös, szinte kínzó émelygés lepte meg Katet és úgy érezte, hogy el kell mennie innen - önvédelemből! Még a saját személyzetéből is kiérezte azt a furcsa, hullószerű makacsságot. *A vég egyugyanazon vér. Valamennyiünkben ugyanegy vér folyik.* Volt ebben valami ősi és törzsi érzés, ami a fehér egyéniség számára rosszabb volt, mint a halál. Ezeknek az embereknek a sötét szeméből és erős gerincéből egész idő alatt ez a homályos meggyőződés sugárzott: *A vér egyugyanazon vér.* Volt ebben valami különös, lenyűgöző, csökönyös ebben a ragaszkodásban az azonos-vérűséghez.

Kate büszke, régi családból származott. Belenevelték az örökletes arisztokrácia született felsőbbrendűségének angol-germán ideálját. A vére más, mint a közönséges vér, egész más és finomabb folyadék.

De Mexikóban semmi sem maradt ebből. *Criada*-ja, Juana, az *aquador*, aki a vizet hordta, a kormányos, akivel a taven evezett, ezek mind ugyanazzal a tekintettel a szemükben néztek rá: *A vér egyugyanazon vér. A vérben te meg én egyformák vagyunk.* Ezt látta a szemükben, ezt hallotta a hangjukból és ezt sugározta alázatosságuk és bosszantásuk. Néha fizikai rossz érzést okozott neki ez a tolakodó vérközösség.

Néha, amikor igyekezett hangsúlyozni magában büszke, régi meggyőződését: *Az én vérem az enyém! Noli me tangere!* - ilyenkor meglátta a félelmetes ősrégi gyűlölséget tekintetükben, azt a gyűlölséget, amely kegyetlenségekre és borzalmas kínzásokra ösztönzi őket.

Hajlandók alávetni magukat szellemének, tudásának, értelmének. Mindezért cserébe valami zúgolódó alázatosságot adnak. Hiszen az uralkodó, az okos fajhoz tartozik. De megkövetelik, hogy belenyugodjon az ősi meggyőződésbe: *A vér egyugyanazon vér. Valamennyien egy*

vérből vagyunk. Ez az a meggyőződés, amely elsöpri az individualizmust, belesűlyeszi és belefojtja az élő vér feneketlen tengerébe és közvetlen kapcsolatba hozza ezekkel a férfiakkal és nőkkel.

Ennek alá kell vetnie magát, mert különben továbbfolytatják csökönyös, lassú bosszúművet.

De nem tud egyik napról a másikra hozzáidomulni. Ennek lassú, organikus folyamatnak kell lennie. Mert minden, ami váratlan, vagy erőszakos volna, az tönkretenné őt.

Most értette meg Ramon kijelentését: *A férfi a vér oszlopa, a nő a vér völgye.* Ez nem volt más, mint az emberiség ősi egysége, a szellem egységének két különböző oldala.

Kate azonban a vérét mindig mint tökéletesen saját, egyéni tulajdonát tekintette. A szellemét meg tudta osztani, szelleme útján tudott érintkezni másokkal. De a vére szorosan az egyéniségéhez kapcsolódott.

Most azután szembekerült ezzel a másik nagy kijelentéssel: *A vér egyugyanazon vér.* Ez pedig individuális énjének képletes és maradéktalan halálát jelentette.

Most megértette, hogy Ramon és Cipriano miért jártak fehér ruhákban és szandálokban, miért mezitelenek, vagy félmeztelenek, mint élő istenek. Részükről ez volt a belenyugvás ebbe az ősi kijelentésbe. Felújítása volt az emberi vérközösség ősi félelmetes kötelékének, ami a véráldozatot az élet hatalmas tényezőjévé tette. Az egyén visszaadja vérét a nagy vérközösségnek, az istennek, a nemzetnek, a törzsnek.

Most értette meg azt a különös összhangot, amelyet mindig tapasztalt Ramon és emberei, Cipriano és emberei között. Ez nem volt más, mint a vér-azonosság halk és mély átérzése. Néha valóságos rosszulletet váltott ki belőle. Máskor meg lázadozott ellene. De mégis olyan erőnek bizonyult ez, ami ellen semmit sem tehetett.

Ramon, noha maga is vallotta ezt a vér-azonosságot, ugyanakkor azonban igényt tartott bizonyos felsőbbrendűsége, sőt isteni jellegre. Ember volt, mint ahogy peonjai legalacsonyabbika is ember volt. Ugyanakkor azonban, noha ugyanabból a vérforrásból, az emberiségnek ugyanabból a gyökeréből származott és épp úgy, mint ők, ő is lüktető vérű ember volt - mégis több volt ennél. Nem a vérben és nem a szellemben volt egyéniségének, felsőbbrendűségének, isteni mivoltának gyökere. Hanem a benne világító csillagban, ebben a megmagyarázhatatlan csillagban, amely a tenger sötétségéből emelkedik ki és ott ragyog a vizek árja és a mérhetetlen égbolt között. A titokzatos csillagban, amely egyesíti a mindent átölelő közös vért a szellem mindent átölelő közös lehelletével és a kettő között ragyog.

Nem a fehér ló lovasa: nem is a vörös ló lovasa. Minden lovason és lovon túl ragyog a csillag megmagyarázhatatlan misztériuma, a csillagé, ahonnan nem jön és ahová nem is érkezik lovas. Ez a csillag a legmélyebb kulcsa az embernek és ez kormányozza egyfelől a vér, másfelől a szellem megnyilvánulásait.

Ezért azután az egyetlen dolog, ami fölötte áll minden emberi erőnek, de ugyanakkor maga is erő, ami messze túlhalad minden tudást, ami, mint különös csillag ragyog az ég és a föld között: az ember isteni volta.

Vannak azonban emberek, akikben nincsen semmi isteni. Ezeknek csak képességeik vannak. Ezek csak rabszolgák, vagy megérdemelnék, hogy rabszolgák legyenek.

De igen sok emberben megvolt az istenség szikrája, csak eloltotta magában, elfűjták az erőszak szelei, vagy kiszívták belőle a gépek.

Amikor a szellem és a vér egymás ellen támadnak az emberben, a végső halált hozva magukkal - a legtöbb csillag kialszik.

Csak az az ember, akiben a magasabbrendű csillag, a magasabbrendű istenség lakozik, csak az tudja ismét összeegyeztetni az ellentéteket egy új harmóniában.

És Ramon ilyen volt. Ez volt az ő nagy erőfeszítése: hogy a hatalmas ellentéteket ismét együttműködéssé és összhanggá egyeztesse össze. Ez az isten-erő az emberben. Erről az erőről lehet felismerni az emberben az Istent - és semmi másról!

Ramon férfi volt, mint ahogy peonjai legalantasabbika is férfi volt, dobogó szívvel és titkos ágyékkal és ajkakkal, amelyek a férfiasságnak egyugyanazon titkát rejtik maguk mögé. Emberi volt, mint ahogy Kate is emberi volt, a szellemnek ugyanazzal a vágyakozásával, ugyanazzal a tiszta tudásával és közlésével, az értelemnek ugyanazzal a nagyságával.

De azért *csak benne* volt meg a csillagnak az az ereje, hogy egyesítse a két nagy emberi impulzust, hogy ő legyen a madár a nyers erő szárnyai között, amelyhez az ember hozzátartozik és amelyben az ember egész léte gyökerezik. Az Esthajnalcsillag, a hajnal lehellete és az éjszaka mélysége között.

Embermek megpróbálták meggyilkolni őt késekkel. Carlota meg akarta gyilkolni szellemével. Mind a két fél külön-külön gyilkosságot akart elkövetni rajta.

Ő azonban mégis megmaradt. Ő volt az élő Quetzalcoatl és a csillag kis szikraszíporkái felgyulladtak férfaiában és nőiben.

Ő volt a csillag az erő két szárnya között: ő volt az *egyetlen*, akiben megvolt az ember istensége és legmagasabbrendű férfiassága...

Kate üzenetet kapott Ciprianótól, amelyben a férfi jelezte, hogy kiköltözik a Villa Aragonba. Az Aragon-villa egyike volt a legszebb házaknak a tó mentén. Kicsiny, de szép telken feküdt, pálmafa csoportok és sűrű jázminbokrok között. Kertje mindig zöld volt az állandó öntözéstől. A ház úgy épült, mint valami kis kastély, ami kissé furcsának hatott, de mély tágas verandái, - amelyek a lankásra és a fával benőtt kertre néztek a tó fölött - szép látványt nyújtottak.

Cipriano igen jókedvűen érkezett meg. Fekete szeméből gyermekes tekintet mosolygott. Azt akarta, hogy Kate legyen a felesége a rendes mexikói polgári házasság útján is és költözzön hozzá az Aragon-villába. Az asszony azonban habozott. Tudta, hogy igen hamarosan vissza kell térnie Európába, Angliába és Írországba. Parancsoló szükség kívánta ezt. Az a fenyegető és belső émelygést okozó félelme Mexikótól olyan érzés volt, ami túlhaladta erejét. Érezte, hogy nem bírja elviselni, hacsak nem kapcsolja ki magát belőle egy időre.

Ezt meg is mondta Ciprianonak. És a férfi arca megnyúlt.

- Nem sokat számít, hogy férjhez megyek-e, vagy sem, mielőtt elutazom, - mondta az asszony. - De hamarosan el kell utaznom... igen, hamarosan.

- Milyen hamarosan?

- Január táján.

A férfi arca ismét felderült.

- Hát akkor házasodjunk össze, mielőtt elmegy, - mondta. - A jövő héten.

Az asszony valami furcsa közömbösséggel beleegyezett, Cipriano pedig, akinek szeméből megint a kisfiús jókedv világított, sietve nekilátott, hogy megtegye a szükséges törvényes előkészületeket.

Kate nem sokat törődött vele, hogy férjhez megy-e hozzá, vagy sem. Bizonyos lényeges értelemben ő már úgyis felesége volt Ciprianonak. A férfi úgyis elsősorban és mindenekelőtt katona, aki sietve bukkan fel és sietve megy el. Így is, úgy is elég sokat lesz egyedül.

Hozzá magához, aki férfi és katona is egyben, könnyen hozzámehet. Csak a félelmetes Mexikó volt az, ami őt valami végzet előérzetével megborzasztotta.

A Quetzalcoatl-mozgalom országsszerte elterjedt, a dolgok azonban komoly fordulatot vettek. A hercegérsek a mozgalom ellen nyilatkozott, Ramont, Ciprianot és követőiket kiátkozták az egyházból. Később pedig gyilkos merényletet kíséreltek meg Montes ellen is.

Quetzalcoatl hívei a fővárosban San Juan Bautisto templomát, amelyet a köznép a „Fekete Megváltó” templomának nevezett, megtették Quetzalcoatl székesegyházává. A hercegérsek, aki kolerikus ember volt, felbízta vakbuzgó híveit, hogy vonuljanak fel körmenetben ehhez a San Juan-templomhoz, amelynek most *Quetzalcoatl Háza* volt a neve, foglalják el és adják vissza ismét a katolikus egyháznak. A kormány, amely tudta, hogy előbb vagy utóbb úgyis kenyértörésre kerül a sor, elfogatta a hercegérseket, a felvonulást pedig némi vérontás árán szétkergette.

Ezzel megkezdődött a harc. „Cortes Lovagjai” előszedték hírhedt fegyverkészletüket, amely azonban végeredményben nem bizonyult nagyon jelentősnek és a klerikális érzelmű tömeg egy fanatikus pap vezérlete alatt benyomult a Zocalo-városrészbe. Montes ágyukat szegezett velük szembe. Minden jel a vallásháború kitörésére mutatott. Az uccákon egyre-másra tünedeztek fel Quetzalcoatl embereinek fehér-kék serapei és tömegestül lehetett látni Huitzilopochtli skarlátvörös és fekete serapes katonáit, akik a tom-tomok ütemére meneteltek és magasra emelték a tollakból készült, különös, kerek Quetzalcoatl-zászlókat és Huitzilopochtli magasra emelkedő skarlátvörös színű jelvényeit: hosszú póznákat, tetejükön fekete-végű lágy vörös tollbokkrétával. A templomokban a papok még mindig tüzelték az orthodox híveket a szent háborúra. Az utcákon viszont Quetzalcoatlhoz pártolt papok lelkesítették a tömeget.

Zürzavaros helyzet volt. Zacatecasban Narciso Beltran tábornok zászlót bontott Montes ellen és az egyház mellett. De Cipriano gyorsan és csírájában elfojtotta a zendülést Huitzilopochtli katonáival. Beltrant elfogták és agyonlőtték, hadserege pedig szétszóródott.

Montes ekkor törvénytelennek nyilvánította a régi Egyházat Mexikóban és életbeléptetett egy törvényt, amellyel a Quetzalcoatl-vallást tette a köztársaság nemzeti hitvallásává. Valamennyi templomot bezárták. A papokat kényszerítették, hogy tegyék le a hűségesküt a köztársaságnak, aki pedig ezt megtagadta, azt száműzték. Huitzilopochtli seregei és Quetzalcoatl fehér-kék serapes emberei elárastották az ország valamennyi városát és falvát. Ramon szünet nélkül dolgozott. Cipriano váratlanul bukkant fel, egészen kiszámíthatatlan helyeken. A legelégedetlenekebb államokat, Vera Crúzt, Tamaulipast, Yucatant valóságos vallásos rajongásba hozta. Furcsa keresztelők mentek végbe a tengeren és mindenfelé a partok mentén Huitzilopochtli skarlátvörös és fekete tornyai emelkedtek.

Az egész országot izgalomba hozta ez az új állapot, ezeknek az új energiáknak a felszabadulása. De mindebben volt valami erőszakos vonás és megborzongató érzés.

A hercegérseket deportálták és nem lehetett többé papot látni az uccán. Mindenfelé csak Quetzalcoatl kék és földszínű serapes emberei és Huitzilopochtli skarlátvörös és fekete egyenruhás katonái tünedeztek fel a nép között. Általános volt a felszabadulás, szinte a korlátlan féktelenség érzése.

Ez volt az oka annak, hogy Cipriano olyan csillogó fekete, kisfiús szemekkel tért vissza Katehez. Valami furcsa diadalmas hangulat ömlött el rajta. Kate nem tudott szabadulni meg-

döbbenésétől és valahogy furcsán üresnek érezte magát. Hiába minden, ez az új és ragyogó győzelem, és ez az új alakulás képe a föld színén, ez sem segíthetett rajta. Még mindig nagyon összeforrott Európa régi világával és nem tudott ilyen gyorsan átnyergelni. De úgy érezte, hogy ha visszatérhetne Irországba és testét-lelkét pihentethetné egy ideig, akkor vissza tudna térni és ki tudná venni részét a dolgokból.

Mert nemcsak a gondolkodása, hanem maga a teste, maga a vérenek az összetétele is megváltozott. Szinte érezte azt a szörnyű hullámozó tusakodást a vérében, ami magát a lényét valami más lénnyé változtatja.

Márpedig, ha ez túlgyorsan megy végbe, bele fog pusztulni!

Így aztán törvényesen házasságot kötött Ciprianoval és beköltözött egy hónapra az Aragon-villába. Úgy tervezte, hogy a hónap elteltével egyedül hazatér Irországba. Ebbe a tervbe a férfi is beleegyezett.

Furcsa érzés volt Cipriano feleségének lenni. A férfi mellett nyugalmassá és révedezővé vált az élete, mintha teljesen elmerült volna a lét felszíne alá.

Valami különös, súlyos, szinte kézzelfogható passzivitás volt ez. Életében először érzett tökéletes nyugalmat maga körül. A beszéd, a gondolat, mindez triviálissá és fölöslegessé vált számára: mintha csak céltalan tájtékok volnának az élet felszínén, jelentőség nélküliek azoknak a számára, akik a mozdulatlan mélységben élnek.

Lelkében csendes és büszke maradt. És minden jó lett volna, csak testileg ne érezte volna a változás elviselhetetlen, émelygő érzését. Szinte végleges pihenőre tért a nagy, kitért karú világegyetem kebelén. A világegyetem új és mérhetetlen térként tárult fel előtte és ő belehanyatlott a tiszta pihenés mélységes ágyába. Csaknem ugyanazt a biztonságot érezte már, mint Teresa.

De a vérében végbemenő változás mégis borzalmas érzés volt számára.

Cipriano a maga furcsa indián módján boldog volt. Szeme sugározta azt a kisfiús, fekete, csillogó tekintetet, amely elbódulva nézi az élet új, különös, szinte érthetetlen csodáit. Nem nézett nagyon határozottan Katera, sőt nem is vett nagyon határozottan tudomást róla. Nem is szeretett komolyan elbeszélgetni vele. Amikor az asszony komolyra fordította a szót, a férfi csak egy óvatos, sötét pillantást vetett feléje és azzal elment.

Cipriano észrevett nála olyan dolgokat, amikről magának az asszonynak alig volt egyáltalán tudata. Különösen a beszédének valami furcsa ingerlékenységében. És ezt mindig igyekezett elkerülni. Bármily különösnek látszik, Cipriano tudatossá tette benne a súrlódások és ingerlékenységek iránti régi előszeretetét. Az asszony most megértette, hogy valamennyi régi szerelme csak ingerültségen alapult, amit a surlódó vonzódás szikrái lobbantottak lángra benne.

Cipriano különösképpen, azáltal, hogy mindennek a megtárgyalását elkerülte, ezeket a dolgokat valami távoli színben tüntette fel. Vágyódó női akarata és vágya leülepedett és eltűnt. A helyén csak valami szelíd, de hatalmas erő maradt, amely olyan volt, mint a meleg források vize, amely hangtalanul, lágyan, de mégis erőteljesen szökken a magasba.

Kate szinte csodálkozva érezte, hogyan hal meg benne a habokból kikelt Aphrodite: a vágyódó, ingerlékeny, extatikus Aphrodite. Cipriano valami homályos ösztönnel mindezt távolivá tudta tenni számára. Amikor szerelmük kapcsán néha mégis felbukkant benne ez a vágyakozó, vibráló női extázis, amely telítve van a delirium szikráival - a férfi mindannyiszor visszahúzódott tőle. Különösen abban a tekintetben, amit az asszony „elégtétel”-nek hívott magában. Joachimot azért szerette, mert újra meg újra megkapta tőle ezt a szinte őrzítő „elégtétel”-t, amelynek szikráitól sokszor hangosan fel kellett sikoltania.

Cipriano azonban nem volt hajlandó erre. Valami homályos, de határozott ösztönrel elhúzódtól Katetől, amint az asszonyban feltámadt a vágy az „elégtétel” fehérén izzó extázisa, a habokból kiemelkedő Aphrodite halálos vajúdása után. Az asszony tisztán láthatta rajta, hogy Cipriano ezt visszataszítónak találja. Pedig nem szólt semmit, csak sötéten és kérlelhetetlenül elhúzódtól tőle.

És az asszony, ahogy ágyában feküdt, ráeszmélt ennek az egésznek értéktelenségére és különös idegenségére. Mintha kívülről és nem belülről támadt volna fel benne. Amikor átjutott az elégedetlenség első pillanatán, amikor Cipriano ezt a fajta „elégtétel”-t megtagadta tőle, akkor ráébredt annak a tudatára, hogy hiszen ezt ő maga sem akarja valójában és hogy ez csakugyan undorító még a saját maga szemében is.

Cipriano pedig a maga sötét, forró csendjével fel tudta kelteni benne ismét azt az új, lágy, súlyos, forró áramlatot, amikor az asszony olyan volt, mint egy nesztelenül feltörő szökőkút, amely rettentő feszítőerővel tör elő a vulkanikus mélységekből. Ilyenkor az asszony szeliden és forrón tárult eléje és szinte áradt belőle ez a hangtalan, lágy erő. Ilyenkor nem volt szó többé tudatos „elégtétel”-ről. Ami történt, az homályos és elmondhatatlan. De egész más, mint a habokból kiemelkedő Aphrodite kovakő-surlódása, mint az az ingerültség, amely szikrázva tör elő a foszforeszkáló extázisból egészen az utolsó vad szikráig, amely egy önkéntelen kiáltásban, a halálhörgéshez hasonló végső szerelmi sikolyban múlik ki. Az asszony ismerte ezt a kiáltást, hiszen végigélte, egészen végig, Joachim mellett. Most ezt elvették tőle. Ciprianoval való viszonya különösképpen valahogy túl volt a tudatán: oly mélyen és forrón áramlott, mintha valami földalatti érzés lett volna. Meg kellett hajolnia előtte. Nem kapaszkodott többé a fehérén izzó extázis végső szikrájába, ami végül már csak üres tudattá vált.

És mint a szerelemben, ugyanúgy volt vele más téren is. Nem ismerte. Valahányszor igyekezett megismerni, valami erőtlenség fogta el és fel kellett hagynia a kísérlettel. Abba kellett hagynia. Hagyni kellett Ciprianot, a maga sötét, forró és erőteljes egyéniségével, mint olyasvalamit, ami *van*, csak nem lehet tudni, hogy micsoda. Mindig csak ez maradt a számára: valami titokzatos jelenség. Valami idegen.

Alig akadt beszélőnivalója vele. Nem is volt személyes intimitás köztük. A férfi úgy terjesztette ki maga köré magányosságát, mint egy köpenyt, viszont az asszonyt is zavartalanul meghagyta a maga magányosságában. Idegen volt az asszonynak és az asszony is neki. Ő azonban csak tudomásul vette ezt a tényt, mintha semmi más helyzet nem volna lehetséges. Kate néha furcsának érezte. Benne volt valami vágy az intimitásra, sőt néha egyenesen követelte is az intimitást.

Most azonban végül is elfogadta őt véglegesen és örökre, mint egy idegent, akivel együtt él. Tulajdonképpen a férfi személyentúli jelenléte volt az, ami jelentett valamit számára. Benne élt a férfi légkörében és tudta, hogy a férfi is benne él az ő légkörében, anélkül, hogy valamit is mondanának egymásnak, anélkül, hogy bármilyen személyes vagy szellemi intimitás keletkeznék közöttük. A vér gondolatoktól mentes egyesülése volt ez.

Ennélfogva nem sokat számított, ha a férfi esetleg távol volt otthonról. Mert ilyenkor is megmaradt az az érzése, hogy Cipriano a valódi énjét otthon hagyta nála, épp úgy, mint ahogy az ő valódi énjét elvitte magával. És valahogy különösképpen már emóciókra sem volt szüksége.

Ciprianonak egy reggel korán kellett elindulnia Mexico Citybe. Gyönyörű, tiszta ragyogással érkezett meg a hajnal. A nap még nem jött fel a tó fölé, csak a Tuliapan mögötti hegyeket aranyozta be, amelyek mágikus élességgel ragyogtak fel, mintha valami varázslatos fény világítaná meg belülről őket. A hegyoldalak zöldelő lejtői mintha a tenyerén lettek volna. Két

röpködő fehér sirály belekerült a fény sávjába és szikrázva csillant fel benne. A lágyvizű, nesztelen, megdagadt tó azonban még homályos volt és éjszakába merült.

Az asszonynak eszébe jutott a tenger. A Csendes Óceán nincs nagyon messze innen! Eszébe jutott a tenger, amely egy időre, mintha teljesen kiröppent volna a tudatából. De most mégis érezte, hogy mennyire kívánja a lehelletét.

Cipriano lement megfürödni. Láta, ahogy végigmegy a kövezeten a négyszögletes medence felé, amely az ő külön kis kikötőjük volt. Ledobta magáról leplét és sziluettje sötéten emelkedett ki a halvány és homályos víz háttéréből. Milyen barna volt! Barna, mint egy maláj. Furcsa, hogy a teste is barna, csaknem annyira, mint az arca. És a teste, széles mellével és a régi görög pénzek férfiainak gyönyörű izmával milyen különös, szinte ősi tökéletességűnek hatott!

Lelépett a kőmedence széléről és belegázolt a homályos, lágy, zavaros vízbe. Ugyanebben a pillanatban a napfény átsiklott a hegy ormán és arannyal vont be a tó felszínét. Cipriano vörösen lángolt fel, mint a tűz. A napsugár nem volt vörös, mert a nap még túl messze állott ehhez. Inkább csak aranyos árnyalatú volt a hajnaltól. És mégis, amikor végigsiklott a tó tük-rén és előzönlötte Cipriano testét, a férfi oly vörösen lobogott benne, mint valami élő szikrázó parázs.

A Reggel Fia! A vér oszlopa! A vörösbőrű indián! Csodálkozva bámult a férfire, aki izzó vörösen, de mitsem tudva erről a ragyogásról, lassan haladt beljebb a tóba. Olyan volt, mintha egész teste tüzet fogott volna!

A Reggel Fiai! Igyekezett ismét elhessegetni magától tudatát és megmaradni a közösségnek ennél az érzésénél.

Faji vonás is volt ez a férfiben. Az asszony már régebben megfigyelte, hogy a bennszülöttek milyen tiszta vörös fényt tükröznek, amikor a hajnali vagy esti fénysugár éri őket. Mint élő tűzoszlopok álltak a vízben. A vörös indiánok!

Cipriano szolgálja kíséretében ellovagolt. Az asszony elnézte, ahogy végigüget az uton, sötéten és mozdulatlanul ülve selymes, aranyderes lova nyergében. Cipriano mindig szerette ezt a deres lovat. Valami furcsa mozdulatlansággal lovagolt, valami ősi férfibüszkeséggel, amelyben ugyanakkor megvolt az indián kísérteties, homályos láthatatlansága, ahogy szorosan belesímult a ló nyergébe, mintha egy test volna vele.

Elment és az asszony egy ideig vágyakozva kívánta vissza a jelenlétét. Nem őt magát tulajdonképpen, nem is azt, hogy lássa, vagy érinthesse, vagy beszélhessen vele. Csak hogy itt érezhesse a maga közelében.

Aztán gyorsan összeszedte magát. Megvigasztalódott azzal az énnel, amit a férfi otthon hagyott magából. Amint Cipriano valóban elment, amint a távozás aktusa befejeződött, ez az *én* azonnal felbukkant előtte.

Sétált egy kicsit a part mentén, a víztörő-gát fala mellett. Szeretett egyedül lenni: így békésen egyedül lenni a kerttel és a tóval és a hajnallal...

- Tényleg olyan vagyok már, mint Teresa, - állapította meg magában.

Hirtelen megpillantott maga előtt egy hosszú, sötét, lágy kötélszerű valamit, ami egy halvány-szinű kövön feküdt. Öntudata abban a pillanatban felvillant benne. Egy kígyó volt. Szép, cikkcakkos, síma, fekete hátával ott pihent a nagy kövön, fejét a földre lógatva.

De a kígyó is megérezte az asszony jelenlétét, mert hirtelen hihetetlen gyorsasággal össze-csavarodott a kövön és az asszony látta, hogy eltűnik a fal alján, egy pici nyílásban.

Egész szűk nyílás volt ez. És ahogy a kígyó besurrant, még visszapillantott, felemelte kis sötét, gonosz, hegyes fejét és sziszegve vágta ki fekete villás nyelvét. Aztán továbbkúszott, hosszú sötét testével, be a nyílásba.

Amikor már csaknem egészen eltűnt, Kate még látta az utolsó gyűrűjét, amelyen a kígyó lapos kis feje pihent és úgy nézett ki a nyílásból, mint egy ördög, aki karjára fekteti arcát. Szeméből gonosz szikrák löveltek feléje a kígyóbarlangból. A kígyó láthatatlanul figyelte őt.

Eltöprengett rajta, hogy így meghúzódik a rejtekében. Eltöprengett minden láthatatlan jelenségen, ami meghúzódik a föld rejtekében. Eltöprengett azon, hogy ez a kígyó nem azért szerencsétlen-e, mert nem tudott tökéletesültebbé teremtni: nem tud négy lábon járni és nem tudja testét elszakítani a földtől!

De talán nem is így van! Lehet, hogy elégedett is a sorsával. És erre a gondolatra valami homályos kibékülést érzett kettőjük között.

XXVII. FEJEZET.

Itt vagyok!

Teresával meglátogatták néhányszor egymást. Valami barátság és jóérzés fejlődött ki közöttük, különösen most, hogy Kate egy időre el szándékozott menni innen.

Volt valami őszi tisztasága és varázsa a tónak. A levegő még nedves volt, a bokrok a vad dombokon zöld virágdíszben álltak. A napfény ragyogó csillogással öntötte el a hegyeket és minden árnyék mélynek és bársonyosnak hatott. Minden szikla és minden földdarab zöldelt. Élénk zöldben ragyogott a cukornád, a fölszántott föld vörös volt, a fák pedig feketék és csak itt-ott csillant meg közöttük a falvak fehér foltja. A kopár helyeken, a bokrok sora mögül pedig a tömör, szürke sziklák bukkantak elő.

Az égbolt magasan és tisztán fénylett. Reggelenként megperdültek a dobok, aztán nyugalom terjengett a mozdulatlan kristályos levegőben. Az egész nap mintha valami nyugalomba merült volna és minden kitarult a nagy misztérium előtt. Az egész világ megtelt az élet hatalmas, lágy és finom lehelletével.

Volt valami furcsán enyhítő még a tó halvány, galambszürke színű vizében is. Egy bárka haladt el a messzeségben, vitorlája kidagadt gyöngyszürkén, mint egy kagylóhéj és a hajó éles fekete orra szinte siklott a vízen. Olyan volt, mint az a hajó, amelyen Dionysos érkezett a vidámsággal és a szőlőkoszorúval.

Kate most már nem tudott visszaemlékezni arra a tikkasztó és kegyetlenül szikrázó forróságra, amikor az egész föld szinte gonosz és rosszindulatú szárazságot lehelt magából. Mintha valami elhervadt, terméketlen, pokoli emlék lett volna.

Ramon és Teresa átcsónakáztak a tavon és beveztek a kis kikötőbe. Kora délelőtt volt, amikor a hegyek még szinte búzavirágkék árnyékot vetettek.

- Mégis el kell mennie? - kérdezte az asszonytól Ramon.

- Igen, egy kis időre. De remélem, nem gondolja, hogy Lóth felesége vagyok?

- Nem! - nevetett Ramon. - Véleményem szerint Ciprianoé.

- Tényleg. De egy időre mégis szeretnék elmenni.

- Persze! Jobb is, ha elmegy és aztán visszajön. Ha elmegy, mondja meg otthon, Irországban, hogy csinálják meg ők is úgy a dolgot, mint ahogy mi csináltuk.

- De hogyan?

- Találják meg ismét önmagukat, a maguk világát, a maguk isteneit. Lényegüljenek át saját misztériumukban. Az irek dicsőek voltak egykori hőseikkel és heroikus isteneik idején. Mondja meg nekik, hogy lényegítsék át őket, mint ahogy mi megpróbáltuk Quetzalcoatlt és Huitzilopochtlt életre kelteni.

- Megmondom nekik, - felelte az asszony. - Feltéve, ha valaki hajlandó lesz majd hallgatni rám.

- Természetesen, - hagyta rá Ramon.

Figyelmesen nézte a közeledő fehér vitorlát.

- De miért megy el tulajdonképpen? - kérdezte némi csend után.

- Hiszen ön nem sokat törődik vele, nem igaz? - vágta oda Kate.

Halálos csend lett.

- De igen, törődöm vele, - mondta a férfi.

- Miért?

Megint eltelt némi idő, amíg a férfi feleletre szánta magát.

- Ön közénk tartozik, szükségünk van önre, - mondta végül.

- Még akkor is, ha semmit sem teszek? Még akkor is, ha kissé unom már az élő Quetzalcoatlt, meg a többit és szeretném visszakapni az egyszerű Don Ramont? - vágott vissza az asszony.

A férfi hirtelen felnevetett.

- Mi az egyszerű Don Ramon? - kérdezte. - Az egyszerű Don Ramon magában foglalja az élő Quetzalcoatlt is. De azért mégis csak segítségünkre van.

- Ön oly nagyszerűen jár az élen, hogy az ember nem is gondolna rá, hogy segítségre van szüksége: különösen egy egyszerű asszonytól, aki... aki végre is csak a barátja felesége!

Egy padon ültek a vörös virágos poinsettia alatt, amelynek hatalmas skarlátvörös szíromlevelei, mint hegyes tollak, meredeztek szerteszét.

- A barátom felesége, - ismételte Ramon. - Ennél jobb nem is lehetne.

- Természetesen, - hagyta rá az asszony, több mint közönyösen.

A férfi térdére könyökölt és közömbös, távoli pillantással nézett el a tó felé. Volt valami fáradt tekintet az arcán és valami tehetetlenség, ami mindig megfogta Kate szívét. Megérezte rajta azt a szörnyű fáradtságot, amelyet az új világrend megvalósításának kísérlete váltott ki belőle. De mégis el *kell*ett végeznie!

Most megint meglepte az a tehetetlenség, az a mély asszonyi tehetetlenség érzése a férfivel szemben, aki kisiklik keze közül. Kénytelen volt erőt venni haragján és bosszankodásán, amelyet a férfi „absztrakt” erőfeszítéseivel szemben érzett.

- Ön olyan nagyon biztos magában? - kérdezte tőle.

- Hogy biztos vagyok-e magamban? - visszhangozta a férfi. - Nem! Minden nap meghalhatok és eltűnhetek a föld színéről. Ezt nem csak tudom, hanem érzem is. Így hát hogyan lehetnék biztos önmagamban?

- Miért halna meg! - kérdezte az asszony.

- Hát miért hal meg valaki egyáltalában? Úgy, mint Carlota!

- Óh, az ő órája már elérkezett.

- Hát be lehet állítani az ember óráját, mint ahogy beállítunk egy ébresztőórát?

Kate egy pillanatig hallgatott.

- De ha nem biztos önmagában, hát akkor miben biztos? - szólalt meg aztán kihívóan.

A férfi sötét tekintetét vetett rá, amelynek jelentőségét azonban Kate nem értette.

- Én biztos vagyok... Biztos vagyok... - hangja bizonytalanul elhalkult, arca olyan szürke és foltos lett, mint egy halott emberé, csak a szeme nézett az asszonyra sötét, kísérteties pillantással. Kate ismét szembetalálta magát a férfiak lelki szenvedésével. És minthogy nő volt, tehetetlenül állott ezzel a szenvedő lélekkel szemben, amely még mindig a testben lakozott.

- Csak nem gondolja, hogy talán tévedésbe esett? - kérdezte hideg haraggal.

- Nem! Nem tévedek. Csak talán nem leszek majd képes végig kitartani, - felelte Ramon.
  - Nos, és? - kérdezte az asszony hidegen.
  - Akkor egyedül fogom folytatni az utamat. - Fekete kísérteties szeme, amellyel az asszonyra nézett, most egész üres tekintetűvé vált. És egyszerre spanyolra fordította a szót.
  - Úgy fáj a lelkem, mintha a halál küszöbén állnék, - mondta.
  - De miért? - kiáltotta az asszony. - Hiszen nem beteg?
  - Úgy érzem, mintha elveszíteném a lelkemet.
  - Hát ne engedje, - kiáltotta az asszony megdöbbenve, de még mindig bosszankodással.
- A férfi azonban tovább nézte merev fekete tekintetével. Kate hirtelen mély nyugalmat érzett, mintha valami erő támadt volna fel benne.
- Egy ideig felednie kellene, - mondta szeliden és résztvevően rátette a kezét a férfi kezére. Mi értelme volt, hogy megérteni igyekezzék, vagy hogy harcoljon vele? Ő nő, Ramon pedig férfi és... és ennél fogva nem egészen valóságos, nem egészen hű az élethez.
- A férfi hirtelen elvonta kezét az érintésétől, mintha most ébredne fel és egyszerre élénk és büszke tekintettel nézett rá. Az asszony anyai érintése egyszerre felébresztette.
- Igen! - mondta. - Igaza van.
  - Természetesen, - válaszolt az asszony. - Ha meg akar maradni elvontságában és Quetzalcoatl-i mivoltában, akkor időnként dugja a fejét a homokba, mint a strucc és igyekezzék felejteni!
  - Helyes! - hagyta rá mosolyogva a férfi. - De ön már megint haragos!
  - Ez nem olyan egyszerű, - védekezett az asszony. - Bennem egy konfliktus zajlik. És a tetejébe még azt se akarják engedni, hogy egy időre elmenjek innen.
  - Nem is tudnánk megakadályozni, - ellenkezett a férfi.
  - Az igaz, de ellene vannak annak, hogy elmenjek... Nem engednek békességben elmenni.
  - Hát miért kell elmennie? - kérdezte Ramon.
  - Mert kell, - erősítette az asszony. - Vissza kell mennem gyermekeimhez és az anyámhoz!
  - Parancsoló szükség ez önben? - kérdezte a férfi.
  - Igen!

Abban a pillanatban, amikor elismerte ezt a szükségességet, ugyanakkor azt is érezte, hogy bizonyos kettősség lakozik benne. Olyan volt ez, mintha két énje lett volna: az egyik, egy új én, amely Ciprianohoz és Ramonhoz tartozott és ez volt érző és vágyódó énje. A másik kemény és befejezett, kialakult énje volt, amely anyjához, gyermekeihez, Angliához, egész multjához kötötte. Ez a régi, befejezett énje valahogy sebezhetetlen és érzéketlen, kemény és „szabad” volt. Ebben az énjében egyéni és a saját úrnője volt. A másik énje azonban sebezhető volt és szervesen összefüggött Ciprianoval, sőt még Ramonnal és Teresával is és így egyáltalán nem volt „szabad”-nak nevezhető.

Érezte magában ezt a kettősséget és szenvedett miatta. Nem tudta végérvényesen elhatározni magát sem a régi, sem az új élete irányában. Mind a kettő befolyásolta. A régi élete börtön volt és azt gyűlölte. Az újban viszont egyáltalán nem maradhatott meg a maga urának és ettől meg önző akarata visszaborzadt.

- Éppen ez az! - folytatta. - Az, hogy ez szükségesség bennem és maguk meg akarnak akadályozni benne!

- Nem! Nem! - vágott közbe Ramon. - Remélem nem.

- De igen! Rásúlyosulnak az életemre és megbénítanak és megakadályozzák, hogy elmenjek! - kiáltotta.

- Pedig ezt nem szabad, - válaszolta a férfi. - Hagynunk kell önt és nem szabad egy ideig közelítenünk önhöz, ha ezt így érzi.

- Miért? Miért nem tudnak barátiak lenni hozzám? Miért nem állnak mellettem abban, hogy elmehessek? Miért nem kívánják maguk is, hogy elmenjek, ha egyszer el kell mennem?

Ramon hűvös tekintettel nézett rá.

- Mert ezt nem tudom megtenni, - mondta. - Nem hiszek az ön eltávozásának helyességében. Ez visszafordulás, tehát van benne valami renegát vonás. De valamennyien komplikáltak vagyunk. És ha ön valóban azt érzi, hogy egyidőre el kell mennie, hát menjen! Ez nem olyan rettenetesen fontos. Lényegileg ön már úgys válaszott. Nem félttem tehát önt!

Az asszony számára nagy megkönnyebbülést jelentett, hogy ezt hallotta. Mert rettenetesen félt önmagától. Sohasem érezte biztosnak magát, sohasem érezte, hogy egészen összetartozik Ciprianoval és Ramonnal. Mégis gúnyoros könnyedséggel megkérdezte:

- Miért is féltene engem?

- Ön néha nem fél önmagától?

- Soha! - hazudta az asszony. - Én teljesen biztos vagyok magamban.

Az Aragon-villa kertjében ültek, a poinsettia-fa alatt, amelyen lágy, vörös tollszerű levél-szirmok libegtek. A délelőtt egyre melegebbé vált. Elállt a szél, a tó elcsendesedett. Minden csendes volt, csak a poinsettia széles skarlátfüggőnye lebegett a fejük fölött.

Közeledik a karácsony! A poinsettiáról ez jutott eszébe Katenek!

Karácsony! Fagyöngyök! Anglia! Ajándékok! Evés-ivás! - Ha siet, karácsonyra már Angliában lehet! Ezt most olyan biztonságosnak, olyan családiasnak, olyan rendesnek érezte, ezt a gondolatot, hogy karácsonyra otthon legyen Angliában. Mennyi izgalmas dolgot fog tudni majd mesélni odahaza az embereknek! Mennyi érdekes pletykát fog hallani! Innen a távolból mindez oly rettenetesen vonzónak tűnt. De azért volt benne némi kételkedés is aziránt, hogy milyen lesz valójában ez a visszatérés.

- Az ember idővel a jót is megsokalja, - mondta Ramonnak.

- Még pedig milyen jót? - kérdezte a férfi.

- Óh... Quetzalcoatltra gondolok, meg a többire, - magyarázta Kate. - Ezt is megsokallhatja az ember.

- Lehet, - felelte Ramon, azzal felkelt helyéről és nyugodtan elsétált mellőle. Olyan nyugodtan, hogy mielőtt az asszony ráeszmélt volna, már el is tűnt. Amikor Kate rágondolt, hogy így itthagya, haragjában elvörösödött. De azért ott maradt a poinsettia-fa alatt, a forró, mozduatlan novemberi napsütésben és haragosan nézett a jázminbokrok tiszta fehér virágaira, a lekonyult és elhervadt szálakra és a rózsaszínű bimbókra a sötét levelek között. Hol is hallott csak valamit a jázminról? - „És a jázmin virága van közöttünk!”

Óh, mennyire unta már ezt az egészset!

Teresa közeledett feléje a kert lejtősödő útján.

- Ön még mindig itt ül? - kiáltotta.
- Hát hol lennék? - adta vissza a kérdést Kate.
- Nem is tudom. Ramon elment Sayulába, hogy meglátogassa a *Jefe*-t. Nem akart megvárni bennünket, hogy együtt menjünk vele a csónakon.
- Valószínűleg sietett, - jegyezte meg Kate.
- Milyen szépek ezek a *Noche Buena*-k! - mondta Teresa, a vörös poinsettia egyik ragyogó ágára nézve.
- Önöknél ezek a karácsonyi virágok? - kérdezte Kate.
- Igen... a *Noche Buena* virágai...
- Milyen rémes lehet karácsony ünnepe hibiscusokkal és poinsettiával! Ha rágondolok, vágyódni kezdek, hogy meglássam a fagyöngyöt a narancsok között valamelyik hampsteadi gyümölcsösboltban!
- Miért? - nevetett Teresa.
- Óh, - sóhajtott vágyakozva Kate, - csak hogy visszatérhessek az egyszerű élethez! Hogy lássam az autóbuszokat, amint a sárban robognak végig a Picadillyn karácsony este és hogy lássam a nedves járdákat, amelyeken emberek nyüzsögnek a ragyogó boltok előtt!
- És ezt nevezi ön életnek? - csodálkozott Teresa.
- Igen. Igy, minden ilyen absztrakció és akarat nélkül. Nekem jó az élet, ha engedik, hogy éljek és hogy önmagam maradhassak.
- Ideje, hogy Cipriano hazajöjjön, - jegyezte meg Teresa,

Most azonban Kate kelt fel a helyéről hirtelen támadt türelmetlenségében. Nem bírta már, hogy állandóan ez lebegjen a feje fölött! Ki fog törni a ketrecéből és megmutatja nekik...!

Teresával bement a faluba. A levegő misztikusan eleven volt valami új lehelettől. De Kate ezen kívülállónak érezte magát. A két asszony leült egy fa alá, a Sayula felé néző parton. Kicsit beszélgettek, de leginkább csak nézték a tó messze elterülő galambszürke tükkrét.

Egy vörösre festett födélzetű és magas árbócu fekete bárka horgonyzott az alacsony zsilipfal mellett, amely körülbelül egy méternyire emelkedett a sekélyes víz színe fölé. A falon kis csoportokban fehér ruhás férfiak álltak, és onnan felülről néztek bele a hajó sötét gyomrába. A tó háttéréből egy fekete-fehér foltos tehén meg egy hatalmas fekete-fehér foltos bika sziluettje vált ki. Az egész csoportozat mozdulatlanul, szinte kőből kifaragva emelkedett ki a víz galambszürke háttéréből.

Ott volt a közelükben és mégis különösnek és távolinak hatottak. Két peon egy deszkapallót fektetett a bárka oldalához. Aztán elkezdtek arrafelé terelni a tehenet. A tehén kísérletezően kapálta az új, széles deszkát, aztán valami lusta közömbösséggel kocogni kezdett a pallón. Lassan terelték tovább, egészen a palló végéig, ahol a tehén belenézett a bárkába. Aztán végül is ügyesen lelépett a rekeszébe.

A férficsoporthoz most megmozdult és a hatalmas, szinte lecövekelten álló bika után nézett. Egy magas, öreg mexikói, akin kopott, testhez tapadó nadrág és kis bőrzeke feszült és széles, ezüsttel kihimzett, puha kalap ült a fején, szeliden megfogta a bika orrába fűzött karikát, felemelte a bika fejét úgy, hogy az állán felemelkedett hatalmas lágy szügye. Egy peon a háta mögött leszegezte a fejét és teljes erejével elkezdte előre lökdösni a bika hatalmas, erős oldalát. A szűknadrágos, hegyeskalapú, öreg mexikói ugyanolyan tempóban húzta előre az orrba

fűzött gyűrűt. A bika nyugodt és súlyos öntudattal végighaladt a töltés mellett és ügyesen, közönyösen kocogott egészen a deszkapallóig. Ott azonban megvetette a lábát.

A peonok kezdtek átcsoportosulni. Az egyik, aki hátrább állt és akinek vörös öve szorosan fogta körül fehérnadrágos csípőjét, abbahagyta a lökdösést, a szűknadrágos mexikói pedig elengedte a gyűrűt.

Ekkor a két peon lazán egy kötelet vetett a bika szarvai közé. A hegyeskalapú farmer fellépett a pallóra és nagyon szeliden megint megfogta az orrgyűrűt. Aztán lassan húzni kezdte. A bika felemelte a fejét, de csökönyösen állott. Ellenkezve kapálta a lábával a deszkát. Aztán megállt, mozdulatlanul, fekete-fehérfoltos monumentalitásában, rendíthetetlenül, mintha az ég egy darabja volna.

A farmer ismét meghúzta a gyűrűt. Két másik férfi a kötelet rángatta és oldalba bökdösték a mozdulatlan, passzív, foltos monstrumot. Két peon meg leszegzett fejjel és megfeszítve vörösöves csípőjét, hátulról lökdöste teljes erejével a hatalmas állat hátsó lábait.

Mindez mélységes csöndben és nyugalomban folyt le. A halvány tó teljességéhez szinte hozzátartozott ez a hallgatag, monumentális, élő csoportozat.

A bika végre lassan, zavartalanul, bár akarata ellenére rálépett a rengő pallóra és lassan továbbhaladt egészen a bárka széléig. Ott megint megtorpant.

Állt hatalmasan és ezüstös csillogással, foltosan, mint az ég, fekete kígyóéhoz hasonló cikkcakkokkal a hátán és tömören kiemelkedve a *cano*a vörösre festett fedélzete fölött. Hogy lépjen rá erre a fedélzetre és hogy tűnjön el a hajó sötét belsejében?

Lehajtotta a fejét és bepillantott a rekeszbe. Mögötte az emberek lökdösték hátulról. De a bika csak nem rugaszkodott neki. Ismét leeresztette a fejét és megint lenézett. A férfiak teljes erejükből tolták lefelé. Sűrű mexikói csönd úszott körülöttük.

A bika lassan, vigyázva lekuporodott, egészen összehúzta magát és egy gyors, tömör kis mozdulattal előredugta a mellső lábát a bárkába, míg hatalmas hátsó része a magasba emelkedett. Odalentről csoszsanó nesz és topogás hallatszott, aztán egy lágy dobbanó hang, amikor a bika hátsó lábaival is leereszkedett. Végre teljesen eltűnt a szem elől.

A pallót megint felszedték. Egy peon szaladva ment, hogy eloldja a parti kövekhez erősített horgonykötelet. A hajó belsejéből mezitlábás talpak dobogása hallatszott. Egynéhány vízben álló férfi lökdösni kezdte a hajó fekete tatját, hogy kiúsztassa a vízre. De a bárka nehéz alkotmányának bizonyult. Ekkor lassan és ügyesen kikotorták a köveket a hajó lapos feneke alól és félredobálták őket. A bárka oldalra dőlt, imbolygott, de végre megmozdult és úszni kezdett a vizen.

A férfiak felkapaszkodtak rá. Két peon a bárka korlátjánál állva póznákat bökdösött a vízbe, erősen előreszorítva a rudat és lassan haladva tovább, amíg el nem érték a hajó farát, aztán megint felemelték póznáikat és újra a hajó orrába siettek. A bárka lassan haladt kifelé a tóra.

Hirtelen kibomlott a széles fehér vitorla. A szél egyszerre belekapott és kiduzzasztotta. A bárka tömör és foltos élő terhével gyorsan siklott tova a vizen.

Mindez oly csendes, nyugalmas és távoli volt!

- És Ramon azt kívánja, hogy ön majd ott üljön mellette a templomban, mint Quetzalcoatl felesége, mint valami furcsa nevű istennő? - kérdezte Kate Teresától.

- Nem tudom, - felelte Teresa. - Azt mondja, hogy később, ha eljön az ideje, szükségük lesz egy istennőre.

- És ön nem bánja?

- Ami engem illet, én bizony félek tőle. De megértem, hogy Ramonnak szüksége van rá. Ő úgy magyarázza, hogy ez nem más, mint az ember magasabb felelősségének az elfogadása. Azt hiszem, igaza is van. Ha van bennem istenlénység, ha a nőiség bennem isteni, akkor egyéniségemnek ezt a részét is el kell fogadnom. Akkor fel kell vennem a zöld ruhát és egy időre istennővé kell válnom, miután az is egyéniségem részét alkotja. Azt hiszem, ez tényleg így van. Ramon azt mondja, hogy ezt manifesztálnunk kell. Ha a fivéreim jutnak eszembe, akkor én is érzem, hogy meg kell tennünk. Úgy képzelem az istent, mint valami láthatatlanul lüktető valamit, ami olyan, mint a világ szíve. Így aztán, ha viselnem kell a zöld ruhát és ott kell majd ülnöm az emberek előtt a templomban, tekintetemet a világ szíve felé fogom fordítani és igyekszem kiélni szentebb éneket, mert ennek így kell lennie és ez így helyes. Igen, ez így helyes. Ha nem tartanám helyesnek, nem tenném meg.

- De hát én azt hittem, hogy a zöld ruha Huitzilopochtli feleségét illeti! - mondta Kate.

- Óh, persze, - kapott észbe Teresa. - Nekem fekete ruhám lesz fehér szegéllyel és vörös díszítéssel.

- Jobban szeretné talán a zöldet? - kérdezte Kate. - Mert ha igen, legyen az öné! Én úgyis elutazom!

Teresa gyorsan rápillantott.

- A zöld ruha Huitzilopochtli feleségét illeti, - mondta szinte megdöbbenve.

- Nem látom át ennek a jelentőségét, - jegyezte meg Kate.

Teresa megint rápillantott sötét tekintetével.

- Különböző férfiaknak különböző feleségük kell, hogy legyen, - mondta. - Ciprianonak sohasem kellene olyan feleség, mint amilyen én vagyok.

- Különböző nőknek meg különböző férj kell, - válaszolta Kate. - Én túl elvontnak és unalmasnak találnám Ramont.

Teresa lassan kipirosodott és lenézett a földre.

- Ramon túl sok engedelmisséget követel a nőtől, semhogy tetszhessék nekem, - folytatta Kate. - Nagyon sokra tartja önmagát!

Teresa gyorsan felpillantott, büszkén felvetette a fejét és ekkor elővillant barnabőrű torka, amely olyan volt, mint a kigyóé.

- Honnan tudja, hogy Ramon túl sok engedelmisséget követel a nőtől? - kérdezte. - Honnan tudja ezt? Öntől még nem követelt engedelmisséget! Különbözik is téved. Ő nem követel tőlem engedelmisséget. Ő azt akarja, hogy én a magam jószántából adjam neki magamat. És akkor ő még sokkal szívesebben adja magát cserébe, mint ahogy én adom magamat. Mert az olyan férfi, mint ő, sokkal gyöngédebb tud lenni, mint a nő. Ő nem olyan, mint Cipriano. Cipriano katona. Ramonban van gyöngédség. Nagyon téved abban, amit mondott.

Kate röviden felkacagott.

- És ön is katona a nők között, aki folytonosan küzd, - folytatta Teresa. - Én nem vagyok ilyen. Vannak harcias szellemű nők és ezeknek katonaférj való. Ezért lett önből Malintzi és ezért öné a zöld ruha. Ön mindig is harcolni fog. Ha egyedül lenne a világon, akkor önmagával harcolna!

Nagy csend volt a tó mellett. Várták Ramont.

Egy férfi pálmaháncsot csomózott, csendben kuporogva egy fa alatt. Fehér ruha volt rajta. Fekete fejét mélyen előre hajtotta, aztán egyszerre felkelt és elment, hogy megáztassa a tóban a hosszú háncsokat. Dülöngélve jött vissza velük.

Megint leült és ügyesen, hallgatagon, valami gyerekes paraszti elmélyedéssel folytatta tovább a munkáját. Valami székülést font. Ahogy Kate figyelmesen ránézett, a férfi egy fekete szemvillanással visszapillantott rá és üdvözölte. Az asszony furcsa erőt érzett végigáramlani a tagjain a férfi szeméből sugárzó elismeréstől és alázattól. Mintha a férfi alázata valami élet-erős lánggal lobogott volna fel, amikor az asszonyt megpillantotta.

Egy fehérrel tarkázott deres ló rohant prüsszkölve a part mentén és erősen nyihogott. Sörénye lobogott a szélben, patája szikrázott a kavicsokon, ahogy rohant, előrenyújtotta hosszú orrát és remegve felhorkant. Rohant tovább végig a parton. Vajjon miért?

Egy peon behajtott egy négy öszvér húzta magaskerekű szekeret mélyen a tóba, amíg a víz már átcsapott a kerekeiken és csaknem a szekér fenekét érintette. Olyan volt, mint valami sötét, négyszögletes csónak, amelyet négy tengeri csikó húz. Az állatok lassan mozgatták hosszú, barna, levélhez hasonló füleiket, mialatt a peon büszkén fejébe csapva fehér karimájú széles kalapját, egyenesen állott a szekérben. Az öszvérek serényen gázoltak a vízben a part kanyarodója mentén.

Tél volt, de a tó mellett olyannak tűnt minden, mint tavasszal. Fehér és sárga, friss selymes-szűrű borjak ugráltak, rugdalóztak, emelgették a farkukat, egymás mellé bújva kocogtak le a vízhez és gyanakodva szűrűcsölték.

Az egyik nagy fa lombja alatt egy kipányvázott anyaszamár állott, csikaja pedig, egy tinta-fekete kis állat, összehúzódva az árnyékban hevert. Gyapjas fejét felemelte, nagy fekete fülei pedig, mint valami elvarázsolt, koromfekete nyúl, az égnek meredtek.

- Hány napos? - kérdezte Kate a peontól, aki éppen előbújt zsuppfedelű kunyhójából.

A férfi örvendező alázatossággal villantotta rá fekete szemeit. Az asszony keblét ismét éles öröm feszítette.

- Múlt éjszaka született, *patrona*! - mosolygott a férfi.

- Ilyen fiatal! Ilyen kicsi még! Ugy-e, még nem is tudna lábraállni?

A peon odament a kis állathoz, alányúlt és lábrasegítette. A kis jószág most a magasban csodálkozva állott fekete lábain, amelyek olyanok voltak, mint a vékony görbe hajtúk.

- Milyen kedves! - kiáltotta Kate gyönyörködve, a peon pedig nevetett, lágy, hálás nevetéssel, amelybe megint belevegült az elismerés zöngéje.

De a tintafekete számarcsikónak nem volt kenye az álldogálás. Csak imbolygott bizonytalan négy lábán és csodálkozva bámult szét a világban. Aztán tántorgott néhány lépést valami zöld, fiatal kukorica felé. Nagyon-nagyon jó szaga lehetett a kukoricának, mert mélyen beszívta sötét orrlukaiba.

Aztán megfordult, bozontos, bársonyos pofájával belebámult Kate arcába és kinyújtotta feléje rózsaszín nyelvét. Az asszony hangosan felnevetett. A csikó elképedve, zavartan bámult rá. Aztán megint kinyújtotta a nyelvét. Az asszony megint nevetett rajta. Erre az ügyetlen kis állat ugrott egyet, ami őt magát is meglepte. Aztán megint előbbre merészkedett és anélkül, hogy maga is számított volna rá, még egy kis ügyetlen ugrást csinált.

- Nézd csak! - kiáltotta Kate. - Csak tegnap éjszaka jött a világra és máris táncol!

- Igen, már táncol, - ismételte a peon.

A számarcsikó, miután egy darabig elgondolkozott a dolgon, bizonytalan lépésekkel visszaballagott az anyjához. Az anyja csinos, szürkésbarna, okos pillantású és magabiztos nőstényszamár volt. A csikó egyszeribe megtalálta az emlőt és most buzgón szopott.

Kate, ahogy felpillantott, szembetalálta magát a peon szemeivel, amelyek sötéten, élettelen és furcsa biztonsággal néztek rá. A fekete csikó, az anyaszamár, a szopás, az új élet, a teremtés homályos misztériuma, és az az imádat, amelyet a mellette álló szélesmellű és ragyogó asszonnyal szemben érzett: mindez élesen tükröződött a férfi primitív, fekete szemében.

- *Adois!* - szólt oda Kate búcsúzkodva.

- *Adios, patrona!* - válaszolta a férfi hirtelen magasra lökve karját, a Quetzalcoatl-ritus szerint.

Az asszony átsétált a fővényen a kikötőhíd felé és újra azt érezte, hogy az élet élénken és erősen hullámszik benne. - Ezt a nemiség teszi, - gondolta magában. - Milyen csodálatos tud lenni a nemiség! Ha az ember erővé és szentséggé emeli, akkor betölti a világot! Mint a napfény, járja keresztül-kasul az embert! De én nem vagyok hajlandó alkalmazkodni még ebben sem. Miért hódoljon meg az ember bárminek!

Ramon közeledett a csónak felé, kalapján Quetzalcoatl kék jelképével. Abban a pillanatban a dobok delet kezdtek verni és tisztán és élesen hallatszott a déli kiáltás a torony felől. A férfiak a parton valamennyien megmerevedtek és jobb kezüket az ég felé lendítették. A nők tenyerüket a nap felé fordították. Minden megmerevedett, a mozgó állatokat kivéve.

Ekkor Ramon már odaért a csónakhoz és a férfiak Quetzalcoatl köszöntésével üdvözölték, amikor közeledett.

- Ez igazán csodálatos, - jegyezte meg Kate, ahogy a vizen eveztek, - hogy milyen ragyogóan érezheti magát az ember ebben az országban! Mintha valóban a nemességhez tartoznék.

- Miért, ön nem tartozik oda? - kérdezte Ramon.

- De igen, csak hogy mindenütt másutt ezt megtagadják az embertől. Egyedül itt érezheti át az ember teljesen a nemességét. A bennszülöttek még mindig vallásos tiszteletben tartják.

- Pillanatokra, - felelte Ramon. - Később azonban bántani fogják és megölik az embert, amiért imádták.

- És ez kikerülhetetlen? - kérdezte az asszony kihívóan.

- Azt hiszem, igen, - felelte Ramon. - Ha itt él egyedül Sayulában királynőként egy ideig, akkor vagy megöli magát, vagy ami még rosszabb, megölik azok az emberek, akik előbb királynőként tisztelték.

- Nem hinném, - felelte Kate.

- De én tudom, - jelentette ki Ramon.

- Dehát miért? - kérdezte az asszony makacsul.

- Mindenkit megölnék végül, aki nem maguktól az istenektől kapja a nemességét és nem egyenesen az égtől nyeri a hatalmát.

- Az én nemességem onnan származik, - fennhéjázott az asszony.

De ezt maga sem hitte egészen. Sőt csak még inkább megerősödött benne az az elhatározás, hogy elmenjen innen.

Írt Mexico Citybe és lefoglalt egy fülkét Vera Cruzból Southamptonbe: úgy volt, hogy november utolsó napján indul. Cipriano tizenhetedikén jött haza és Kate ekkor közölte vele a

dolgot. A férfi kissé féloldalra hajtotta a fejét és azzal a furcsa, kisfiús vizsgálódó tekintettel nézett rá, de Kate mégsem tudta volna megmondani, hogy mit érez.

- Hát mégis elmegy? - kérdezte spanyolul.

Az asszony ebből végre megtudta, hogy Cipriano meg van bántva. Valahányszor valamiért megbántódott, sosem angolul beszélt hozzá, hanem spanyolul, mintha csak valami közönséges mexikóihoz beszélne.

- Igen, - felelte - mégis. Harmincadikán indulok.

- És mikor jön vissza? - kérdezte Cipriano.

- *Quien sabe!* Ki tudja! - válaszolta az asszony.

A férfi fekete szeme néhány másodpercig vizsgálódó, de változatlan és kiismerhetetlen tekintettel meredt rá. Valószínűleg arra gondolt, hogy ha kedve tartaná, igénybe vehetné a törvényt és megakadályozhatná abban, hogy elhagyja az országot, - sőt még azt is, hogy Sayulából elmenjen - minthogy most már törvényesen a felesége volt. Az ősi fagyos és könyörtelen indián düh villant fel a szeme mélyéről. Aztán ez a rejtett izgalom csaknem láthatatlan fordulattal lecsillapult és valami sztoikus közöny, hosszú századok üres és sztoikus türelme lépett a helyére. Az asszony szinte érezte, hogyan borul el és válik hideggé anélkül, hogy ő maga is tudna róla. És akkor ismét szívébe lopakodott a félelem attól, hogy a kontaktust elveszíti vele.

Valahogy jólesett neki érezni ezt az árnyékot, ezt a hideg áramlatot, ezt a kőszerű keménységet, amely a trópusi dél izzó napsütésének mozdulatlanságában jelentkezett a férfinél, ahogy mozdulatlanul szemben állt vele és figyelmesen nézte őt. Talán, végeredményében csak a forró órák fáradt, trópusi meleg-okozta üres közönye volt.

- *Como quieres tu!* - szólalt meg Cipriano. - Ahogy akarod!

Erről tudta meg az asszony, hogy a férfi vérenek homályos, dacos közönyével már el is bocsájtotta őt. Nem tesz egyetlen erőfeszítést sem többé, hogy megtartsa. Ez is fájának egyik véglete volt.

A férfi csónakba ült és elment Jamiltepecbe, Ramonhoz: az asszony biztosan tudta, hogy oda megy.

Megint magára maradt, mint rendesen. S most az jutott eszébe, hogy talán ő maga akarta ezt az egyedüllétet. Nem tudott hozzáidomulni és közösséget érezni ezekkel az emberekkel. Nem tudott hozzáidomulni és közösséget érezni senkivel. Mindig összekuporodott a maga egyéniségén belül, mint ahogy egy macska összekuporodik.

Olyan fontos volt neki a nemiség és a nemi kapcsolat? Sokkal fontosabb lett volna, ha nem lett volna része benne. De ezt már - még pedig igen véglegesen és befejezetten - megkapta Ciprianótól. Így hát tisztában volt vele. Olybá tűnt, mintha egy új territoriumot, az élet egy új világrészét hódította volna meg. Ő a hódító, aki most visszahúzódik zsákmányával egyénisége rejtekébe.

Most hirtelen olyannak látta magát, mint amilyennek férfiak gyakran látták őt: mint egy nagy macskát, akiben szikrázik az érzékiség és a saját, elszigetelt egyéniségének örök, kéjes élvezése. Aki érzékenyen élvez egy kapcsolatot, aztán valami kéjes, macskaszerű elégtétellel megszakítja ezt a kapcsolatot, hogy egyedül élvezze ki erejének érzését. Minden alkalommal szert tett valami erőre, amely felszívódott elszigetelt egyéniségébe.

Tisztában volt vele, hogy nagyon sok nő ilyen. Úgy játszanak a szerelemmel és bensőséggel, mint a macska az egérrel. Végül aztán gyorsan felfalják a szerelem egérkéjét és teli gyomorral és az erő kéjes érzésével vonulnak odébb.

Néha azonban ezt a szerelem-egérkét nem lehet megemészteni és ilyenkor élethossziglani gyomorhaj marad utána. Vagy - mint ahogy Ciprianonál is történt - ez az egérke kígyóvá válik, amely felüti a fejét és csillogó szemmel igézi meg, aztán eltűnik a semmibe és vele együtt eltűnik az erő érzése is.

Még egy dolgot figyelt meg némi borzongással. „Asszonybarátnői”, erős szerelmi lények, negyven, negyvenöt, ötven éves korukban egyik a másik után sorra elveszítették minden bájukat és vonzóerejüket és valóságos, szürkülő, borzalmas és mohó, vén macskákká változtak, akik egyre zsákmány után járnak, de mindig ritkábban és ritkábban sikerül elcsípiük. Mint emberi lények, megszűntek. Csak szürkecsíkos, elegáns ruhába öltözött, vén macskák, akiknek nyávogása még a fegyelmezett társalgás hangján is keresztültör.

Kate okos nő volt, elég okos ahhoz, hogy tanuljon a példából.

Nagyon helyes dolog, ha egy nő kultiválja az énjét, az egyéniségét. Nagyon helyes, ha lenézi a szerelmet, vagy ha csak úgy gyakorolja, mint a macska az egérrel szemben: játszik vele, amíg lehet, mielőtt lenyelne, hogy egyéniségét erősítse vele és kéjesen megtöltse énje gyomrát.

„A nő sokkal többet szenved *ego*-ja, zsarnokságától, mint a nemi elnyomástól”, írja valahol egy nő-író és igaza is van. De nézzük csak, nézzük csak a modern ötven- és ötvenötéves nőket, akik a lehetőség legvégső határáig kultiválták énjüket! Legtöbbnyire nem mások, mint vén macskák, akik szálnalmasan és visszataszítóan hatnak az emberre.

Kate mindezzel tisztában volt. Ahogy most egyedül ült a villájában, mindez ismét eszébe jutott. Mert végre is még itt Mexikóban is megmaradtak a szárnyai. És ezek az emberek végre is el fogják engedni. Nem fogoly itt. Elvonulhat minden zsákmányával, amit szerzett!

De aztán mi lesz? Üljön egy londoni szalónban és ő is beálljon a többi vén macska közé? Megvárja, amíg az ő arcára is kiül az a furcsa, anyamacska-grimasz és amíg az ő hangjába is belopakodik az a szörnyű anyamacska-nyöszörgés? Rémes! Minden borzalom közül talán a legborzalmasabbnak találta a vén macska-nőket, kortársait! Még a szörnyű, civilizált, tetőkön kószáló kandur-férfiak sem váltottak ki ilyen borzadást belőle.

- Nem! - mondta magában. - Az énem és egyéniségem nem éri meg ezt a szörnyű árat. Inkább lemondok énem és egyéniségem egy részéről, mintsem, hogy ilyenné váljak!

Végre is, amikor Cipriano gyöngéd volt hozzá, egész teste kivirágzott. Ez volt az a magasabbrendű nemiség, amely egész világát meg tudta kéjjel tölteni és amelyre nem mert rágondolni, mert érezte, hogy annak ereje hatalmasabb, mint az ő akarata. Másrészt azonban, amikor egyéniségének szárnyai kibontakoztak és amikor a maga szellemét tudta kisugározni, az egész világ csodálattal nézte, amíg egyedül volt. De egy idő múlva ez a varázs megtört és valami féltékeny üresség lépett a helyébe.

- Mind a kettőre szükségem van, - töprengett magában. - Nem szabad visszahúzódnom Cipriano és Ramon elől, akik a vért feltüzelik bennem. Tudom, hogy korlátozottak, de hát az embernek korlátozottnak kell lennie. Aki minden korláttól meg akar szabadulni, borzalmassá válik. Ha Cipriano nem nyúlna hozzám, nem korlátozna és nem törné le az akaratomat, rettentő vénülő nőténnyé válnék. Akarnom kell, hogy korlátozzanak. Örülöm kell, ha egy férfi korlátozni akar, erős akaratával és meleg érintésével. Mert amit én a nagyságomnak nevezek, az végeredményben a semmiségbe juttat, ha nincs mellettem egy férfi, aki gyöngéden,

de korlátozóan álljon mellette. Óh, igen! Inkább engedek, semmint, hogy vén és morcos macska váljék belőlem. De csak annyira engedek, amennyire nekem jólesik és nem tovább!

Előhívott egy szolgát és kiment a tóra csónakázni. Ragyogó, szép novemberi délelőtt volt. A föld még nem száradt ki egészen. Az északkeleti meredek hegyek éles foltjain búzavirágkék árnyék terült el. Lejjebb már minden szép zölden csillogott. A tó még mindig magas vizű volt, de már lassanként apadni kezdett és a vízi jácintokat elsodorta. Madarak repültek alacsonyan a csendességben. Minden szép és nyugalmas volt ebben az erős, forró napfényben. Egyes kukoricaföldek még kopáraknak látszottak, de a *palo-blanco*-virágok már kidugták fejüket, a *mesquite*-bokrok már zöldeltek és a kis sárga fahéjhoz hasonló virággömböcskék sűrű illatot leheltek.

- Miért mennék el innen? - mondta magában Kate. - Minek nézzem az autóbuszokat a Piccadilly sarában karácsony este és az embertömegeket a sáros járdán, a fényt árasztó boltok kirakatai előtt? Nem jobb, ha itt maradok, ahol a lelkem kevésbé kihalt? Meg kell mondanom Ramonnak, hogy sajnálom azokat a dolgokat, amiket mondtam. Minek is bosszantom őket? Végre is ez csak az üresség egy másik fajtája itt, a dobok pergésével és Quetzalcoatl kiáltásaival...

Most meglátta Jamiltepec sárgászöld toronyszerű felépítményét, a magas falról lecsüngő sűrű, mély-kék boguainvillea-t, a halvány ólomfavirág hajtásait és a magányosan álló tea-rózsákat.

- *Estan tocando!* - szólalt meg nyugodtan az evezős ember, felnézve rá sötét, nehéztekintetű szemével.

Meghallotta a könnyű dob hangját Jamiltepec felől. A csónak lassan haladt előre. Ekkor hirtelen egy férfi éneklő hangja csendült fel a reggelben.

Az evezős felemelte egyik evezőjét, mintha jelet adna a ház felé. Amikor azután a csónak megkerülve a kanyarulatot, besiklott a kis medencébe, egy fehér ruhás szolga szaladt le a kis kikötőhíd felé. A változatlan napfénybe beleitatódott egy éles illat, talán a *datura*, vagy a rózsák illata és mélységes mexikói csend terjeszkedett, amelyet sem a dobok lármája, sem az éneklő hang nem tudott szétzavarni.

- Itt van Don Cipriano? - kérdezte Kata.

- *Esta!* - mondta halkán a férfi, könnyű mozdulattal felmutatva Ramon erkélye felé, ahonnan az énekhang hallatszott. - Jelentsem, hogy megjött?

De hangja még mindig suttogó maradt.

- Nem! - felelte Kate. - Még ülök itt egy kicsit a kertben, mielőtt felmegyek.

- Majd nyitva hagyom a kaput, - mondta a férfi - és akkor jöhet fel, amikor akar.

Kate leült egy padra, egy nagy fa alá. Hatalmas, kígyóindájú és jókora kénsárga és barna trombita virágú futónövény kúszott fölötte. Hallgatta az éneket. Ramon volt, aki az egyik énekest tanította.

Ramonnak nem volt különösebben jó hangja. Nyugodtan, szinte önmagának énekelt, de valami igazán szép, egyszerű, mélységes kifejezéssel. Kate azonban nem értette a szavakat.

- *Ya?* - kérdezte Ramon, amikor befejezte az éneket.

- *Ya, patron!* - felelte az énekes.

Aztán erős, tiszta hangon ő kezdte énekelni az új himnusz:

„Az én utam nem a te utad, és a te utad nem az enyém,
De jöjj, mielőtt elválunk.
Külön-külön menjünk az Esthajnalcsillag felé
S majd ott találkozunk.

Nem mutatom neked az utat
És nem kiáltom: gyere!
De a Csillag egyformán világít
Vidáman mindkettőnknek!

Jó szellemem halad az úton
A Szent Lélek felé,
Óh, te, aki a titkos tűz sátrában találkozol velem,
Téged szeretlek a legjobban.

Minden férfinak örökre egy az útja,
De útján ott világít a csillag,
Amely kitárja lángját, mint egy sátrat
És alatta alszunk láthatatlanul.

A férfi nem lép úgy, mint a nő,
És a nő nem lép úgy, mint a férfi
Az árnyék lombjai között.
Mindegyik szelleme a maga módján halad.

De a Reggeli Csillag és az Esti Csillag
Kiterjeszti lángsátorát
És mi alája gyűlünk, mint vándorcigányok:
Egyikünk sem tudja, a másik honnan jött.

Nem kérek mást, csak hogy bemehessek
A Szent Lélek sátrába
És ott legyek a rejtett tűz sátrában,
Mint a Gazda vendége.

Légy ott velem, asszonyom,
Légy ott testeddel
És terítsük magunkra a lángot,
Mint egy köpenyt.

Légy ott velem, óh, férjem!
Érintsd meg szívemet,
És míg a lélek aluszik
Ne vessünk torkunk szakadtából!”

A férfi néhányszor elénekelte a himnusz. Akadozott és egyes szavakat még el-elfelejtett. Tiszta, meleg hangja magasan szárnyalt és időnként belevágott Ramon mély, kissé rekedtes hangja valami átható suttogással, mintha egy csigaház belsejéből jönne, aztán megint az énekes tenorjának hangja csattant fel, mint valami láng a vérben.

Az asszony *mozo*-ja, szolgája, utána jött a kertbe és kis távolságra tőle, lekuporodott a földre, egy fa alatt, háttal a fa törzsének támaszkodva, mint valami fehér ruhás kuporgó árnyék. Lábujjai feketén és keményen bújtak elő nyitott *huarache*-jéből és fekete kalapszalagja

belelógott sötét arcába. Egyébként tiszta fehérben volt és fehér gyapotnadrág símult szorosan csípőjére.

Amikor odafenn az ének véget ért és a dob elhallgatott, sőt még a halk hangú beszélgetés is elnémult, a *mozo* rápillantott Katera. Fekete kalapszalagja vállát verdeste, fekete szeme ragyogott, és valami félénk mosolygás futott végig az arcán.

- *Esta muy bien, patrona?* - szólalt meg félénken. - Úgy-e, nagyon szép, úrnőm?

- Nagyon szép, - válaszolta az asszony változatlan visszhangként. De keblében különböző érzések harcoltak és ezt a férfi is észrevette rajta.

Oly fiatalnak látszott, amikor rámosolygott azzal a vidám, félénk, izgatott kis mosolyával. Volt benne valami az örök gyermekből. De abból a gyermekből, aki egy pillanat alatt bosszúálló és brutális vademberré tud válni. Valami az olyan emberből, aki mindig tele van élő nemiséggel és csak pillanatokra szabadul meg ettől a feszültségétől. Kate önmagára gondolt, hogy miket képzelte ő ezelőtt arról, hogy „mennyi sokféleképpen válhatik egy férfi kisgyermekké!”

A legény azonban éles, megfigyelő pillantást vetett rá a szeme sarkából: mintha azt kutatná, hogy az asszony érzésében nincs-e valami ellenséges. Szerette volna, ha ez a nő magába fogadja a himnuszt, a dobszót, az egész hangulatot. Úgy vágyakozott erre, mint egy gyerek. De ha ellenséges érzést tapasztal, akkor gyorsan megelőzi az ellenségeskedésben. Elég, hogy csak sejti benne és máris ellenségévé válik!

Óh, minden férfi egyforma!

Ebben a pillanatban a szolga gyorsan felállott és az asszony meghallotta Cipriano hangját, odafennről, az erkélyről:

- Mi az, Lupe?

- *Està la patrona*, - felelte a szolga.

Kate felkelt a padról és felpillantott. Meglátta Cipriano meztelen vállát és fejét, amint áthajolt az erkély mellvédjén.

- Jövök föl, - szólt neki.

A nagy vaskapun keresztül lassan átment az átjáróba. Lupe elrekeszte mögötte a kaput.

A terraszon ott találta Ramont és Ciprianot. Mind a ketten meztelen felsőtesttel ültek a helyükön és csöndben vártak rá. Az asszony zavarban volt.

- Odalenn vártam és végighallgattam az új himnuszt, - mondta.

- Milyennek találta? - kérdezte Ramon spanyolul.

- Tetszett, - felelte az asszony.

- Foglaljon helyet, - mondta Ramon, még mindig spanyolul. Ő meg az asszony egy-egy nád hintaszékben ültek le, Cipriano a terraszpárkányánál állott.

Az asszony azzal jött, hogy beadja a derekát: megmondja, hogy nem akar elmenni. De ahogy itt találta őket, meztelen, férfias mellel, belemélyedve ebbe a Quetzalcoatl-hangulatba, nem sok kedve volt belekezdeni a dologba. Azt éreztették vele, mintha csak betolakodó volna. Tényleg kezdte azt hinni, hogy valóban csak betolakodott ide közéjük.

- Úgy látszik, mi nem találkozunk az önök Esthajnalcsillagában, - szólalt meg gúnyolódva, de kissé megtört hangon.

A két férfi mintha még mélyebb csendbe burkolódzott volna hirtelen.

- Meg aztán azt hiszem, hogy egy nő tényleg fölösleges ott, ahol két férfi együtt van.

De miközben ezt mondta, hangja kissé megremegett. Tudta, hogy Cipriano bosszússá és makacssá válik, ha gúnyolja.

Ramon felelt neki spanyolul, valami olyan gyöngédséggel, ami szinte egyenesen a szivéből jött:

- Miért, húgom, miért volna ez így?

Az asszony ajka megremegett és gyorsan ezt mondta:

- Nem akarok elmenni maguktól!

Ramon sebtében Ciprianora pillantott, aztán így felelt:

- Tudtam, hogy nem akar!

De hangjának szelid gyöngesége ismét lázadóvá tette Katet. Hirtelen könnyek öntötték el a szemét és dacosan kiáltott fel:

- Maguk nem akarnak igazán megtartani engem!

- De igen! Én meg akarlak tartani! *Verdad! Verdad!* - kiáltotta Cipriano halk, titokzatos, szinte mormoló hangon.

És Kate könnyei között ezt gondolta magában: Micsoda csaló vagyok én! Hiszen mindig érzem, hogy *én* vagyok az, aki nem akarom őket. Én magamat akarom megtartani magamnak. De félre tudom vezetni őket, úgy, hogy nem jönnek rá!

Mert kihallotta Cipriano hangjából a forró, férfias szenvedélyt.

Ekkor Ramon fagyos hangja szólalt meg:

- Maga az, aki nem akar bennünket, - mondta most már angolul. - Nem kell, hogy feláldozza magát nekünk! Kövesse csak szíve vágyát!

- És ha az azt mondja nekem, hogy menjek? - villant fel az asszony szeme a könnyeken keresztül.

- Akkor menjen! Óh, természetesen, akkor menjen!

A könnyek hirtelen megint elöntötték a szemét!

- Tudtam, hogy nem akarnak engem igazán, - zokogta.

Ekkor Cipriano hangja meleg, titkos, lágy rábeszéléssel szólalt meg:

- Te nem vagy az övé! Ő nem mondhatja meg neked!

- Ez igaz, - ismerte el Ramon. - Ne hallgasson rám!

Megint spanyolul beszélt. És amikor Kate könnyein keresztül élesen rápillantott, látta, hogy felkel helyéről és nyugodtan, de gyorsan elmegy.

Megtörölte sírástól nedves arcát és hirtelen megnyugodott. Aztán még könnyektől csillogó szemmel nézett Ciprianora. A férfi feszesen és élénken állott előtte, mint valami harcias kis hím s fekete szeme zavarosan csillogott, amikor az asszony fáradt, könnyes tekintetével találkozott.

Igen, az asszony kissé félt tőle, ezektől az embertelen fekete szemektől.

- Úgy-e, nem akarsz, hogy elmenjek? - kérdezte halkan.

Lassú, szinte együgyű mosoly villant meg Cipriano arcán és teste hirtelen összerázkódott. Aztán lágy hangján, amelyben minden „r” szinte feloldódott, spanyolul megszólalt:

- *Yo! Yo!* - Szemöldöke valami furcsa, gúnyos meglepődéssel összeráncolódott és kis görcsös rángás futott át a testén. - *Te quiero mucho! Mucho te quiero! Mucho! Mucho!* Nagyon szeretlek! Nagyon!

Oly lágy, oly puha, szelid, édes, vértforraló volt a hangja, hogy az asszony összeborzongott tőle.

- Ne engedj elmenni magadtól! - suttogta alázatosan.

-&-